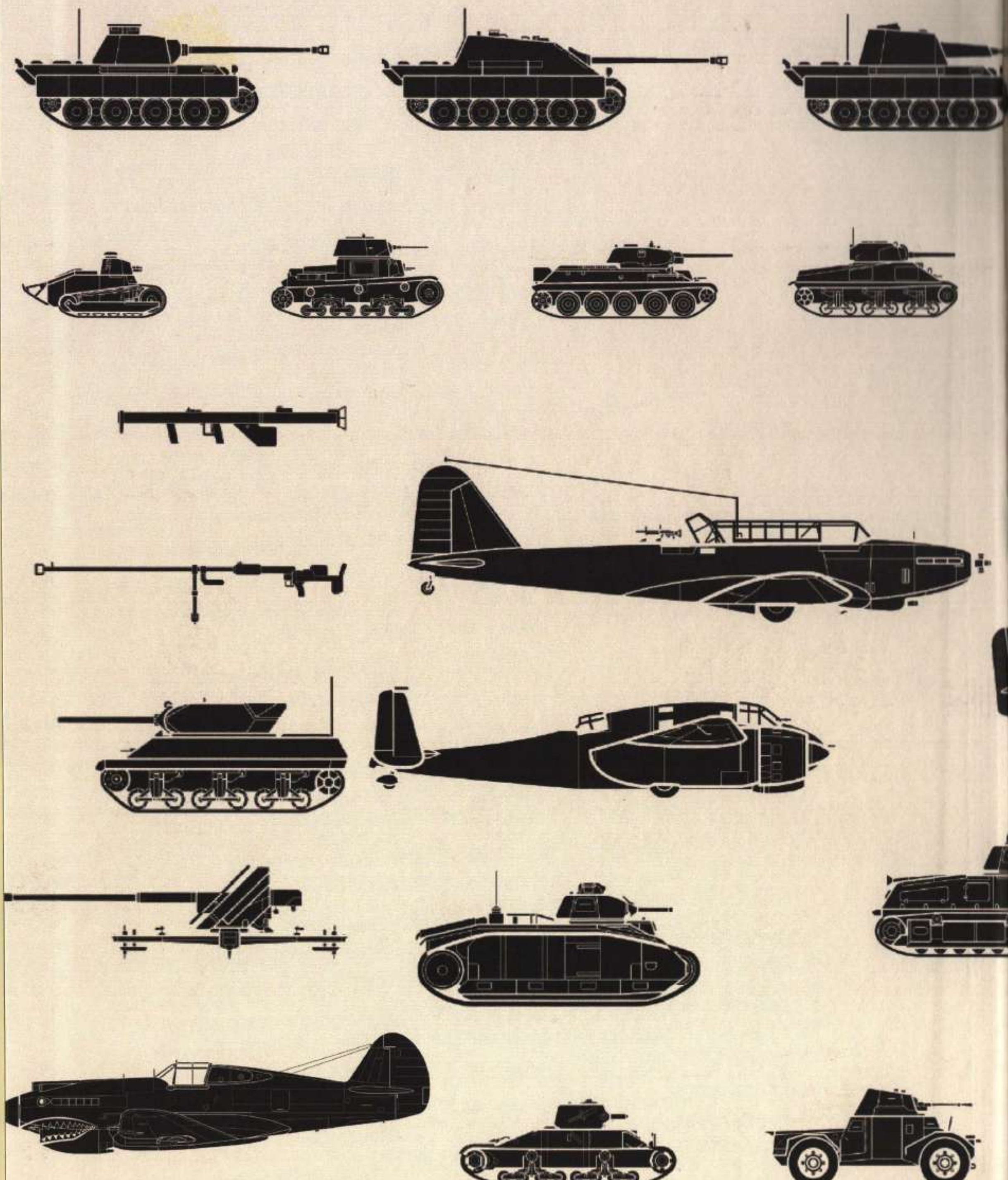
JEAN LOPEZ × NICOLAS AUBIN × VINCENT BERNARD × NICOLAS GUILLERAT

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI
1939 İNFOGRAFİK 1945

ÇEVİRİ: OKAN DOĞAN

Kronik

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI
İNFOGRAFİK

—

JEAN LOPEZ – NICOLAS AUBIN –
VINCENT BERNARD – NICOLAS GUILLERAT

KRONİK KİTAP: 356
İkinci Dünyası Savaşı Tarihi Dizisi: 15

YAYIN YÖNETMENİ
Adem Koçal

EDİTÖR
Ali Kaan Cerit

ÇEVİRMEN
Okan Doğan

KAPAK TASARIMI
Kutan Ural

MİZANPAJ
Kronik Kitap

1. Baskı, Ocak 2023, İstanbul

ISBN
978-625-6989-10-8

KRONİK KİTAP
Şakayıklı Sk. N°8, Levent
İstanbul - 34330 - Türkiye
Telefon: (0212) 243 13 23
Faks: (0212) 243 13 28
kronik@kronikkitap.com

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 49639

www.kronikkitap.com
kronikkitap

BASKI VE CİLT
Optimum Basım
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1
34295 K. Çekmece / İstanbul
Telefon: (0212) 463 71 25
Matbaa Sertifika No: 41707

JEAN LOPEZ × NICOLAS AUBIN × VINCENT BERNARD × NICOLAS GUILLERAT

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

1939 İNFOGRAFİK 1945

ÇEVİRİ: OKAN DOĞAN

Kronik

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı hakkında yazılmış kitapların sayısı, savaşın bitiminden bu yana geçen saat sayısından fazladır. Bütün zamanların bu en büyük çatışmasına müdahil olan kurumların (silahlı kuvvetler, bakanlıklar, hükümetler, büyükelçilikler, komisyonlar, ajanslar, komiteler, ofisler, misyonlar, işletmeler ve düşünce kuruluşlar) ürettiği veri deryasının yanında, yayınlanmış bu kitaplar da devede kulak kalır. Savaş ölümlere, yıkımlara ve acılara yol açar, ancak hepsinin ötesinde bir de istatistik üretir. Yalnızca 1940 ile 1945 arasında Amerikan petrol endüstrisinin durumu hakkındaki veri kaynaklarının tam listesi bile herhalde bu kitaba sığmazdı. Savaş sonrası dönemde bu veri dağları, savaşın farklı boyutları hakkındaki araştırmaların temelini teşkil etmiş, böylelikle bilgi dağarcığımıza eklenmiş ve bitmeksizin bu şekilde sürüp gitmiştir.

Bu kitabın amacı, İkinci Dünya Savaşı hakkında daha iyi bir kavrayış oluşturmaktır. Bu projeye girişirken kendimizi küçük fakat geçerli numuneler toplamak üzere sonu gelmez bir veri madenine inen jeologlar gibi hissettik. Bu numunelerin sağlaması, teyidi ve kalibrasyonu yapılır yapılmaz bunları burada ele aldığımız elli üç konu başlığını ayrıntılandırmakta kullandık. Şuna işaret etmek isteriz ki yaptığımız şey pek çok mümkün seçenek içinde yalnızca bir tanesiydi. Savaşın pek çok boyutu çıkarıldı, pek çok bölgesi göz ardı edildi, belli başlı bazı askerî operasyonlara değinilmedi. Örneğin Asya, Afrika ve Ortadoğu'ya, sonra kadınlara, fabrika işçilerine, tarafsız ülkelere ya da istihbarat ve özel operasyonlar alemine her zaman göstermemiz gerektiği kadar ilgi gösteremedik. Maalesef çok sayıda konunun dışarıda bırakılması gerekti. Ancak seçici davranmak zorundaydık. Aksi takdirde araştırmamıza ayırdığımız üç sene boyunca üç yazarın topladığı ve bir veri tasarımcısının işlediği veri deryasını yönetmek imkânsız olacaktı.

Topladığımız devasa miktardaki verinin cazipçe, özlüce ve akıllıca sunulması gerekiyordu. İstatistikleri ete kemiğe büründüren infografikleri ve haritaları tasarlamaktaki becerisi sebebiyle Nicolas Guillerat'a teşekkür borçluyum. Ekonomik, demografik ve askerî veriler bu grafik forma girdikten sonra artık kuru ve soyut görünmüyorlar. Ancak elinizdeki kitap, bir illüstrasyondan diğerine

zıplamaya teşvik edildiğiniz bir resimli kitap da değil. Bu, farklı bir şekilde de olsa yine de okunmak üzere tasarlanmış gerçek bir tarih kitabı. Kitaptaki 357 harita ve grafiğin her biri farklı anlayış ve analiz düzeylerine ait bilgi kütlelerini içeriyor, okuyucu bunlardan istediğini seçebilir. Örneğin uçak üretimi konusunda isterseniz sadece ABD, İngiltere ve Sovyetler Birliğinin genel olarak Mihver Devletleri'nden daha üstün olduğunu okuyup geçebilirsiniz. Fakat konuya daha ayrıntılı girmek istiyorsanız, her sektördeki ulusal uzmanlaşmaları, üretim oranlarını, teknik tercihleri ve Müttefikler arasındaki ekipman transferlerini de görebilirsiniz. Bu sunumun kitabı hem konuya yeni olanlara hem de daha özelleşmiş ilgi sahiplerine cazip hale getireceğini umuyoruz. Ve kitabı birlikte kaleme aldığımız Nicolas Aubin ve Vincent Bernard'ın araştırmaları sayesinde her bölümün sonunda atıfta bulunulan kaynaklar uluslararası nitelikte ve dikkatlice seçilmiş kaynaklar oldular. Pek çok kalemi yarıda kalmış ya da birbiriyle çelişen böylesine büyük bir istatistik kütlesinde ipin ucunu elden kaçırmamak bile başlı başına önemli bir başarıdır.

Bu kitap salt bir veritabanı ya da akıl defterinden fazlası. Ayrıca daha derinlere uzanan bilgilerle, keşiflerle, sürprizlerle, yirminci asrın bu en korkunç olayı hakkındaki bildiklerimize meydan okuyan bilgilerle dolu bir kaynak. Burada Amerikan, İngiliz ve Sovyet üretimlerinin illüstrasyonlarına bakarak, ya da (başka bir örnek vermek gerekirse) Britanya Muharebesi ile Atlantik Muharebesi'ndeki karşılaştırmalı kayıplara bakarak, İkinci Dünya Savaşı "ucu ucuna alınmış bir zafer" miydi, değil miydi sorusunu pekâlâ farklı bir şekilde yanıtlayabilirsiniz. Acaba Churchill, kendisinin ve ülkesinin prestijini şişirmek için anılarında Mihver Devletleri'nin zafer riskini abartmış mıydı? Emir komuta şemalarına bakmak da totaliter bir diktatörlüğün savaşta liberal demokrasiye kıyasla muhakkak daha etkili ve verimli çarpışacağı görüşünü gözden geçirmenize neden olabilir. Bunlara benzer meseleler konu başlıklarının çoğunun altında gündeme getirilmektedir. Bu muazzam derecede önemli olaya taze bir yaklaşımla yaklaşarak onu farklı bir ışık altında göstermeye çalıştık.

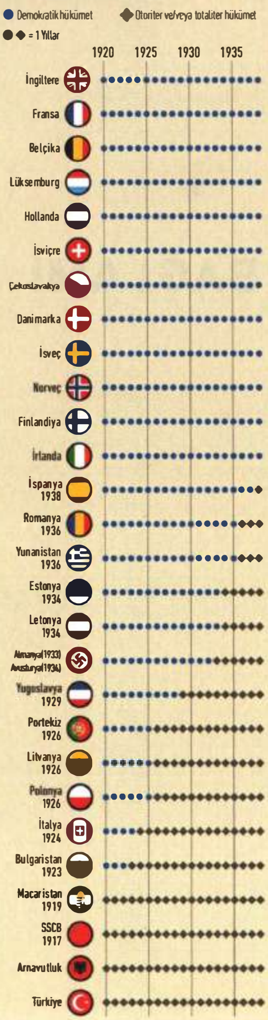
Jean LOPEZ

1. SAVAŞIN BAĞLAMI

AVRUPA'DA DEMOKRASİNİN ÇÖKÜŞÜ

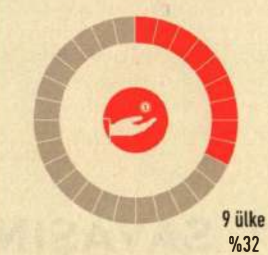
İki dünya savaşı arasındaki dönem Avrupa demokrasisinin tarihindeki en karanlık noktadır. Zaferlerle dolu bir asrın ardından demokrasi otoriter, askeri ve totaliter rejimlerin saldırısı altındaydı. Demokrasinin çöküşü 1920'de Macaristan'da başladı. Bunun peşine İtalya, Polonya, Litvanya, Portekiz ve Yugoslavya'daki rejim değişiklikleri geldi. 1930'dan sonra küresel ekonomik kriz, orta sınıfların zayıflamasına ve yer yön duygusunu yitirmesine sebep oldu ve bu da, milli hınç duyguları ile hoşnutsuz azınlıkların radikalleşmesinin de pay sahibi olduğu ikinci bir sağ ekstremizm dalgasına yol açtı. Avrupanın her tarafında iki şey kol kola gitti: hem aleni antidemokratik partiler ortaya çıktılar, hem de 1914'e dek kıtaya hakim olan kişi kültü, militarizm, agresif milliyetçilik, kadir-i mutlak devletin göklere çıkarılması, bireylik karşıtlığı gibi ideoloji ve değerlerin yankısı gibi görünen fikirler büyüdüler. SSCB, Faşist İtalya ve Nazi Almanyası gibi yeni devlet tiplerinin

TOTALİTARİZMİN YÜKSELİŞİ

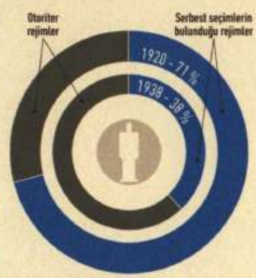

AVRUPA'NIN "ÜÇÜNCÜ DÜNYASI", 1936

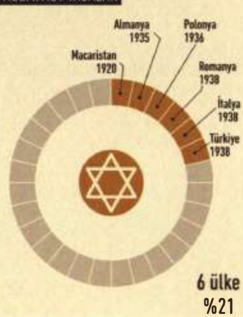
Nüfusun %40'ından fazlasının tarıma bağımlı olduğu ve yetişkin nüfusun çeyreğinden fazlasının okur yazar olmadığı ülkeler

DEMOKRASİNİN REDDİ

ANTİSEMİTİST YASALAR

1938 AVRUPA'SININ SİYASİ HARİTASI

yaratılması ve bunların başarılı gibi görünmesi, bu tür "müesses nizam karşıtı" partilerin dört bir tarafta yükselmesine teşvik oldu. Siyasi şiddetin sözlü ve fiziki biçimleri vakayı adiye haline geldi, parlamentolardan giderek artan sayıda Antisemitik yasalar çıktı ve başka topraklar üzerinde çılgın hak iddia edişler seslendirilir oldu, hem de çoğu zaman salt askeri bir tarzda. Yüzlerce siyasi figür suikastlerde öldürüldü - Dollfuss, Erzberger, Rathenau, Matteotti, Pieracki, Yugoslavya Kralı Aleksandar, Granjo, Duca ve Stamboliyski bunlardan yalnızca birkaçıdır. 1920 yılı dolaylarında yirmi dört Avrupa ülkesinde hükümeti demokratik addetmek mümkündü. SSCB ve mikro-devletçikler hesaba katılmazsa sadece Arnavutluk ve Macaristan'da serbest seçimler yoktu. Fakat 1938'e gelindiğinde demokrasilerin sayısı on bire düşmüştü: Çekoslovakya, Finlandiya, Belçika, Fransa, İngiltere, İrlanda, Hollanda, Norveç, İsveç, Danimarka ve İsviçre.

Münih Antlaşması (1938) ile iki büyük Batı demokrasisinin Çekoslovakya'yı yüz üstü bırakması bütün Avrupa demokratları tarafından facia bir ihanet olarak görüldü. Bu geçmişe rücu şartlarında affedilmez bir davranıştı bu. Yine de Eylül 1939'da savaş patlak verdiğinde Fransa ve İngiltere'nin demokrasi tarafında oldukları iddiasında meşruiyet payı vardır. Bunların düşmanı Almanya totaliter rejimdi, eşit derecede totaliter iki başka ülke İtalya ve Sovyetler Birliği de ona arka çıkıyordu. Bu üç ülke arasında sıkışıp kalan Orta ve Doğu Avrupa ve Balkan ülkelerinin tamamı serbest seçimler, basın özgürlüğü, hukukun üstünlüğü ve tüm vatandaşların eşitliği gibi fikirleri bir kenara bıraktılar. Üstelik en kötüsü daha gelmemişti bile. 1938'de hayatta kalabilen demokrasilerden altı tanesi de 1942'de çöktüler. Artık vuku bulan şey gerçekten "asrın gece yarısıydı."

TOPRAK İDDİALARI

7 ülke
%25

BÜYÜK FAŞİST VE KOMÜNİST PARTİLER

5 ülke
%18

21 ülke
%75

GÜÇLÜ ULUSAL AZINLIKLAR

Merkezi hükümete muhalif azınlıklar

5 ülke
%18

AVRUPANIN FAŞİST VE NAZİ PARTİLERİ

- PNF / İtalya/ 1919 — Ulusal Faşist Parti
- NSDAP / Almanya/ 1920 — Nasyonal-Sosyalist Alman İşçi Partisi
- SP-NS / Slovakya/ 1923 — Slovakya Dayanışması
- Garda de Fier / Romanya/ 1927 — Demir Muhafızlar
- Geležinis Vilkas / Litvanya/ 1927 — Demir Kurtlar
- Ustaše/ Hırvatistan/ 1929 — Devrimci Hareket
- Vaps / Estonya/ 1929 — Bağımsızlık Savaşına Katılanlar Birliği
- NF / İsviçre/ 1930 — Ulusal Cephe
- NSB / Hollanda/ 1931 — Nasyonal-Sosyalist Hareket
- BUF / İngiltere/ 1932 — Britanya Faşistler Birliği
- FE de las JONS / İspanya/ 1933 — İspanyol Falanjistler
- NS / Norveç/ 1933 — Ulusal Birlik
- NSPA / İsveç/ 1933 — Nasyonal-Sosyalist İşçi Partisi
- Pērkonkrusts / Letonya/ 1933 — Gök gürültüsü-Haç
- VNV / Belçika/ 1933 — Flaman Ulusal Birliği
- Francisme / Fransa/ 1933 — Fransist Hareket
- ONR / Polonya/ 1934 — Ulusal Radikal Kamp
- REX / Belçika/ 1935 — Reksist Parti
- PPF / Fransa/ 1936 — Fransa Halk Partisi
- Ratniks / Bulgaristan/ 1936 — Bulgar Ulusal Ruhunun İlerlemesi Savaşçıları
- NP-HM / Macaristan/ 1939 — Ok-Haç Partisi

KAYNAKLAR : *1* • Dudley Kirk, *Europe's Population in the Interwar Years,* New York, 1969. *2* • Giovanni Capoccia, *Defending Democracy : Reactions to Extremism in Interwar Europe,* Baltimore, MD, 2005.

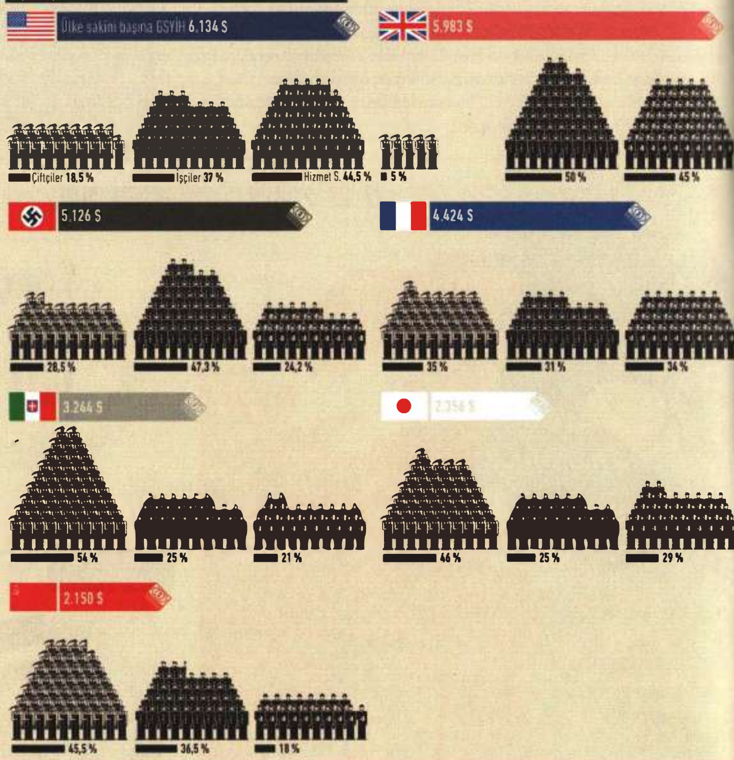
EKONOMİK GÜÇLER

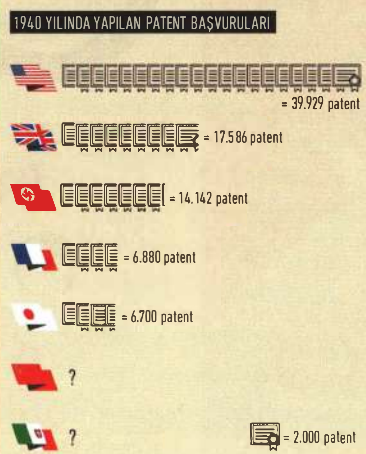
Savaşta zafer ekonomik güce mi bağlıdır? İlk aşamada, yani 1939'dan 1942 ortalarına kadar belirleyici olan askerî faktörlerdi. Baskın etkisi, hız, eğitim, taktikler, motivasyon ve savaştan önce biriktirilen silah stokları avantajı Mihver Devletleri'ne verdi. Fakat bu durum ekonomik faktörlerin Mihver zaferlerinde hiç etkili olmadığı anlamına gelmiyordu kuşkusuz. Sonuçta üç Mihver devletinin gayrisafi yurtiçi hasılalarının (GSYİH) toplamı, düşmanlarının GSYİH toplamının dörtte üçü kadardı. 1940'ın sonunda, Batı Avrupa zaferi elde edildikten ve Fransız İmparatorluğu devre dışı kaldıktan sonra kâğıt üzerinde Roma-Berlin ekseninin GSYİH'i İngiliz blokununkinden dörtte bir oranında fazla bile olmuştu. Fakat *Reich* için savaş başladıktan yirmi dört ay, Japonya için ise altı ay sonra, Mihver Devletleri'nin savaşı kazanma becerisinden yoksun oldukları ve kendilerini bir yıpranma harbinde kapana kısılmış halde bulundukları ortaya çıktığında her şey değişti.

Savaşın ikinci aşamasında Müttefikler en önemli askerî zaaflarını telafi ve tamir etmeye zaman bulduklarından ekonomik güç tekrar kilit önem taşır hale geldi. Amerikan ve Sovyet kaynaklarının ölçeği, kalitesi ve çeşitliliği İngiliz blokununkilerle birleştiğinde ve bunlara Latin Amerika ve Ortadoğu ülkelerinin gönüllü olarak (veya başka türlü) seferber ettikleri kaynaklar da eklendiğinde oluşan kaynak toplamı, önüne çıkan ne varsa ezip geçti. 1942'de Müttefiklerin GSYİH'i düşmanlarınınkinin iki katı kadardı. 1944'te bu üç katı, 1945 başında ise beş katı aştı. Seferber edilebilecek nüfus, enerji ve demir dışı metaller gibi kilit önemdeki stratejik kaynaklara erişim ve kullanımda bulunmayan üretim rezervleri gibi kalemlerdeki farklar bu ekonomik dengesizliği daha da beter hale getiriyordu. Bu bakımdan karşıdaki figürler seçilen referans yılı sebebiyle (genellikle 1938 seçilmiştir) hafif çarpıklaşmışlardır. Bahsi geçen yılda Roosevelt'in ABD'si "Yeni Anlaşma" programının getirdiği iyileşmelerden sonra yeni bir krizle boğuşuyordu ve GSYİH'i 800 milyar dolara düşmüştü. Devasa tarım, sanayi ve madencilik kaynaklarından kapasite altı bir kullanımla faydalanılıyordu. Buna karşılık Japonya, Almanya ve İtalya'nın kaynakları tam kapasite ile kullanılmaktaydı. Âtıl duran işgücü ve üretim kapasitesinin ve 10.3 milyon işsizin nasıl seferber edildiği tek bir kalem üzerinden açıkça görülebilir: 1945 yılı geldiğinde ABD'nin GSYİH'i 1938'e göre %84 daha büyüktü. Bütün o yağmaya ve zorla çalıştırılan işgücüne karşın aynı dönemde *Reich* sadece %24'lük bir artış sağlayabilmişti, Japonya ise sadece %11'lik.

1• EKONOMİK KALKINMA SEVİYELERİ

İki tarafın ekonomik kalkınması çeşitli şekillerde ölçülebilir. Mihver Devletleri tarafında, sanayi sektörü ve araştırma-geliştirm[e] faaliyetlerinin ölçeği bakımından sadece Alman *Reich*'ı İngiltere ve ABD'ye rakip olabilirdi. Almanya'nın radar alanında rakiplerin[i] kısmen yakalayabilmesi ve savaş jetleri ve füzeler geliştirmede liderliği alması bu durumun kanıtı niteliğindedir. İtalya, Japony[a] ve SSCB gelişmekte olan ülke kabul ediliyorlardı. Bu ülkelerin büyük, tarımsal nüfusları üretimde iyiden iyiye verimsizdi, ayrıc[a] teknoloji de sınırlıydı. İngilizler ve Amerikalılar harcamalarının dörtte birini uçaklara ayırabiliyorlardı. Sovyetlerin, İtalyanların v[e] Japonlarınsa hala devasa piyade kuvvetleri vardı.

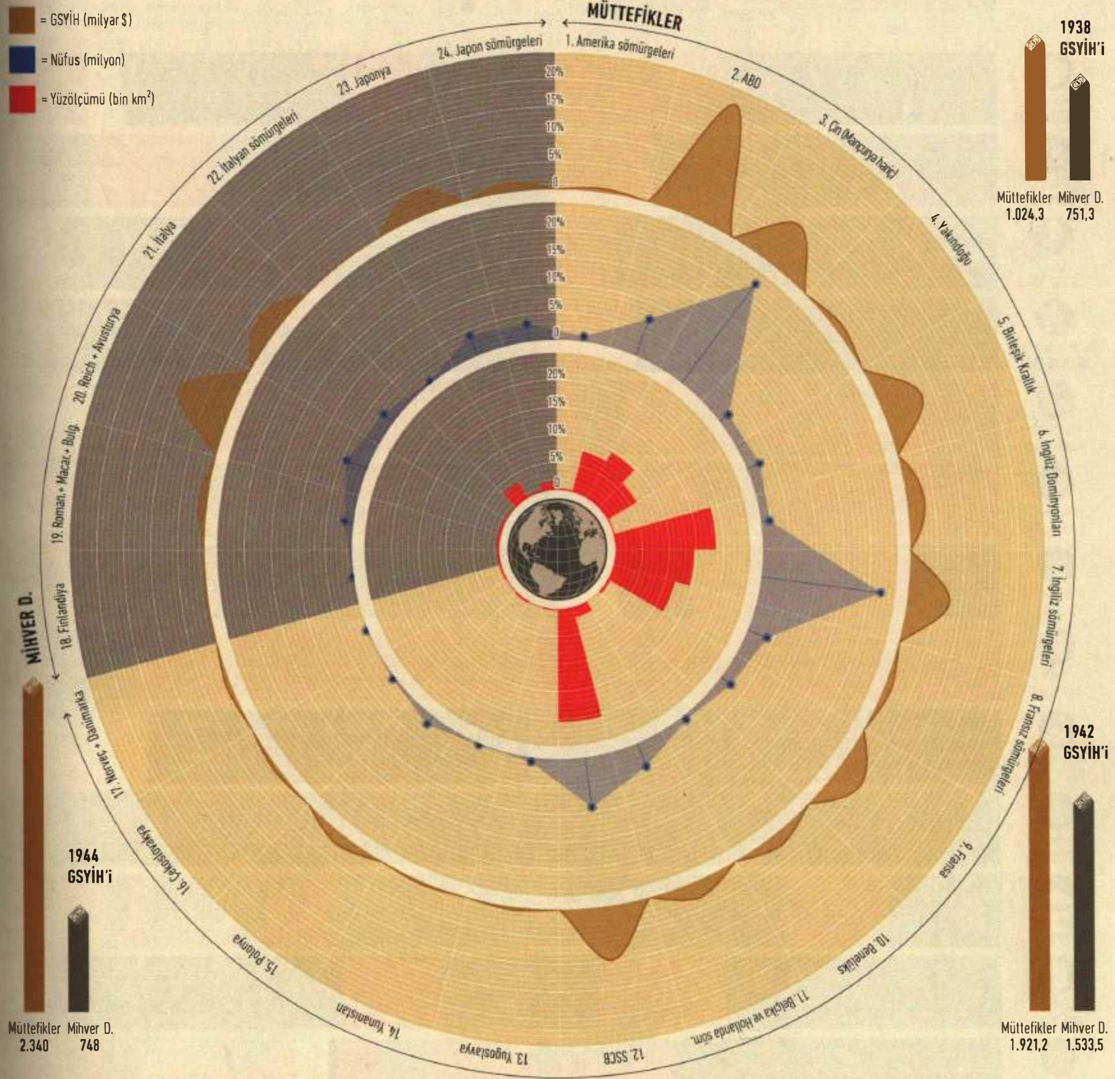

2• GSYİH, YÜZÖLÇÜMÜ, NÜFUS (1938)

Kâğıt üzerinde bakıldığında savaş, kaynaklara erişim ödülü için koşulan ve Mihver Devletlerinin kısmen de olsa açıklarını kapatmayı becerebildiği bir yarış görüntüsü arz etmiş olabilir, fakat bu aldatıcı bir görünümdür. Abluka altında felce uğrayan Mihver Devletleri kontrol altına aldıkları ülkelerdeki gönülsüz nüfusları ve bu ülkelerin ekonomilerini sömürmekte pek az başarı sağlayabildiler. Hitler savaşı kazanmak için Sovyetler Birliği'nin kaynaklarının tamamını ele geçirmeye mecbur olduğuna inanıyordu. Bu da hiç gerçekleşmedi. Hitler bunu ayrıca kıtada genişlemenin anahtarı olarak görüyordu. Bağlantılı stratejik avantajlar da gelecekti peşine. Japonlar da aynı zihniyetteydi. Hal böyleyken iki büyük Mihver müttefikinin bu amaç uğruna güçlerini birleştirmeyi önceliklendirmemiş olması tuhaftır.

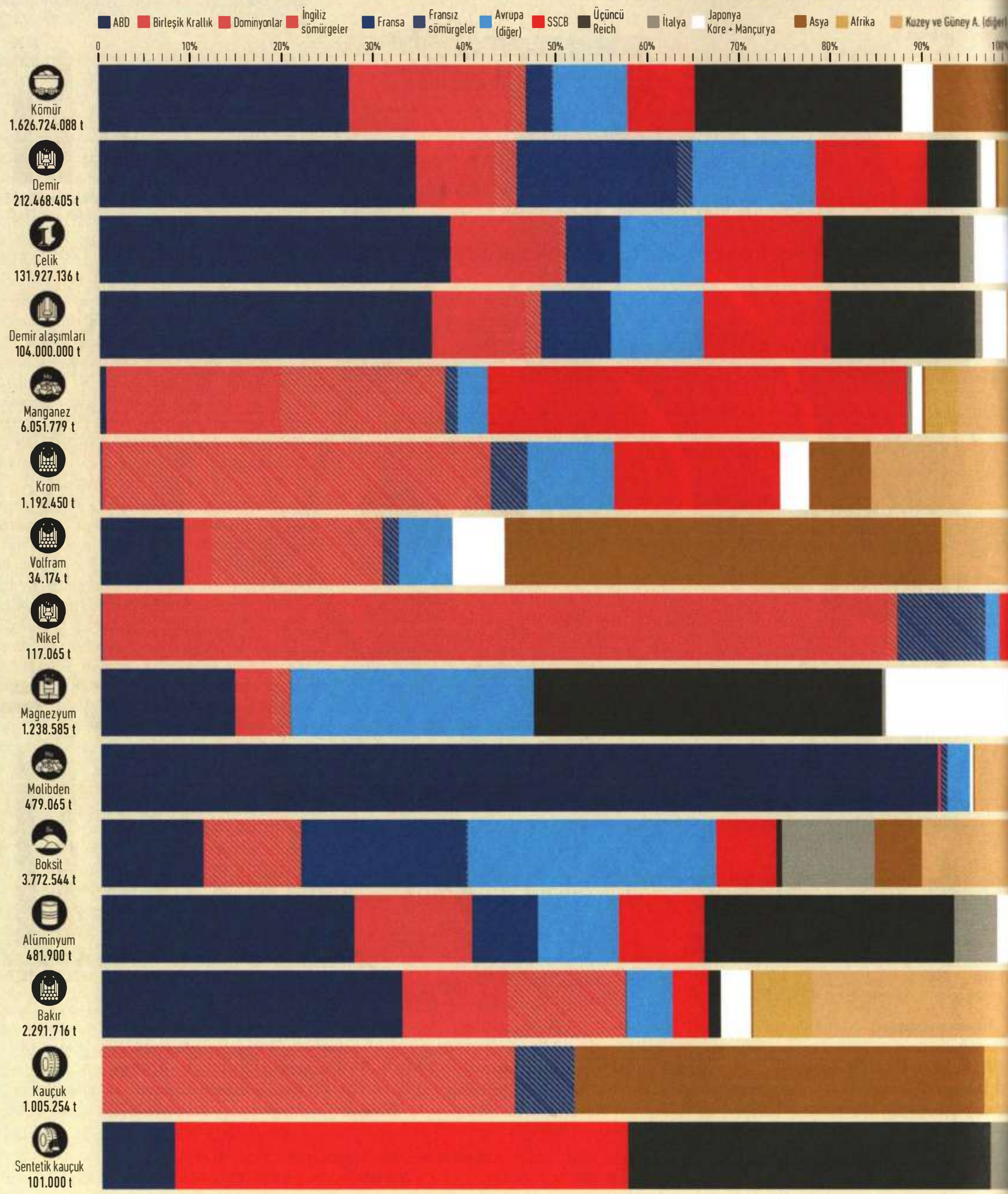

1. Amerikan sömürgeleri : 26,5 $ / 17,8 h / 324 km² - **2. ABD** : 800,3 $ / 130,5 h / 7.856 km² - **3. Çin** : 320,5 $ / 411,7 h / 9.800 km² - **4. Yakındoğu** : 52,1 $ / 38,6 h / 6.430 km² - **5. Birleşik K.** : 284,2 $ / 47,8 h / 245 km²
6. İng. Dominyonları : 114,6 $ / 30 h / 19.185 km² - **7. İng. sömür.** : 284,5 $ / 406 h / 14.995 km² - **8. FR sömür.** : 48,5 $ / 70,9 h / 12.099 km² - **9. Fransa** : 185,6 $ / 42 h / 551 km² - **10. Benelüks** : 85,5 $ / 17,4 h / 64 km²
11. B.ve H. sömür. : 5,5 $ / 77,4 $ / 14 h / 68,1 h / 240 km² / 1.904 km² - **12. SSCB** : 359 $ / 167 h / 21.176 km² - **13. Yugoslavya** : 21,9 $ / 16,1 h / 248 km² - **14. Yunanistan** : 19,3 $ / 7,1 h / 130 km² - **15. Polonya**: 76,6 $ / 35,1 h / 389 km²
16. Çekoslovakya : 30,3 $ / 10,5 h / 140 km² - **17. Norveç + Danimarka** : 32,5 $ / 6,7 h / 366 km² - **18. Finlandiya** : 12,7 $ / 3,7 h / 383 km² - **19. Romanya+ Macaris.+ Bulgaristan** : 54,1 $ / 31,4 h / 515 km²
20. Reich + Avusturya: 375,6 $ / 75,4 h / 554 km² - **21. İtalya**: 140,8 $ / 43,4 h / 310 km² - **22. İtalyan sömür.** : 2,6 $ / 8,5 h / 3.488 km² - **23. Japonya** : 169,4 $ / 71,9 h / 382 km² - **24. Japon sömür.** : 62,9 $ / 59,8 h / 1.602 km²

1938'deki durum: Mihver D. (20+21+22+23+24) 751,3 $ / 258,9 h / 6.336 km² - **Müttefikler** (5+6+7+8+9+10+11+15+16+17) 1.225,2 $ / 748,5 h / 50.433 km²
1942'deki durum: Mihver D. (11+20+21+22+23+24+18+19 fethedilen bölgeler) 1.533,5 $ / 622,5 h / 13.973 km² - **Müttefikler** (1+2+3+4+5+6+7+8+11+12) 2.256.5 $ / 1.271,2 h / 89.658 km²

3• KİLİT ÖNEMDEKİ ÜRÜNLER (1939, dünya üretiminin %'si olarak)

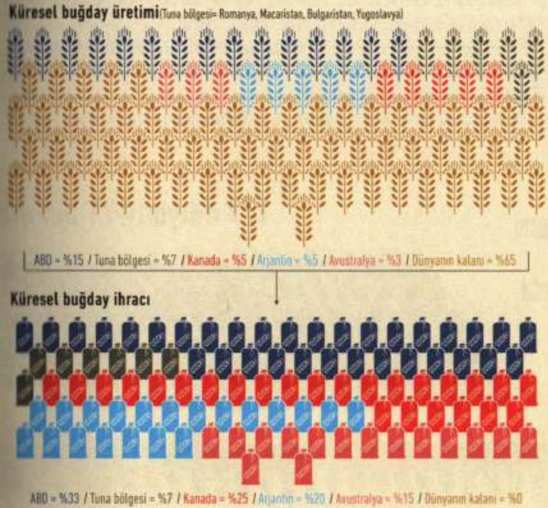
Petrol hariç olmak üzere savaşın kazanılmasında kritik önem arz etmiş on beş ürünü sıralayan bu liste iki taraf arasındaki dengesizliği gösteriyor. Çelik gibi temel malzemeler bakımından bile Alman *Reich*'ı ile Japonya, onları emellerine ulaştıracak araçlara sahip değillerdi. Mihver Devletleri daima üç silahlı kuvvetlerin talepleri arasında kaynak dağıtımı kararları alma mecburiyetindeydiler. *Reich* 1942'den sonra elindeki birtakım metal alaşımı stoklarına yaslanarak hayatta kalabildi. Japony Asya'daki kauçuk plantasyonlarının kontrolünü ele geçirdikten sonra Müttefikler doğal kauçuğa er şimde sorun yaşamaya başladılar. Gelgelelim ABD on sekiz ay içinde devasa bir sentetik kauçuk endüstrisi geliştirmeyi başardı ve *Reich*'ın savaştan önce sahip olduğu üstünlüğü dengeledi.

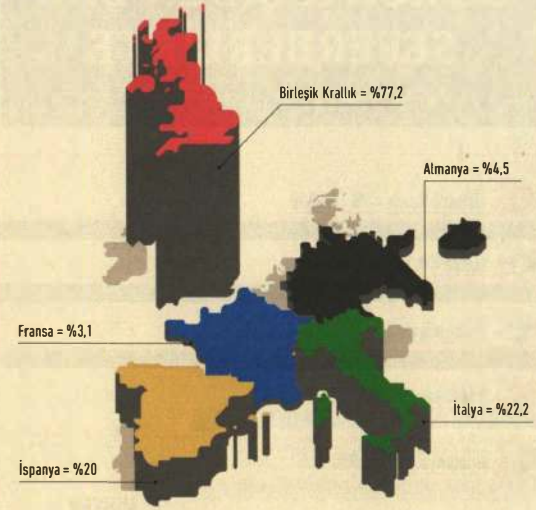
4• TARIM

Savaşın tarafı ülkelerde liderlerin en büyük kaygılarından biri gıdaya, bilhassa da tahıl ve zahireye erişim konusu oldu. Esasında Hitler'in açlık tehdidi konusunda takıntılı olduğu bile söylenebilir. Romanya hariç tahıl fazlası veren ülkelerin tamamı Müttefiklerin tarafındaydı. Birleşik Krallık'ın buğday ithalatına olan bağımlılığı diğer bütün ülkelerden daha yüksekti. Denizaltılarla İngiliz ticari konvoylarına savaş açıp kıtlığa sebebiyet verme fikri de buradan çıkmıştır. Reich kendi vatandaşlarını Sovyetler Birliği'nde, Polonya'da, Fransa'da ve Belçika'da milyonları açlığa mahkûm ederek beslemiştir.

EN BÜYÜK BEŞ BUĞDAY ÜRETİCİSİ 1934-38

AVRUPA'NIN ANA BUĞDAY İTHALATÇILARI 1932-37, toplam tüketimin %'siolarak

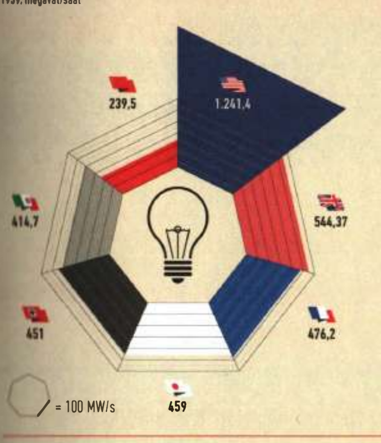

5• KİLİT ÖNEMDEKİ ENDÜSTRİLER

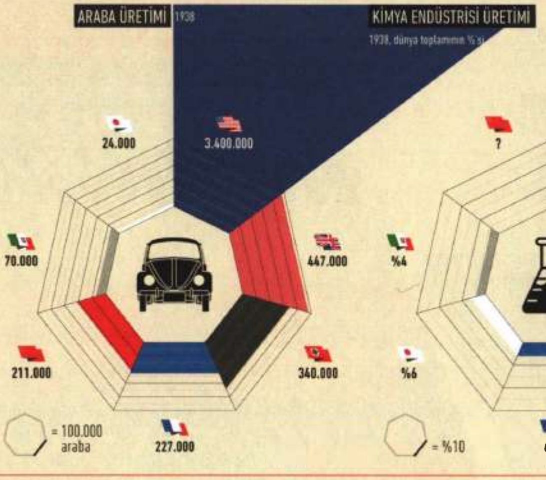
Gelişip büyüyen kimya endüstrisi sayesinde Almanya'nın 1944'e kadar kendi barut ve patlayıcı ihtiyacını karşılaması mümkün oldu. Japonya ve SSCB daha büyük güçlükler çekiyorlardı. Daha az kimya tesisine sahip olmanın yanı sıra bu iki ülkede modern petrol rafinerileri de eksikti. Büyük ölçekli kara çarpışmalarının gerçekleştiği Avrupa'da kuvvetleri motorize ve mekanize edebilme becerisi kritik önem arz ediyordu ve bu da doğrudan doğruya dev bir motor endüstrisi ve petrol kaynaklarına bağlıydı. Alman ordusunun büyük bir kısmı hala atla çekiliyordu. Almanya'nın Batılı rakipleri ise kapsamlı şekilde mekanize olmuşlardı. SSCB açıklarını ancak kullandığı Amerikan levazımatı sayesinde kapatabilmekteydi.

ELEKTRİK ÜRETİMİ

1939, megavat/saat

ARABA ÜRETİMİ 1938

KİMYA ENDÜSTRİSİ ÜRETİMİ

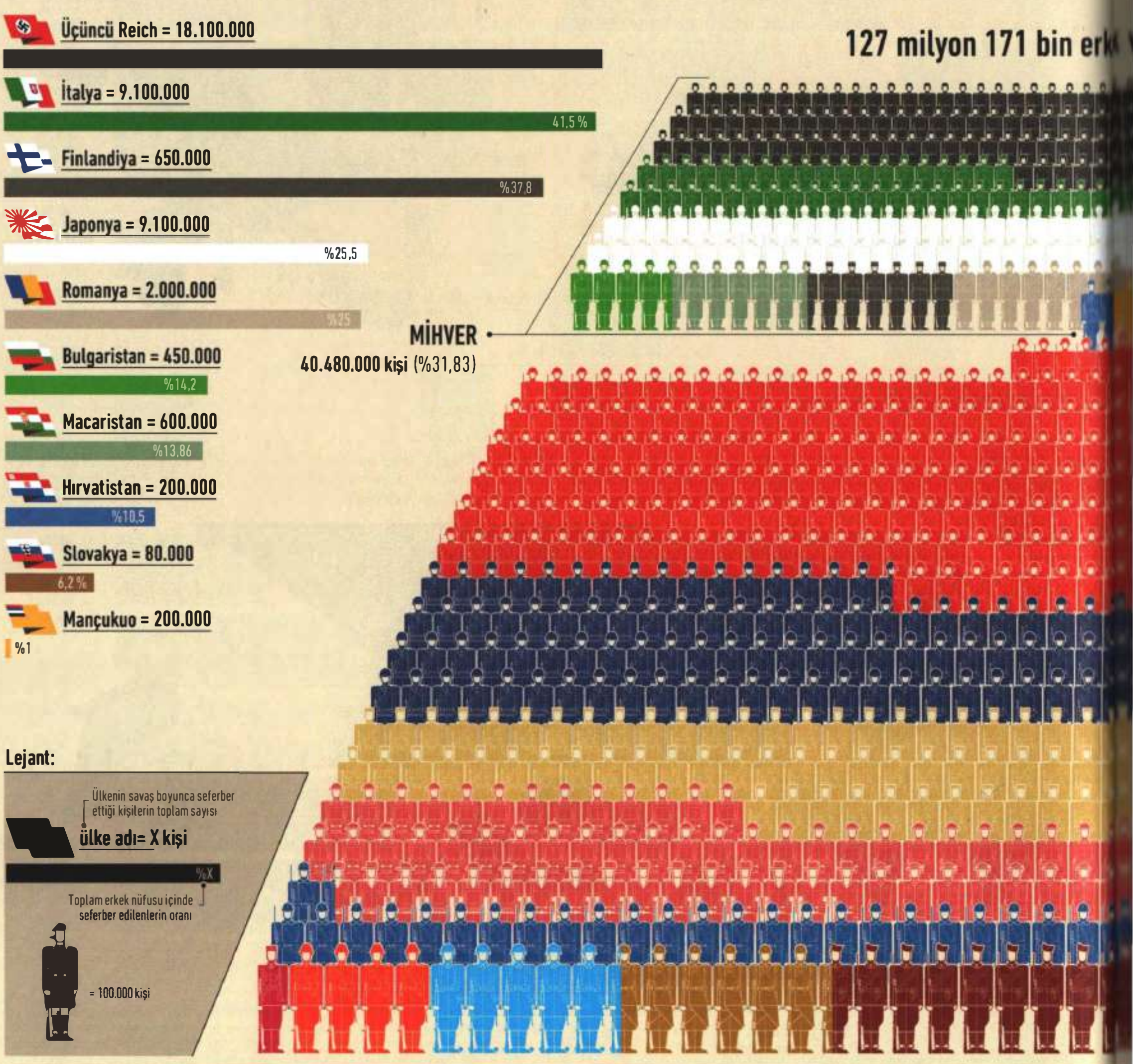
1938, dünya toplamının %'si

KAYNAKLAR : *1*• Tom Nicholas, «The Origin of Japanese Technological Modernization», *Explorations in Economic History*, 48, 2011, s. 272-291 - *2*• François Caron, *Les Deux Révolutions industrielles du XXe siècle*, Paris, 1997 - *3*• Mark Harrison (haz.), *The Economics of World War II*, Cambridge, 1998, s. 160 - *4*• Max Rutzick & Sol Swerdloff, «The Occupational Structure of US Employment, 1940-60», *Monthly Labor Review*, c. 85, n° 11, Kasım 1962 - *5*• Collectif, « Évolution de la population active en France depuis cent ans d'après les dénombrements quinquennaux », *Études et conjuncture – Économie française*, c. 8, n° 3, 1953 - *6*• William H. Lockwood, *Economic development of Japan*, Princeton NJ, 1954 - *7*• Imperial Institute, *The Mineral Industry of the British Empire and Foreign Countries, Statistical summary 1936-1938*, Londra 1939 - *8*• Johann Peter Murmann, «Chemical Industries after 1850», *Oxford Encyclopedia of Economic History*, 2002 - *9*• G. Aparicio & V. Pinilla, *The Dynamics of International Trade Cereals 1900-1938*, Murcia, 2015 - *10*• Paul de Hevesy, *World Wheat Planning and Economic Planning in General*, Oxford, 1940

HER DOKUZ KİŞİDEN BİRİ SEFERBERLİKTE

1939 yılında dünyada yaşayan 2.2 milyar insanın 30 ülkede yaşayan yaklaşık 130 milyonu İkinci Dünya Savaşı'nda seferber edildi. Bu 130 milyonun %4'ü de kadınlardı. Bu kişilerin takriben %70 kadarı Müttefikler tarafında, kalanı da Mihver Devletleri tarafındaydı. Mutlak sayı olarak en büyük sayılar SSCB, Amerika, Çin ve Alman *Reich*'ından geliyordu. Toplam erkek nüfusu içinde seferber edilen oranın en yüksek olduğu ülkeler ise *Reich*, İtalya ve SSCB'ydi. Almanya'da kitle halinde asker yazılan 18-50 yaşları arasındaki erkeklere takviye olarak, çoğunluğu gönüllü olmayan yabancı işçiler, savaş esirleri ve toplama kamplarındaki mahkumlardan oluşan dokuz milyonluk bir kitle oldu. SSCB'de seferberlik öyle genişti ki 1942'ye gelindiğinde sivil ekonomi çöküşün eşiğine geldi. Bu durumda nüfusun 62 milyonunun Alman işgali altında bulunması da rol sahibi

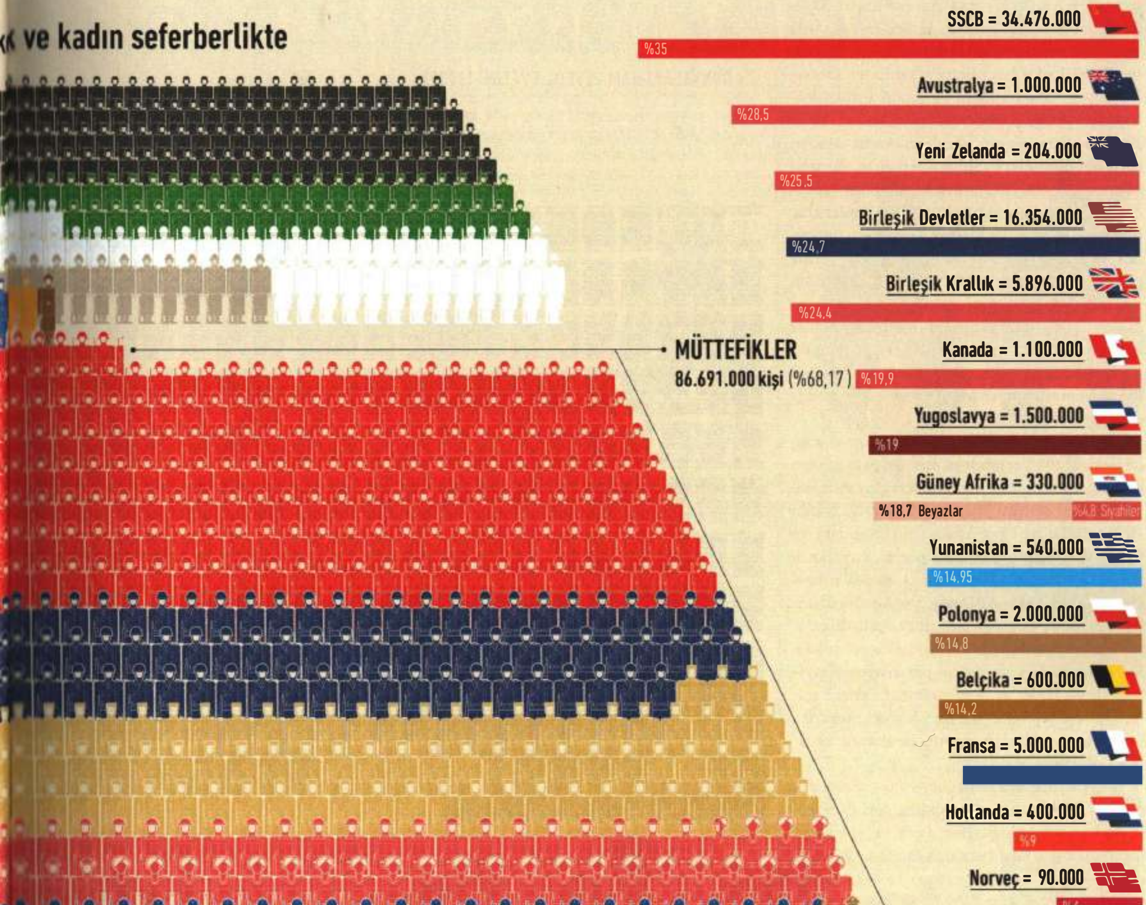

KAYNAKLAR : *1*• Mark Axworthy, Cornel Scafes, Cristian Craciunoiu, *Third Axis, Fourth Ally : Romanian Armed Forces in the European War, 1941-45*, Londra, 1995 - *2*• Finlandiya hakkında, Louis Cle[...] ile şahsi görüşme - *3*• G. F Krivosheev (haz.), *Soviet Casualties and Combat Losses in the Twentieth Century*, Londra, 1997 - *4*• James Nanney, *US Manpower Mobilization for World War II*, Washington, D[...]

olacaktı. Romanya'dan iki sefer asker toplandı. Rumenlerin 1.2 milyonu Eylül 1944'e kadar Mihver saflarında, ondan sonra yaklaşık 600 bini de Sovyet tarafında çarpıştı.

Çin özel bir vakaydı. 1937 ile 1945 yılları arasında seferberliğe tabi tutulan 14 milyon insanın bazıları Japon düşmanlarıyla çarpışmak bir tarafa dursun silah yüzü bile görmediler. Diğerleri asker alma bürosundan çıkar çıkmaz kayboldular. Bazıları yalnızca başka Çinlilere (Komünistlere) karşı çarpıştılar. Komünistlerin seferber ettiği kuvvetlerin hiçbir kaydı tutulmadı. Aşağıdaki grafiklerde yer alan sayılar Yugoslavya ve Fransa'daki durumların ancak kısmi bir resmini ortaya koyuyorlar. Nisan 1941'de *Wehrmacht*'ın birkaç gün içinde ezip geçtiği Yugoslav ordusu kâğıt üzerinde bir milyon kişilikti. Fakat daha sonra Ante Pavelic'in Hırvat devleti ya da Tito kuvvetlerinin saflarında savaşmaları için başkaları da silah altına alındı. Fransa'nın 1940'ta seferber ettiği beş milyon kişinin kaçı Charles de Gaulle'ün 1944-45'te asker yazdığı 1.3 milyon milyon kişi arasındaydı? Güvenilir veriler yok. Birleşik Krallık'ta erkek nüfusun askere alımı ekonomiyi felce uğratmamak için 1942'den itibaren sınırlı tutuldu. 1943 yılından sonra askere alınan bütün İngiliz askerlerin %10'u kömür madenlerinde çalışmaya gönderildi. Bu askerlere dönemin bakanlarından Ernest Bevin'e atıfla *Bevin Boys* ("Bevin Çocukları") deniyordu. Askerî açıdan açık verme riskinden kaçınmak amacıyla Birleşik Krallık sömürgelerinden asker topluyordu. Yeni Zelanda ve Avustralya örneklerinde olduğu gibi bazen sömürgelerden asker yazılan kişilerin oranı merkez ülkeden yüksek olacaktı.

...k ve kadın seferberlikte

1982 - 5 • Bernhard R. Kroener, *Das Deutsche Reich und der Zweite Weltkrieg*, c. 5/1 & 5/2, *Organisation und Mobilisierung des deutschen Machtbereichs*, Stuttgart, 1988.

PETROL MESELESİ

1939'un petrol gücü haritası bütün haritalar içinde en dengesiz olanıydı. Amerika dünya çapında çıkarılan tüm ham petrolün neredeyse üçte ikisini tek başına çıkarıyordu. Dünyanın kalanında, Güney Amerika'da, Ortadoğu'da ve Hollanda Doğu Hint Adaları'nda yer alan petrol kaynaklarını ise büyük Amerikan, İngiliz ve Hollanda şirketleri kontrol etmekteydi. Batılı Müttefikler dışında ihtiyaçlarını karşılayabilecek kadar ham petrole sahip tek kuvvet SSCB'ydi. Üçüncü *Reich* ve Japon İmparatorluğu ise petrol darlığından muzdaripti. Eylül 1939'da Almanya'nın elindeki petrol stokları aktif operasyonlara yalnızca birkaç ay dayanabilecek kadardı. 1940'ta *Reich*'ın dört bir yanında ve Avrupa'nın işgal altındaki bölgelerinde bulunan Mihver stoklarına Romanya petrolleri eklendi. Hitler'in kendi kendine yetme politikasının merkezinde yer alan kömürden mamul sentetik petrol 1943'te zirve yaptı ve Almanya'nın yakıt ihtiyacının %40'ını karşılar hale geldi. Zaten kırılgan olan üretim-tüketim dengesi Mayıs 1944'te, Amerikan hava taarruzları ile sentetik petrol üretim tesisleri yok edildiğinde büsbütün çöktü.

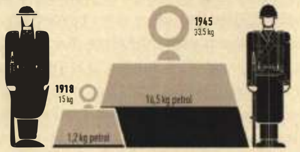
Japonya'nın konumu Almanya'nınkinden de nazikti. 1940'ta Japonya'nın milli kaynakları ihtiyaçlarının ancak %8.2'sini karşılayabiliyordu. Savaşın devamı ancak Japon kuvvetlerinin Hollanda Doğu Hint Adaları'nın (Sumatra ve Cava) ve Borneo adasının petrol kuyularını 1942 başlarında ele geçirmesi sayesinde mümkün olabildi. Fakat ABD denizaltıları bu ürünlerin Japonya'ya götürülmesini engellediler.

Almanların 1941'de Sovyetleri işgal etmesi Sovyetler Birliği'nin petrol potansiyelini etkilemedi ve Hitler'in 1942 yazındaki ikinci saldırısının sebep olduğu hasar, Sovyet motorize birliklerini tehlikeye maruz bırakacak kadar ciddi olmadı.

Büyük Britanya'nın konumu aşırı derecede nazikti. Bu ülke petrol ithalatına ileri düzeyde (%99) bağımlı olduğundan, uçak ve gemilerin patlayan yakıt talebinin karşılanması için Karayiplerdeki ve Güney Amerika'daki petrol yataklarından devasa boyutta ihracat ve Amerika'dan ithalat yapılması gerekti. Bu sebepten ötürü transatlantik rotaların korunması daimî bir kaygı haline geldi. Amerika'ya gelince, bu ülke bütün askerî ve sivil ihtiyaçlarını gidermekle kalmadı, müttefiklerine yaptığı ihracatı da artırmayı başardı. Petrol vaziyeti, Mihver Devletleri'nin mağlubiyetinin arkasındaki en aşikâr faktörlerden biriydi.

1• DEĞİŞEN ENERJİ İHTİYAÇLARI

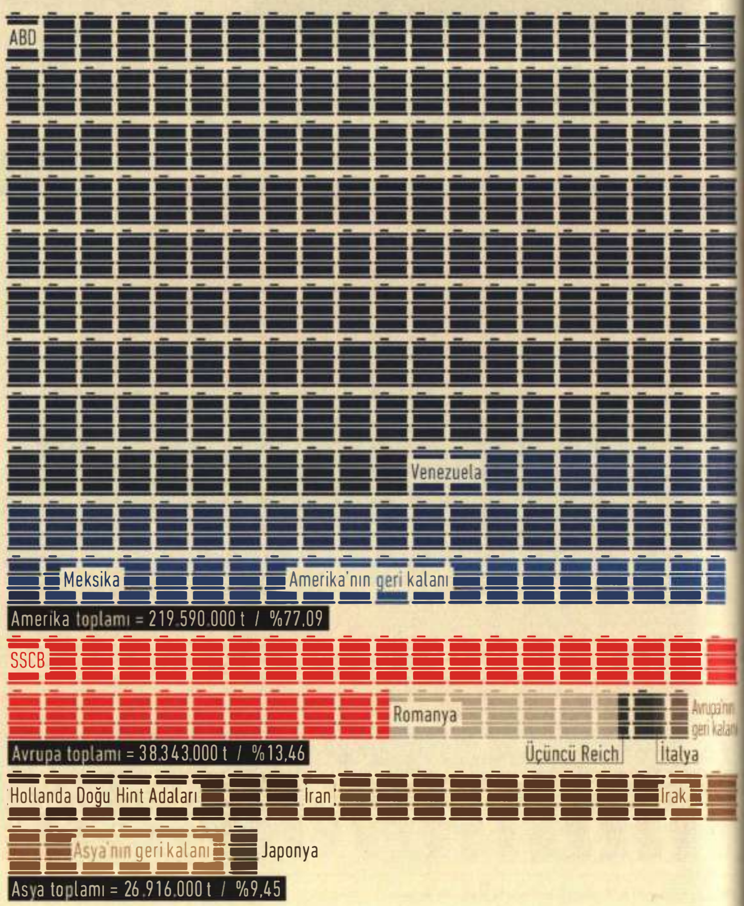
Sadece iki rakam, iki dünya savaşı arasındaki dönemde enerji gereksiniminde yaşanan değişimin boyutlarını ortaya koymaya yeter. 1918'de her bir Amerikan askeri için her gün 1.2 kilogram yakıt da dahil olmak üzere 15 kg ikmal malzemesi gerekiyordu. 1945'te ise aynı askerin ihtiyacı 16.5 kg petrol mamulü dahil 33.5 kg olmuştu.

2• DÜNYADAKİ HAM PETROL ÜRETİMİ (1939)

= 1.000.000 t

Almanya ve Japonya'nın savaştaki liderleri petrol kaynaklarının (aşağıdaki görselde de görüleceği gibi) olağanüstü dengesiz dağıldığının çok iyi farkındaydılar. Ancak planlamalarını hızlıca zaferler kazanma ümidi üzerine yaptılar. Bu zaferler onların ek petrol kaynaklarına erişmesini mümkün kılacaktı: Almanlara Sovyetlerin petrolü, Japonlara da Endonezya'nınkiler... Fakat Almanlar, müttefikleri olan İtalyanlara ya da fetihlerle ele geçirecekleri ekonomilere petrol tedarik etmek zorunda kalmayı beklemiyorlardı.

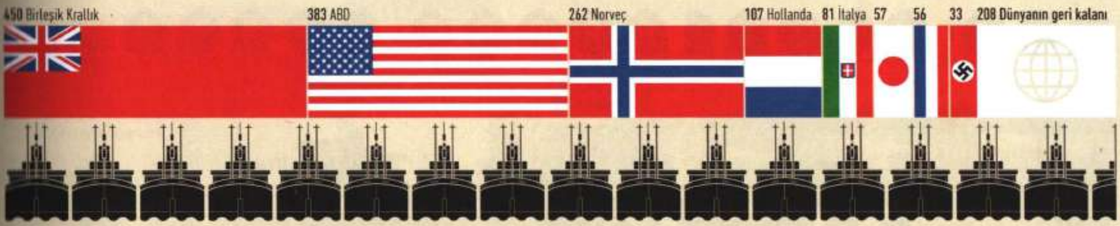
3• PETROL OYUNUNUN USTASI MÜTTEFİKLER

ABD petrol endüstrisi savaşta başarılması pek mümkün görünmeyen bir başarıyı elde etti: Hem (bir dereceye kadar karneye bağlama usulüyle de olsa) sivil tüketicilerin ihtiyaçlarını karşıladı, hem silahlı kuvvetlerin devasa (beş yılda otuz altı kat artan) taleplerine cevap verdi, hem de başta İngiltere olmak üzere müttefiklerine ihracatını artırdı.

Hem İngilizlerin hem de Amerikalıların durumu büyük bir donanmanın ve stratejik bombardıman uçaklarının devasa yakıt ihtiyaçlarını ortaya koyuyordu. 1945 yılına gelindiğinde İngiliz hava kuvvetlerinin (RAF) tüketimi 1938'deki tüketim miktarından 42 kat daha fazlaydı, donanmada ise aynı sayı on kat daha yüksekti.

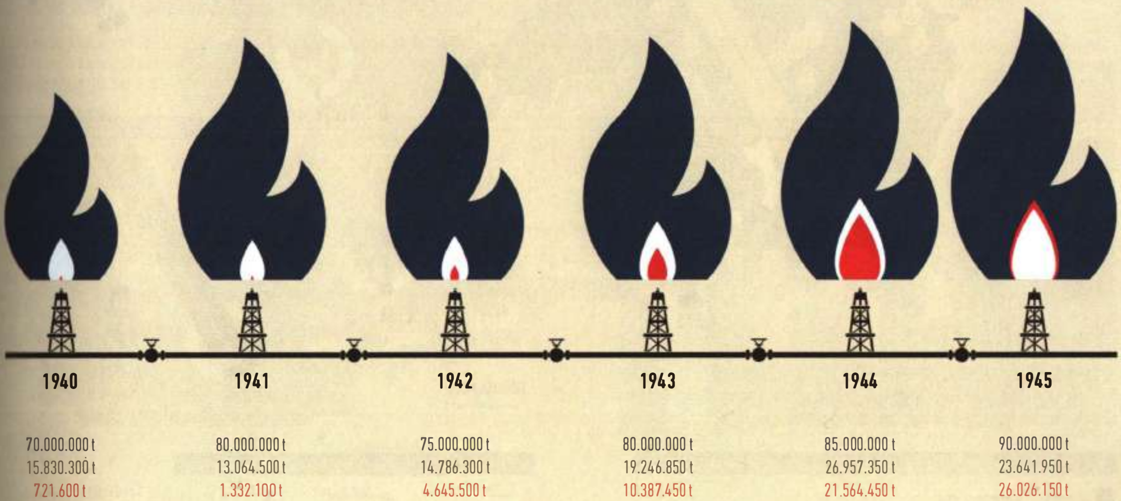
1940'TA DÜNYA TANKER FİLOSU 2.000 tondan büyük birim adedi

= 100 tanker

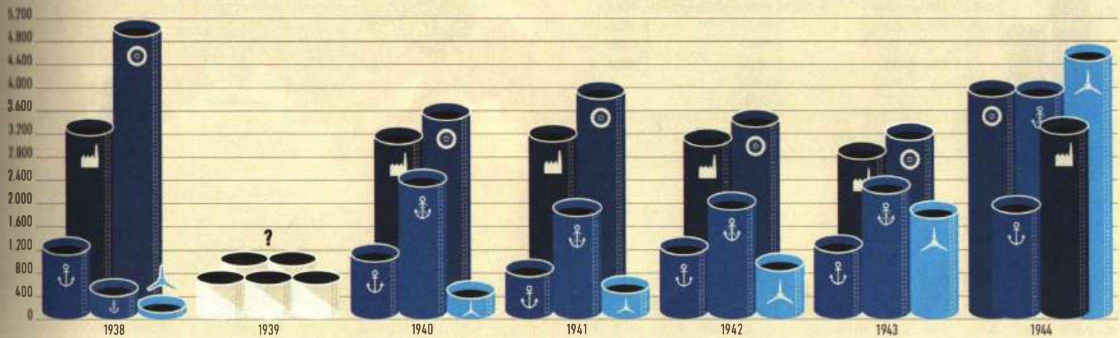
LİKİT YAKITLARIN ABD'DE TÜKETİM, İHRACAT VE ASKERÎ KULLANIM MİKTARI

Tüketim · İhracat · Askerî kullanım

BİRLEŞİK KRALLIK'IN PETROL TÜKETİMİ bin ton

Sanayi · Motor yakıtı · Ticari filo · Donanma · Kraliyet Hava Kuv.

4• REICH'IN PETROL ARAYIŞI (1938 / 1944) bin ton

Almanya savaşa girdiğinde cebinde bir kozu vardı (sentetik yakıt sanayii), bir de emeli: Romanya, Macaristan ve Polonya'daki kaynakların kontrolünü mümkün olan en kısa sürede ele geçirmek. Aşağıda, sağda yer alan harita 1942 başlarında Almanya'nın üzerinde düşündüğü gerçekçilikten uzak stratejik planı gösteriyor. Buna göre Almanya, Kafkaslarda ve Ortadoğu'da yer alan ve dünya petrolünün %20'sini teşkil eden kaynakları ele geçirmek amacıyla Doğu Akdeniz ve Karadeniz'in etrafında geniş ölçekli ve iki kollu bir hareket icra edecekti. Mustang avcı uçakları eşliğinde Almanya'nın sentetik yakıt tesislerine saldıran Amerikan B-17 ve Liberator bombardıman uçakları *Reich*'ı kendi rezervlerine pamuk ipliğiyle bağlı şekilde hayatta kalmaya çalışmak zorunda bıraktı.

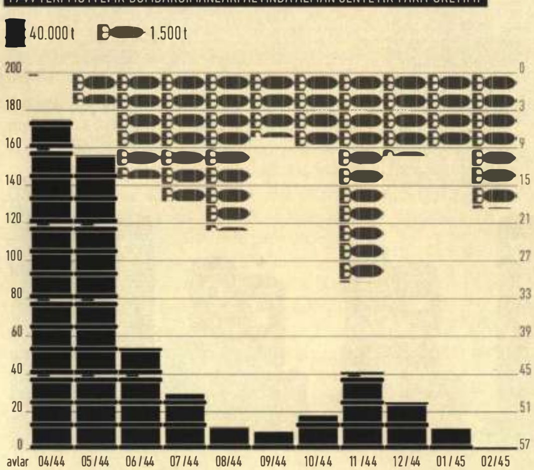
REICH'IN REZERVLERİ EYLÜL 1939

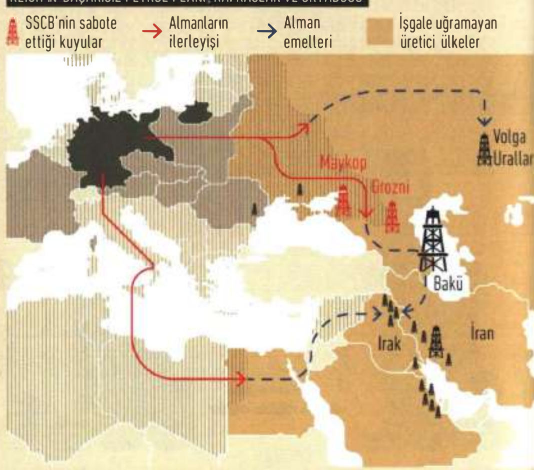
REICH İÇİN YAPILAN PETROL ÜRETİMİ (1938-1944)

1944'TEKİ MÜTTEFİK BOMBARDIMANLARI ALTINDA ALMAN SENTETİK YAKIT ÜRETİMİ

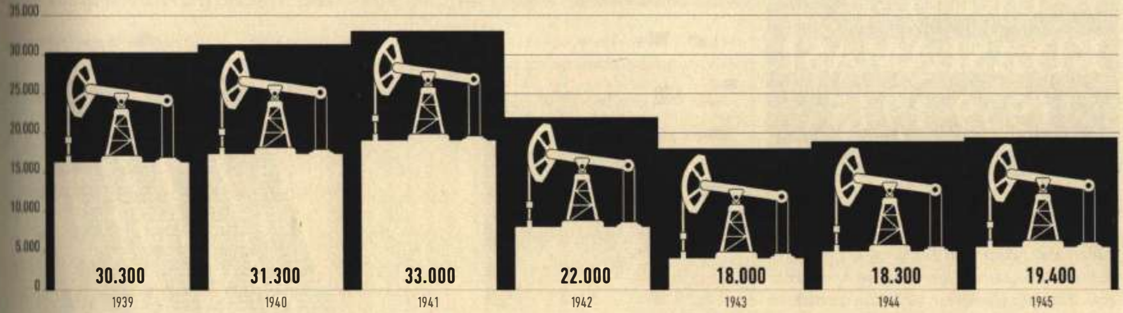

REICH'IN BAŞARISIZ PETROL PLANI: KAFKASLAR VE ORTADOĞU

5• SSCB: DÜNYANIN EN BÜYÜK İKİNCİ ÜRETİCİSİ SALDIRI ALTINDA binton

Reich'ın SSCB topraklarındaki ikinci stratejik saldırısı olan *Edelweiss* Harekâtı, bir ölçüde, Maykop, Grozni ve Bakü'deki petrol yataklarını ele geçirme teşebbüsüydü. Maykop ele geçirilse de Sovyet mühendisleri petrol kuyularını kullanılmaz hale getirmişlerdi. Panzer birlikleri Grozni'nin 30 kilometre yakınına kadar geldiler ve Sovyetler Almanların burayı ele geçireceği beklentisiyle geniş kapsamlı bir yıkıma başladılar. Fakat bilahare bu ele geçirme gerçekleşmedi. Önleyici tedbir olarak Bakü'de yapılan söküm işlemleri de Sovyet üretiminin 1943'te %45 azalmasını açıklamaktadır. Yine de kalan üretim, ABD'nin takviyeleriyle desteklendiğinde Sovyetler Birliği'nin temel askerî gereksinimlerini karşılamaya yetecek miktardaydı.

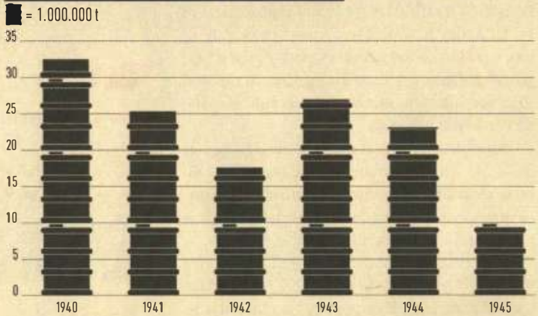
6• UZAKTAKİ KAYNAKLARA BAĞIMLI JAPONYA

Japonlar Hollanda Doğu Hint Adaları'ndaki petrol kaynaklarını ele geçirdiklerinde ham petrolü 6 bin kilometre taşıyıp Japonya'ya götürme gibi bir sorunla karşı karşıya kaldılar. Savaştan önce taşımacılığın çoğu Batı ülkeleri tarafından yapılmaktaydı. Acilen bir tanker gemisi inşa etme programı başlatıldı, ancak programın mahsulleri 1943'ten itibaren Amerika'nın denizaltı ve hava taarruzu ile yok edildi. Tuhaftır ki bu taarruzda elde edilen göz kamaştıran başarılar, U-botların Atlantik'te kaydettikleri başarılar kadar meşhur değildir.

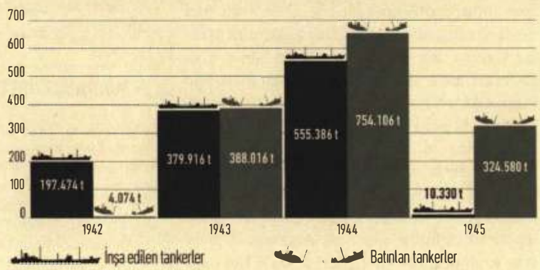
JAPONYA'NIN NAKLİYE SORUNLARI

HOLLANDA BATI HİNT ADALARINDAKİ PETROL KAYNAKLARI Sumatra,Cava ve Borneo'dan

JAPON YAPIMI OLUP ABD KUVVETLERİ TARAFINDAN BATIRILAN TANKERLERİN TONAJI bin ton

KAYNAKLAR : *1*• DeGolyer & MacNaughton, « Basic Data from Annual Reports of the US Bureau of Mines », Twentieth Century Petroleum Statistics, 1998 - *2*• Dietrich Eichholtz, *War for Oil: The Nazi Quest for an OilEmpire*, Washington DC, 2012, s. 39 - *3*• Dietrich Eichholtz, *Ende mit Schrecken. Deutsche Ölpolitik und Ölwirtschaft nach Stalingrad*, Leipzig, 2010, s. 69-70 - *4*• ABD Savunma Yakıt Tedarik Merkezi - *5*• *United States Strategic Bombing Survey*, Şubat 1946 - *6*• ABD Savunma Bakanlığı, Savunma Yakıt Tedarik Merkezi ve ABD Nüfus Sayım Bürosu - *7*• *Velikaya Oteçestvennaya Voyna*, C. VII - *8*• D. J. Payton-Smith, H. M. Stationery Office, 1971.

SİLAH ÜRETİMİ KIYASLAMASI 1939-1945

Müttefiklerin ekonomi ve teknoloji açılarından ana rakibi olan *Reich*, sanayi muharebesini 1943'te, tam da kendisine ve Avrupa'nın işgal altındaki ülkelerine ait bütün kaynakları seferber etmişken kaybetti. Gecikmiş çabaları sadece mağlubiyetini altı ay ertelemeye yaradı. *Reich*'ın üç ana rakibi, onda olmayan varlıklara sahipti. Üç rakibin üretimleri birbirini tamamlıyordu, bu sayede her biri en iyi olduğu şeyin seri imalatıyla meşgul olabiliyordu. Bilhassa SSCB'de ve Büyük Britanya'da birtakım sorunlar süregitse de müttefiklerin hammadde ve işgücü kısıtlılıkları yoktu. Ekipmanları en iyi kalitedeydi, özellikle de nakliye ekipmanları, uçakları, savaş gemileri, patlayıcıları, topları ve radarları. Müttefiklerin üretim tesisleri 1942'den itibaren bombardıman tehlikesinden de korunaklı haldeydi.

Amerikalılar bütün kalemlerde avantajlıydı. Uçak, gemi, kamyon ve patlayıcı gibi kilit önemdeki bütün üretim alanlarında lider onlardı ve Çin ve Fransa da dahil olmak üzere bütün müttefiklerini teçhiz edebiliyorlardı.

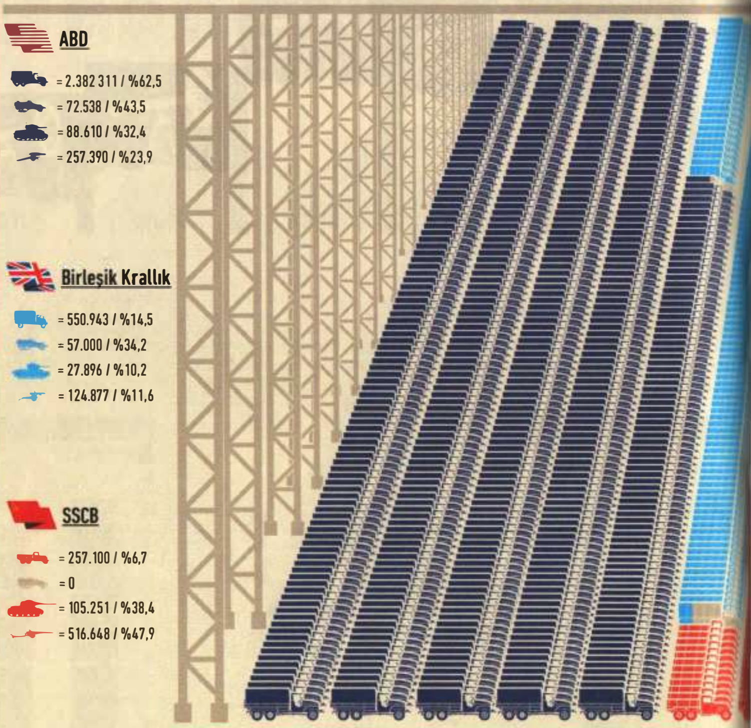
Sovyet silah endüstrisi 1937'ye kadar dünya lideriydi. Onlar tank ve top gibi ağır ekipmanlara odaklandılar. Kamyonlar, yarı tırtıllılar ve muhabere ve tarama ekipmanları gibi kalemlerde genel olarak zayıflardı.

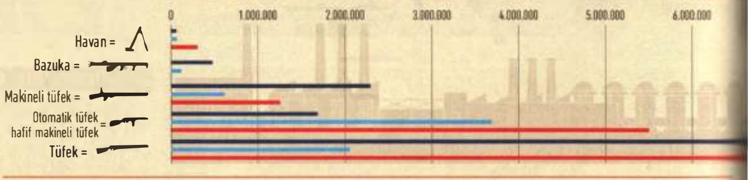
Almanlar patlayıcılar, toplar ve ulaşım ekipmanları alanlarında sayı bakımından sürklase olmuşlardı, ancak tanklar, piyade silahları ve denizaltılardaki sayısal üstünlüklerini savaşın sonuna dek sürdürdüler. Fakat bütün silah türlerini imal etmek zorunda oldukları için daima Ali'ye vereceğini Veli'den kısma sorunuyla boğuşuyorlardı. Müttefiklerinin endüstriyel tabanı çok dardı. İtalya'nın, Mussolini'nin böbürlenerek üstlendiği "milyonlarca süngü" vaadinin hakkını vermekle uzaktan yakından alakası yoktu. Japonlar uçak ve gemi alanlarında büyük atılımlar yaptı ancak savaştaki diğer ülkelerin aksine teknolojilerini savaş boyunca geliştiremedi:

1• KARA BAZLI SİLAH ÜRETİMİ

Müttefikler Almanlardan beş kat fazla tank ürettiler, ancak bu, muharebe alanlarında daima beş kat fazla tankları olduğu anlamına gelmiyor. Üretimlerinin büyük bir kısmı zayiatın yerine yenilerini koymakta kullanıldı (yok edilen her bir Alman tankına karşılık dört Müttefik tankı yok oluyordu) ve böylece nitelik açığı nicelikle kapatıldı. Aynısı toplarda da geçerliydi, en azından Doğu Cephesi'nde. O cephede *Wehrmacht* fırlatma tüplerinin eksikliğini daha etkili ateşlemeyle kapattı, fakat o avantajı da Britanya ve ABD tarafından sıfırlanacaktı. Alman kuvvetleri 1945'e dek makineli tüfek, makineli tabanca ve taşınabilir tanksavar silah kalemlerinde darlık

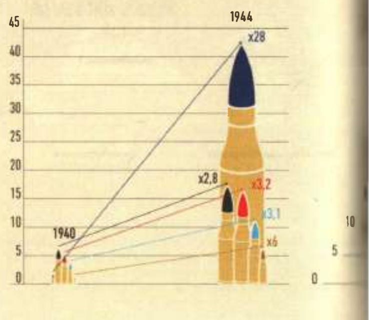
1 = 5.000 = Kamyon, cip, hafif askerî araç = Yarı tırtıllı araç = Tanklar ve kundağı motorlu

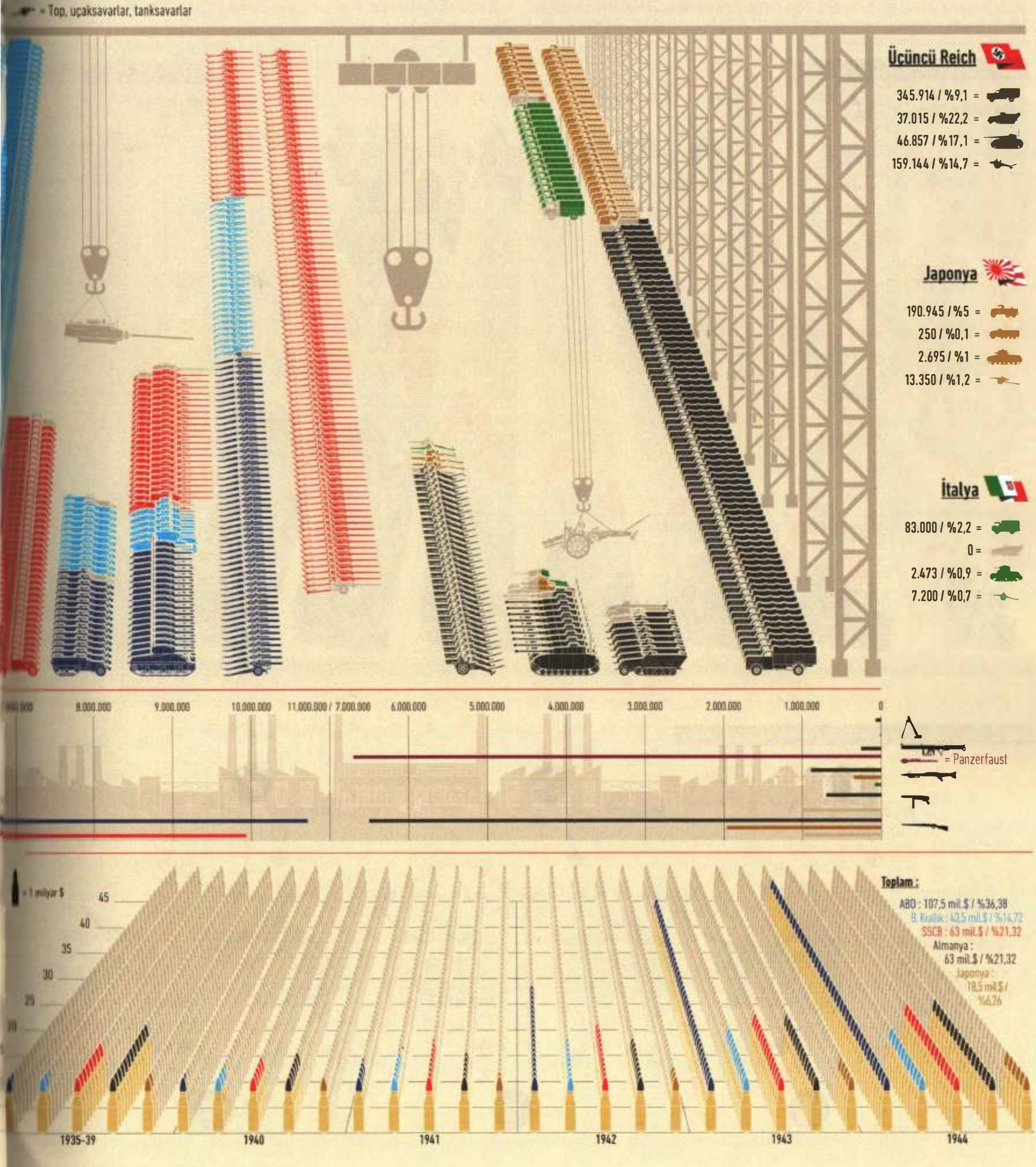

2• MÜHİMMAT ÜRETİMİ

Sovyetler İkinci Dünya Savaşı boyunca mühimmat üretimi alanında çarpıcı başarılara imza attılar. Çarlık Rusyası, Kayzer Almanyası'nın ürettiği mermilerin ancak %10'u kadarını üretebiliyorken, SSCB az gelişmiş kimyasal endüstrisine karşın *Reich*'la aynı üretim seviyesindeydi. Savaşın tamamı göz önüne alındığında Müttefiklerin ortalama ateş hacmi Mihver Devletlerininkinin üç katı kadardı, fakat 1943'te bu oran dört kat, 1944'te ise beş kat oldu. Almanya'nın önündeki engel çelik ve demir dışı metallerin eksikliğiydi. 1944'e gelindiğinde Alman topçu birlikleri, mühimmatın kısıtlı şekilde dağıtılması sorunuyla karşı karşıya kalmışlardı. *Bagration* Harekâtı arifesinde, Haziran 1944'te vaziyet korkunçtu. Almanların Merkez Ordu Grubu'nun depolarında 70 bin top mermisi kalmıştı, Sovyet hasımlarında ise bu sayı bir milyondu.

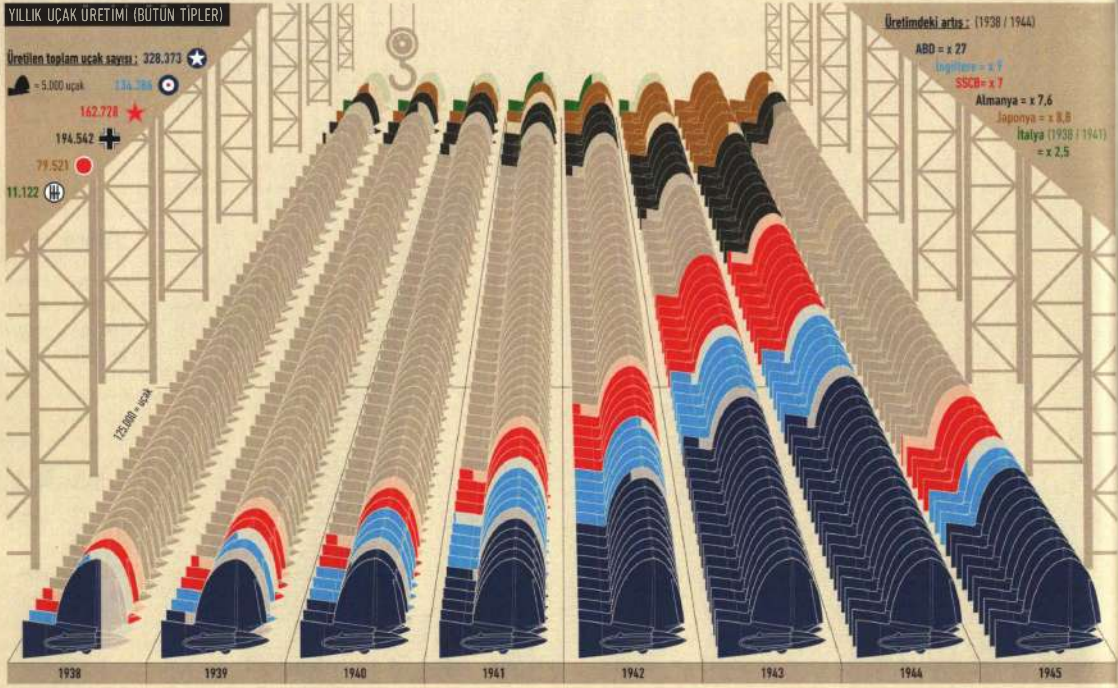
çekmediler. Hatta *Panzerfaust* adlı tanksavar silahlarına rakipleri imreniyorlardı. ABD, otomotiv endüstrisinde dünyanın geri kalanından açık ara öndeydi. Bu, endüstrinin doğuşundan beri de öyle olmuştu. Dünyanın kalanının toplamından üst kalite kamyonlarda iki kat, komuta arabalarında üç kat, tanker kamyonları, ambulanslar ve telsiz araçlarında ise beş kat fazla taşıtı sahaya sürebilmişlerdi. Sovyetler Birliği'nin ürettiği 102 bin 251 tank da daha savaştan önce planlaması yapılmış önemli bir başarıydı. Buradaki düşünce, hem traktörler hem de paletli araçlar üretebilen iki kullanımlı fabrikalar inşa etmekti. Örneğin traktör üretmek üzere inşa edilen ve 1939'da 11 bin traktör üretmiş olan Çelyabinsk fabrikası 1940 ile 1941 arasında aşama aşama tank üretimine döndü. 1944 yılında bu fabrika 4 bin 720 IS-2 tankı ve ağır taarruz topu üretti ve 50 bin işçiyi seferber etti. Bunların arasında Leningrad ve Stalingrad'dan tahliye edilmiş 2 bin 500 uzman da bulunuyordu.

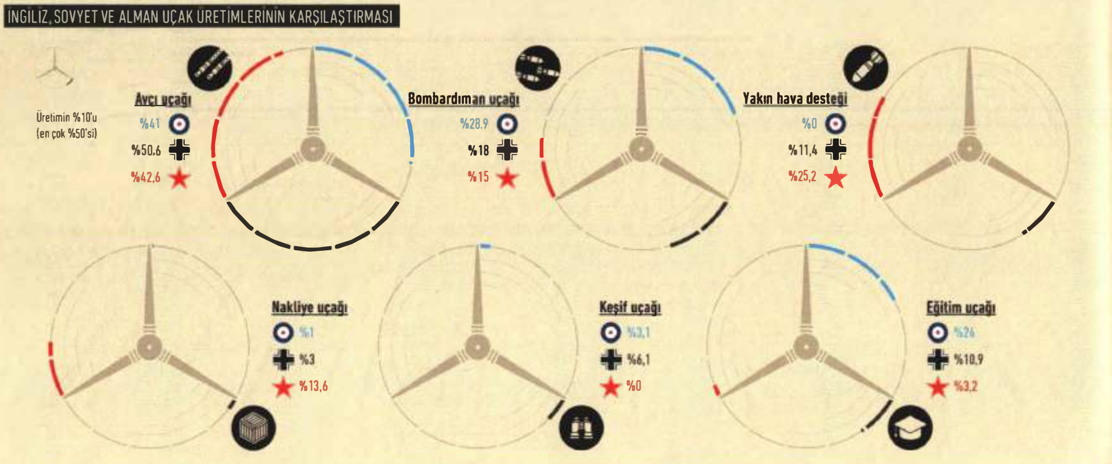

3• UÇAK ÜRETİMİ

1938'de üç Mihver Devleti, müstakbel rakiplerinin ürettiğinin üç katı uçak üretiyordu ve bu uçaklar da çoğu zaman daha kaliteli oluyordu. Bu tablo onlara saldırganlıklarını da kamçılayan bir güç duygusu veriyordu. 1940'a gelindiğinde aynı devletler rakiplerinin ancak yarısı kadar uçak üretiyorlardı. Bu oran 1942'de çeyreğe düştü, 1944'te ise yeniden üçte bire yükseldi. İngiliz ve Sovyet üretim becerilerindeki durgunluk Almanlarla Japonların bir nebze farkı kapatmasına sebep oldu ancak devasa ölçekteki ABD üretimi bu kapamayı sınırlandırdı. İki yıl içerisinde ABD 30 büyük fabrikayı inşa etti veya onardı, bunların en büyük dört tanesi Almanya ve Japonya'nın toplamından daha fazla uçak üretiyordu. En üretken fabrika Dallas'taki North American Aircraft Corporation'dı, burada 18 bin 874 uçak montajı yapıldı.

Almanların üretimindeki artışın arkasında iki gizli faktör vardı. Birincisi, bütçelerinin çoğunluğu, bombardıman uçakları ile nakliye uçaklarını geri plana atma pahasına avcı uçaklarının üretimine harcanıyordu. İkincisi, işgücü ve enerji kara bazlı ekipmanlardansa uçak fabrikalarına tahsis ediliyordu. Müttefikler tarafında ise ABD bütün türlerde uçak tedarik edebildiği için İngilizler avcı uçakları ile stratejik bombardıman uçaklarına ağırlık verebilmekteydiler. Sovyetler stratejik bombardıman uçağı sektöründen çekilerek kaynaklarını taktik bombardıman uçaklarında yoğunlaştırdılar. Bu alandaki ana üretimleri de İlyuşin Il-Sturmovik (36 bin 183 adet) ve Yakovlev Yak (31 bin) uçakları oldu.

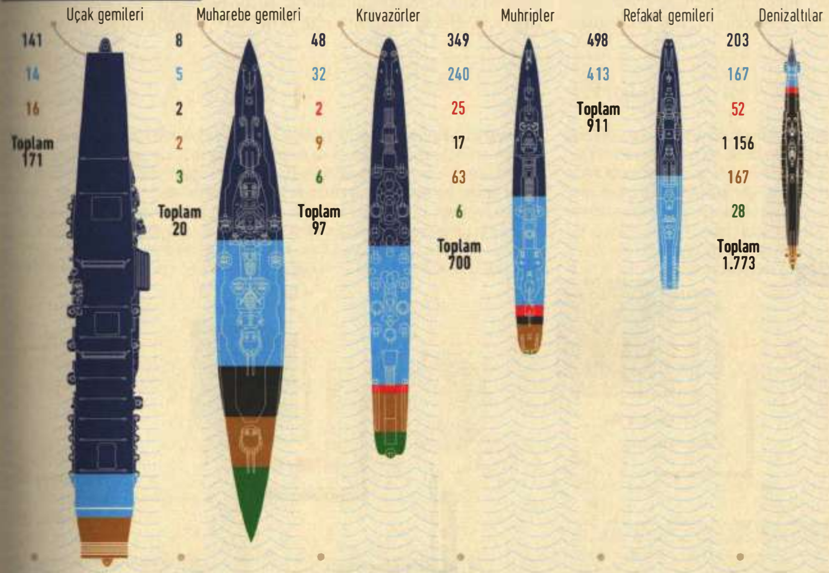

4• GEMİ YAPIMI

Savaş üretiminin tabiatındaki orantısızlığı en çok göze sokan kalem gemi yapım endüstrisiydi. Mihver ülkeleri 1941'de savaş gemisi ve kruvazör yapmayı neredeyse bıraktılar, bundan sonra Almanya sadece denizaltılar yaptı, Japonya ise sadece muhripler, denizaltılar ve uçak gemileri. Alman tersaneleri 1141 U-bot ile bütün Müttefik Devletlerinin toplamının üç katı kadar denizaltıyı suya indirmiş oldular. Bu uzmanlaşma onlara Amerikalıların Pasifik'te sahip olduğu kalite avantajının aynısını veriyordu. Britanya ve ABD, denizlerde bütün yönlerde gidip gelen binlerce kafilenin güvenliğini sağlama ihtiyacına binaen refakat gemileri ile muhriplerin üretimini yükselttiler. Amerika 141 uçak gemisi inşa etti ve bu üretim 12 gemilik zayiatı karşılamaya hayli hayli yetti. Japon İmparatorluk Donanması aynı kalemdeki ağır kayıpları yüzünden ve birkaç yeni gemiyi denize indirmiş olmasına rağmen 1943'ten itibaren nitelik ve nicelik açısından tamamen sürklase edildi ve 1944'te de sırra kadem bastı. ABD'nin donanma ile ilgili uğraşlarının önemli bir kısmı her çeşitten toplam 64 bin 550 çıkarma gemisinin inşa edilmesine ayrılmıştı. Bu çaba sonucunda Avrupa ve Asya'da yaklaşık 30 başarılı amfibik harekât düzenlendi. Çıkarma gemilerinin sayısı, çeşitliliği (çıkarma gemileri, daha küçük çıkarma araçları, çıkarma taşıtları) ve karmaşıklığı öyle bir seviyedeydi ki amfibik harekâtların zamanlaması kısmen bu gemilerin üretim hızına endeksli oldu. Şayet *D-Day* çıkarması başarısız olsaydı aynı harekâta yeniden başlamak en az bir yıl zaman isteyecekti. Sırf bu özelleştirilmiş araçların birkaç bininin zayi olması sebebiyle...

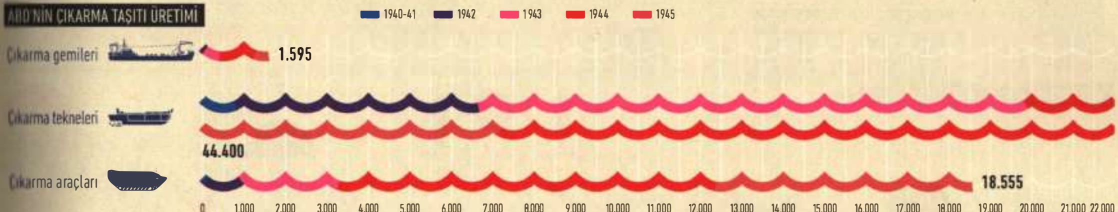
GEMİ TİPİNE GÖRE ÜRETİM

ÜRETİMDEKİ ORANLAR

ABD'NİN ÇIKARMA TAŞITI ÜRETİMİ

5• ÜRETİM TOPLAMLARI (ülkebaşına, üretimin %'si)

Mühimmat
%36,4 / %14,7 / %21,3
%21,3 / %6,3 / ?

Piyade silahları
%30,3 / %16,5 / %34,1
%14,4 / %4,7 / ?

Sahra topları ve havanlar
%17,9 / %12,1 / %53,7
%13,8 / %1 / %1,5

Tanklar ve kundağı motorlu toplar
%32,4 / %10.2 / %38,4
%17,1 / %1 / %0,9

Uçaklar
%36,1 / %14.8 / %17,9
%21,3 / %8.7 / %1,2

Gemiler ve denizaltılar
%34 / [illegible] / %2,2
%31.6 / [illegible] / %1.2

KAYNAKLAR : *1*• John Ellis, *The World War II Databook*, Londra, 1993 - *2*• Richard M. Leighton & Robert W. Coakley, *Global Logistics and Strategy, 1940-1943,* Washington, DC, 1995 - *3*• Bernhard R. Kroener, *Das Deutsche Reich und der Zweite Weltkrieg*, C. 5/2, Stuttgart, 1988 - *4*• Hugh Rockoff, *America's Economic Way of War*, Cambridge, 2012 - *5*• Mark Harrison (haz.), *The Economics of World War II*, 1998 - *6*• Mark Harrison, *Soviet Planning in Peace and War 1938-1945*, Cambridge, 2009 - *7*• *Lexikon der Wehrmacht*, http://www.lexikon-der-wehrmacht.de

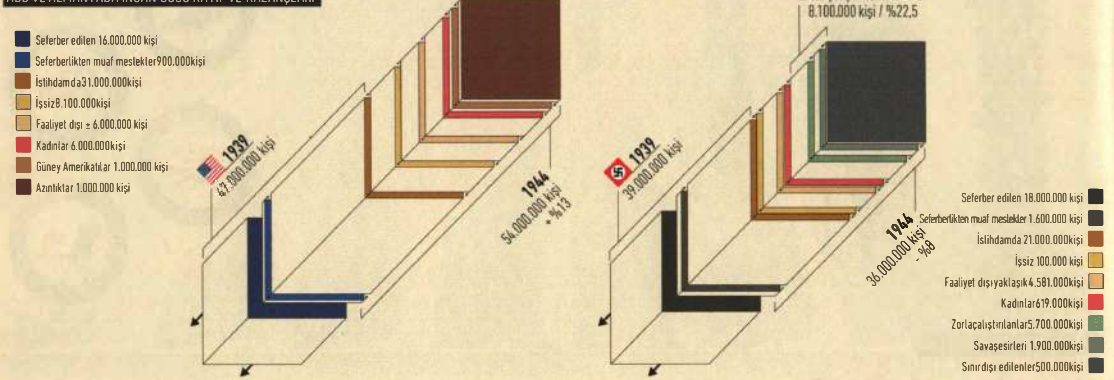
İNSAN GÜCÜ MALİYETİ

İki taraf da aynı ağır müşkülatla karşı karşıyaydı: Erkek nüfusun %25 ile 40 arası bir kısmının seferber edilmiş olduğu bir durumda üretim nasıl artırılabilirdi? Üç muhtemel çözüm görünüyordu: Yeni emek kaynakları bulmak, insan gücünü fabrikalara sevk ve tahsis etmek, ya da üretkenliği artırmak – ancak tarımda ya da hizmet sektörlerinde zaafa sebebiyet verecek şekilde de olmamalıydı bu. Son iki sektörde devletin kontrolü arttıkça kamu sektörünün işgücü orantısız şekilde yükseldi. Reich 1939'dan başlayarak insan gücü darlığı çekti. Daha önce 1935 yılındaki yeniden silah altına almalar, *Reich*'ı elindeki insan gücü fazlasını savaş hazırlıklarına kanalize etmeye zorlamıştı. Tarım nispeten makineleşmemiş olduğundan toprakta çalışmak üzere 8 milyon insana ihtiyaç vardı hala, bu da kırsaldan kentlere hareketi kısıtlıyordu. Sanayi sektörü 1944 yılına kadar üretim hızını artırmakta zorluklar çekti, ordunun asker talebi ve imalatçıların üretimi yeniden organize etmekte yavaş kalıp vasıflı erkek işçileri fabrikalarda tutamamaları bunun amilleriydi. Birleşik Krallık daha verimli çalışıyor ve taşeronlaşmayı teşvik ediyordu. Binlerce küçük ölçekli firma savaş çabalarına katıldı, telefonla bahis oynatan yerler bile! Gelgelelim Birleşik Krallık

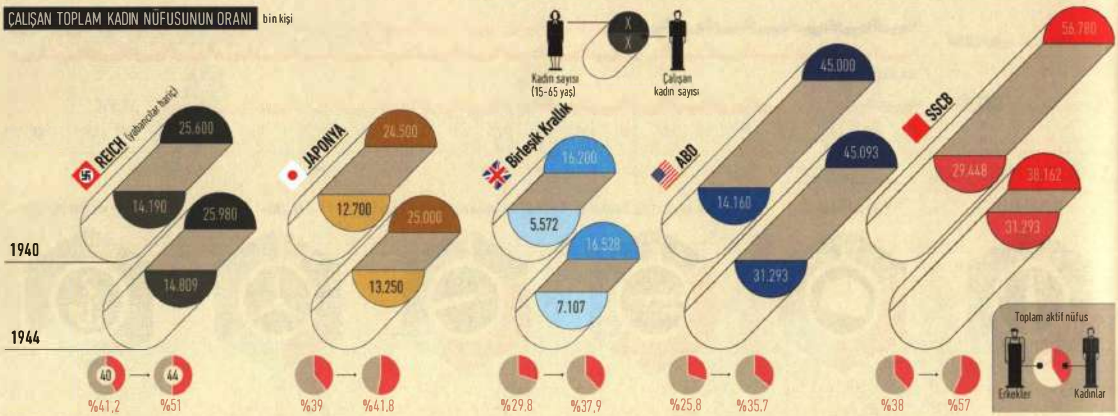
1• YENİ İNSAN GÜCÜ KAYNAKLARI

Almanların aksine Amerikalıların elinde bitmek tükenmek bilmez bir emek havuzu vardı: İşsizler, kadınlar, endüstri sektörünün kara listeye aldığı azınlıklar... Meşhur klişedir: Alman kadınları evde oturuyorken Amerikan kadınları kendilerine Perçinci Rosie'yi rol modeli olarak almışlardır. Fakat gerçekte 1944'te Alman kadınlarının %57'si çalışmaktaydı ve bunların onda dokuzu da bekardı. Aynı oran Britanya ve Amerika'da %43'tü. Hitler Weimar Cumhuriyeti'nin feminist sosyal politikalarından nemalanmıştı. "Hanede çalışan" olarak tasnif edilmiş olan bir buçuk milyon kişinin üretim dışı olduklarını varsaymak, ancak bu sayının tarımda çalışanların %96'sını da kapsadığını görmezden gelme pahasına yapılabilir. Bu yanlış düşünce, tarımda istihdam edilen pek çok Alman, Japon ve Sovyet kadın işçilerin görünür olmayışından kaynaklanır. Tarım bu ülkelerde insan gücünü su gibi içerken Britanya ve Amerika'da makineleşmiş durumdaydı. Gelgelelim SSCB'nin aksine Reich kalan kısmı seferberliğe tabi etmekte başarısız oldu. 1944'te Sovyetlerde her on tarım işçisinden sekizi ve kol gücü ile çalışan her iki işçiden biri kadındı. Almanya açığını kapatmak için mahkumların ve tabiiyeti altına girmiş sivillerin zorla çalıştırılmasından beslendi. 1944 yılı itibariyle bu kişiler toplam işgücünün beşte birine varmıştı, fakat Alman insan gücü azalmaya devam ediyordu.

ABD VE ALMANYA'DA İNSAN GÜCÜ KAYIP VE KAZANÇLARI

ÇALIŞAN TOPLAM KADIN NÜFUSUNUN ORANI bin kişi

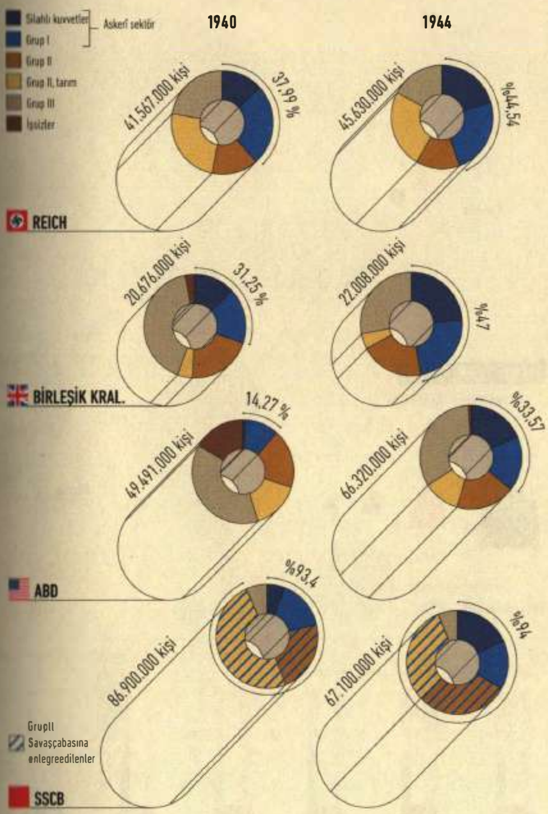
KAYNAKLAR : *1*• R. Overy, *War & Economy in the Third Reich*, Oxford, 1992 - *2*• R. Overy, *The Air War 1939-1945*, Londra, 2005 - *3*• Adam Tooze, *The Wages of Destruction: The Making and Breaking of the Nazi Economy*, Londra, 2006 - *4*• A. Aglan & R. Franck (haz.), *1937-1947. La guerre-monde*, C. II, Paris, 2015 - *5*• Mark Harrison, *The Economics of World War II*, 1998 - *6*• Mark Harrison, *Accounting for War : Soviet Production, Employment, and the Defence Burden, 1940-1945*, Cambridge, 1996 - *7*• A. Marwick, *The Home Front. The British and the Second World War*, Londra, 1976 - *8*• R. Chickering,

da insan gücü kıtlığıyla yüz yüze geldi. 1941'de sivil nüfustan erkek ve kadınları seferberliğe kaydırmaya başladı. (Hitler bunu ancak aşama aşama yapacaktı.) Fakat bu zorlu bir süreçti. Kadınların %50'sinden azı seferber edilebildi. Ve o kadar çok imalat emri vardı ki orduya katılımın sınırlandırılması gerekiyordu. İstihdam dışı insanların (işsizler, kadınlar ve azınlıklar) 23 milyonluk bir havuz teşkil ettiği Amerika'da ise durum farklıydı.

Motor endüstrisini model alan Taylorizm uygulamaları çok büyük üretkenlik kazanımlarıyla sonuçlandı. ABD'nin personelini dikkatlice kullanma ve iç tüketimi %3 artırma lüksü vardı. SSCB çok kritik vaziyetteydi. Kızıl Ordu'nun korkunç zayiatını kitlesel askere almalarla telafi etmek zorunda kaldığı bir dönemde işgal ve seferberlik bu ülkeyi elindeki insan gücünün yarısından yoksun bırakmıştı. Kurtuluş, Stalinist seferberlik ile zor kullanımının zekice uygulanmasını içeren olağanüstü bir toparlanma planıyla oldu. Bu toparlanma en temel ekipmanlara ve insanlık dışı fedakarlıklara yaslanıyordu. Tarım üretimi yarıya indirildi ve şehir nüfusu ile İngiliz tayınlarının beşte biri kadar tayınlarla iş gören silahlı kuvvetlere tahsis edildi. Bu plan kırsal nüfusu korkunç bir fakirlik içinde yaşamak zorunda bırakıyordu. Zaten çok düşük olan hayat standardı %40 daha düştü. Bu sistemin 1942'de neden çökmediği hala muammadır, fakat yine de sonuçlar üretmiştir. 1943'te Sovyet silah endüstrisi Almanya'nınkinin iki katı büyüklükteydi. Ama ağır bir bedel pahasına... 1945'e geldiğinde Sovyet toplumu kanının son damlasına kadar vermişti ve açlık tehdidi toplumun yakasını bir an olsun bırakmıyordu.

2• ÇALIŞAN NÜFUSTAKİ DEĞİŞİMLER

1939'da İngiliz ekonomistler faaliyet kollarını üç kategoriye ayırdılar. I. Grup savaş ekonomisiydi (çelik, mühendislik, kimya). II. Grup ülke için kilit önemde addediliyordu (tarım, idare). III. Grup ise "o kadar önemli olmayan" kategoriydi ve burada inşaat, kamu işleri, ticaret ve bankacılık yer alıyordu. Fakat bu tasnifler tarım alanında bile tepeden tırnağa askerîleşen Sovyet toplumuna uymuyordu. Lakin Alman seferberliğinin nasıl hızlıca kapasitesinin tavanına ulaştığını, ABD ve İngiltere'nin derece derece optimize oluşunu, Rus ve Alman tarımının oynadığı önemli rolü ve SSCB'deki büyük değişimleri gösteriyorlar. SSCB'deki son değişiklikler sadece birkaç ay sürdürülebilmiş ve sonra ancak Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu'nun yardımıyla devam ettirilebilmiştir.

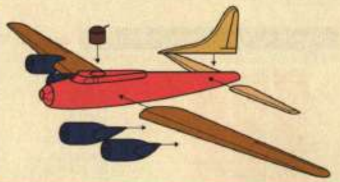

3• VERİMLİLİK: HAVACILIK ENDÜSTRİSİ

Müttefiklerin bu alandaki üstünlükleri sayısal üstünlüklerine dayanıyordu. 1944'te Amerika'da motorlar ve montaj üzerine çalışan işçilerin sayısı Almanya'dakilerin dört katı kadardı. Üstelik verimlilik de daha yüksekti. Amerikalılar, üretimin farklı alanlarının birbirleriyle yakından bağlantılı olduğunu hatırlayarak bütün alanları optimize etmişlerdi. Örneğin düşük becerili işgücü handikapını bilimsel yönetim ilkelerini izleyerek telafi ediyorlardı. Mihver Devletlerinde ise montaj hattı yoktu, bu ülkeler hala yüksek becerili işgücü isteyen "atölye" tarzı tesisleri kullanıyordu. Askerî talepler üretime engel teşkil ediyordu ve 1944 yılı geldiğinde engellere hammadde eksikliği, Müttefiklerin hava bombardımanları ve zorla çalıştıranların sabotajları eklendi.

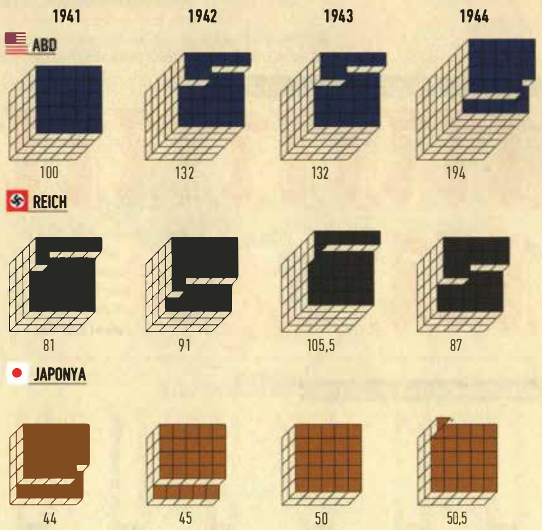
VERİMLİLİĞİN FAKTÖRLERİ

- Hammadde mevcudiyeti
- İşgücünün boyut ve becerileri
- Makine ve aletlerin kalitesi
- Üretimde standartlaşma
- Üretimde rasyonelleşme (montaj hatları, vardiya sistemi)
- Ürün tasarımı (montajlanması kolay, hammadde tasarrufu)

HAVACILIK ENDÜSTRİSİNDE ARTAN VERİMLİLİK

100 endeks puanı, 1941'de ABD'de bir işçinin günde ürettiği uçak gövdesini temsil ediyor.

Stig Förster & Bernd Grener (haz.), *A World at Total War. Global Conflicts & the Politics of Destruction,* Cambridge, 2005 - 9• J. Paxton, «Myth vs. Reality. The Question of Mass Production in WWII», *Economics & Business Journal,* C. 1, n° 1, 2008, s. 91-104.

İNGİLİZ İMPARATORLUĞU SAVAŞTA

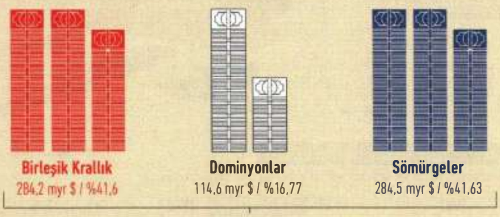
Haziran 1940'tan Haziran 1941'e dek Büyük Britanya savaşta tek başınaymış gibi görünüyordu. Ama bu bir aldatmacaydı. Britanya Adaları kıta Avrupası'ndan ayrılmış olsa da İngilizler sömürgeci imparatorluklarına yaslanabiliyorlardı. Bu imparatorluk 1939'da yeryüzünün üçte birinin ve dünya nüfusunun dörtte birinin (yakl. 484 milyon) kontrolünü elinde bulunduran bir süpergüçtü.

Bu nüfusun %70'inin Hindistan'da (Raj) toplandığı doğrudur. (O günkü Raj, bugünün Hindistan'ına ek olarak Pakistan'ı da kapsıyordu.) İngiliz imparatorluk tacının bu mücevheri 19. asrın sonundan beri bağımsızlık hareketleriyle istikrarsız haldeydi. Hindistan Genel Valisi Lord Linlithgow yereldeki siyasi liderlerle istişare etmeden tek taraflı olarak savaş ilan ettiğinde durum daha da kötüleşti. Nehru Müttefiklerin davasına sempatiyle bakıyordu fakat Gandi çatışmalarda taraf olmayı reddetti. Gandi 9 Ağustos 1942'de tutuklandı. (6 Mayıs 1944'te sağlık sebepleriyle tahliye edildi.) Bu esnada Subhas Çandra Bose, Japonlar için bir ordu hazırlamıştı. Fakat yine de Hindistan sadık kaldı ve Müttefiklerin savaş hazırlıklarına destek oldu. Adaletsizliklere ve devasa insani bedele karşın yerel savunma harcamaları 1939'dan 1945'e dokuz kat arttı. 1945'te sömürge yöneticilerin yetersizliği Bengal'de korkunç bir kıtlığa sebep oldu ve bir buçuk milyon ile 3 milyon arası insan öldü. Fakat bütün bunlara karşın Hint askerler İmparatorluk onlara nerede ihtiyaç duyduysa orada çarpıştılar. Yalnızca Birmanya (Myanmar) ve Hindistan'da kalmadılar, Afrika, Suriye, İtalya, Yunanistan ve başka pek çok yere gittiler.

1• EKONOMİ

Büyük Britanya büyük sanayi güçlerinden biri olabilirdi ancak GSYİH'i hala İmparatorluk'unkinden küçüktü. İmparatorluk'un tamamı Müttefikler için hayati önemde bir hammadde kaynağıydı, bilhassa da alaşımlarda kullanılacak metaller ve lastik için. 1941'de Irak ve İran'daki petrol kuyularının ele geçirilmesi görünürlük kazanan ham petrol kıtlığını telafi etti. İmparatorluk'tan gemilerin desteği, dünyadaki toplam ticari gemi tonajının %30'unun kontrolünü Büyük Britanya'ya veriyordu. Büyük Britanya'nın İngiliz Milletler Topluluğuna olan bağımlılığı, 1941 ve 1942'de Churchill'in Atlantik'teki savaşa ayırdığı çok özel mesainin sebebini açıklıyor.

İNGİLİZ İMPARATORLUĞUNUN GSYİH'İ (1939) (milyar dolar 1990) ■ = 1.000.000.000$

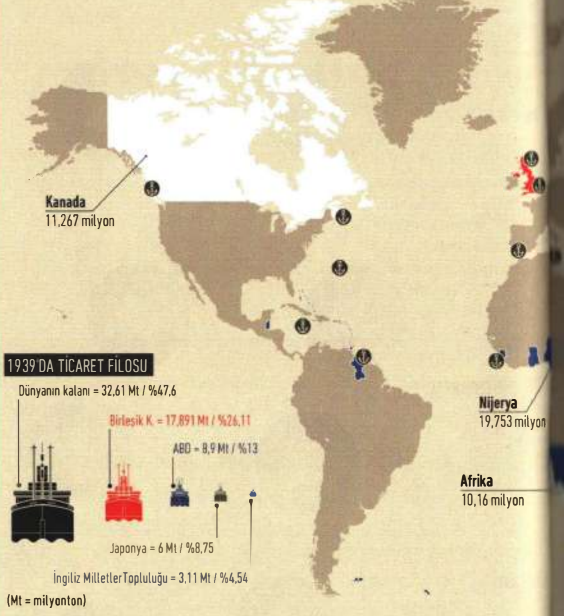
İNGİLİZ İMPARATORLUĞU'NUN ÇELİK ÜRETİMİ (1939) (milyon ton) = 1.000.000 t

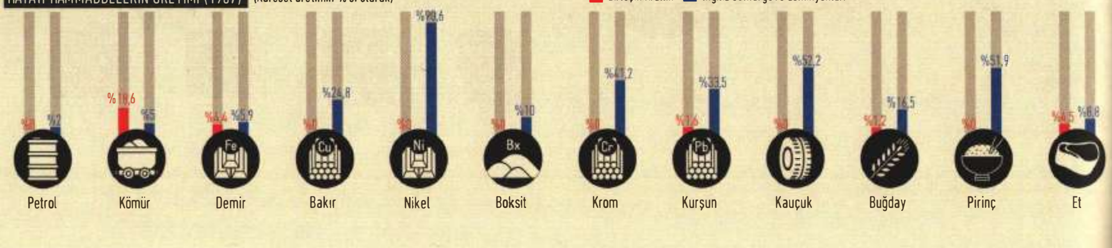
Birleşik Krallık : 13,192 Mt
Kanada : 1,407 Mt
Avustralya : 1,189 Mt
Güney Afrika : 0,25 Mt
Hindistan : 1,035 Mt
Toplam : 17.073.000 t

2• İNGİLİZ İMPARATORLUĞU'NUN NÜFUSU 1939 milyon insan

Birleşik Krallık'ın kendisi ve İmparatorluk dahil toplam nüfusu (520 milyon) bu ülkeye, 1939 yılında dünya üzerindeki en kalabalık ülke olan Çin'inkine denk bir demografik güç veriyordu. Bu nüfus, SSCB (168 milyon) ve ABD'nin (131 milyon) nüfuslarını da açık ara geçmekteydi. Söz konusu olan bir dünya savaşıydı ve İmparatorluk da bundan geri durmadı.

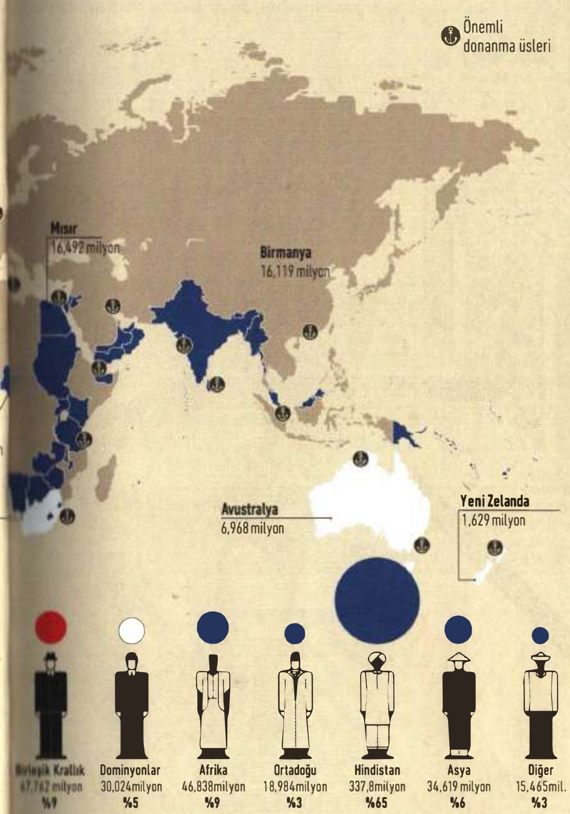

HAYATİ HAMMADDELERİN ÜRETİMİ (1937) (Küresel üretimin %'si olarak)

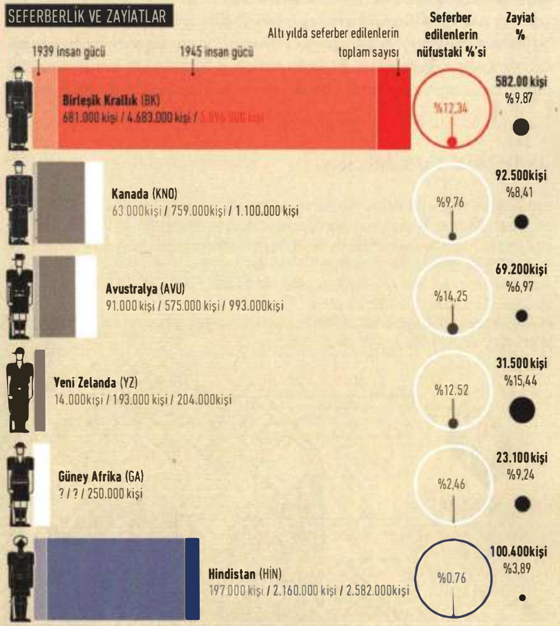
Hint altkıtasından başka İngilizler ihtiyaçları halinde İmparatorluk Dominyonlarına da başvurabilyorlardı. Bunlar, İngiliz hükümetinin ana ülke ile hemen hemen eşit statü bahşettiği eski kolonilerdiler ve savaşa hayati katkılarda bulundular. İmparatorluğun hava kuvvetlerindeki pilotların yarısı *Lufwaffe*'nin menzili dışında kalan denizaşırı ülkelerde talim gördüler, en çok da Kanada'da. Kraliyet Kanada Donanması Atlantik Okyanusu'ndaki kafilelere refakatçilik işinde yardımlar sağladı. Bu donanmanın filosu 1939'da altı refakat gemisi ve muhripten ibaretken 1945'te bu sayı 193 gemiye çıktı. Bu artış, Kanada Donanması'nı dünyanın en büyük üçüncü filosu yapıyordu.

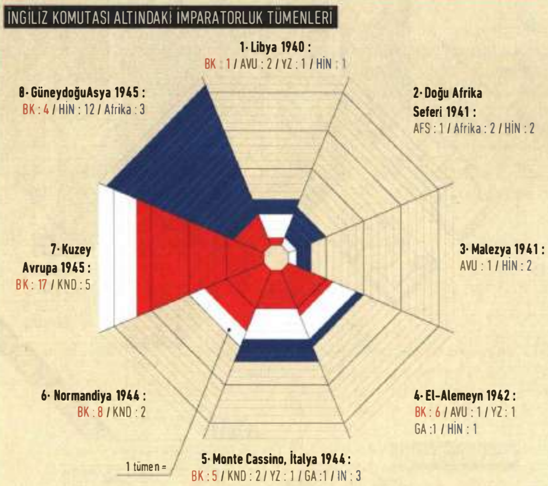
Mihver devletlerinin Mısır ve Hindistan'da istila ettiği topraklar düşük nüfus yoğunluğuna sahipti, ancak Birmanya (Myanmar), Malezya, (önemli donanma üssüyle) Singapur ve 1941 sonundan 1945'e dek Japonların kontrolü altında kalan Hong Kong'da bu durum geçerli değildi.

3• EŞİTSİZ SEFERBERLİK

Büyük Britanya kadın işçilerin emeğinden gittikçe daha fazla faydalandı (1939'da %27, 1944'te %39), fakat yine de savaş ekonomisini döndürebilmek için en az 10 milyon erkeği işlerinde bırakmak zorunda kalmıştı. Bu yüzden 1939'da İmparatorluk'un farklı yerlerinden asker alımlarına başladı. En çok asker veren yer Hindistan'dı fakat bu askerlerin çoğunluğu o bölgelerde konuşlandırıldılar. Hindistan'ın kara kuvveti mevcudunun yalnızca %11'i denizaşırı görevlere gönderildi. Buna karşılık (zayiat sayılarının da gösterdiği gibi) Yeni Zelanda'da aynı oran %83, Kanada ve Avustralya'da da yarıdan biraz fazlaydı. Kanada ve Avustralyalılar, 1940'tan 1942'ye dek Afrika'da çarpışan kuvvetlerin kilit önem taşıyan unsuruydular.

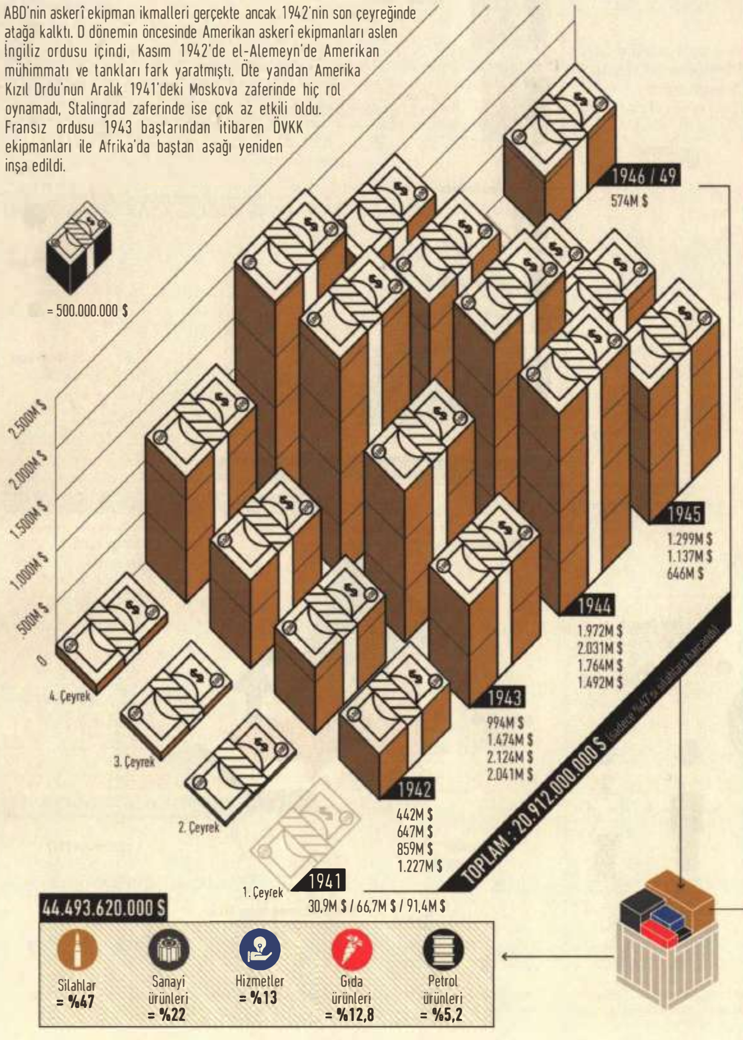
KAYNAKLAR : *1*• Mark Harrison, *TheEconomics of World War II*, 1998, s. 3 - *2*• John Ellis, *World War II. A Statistical Survey*, New York, 1995, s. 249-273 - *3*• R.A.C Parker, *The Second World War : A Short History*, Oxford, 1989, s. 132 - *4*• http://www.populstat.info/ - *5*• John Ellis, *World War II. A Statistical Survey*, 1995, s. 155-227.

ABD ASKERÎ YARDIMI: ÖDÜNÇ VERME VE

ABD Kongresinde 11 Mart 1941'de yapılan bir oylama ile Başkan Roosevelt İkinci Dünya Savaşı'nın en önemli icraatlarından birini gerçekleştirerek Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu'nu (ÖVKK) yasalaştırdı. Bu kanunun yasalaşması fiiliyatta 4 Kasım 1939 tarihli Nakit Ödeme-Hemen Teslim Kanunu ile Tarafsızlık Kanunu'ndan geri dönüş anlamı taşıyor ve ABD'yi Müttefiklerin cephanesi haline getiriyordu. Kanun ABD başkanına güvenliği ABD açısından hayati önem taşıyan herhangi bir ülkeye savaş ekipmanı ya da başka herhangi bir emtiayı satma, transfer etme, kiralama ya da kredi olarak verme yetkisini tanımaktaydı. Kanunun en baştaki asıl amacı bilhassa iflasın eşiğinde olan İngiltere'ye ve onun Dominyonlarına yardım etmekti. Nisan 1941'de Çin'i, 7 Kasım'da SSCB'yi, Kasım 1942'de Fransız Ulusal Kurtuluş Komitesi'ni ve nihayet başka 40 küsür ülkeyi kapsayacak şekilde genişletildi. Mart 1941 ile Eylül 1945 arasında ABD'den Müttefiklere ulaşan yardım toplam 49 milyar dolar oldu ki bu meblağ alıcı ülkelerin toplam savaş harcamalarının %17'si ediyordu. ABD'nin aynı esnada kendi silahlı kuvvetlerinin silahlarını yenilediği ve silahlar için böyle bir talep rekabeti olduğu hesaba katılırsa bu yardım daha da bonkör görünecektir. Yardımın %47'sinden

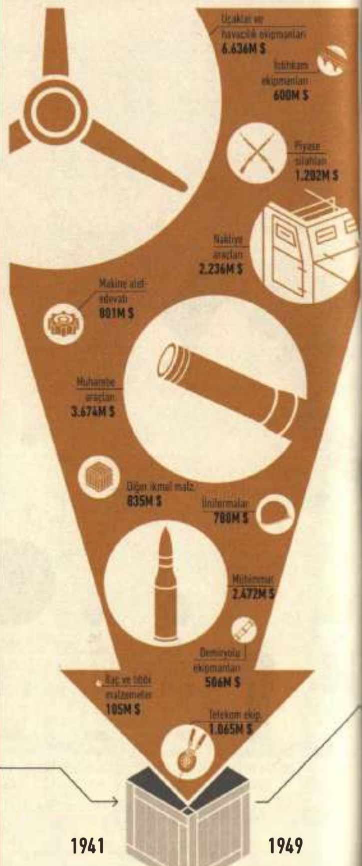
1• TESLİMAT ORANLARI (milyondolar)

ABD'nin askerî ekipman ikmalleri gerçekte ancak 1942'nin son çeyreğinde atağa kalktı. O dönemin öncesinde Amerikan askerî ekipmanları aslen İngiliz ordusu içindi, Kasım 1942'de el-Alemeyn'de Amerikan mühimmatı ve tankları fark yaratmıştı. Öte yandan Amerika Kızıl Ordu'nun Aralık 1941'deki Moskova zaferinde hiç rol oynamadı, Stalingrad zaferinde ise çok az etkili oldu. Fransız ordusu 1943 başlarından itibaren ÖVKK ekipmanları ile Afrika'da baştan aşağı yeniden inşa edildi.

2• YARDIM DÖKÜMÜ (milyondolar)

Askerî yardım geniş bir çeşitlilik arz ediyordu, yüksek kalitedeydi, standardizeydi ve bakım ekipmanları ve yedek parça stoklarıyla beraber sunulmaktaydı. Yardım içinde binlerce kalem ürün vardı, bunlardan bazıları belirli müttefikler için üretiliyordu. Amerika'nın –hepsi de kendi dalına küresel üretimin %50'sinden fazlasını üreten– havacılık, otomotiv, kimya, elektrik ve elektronik endüstrilerinin kuvveti aşağıdaki sayılardan açıkça ortaya çıkıyor.

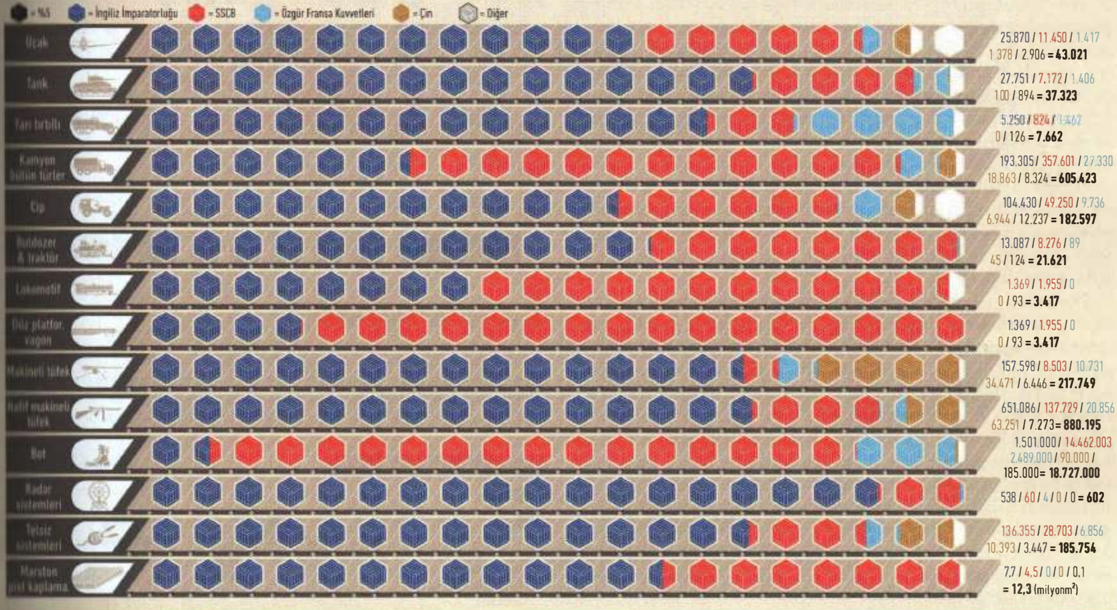

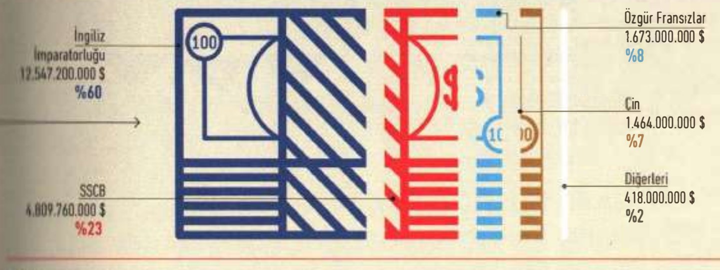
KİRALAMA KANUNU

fazlası askerî ekipman, %22'si sanayi ürünleri, %12.8'i gıda ürünleri, %13'ü çeşitli hizmetler %5.2'si petrol ürünleri cinsinden oldu. Yardımda aslan payı (30.7 milyar dolar ve yardımın %62'si) İngiliz İmparatorluğu'nundu, onun peşine SSCB (11 milyar dolar), Fransa (3.2 milyar dolar) ve Çin (1.6 milyar dolar) geliyordu. İngilizler toplam gıdalarının neredeyse dörtte birini ABD'den aldılar (4.2 milyar dolar). Sovyetler ikinciydi, 1.7 milyar dolarlık un, yağ, konserve et, şeker, süt tozu ve toz yumurta gitti. Yardım olarak gönderilen makinelerin çoğu da yine bu iki ülkeye gitti. Bu kalemdeki 2.4 milyar dolarlık yardımın 1.5 milyarını SSCB, 800 milyonunu İngilizler aldılar. Aşağıdaki grafikler ÖVKK kapsamında verilen askerî kalemlerle ilgilidir. SSCB'de bu kalemler İngiltere ve Kanada menşeli şu ekipmanlarla takviye edilmiştir: 4 bin 542 Matilda ve Valentine tankı ve yaklaşık 7 bin Hurricane, Tomahawk ve Kittyhawk uçağı... Bu ekipmanlar nitelik ve nicelik açısından ABD ekipmanlarından daha aşağı seviyede olmakla beraber oldukça erken bir safhada Sovyetlerin eline ulaştırılmak gibi çok büyük bir avantaja sahiptiler. 1941 ve 1942'de, Sovyetler henüz zayiatlarını telafi etmeyi becerememişken ulaşmıştı bu ekipmanlar.

3• İKMAL EDİLEN EKİPMANLARDAN BAZILARI (birliklerde)

Tedarik edilen ABD yapımı uçak ve tanklar İngilizlerin bir yıllık üretimi kadardı, kamyonlarda ise bu oran iki yıllık üretim kadar olmuştu. 1944 senesinde İngiliz kuvvetlerinin kullandığı silahların %20'si Amerikan silahlarıydı. Kızıl Ordu'ya gönderilen ekipmanlardan Studebaker kamyonları ve Jeep cipler bu ordunun hareketliliğini, telsizler ve telefonlar ise komuta ve kontrol sistemlerini 1943'ten başlayarak önemli derecede geliştirdi. Marston pist kaplamaları, Sovyet uçaklarının çamurla başa çıkabilme becerilerini artırıp daha sık kalkış yapabilmelerini mümkün hale getirdi. Gönderilen on bin düz platformlu vagon sayesinde tankların cepheye nakli hızlandı, 1955 lokomotif, durdurulan demiryolu motoru üretiminden kaynaklı kaybı neredeyse tamamen telafi etti. Tıpkı *corned beef* denilen tuzlanmış et gibi Amerikan yapımı botlar da savaşı tecrübe eden Sovyet vatandaşlarının zihninde duygusal bir hatıra olarak yerleşip kaldılar.

4• YARDIMLARI KİM ALDI?

Amerikan askerî yardımları ile endüstri, madencilik ve gıda yardımlarının açık ara en büyük adresi İngiliz İmparatorluğu (%68) ve SSCB'ydi (%26). Büyük Britanya'nın kendisi İmparatorluk'a gelen toplam yardımın %80'ini alıyordu. Bu tekelin sebebi ABD ile İngiltere arasındaki stratejik ilişki ve ABD kara ve hava kuvvetlerinin *D-Day* planlamasını yaparken Büyük Britanya'da ihtiyaç duydukları altyapıyı hazırlayabilmekti. Çan Kay Şek'in Çin'ine gönderilen ekipmanlar, bu yönetimin kuvvetlerinin performansını çok da geliştiremedi. Bu ekipmanların bir kısmı Komünist kuvvetler tarafından temellük edilmiştir.

KAYNAKLAR : *1*• *21st Report to Congress on Lend-Lease Operations* 1946 - 2• Chief of Military History, *United States Army in World War II Statistics : Lend-Lease*, Washington, DC, 2015 - 3• David Edgerton, *Britain's War Machine*, Londra, 2012 - 4• Albert L. Weeks, *Russia's Life-Saver. Lend-Lease Aid to the USSR in World War II*, Lanham, MD & Oxford, 2004.

ÜÇÜNCÜ *REICH* AVRUPA'YI TALAN EDİYOR

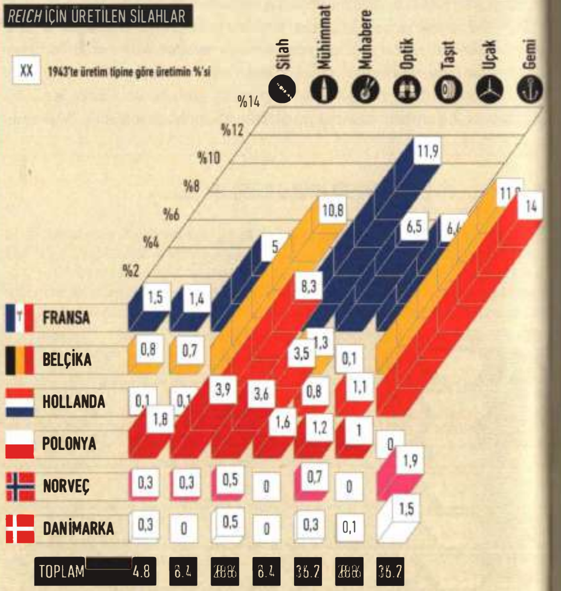
1940 ile 1944 yılları arasında Üçüncü *Reich* Avrupa'da işgal ettiği bütün toprakları zorla kendi savaş ekonomisi için çalıştırdı. Yaklaşık 7.6 milyon Avrupalı, Almanya toprakları içinde kah gönüllüce, kah zorla çalıştırıldılar. Bunların yarıdan fazlası Sovyet tebaasından kişiler ya da Polonyalılar, dörtte biri kadınlar, yine dörtte biri ise savaş esirleriydi. Bunların yanı sıra 1944'ün sonlarında yaklaşık 500 bin toplama kampı mahkumu SS tarafından Alman firmalara kiralanmış ya da SS iştiraklerinde çalışıyor durumdaydı. Alman işgücünün %20'sini teşkil eden kol gücü işçilerini ve tarım çalışanlarını ikame eden bu yabancı işgücü olmasaydı *Wehrmacht*'a asker yazılan 17.3 milyon erkeği seferber etmek imkansız olurdu. Almanlar Avrupa'dan bu şekilde aktif güç devşirmenin yanı sıra mali açıdan da kıtanın iliklerini kuruttular, bunu yaparkenki temel yöntemleri de işgalin devasa masraflarını başkalarına yıkmak ve onlara adaletsiz bir kur dayatmaktı. Toplanan büyük meblağların bir kısmı *Wehrmacht* askerleri tarafından yerinde, kısmen de karaborsa piyasalarda harcandı. Sermayenin çoğunluğu işgal edilen ülkelere dönüyordu. Bu dönüş yerel şirketlere verilen askerî siparişler şeklinde olurdu. Bunlara Hitler'in en önemli bakanlarından Speer'in adına atıfla "S işleri" denir, bunları alan şirketlere işgücü ve hammadde garantileri de verilirdi. Bu şekilde dört milyonu aşkın Avrupalı işçinin boynuna Alman savaş makinesinin boyunduruğu geçirildi ve bu makinenin ihtiyaçlarının beşte birle dörtte bir arası değişen bir hissesini bu işçiler sağladılar.

Döviz kuru ve eldeki sınırsız kaynaklar *Reich*'ın ihtiyaç duyduğu bütün gıda ürünlerini, hammaddeleri ve yarı işlenmiş ürünleri ithal etmesini mümkün kılıyordu. Reich'ın çeliğinin %12'si, kömürünün, derisinin, sülfürik asidinin, tahıllarının %20'si, demirinin ve etinin üçte biri ve alüminyumunun yarısı ithaldi. Almanya'nın ağır gıda ithalatları Avrupa çapında kronik beslenme zafiyetlerine neden oldu. Alman istihkaklarını Hitler'in açık emirlerinin öngördüğü seviyelerde gerçekleştirme uğruna günlük kalori alımı Fransa'da yarı yarıya, Polonya'da %60 ve Sovyetler'de %75 oranında düştü. Doğrudan doğruya yağmalama faaliyetleri de yüklü meblağlara ulaşıyordu. Sanat eserleri, SSCB'de ödeme yapılmadan el konulan ürünler, patent hırsızlıkları, stoklar ve ekipmanların gaspı ve değerinin çok altında el değiştiren menkul kıymetler bu cümledendi. Alman savaş seferberliği ayrıca Avrupa Yahudilerinin malından mülkünden edilmesiyle de finanse edilmiştir. Bu mülksüzleştirmenin boyutları hakkında tahmin yürütmek güçtür, ancak her halükârda kesinlikle çok önemli miktarlardı söz konusu olan miktarlar. Avrupa Yahudileri katledilecekleri yerde zorla çalıştırılsaydı belki de Almanya açısından daha kârlı bir iş olurdu. Aynı şekilde 1941-42'de açlıktan ölen 3 milyon Sovyet savaş esiri de işgücünü %8 artırabilirdi. Ancak *Reich*'ta ekonomiyi gözeten pratik düşünce, ideolojinin arkasında ikinci sırada kalıyordu.

KAYNAKLAR: *1•* Bernhard R. Kroener, *Das Deutsche Reich und der Zweite Weltkrieg, op. cit.*, vol. 5/1 et 5/2 - *2•* Hans-Erich Volkmann, *Ökonomie und Expansion*, Oldenbourg, 2003 - *3•* Christoph Buchheim & Marcel Boldorf (dir.), *Europäische Volkswirtschaften unter deutscher Hegemonie, 1938-1945*, Oldenbourg, 2012 - *4•* Adam Tooze, *Le Salaire de la destruction, op. cit.*

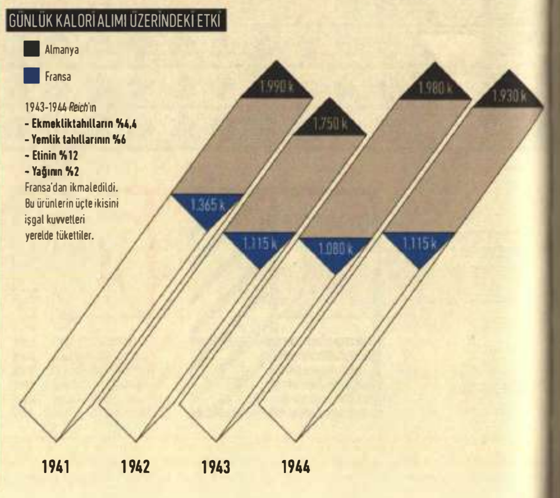
1• İŞGAL EDİLEN ÜLKELERİN ÜRETTİĞİ SİLAHLAR

Reich işgal ettiği ülkelerdeki iş bölümünü o ülkelerin savaştan önce uzmanlaştıkları endüstrilere göre organize ediyordu. Örneğin aşağıdaki tablo, Fransa'nın havacılık ve otomotiv endüstrilerindeki kuvvetini ve Philips ile Hollanda tersanelerinin oynadığı rolü gösteriyor. Fakat ele geçirilen ekipmanlardan (Fransız tankları) verilen ekstra siparişler ve Mihver Devletlerinin müttefiklerine ikmal edilen ekipmanlar (Romanya'ya verilen Fransız uçakları) hariç tutulursa silahlar bu üretim toplamında çok küçük bir yer kaplıyordu.

3• FRANSA'NIN YAĞMALANMASI

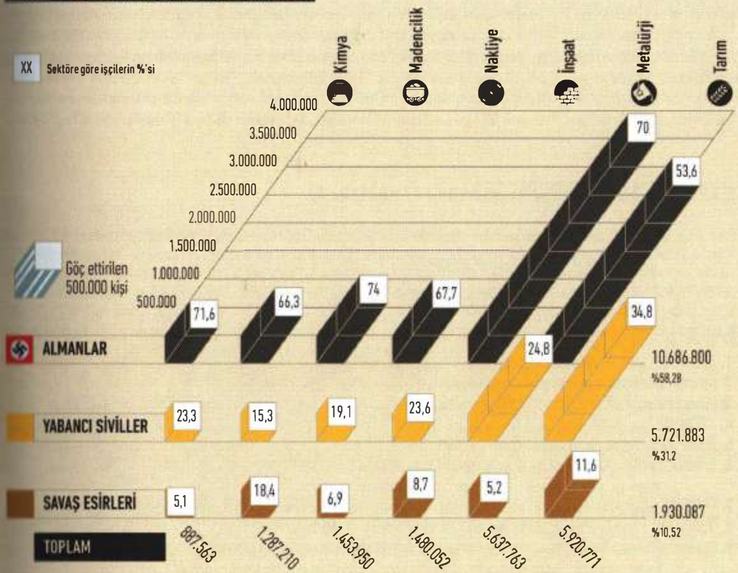
İşgal edilen ülkeler içinde en güçlü ve en yüksek çeşitliliğe sahip ekonomi Fransa'nınkiydi. Fransa ayrıca en zengin mirasa ve en büyük para rezervlerine sahip olandı. İki dünya savaşı arası dönemdeki tazminat taleplerinin intikamını alma arzusu, bu ülkenin yaygın ölçekte yağma görmesini kısmen açıklıyor. İmha edilen rafineriler, el konulan hammaddeler ve demiryolu taşıtları, çalınan

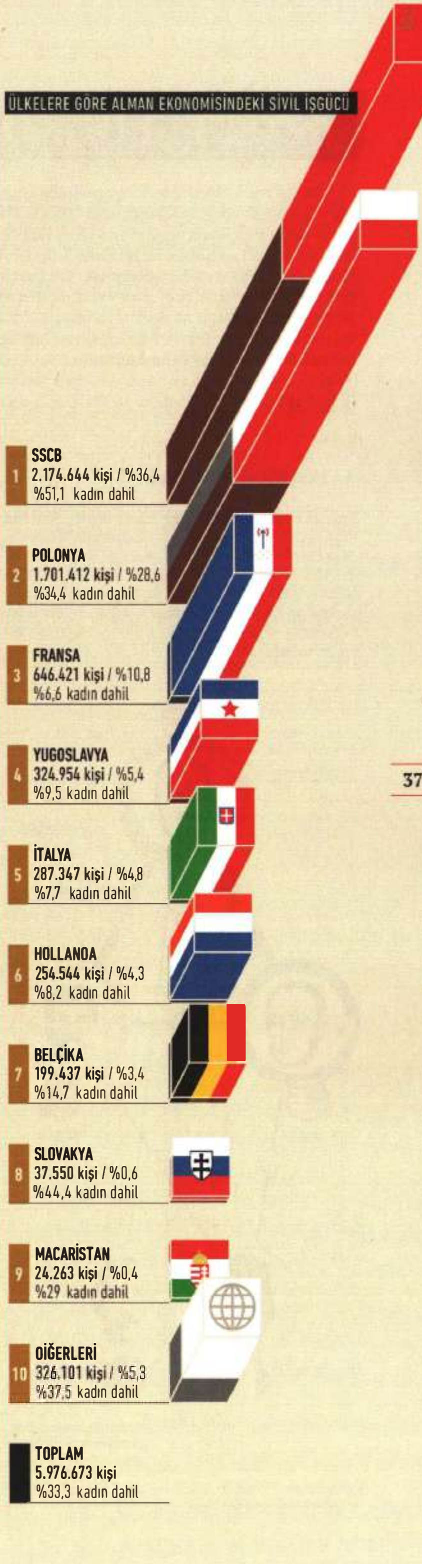
2• AĞUSTOS 1944'TE YABANCILAR VE ALMAN EKONOMİSİ

Propaganda, yüksek maaş, göç ettirme, baskın, zorla çalıştırma, savaş esirlerinin tutulduğu kamplar... Reich'ın insan gücü ihtiyacını temin etmek için bütün imkanlardan sonuna kadar yararlanılmaktaydı. İşgücünün %80'den fazlası ya nispeten ya da tamamen vasıfsızdı. Rus ve Polonyalı kadınlar tarımda çalışmaya zorlandılar. Bu ülkelerin erkeklerine ise madencilik, kimya endüstrileri, metalürji ve mayın temizleme gibi en tehlikeli iş kollarındaki işler verilirdi. Batı Avrupa'daki kalifiye işçiler havacılık endüstrisinde ve motor fabrikalarında çalıştılar. İşgücüyle ilgili takıntı o kadar büyüktü ki 1943 yazındaki Kursk Taarruzu, çalıştırmak üzere Sovyet askerlerinden bir milyonunu esir alma özel amacıyla planlanmıştı.

AĞUSTOS 1944'TE YABANCILAR VE ALMAN EKONOMİSİ

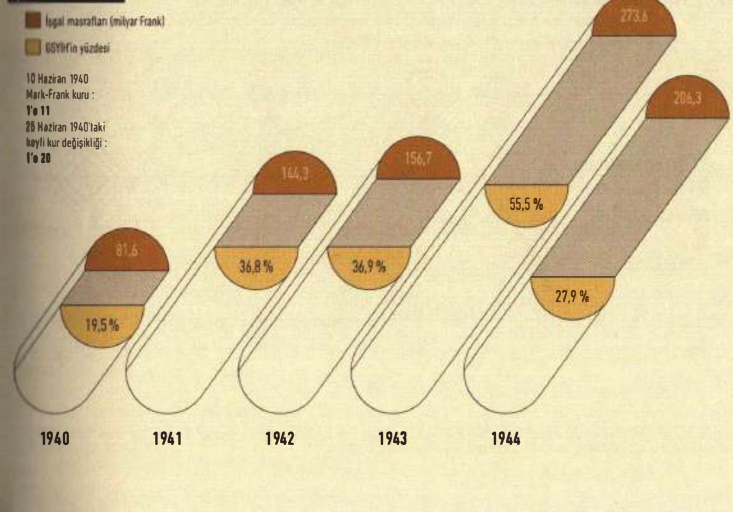

ÜLKELERE GÖRE ALMAN EKONOMİSİNDEKİ SİVİL İŞGÜCÜ

makineler ve patentler, dahası, işgalin masrafları, adaletsiz döviz kuru, işçilerin göç ettirilmesi... Bunların tümü Reich'ın Fransa GSYİH'inin üçte biriyle yarısı arası bir miktarı nasıl hortumladığını gösteriyor. Yağmanın sonuçları yaygın fakirlik, karaborsa ve fuhuşun büyümesi ve ortalama kalori tüketiminde şiddetli bir düşüş oldu. Bu rakamlardan aşikâr ki Reich'ın savaşa o kadar uzun süre devam edebilmesi temelde Fransa'nın 1940'taki mağlubiyeti sayesinde olmuştur.

İŞGAL MASRAFLARI

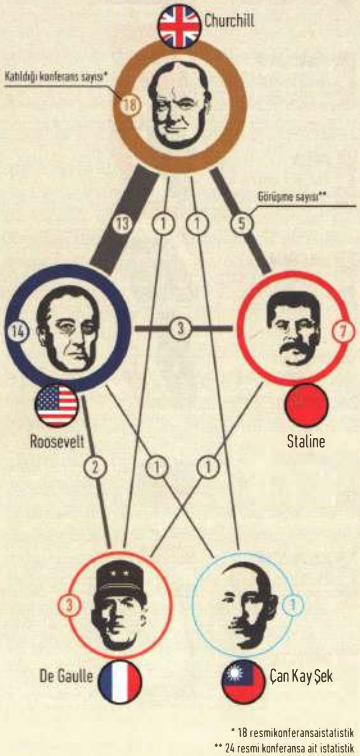

MÜTTEFİK KONFERANSLARI: SAVAŞ SONRASI

1941-45 arası Müttefiklerin gerçekleştirdiği iş birliği, birbirlerine coğrafi ve ideolojik açıdan bu kadar uzak ülkelerin bu kadar başarıyla iş birliği yürütmesinin tarihteki yegâne örneğidir. Büyük harekâtlar devlet başkanları arasındaki buluşmalarda planlanmıştır. Devlet başkanları yeni dünya düzeni hakkında da iş birliği yaptılar. Oluşan yeni dünya düzeni kısmen savaştan galip çıkan ülkeler arasındaki güç dengesinin doğrudan sonucuydu (Potsdam, Yalta) ama bunun yanında bu düzen, daha geniş konulara uzanan (ve tarafsız ülkeleri de kapsayan) yaklaşık yüz kadar çokpaydaşlı müzakere aracılığıyla kararlaştırılmıştı. Konferanslar savaşın ve savaşın bitişinin bel kemiğiydi ve bugün bile hala hissedilen sonuçlar doğurdular. Gelgelim bu durum, konferanslarda daima tutarlı bir program izlendiği anlamına da gelmiyordu. Konferanslar sisteminin herhangi bir kurumsal yapısı yoktu ve iki türde oluyorlardı. Süpergüçler (bu tabir 1944'ten itibaren kullanılmaya başlandı) askerî hedeflere odaklanan konferansları domine ediyorlardı, bu konferanslar mağlup tarafın geleceğini belirliyor ve yeni dünya düzenini tanımlıyorlardı. Bu konferanslardaki ortak hakimiyet hissi Roosevelt'in gelecekte barışın nasıl garanti altına alınabileceğine dair pozisyonunu değiştirmesine neden oldu. Başkan 1943'te kolektif güvenlik fikrini terketti ve her biri veto hakkına ve dünya üzerinde nüfuz alanlarına sahip olacak "Dört Büyüklerin" ya da "Dört Polisin" (ABD, Birleşik Krallık, SSCB ve Çin) sultası altında oligarşik bir dünya düzeni fikrine yöneldi. Aynı esnada Washington'da farklı dünya görüşlerine sahip oyun-

1• ANGLO-AMERİKAN EKSENİ

Konferanslar Büyük Britanya ve ABD tarafından planlanıp yürütüldü. En aktif katılımcı İngiliz İmparatorluğu'nu korumaya hevesli Churchill'di fakat baskın figür Roosevelt'ti. Bu ikisi birlikte savaşın zaman çizelgesini ayarladılar, bu esnada Stalin arka planda duruyordu. Stalin Kasım 1943'e kadar Churchill ve Roosevelt'le buluşmadı. Fransa ve Çin'in nüfuz sahibi olmasına izin verilmedi. Bu iki ülkeye gelecek için küçük bir rol verildi o kadar.

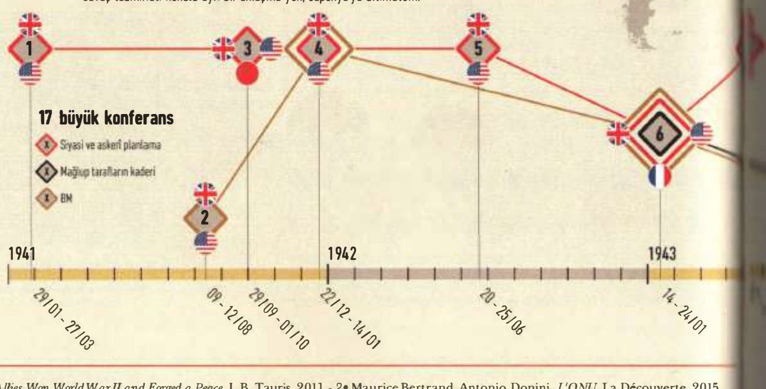
* 18 resmikonferansaistatistik
** 24 resmi konferansa ait istatistik

2• ZAFERİN VE GELECEĞİN PLANLANDIĞI 17 KONFERANS

Savaşın sonuna doğru daha sık konferans düzenlenmeye başlandı ancak daha 1941'lerde konferansların zemini hazırlanmaktaydı. ABD'nin hala müdahil olmama (izolasyonculuk) politikası güttüğü Pearl Harbor öncesi dönemde bile vizyoner liderler Roosevelt ve Churchill yeni dünya düzeninin üzerine bina edildiği Atlantik Bildirgesi adlı bildiriyi ön plana çıkarmışlardı. İki lider ayrıca 17 tanesi İmparatorluk topraklarında, 14 tanesi de ABD'de yapılacak olan konferansların odaklanacağı konuları kararlaştırmada da başı çektiler. Gelgelelim 1943'ten sonra İngilizlerin nüfuzu inişe geçmeye ve başlangıçta karşılıklı güvensizliklerden ötürü kenarda bırakılan SSCB daha büyük nüfuz tatbik etmeye başladı. 1943 başka iki açıdan da dönüm noktası oldu: Bu yılda büyük askerî kararlar alınmış durumdaydı ve artık daha siyasi mülahazalara doğru bir geçiş vardı.

1. **ABC 1 :** ABD'nin savaşa girmesi halinde yapılacak iş birlikleri için planlama
2. **Atlantik Bildirgesi :** Demokratik ülkelerin savaş sonrasına dair hedefleri
3. **Birinci Moskova Konferansı :** SSCB'ye yardım ilkesi
4. **ARCADIA :** Savaş hedefi olarak "önce Almanya", BM Bildirgesi
5. **İkinci Washington Konferansı :** Kuzey Afrika çıkarması
6. **SYMBOL / ANFA :** İtalya çıkarması, Fransa'nın yeniden silahlandırılması, Mihver Devletleri'nin kayıtsız şartsız teslim olması hakkında beyanname
7. **TRIDENT :** Mayıs 1944 Fransa çıkarması da dahil olmak üzere Avrupa ve Asya'da genel strateji
8. **QUADRANT :** Asya'da genel strateji, Normandiya Çıkarması'nın mevkiinin kararlaştırılması
9. **Üçüncü Moskova Konferansı :** Almanya'nın Avusturya, Çekoslovakya, Polonya gibi ilhak hamlelerinin tersine çevrilmesi, uluslararası bir mahkeme kurma kararı, Stalin'in BM fikrine destek verişi
10. **SEXTANT :** Japonya'nın ilhak hamlelerinin tersine çevrilmesi
11. **EUREKA :** Fransa'nın güneyine çıkarma, SSCB Japonya'ya savaş ilan etmeye razı oluyor, Almanya'nın geleceği hakkında tartışmalar
12. **Bretton Woods Konferansı :** Dünyanın yeni ekonomi düzeni, IMF ve Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankasının kurulması
13. **Dumbarton Oaks Konferansı :** BM'nin yapısı
14. **OCTOGON :** Morganthau planı, Almanya'nın işgali ilkesi
15. **Yalta :** SSCB'nin Japonya'ya karşı savaşa gireceği tarihin belirlenmesi, Almanya'da dört işgal bölgesi ilkesi, BM'nin kompozisyonu
16. **San Francisco Konferansı :** BM'nin kurulması
17. **TERMINAL (Potsdam Konferansı) :** Almanya'nın sınırları ve dört işgal bölgesinin kararlaştırılması, "5D" (silahsızlanma, Nazilikten Arındırma, kartelleşmeyi önleme, demokratikleşme ve ademi merkezileşme) savaş tazminatı konulu ayrı bir anlaşma yok, Japonya'ya ültimatom.

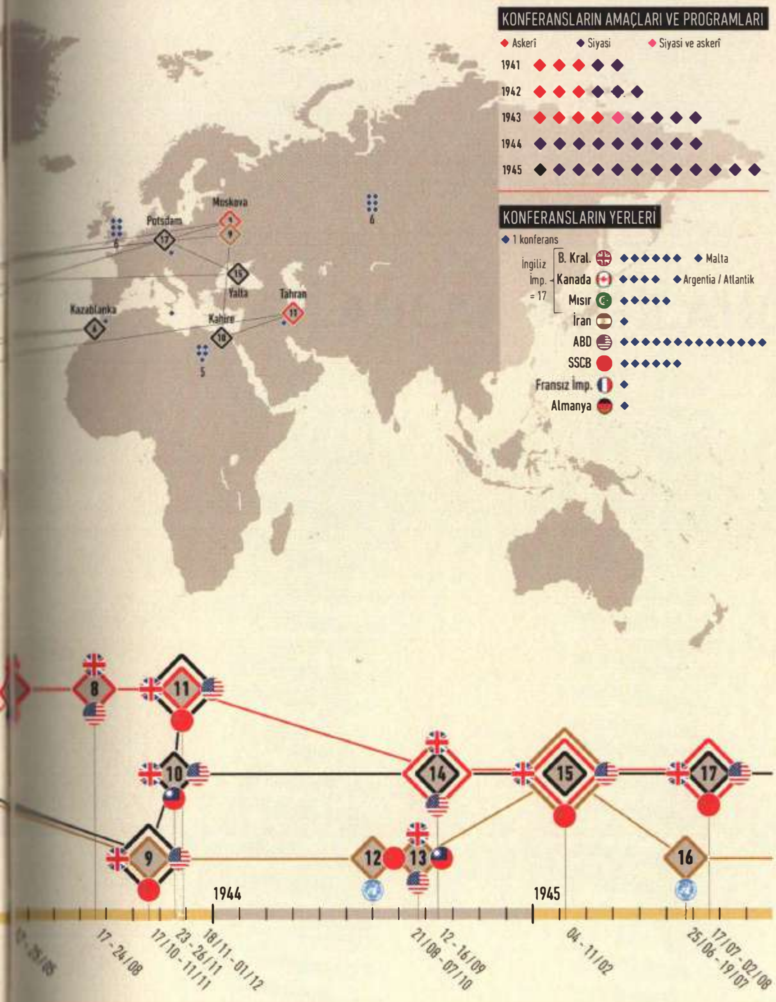

KAYNAKLAR : *1•* Dan Plesch, *America, Hitler & the UN. How the Allies Won World War II and Forged a Peace*, I. B. Tauris, 2011 - 2• Maurice Bertrand, Antonio Donini, *L'ONU*, La Découverte, 2015
3• David Reynolds, *From World War to Cold War : Churchill, Roosevelt, and the International History of the 1940s*, Oxford University Press, 2007

DÜNYAYA DAİR PLANLAMALAR

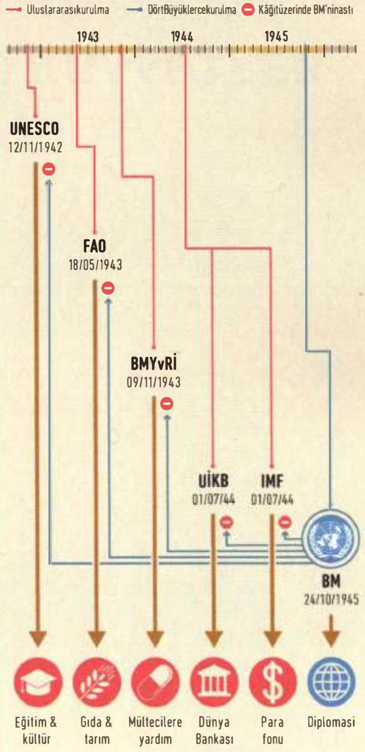
cular küresel sisteme şekil verme çalışmaları yapıyor, bu uğurda mümkün olduğu kadar çok ülkeyi bir araya getiriyorlardı. Batı ülkelerine göre savaşın sebepleri 1929 krizine kadar çekilebilirdi. Milletler Cemiyeti (MC), MC Ekonomi ve Maliye Teşkilatı, Uluslararası Ödemeler Bankası gibi mevcut yapıların başarısızlığı da savaşın sebeplerindendi. Batı ülkeleri David Mitrany'nin öncülüğünü yaptığı görüşü benimsediler: Devletlerin işlevli örgüt ve ajanslara katılım göstermesi uluslararası toplumun barış ve huzur içinde büyüyüp gelişmesini teşvik ederdi. Bu tür konferanslarda ise daha çok düzenleyici organın yer aldığı sektör bazlı bir yaklaşım vurgulanıyordu. Eski yapılar yerinde bırakıldı ve bu esnada tek tük inisiyatiflerle BM'den önce daha etkili başka yapılar oluşturuldu.

Bu ikili hal, Birleşmiş Milletlerin "sistem olmayan sistemini" ortaya çıkardı. San Fransisco Konferansı büyük kuvvetlerin istediği ortak hakimiyeti tesis ederek oligarşik bir Güvenlik Konseyi meydana getirdi, fakat aynı zamanda BM'nin parçalı yapısını da onayladı. Bağımsız örgütler BM'nin astı olmaksızın BM ile bağlantılandırıldılar. Bu örgütlerin özerk olması, BM'nin tam anlamıyla bir şemsiye örgüt olmaması anlamına geliyordu. BM ekonomik, sosyal, kültürel ve insani politikalarda son sözü söyleyen merci değildi. Belirli bir zaman boyunca farklı örgütler arasında insicam oldu, ama bunun tek sebebi ABD'nin örgütlerde hâkim pozisyonda olmasıydı.

3• BM'NİN "SİSTEM OLMAYAN SİSTEMİ"

İlk BM konferansları 1942'de yapıldı (UNESCO eğitim konferansları ve Hot Springs'deki 44 milletli FAO konferansı) ve ilk BM kuruluşu olan Yardım ve Rehabilitasyon İradesi (UNRRA) 1943'te kuruldu. Ekim 1945'te "dört büyüğün" (ABD, Birleşik Krallık, SSCB ve Çin) girişimiyle BM Genel Kurulu tesis edildiğinde özel alan kuruluşlarının çoğunluğu zaten kurulmuş durumdaydı. Fakat bu kuruluşlar BM'nin bayrağı altında toplanmaya karşı çıktılar. Böylelikle Genel Kurul yalnızca bu kuruluşlara tavsiyelerde bulunma yetkisine sahip oldu ve dünya hükümeti umutları da böylece suya düştü.

4• Jean-François Muracciole et Guillaume Piketty (dir.), *Encyclopédie de la Seconde Guerre mondiale*, Robert Laffont, 2015 - 5• Dan Plesch & Thomas G. Weiss (ed.), *Wartime Origins and the Future United Nations*, Routledge, 2015

2. SİLAHLAR VE SİLAHLI KUVVETLER

ÜST KOMUTA KADEMELERİ:

Küresel ölçekte savaş yürütmek akıl almaz derecede karmaşık bir iştir. Üst komutanın milyonlarca insanı yönetmesi, bunların hareketlerini ve programlarını örgütlemesi ve (insan gücü ile sanayinin seferber edilmesini koordine etmek üzere) farklı siyasi ve ekonomik faktörleri hesaba katması gerekir. Genel plandaki stratejileri tanımlayan, askerî harekâtları yöneten ve bazen bunu binlerce kilometre öteden yapan da yine üst komutadır. Amerikalılar bu tür müşkülatlarla asırlardan beri yüz yüze geliyorlardı, fakat çok sayıda alt şubesi bulunan münasip bir üst komuta yapısına ihtiyaç duyulması ancak orduların genişlediği ve harekâtların daha uzun sürmeye başladığı 19. asırla birlikte oldu. Birinci Dünya Savaşı'nda bu yapının ilk tecrübeleri kazanıldı, ancak 1918'de mağlup edilen ülkelerde veya savaşla biraz geç ve pek az temas eden Amerika ve Japonya'da bu tecrübeler kopyalanamadı. ABD Savaş Bakanlığı'nın 30 bin kişilik personelini bir araya getirmek üzere 1942'de tesis edilen Pentagon, dünya çapında çatışma kavramının ölçek bakımından nereden nereye geldiğinin belgesidir.

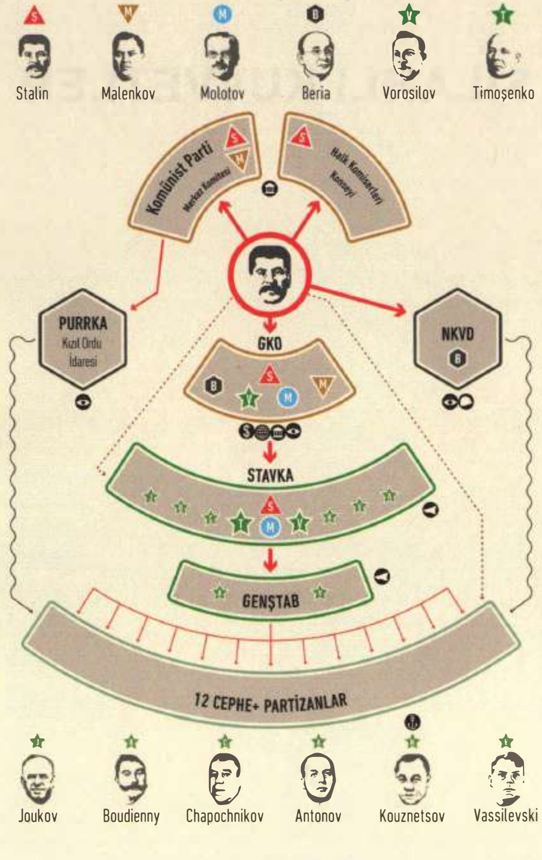
Komuta yapılarının gittikçe daha karmaşık hale gelmesinin bir sebebi de bu yapıları akılcı hale getirme yönündeki bütün çabaların mevcut

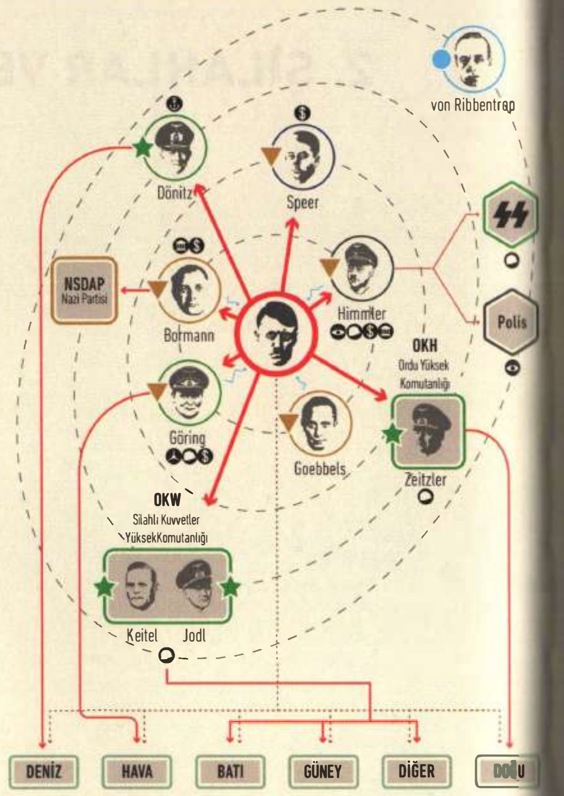
1• SSCB: KIZIL ORDU'YU YÖNETMEK

22 Haziran 1941'de Sovyet savaş komuta kademesi dağılmış haldeydi. Kilit önemi haiz iki kurum bir aydan fazla süredir şekillenememişti. Ilki olan Devlet Savunma Komitesi (GKO) Stalin'in çekip çevirdiği devlet aparatı tarafından icra edilen siyasi ve ekonomik güç üzerinde tekel durumdaydı. Silahlı kuvvetlerin üst komuta organı Stavka ancak Stalin 9 Ağustos 1941'de bu organın komutanı olduğunda etkili hale geldi. Bu yapı bu tarihten itibaren Stalin'in kişisel kontrolü altındaydı. Askerî harekâtları da Stalin cephelerdeki temsilcileri aracılığıyla (ya da Sovyet Genelkurmayı Genştab üzerinden) yönetiyordu. Genştab bazı kilit önemdeki işlevlerin dışında bırakılmış, bu işlevler Stalin'e yakın kişilere verilmişti. Sistem çok aşırı bürokrasi olmaksızın işliyordu, fakat Stalin sürekli askerî hiyerarşileri baypas ederek sistemi altüst etmekteydi.

2• FEODAL NAZİ ŞEBEKESİ

1938'den sonra, bir zamanların mutlak gücü Prusya komuta heyetinin yerini Führer'e yakınlığın işlevden daha çok para ettiği, rollerin iyi belirlenmediği, daha belirsiz bir yapı aldı. Başını Göring, Speer ve Himmler'in çektiği bu feodal polikrasi gerilimler kabartıyor, yetki alanı çakışmaları çıkarıyordu. Bilgilerin tamamına erişimi olan tek kişi Hitler'di. Herkes karanlıkta iş görüp diğerleriyle rekabet ederken Hitler dizginleri sıkı sıkıya elinde tutuyor ve ciddi fikir ayrılıklarına yol açıyordu. Artık yalnızca Doğu Cephesi'ne bakan ordu üst komutası OKH'nin yetkileri sürekli çiğnenmekteydi. Kâğıt üzerinde Alman silahlı kuvvetlerinin tamamına nezaret eden OKW ise artık bir iletişim kanalından ibaretti. Bu organ, kendisini büyük stratejilere nezaret etmeye ehil kılacak düşünürlerden ve becerilerden yoksundu. 1942'ye gelindiğinde artık stratejik planlamanın adı anılmaz olmuştu.

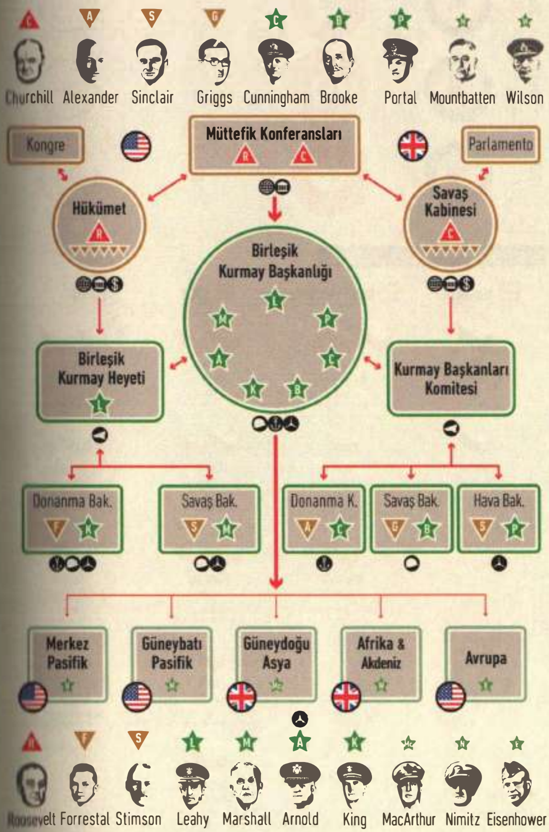
SAVAŞIN PLANLAMASI

yapıların direnciyle karşılaşmasıydı. Bundan nüfuz savaşları ve zamanın gerisinde kalmış bölümlerin korunması doğdu. Yapılar ödünleşmelerden, hizipleşmelerden ve devamlılıktan evrim geçirerek peyderpey, tabakalar halinde inşa edildiler. Burada gösterilen örnekler içerisinde sadece İngilizlerin savaştan önce bir komuta yapıları vardı. Kalanların hepsi savaştan hemen önce ya da savaş esnasında tepeden tırnağa değiştiler. Bu yapıların ne kadar da uğruna savaşım verdikleri toplum ve ülke tipini yansıttıkları aşağıdaki tariflerden aşikâr. O bakımdan üç diktatörlük birbirine benziyordu, hele de Anglo-Amerikan demokrasilere kıyasla ...

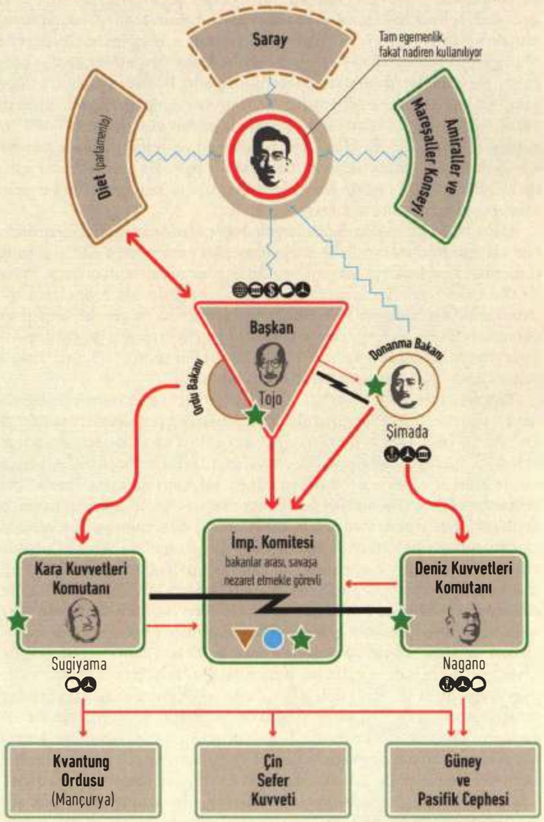
3• ANGLO-AMERİKAN İTTİFAKI

İş birliği, uzak cephelerin kontrolü ve kara, deniz ve hava kuvvetlerinin rollerindeki çakışma gibi konular Müttefiklere zorluk çıkarıyordu. Ulusal yapıların arkasında kuvvetler arası ve uluslararası komiteler vardı, bunların merkezinde de Birleşik Kurmay Başkanlığı bulunuyordu. Bu başkanlık Müttefik siyasilerinin konferanslarda aldığı kararlara göre savaşı koordine ediyor ve kaynakları dağıtıyordu. Cephelerin planlanması ve nezareti, harekât sahalarında bulunan üst komuta kademelerine delege edilmişti. Bu yapılar mükemmel değildi, ama görüş ayrılıklarında etkin bir hakemlik yürüttüler. Bunun bir örneği kara ve deniz kuvvetlerinin Pasifik'teki öncelikler konusunda yaşadığı anlaşmazlıklardır. Askerî akılları muharebe konularıyla sınırlamak ve böylece onları başstratejist Churchill'in müdahalelerinden korumak da etkin bir seçim olmuştu.

4• JAPONYA: PARÇALI BİR ÜST KOMUTA

Savaşa nezaret edecek bir komite ve mutlak karar alma yetkisine sahip İmparator ile Japon komuta yapısı iyi organize edilmiş gibi görünür, fakat gerçekte bu yapı İmparator Hirohito'nun hakemlik etmeyi reddetmesi sebebiyle sürekli çiğnendi. İmparator, farklı hedefleri olan kara ve deniz kuvvetleri arasında çatlağın büyümesine izin tanıyordu. Bunun sonucunda kuvvet kolları arasındaki ilişkiye göre strateji bir oraya bir buraya salındı. General Tojo 1944 baharında faşizan bir hamleyle başbakan, ordu bakanı ve genelkurmay başkanı makamlarını birleştirerek iktidarını temerküz etmeye kalkıştı. Fakat donanmayla ters düştü ve İmparator Temmuz 1944'te onu azletti. Sahada, Japonya topraklarında ordu kontrolü elinde tutuyordu, fakat öteki yerlerde harekâtlar ve mevziler vaka vaka bakılarak iki kuvvetten birine veriliyordu. Kısacası komuta ikiye bölünmüştü.

HAREKÂTLARIN PAYANDASI: PİYADE

İlk olarak 1759 yılında kurulan piyade tümenleri, çarpışmaların üzerine bina edildiği dayanak noktalarıydı. 8 bin ila 16 bin arası değişen askerden oluşan bu gruplar, kendi kurmay heyetleri ve ikmal müfrezeleri olan birlikler arası ilk seviyeyi temsil ediyorlardı. Onları birer "mini ordu" yapıyordu bu özellikleri. Bir piyade tümeni kendi başına ya da başka birliğin altında bir birim olarak konuşlandırılabiliyordu. Bir devletin gücünün göstergesi haline bile gelmişti piyade. Stalin'in küçümsemeyle "Papa'nın kaç piyade alayı var ki?" dediği rivayet olunuyordu. Piyade tümeni başarısını boyut, esneklik ve çok yönlülük arasında kurduğu nazik dengeye, taarruzda da savunmada da işlev görebilmesine ve açık arazide de şehir içinde de dağlarda da operasyonlarda kullanılabilmesine borçluydu. Daha fazla esneklik adına daha küçük birimler meydana getirmek, lojistik bakımından ve subay sayısı bakımından daha maliyetli oluyordu (4 bin kişilik özerk bir birliğin istediği subay personeli sayısı ile 15 bin kişilik birliğinki neredeyse aynıydı). Daha kuvvetli tümenler kurmaya çalışmak ise sadece ve sadece birkaç adet büyük ve hantal birliğe sahip olmak anlamına geliyordu. 1939'dan bakıldığında piyade tümeni eldeki nüfus havuzundan en iyi şekilde faydalanan, düşük maliyetli bir yapıydı. Polonya 30, Belçika 22 tümen kurdu ve ihtiyaç halinde takviye için bunlara kolaylıkla bağımsız taburlar iliştirilebiliyordu. Zaman içinde orduların %80'i piyade tümenlerinden oluşur hale geldi ve bu oran savaşın başından sonuna kadar sabit kaldı.

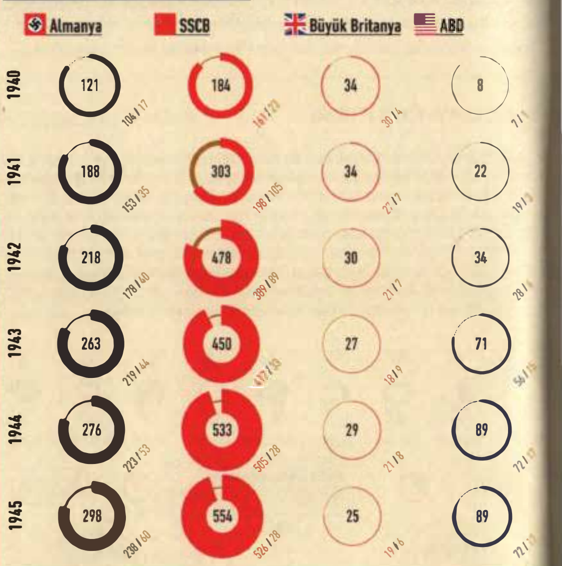
Gelgelelim ilk muharebeler kayda değer ölçüde zorluklar çıkardılar. Hava bombardımanlarıyla ve zırhlı tümenler paramparça edilen piyade tümenleri harekâtların ulaştığı yeni hıza ayak uyduramıyorlardı. Piyade tümenleri fazla kırılgan, fazla yavaştı. Ancak devasa cepheleri kaplamakta kullanılabiliyorlardı. Bu da faydası az olsa da gerekli bir işti ve daha da fazla insanın seferber edilmesini gerektiriyordu. Bu şekilde Alman piyade tümenlerinin sayısı 1939 ile 1944 arasında %70 arttı. 1943'e gelindiğinde 200'den fazla piyade tümeni vardı.

Piyade tümeninin yaşadığı güçlükler adam ve ekipman kıtlığıyla daha da kötüleşti. Alman tümenlerinin taşıtlarıyla personelleri azaldıkça azalıyordu ve 1944'te tümenlerin hayatta kalma şansı sadece ve sadece ekstra atış gücüyle sağlanıyordu, o da kâğıt üzerinde. Bu ekstra atış gücü içinde taarruz tüfekleri, MG42 makineli tüfekleri ve ucuz *Panzerfaust* tanksavar silahları bulunuyordu. Kamyonlar ve ehil subaylar konusunda eksiklik çeken Japonya ve SSCB, bir tık aşağı düşürülmüş, her konuda parçası olduğu kolorduya bağımlı bir yapıya geçtiler. Nihayet piyade tümenlerini motorize edebilme lüksüne sahip olanlar sadece dört başı mamur ekipmanlarıyla İngiliz ve Amerikan kara kuvvetleriydi. Bunlar tümenlerini bağımsız birliklerle takviye ettiler. Bu iki orduda yüz adet tankı olan tümenlere rast gelmek sıradanlaşmıştı. Mekanik açıdan, geri hizmet personelini de bünyelerine katmış 20 bin, hatta 40 bin kişilik devasa birlikler haline geldi bu tümenler. Bu birlikler oldukları yerde şişip kalmadıysa bu sırf etkili bir muhabere ağı kurulması ve yenilikçi stratejiler izlenmesi sayesinde mümkün olmuştur. Sonuç olarak da tümenlerin sayısı sınırlı kalmıştır. 11 milyon kişi asker yazılmasına karşın Amerikan ordusu hiçbir zaman sahaya 70 civarından çok piyade tümeni sürmedi, İngilizler de 20 civarından fazla. Piyade tümeni, daha esnek hale gelsinler diye tugaylara bölünmesi icap eden muazzam Soğuk Savaş tümenlerinin öncülüydü.

1• SAYILARLA KUVVETLER

Piyade tümenleri biraz zırhlı tümenlerin gölgesinde kalmış olmakla birlikte hala en yaygın "ölçü birimiydi." Engin Rus cephesi bu tümenlerden yüzlerce istiyordu. Bu cephenin tümenleri talim ve ekipman bakımından da zayıf olduğundan, hem yarmalar ve harekâtlarda hem de gedikleri kapatmada tank birlikleri elzem hale geliyordu. Sovyet piyade tümeni sadece geniş topçu olanaklarıyla destekleniyorsa taarruz ediyor ve o taarruzlarda da korkunç zayiatlar veriyordu. Batı Avrupa'da ise piyade tümenleri bilakis zafer açısından kritik önemdeydi. Motorize edilmiş ve çok sayıda bağımsız taburla takviye edilen bu tümenler pek çok göreve uygundu, cepheleri yarıyor ve takip esnasında tankların hızını yakalayabiliyorlardı. 1945'te İngiliz piyade tümenlerini destekleyen zırhlı araçların sayısı, *Panzer* tümenlerindekinin iki katı kadardı.

PİYADE TÜMENLERİNİN KARŞILAŞTIRMASI

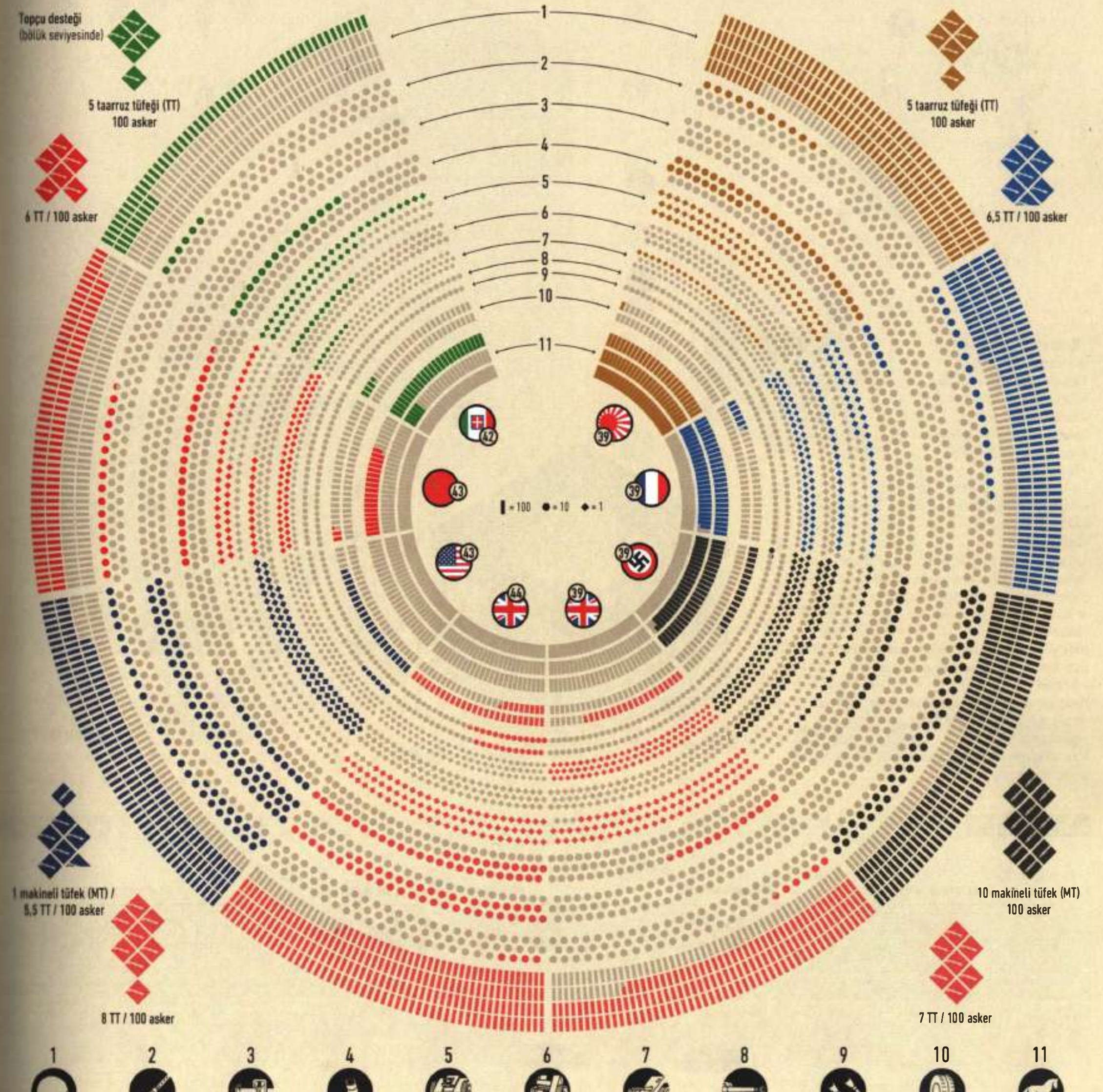

HAYATİ ORTAKLAR: DESTEK TABURLARI

2• PİYADE EKİPMANLARININ KARŞILAŞTIRMASI

İngiliz ve Amerikan piyade tümenleri ile diğer ülkelerinkiler arasında devasa bir uçurum vardı. İngiliz ve Amerikan tümenleri tam personel kadrosuyla çarpışıyordu ve tamamen motorizeydi, bunların ikmal ekipmanları diğer kuvvetlerin atla çekilen ekipmanlarının on katı ağırlığındaydı. Tümenin ateş gücünü artırmak, insan gücü kayıplarını her zaman telafi edemiyordu, insan gücü kaybı da pratikte çoğu zaman aşağıdaki şeklin gösterdiğinden çok daha ciddi boyutta oldu. İtalya'nın piyade tümenleri üç yıl içinde on bin askerden altı bin askere düştü, Sovyet tümenleri ise birkaç ay zarfında 14 bin 400'den 7 ya da 8 bine. Almanların her bir çarpışma mangasında (10 kişi) karşı tarafın otomatik tüfeklerinden çok daha verimli çarpışan bir makineli tüfek olurdu. Bu ekipman mangaya (destek birimlerinden yararlanılsa bile) çok zor dengelenecek bir reaksiyon becerisi ve ateş gücü veriyordu. Ekipmanlar harekâtların gerçekleştiği her cepheye uyacak şekilde uyarlanabiliyordu. Çölde at kullanılamadığından İtalyanlar daha çok tanksavar silah götürdüler. Yabani orman koşulları ve denizaşırı ikmal zorunluluğu Japonları kısa namlulu 75 mm. top, el bombası atan havan topu gibi hafif silahları öncelemeye mecbur etti.

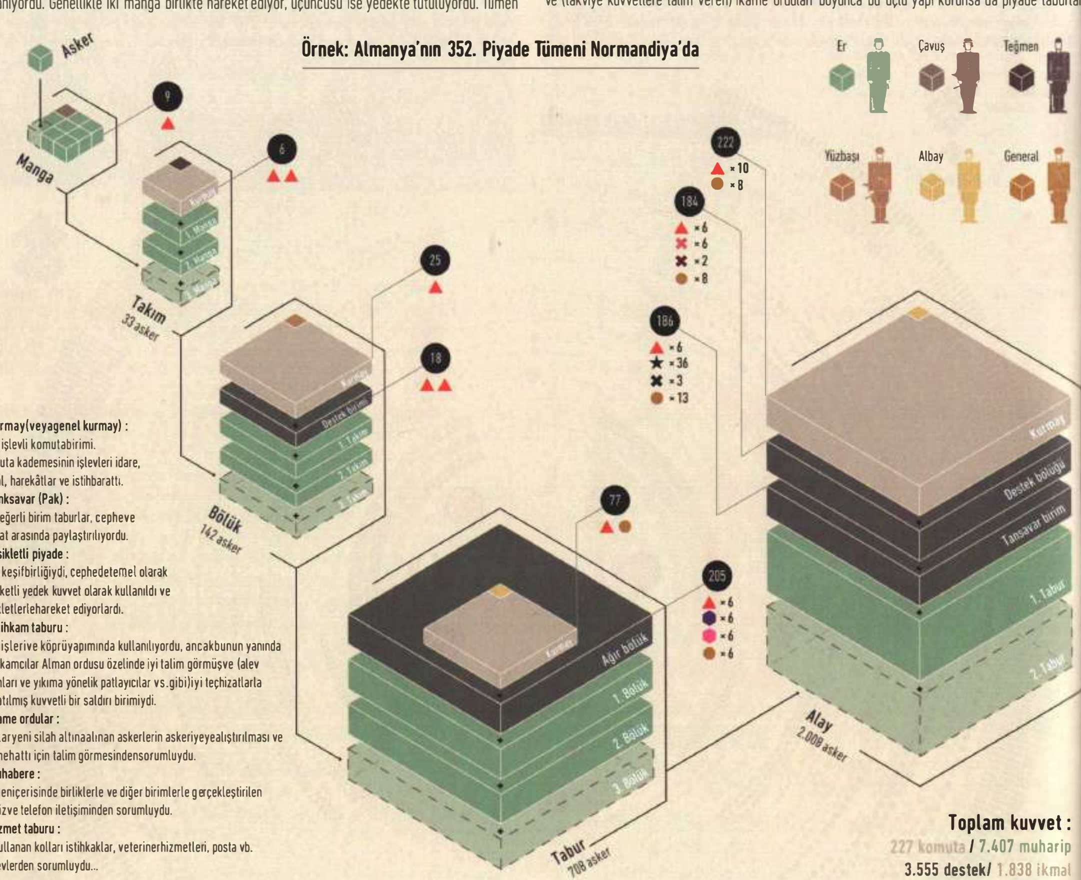

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Askerler	Makineli tüfek	Bazuka	Havan topu	Hafif top	Sahra topu	Hafif tanksavar ekp.	Ağır tanksavar ekp.	Uçaksavar top	Taşıt	At
16 000 / 16 538	112 / 176	0 / 0	340 el bom. atan havanlar / 53	66 / 36	0 / 24	22 / 52	0 / 0	0 / 0	100 / 541	7 500 / 4 882
17 098 / 13863	516 / 56	0 / 0	147 / 126	20 / 72	54 / 0	75 / 75	0 / 0	12 / 0	1 539 / 1 876	4 842 / 0
18 347 / 14 281	40 / 326	436 / 558	359 / 144	72 / 0	0 / 66	0 / 0	110 / 57	125 / 0	3 347 / 2 076	0 / 0
9 619 / 6 000	153 / 60	0 / 0	214 / 159	36 / 40	12 / 12	50 / 8	0 / 0	0 / 0	227 / 358	1 773 / 3 000

3 • ALMAN KUVVETLERİNİN YAPISI VE KONUŞLANMA ŞEKLİ

Alman çarpışma kuvvetlerinin temel çekirdeği bir makineli tüfeğe ve bazen de dört *Panzerfäuste*'ye sahip dokuz kişilik birimlerdi. Tıpkı başka askerî kuvvetler gibi Almanlar da üçlü yapıyı benimsediler (üç manganın bir takım, üç alayın bir tümen vs. etmesi). Esnekti bu yapı ve insan gücünü tasarruflu şekilde kullanıyordu. Genellikle iki manga birlikte hareket ediyor, üçüncüsü ise yedekte tutuluyordu. Tümen seviyesindeki birliklere özel işlerde uzmanlaşmış birimler ekleniyordu. Kurmay heyeti gerektiğinde bu birimlerden faydalanarak çekirdeğinde piyadeler bulunan çarpışma birlikleri (*Kampfgruppen*) oluşturuyordu. Tanksavar silahları ve zırhlı araçlarıyla tümenin etkileyici bir görüntüsü vardı fakat öncülleri kadar etkili değildi artık tümen. Destek birlikleri "demodernizasyona" maruz kalmış ve birbirini tutmayan ekipmanlarla donatılmışlardı. 1944'e gelindiğinde bisikletli piyade birlikleri, istihkam taburları ve (takviye kuvvetlere talim veren) ikame orduları boyunca bu üçlü yapı korunsa da piyade taburları

Örnek: Almanya'nın 352. Piyade Tümeni Normandiya'da

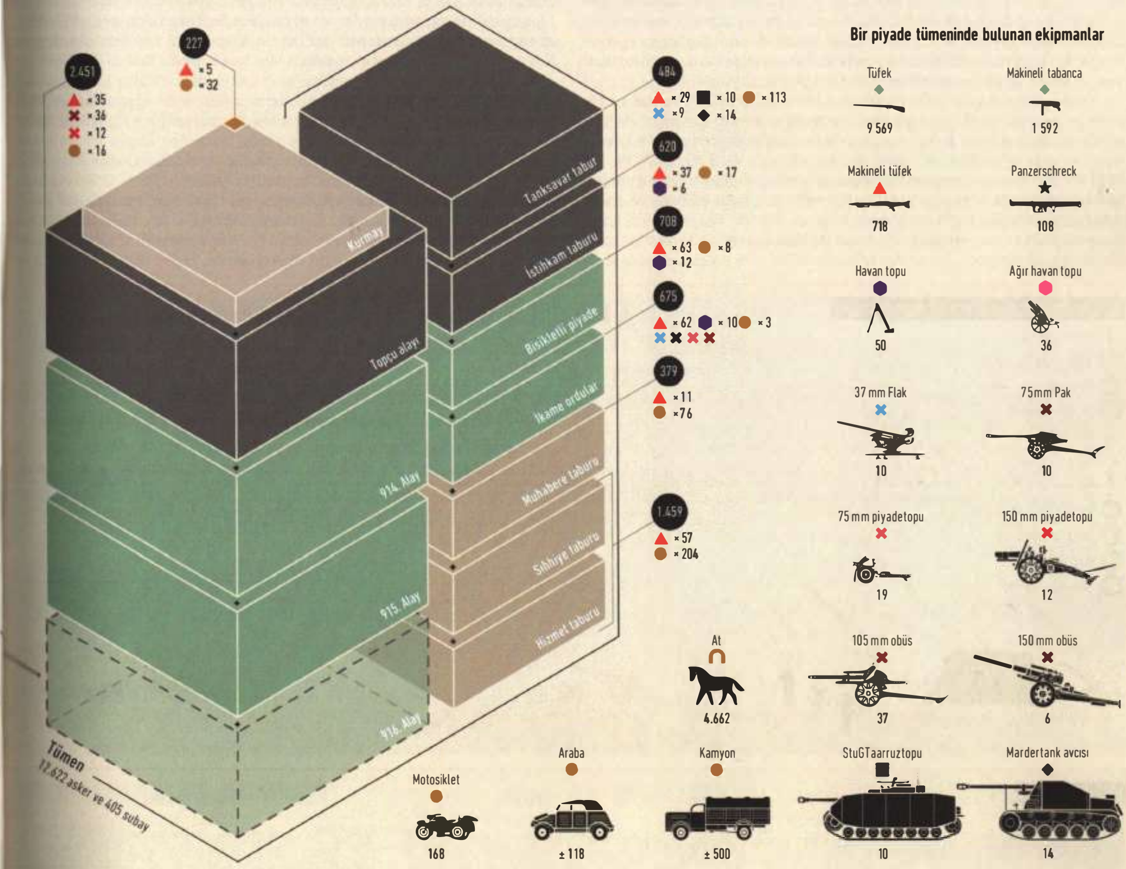
- **Kurmay(veyagenel kurmay) :**
Dört işlevli komutabirimi.
Komuta kademesinin işlevleri idare, ikmal, harekâtlar ve istihbarattı.
- **Tanksavar (Pak) :**
Bu değerli birim taburlar, cepheve ihtiyat arasında paylaştırılıyordu.
- **Bisikletli piyade :**
Eski keşifbirliğiydi, cephedetemel olarak hareketli yedek kuvvet olarak kullanıldı ve bisikletlerlehareket ediyorlardı.
- **İstihkam taburu :**
Kazıişlerive köprüyapımında kullanılıyordu, ancakbunun yanında istihkamcılar Alman ordusu özelinde iyi talim görmüşve (alev silahları ve yıkıma yönelik patlayıcılar vs.gibi)iyi teçhizatlarla donatılmış kuvvetli bir saldırı birimiydi.
- **İkame ordular :**
Bunlaryeni silah altınaalınan askerlerin askeriyeyealıştırılması ve cephehattı için talim görmesindensorumluydu.
- **Muhabere :**
Tümeniçerisinde birliklerle ve diğer birimlerle gerçekleştirilen telsizve telefon iletişiminden sorumluydu.
- **Hizmet taburu :**
At kullanan kolları istihkaklar, veterinerhizmetleri, posta vb. görevlerden sorumluydu...

KONUŞLANMA KESİTİ

KAYNAKLAR: *1•* Alex Buchner, *The German Infantry Handbook, 1939-1945*, West Chester, PA, 1991 - *2•* Shelby L. Stanton, *World War II Order of Battle, An Encyclopedic Reference to the US Army ground Forces from Battalion through Division, 1939-1946*, Mechanicsburg. PA, 2006 - *3•* Gordon L. Rottman, *Japanese Army in World War II*, Oxford, 2005 - *4•* Steven J. Zaloga, *The Red Army Handbook*, Sutton, 1998 - *5•*

dokuzdan altıya indirilmişti. Gelgelelim bu taburların piyade olarak sahaya sürülmeleri felaketle sonuçlandı. 1939'da 17 bin askerden oluşan tümenlerin mevcudu 1944 sonu itibariyle oldukça azalarak sadece 10 bin askere inmişti. Ama esas büyük sorun subay kıtlığıydı, subaylar Almanların saldırı stratejisinde elzem rol oynuyorlardı. Savunmada bile subayın inisiyatif alması teşvik edilirdi. Hesapta tek bir tümen, 1-2 kilometre mesafeye yayılı halde konuşlu altı taburla 6 ila 12 kilometre genişliğinde bir cephe hattını savunur, üç taburunu da yedekte tutardı. Ana direniş hattı zirveleri ya da akarsuları izlerken çiftlik ve köyler de savunma mevzileri olurdu. Aksi bir durumda da askerler makineli tüfeğin ya da Pak tanksavar topun etrafına mevzileneceklerdi. Stratejileri sadece mevzileri korumak değil, doğaçlama karşı saldırılarla çekilinmiş arazileri geri ele geçirmekti – bu strateji bütün seviyelerde reaksiyon becerisi ve otonom liderlik istiyordu. Fakat evdeki hesap çarşıya uymuyordu: Tümenler cephe hattında yukarıdaki genişliğin iki katı bir genişliğe dağılmış, bu esnada da yedek birliklerini feda etmişlerdi. O noktada bölgesel karşı saldırılar belirleyici hale geldi ve subay kıtlığı çok ciddi bir sorundu.

KARŞI SALDIRILAR

1- Alarm çaldığındakeskin nişancılarkarşı tarafın subaylarını devre dışı bırakırlar. İdeal senaryo, saldırınıniki kuvvet arasındaki tarafsız bölgede bloke edilmesidir. Burada ağır topçu bombardımanları aracılığıyla düşman, makineliateş menzili altındaki mayın tarlalarına doğru püskürtmelidir.

2- Eğerdüşman, bölükleriüçgen formasyonunda konuşlanmış bir taburun ADH'sini delerse, geri çekilen bölüğünve bir veyaiki zırhlı aracın yardımıyla bu yarmayı püskürtmek üzere doğaçlamaşekilde bir bölgesel karşısaldırı geliştirilir.

3- Düşmanın hattı yarmayı başarması durumunda tümen (bir-üç zırhlı araç,tansavar toplar, yolgeçişlerine yerleştirilmiş istihkamcılar gibi) kalan son yedeklerini sahaya sürer. Kalanbütün topçular da bu kuvvetleri destekler. Mümkünse ön bölümde, saldırıda olanbölük düşmanın kanallarına saldırır.

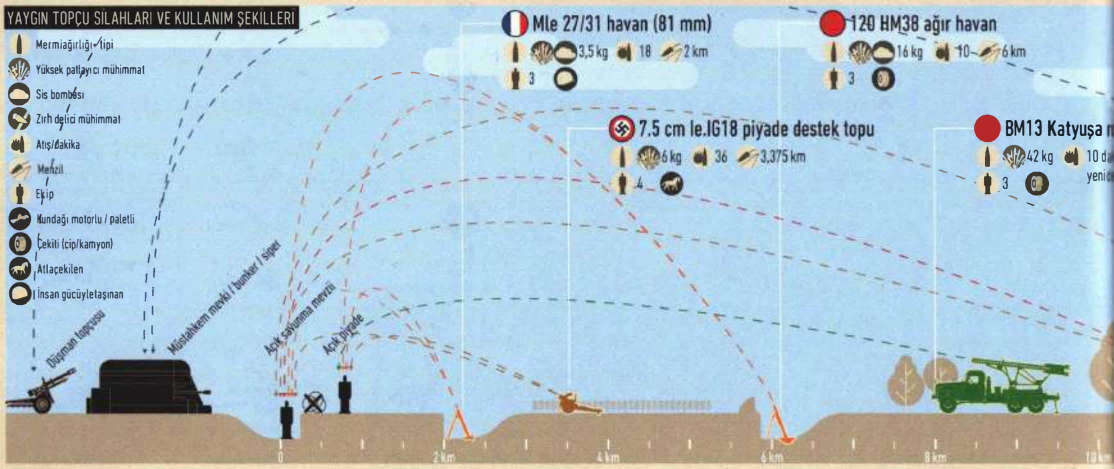
Stephen Bull, *World War II Infantry Tactics* (C. 1 & 2), Oxford, 2004 & 2005 - 6• Martin van Creveld, *Fighting Power, German & U.S. Army Performance, 1939-1945,* Londra, 1983 - 7• Joseph Balkoski, *Beyond the Beachhead: The 29th Infantry Division inNormandy,* Mechanicsburg, PA, 2005 - 8• *Tableaux d'effectifs de guerre de l'armée française* (resmi arşivler)- 9• www.ATF40.fr - 10• www.niehorster.org

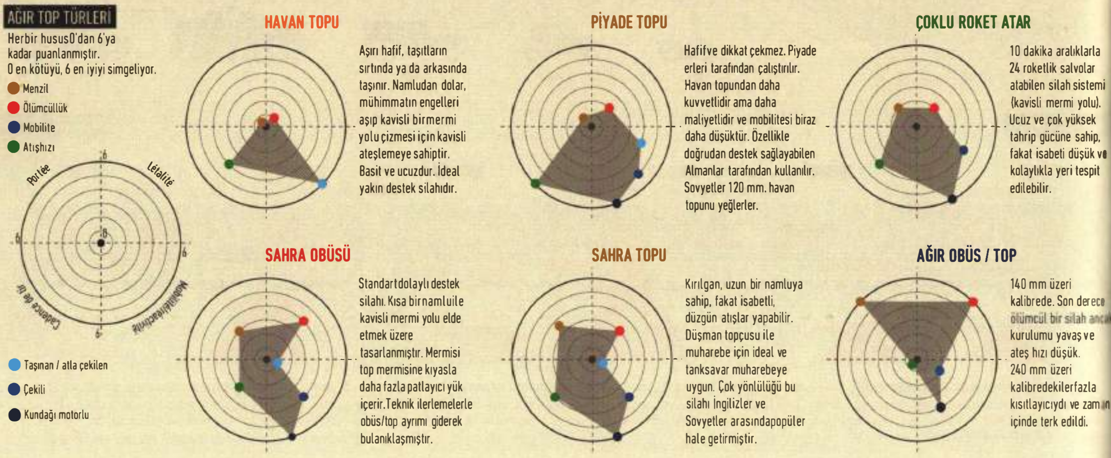
THOR'UN ÇEKİCİ: TOPLAR

Son tahlilde bu savaştaki ölüm ve zayiatın %60'ının sorumlusu topçu sınıfıydı. Sadece bu istatistik bile etkisi hafife alınan, tüm mevsimlerde ve cephelerin hepsinde saldırılara destek olan ve düşman saldırılarını ezmekte olmazsa olmaz niteliği haiz bu silahın önemini göstermeye yeter. İkinci Dünya Savaşı'nda topçu etkinliği toplar, personel, motorizasyon ve telsiz ekipmanları arasındaki sinerjiye bağlıydı.

Toplar yüksek kalitedeki namluları, balistik özellikleri ve daha sonrasında da mühimmatları bakımından gelişimlerinin zirvesini 1918'de gördüler. Bu tarihten yirmi sene sonra bel bağlanır, kuvvetli ve üretilmesi ve sahaya sürülmesi kolay silahlar olmuşlardı. Fransız 75 ve 155 MPF'lerinin modern versiyonları olan Amerikan topları bilhassa yüksek bir standardı temsil ediyorlardı. Kullananlar için başa çıkması zor olan tuhaf Alman topları aynı derecede başarılı değildi. Ekipman iki kategoriye ayrılıyordu. Almanlar ve Amerikalılar kuvvetli 105 ve 150 mm. obüsleri yeğliyorlardı. Ancak Amerikalılar tek tip bir envantere sahipken Almanlar ele geçirilmiş binlerce silahı envanterlerine dahil etmek zorunda kalmışlardı. Savaşta çarpışan diğer kuvvetler (Fransa, İtalya ve Japonya) 1918 envanterinde yer alan daha hafif ve hızlı ateş eden sahra toplarına dayanıyorlardı; çok yönlü 25-pdr (25 funtluk) obüsler ve Sovyet ZiS-3'ler, bunların modern versiyonlarıydı. Fakat bu silahların vurucu gücü yetersiz olduğundan aşırı miktarda mühimmat kullanmak gerekiyordu ve düşman siperlenir siperlenmez yine ağır toplar gerekiyordu. Sovyetler ve daha sonra da Almanlar ayrıca inovatif roketatarlar da ürettiler (Katyuşalar ve *Nebelwerfer*lar).

Toplar etkin bir teknik idare becerisi istiyordu. Bu alanda Amerikalılar, İngilizler ve Almanlar çok başarılıydı, fakat Asya ve Doğu Avrupa ordularında ve Özgür Fransa Kuvvetleri'nde bu beceri eksikti. 6x6 arazi araçlarının devreye alınması silahların ve ikmal malzemelerinin mobilitesini geliştirdi. Fakat bu yeni ortamda bile sadece İngiliz ve Amerikan topçusu tamamen motorize durumdaydı. Diğer milletler hala ağır

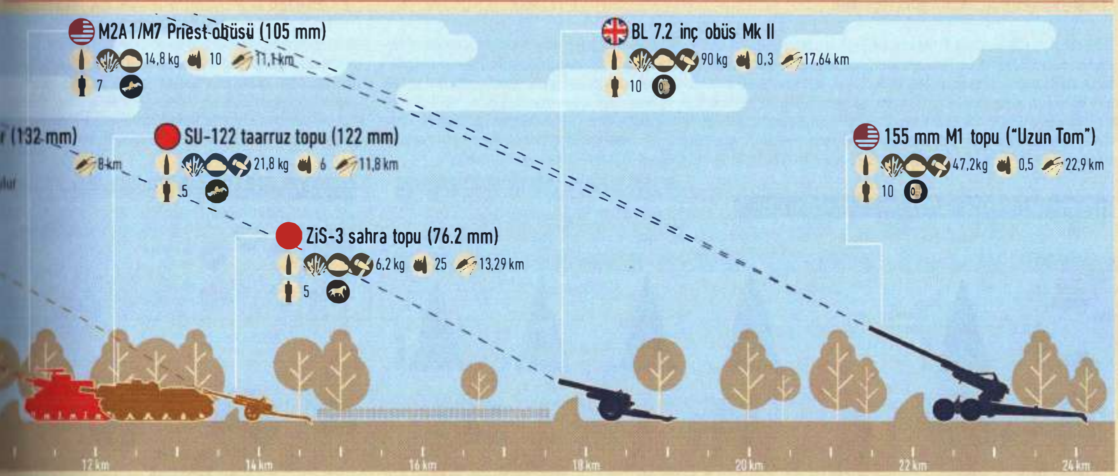

KAYNAKL: *1*• Gilles Aubagnac, *'L'Artillerie terrestre de la Seconde Guerre mondiale: quelques des grands tournants technologiques et tactiques et leur heritage'*, , n° 238, PUF, 2010/2, s. 43-59 - *2*• Paul Gaujac, *L'Artillerie de campagne américaine 1941- 1945*, Paris, 2009 - *3*• Shelford Bidwell & Dominick Graham, *Fire Power. The British Army Weapons & Theories of War 1904-194*

toplarını atlarla çekerek taşıyorlardı, fakat zırhlı araçlarla desteklenen top ve ağır top malzemeleri bunun istisnasıydı. Olağan toplardan daha mobil ve daha yüksek reaksiyon becerisine sahip mekanize toplar (zırhlı araç şasisine monte edilen sabit toplar) ya da taarruz topları (taret topu takılı paletli taşıtlar) tankları takip ediyordu.

Devrim niteliğinde denmeye en layık gelişme telsiz oldu. 1939'da bir Fransız alayında 15 telsiz varken bu sayı 1943'te 150'ye yükseldi. Cephe hattı (ileri gözcüler ve hafif uçaklar) ile geri hat arasında bilgi geçişinin neredeyse anlık hale gelmesiyle destek birimlerinin hızı da arttı. İngiliz ve Amerikan timleri, atış cetvelleriyle donatılmış ateş idare merkezleriyle (AİM) bağlantı halinde çarpışıyorlardı. Bir rüyanın gerçekleşmesiydi bu: Sahaya merkezsizleştirilmiş şekilde dağılan fakat merkezden sevk edilen bir ateş kuvvetine sahip topçular... Bu şekilde bütün düşman saldırıları neredeyse başlar başlamaz durdurulabiliyordu.

Topların kullanımı ve etkileri dört faktör arasındaki dengeye göre değişiklik arz ediyordu: Toplar, personel, motorizasyon ve telsiz. Kaynakları daha az olan Almanlar sınırlı fakat reaksiyon becerisi yüksek desteği yeğliyorlardı; muharip birliklere bölgesel topçu birimleri entegre edilmişti. Sovyetler seçimlerini ağır destek yönünde kullandılar. Bu desteğin topçu tümenlerine, hatta kolordularına kadar gruplanması söz konusuydu. Bu birlikler uzman askerlerden ve telsizden mümkün olan en kapsamlı şekilde faydalanıyordu. Taarruz başlangıçlarında etkili "çekiçler" olup sonra kısa sürede kenara ayrılıyordu bu birlikler. Açık ara en etkili olan topçularsa optimum düzeydeki sinerjileriyle Amerikan ve İngiliz topçularıydı. Bu birliklerin sağladığı isabetli, ağır ve hızlı topçu ateşi her bir manevrayla yakın şekilde koordine oluyordu. Öyle ki Almanlar bir önceki dünya savaşından daha az top mermisi kullanılmasına karşın çok ağır darbelere maruz kalmışlardı.

İNGİLİZ TOPÇULARININ MUHAREBE TAKTİKLERİ, 1944

Bu öncül taarruz birkaç dakika sürer.
1 Komuta merkezleri bombalanır.
2 Topçu ve uçaksavar savunma mevzileri bombalanır.
3 Bütün ağır toplar kullanılarak düşmanın savunma mevzileri patlayıcılar ve sis bombalarıylavurulur. Sıklıklahava bombardımanı da bu saldırıya eşlik eder.

Kaynakların%50 planlı saldırılarda kullanılır.
Bunlardüşman topçusu ilemuharebeve yürüyen baraj ateşinden (keskin zamanlamalı 100 metrelik hızlı ilerleyişlerle bütüncephe hattı boyunca açılan ateş) oluşur.

İngiliz ve Amerikalıların hedefi vurma zamanı (*time on Target* - TOT) tekniği, savunma ateşininson aşamasıydı. İleri gözcülerdenve merkeziateş komutasından faydalanarak topçu salvolarının zamanlaması, düşman hedeflerine aynıanda isabetedecek şekilde ayarlanabiliyordu. Buda düşmanı resmenafallatıyordu.

Londra, 1982 - 4• John Norris & Robert Calow, *Infantry Mortars of World War II*, Oxford, 2002 - 5• Chris Bishop, *The Illustrated Encyclopedia of Weapons of World War II*, Londra, 1984 - 6• John Ellis, *World War II, A Statistical Survey*, New York, 1995.

ZIRHLI TÜMENİN İÇİ

1940'ta savaşa afallatıcı derecede etki etmiş o durdurulamaz Panzer tümenleri salt bir tank devriminin zirvesi olmaktan ibaret değildi. Bu birlikler ayrıca yeni teknoloji ile daha geleneksel stratejiler arasındaki başarılı bir birleşmeyi de simgeliyordu.

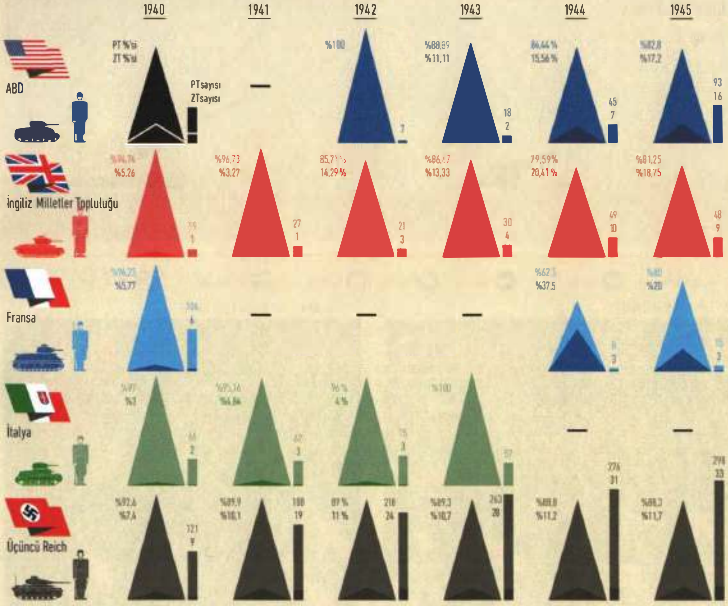
Bu hikâye 1917'de başladı. Almanlar, düşman hatlarına sızabilen ve muharebeyi düşman kuvvetlerini dağıtmak üzere tasarlanmış bir dizi küçük ölçekli çarpışmaya çevirebilen *Stosstruppen* adlı otonom şok birliklerini kullanarak cephe hattını yarma ümidindeydi. 1923'te Hans von Seeckt'in Reichswehr'i bu kavramı genişletti. Bundan maksat, sınırlı muharebeye yönelik kompakt ve yarı profesyonel bir ordu kurmaktı. Bu orduya farklı sınıflar arası muharebeye yatkın otonom liderler komuta edecekti. Şok etkisini perçinlemek için hızı kullanan ve olası sayısal handikaplarını savunmadaki mobilitesiyle telafi eden motorize birlikler olacaktı bu orduda. Gelecekteki *Panzer* tümenlerinin bütün özellikleri bu fikrin parçaları olarak mevcuttu. 1930'lu yıllarda daha bel bağlanır hale getirilen tanklar, telsizler ve yakın hava desteği uçaklarının hepsinin bu stratejide yeri vardı. Hitler bu planı gerçekleştirdi, ancak gerçeğe dönüştürürken aynı zamanda bozdu da. Ekipmanlar için gereken kaynakları tahsis etti fakat başka bir model istedi. Israrla istediği model, sadece ön hattı motorize edilmiş büyük bir orduydu.

1938 ve 1939'da ilk *Panzer*ler Avrupa'nın dört bir yanında dolanmaya başladı. Bunlar cephe hattını yarma ve açıkları istismar etmek üzere tasarlanmış, engellerin üzerinden geçen ve düşman saldırılarını ezen çok amaçlı otonom araçlardı. Muharebe alanlarının kraliçeleriydiler. Geniş alanları çembere alarak çabuk ve belirleyici zaferlere imza atabiliyorlardı. Ordunun kalanı alandaki keşmekeşi temizliyordu o kadar. Ancak

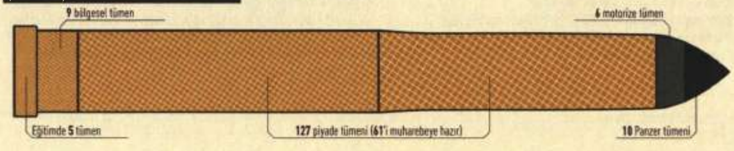
1 • MUHAREBE ALANINA HÜKMETMEK

Diğer orduların yüksek komutalarına göre 1939-41'deki ses getirici Alman zaferleri, savaş kazanmanın yolunun zırhlı tümenlerden geçtiğinin ispatıydı. Amerikalılar 61 tümen kurdular, bu sayı planlananın 1/3'üydü. SSCB 1940-41'de aynı sayılara çıktı. Otomotiv sanayileri küçük olan Japonya, Romanya ve Macaristan bile iki üç muadil zırhlı tümen kurabilmek için varlarını yoklarını harcıyordu. Geri kalmamak adına Nazi Almanyası da zırhlı tümen toplamını 1940'ta iki katına çıkardı. SS kendi zırhlı tümenlerini istiyordu, hatta Luftwaffe de. 1945'e gelindiğinde Hitler sadece kâğıt üzerinde var olan yeni tümenler kurarak düşmanlarına karşılık vermeye çalışıyordu. Başka ülkelerde emeller daha sınırlıydı. Fazla karmaşık, fazla masraflı olan, ordulara büyük ikmal yükleri getiren ve Wehrmacht dışındaki ordularda aynı derecede hayati olmayan zırhlı tümenler bir daha hiçbir zaman orduların %20'den fazlasını oluşturmadılar.

AVRUPA CEPHESİNDEKİ ORDULARDA ZIRHLI TÜMENLERİN YÜZDESİ

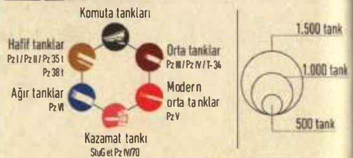
ÇOK KARIŞIK BİR ORDUNUN KESKİN UCU 10 Mayıs 1940'ta Alman ordusu

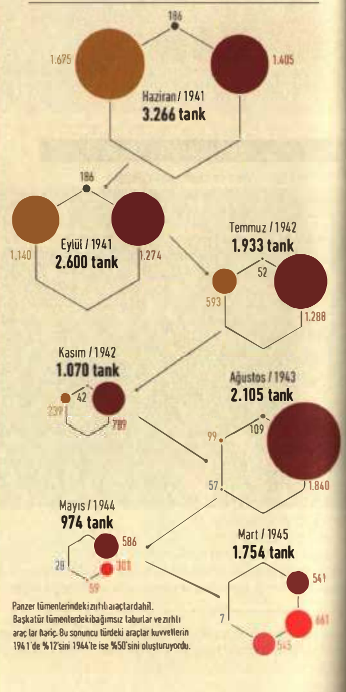

2• *PANZER* TÜMENLERİNİN YÜKSEK MALİYETİ

Rus cephesinin gerektirdiklerini karşılamak amacıyla Hitler tümenlerin sayısını iki katına çıkardı. Bunu yaparken ele geçirilen topraklardaki stoklardan yararlandı ve tankların sayısını da üçte bir oranında azalttı. Tank sayısındaki düşüş kalitedeki artışla telafi edilmişti. Fakat *Panzer*in ömrü kısaydı yine de. Haftalar içinde yarısı kullanılmaz hale geldi, ana sebep de arızalardı. Sanayi bu kaybı telafi edemedi.

MEVCUT TANK TİPLERİ Doğu'daki zırhlı tümenlerde

Panzer tümenlerindeki zırhlı araçlar dahil. Başka tür tümenlerdeki bağımsız taburlar ve zırhlı araçlar hariç. Bu sonuncu türdeki araçlar kuvvetlerin 1941'de %12'sini 1944'te ise %50'sini oluşturuyordu.

bu değerli araçlar sağlam değildi. Bakımla ilgili ciddi sorunlar ve aracın çok yönlülüğünden kaynaklı olarak yanlış şekillerde kullanılması, Rus steplerinde bu tankların felakete uğramasına sebep oldu. Başka cephelerde de *Panzer* tümenleri, ordunun kalanını en iyi subaylarından ve ekipmanlarından ediyordu. Panzer tümenlerinin kaçınılmaz nihai gerileyişi ancak geciktirilebildi bu şekilde. Yıpranmış ve artık ceplerinde çözümler olan (Sovyet tanksavar cepheleri, Müttefiklerin hava üstünlüğü vb.) düşmanlarla çarpışan *Panzer* gücünü kaybetmeye başladı. Hayati rol oynayan, fakat artık haddinden fazla yayılmış bir itfaiyeci gibi bir kılığa bürünen Panzer, ileri direniş mevzilerine parça parça serpilmiş, düşman tarafından arkasından dolanılmış bir kuvvetti artık. Kütlevi şekilde şimşek hızında düşmanını çarparak başladığı yolculuğa üzücü bir sondu bu.

1939'da diğer silahlı kuvvetlerin Panzer karşısında çarpışacak bir stratejileri veya ona denk silahları yoktu. Bu orduların zırhlı tümenleri dönüştürülmüş süvari birliklerinden ya da piyadeye iliştirilmiş kuvvetlerden ibaretti. Abbeville'de Fransız ve İngilizlerin üç zırhlı tümeni zayıf bir piyade tümeni tarafından yok edildi. Kısa süre sonra herkes *Wehrmacht*'ın başarısını tekrarlamaya çalışıyordu. Genlerinde esneklik olmayan İngiliz ordusu ancak *Wehrmacht*'ı taklit etmeyi becerebildi. Sovyetler havlu attılar ve kendilerine uygun olasılıkların peşine düştüler. 1944'te sadece Amerikalıların elinde *Panzer*'e yakın bir şeyler olmuştu. Onun kadar kuvvetli değildi, ona eşit bir esnekliği vardı, fakat Amerikan tankı daha hareketliydi ve von Seeckt'in hayalini kurduğu homojen motorize orduya benzer bir şeye entegre olmanın avantajına sahipti.

Kursk Muharebesinden önce kâğıt üzerindeki tank sayısının gerçekte ancak yarısı, bazı tümenlerde ise çeyreği mevcuttu. *Panther* tanklarının öne çıkması durumdaki bozulmayı gizleyemedi. Baştaki ayrıcalıklı tümenlerde bile mobil bir savaşın gerektirdiği levazımat bulunmuyordu. 1945 yılı itibariyle kullanılabilir durumdaki *Panzer*lerin sayısı otuzdan azdı.

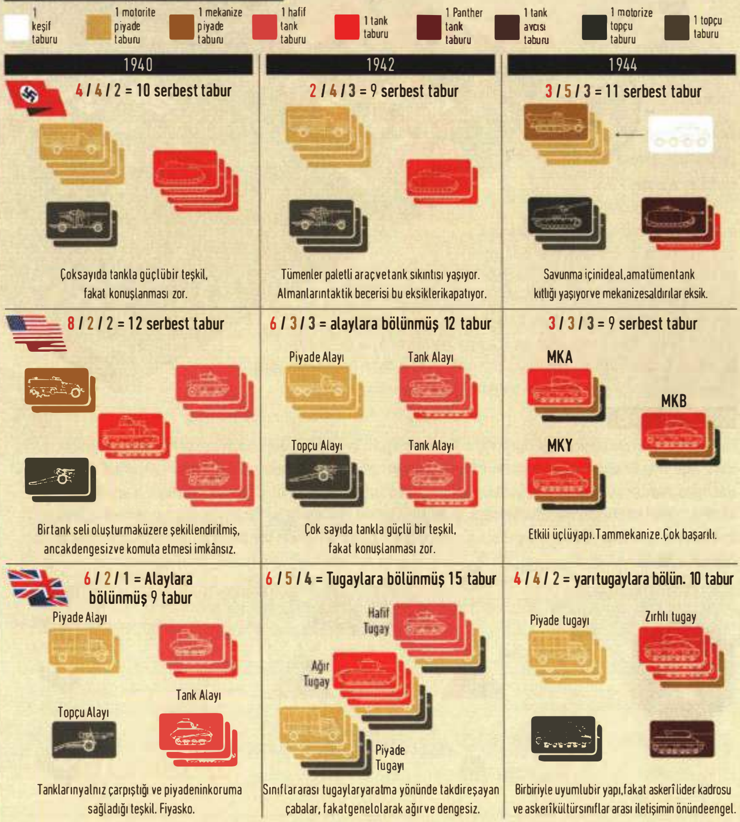
TÜMEN BAŞINA KAÇ TANK DÜŞÜYORDU? Doğu cephesinde

	Panzer tümenlerinin sayısı	Ortalama tank sayısı (kâğıt üzerinde)	Ortalama tank sayısı (gerçekte)	Kullanımdaki tank sayısı
Haziran / 1941	17	168	192	—
Eylül / 1942	17	168	153	99
Temmuz / 1942	17	218	102	—
Kasım / 1942	20	218	—	54
Temmuz / 1943	20	211	105	—
Mayıs / 1944	17	205	51	41
Mart / 1945	20	209	58	30

3• GÜÇLÜ VE DENGELİ BİR YAPI

Panzer tümeni zırhlı olmanın yanı sıra piyade ve topçuları hayati parçaları olarak barındıran karmaşık, sınıflar arası bir yapıydı. Homojendi ve tamamen mekanizeydi. Muharebe esnasında taburlarını sürekli yeni kombinasyonlara sokabilme becerisine sahipti. Bünyesindeki bütün liderler *Kampfgruppen*'i, yani sınıflar arası muharebe gruplarını çekip çevirmekte ehildi ve *Auftragstaktik* eğitimi görmüştü. Buna göre üst rütbeli subaylar genel hedefleri tanımlıyor, ancak bu hedeflere nasıl ulaşılacağını astlarına bırakıyorlardı. Tanklara odaklanan Müttefikler, bu çok yönlülüğü tekrarlamakta sorunlar yaşadılar – ta ki Amerikalılar üç kalıcı Muharebe Komuta organına sahip üçgen yapıyı kurana kadar. Bu yapıdan yoksun olan ve iyi eğitimli subay eksikliği çeken İngiliz muharebe grupları ise daha zorlu sorunlar yaşıyorlardı.

TANK, PİYADE VE TOP: DOĞRU DENGEYİ BULMAK

ALMAN *PANZER* TÜMENİNİN VE AMERİKAN ZIRHLI TÜMENİNİN KARŞILAŞTIRMASI

1940'tan itibaren *Panzer* tümenlerinin sinerjisi geliştirildi. Silahları takviye edildi. Artık tankların yanında, *Schützenpanzerwagen* ya da SPW denilen yarı tırtıllı araçlarla taşınan bir piyade taburu çarpışıyordu ve topların üçte biri kundağı motorlu top haline getirilmişti. Bunlar reaksiyon becerisini artıyordu. Keşif ve istihkam taburlarında artık daha fazla muharebe aracı vardı ve bu taburlar böylece daha dişli hale geldiler. Tümen, düşmanı yerine sabitleme kuvveti olarak emsalsizdi. Fakat kaynaklar tam mekanizasyona yetmiyordu ve tank kıtlığı saldırıda kendisini hissettiriyordu. Tahsis edilen kaynaklar, vaat edilen kaynaklara nadiren denk düşüyordu. Bu koşullar ABD'nin zırhlı tümenlerinde geçerli değildi. ABD'nin zırhlı tümenleri daha homojendi ancak aynı derecede çok yönlü değildi, zira bu birlikler saldırılar için tasarlanmıştı.

× 2 Panzer taburu **98 tank**

× 1 mekanize piyade taburu **90 SPW**

× 3 motorize piyade taburu **58 kamyon**

× 1 mekanizetopçu taburu **12 x 105 mm top & 6 x 150 mm**

× 2 motorize topçu taburu **18 x105 mm top**

x1 keşif taburu **124 zırhlıaraç**

x1 ikmal taburu **840tonekipman**

× 3 tanksavar bölüğü **15 tank/ Marder**

× 3 uçaksavar bölüğü **8 x 88 mm top veya 12 x 20 mm**

× 3 istihkam bölüğü **11 SPW**

× 3 muhabere bölüğü **6 SPW + 22 kamyon**

× 3 sıhhiye bölüğü **18 kamyon**

16 385 asker / 207 tank / 45 tank avcısı / 407 zırhlı araç ve SPW / 2 943 araç / 36 sahra topu

10.610 asker / 293 tank / 36 tank avcısı / 523 zırhlı ve yarı tırtıllı araç / 1 028 araç / 54 ağır top

× 3 tanktaburu **76 tank**

× 3 mekanize piyadetaburu **78 yarı tırtıllı**

× 3 mekanize topçutaburu **18 x 105 mm top**

× 1 ikmal taburu **480 ton ekipman**

× 3 emre verilmiştanksavarbölüğü **12 M10 tank avcısı**

× 3 emreverilmiş uçaksavar bölüğü **12 x 40 mm + 12 x 4 x 12,7mm**

× 3 keşif bölüğü **17 zırhlı araç**

× 3 istihkambölüğü **5 yarı tırtıllı + 22 kamyon**

× 3 muhabere bölüğü **19 yarı tırtıllı + 43 kamyon**

× 3 sıhhiye bölüğü **48 kamyon**

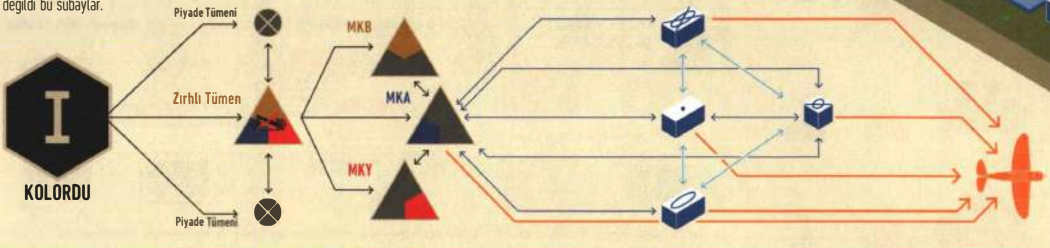

Zırhlı tümenin çarpışması (Evreux mıntıkası Ağustos 1944) :

Tümenin üç adet muharebe komuta birimi vardı. Üstlendikleri misyonun doğasına göre değişkenlik arz eden kuvvetleri olan genel kurmay birimleriydi bunlar. Her bir muharebe komuta birimi kendi içinde özel görev kuvvetlerine bölünüyordu. **1**-Muh. Kom. B ateş desteği sağlarken **2**-Muh. Kom. A hedefin etrafını sardı. Hedef ele geçirildi. **3**-Muh. Kom. A kaçınılmaz karşı saldırıyı kesecek bir barikata dönüştü. Bu rolünde **4**-karşı saldırının kanatlarına saldıran Muh. Kom. Yedek'in yardımını gördü. Daha sonra **5**-Muh. Kom. B bir sonraki hedefe saldırının başını çekti.

DAİMİ TELSİZ TEMASI

Telsiz muhabere sistemi bütün tümeni kapsıyordu ve tümenin geniş araziye yayılmış olduğu zamanlarda da bütünlüğü koruyabilmesine olanak sağlıyordu. Bu sistem yüzlerce telsiz seti istiyordu – tankların birbirleriyle haberleşmesini sağlayan en basit setlerden 50 kilometreyi aşan menzile sahip, ordu komuta merkeziyle iletişim sağlayan güçlü setlere kadar... 1940 yılı itibariyle Almanlar 45 dakikada desteği mümkün kılan bir kara-hava bağlantısına sahiplerdi. Müttefikleri Temmuz 1944'e kadar bunun dengi bir sisteme erişemediler. Telsiz, Amerikalıların cephe hattındaki orta rütbedeki subaylarına yardımcı olmasını da mümkün hale getirdi. Alman meslektaşları kadar otonom değildi bu subaylar.

KAYNAKLAR : *1*• Thomas L. Jentz, *Panzer Truppen, The Complete Guide to the Creation & Combat Employment of Germany's Tank Force, 1939-1945*, 2 C., Atglen. PA, 1996 - *2*• Roman Jarymowycz, *Tank Tactics: From Normandy to Lorraine*, Boulder, CO, 2001 - *3*• Yves J. Bellanger, *U.S. Army Armored Division 1943-1945, Organization, Doctrine, Equipment*, Lulu.com, 2010 - *4*• Pier Paolo Battistelli, *Panzer*

ÜSTÜN GÜÇ

● Alman piyade taburu ● Alman mekanize piyade taburu ● ABD piyade taburu ● ABD mekanize piyade taburu

Zırhlı tümenin tüyler ürperten ateş gücü sadece tanklarından ileri gelmiyordu. Tümen bütün seviyelerde piyade tümeninden daha iyi kaynaklarla donatılmıştı.

Asker ve subaylar : 708 kişi / 928 kişi / 871 kişi / 1 037 kişi

tüfek + hafif makineli tüfek + taarruz tüfeği : 477 + 127 + 0 / 552 + 208 + 0 / 763 + 0 + 27 / 872 + 126 + 0

Makineli tüfek : 55 / 150 / 20 / 103

Zırhlı muharebe aracı : 0 / 97 / 0 / 81

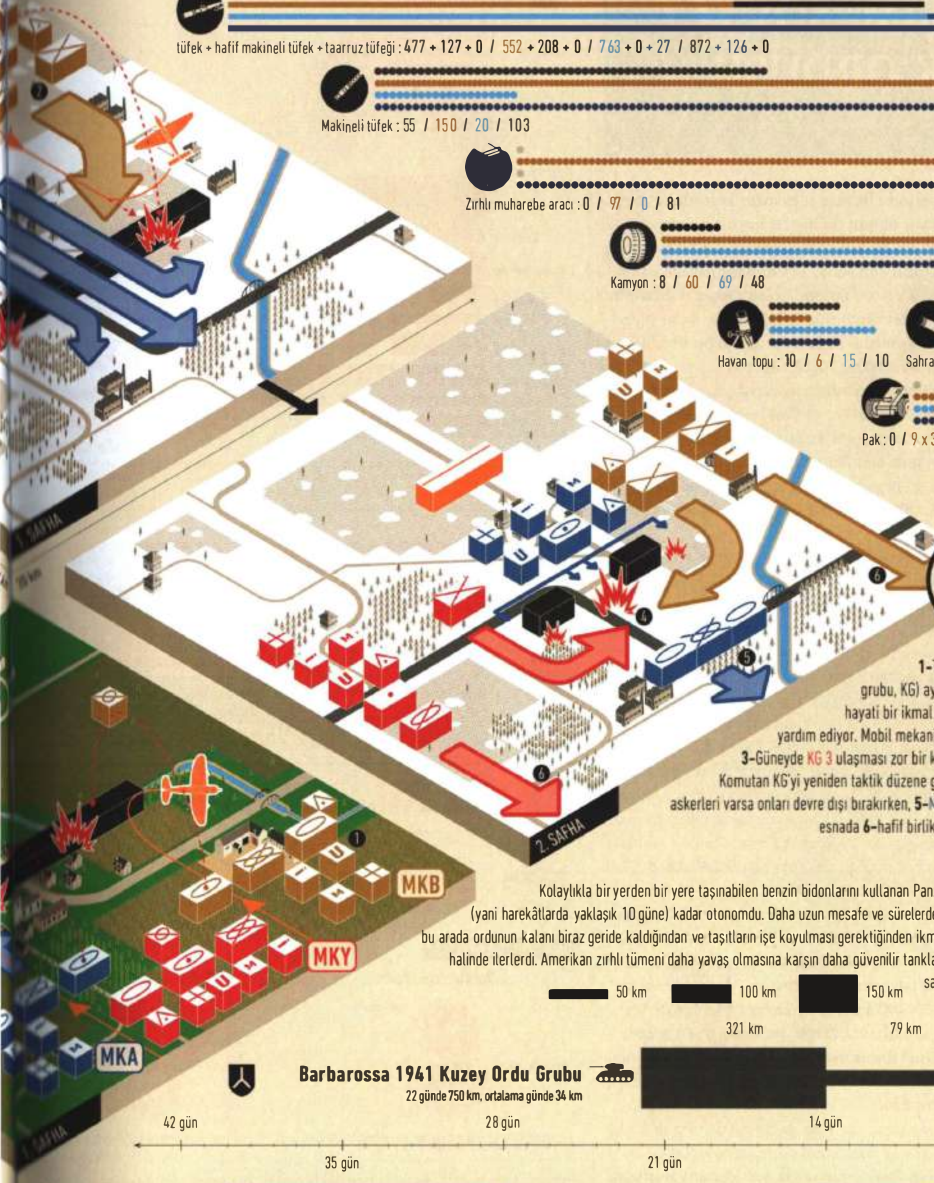
Kamyon : 8 / 60 / 69 / 48

Havan topu : 10 / 6 / 15 / 10

Sahra topu : 0 / 14 x 75 mm / 0 / 3 x 75 mm

Pak : 0 / 9 x 37 mm + 3 x 75 mm / 3 x 57 mm / 9 x 57 mm

Flak : 0 / 0 / 0 / 0

Panzer tümeninin çarpışması

(Çerkasi mıntıkası, 1944 başları) :
1-Tümen üç Kampfgruppen'a (muharebe grubu, KG) ayrılmış durumda. Tanklara sahip KG 1, hayati bir ikmal hattı açmaya çalışıyor. **2-**KG 2, KG 1'e yardım ediyor. Mobil mekanize birlikler hatları yararak ilerliyorlar. **3-**Güneyde KG 3 ulaşması zor bir kesimde hiçbir direnişle karşılaşmıyor. Komutan KG'yi yeniden taktik düzene geçiriyor. **4-**Piyade kuşatılmış düşman askerleri varsa onları devre dışı bırakırken, **5-**Mekanize KG ilerleyişini sürdürüyor. Bu esnada **6-**hafif birliklerin koruması altında bulunmaktadır.

MOBİLİTE VE OTONOMİ

Kolaylıkla bir yerden bir yere taşınabilen benzin bidonlarını kullanan Panzer tümenleri 400 km. üzeri mesafelere (yani harekâtlarda yaklaşık 10 güne) kadar otonomdu. Daha uzun mesafe ve sürelerde yeniden ikmal edilmeleri gerekiyordu, bu arada ordunun kalanı biraz geride kaldığından ve taşıtların işe koyulması gerektiğinden ikmal de zaman alıyordu. Tümen aşamalar halinde ilerlerdi. Amerikan zırhlı tümeni daha yavaş olmasına karşın daha güvenilir tankları ve daha kuvvetli ikmal operasyonları sayesinde daha uzun bir menzile sahipti..

50 km / 100 km / 150 km

Barbarossa 1941 Kuzey Ordu Grubu
22 günde 750 km, ortalama günde 34 km

321 km / 79 km / 350 km

42 gün · 35 gün · 28 gün · 21 gün · 14 gün · 7 gün

1944 Takibi
40 günde 884 km, ortalama günde 22.1 km

190 km / 181 km / 126 km / 138 km / 180 km / 69 km

Divisions, 3 cilt, Oxford, 2007-2009 - 5• James S. Corum, *The Roots of Blitzkrieg, Hans von Seeckt and German Military Reform*, Lawrence, KS, 1992 - 6• Matthias Strohn, *The German Army and the Defence of the Reich : Military Doctrine and the Conduct of the Defensive Battle, 1918-1939*, Cambridge, 2011 - 7• John Buckley, *British Armour in the Normandy Campaign, 1944*, Londra, 2004.

ALTERNATİF YAKLAŞIM: SOVYET TANK ORDUSU

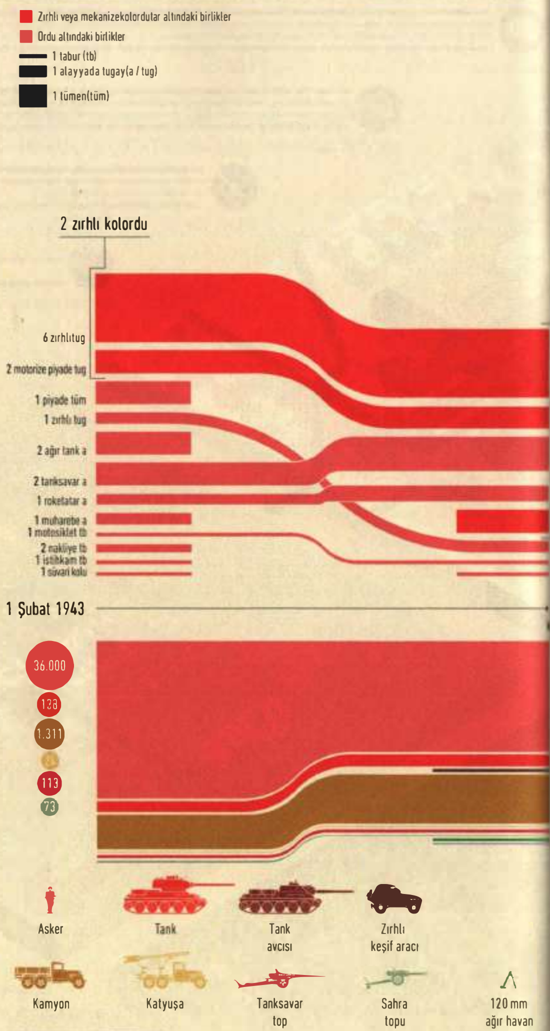
1941'de Kızıl Ordu bünyesinde devasa mekanize kolordular vardı. Kâğıt üzerinde 1.000'er tanktan oluşan bu hantal heyulalar zar zor hareket edip çarpışabiliyorlardı ve Barbarossa Harekâtı'nda birkaç hafta içinde silinip süpürüldüler. İşinin ehli subay ve etkili muhabere sistemleri bakımlarından kıtlık çektiklerinin farkında olan General Jukov, bu mekanize kolordu öncülü birlikleri Temmuz'da lağvetti ve onların yerine 250 tanklık zırhlı tümenleri getirdi. Hala fazla ağırdı bu birlikler ve sonbahar geldiğinde bu sefer 60 tanklık küçük tugaylarla ikame edildiler. Nisan 1942'de Sovyetler *Panzer* kolordularıyla başa çıkmak amacıyla 200 tanklık zırhlı kolordular kurdular ve akabinde Mayıs'tan itibaren daha geniş bir teşkil olan tank ordusunu kullandılar. Hemen beş tank ordusu kuruldu, her birinin yapısı ötekilerden farklıydı. Sallantılı uzlaşmalara bağlı olarak bir ya da iki piyade tümeni içeriyordu bu tümenler ve bazı ikmal malzemeleri de atla taşınıyordu. Almanlar Volga'ya yürüdüklerinde bu ordular mahvedildi.

26 Ocak 1943 tarihinde Stavka beş yeni tank ordusu kurulması emrini çıkardı. Bu sefer tank orduları tamamen motorizeydi ve aynı yapıda idiler. Kâğıt üzerinde 46 bin askerlik bir kuvvete sahip bu ordular bir zırhlı kolordu ile bir motorize kolorduya pay edilmiş 650 tanka, bir motosiklet alayına, tanksavar savunma sistemlerine, sahra toplarına, roketatarlara, muhabere birimlerine, irtibat uçaklarına ve bir istihkam taburuna sahipti. Hizmet birimlerinin mevcudu (bir nakliye alayı, iki bakım taburu, iki kurtarma, yakıt ve yağlama bölüğü) iki katına çıkarılmış ve motorize hale getirilmişti. Sahada ise bu kuvvetlere temin edilen kaynaklar elde bulunup bulunmama durumuna göre çok büyük değişkenlik arz ediyordu. Bu orduların kompozisyonu da sürekli bir geliştirme süreci çerçevesinde derece derece değiştirildi. 10 Nisan 1943'te topçu kaynakları iki tanksavar alayı (40 top), iki ağır havan topu alayı (72 adet 120 mm. top), iki kundağı motorlu top alayı (42 top) ve iki uçaksavar alayı olacak şekilde artırıldı, bu eklemeler tastamam bir tümen yapıyordu. 1944'te istihkam taburu güçlü bir tugaya dönüştü. O tarihte muharebe düzeni altı tank ordusundan oluşuyordu. Bu ordular Temmuz 1943'teki Kursk Taarruzundan itibaren bütün taarruzlara katıldılar ve Berlin, Prag ve Viyana yolunda Kızıl Ordu'nun başını çektiler. Çok kuvvetli olmalarına ve "derin harekâtlar" doktrininden yararlanarak 300-400 kilometre kadar tutan bir ilerleyişi atlatabilme becerisine sahip olmalarına karşın bu orduların mekanize piyade kuvvetleri yoktu ve ikmal durumları daima pamuk ipliğine bağlı oldu. Bu yüzden asla *Panzer* kolorduları ya da Amerikan zırhlı tümenleri kadar esnek ve çok yönlü olamadılar.

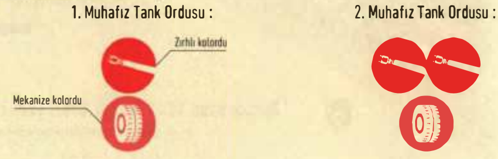
Gelgelelim tank orduları korkunç zayiatlar pahasına da olsa düşman hatlarını yarıp iç bölgelere girme ve düşmanın daima tehlikeli olan karşı saldırıları karşısında ayakta kalıp Kızıl Ordu'nun büyük kısmını oluşturan 60 kombine orduya yol açma görevlerini başarıyla yerine getirdiler.

KAYNAKLAR : *1•* Charles C. Sharp, *Red Storm, Soviet Mechanized Corps and Guards Armored Units 1942to 1945,* West Chester, OH, 1995 - *2•* Igor Nebolsin, *Stalin's Favorite,* C. 1 & 2, Warwick, 2019 - *3•* Drogozov, I. G., *Tankovyi Mech Strany Sovetov,* Moskova, 2003.

GENEL BAKIŞ: 2. MUHAFIZ TANK ORDUSU

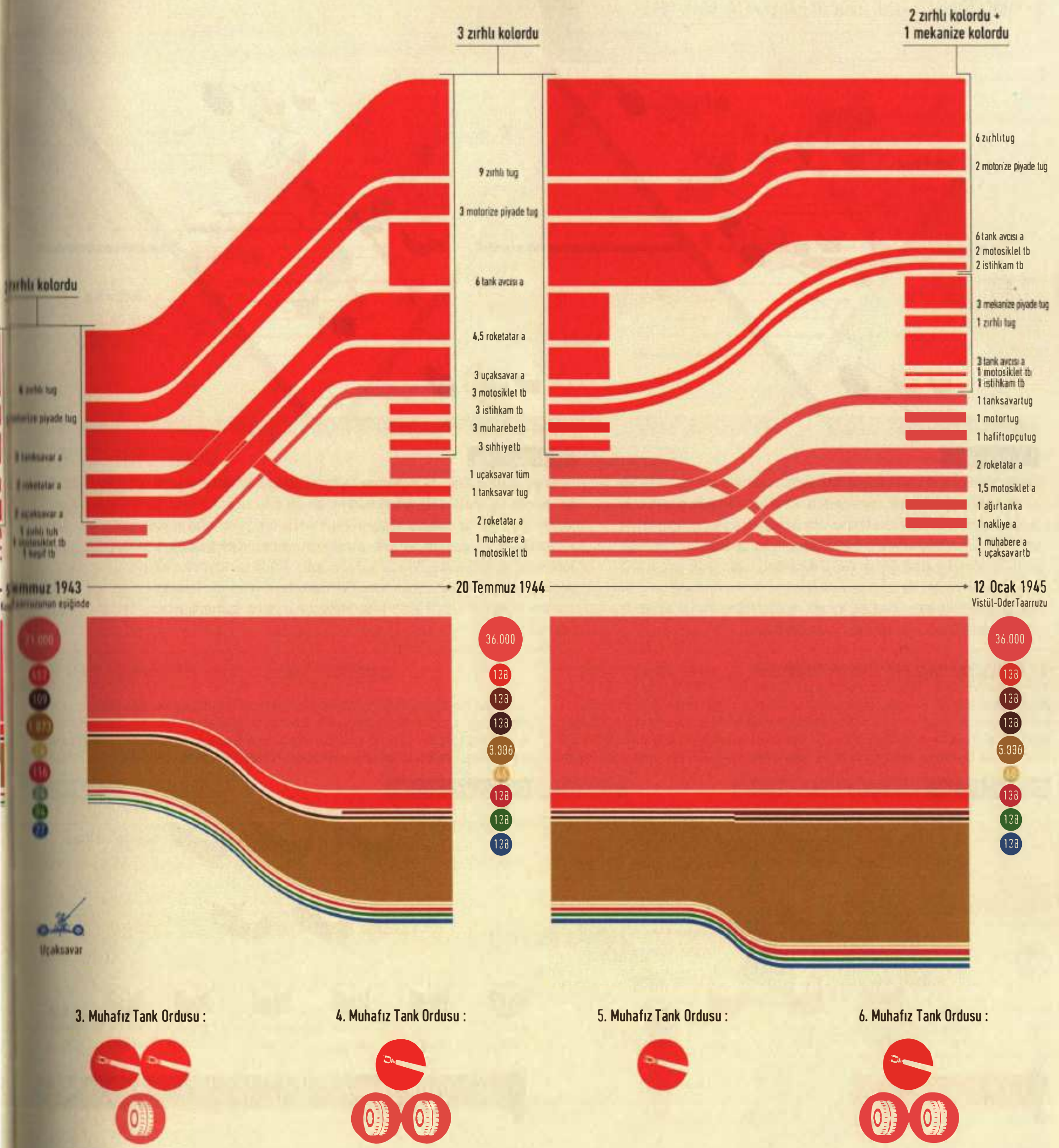

DAİMİ DOĞAÇLAMA (1945)

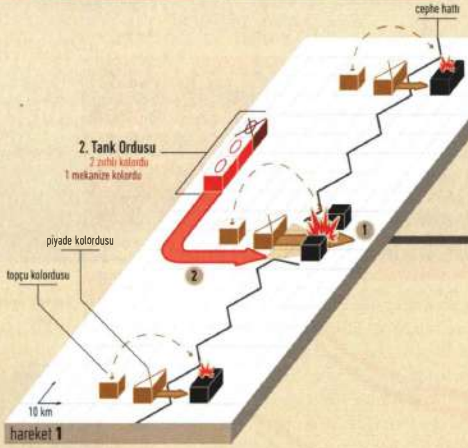
1• TANK ORDUSUNUN EVRİMİ

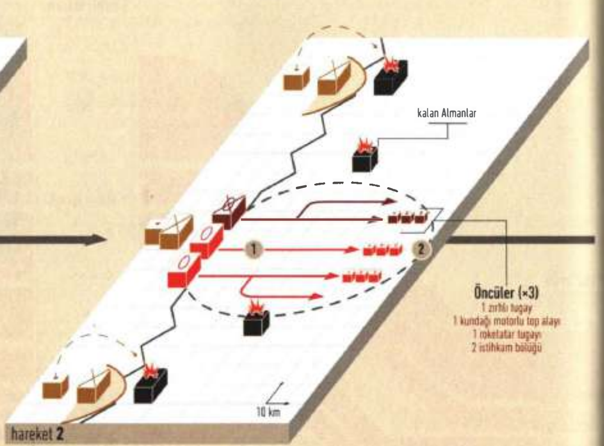
1942'de tank orduları, öncelikli olarak *Panzer* kolordularının gerçekleştirdiği yarmalara cevap ve rebilmek amacıyla oluşturuldu. Ancak tüfeklerin ve kundağı motorlu topların eksikliği, motorize olmayan bir piyade tümeninin bulundurulmasını gerektirmişti, bu da bütün orduyu yavaşlatıyordu. Taktik açısından da Sovyet komutanlar düşmanlarının dengi değildi. Tank ordularından çok zırhlı kolordular tarafından kazanılan Stalingrad'dan sonra Sovyet yüksek komutası, Triyandafilov'un 1929'da oluşturduğu "derin muharebe" doktrinini getirmenin zamanının geldiği düşüncesine

kapıldı. Harekât seviyesindeki bu "Kursk tarzı" orduların görevi düşman hatlarından 100 ila 200 kilometre kadar içlerine dalmaktı. 1944 zaferleri, Tuhaçevski'nin yeğlediği "derin harekâtlar" konsepsinin yeniden hayatiyet kazanmasını sağladı ve harekâtları ve stratejiyi bu kavram şekillendirir oldu. 400-500 kilometre ötelere gidebilen tank ordularının sayısı %50 oranında artırıldı. Bu son değişiklikle birlikte orduya tanksavar toplar, istihkam birimleri ve kamyonlar eklendi, artık birliğin *Panzer* kolordularının saldırısından korkmasına gerek de kalmamıştı.
Ocak 1945'teki Vistül-Oder Harekâtı bu stratejinin en güzel tasviridir. Bir arka sayfada gösterildiği gibi 8 Mayıs 1945'te bile Sovyetler hala tank orduları için yeknesak tek bir konsept oturtabilmiş değildi. Bunun yerine bu ordular harekâtın gerçekleştiği cepheye ve yerine getirilecek emre uyacak şekilde şekillenmiş oluyorlardı. Giderek zırhlı kolordunun yerini almış olan mekanize kolordular mekanize kolordu denmeye layık değildi. Zırhlı kolordulardan çok tankları vardı ve savaş alanındaki kuvvetleri koruyacak yarı tırtıllı taşıtları yoktu. Beher tanka herhangi bir koruma olmaksızın on beş ila on sekiz asker oturup gidiyordu, bu yüzden zayiat ağır oldu. Sovyet ordusu ancak 1950'lerde motorize kolordulardan mekanize kolordulara ilerleyebildi, bu da esas olarak BMP-1 piyade aracının devrim niteliğindeki tasarımına minnet gerçekleşebildi.

2• İKİNCİ MUHAFIZ TANK ORDUSU HAREKÂTTA: OCAK 1945

1. KONUMLANMA

Panzer tümenlerinin aksine Sovyet tank orduları düşman savunma hattında yarmalar yapmazdı. Bu görev piyade ordularına aitti ve onlara bu görevlerinde topçu kolorduları ve birkaç tane tank ve kundağı motorlu top tugayı/alayı destek verirdi. [1] Alman savunma hattının içine doğru 8-15 kilometre gibi bir derinliğe ve 15-30 kilometre genişliğe (yer yer de daha azına) kadar girilir girilmez [2] tank ordusu ileride yer alan çıkış pozisyonlarını aldı. Her bir kolorduya genel bir yön ve günlük ilerleyiş "kuralları" verildi ve kolorduların komşu birliklerle daima temasta olduğundan emin olması gerekiyordu.

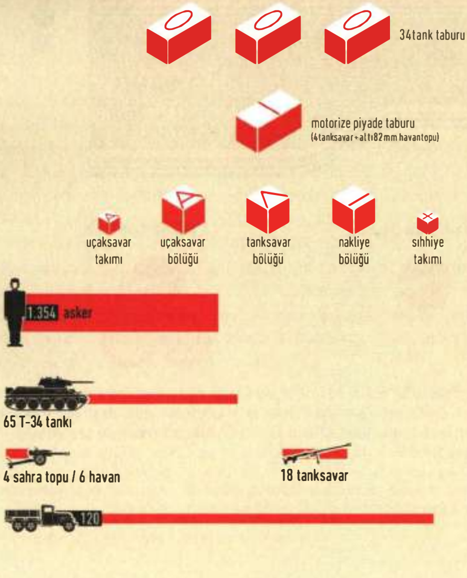
2. HIZLI İLERLEYİŞ

Üç kolordu paralel dizildi, cephe hattının toplamda yaklaşık 40 kilometre civarı bir kesimini kaplıyorlardı [1]. Kolorduların her biri bir zırhlı tugay, bir kundağı motorlu top alayı, bir roketatar tugayı ve iki istihkam bölüğünden oluşan bir müfrez kuvveti ileri gönderdi [2]. Bu kuvvetler yarmanın peşine ikmal yollarının kontrolünü ele geçirecekti. Ordu bu yollar boyunca 100 kilometreyi aşan bir mesafeye esnedi ve ileri cephe hattı 100 kilometreye genişledi. Gerektiği durumlarda ABD'nin tedarik ettiği telsiz araçları aracılığıyla taarruz uçakları çağırılabilirdi.

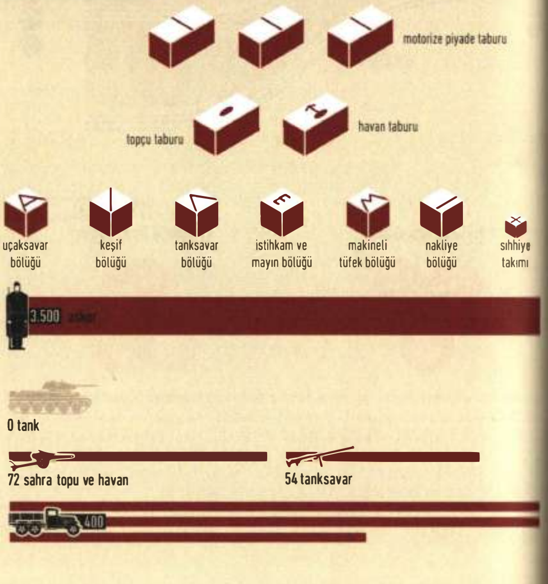
3• TEMEL YAPITAŞLARI OLARAK TUGAYLAR (structure en novembre 1943)

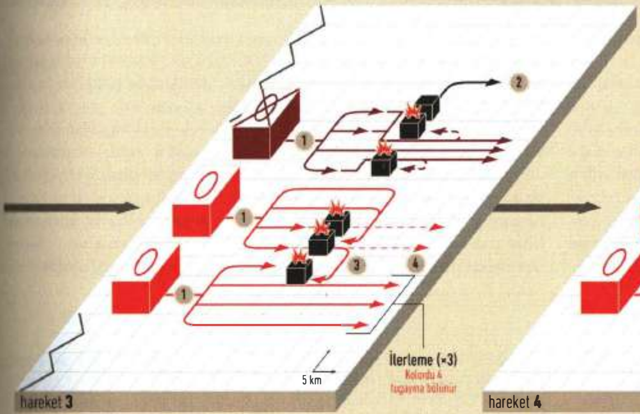
Sovyet orduları kısa zaman içinde Uzak Doğu'daki cepheler hariç zırhlı tümen fikrinden caydılar. Kolordunun temel unsuru zırhlı tugay oldu artık. Ancak yarı ebatta yüzlerce alay, T-34 ve SU-76 kullanan piyade koruma birlikleri ya da KV ve bilahare JS-2 ağır tanklarını kullanan şok birlikleri olarak hayatta kaldılar. Tek bir tugayın tek başına *Panzer* tümeniyle karşılaştığında hiçbir şansı yoktu. Tugaylar sadece kolordu bünyesinde başka tugaylarla müşterek çalıştığında veya uzman tanksavar birliklerinden ya da bir mekanize tugaydan yardım alıp mayınları, topları ve roketatarları kesinlik ve doyum noktasında bir atış kuvveti ile birleştiren bir "cephe" teşkil ettiğinde bel bağlanabilir oluyordu. Pek az ikmal hizmeti istediklerinden tugaylar kolaylıkla harcanabilir ve ikame edilebilirlerdi.

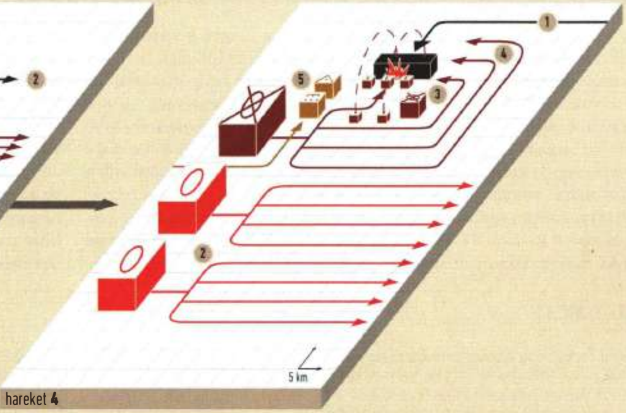
SOVYET ZIRHLI TUGAYI

SOVYET MEKANİZE TUGAYI

3. TAARRUZDAKİ KONUŞLANMA

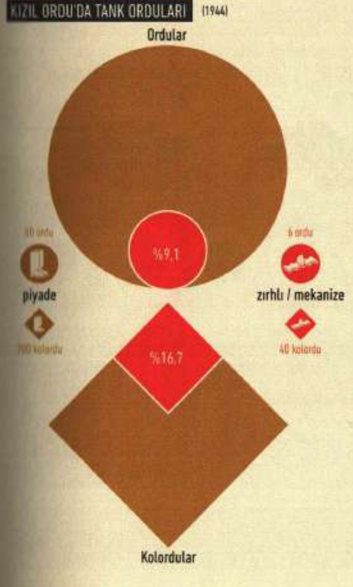
Amaç, kurulu bir savunma hattının içine dalmaktı. Kolorduların her biri bünyesindeki dört tugayı "çatallandırdı" [1]. Zayıf bir nokta bulanlar düşmanın geri hattına doğru dalıp [2] buradaki kuvvetleri ya kaçmaya ya da karşılık vermeye zorladılar. Bodoslama cephe taarruzları derece derece terk edilerek "Alman tarzı" minimal manevralara dönüldü. Yerleşim yerleri hızlı sürpriz saldırılarla teslim alındı [3], veya güçlü bir direniş gösterirlerse baypas edildi. Daha sonra kolordular yeniden taktik düzen aldılar [4] ve ilerleyiş sürdürüldü.

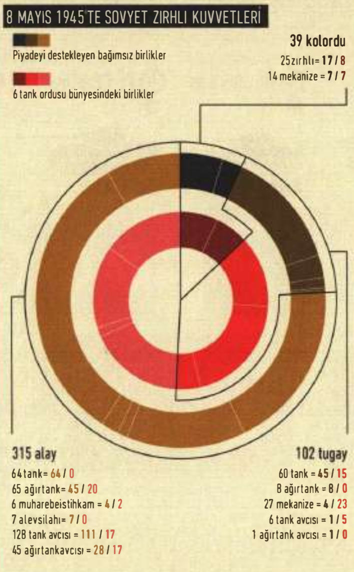
4. SAVUNMADAKİ KONUŞLANMA

Ordunun kanadına bir Panzer tümeni saldırdı [1]. Saldırıdan etkilenmeyen iki kolordu kendi yollarına devam ettiler [2]. Saldırılan kolordu yavaşladı, bir motorize tugayını, bu tugayın üç taarruz topçu alayını ve bütün roketatar birliklerini dışarıya doğru, düşmana bakacak şekilde konuşlandırdı [3]. Kolordunun kalan diğer üç tugayı yollarına devam ettiler ve sonra çark etmeye başladılar [4]. Kolordu motorize istihkam tugayını ve tanksavar topçu tugayını da düşmana doğru gönderdi [5]. Toplam 200 tanksavar namlusu ve binlerce mayın Panzer tümeninin taarruz cephesini kapattılar.

4• TANK ORDULARININ ROLÜ VE ZAYİAT ORANLARI

Fayda konusunda hayati önem arz etmelerine rağmen tank orduları Kızıl Ordu'nun küçük bir kısmını oluşturuyordu, bu orduda aslan payı hala atların çektiği ağır piyade birliklerindeydi. Bütün tanklarını tümenlere yerleştiren Almanların aksine Sovyetlerde tank orduları mevcut tank stokunun hiçbir zaman yarısından fazlasını bir araya getirmediler. Kalan tanklar, piyade koruma, yarma, kısa mesafeli faydalar gibi çoklu roller üstlenebilen bağımsız kolordular, tugaylar ve alaylar halinde piyade ordularına gidiyordu. Savaşın en sonuna dek zayiat hep yüksek kaldı. 1943 ile 1945 arasında çoğunluğu çatışma esnasında olmak üzere 310 bin 487 tank personeli öldürüldü. Savaş boyunca üretilen 131 bin tanktan 96 bin 500'ü muharebede yok edildi. 1941'de Sovyet kuvvetleri her bir Alman tankına karşılık 15 tank feda ediyorlardı, fakat 1944'te bu oran 1'e 4 olmuştu.

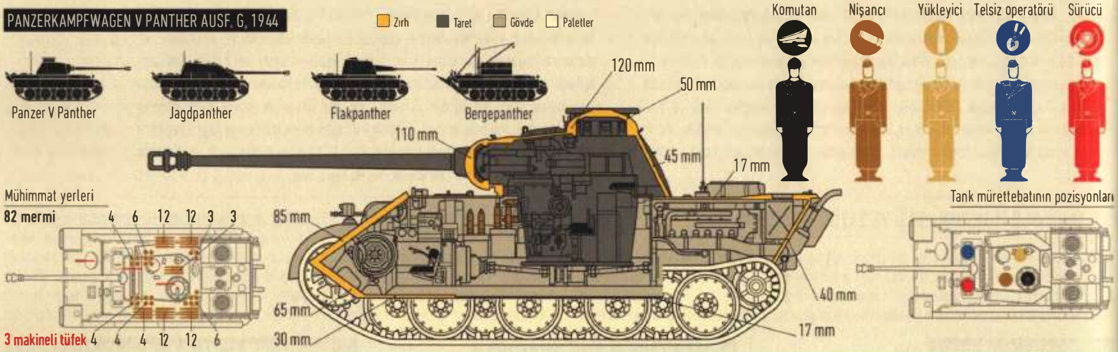
TANKLAR VE TANKSAVARLAR

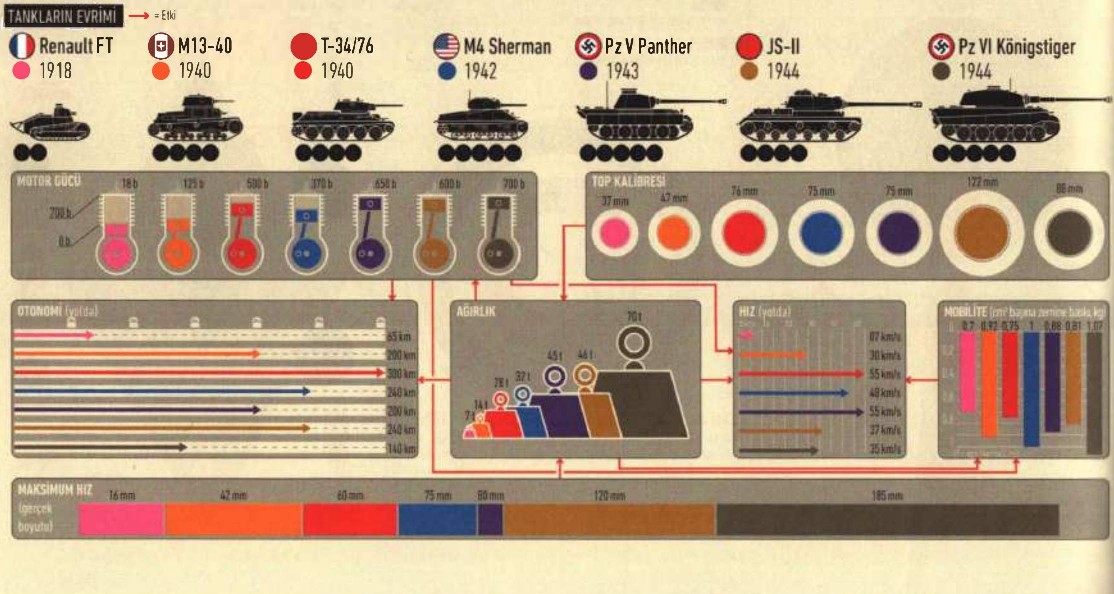
Tanklar Birinci Dünya Savaşı'nın ortasında ilk kez görücüye çıktıklarında ağır, yavaş ve güvenilmezdiler. O tarihte Müttefiklerin siper savaşındaki çıkmaza ve piyadenin, topçu desteğine sahip makineli tüfek engelini koruma olmaksızın geçememesi sorununa yanıt verme girişimi olarak ortaya çıkmışlardı. Tanklar 1918 taarruzlarında kilit rol oynamakla beraber kısa süre içinde engeller, mayınlar ve doğrudan topçu ateşine başvurma gibi defansif nitelikte karşı önlemler alınmasına yol açtılar. Bu önlemler de daha fazla korumayı gerektirdi. Fransızların o döneme göre hafif ve manevra ettirmesi kolay küçük taretli Renault FT'leri gerçek bir inovasyondu ve iki dünya savaşı arası dönemdeki zırhlı araçların hepsine ilham oldu. 1939'da artık bu tankların modası geçmişti ancak Fransa dahil pek çok ülkede hâlâ kullanımdaydılar. Fakat tanka karşı tank savaşı konseptinin evrimleşmesi Sovyet Rusya'da 1920'leri ve öteki Avrupa ülkelerinde 1930'ları buldu. Bu konsept Avrupa'da zirvesini İkinci Dünya Savaşı'nda gördü.

Savaşın başında tankların çok farklı işlevler için tasarlanmış envai çeşit modeli vardı, bunların hepsi karşı tarafın tanklarına meydan okuyabiliyor da sayılmazdı. Bu tanklar çoğu zaman piyade tanklarına ve süvari tanklarına ayrılıyordu. Birinci türdekiler destek için tasarlanmış ağır ve yavaş araçlarken ikinci türdekiler daha az korunaklı fakat daha hızlı olup keşif, açıkları istismar ve tank-tank ve piyadenin, topçu desteğine sahip makineli tüfek engelini koruma olmaksızın

1• TANKLAR

İkinci Dünya Savaşı tanklarının ana özellikleri korunma (zırh kalınlığı ve tasarımı), mobilite (bütün arazilere uygun paletli şasi, motor gücü, yerden yükseklik) ve 360 derece dönebilen silahlı taretiydi (ana topun kalibresi ve mühimmatı). Kızıl Ordu dışında düşmanı "korkutma" amacıyla hareket halindeyken ateş etme yaygın değildi, çünkü tankı sabitleyecek bir sistem olmadığından atış çok isabetli değildi. Diğer kilit parametreler organizasyon ve taktik koordinasyon (*Wehrmacht* hariç 1940'ta telsiz iletişimi enderdi), mürettebatın dağılımı ve eğitimi (savaşın başlarında iki-üç, daha sonra dört-beş kişi) ve kuvvet sınıfları arası ortamdı (hava koruması, piyade desteği vb.).

geçememesi sorununa yanıt verme girişimi olarak ortaya çıkmışlardı. tasarlanmıştı. Hafif tanklar 10 tondan biraz ağır çekiyor, ağırları ise 20'ye, hatta Fransız Bl'ler gibi bazı ender vakalarda 30 tona kadar çıkabiliyordu. Ağır tankların zırhı 15 ila 40 mm. arasında değişiklik göstermekle birlikte bu araçlarda Alman Panzerlerindeki basit makineli tüfekler ya da Fransız R35'lerdeki 20 mm.lik toplar gibi basit silahlar oluyordu. Fakat birkaç yıl içinde taktiklerin evrimi ve motorizasyon (dizel), korunma ve zırh (lamine, kaynaklı, kalıplı ya da eklemeli) alanlarındaki ilerleyiş, tankların gittikçe daha da güçlenmesiyle sonuçlandı. Sovyet T-34 ve KV (1941), Alman *Tiger* ve *Panther* (1942-43) modelleri gibi doğrudan doğruya diğer tanklarla savaşmak üzere tasarlanmış bu yeni tanklar 60-70 tona kadar çıkabiliyor ve 75 mm. ve üzeri ateşleme hızı yüksek toplarla donatılmış oluyordu.

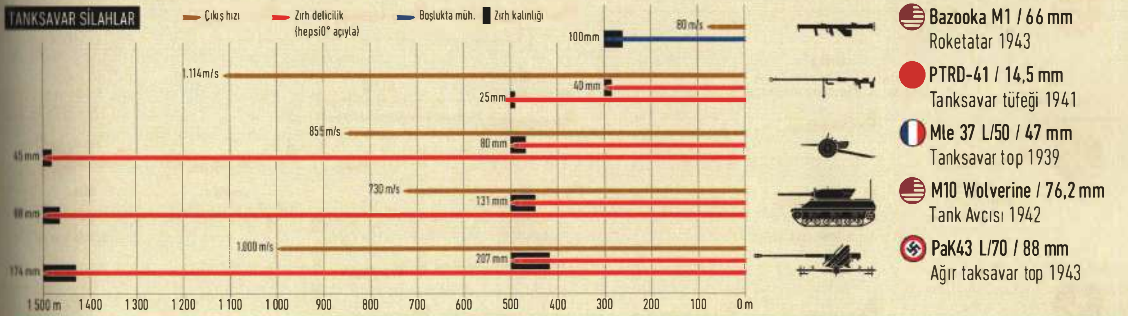
Daha ucuz ve daha basit olduğu için benzini seçen *Wehrmacht*'ınkiler dışındaki tanklarda motorlar genellikle dizeldi. 1945'e gelindiğinde tank tasarımları derece derece günümüzün ana muharebe tankı konseptine yaklaşmıştı. Tanklar artık bir dizi farklı role uyan, mobil, ağır zırhlı, kuvvetli ve birlikler arası karmaşık bir ortamın parçası olan dengeli araçlardı. Örnekler arasında Patton ailesi tankların habercisi ABD'nin *Pershing* tankı, T-54/55 ailesinin öncülü Sovyet T34/85 tankı, İngiliz *Centurion*'ları ve Alman *Panther*'i sayılabilir.

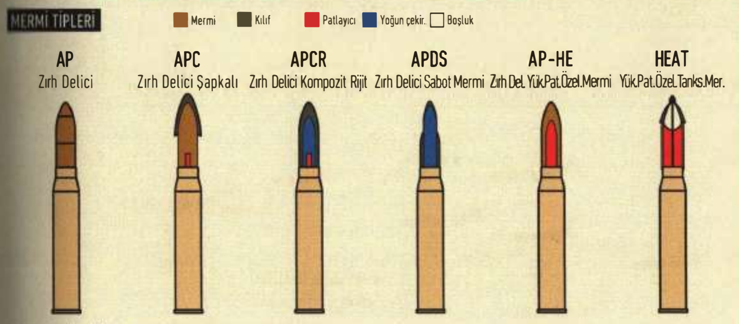
2• TANKSAVAR HARBİ

İster taşınan (tanksavar tüfekler, daha sonra boşluklu imla hakkı kullanan roketatarlar), ister kundağı motorlu, isterse motorize araçlara bindirilmiş silahlar olsunlar, tanksavar silahlar tankların evrimiyle yakından ilgili şekilde gelişmiştir. Savaşın en iyi tanksavar silahlarının pek çoğu, bekleneceği üzere, yüksek irtifalara ateşlemek üzere tasarlanmış 88 mm.lik Alman, 90 mm.lik Amerikan topları gibi uçaksavar toplara dayananlardı. Bu silahların yıkıcı gücü aşağıdaki faktörlere bağlıydı:

- Kalibreleri (savaşın başlarında 20-50 mm., sonra 75-90 mm. ve 1945'te 128-152 mm'lere kadar.)
- Namlularının kalibre uzunluğu (L/21, L/43, L/70 vb.). Bu değer, (boşluklu imla hakkı hariç) zırhı delebilecek kadar kinetik enerjiye sahip mermilerin ilk andaki hızlarını belirliyordu (saniyede 1000 metreye, hatta daha yüksek hızlara kadar.)
- Tanksavar mermi tipi (tam zırh delici (AP) mermi, yüksek patlayıcı özellikli (AP-HE), zırh delici başlıklı (AP-C) mermi, takviye edilmiş volfram uçlu kompozit rijit mermi vb.) Bu mermi tiplerinin her biri kendisine özgü özelliklere sahipti. Piyadeye ve hafif araçlara aman vermeyen standart patlayıcı mermiler (HE), yüksek kalibrelerdeki patlayıcılık etkisi hariç tanklara genellikle işlemiyordu.

1943'ten başlayarak boşluklu imla hakkı, ellerindeki tanksavar tüfekler daha savaşın başında işe yaramaz hale gelen piyade kuvvetlerine taşınabilen bir silah (bazuka, Panzerschreck, Panzerfaust) vererek muharebe alanında kademe kademe bir devrime önayak oldu. Bu silah, sadece kısa ve çok kısa mesafede de olsa en kalın tank zırhını bile delebiliyordu.

Savaşın başlarındaki en yaygın tanksavar mermi. Yüksek karbon içeriğe sahip çelik malzemeden yapılmış, tepesi koni şeklinde ve patlayıcı değil.

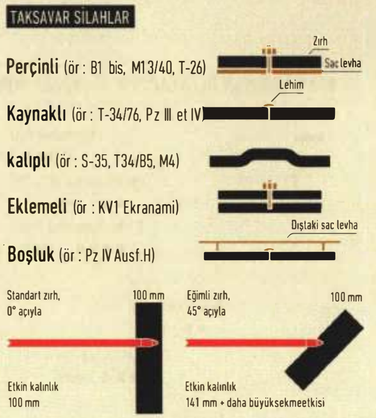
Biryada birden fazla dış kılıfı veya ucu olanenvai çeşit mermi. Çoğu zaman eklemeli zırhlar karşısında kullanılır.

Bellibaşlı alaşımları kullanan özel mermiler (Alman volfram mermileri). Çok etkili, ancak yaygın değil.

Kanat dengelemeli (fin-stabilized)memilerin ilk örneklerinden biri.Ilk olaraksavaşın ilerleyen aşamalarında kullanıldı (Ingilizordusu, 1944-45).

Tanksavar mermilerin çoğu zaman patlayıcı mühimmat içeriği (HE)olurki nomalde zırhdelindikten sonra patlayacakşekilde hazırlanır.

Mühimmat içeriğinin içindeki boşluğu kullanarak zırhlı deler. Bu boşluktan maksat patlama enerjisiniodaklamaktır (Munroe etkisi).

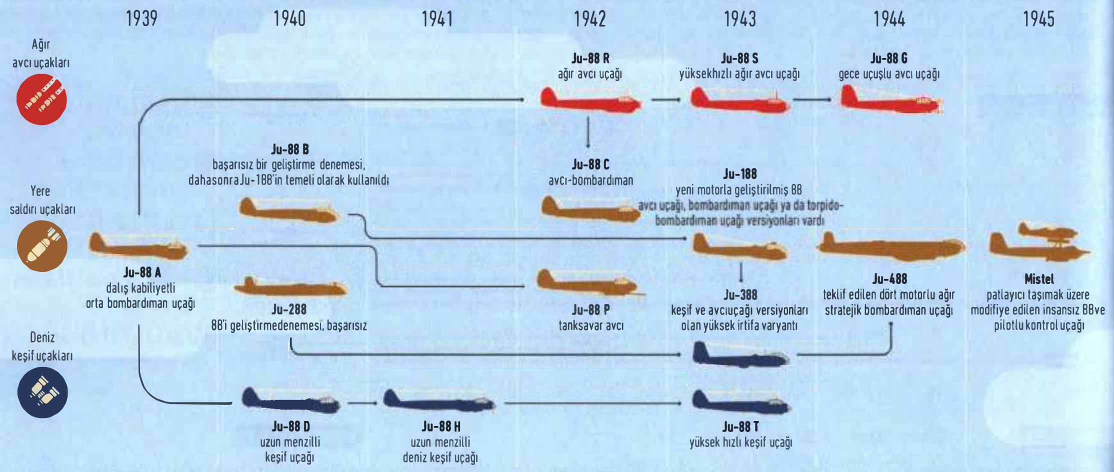
KAYNAKLAR: *1*• Thomas L. Jentz & Hilary L. Doyle *Germany's Panzers in World War II. From PzKpfwI to Tiger II*, Atglen. PA, 2004 - *2*• Jean Restayn,*Allied Tank Encyclopedia*, Paris, 2008 - *3*•J. Salt, *WW2 Penetration Figures*, 1998 (notlanmış arşiv derlemesi) - *4*• Laurent Tirone, *Panzer: the German Tanks Encyclopedia*, Aix-en-Provence, 2015 - *5*• http://www.tanks-encyclopedia.com

AVCI UÇAKLARININ EVRİMİ VE PERFORMANSI

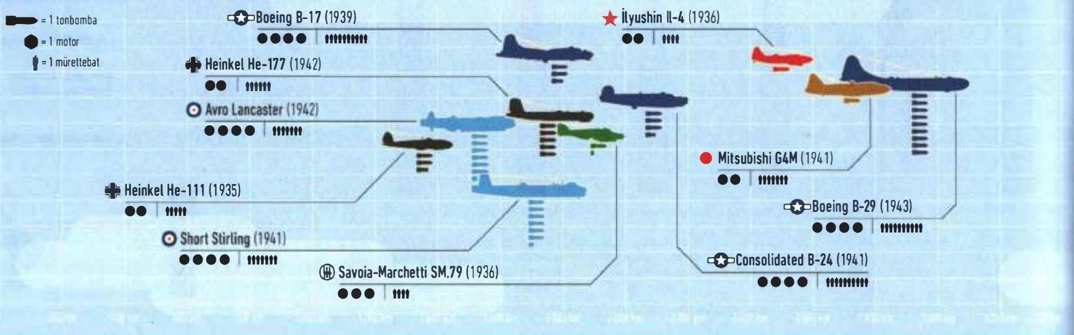
Avcı ve bombardıman uçakları Birinci Dünya Savaşı'nda geliştirildiler, hepsinin çıktığı nüve 1914'ün derme çatma silahsız keşif uçağıydı. 1918'e kadar hızla evrimleştiler ve hava kuvvetlerinin potansiyeline ilişkin yoğun araştırmaların damga vurduğu iki dünya savaşı arası dönemde de gelişmeye devam ettiler. İtalyan Giulio Douhet gibi bazı teorisyenler uçakların kendi başlarına savaş kazanabileceğine dahi inanıyorlardı. İkinci Dünya Savaşı arifesinde çoklu kanatlı uçaklar ile gergili tipte tek kanatlı uçakların teknik sınırlarına ulaşılmıştı. Bu uçakların yüksek manevra kabiliyeti artık kırılganlıklarını ve düşük hızlarını kurtarmaya yetmiyordu. Çadır bezi ve ahşap yapılar metalle değiştirilmekteydi zaten ve çıkarılabilir iniş takımlı, düşük kirişli tek kanada sahip uçaklar standartlaştı. Bu tipteki uçaklar avcı ve avcı-bombardıman uçaklarında tek motorlu, bombardıman ve nakliye uçaklarında iki ya da üç motorlu, hatta bazen de Amerikan B-17 "uçan kale" örneğindeki gibi dört motorlu ve çok uzun operasyon menziline sahip uçaklar olabiliyorlardı.

1• ÇOK YÖNLÜ BİR MUHAREBE UÇAĞI ARAYIŞI: JUNKER JU-88'İN VARYANTLARI

Savaş boyunca Bf 109 ya da Spitfire gibi en iyi uçaklar durmaksızın geliştirilip çok sayıda özelleştirilmiş varyantlar halinde üretildiler. Bu değişim ve farklı muharebe rollerine adaptasyon örneklerinden biri Junker Ju-88 model ikiz motorlu uçaktı. 1930'larda tasarlandı ve 1939'da dalışa geçip bombardıman yapma becerisine sahip "standart" bir orta bombardıman uçağı olarak kullanımdaydı. Toplamda 15 bin kadar numunesi üretilen bu uçaktan 1945'e kadar envai çeşit göreve uyumlu olacak şekilde çok sayıda varyant üretildi. Bu varyantlardan bir tanesi havadan giden bir "uçan bomba" olarak bile kullanıldı (Mistel). Bu gelişmeler, gerçekten etkili ve çok yönlü bir avcı uçağı arayışını temsil ediyordu. Bu arayış teknoloji ilerledikçe izleyen on yıllarda da devam etti ve Tornado, F/A-18 ve Rafale gibi uçaklarla günümüzde de sürüyor.

2• BOMBARDIMAN UÇAKLARININ STANDART KONFİGÜRASYONLARININ PATLAYICI YÜKLERİ, OPERASYONEL TAVANLARI VE MENZİLLERİ

KAYNAKLAR : *1•* Robin Higham & Stephen Harris (éd.), *Why Air Forces Fail : The Anatomy of Defeat*, KT, 2016 - *2•* R. Chamagne, *L'Art de la guerre aerienne*, Seeaux, 2006 - *3•* W. Craven & J. Cate (haz.), *Men and Planes, AAF WW2*, C. VI, Chicago, 1955 - *4•* W. Murray, *Strategy for defeat, Luftwaffe 1933-1945*, Montgomery, AL, 1983 - *5•* R. Overy, *The Air War*, Lincoln, NE, 2005.

3• AVCI UÇAĞI GÖKLERİN HAKİMİYKEN

İkinci Dünya Savaşında envai çeşit farklı role uyacak pek çok uçak üretildi. Bunların arasında küçük gözetleme uçakları (Fieseler Storch, Lysander vb.), çok motorlu devasa bombardıman ve nakliye uçakları (B-29 Süperkale, Me 23 Gigant vb.), etkileyici bir aralıkta uzanan bombardıman, avcı-bombardıman ve taarruz uçakları (Messerschmitt Bf 10, P-47 Thunderbolt, Il-2 Sturmovik vb.) ve keşif, torpido-bombardıman, eğitim uçakları gibi özelleşmiş uçaklar vardı. Savaşın ilk bölümündeki arayış çoğu zaman avcı uçakları, dalış kabiliyetli bombardıman tipleri olmak üzere taarruz uçakları ve düşmanın kuvvetleri ile altyapısına yönelik bombardıman uçakları arasındaki en iyi formülü ve optimum kombinasyonu yakalamak konusundaydı. Bir ila on ton bomba taşıyan "yatay" bombardıman uçağı ideal taarruz silahı olmakla birlikte bu uçağın doğasında yer alan kırılganlık, havadaki savaşta hâlâ avcı uçaklarının ister havadaki üstünlüğü ele geçirmekte olsun, isterse refakatçi rolünde olsun merkezi rol oynaması sonucunu doğurdu. *Luftwaffe* savaşa kâğıt üzerinde çok ince bir avantajla girdi: Messerschmitt Bf 109 ve Junker Ju-88 Stuka (dalış bombardıman) uçakları, İspanya'daki *Condor* (Akbaba) Lejyonunda tecrübe kazanmış pilotlar tarafından kullanılıyordu. Ancak orijinalinde daha üstün pilotajdan ileri gelen ve hafif donanma uçağı Mitsubishi A6M Zero'lar sayesinde Japonya'nın da bir süreliğine edindiği bu avantaja kısa süre içinde kafa tutanlar oldu. Mihver Devletlerinin uçakları ilk olarak 1940'ta Britanya Muharebesinde RAF'ın etkileyici Supermarine Spitfire uçaklarına karşı müşkül durumlar yaşadılar. Müttefiklerin gittikçe artan gücü, çeşitli alanlarda bir performans yarışına sebebiyet verdi, örneğin motor tasarımı (yıldız × sıralı motor, 1000 beygir altından 1500 beygire çıkış), ekstra silahlanma (2-4 arası ağır makineli tüfek ve/veya otomatik toplar, roket vs.den 6-8 adete çıkış), operasyonel tavanı yükseltme (basınçlı kokpitler, oksijen maskeleri vb.) ve daha iyi navigasyon ve yer-yön belirleme (uçak gövdesine entegre radar ve yön bulma).

Keskin manevra yeteneğine sahip uçaklar isteyen geleneksel it dalaşlarının yerine hız, ateş kuvveti ve "akrobatik" olmaktan çok sağlam olan uçaklar isteyen daha gelişkin taktiklere geçildi. 1943-44'te iki taraf da Alman Fw-190 ve North American P-51'lerle gelip teknolojik bariyerlere dayandılar, bilhassa da hız konusunda 1939'daki 400-500 km/s'lerden 650-700 km/s'lere gelmişlerdi. İşte ilk jet uçakları da o anda ortaya çıkmaya başladılar, en dikkat çekenleri de Alman Me 262 ve İngiliz Gloster Meteor'du. Jet uçakları hava taktiklerinde yeni devrimlerin vaadini taşıyorlardı, fakat oturmuş dengeleri değiştirmek için artık çok geçti. Aynı esnada başka türde bir hava taşıtı daha geliştirilmekteydi. 1945'te hala küçük ölçeklerde, hatta gizlice kullanılıyordu, fakat potansiyeli büyüktü. Helikopterdi bu.

1939-1940 : Bf-109 E, MS-406'YA KARŞI

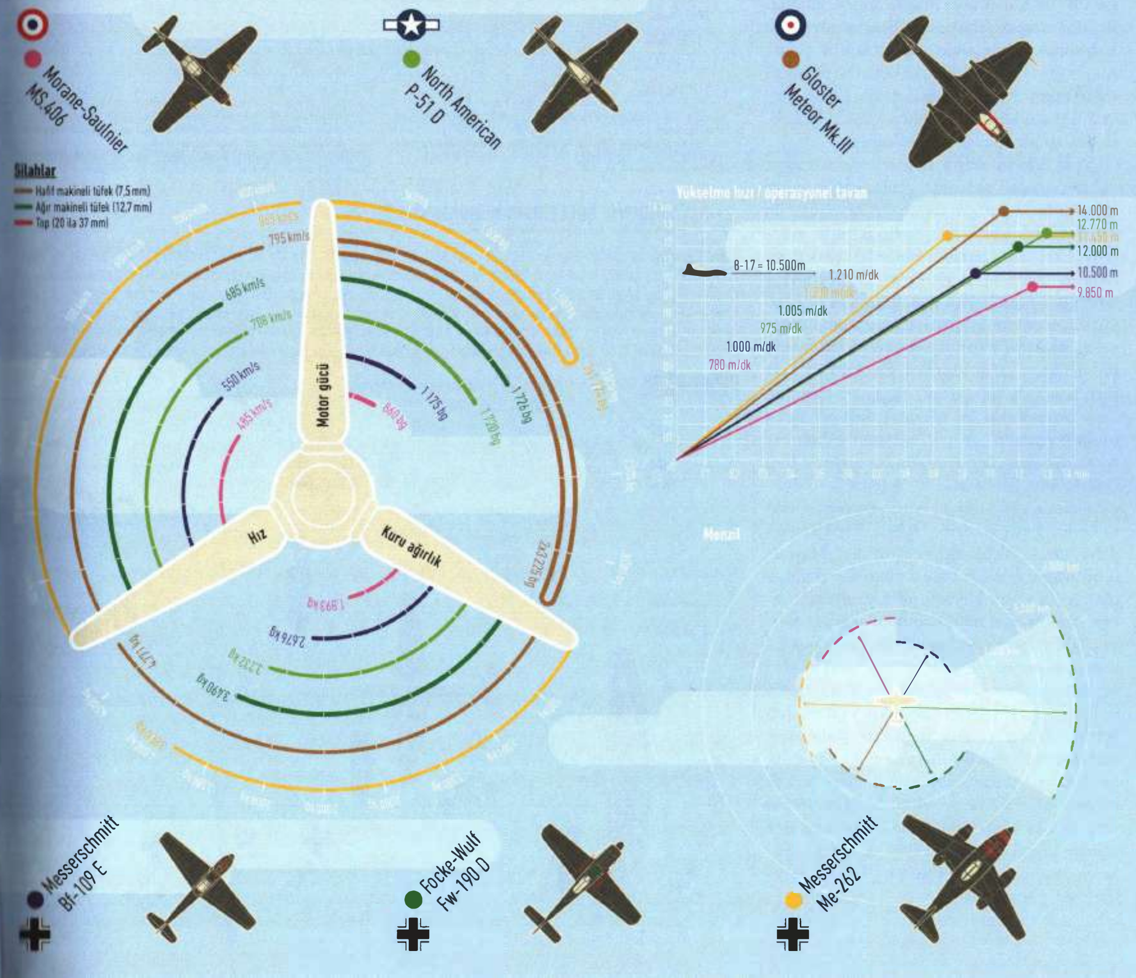
MS.406, 1930'ların ikinci yarısındaki alçakkanatlı avcı uçaklarının ilk neslinin tipik bir üyesiydi. Bf 109 E hemenhemenbütün alanlarda dahaüstünbir uçaktı. 1940'ta dengi sayılabilecek tek rakibi Dewoitine D.520'ler(fakat bunlardan da envanterde çokaz numunevardı)ve Britanya Muharebesindeki Spitfire Mk. I'lerdi.

1944 : Fw-1900, P-51 D'YE KARŞI

Konikkanatlı P-51 D, en iyi pervaneli avcıuçağıydı. Hızlıve manevrakabiliyeti yüksekti. Harici bir benzin deposuyla daha da uzatılabilen uzun bir menzile sahiptive avcı-bombardıman uçağı olarak sınırlı bir kabiliyeti vardı. Ağır silahlı taarruz bombardıman uçağı *Sturmbocke* de dahilpek çok varyantı yapılan "uzunburunlu" Fw-190, Alman pervaneli avcı uçaklarından hareketle geliştirilmişti. Savaşın en iyi uçaklarındanbiriydive P-51'in yanı sıra başka pekçok rakibinden de ayrı bir sınıftaydı.

1945 : JET UÇAĞI

Hiçbir zaman gerçekleşmemiş bir düello: Me 262 ve Gloster Meteor... En az bir yıl geciken Me 262A, savaşın ilk operasyoneljet yakıtlı avcı-bombardıman uçağıydı. İstisnai hızı sebebiyle son derece tehlikeli çıktı. Me 262'nin İngiliz muadiliGlosterMeteor F3, yüksek performans bakımından çok küçük bir farkla gerideydi fakat İngiltere için V1'lerle giriştiği çarpışmada oldukça etkili oldu. İkisi de 1944-45'te muharebeye koşulsa da iki uçak hiç karşı karşıya gelmedi.

HAVA İNDİRME HAREKÂTLARI: PAHALI VE RİSKLİ

Bir parça kumaş kullanarak düşen bir şeyi yavaşlatma fikrinin kökleri kadim zamanlara kadar gider. "Paraşüt" kelimesinin ve ilk paraşüt denemelerinin tarihi ise en azından 19. yüzyıla kadar çekilebilir. Birinci Dünya Savaşı'ndan önce paraşütçülüğün öncülüğünü siviller yapmıştı. İlk askerî kullanımları ise 1918'de isabet alan Fransız balon pilotları ile Alman uçak pilotlarının B planı olarak ve İtalyanların "komando" baskınlarında oldu. Alman geri hattına havadan binlerce piyadeyi indirebilme arayışı bilhassa da bazı Amerikan ve Fransız subayları cezbettiyse bile 1918 zaferinden sonra bu plan rafa kaldırıldı.

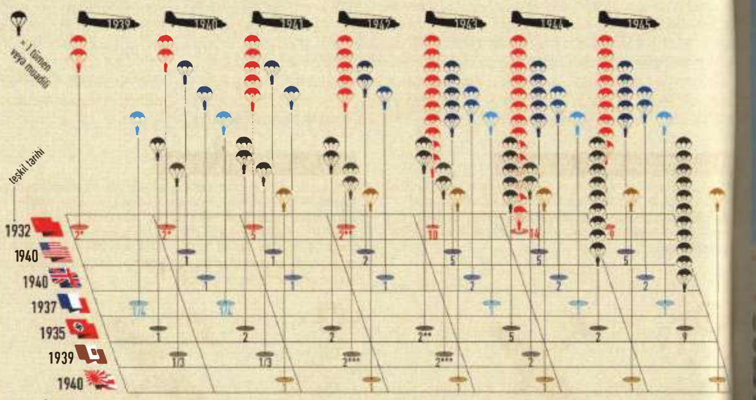
Paraşütlerin silahlı kuvvetlerce kullanım alanları gerçek anlamda genişlemeye ancak 1930'larda başladı, önce SSCB'de, sonra da Almanya'da. SSCB 1930'larda paraşüt kuleleriyle kapsamlı paraşüt eğitimleri getirdi ve binlerce askeri eğitti. 1934'teki Kiev manevraları, TB-3 uçaklarının kanatlarından yapılan yüksek sayıda atlayışların ilk kez sahne aldığı yerdi, paraşütçülerin uçağın tavanında açılan bir delikten çıkış yapması gerekmişti! Kısa süre sonra da ilk paraşüt tugayları kuruldu. Ama Sovyetlerin bu ilk çıkış avantajı uzun ömürlü olmadı. Savaşın başlarında Almanlar bu alanda daha ilerideydiler, özellikle de Batı cephesinde, Hollanda ve Belçika'da oldukça verimli elit birlikler kuruyorlardı. Öteki milletler hava indirme askeri kaynaklarını daha sınırlı ölçülerde geliştirdiler. Masraflı bir alandı bu: Eğitimleri yüksek seçicilikte olmalıydı; sınırlı kuvvete ve dayanıklılığa sahip, özel üretim hafif ekipmanlar (hafif taşıt ve silahlar, bazen de İngiliz Tetrarch ya da 7.5 tonluk Amerikan Locust'lar gibi tanklar vb.) ve sofistike bir uçak filosu istiyordu. Hava indirme harekâtlarını gerçekten gönülden benimseyenler sadece İngiliz ve Amerikan ordularıydı. Çünkü biliyorlardı ki havacılık üretimleri ve havadaki üstünlükleri büyük müşterek harekâtların riskini üstlenmelerine yetecek kadar büyüktü. 1941'de Girit'teki ağır Alman kayıplarından ve 1943'te Bukrin'deki Sovyet zayiatlarından sonra bu iki ülke böylesi riskler alamadılar.

1• SAVAŞTAKİ HAVA İNDİRME BİRLİKLERİ

Havaindirme birlikleri üç ana kategoriye ayrılıyordu:

- Paraşütçü askerler – uçaktan atlayıp indirme bölgesine inenler.
- Planörcü hava indirme askerleri – konma bölgesine konanlar.
- Uzmanlaşmış ya da uzmanlaşmamış hafif birlikler – ele geçirilen hava meydanlarına uçaklarla taşınanlar.

Ülkelerin çoğunda kuvvetler uzmanlaşmış büyük birliklere (tümenlere) bölünmüştü. Genellikle kara kuvvetlerinin, daha seyrek olarak da hava kuvvetlerinin (Almanya ve Fransa), hatta deniz kuvvetlerinin (Japonya) parçasıydı bu birlikler. 1944-45'lere gelindiğinde hem Almanların hava indirme birlikleri, hatta hava indirme orduları vardı, hem de Müttefiklerin. Fakat bu kuvvetleri amaçlarına uygun şekilde sahaya sürebilen sadece Müttefiklerdi.

* Sovyet tugayları bu durumda yaklaşık olarak Batıdaki alayın muadiliydi, Sovyet kolordusu ise tümen kadardı (10 bin asker).

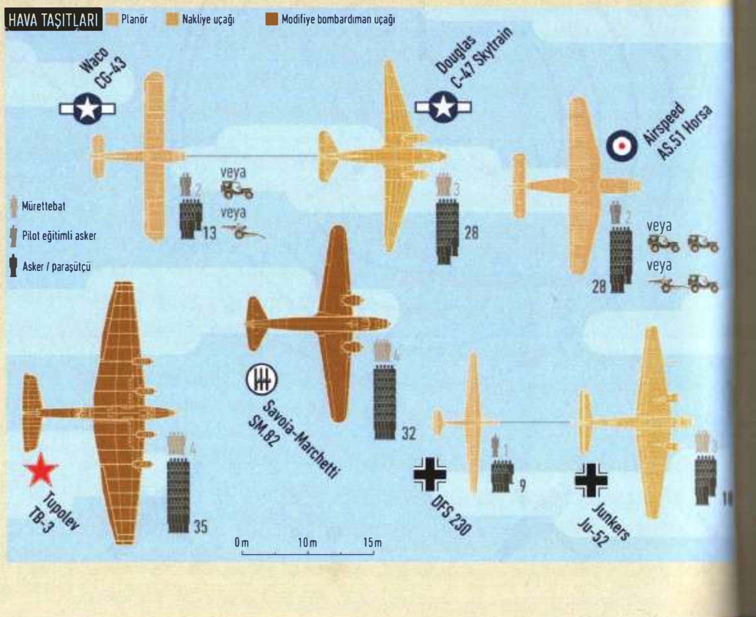
** Alman Fallschirmjäger tümenleri ve (1942'den itibaren) Sovyet paraşüt tümenleri paraşüt ekipmanı, paraşüt eğitimi ve büyük ölçekli atlayışlar için uçak filoları olmayan elit piyade birlikleriydi.

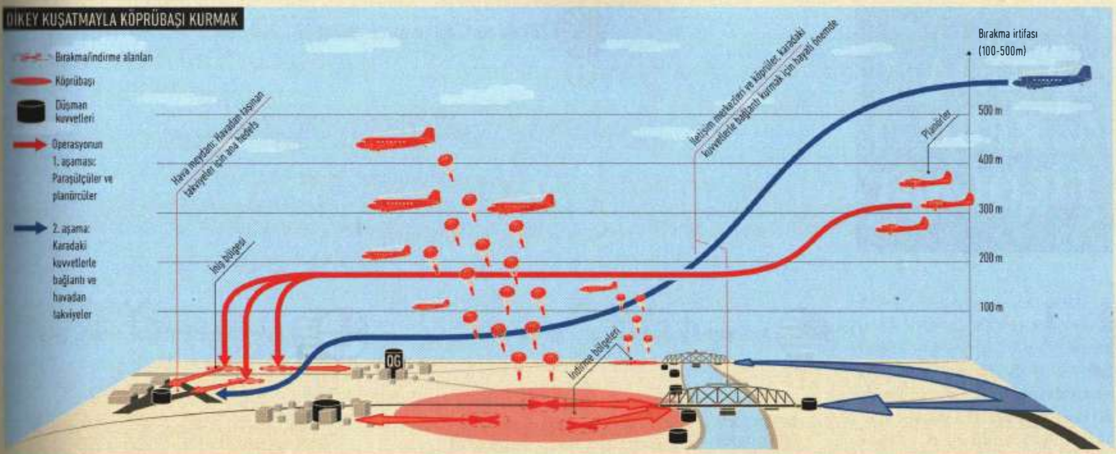
*** İtalyan ordusunda 1941'den itibaren bir paraşüt tümeni (çoğu Afrika'da imha edilen Folgore ve daha sonra Nembo tümenleri) ve bir hava indirme tümeni (La Spezia) vardı. Malta'yı işgal etmek üzere yeni bir tümen (Ciclone) oluşturma planlarından vazgeçildi.

**** Britanya ve Amerika'nın hava indirme tümenleri ortak bir paraşütçü/hava indirme yapısına dayalıydı.

2• HAVA İNDİRME GÜÇLERİNİN KONUŞLANMASI

Dikey doğrultuda kuşatmaya alma konseptinden bu konseptin taktik uygulamalarına giden yol uzun olmuştu. Askerî birliklerin havadan bırakılıp veya yere indirilip yerde yeniden taktik düzene geçirilmesine elverecek kadar hızlı ve isabetli bir operasyonel atlayışı (navigasyon ve hava durumuyla ilgili tehlikelerine rağmen) gerçekleştirebilmek ilk elde düşünüldüğünden çok daha karmaşık bir işti. Hava indirme harekâtı ayrıca askerleri (uçak veya planör başına 10-20 asker) ve ekipmanı (silahlar ve mühimmat) taşımaya uygun uçaklardan oluşan devasa filolar istiyordu ve bu uçakların düşman ateşi altında çok sayıda yolculuk yapması gerekiyordu. *Luftwaffe* 1940'ta Hollanda'da işte bu şekilde yüzlerce JU-52 zayiatı kaydetti. Uçaklar ele geçirilen havaalanlarında pistte kalmış ya da çatışmada imha edilmişlerdi.

3• BÜYÜK HAREKÂTLAR

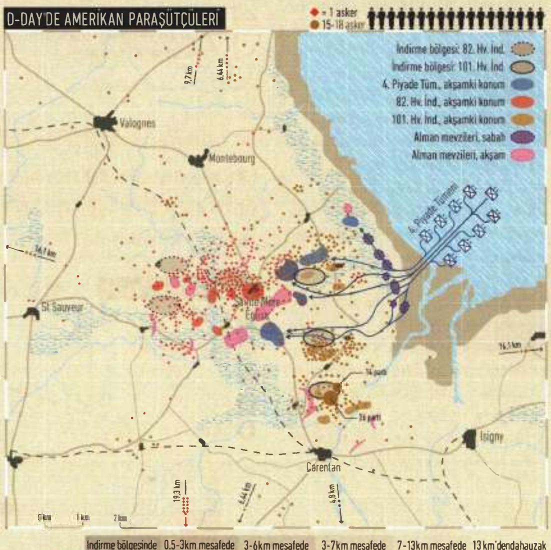
Gündüz vakti veya nadiren de olsa geceleyin yapılan hava indirme harekâtları sıklıkla gerçekleşiyordu ama bunların pek azında birkaç düzine ya da azami birkaç yüz askerden fazlası görev alıyordu. Binlerce hava indirme askerini kapsayan büyük harekâtları Almanlar 1941'e kadar düzenlediler, İngiliz ve Amerikan kuvvetleri ise 1943-45 arasında. Geçici bir süreliğine de olsa hava üstünlüğü istediği ve yüzlerce uçak ve planörden oluşan korumasız bir filo gerektirdiğinden uygulaması hayli zor olan bu harekâtlar çok riskliydi, hatta yerdeki kuvvetlerle hızlıca bağlantı kurulamazsa intihar niteliğinde olabiliyorlardı. Başarılı oldukları zaman bile ağır kayıplar pahasına gerçekleşiyor, özenle seçilen ve eğitilen çok sayıda genç askerin canına mal oluyorlardı. Aslında İngiliz ve Amerikan kuvvetleri dışında temelde bu çeşit askerî birlikler savaşın ikinci yarısında daha çok şok piyadeleri olarak kullanıldılar. Örneğin 1942 sonrasının Alman *Fallschirmjäger*'ları atlayış yapma kabiliyetine bile sahip değillerdi.

AVRUPA'DAKİ BÜYÜK ÖLÇEKLİ HAVA İNDİRME OPERASYONLARI

1-Hollanda	2-Girit	3-Vyazma	4-Normandiya	5-Hollanda	6-Wesel
	Merkür Harekâtı	Jüpiter Harekâtı		Market-Garden H.	VarsityH.
10-14 Mayıs 1940	20-30 Mayıs 1941	Ocak-Şubat 1942	5-6 Haziran 1944	17-25 Eylül 1944	24 Mart 1945
7. Flieger Tüm. 22. Luftlande Tüm.	7. Flieger Tüm+ takviyeler	Sovyet 4. Hv. İnd.Kol.	Britanya 6. Hv.Tüm. ABD 82. & 101. Hv. Tüm.	Brit. 1.Hv.Tüm., Polonya 1.Paras., ABD 82. & 101. Hv.Tüm.	Brit. 6. Hv.Tüm. ABD 17. Hv. Tüm.
10.000 asker 3.000 / %30	11.000asker 4.500 / %41	10.000asker ≥ %50	24.000 asker 3.800 / %16	34.000asker 12.000 / %35	17.000 asker 2.700 / %16
400 uçak 50 planör	550 uçak 70 planör	500 uçak -	1.200 uçak 500 planör	1.500 uçak 500 planör	1.700 uçak 1.300 planör

D-DAY'DE AMERİKAN PARAŞÜTÇÜLERİ

	İndirme bölgesinde	0.5-3km mesafede	3-6km mesafede	3-7km mesafede	7-13km mesafede	13 km'den daha uzak
82. Hv.İnd.	%12	%59	%12	%8,8	%1,3	%6,9
101. Hv. İnd.	%14,8	%51,4	%16	%4,9	%4	%8,9
Ortalama	%13,4	%55,2	%14	%6,8	%2,7	%7,9

KAYNAKLAR: *1•* Gaston Erlom, *Parachutistes soviétiques 1930-1945*, Paris, 2017 - *2•* James M. Gavin, *Airborne Warfare*, Nashville, TN, 1980 (1947) - *3•* Gordon Harrison, *Cross-Channel Attack*, Washington, DC, 2011 - *4•* Bruce Quarrie, *German Airborne Troops, 1939-45*, Oxford, 1983 - *5•* Gordon Rottman, *World War II Airborne Warfare Tactics*, Oxford, 2006 - *6•* Steven Zaloga, *US Airborne Divisions in the ETO*, Oxford, 2007.

Ebatlar · Hafif deplasman · Hız (denizaltılar için yüzeyde/su altında) · Seyir hızında (15 knot) otonomi · Mürettebat · Zırh

MUHA-REBE FİLOLARI

İkinci Dünya Savaşı muharebe filoları pek çok farklı türde savaş gemisinden oluşuyordu. Filolar zırh ve silah durumlarına göre tamamlayıcı roller üstlenirlerdi, 20 bin ton veya daha yüksek ağırlıktaki ağır zırhlılardan yaklaşık bin ton ağırlıktaki hücumbotlara varan ve pek çok farklı kruvazör, muhrip ve denizaltıları kapsayan bir çeşitlilikti söz konusu olan. Radar veya (sonarın erken bir versiyonu olan) Asdic gibi tespit sistemlerinin gelişi savaş yıllarında büyük bir teknolojik ilerleme oldu, iki dünya savaşı arası dönemde geliştirilen envai çeşit uçak gemilerinin yükselişi de öyleydi. Filodaki en değerli gemilere "ana muharebe gemisi" deniyordu, temelde zırhlılara veriliyordu bu paye ama kısa süre içinde bilhassa da Pasifik'in devasa harekât bölgesinde kilit önemdeki araç rolünü zırhlılardan devralan uçak gemileri için de kullanılmaya başladı.

Not: Burada verilen tonajlar uluslararası antlaşmalarda kullanılan ağırlıklardır, yani geminin maimahreci (deplasmanı) savaş zamanındaki yükünü içermez. Örneğin Fransız Richelieu *zırhlısı 35 bin ton suyu deplase ediyordu ancak tamamen yüklü haldeki ağırlığı 48 bin tondu.*

Savaş gemilerinin tekne tasnifi :

BB / BC : Zırhlı, savaş kruvazörü
CV / CVL / CVE : Uçak gemisi (ağır/hafif/eskort)
CVS / AV : Deniz uçağı gemisi
CA / CL : Kruvazör (ağır/hafif)
DD / DE : Muhrip, eskort muhrip
SS : Denizaltı

Sokaku sınıfı ağır uçak gemisi, 1939

2

uzunluk 257,5 m / genişlik 29 m / su çekimi 8,87 m · 26.000t
34,2 knot · 14.000 km · 1.660 · 70 ile 165 mm
18 avcı uçağı + 27 bombardıman uçağı + 27 torpido / 16 x 127 / 42 x 25

Independence sınıfı hafif uçak gemisi, 1942

9

uzunluk 189,7 m / genişlik 32 m / su çekimi 7.4m · 11.000 t
31,6 knot · 24.000 km · 1.569 · 127 mm
24 avcı uçağı + 9 torpido / 2 × 40 dörtlü / 8 × 40 ikili / 22 x 20

Ruler sınıfı eskort uçak gemisi, 1942

25

uzunluk 151 m / genişlik 21,2 m / su çekimi 7.8 m · 15.390t
16,5 knot · 48.700 km · 646 · 0
12 avcı uçağı + 12 torpido-bombardıman uçağı / 2 x 127 / 8 x 40
14 × 20 ikiz / 7 x20

Empire sınıfı ticari uçak gemisi, 1943
(Ambarında yük taşıyabilir)

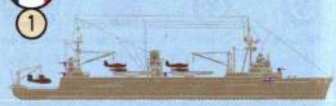
19

uzunluk 141 m / genişlik 18,8 m / su çekimi 8.4 m · 9.100 t
11 knot · ? km · 110 · 0
4 torpido-bombardıman uçağı / 1 x 100 / 8 x 20 / yüklü ambar

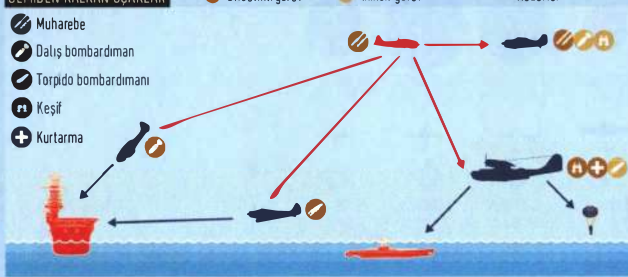
Cdt Teste deniz uçağı gemisi, 1929

1

uzunluk 167 m / genişlik 27 m / su çekimi 6,93 m · 10.000
20,5 knot · 11.112 km · 686 · 30 ile 50 m
26 deniz uçağı / 12 x100 / 8 x37 / 12 x13.2

GEMİDEN KALKAN UÇAKLAR

- Avcıuçağı:Diğeravcı uçaklarınasaldırır, uçakgemisini ve filosunukorur.
- Torpido bombardıman uçağı:Diğer gemilere, bilhassa da uçak gemilerineve zırhlılara saldırır, bazentorpidoyerinebomba taşıdığıda olur (örneğin, Avenger'lar).
- Dalış bombardımanuçağı: Gemilere saldırır.
- Hafifdenizuçağı:Ana olarak keşifamaçlı kullanılır, bazen de saldırır.
- Ağırdenizuçağı:Üs çıkışlıolarak hareketeder ama deniz uçağı gemisiyle desteklendiği de olur. Uzun mesafe keşifte kullanılır,belki denizaltılara veikmal gemilerinesaldırıdada görevalır,kurtarmayapar.

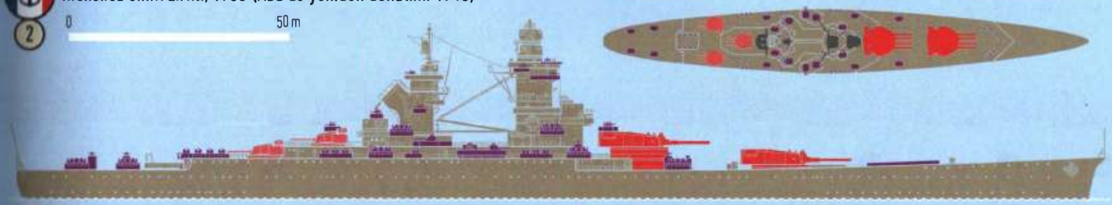
1• UÇAK GEMİLERİ: DALGALARIN YENİ HAKİMLERİ

Birinci Dünya Savaşı sonunda, tam da askerî uçakların giderek büyüyen bir rol oynayacağı aşikâr hale geldiğinde sahneye çıkan uçak gemileri uzun süre deneysel araçlar olarak kaldılar ve taktik önemleri de tartışmalıydı. Uçak gemilerinin potansiyelini ilk fark eden okyanus ülkeleri, yani Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Japonya oldu. Bu potansiyel, geminin taşıdığı uçakların (avcı uçakları, dalış bombardıman uçakları veya torpido bombardıman uçaklar) sayısı, tipi ve performansıyla doğrudan bağlantılıydı. Taranto (1940), Pearl Harbor (1941) ve Midway'deki (1942) uygulamalı gösterimlerden sonra uçak gemileri gerçekten filoların olmazsa olmaz ana muharebe gemileri oldular. Öte yandan deniz uçağı gemisi konseptinin çıkmaz sokak olduğu ortaya çıktı. Uçak gemileri 20 bini geçen tonajlı, 50-100 uçak taşıyan ağır uçak gemileri ve 10 bin ton civarı tonajlı, 15-30 uçak taşıyan daha küçük ve daha düşük hızlı eskort uçak gemileri şeklinde ikiye ayrılıyordu. Bu ikinci tür uçak gemileri deniz kafilelerine eskortluk ederek, amfibi harekâtları destekleyerek ya da denizaltıların izini sürerek önemli roller oynadılar.

Silahlar (kalibreler mm cinsinden) (X) Gemi sayısı | Ana | İkincil | Uçaksavar | Torpidolar ve denizaltısavar silahlar | Uçak/su uçağı | Çıkarma aracı

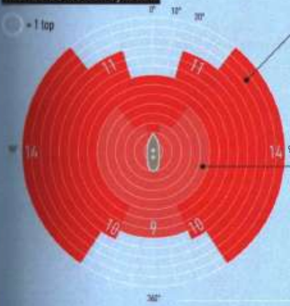
Richelieu sınıfı zırhlı, 1935 (ABD'de yeniden donatım: 1943)

(2)

uzunluk 247,5 m / genişlik 33,08 m / su çekimi 9,17 m | 35.000 t | 30 knot | 10.200 km | 1.550 | 40 ila 430 mm | 2 × 380 dörtlü / 3 × 152 üçlü / 6 × 100 ikiz / 14 x 40 / 48 x 20

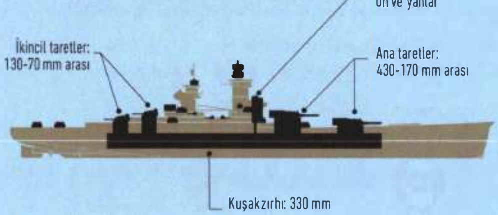
RICHELIEU'NÜN ATEŞ GÜCÜ

- Taret 1: 4 x 380 mm, azami dönüş = 312° (156°)
- Taret 2: 4 x 380 mm, azami dönüş = 292° (146°)
- İskeletareti: 3 x 152 mm azamı dönüş = 171°
- Orta taret: 3 x 152 mm azami dönüş = 321° (160,5°)
- Sancak tareti: 3 x 152 mm azami dönüş = 171°

RICHELIEU'NÜN ZIRHI

Toplam 16.000 ton, gemi tonajının yaklaşık %40'ı

Yamato sınıfı ağır zırhlı, 1940

(2)

uzunluk 263 m / genişlik 37 m / su çekimi 10,4 m | 65.000 t

27 knot | 11.100 km | 2.500 | 203 ila 650 mm

3 × 457 üç toplu / 2 × 155 mm üç toplu / 6 × 127 ikiz / 130 x 25 / 7 deniz uçağı

North Carolina sınıfı zırhlı, 1940

(2)

uzunluk 222 m / genişlik 33 m / su çekimi 10 m | 37.000 t

28 knot | 32.300 km | 1.880 | 330 ila 406 mm

3 × 406 üç toplu / 10 × 127 ikiz / 4 × 75 dörtlü / 12 x 12,7 / 3 deniz uçağı

65

Conte di Cavour sınıfı modernize zırhlı, 1911 / 1933

(2)

uzunluk 186,9 m / genişlik 29 m / su çekimi 8,6 m | 28.900 t

27 knot | 11.850 km | 1.236 | 80 ila 280 mm

2 × 320 üçlü + 2 x 320 ikiz / 6 × 120 ikiz / 4 × 100 ikiz / 8 x 37 / 12 x 20

Hood sınıfı muharebe kruvazörü, 1918

(2)

uzunluk 262 m / genişlik 31,7 m / su çekimi 8,7 m | 41.200 t

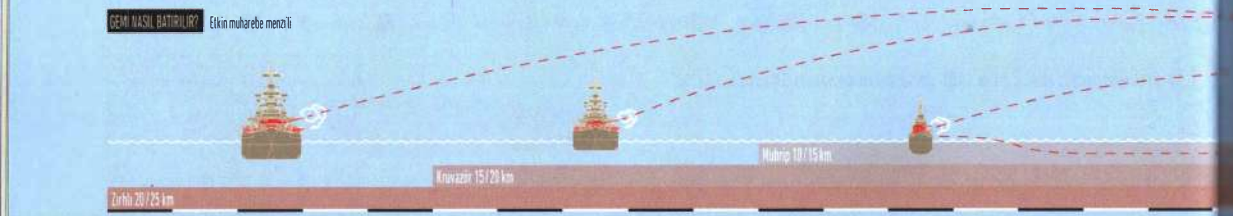
31 knot | 9.900 km | 1.325 | 130 ila 380 mm

4 × 381 ikiz / 7 × 102 ikiz / 5 roketatar / 3 × 40 sekizli / 2 × 2 torpido tüpü

0 | 50 m | 100 m | 150 m | 200 m

2• DENİZLERİN SAKIT KRALLARI: ZIRHLILAR

Kökenleri ilkin 19. yüzyılın ikinci yarısındaki zırhlı gemilere ve diğer firkateynlere, sonra da onlardan gelişen 20. yüzyılın başlarındaki ilk modern dretnotlara dayanan zırhlılar, filolardaki en ağır ve en güçlü gemiler idiler. Ağır şekilde zırhlandırılmış, her biri en güçlü toplardan (bunların standart kalibresi 280-381 mm arası değişmekle birlikte 406, hatta 460 milimetrelere kadar çıkabiliyordu) iki ila dört tane taşıyan top taretleriyle bu zırhlılar, ufkun ötesine uzanan vuruş becerisini haiz uçaklar daha önemli hale gelene dek dalgaların hükümdarı oldular. Daha sonra da ateş tehdidine açık yüzer toplar hükmüne indirildiler. Başlarda iki ana tip zırhlı vardı: Ağır şekilde zırhlandırılmış ancak yavaş yüzen zırhlılar ve daha az zırhlandırılmış fakat hızlı yüzen muharebe kruvazörleri. 1930'ların sonunda başka bir nesil ortaya çıktı: Hem daha ağır çeken ve daha ağır şekilde korunaklı olan, hem de daha hızlı giden süperzırhlılar. Son derece takviye edilmiş gemiye monteli uçaksavar savunma sistemlerine karşın bunlar da uçak gemilerinin gelişiyle bir daha geri dönmemek üzere ıskartaya çıkarılmış oldular.

Ebatlar | Hafif deplasman | Hız (denizaltılar için yüzde/su altında) | Seyir hızında (15 knot) otonomi | Mürettebat | Zırh | Silahlar (kalibre mm cinsinden)

Deutschland sınıfı ağır kruvazör, 1931
(3)

uzunluk 186 m / genişlik 21,6 m / su çekimi 7,4 m — 12.600t
28 knot — 25.000km — 1.070 — 38 ila 152mm
2 × 280 üçlü / 8 x 150 / 3 × 105 ikiz / 8 × 37 ikiz / 6 x 20 / 4 × 2 torpido-bombardıman uçağı 2 deniz uçağı

Algérie ağır kruvazörü, 1932
(1)

uzunluk 186 m / genişlik 20 m / su çekimi 6,5m — 10.000t
31 knot — 16.112km — 748 — 40 ila 120mm
4 × 203 üçlü / 6 × 100 ikili / 8 x 37 / 2 × 3 torpido-bombardıman uçağı / 3 deniz uçağı

Montecu coli sınıfı hafif kruvazör, 1934
(2)

uzunluk 182 m / genişlik 16,6 m / su çekimi 6m — 7.500t
37knot — 7.615km — 580 — 30 ila 100mm
4 × 152 ikiz / 3 × 100 ikız / 8 x37 / 2 × 2 torpidotüpü / 2 denizuçağı

Kirov sınıfı kruvazör, 1935 (*Montecuccoli* sınıfı baz alınmış)
(2)

uzunluk 191,3 m / genişlik 17,6 m / su çekimi 6,15m — 7.890t
35,9knot — 18.500km — 872 — 50 ila 150mm
3 × 180 üçlü / 6 x 100 / 6 x 45 / 4 x 12,7 / 2 × 3 torpidotüpü / 96 mayın / 2 deniz uçağı

Fubuki sınıfı muhr p, 1927
(24)

uzunluk 115 m / genişlik 10,36m
su çekimi 3,2m
1.800t — 38knot
9.260km — 211
3 × 127 ikiz / 2 × 12,7
3 × 3 tüp ve 18 torpidotüpü
18 sualtı bombası

Le Fantasque sınıfı muhrip, 1934
(6)

uzunluk 132,4 m / genişlik 12,5m
su çekimi 5 m
2.600t — 37knot
7.400 km — 210
5 x 140 / 2 × 37 kili
4 x 13,2 / 3 × 3 torpidotüpü
50 mayın / 24 sualtı bombası

Fletcher sınıfı muhrip, 1941
(181)

uzunluk 114,8m / genişlik 12m
su çekimi 5,3m
2.050t — 36,5knot
12.000km — 329
5 x 127 / 2 x 40
6 x 20 / 2 × 5 torpidotüpü
? sualtı bombası

Hunt sınıfı refakat muhribi, 1939
(86)

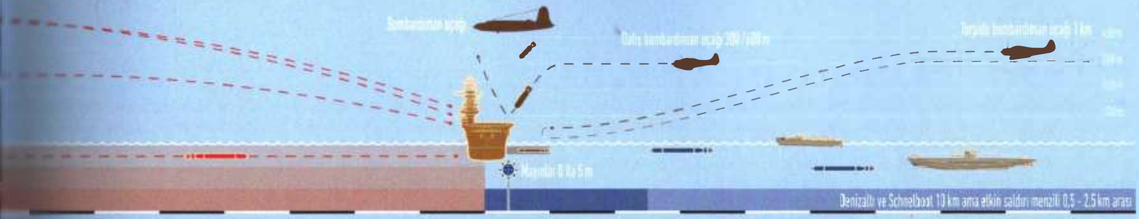
uzunluk 85,34m / genişlik 9,6 m
su çekimi 3,8m
1.050t — 27knot
6.500km — 168
2 × 102 ikiz
4 x 40 / 2 x 20
40 sualtı bombası

0 — 50m — 100m — 150m — 200m

3• KRUVAZÖR VE MUHRİPLER: SAVAŞANLAR VE KORUYANLAR

Genellikle hızlı ve çok dayanıklı olan, temelde uzun menzilli keşif ve düşmanın muhabere güzergahlarını taciz görevleri için tasarlanan kruvazörler, muharebe filolarının ana payandalarıydılar ve ana gemilere destek, takviye ve refakat işlevlerini üstleniyorlardı.

Kruvazörler kendi içlerinde büyük değişiklik arz etseler de iki dünya savaşı arası dönemin deniz antlaşmalarında açıkça belirtildiği gibi temelde ağır ve hafif kruvazörler şeklinde ikiye ayrılıyorlardı. Yaklaşık 10 bin ton ağırlığındaki ağır kruvazörler 155-203 mm'lik toplarıyla muharebeye göre tasarlanmıştı. Hafif kruvazörlerse bazen uçaksavar, denizaltısavar, flotilla lideri gibi özel rollerde uzmanlaşmakla birlikte daha küçük olur ve daha zayıf (130-155 mm'lik) toplarla teçhiz edilirlerdi. Pek çoğu da torpidolarla ve bir veya iki deniz uçağıyla mücehhezdi. Kruvazörlerin tem[el] sınırları orta direk vasıflarıydı. Bu sebepten ötürü zırhlılarla doğrudan karşı karşıya gelmeye uy[gun] değillerdi ve hafif gemiler ile denizaltıların ağır toplarına, torpidolarına ve hava saldırıların[a] karşı savunmasızlardı. Güç ve boyut bakımlarından çeşitlilik arz eden bu zırhsız gemiler genelli[k]le çok hızlılardı. Bir dizi farklı rolü oynuyorlardı. En büyükleri ağır muharebe gemilerini koruyab[i]liyor ve düşman gemilerini taciz edebiliyorlardı, en hafifleriyse karşı taraftaki muadillerini avlıyor, denizaltıların izini sürüyor ve konvoylara refakat ediyorlardı. En yaygın kruvazör topları 120 ve 14[0] mm'ydi ve genellikle torpido namlularıyla iyice donatılmış olurlardı.

(X) Gemi sayısı | Ana | İkincil | Uçaksavar | Torpidovedenizaltısavarsilah | Uçak/suuçağı | Çıkarma aracı

Gato sınıfı filo denizaltısı, 1940

(77)

uzunluk 95 m / genişlik 8,3 m / su çekimi 4,65 m — 1 525 t

20 / 8,75 knot — 20.372 km — 60h

10 tüp ve 24 torpido / 1 x 76 / 2 x 40 / 1 x 20

Tip VII U-Bot, 1938

(654)

uzunluk 67 m / genişlik 6,2 m / su çekimi 4,74 m — 770 t

17,7 / 7,6 knot — 15.170 km — 52

5 tüp ve 14 torpido / 1 x 88 / 1 x 20

U sınıfı denizaltı, 1938

(49)

uzunluk 60 m / genişlik 5 m / su çekimi 4,65m — 540 t

11,25 / 10 knot — 8.300 km — 33

4 tüp ve 8 torpido / 1 x 76

Bayfield sınıfı saldırı nakliye gemisi, 1942

(34)

uzunluk 150 m / genişlik 21 m / su çekimi 8 m — 8.100 t

18 knot — ? km — 631 + 1 500 asker + 5.580 t kargo

12 LCVP + 4 LCM / 2 x 127 / 4 x 40 ikiz / 24 x 20

Bangor sınıfı mayın temizleme gemisi, 1940

(14)

uzunluk 49 m / genişlik 8,5 m / su çekimi 2,51 m — 605 t

16,5 knot — ? km — 60

1 x 76 / 1 x 4 x 12,7 / 40 sualtı bombası

Orion destek kruvazörü, 1939 (Yük gemisi görünümlü)

(1)

uzunluk 148 m / genişlik 18,6 m / su çekimi 8,2 m — 15.700 t

14,8 knot — 33.000 km — 356 — 4 5 ila 360 mm

6 x 150 / 1 x 75 / 2 x 37 / 4 x 20 / 6 torpido
228 mayın / 1 denizuçağı

LST Mk.3, 1940 (çıkarma gemisi, tank nakliye)

(1 000)

uzunluk 120 m / genişlik 15 m / su çekimi 4,42 m — 3.678 t

18 knot — 17.000 km — 169 h + 20 orta tank + 193 asker

4 LCVP / 4 x 40 / 8 x 20

S-100 Schnellboot, 1943 (hızlı saldırı gemisi)

(?)

uzunluk 32,76 m / genişlik 5,06 m / su çekimi 1,47 m — 78,9 t

43,8 knot — 1.500 km — 24-30h

1 x 37 / 3 x 20 / 2 torpido tüpü

Tatekawa Maru sınıfı yakıt ikmal gemisi, 1933

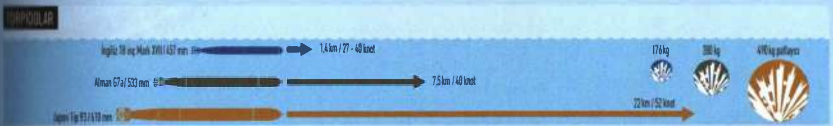
(11)

uzunluk 152 m / genişlik 20 m / su çekimi 11,4 m — 9.974 t

20 knot — ? km — ? — 0

2 x 76 / 2 x 25 / 12.687 t petrol

4 • ELZEM YARDIMCILAR: DENİZALTILAR, DESTEK GEMİLERİ, AMFİBİ TAŞITLAR VE ÖTESİ

Geleneksel muharebe filoları harekâtlarda envai çeşit yardımcı deniz taşıtına ihtiyaç duyuyorlardı. Denizaltılar da büyük yüzey gemileri gibi birincil muharip gemilerden sayılıyordu ancak genellikle düşmanın irtibat hatlarına saldırmak ya da kıyıları korumak dahil farklı roller üstlenirlerdi. Kıyı denizaltıları, okyanus denizaltıları ve uzun menzil denizaltılar gibi pek çok denizaltı türü vardı. Fransa ve Japonya gibi bazı milletler kruvazör denizaltılar geliştirmeye başladılar, bunlar ağır şekilde silahlandırılmıştı ve bir ya da iki deniz uçağı taşıyabiliyorlardı. Ancak performansları hayal kırıklığı yaratmanın ötesine geçemedi.

Farklı türlerde, farklı tipte ve ebatta, farklı rollere ve silahlara sahip pek çok gemi kullanıldı. Bu gemilerin görevleri arasında kıyıları ve üsleri korumak, hızlı saldırılarda bulunmak (hafif torpidolar, motorlu torpido botları vs.), birlik ve ekipmanları nakletmek, denizde yakıt ikmali yapmak (kargo gemileri, nakliye gemileri, yakıt ikmal gemileri), yaralıların bakımını (hastane gemiler) ve denizde çeşitli tamiratlar gerçekleştirmek (atölye gemileri, yüzer tersaneler), amfibi çıkarmalar yapmak (taarruz çıkarma gemisi, gemiler ve mavnalar), mayın temizlemek ve mayın döşemek, konvoylara refakat etmek (refakat muhribi, şalupalar, korvetler, fırkateynler) ve daha pek çok görev bulunuyordu.

5• 1939'DA GÜÇLER DENGESİ

İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde dünyanın denizdeki kuvvetli donanmaları arasındaki denge büyük ölçüde iki dünya savaşı arasındaki dönemde imzalanan denizlerin silahsızlanması ve sınırlama antlaşmalarına dayanıyordu (1922 Washington Antlaşması, 1930 ve 36 Londra Antlaşmaları). Bu antlaşmalar Japonya'nın aleyhine, Britanya ve ABD'nin lehineydi ve 1936-37'lerden itibaren gemi inşa sanayiinde yaşanan büyük dirilişe karşın Avrupa'da Fransız ve İtalyan filoları arasında denklik olmasını empoze ediyorlardı. Gemileri inşa etmek için gereken zaman çizelgeleri hesaba katılırsa, denizlerdeki silahlanma yarışının devamı ancak savaş esnasında tam verimliliğe ulaşacaktı.

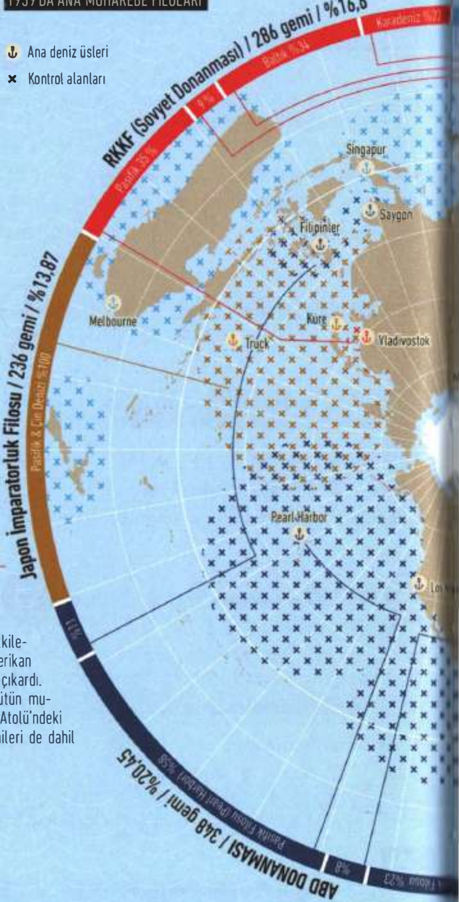
1940'ların başlarında çoğu muharebe filosu sadece bölgesel roller üstleniyordu, bundan başka rol üstlendiğini iddia edebilecek pek az filo vardı. Kısmen İngiliz Milletler Topluluğu kuvvetleriyle takviye edilen Britanya Kraliyet Donanması'nın ve uluslararası antlaşmaların kayırdığı Amerikan donanmasının filoları eskiydi, ancak açık ara en güçlü olan ve birden fazla okyanusa filolar çıkarabilen tek donanmalar da bunlardı. Peşlerine dünya üçüncüsü Japon İmparatorluk Donanması geliyordu ki dünyanın en iyi uçak gemisi filosu (Kido Butai) onlardaydı ve Pasifik bölgesinde hakimiyet kurma potansiyeline sahiplerdi. Sıralamada sonra Akdeniz'de üstünlük için aşık atan Avru-

1939 BAŞLARINDA ANA MUHAREBE FİLOLARININ KOMPOZİSYONU

Toplam birim sayısı %100	Japonya	İtalya	Almanya
Uçak gemileri 24	8 / %33,4	0 / -	0 / -
Zırhlılar 59	9 / %15,2	4 / %6,8	7* / %11,9
Kruvazörler 184	39 / %21,2	21 / %11,4	6 / %3,3
Muhripler 781	122 / %15,6	117 / %15	33 / %4,2
Denizaltılar 654	58 / %8,9	104 / %15,9	57 / %8,7

* Çok eski iki zırhlı kruvazör ve üç ağır kruvazör dahil

1939'DA ANA MUHAREBE FİLOLARI

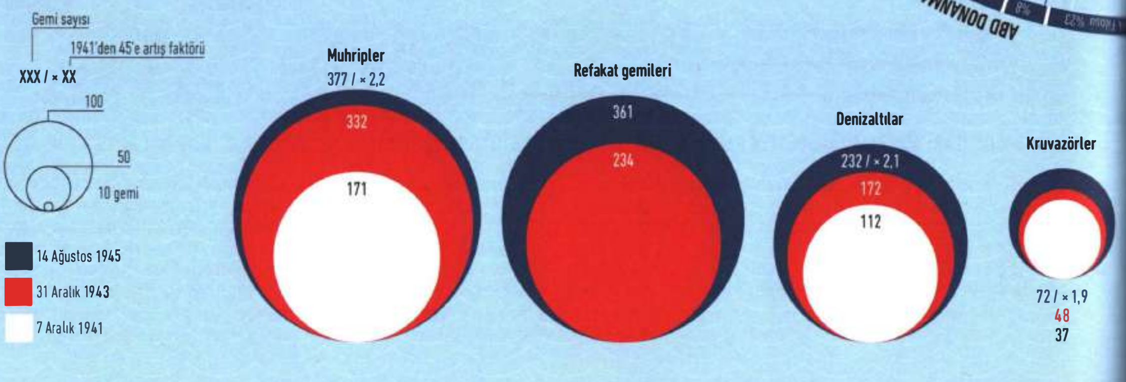

6• 1941-1945 ABD DONANMASININ YÜKSELİŞİ: BİR DENİZ SÜPERGÜCÜNÜN DOĞUŞU

ABD Donanması, devasa gemi inşa programı 1945 zaferiyle ani şekilde sona erdiğinde benzersiz bir konumda bulunuyordu. 1941 Aralık'ında ABD Donanması toplamda bütün kategorilerde 7695 gemiden (2.7 milyon ton) oluşan bir filoya sahipti. Dört yılda Donanma 100 binden (13 milyon ton) fazla yeni gemi sipariş etti. Bunlar temelde hafif amfibi deniz taşıtlarıydı ve 1150 zırhlı da vardı aralarında. Bu gemiler 1 milyon işçi ve 3 milyon taşeronun istihdam edildiği 325 tersanede inşa edildiler.

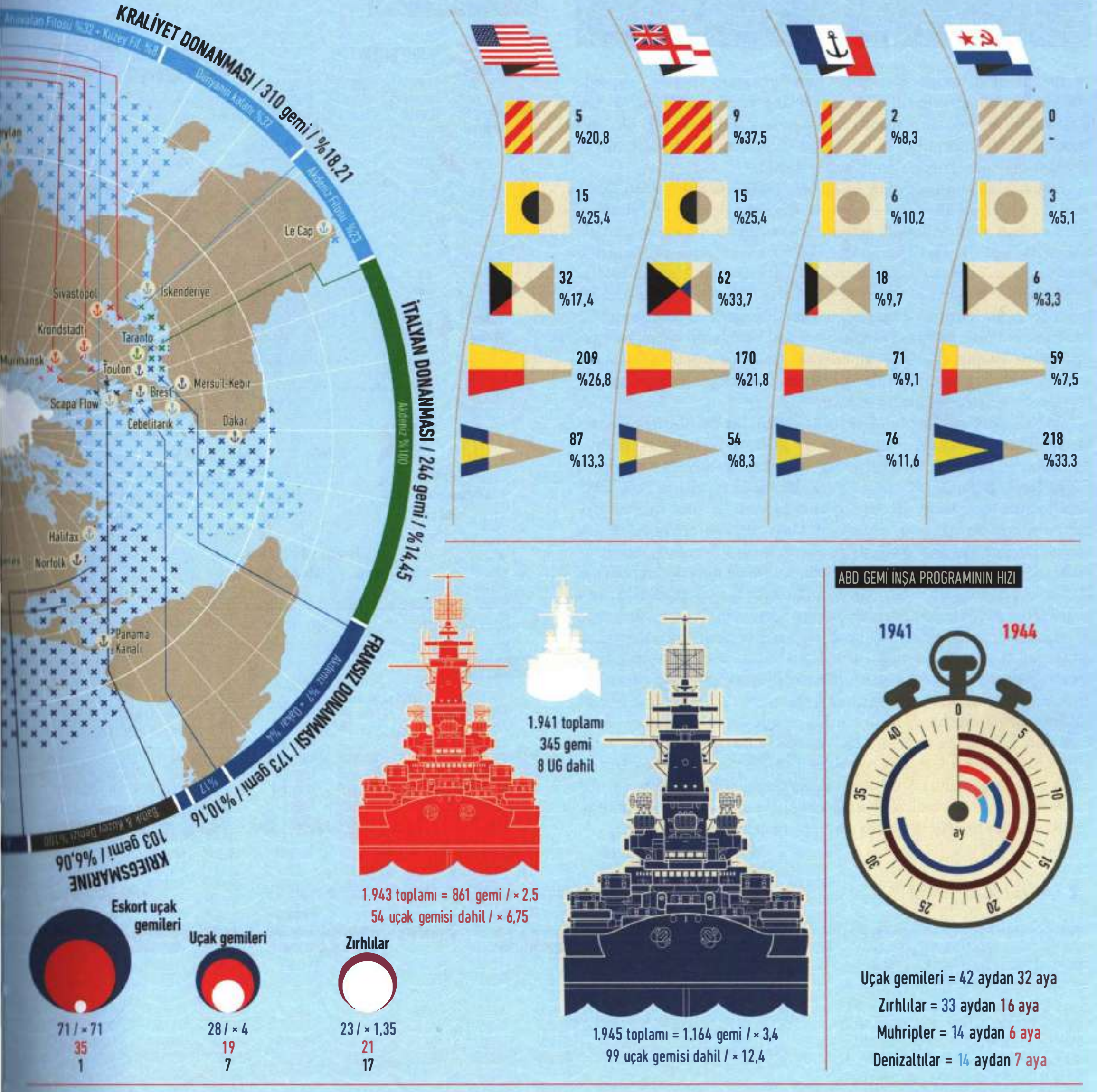
ABD'nin savaşta gördüğü bütün zayiata karşın bu etkileyici büyüme ve Japon filosunun imha edilmesi Amerikan filosunu otomatik olarak dünya lideri statüsüne çıkardı. Amerikan filosu bu payeyi hiç yitirmedi ve diğer bütün muharip filolardan ayrı bir sınıfta oldu. 1946'daki Bikini Atolü'ndeki nükleer denemelerde ABD'nin zırhlılar ve uçak gemileri de dahil düzinelerce gemiyi gözden çıkarma lüksü vardı.

ABD DONANMASININ AKTİF HİZMETTEKİ MUHARİP GEMİLERİ, 1941, 1943, 1945

palı iki komşu Fransa ve İtalya geliyordu. Fransa Batı Hint Adaları'ndan Batı Afrika'ya ve Hindiçin'e kadar uzanan engin sömürge imparatorluğunu koruma ihtiyacındaydı. Versay Antlaşması sonucunda oldukça geride kalan ancak 1930'lar boyunca ciddi şekilde takviye edilip modernleştirilen Alman *Kriegsmarine* bu ligin dışındaydı. Kraliyet Donanması'na doğrudan saldıramıyordu, ancak *U-bot*larla, kamufle edilen muhrip gemileriyle ve ara sıra sortiler çıkaran ağır gemileriyle daimî bir tehditti. Ayrıca etkileyici kombine harekâtlar da yapabiliyordu (Norveç). Nihayet Sovyet filosu geliyordu. Bu donanma hem eski hem parçalı yapıdaydı (Baltık, Karadeniz, Arktik, Pasifik) ve bu sebepten ötürü, çok sayıda denizaltıya sahip olmasına karşın ancak bölgesel bir rol oynayabilen ikincil bir kuvvetti.

1945'e gelindiğinde Mihver donanmaları hemen hemen tamamıyla etkisizleştirilmiş ya da imha edilmişti. 1940'tan sonra iki taraf arasında bölünen Fransız filosu Mersü'l-Kebir'deki saldırıdan, hele de Toulon'daki sabotajdan (Kasım 1942) sonra ciddi şekilde zayıflamıştı. Kraliyet donanması hala güçlü bir filoydu, ancak o noktada ABD Donaması büyük bir sayısal üstünlük kurmuştu bile.

KAYNAKLAR: *1•* Amiral Ernest J. King, *Official Reports, US Navy at War, 1941-1945,* Washington, DC, 1959 - *2•* Antony Preston (haz.), *Fighting Ships of the World,* Londra, 1980 - *3•* Marc Benoist, *Les Marines étrangères,* Paris, 1938 - *4• Japanese Naval and Merchant Shipping Losses During World War II by All Causes,* Joint Army-Navy Assessment Committee (Janac), 1947 - *5• U.S. Navy Active Ship Force Levels,* Naval History and Heritage Command, US Navy - *6•* naval-history.net ve combinedfleet.com sitelerinden veriler - *7•* http://www.shipbucket.com

1942'DE UÇAK GEMİSİ MUHAREBE GRUBU

1930'ların sonuna dek en fazla zırhlı filolarına yardımcı rollerde düşünülen uçak gemileri 11-12 Kasım 1940 gecesi başroldeydi. O gece İngiliz Kraliyet Donanması'nın Taranto limanına düzenlediği bir hava baskını üç İtalyan zırhlısını batırdı. Fakat Avrupa'nın kapalı suları büyük ölçekli hava-deniz harekâtlarına uygun değildi.

Pasifik'te ise durum farklıydı. Burada 1941'de Japonya Kido Butai, yani Birinci Hava Filosu'nu kurmuştu. Denizde giden en iyi uçaklarla donatılmış altı büyük uçak gemisinden oluşuyordu bu grup. Amerikan ya da İngiliz kuvvetlerinin aksine bu tek kuvvet devasa baskınlarda 300'den fazla uçağı kaldırmaya kadirdi, Amerikalılar 7 Aralık 1941'de Pearl Harbor'da bunu öğreneceklerdi. Ancak Taranto baskını üzerine modellenen bu sürpriz saldırı Japonya'nın düşmanına beklenmedik bir lütufta da bulundu. Japonlar Amerika'nın eski zırhlılarını etkisiz hale getirip orada bulunmayan uçak gemilerini ıskalamak suretiyle donanma içerisinde topları destekleyenlerle uçakları destekleyenler arasında süregiden tartışmayı da bitirmiş oldular.

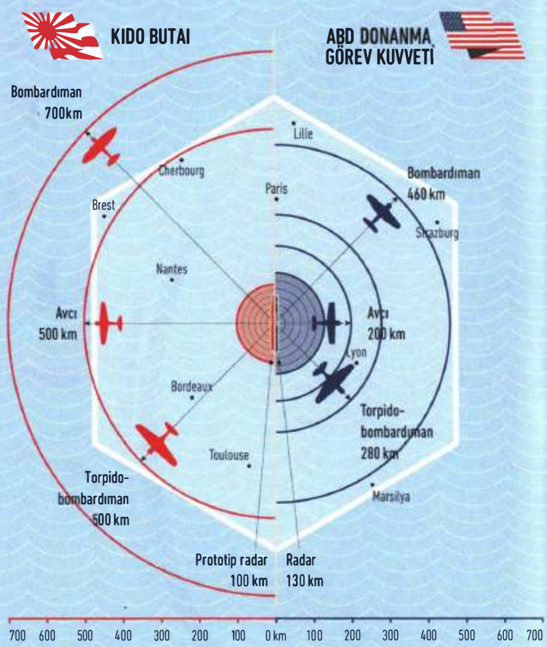
Düz güverteli uçak gemileri rakip yokluğundan ötürü görev kuvveti olarak bilinen birliklerin çekirdeği haline geldiler. Bu birlikler de Pasifik'teki temel muharip birim olacaktı. Amerikalılar ihtiyatlı davranarak büyük Japon filosuyla kafa kafaya gelmekten kaçınıyorlardı. Fakat 1942 ilkbaharında Japonlar filoyu ikiye ayırma hatasını işlediler. Mercan Denizi'ne gönderilen iki uçak gemisi 4-8 Mayıs 1942'de orada devre dışı bırakıldılar ve böylece Kido Butai'nin kuvvetlerinin üçte biriyle bağlantısı kesildi. Bunun üzerine filo 4-7 Haziran 1942'de dört uçak gemisiyle Midway Atolü'ne ulaştı ve Amerikan tarafındaki üç uçak gemisiyle ve ek olarak bilfiil atolde bulunan uçaklarla karşı karşıya geldi. Düşmana gruplanmış hedefler vermekten kaçınmak isteyen Amerikan donanması uçak gemilerini iki görev kuvvetine ayırdı. Hava hücumları kötü planlanmıştı ancak uçak dalgalarını daha iyi koordine edebilmek için tek bir grup halinde ilerleyen Kido Butai'yi şaşırtmayı başardılar. Üç Japon uçak gemisi birkaç dakika içinde batırıldı, bir dördüncüsü de daha sonra onları izledi.

Bu ölümcül darbe Japonları uçak gemisi muharebe gruplarını yeniden düzenlemeye itti. 1943'te çok yüksek sayıda yeni gemi alan Amerikalılar bu esnada daha küçük görev kuvvetlerine bölünen devasa görev kuvvetlerinin (1944 yazında TF-38 görev kuvvetinin dokuz büyük uçak gemisi ve sekiz hafif uçak gemisi vardı) planlamasını yapıyorlardı.

1 • GÖKLERİN HAKİMLERİ

1942'de Kido Butai'nin en büyük avantajı uçaklarının menziliydi. Bu uçaklar düşmana daha uzaktan erişim sağlıyorlardı, ancak aynı sebepten daha zayıf koruma altındalardı. Kâğıt üzerinde Amerikan kuvvetleri henüz karşı saldırıya geçemeyecekleri mesafelerde düşman ateşine karşı korunmasızlardı ve düşmanın peşine düşebilme otonomisine de sahip değillerdi. Refakatçileri etkili kullanmakta zorlanıyorlardı. Ancak zorluklar, uçak gemilerine nokta atışı saldırı yapma ve savunmayı örgütleme olanağı sağlayan Amerikan radarıyla dengeleniyordu. 1942'de Japon radarı daha prototipti, kalitesi ve menzili düşük olduğundan 1943 baharına dek uçak gemilerine takılamadı. O noktada da zaten İmparatorluk Donanması yenilmişti.

RADAR VE UÇAK MENZİLLERİ

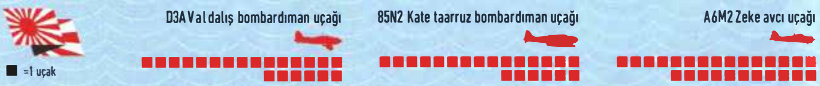

TOP MENZİLİ

2 • *AKAGI* UÇAK GEMİSİ

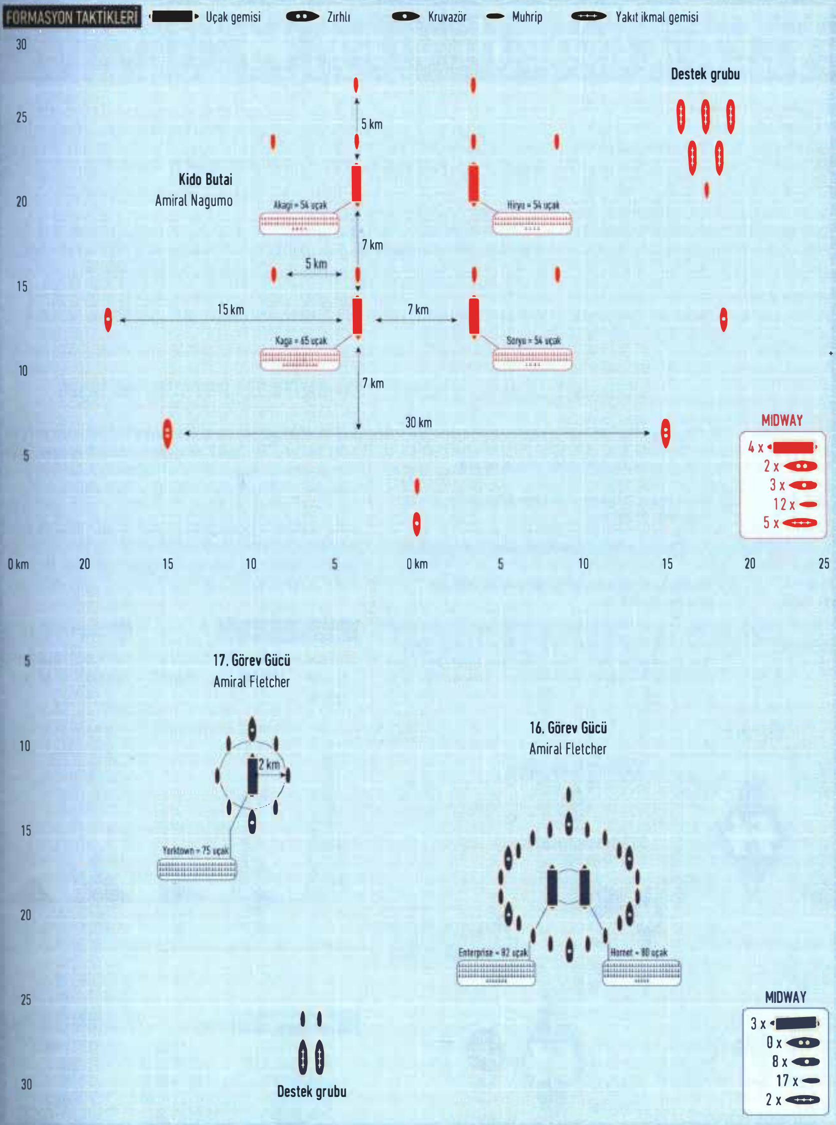
1920'de muharebe kruvazörü olarak tasarlanan *Akagi*, uçak gemisine dönüştürülerek 25 Mart 1927'de hizmete sokuldu. Uçak gemilerinin üç ana kusurundan o da muzdaripti: Hava grubu yetersizdi, radarı yoktu ve yakıt gazının tehlikeli şekilde birikmesine sebep olan kapalı, havalandırması kötü bir tasarıma sahipti. 5 Haziran 1942'de Midway'deki ölümcül yangını, doğrudan doğruya muharebeye hazır, yakıt dolu uçaklarla dolu iki hangarın arasına düşen tek bir bombayla başlamıştı.

uzun. 260,7 m / geniş. 31,3 m su çekimi 8,7 m · 42.000 t · 31 knot · 19.000 km · 1.630 · 6 x 203 mm / 2×120 mm ikiz 14×25 mm ikiz · 152 mm

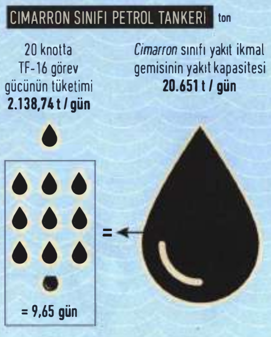
KAYNAKLAR: *1*• Jonathan Parshall & Anthony Tully, *Shattered Sword: the Untold Story of the Battle of Midway*, VA, 2006 - 2• David Evans, Mark Peattie, *Kaigun. Strategy, Tactics and Technology in the*

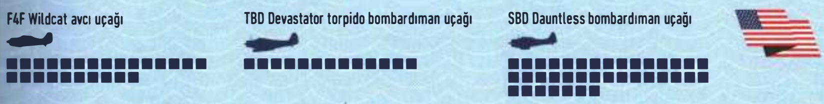

3 • YAKIT VE LOJİSTİK

Pasifik'in engin genişliklerine yayılı en az on büyük gemiden oluşan görev kuvvetleri lojistik açıdan büyük bir müşkülattı. 20 knotluk hızıyla bir muhribin yakıt tutma kapasitesi sekiz gün otonom harekete bile izin vermiyordu. Fakat uçak gemilerinin uçakların kalkışına olanak sağlamak için 30 knottan da yüksek bir hızla seyrettiği muharebe anında yakıt tüketimi de çok yükseliyordu. Dolayısıyla yakıt ikmal gemilerinin denizde ikmal yapmak üzere gemileri izlemesi gerekiyordu. Japonlar bu karışık denizde ikmal işinde ustalaşmakta sorunlar yaşıyorlardı.

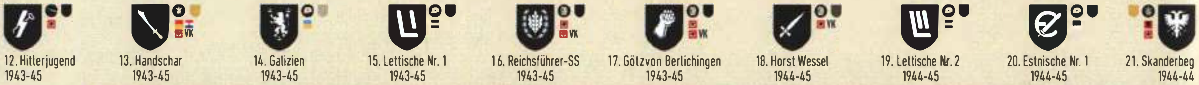

4 • USS *ENTERPRISE*

3 Ekim 1936'da suya indirilen ve 12 Mart 1938'de donanma hizmetine alınan *Enterprise* amaca göre tasarlanmış bir uçak gemisiydi. Ferah, geniş ve yüksek kalite CXAM radarıyla mücehhez olan bu gemi Midway'de 75 uçak taşıyordu. Bu sayı 1943'te 90'a çıktı ki Japon rakiplerininkinden daha yüksek bir kapasiteye tekabül ediyordu. Uçaklar mümkün olduğu kadar uçuş rampasında tutuluyor ve hangarlar temelde bakım işlemleri için kullanılıyordu. *Enterprise* düzenli olarak geliştirilmeye devam etti ve 1958'e dek ıskartaya çıkarılmadı.

Imperial Japanese Navy 1887-1941, Annapolis, MD, 1997 - 3• Mark Stille, *US Navy Aircraft Carriers 1922-45 : Prewar Classes* ; Mark Stille, *Imperial Japanese Navy Aircraft Carriers 1921-45*, Oxford, 2005.

DEVLET İÇİNDE DEVLET: SS

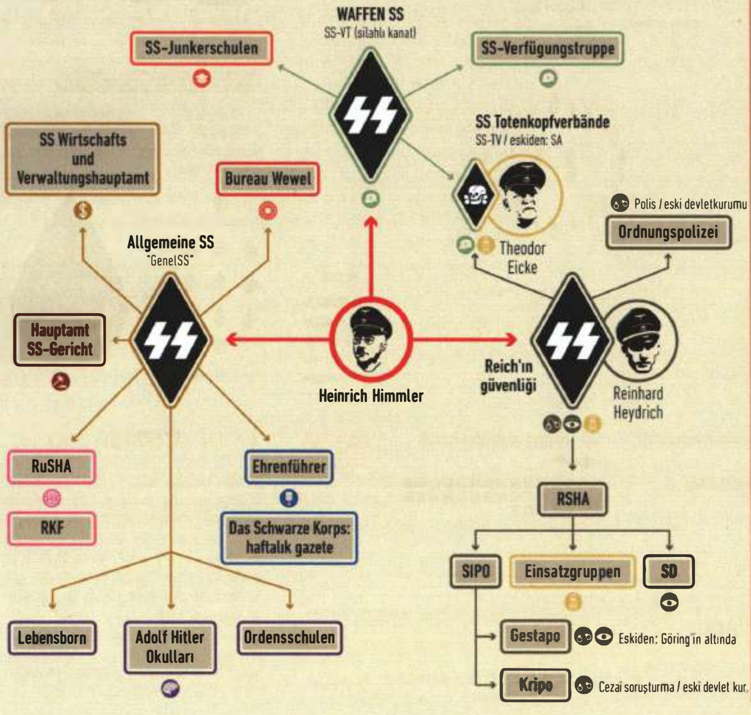
SS harfleri terör ve dehşetle özdeşleşmiştir. Devlet içinde devlet haline gelen, Himmler'in takıntısı olan bu karmaşık örgütün yapısını anlamak kolay değildir. Ancak 9 Kasım 1925'te *Schutzstaffel*'ı (koruma birliği) kurarken Hitler'in zihnindeki şey, paramiliter örgüt *Sturmabteilung* bünyesinde, "küçük (sekiz adamlık), ama kayıtsız şartsız hizmet görmeye, hatta kardeşlerinin üzerine bile yürümeye hazır adamlardan oluşan bir koruma timiydi." Dört yıl sonra Himmler bu birliğin komutasını devraldı. O dönemde SS bünyesinde sadece 280 kişi vardı, SA'nın 60 binlik kuvvetinin çok çok altındaydı bu sayı. Hitler SS'i "partinin elit birliği" olarak görürken Himmler onu "ulusun elit birliği" ve "Alman ırkını yeniden canlandıracak aşı" yapmak istiyordu. Himmler Nazi Partisi'nin alelade bir üyesi değildi, partiyi oluşturmuş, partiye şekil vermiş biriydi. Dolayısıyla SS'in "Alman halkının ezeli-ebedi hayatında son derece önemli rol alacak bir ırkı yaratması" için bu paramiliter yapı çeşitlendirildi, zaten yapının lideri de sürekli "Kara Tarikat bütün mensuplarını askere çevirmeyi amaçlar" ilkesini söyleyip duruyordu.

Himmler SS'i askerî bir teşkilat olarak tasavvur ediyordu. SS, ırki bakımdan "saf", doğru davranışla hemen her durumun altından kalkan ve fiziki bakımdan fit bir topluluğun öncüsü olacaktı. Pek başarılı olamamakla birlikte Hristiyanlığın yerine Töton ve Kuzey mitolojilerine yaslanan yeni bir ruhaniyet koymaya çalıştı. Bu çabayla beraber dahi

1• SS'İN KOLLARI

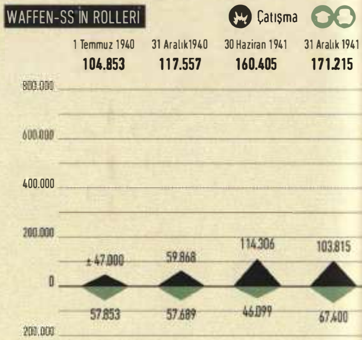
Anahtar:

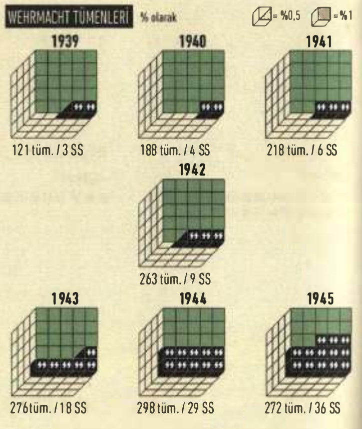
- Komuta
- Propaganda: SS'in kendi gazetesi vardıve yüksek rütbeli personellerine (*Ehrenführer*) fahri unvanlar veriyordu.
- Askerî: SS-VT, siyasi paramiliter çetelerden elde edilen "kullan-at askerlerdi".
- Polis
- Polis/istihbarat: SS kademe kademe diğer bütün emniyet kuruluşlarını ele geçirdi.
- Kült: Wewelsburg Kalesi, SS kültünün merkeziydi.
- Eğitim
- Yasal bölüm: SS'in kendiiç yasalarını yapıpuyguluyordu.
- Toplama/imha: SS-TV hapishaneler ve kamplarda muhafız hizmeti görüyor ve işgaledilen toprakları elde tutma harekâtlarına destek oluyordu. *Einsatzgruppen*, SSCB'deki infaz mangalarıydı.
- Ekonomi: Ekonomik ve İdari Ofis ticaretten veesir işgücünün yönetiminden sorumluydu.
- Yenibir dünyainşa etmek: Yeni arazilerde yerleşim planlamalarını RuSHA ve RKF bölümleri yapıyordu. RKF ırksal saflığın gözetimini yapmak da istiyordu.
- İdeoloji/"Yeni insanı" yaratmak: SS Aryan yetimhaneleri açıp safkan" "addedilen yetimleri kabul ediyordu (Lebensbornörgütü). AyrıcaAdolf Hitler Okullarını ve yüksek eğitim merkezlerini (Ordensschulen) açtılar.

2• WAFFEN SS: KENDİ BAŞINA BİR KANUN

Waffen-SS'in cazibesine kapılanlar bu birliğin etkisini abartırlar. *Waffen*-SS'in "tarihi" tümenleri verimliydi ancak bunlar Panzerwaffe'nin ancak %10'unu ve *Wehrmacht*'ın %2'sini temsil ediyorlardı. %10 barajı ancak 1944'te ve standartlardan ciddi şekilde feragat edilerek geçilebildi. *Waffen*-SS'te gerekli insan kaynağı yoktu ve yönetim kademesindeki şişiklik durumu daha da kötüleştiriyordu. Sıkı katılma kriterleri daha 1940 gibi erken bir tarihte gevşetildi. Kuvvetlerin sayısı 100 bini geçsin diye etnik Almanları (*Reich* dışındaki Alman azınlıklardan gelenleri), sonra da Kuzeyli

22. Maria Theresia 1944-45 · 23. Kama 1944-44 · 23. Nederland 1944-45 · 24. Karstjäger 1944-45 · 25. Hunyadi 1944-45 · 26. Hungaria 1944-45 · 27. Langemarck 1944-45 · 28. Wallonien 1944-45 · 29. Russische Nr. 1 1944-44 · 29. Italienische 1945

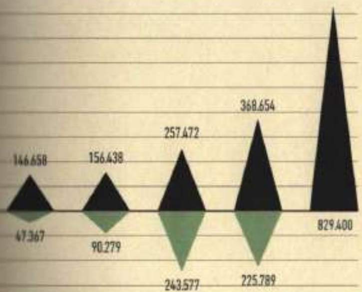
SS yüzünü geriye çevirmiş bir örgüt değildi. Modası geçmiş aksesuarlarına karşın SS yeni bir dünya kurmanın peşinde koşan modern bir yaratım olarak düşünülmüştü. Fakat SS'in yüksek etkisi, gerçeklikten çok görünüşle ilgilenen hırslı tipleri kısa süre içinde kendisine çekti. SA liderlerinin devreden çıkarılması, SS'in kayda değer şekilde genişlemesine olanak verdi. *Allgemeine-SS*'in 1939'da 100 bini tam zamanlı olmak üzere 250 bin üyesi vardı. Hitler devletin hayati iç güvenlik hizmetlerini (polis ve istihbarat işlerini) SS'e verdi. Parti teşkilatıyla rekabete giren Himmler, SS bünyesinde "yeni insanı" ve hayalini kurduğu Büyük *Reich*'ı inşa etmeye yönelik yapılar meydana getirdi. SS elitleri arasında Himmler'in sanatsal ve kültürel değerleri hakimdi. SS'in paramiliter birliklerini sağlam siyasi duruşa sahip bir paralel orduya çevirme hayalini kuruyordu Himmler, ancak hem bütçe kısıtlarından ötürü hem de Wehrmacht işkillenmesin diye Hitler başta bu birliklerin genişlemesini sınırlı tuttu. Kasım 1939'da Waffen-SS'e dönüşecek olan paramiliter SS birlikleri üzerinde *Wehrmacht* sadece operasyonel kontrol sahibiydi, SS'in kendi askerî idaresi, bütçesi ve üye toplama ofisleri vardı (*Waffen-SS*'e katılmak *Allgemeine*-SS'e katılmaktan farklıydı). *Waffen*-SS 1943'ten sonra daha hızlı şekilde genişledi ve 20 Temmuz 1944 tarihli suikast girişiminden sonra Führer'in Wehrmacht'a karşı duyduğu güvensizlikten yararlandı. Waffen-SS üçte iki oranında büyüdü ve SS subaylarına stratejik pozisyonlar verildi. Himmler ikame ordunun (bu bir seferberlik ve eğitim teşkilatıydı) ve iki ordular grubunun komutasını ele geçirdi. SS'in ele geçirilen esirlerin işgücünü sevk ve idare etmesi hasebiyle ekonomi üzerinde de nüfuz sahibi olduğu 1944 yılına gelindiğinde, Himmler'in komutası altındaki şey, devleti ve parti yapılarını yozlaştıran ve onlarla rekabet halinde bulunan bir imparatorluk olmuştu.

30. Russische Nr. 2 1944-45 · 31. Batschka 1944-45 · 32. 30. Januar 1945 · 33. Charlemagne 1944-45 · 34. Landstorm Nederland 1944-45 · 35. SS und Polizei 1945 · 36. Dirlewanger 1945 · 37. Lützow 1945 · 38. Nibelungen 1945

3• WAFFEN-SS ASKERLERİ KİMLERDİ?

kanına sahip yabancıları kabul ettiler. 1942 ortalarında zorunlu askerlik resmileştirildi, önce etnik Almanlar için, 1942'nin sonlarında da *Wehrmacht*'la müzakere edilen bir kota şeklinde olmak üzere *Reich* bünyesindekiler için geldi (bunlar arasında Alsas-Mozel'den zorla askere alınanlar da vardı). Irk kuralları tavsatıldı ve SS Slavları askere almaya başladı, ama Himmler "Alman" birlikler, iltisaklı yabancılar (*Freiwillingen*) ve SS komutası altında hizmet gören öteki tümenler arasında ayrımlar gözetiyordu. Bilahare sistem parçalanarak küçük ve vasat tümenlere, hatta hayalet tümenlere bölündü.

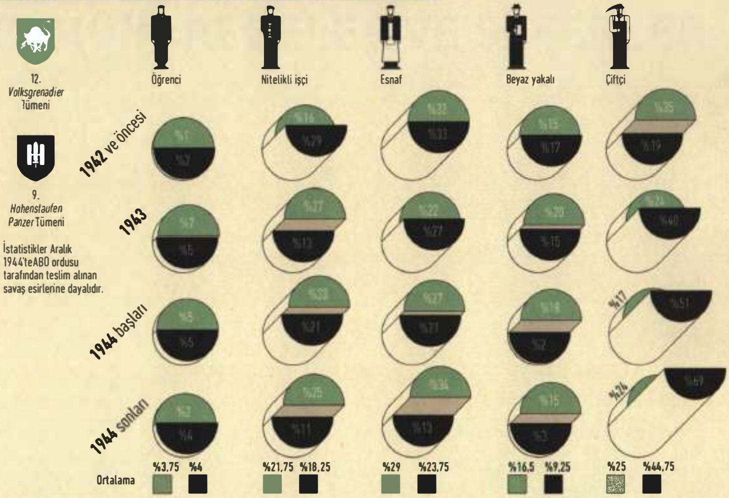
İlk birlikler temelde (memuriyet bağlantısı sebebiyle) polis memurlarından, beceri sahibi çalışanlardan ve eğitimlerinin sonuna ulaşan genç erkeklerden müteşekkildi. Savaşın ilk yıllarında daha alt seviye çalışanlar (yani tarımda ve kol gücü gerektiren işlerde çalışan işçiler) katıldılar, bu esnada beyaz yakalılar SS teşkilatına tepeden bakıyorlardı. 1943'te zorunlu askerlik bu çarpıklıkları ortadan kaldırdı, ondan hemen sonra da Doğu'dan gelen etnik Almanların kitleler halinde katılımıyla kırsal nüfus toplumdaki oranından daha yüksek temsiliyete sahip oldu. Bu "tarihsel tümenlerde" de geçerliydi ve böylece bu birliklerin ahengi baltalandı. Ulus çapında askere alma sayesinde *Wehrmacht* Alman toplumunu daha iyi temsil etmeye devam etti. Yüzde 96'sı Hristiyan olan *Reich*'ta Himmler "safkanlaştırılmış", neo-pagan bir SS tarikatı ("Tanrı'ya inananlar") yaratmayı ümit ediyordu, bu ümit hiçbir zaman gerçekleşmedi. *Allgemeine*-SS %80 Hristiyan olarak kaldı. Paramiliter kuvvetlere katılım esnasında Hristiyanlıktan arınma da uygulanıyordu, ancak toplama kamplarının muhafızlarının üçte biri yaptıkları işin Hristiyan inançlarıyla uyumlu olduğu düşüncesindeydi.

DENGESİZ BİR TEŞKİLAT

SS: TOPLUMSAL VE MESLEKİ KÖKENLER VE SİLAH ALTINA ALINMA TARİHLERİ

Tümenlerle ilgili cetvel :

Panzertümeni
Mekanizetümeni
Alpinhafif piyade
Piyade
Süvari

İleri seviye tümenler
İkinci seviye tümenler
Uygunsuz tümenler
Hayalet tümenler

Temelde "Cermen" olan askerler
Almanlar
VK Alm. ötesi etnik Alm.
İsveçli
Danimarkalı
Norveçli
Flaman
Hollandalı

Temelde "Cermen" olmayan askerler
Estonyalı
Letonyalı
Arnavut
Slovak
Macar
Rumen
İtalyan
Fransız
Valon

Temelde Slav olan askerler
Ukraynalı
Hırvat
Boşnak
Rus

Bunlara Bohemya ve Moravya tümenleri ve iki Kazak tümeni dahil değildir, çünkü bunların SS mensubiyetleri kâğıt üzerinde Nisan 1945'te başladı.

400.000 Alman
300.000 etnik
300.000 yabancı

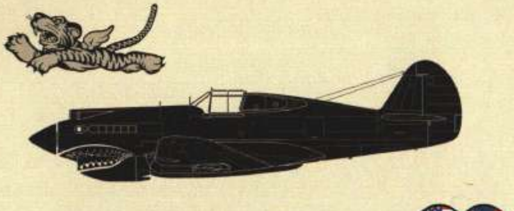
KAYNAKLAR: *1•* Jean-Luc Leleu, *La Waffen SS, Soldats politiques en guerre*, Paris, 2007 - *2•* Heinz Höhne, *The Order of the Death's Head: The Story of Hitter's SS*, Londra, 1980 - *3•* Robert L. Koehl, *The Black Corps. The Structure and Power Struggles of the Nazi SS*, Madison, WI, 1983 - *4•* Helmut Krausnick, Hans Buchheim, Martin Broszat & Hans-Adolf Jacobsen, *Anatomie des SS-Staates*, Londra, 1968 - *5•* Valdis O. Lumans, *Himmler's Auxiliaries. The Volksdeutsche Mittelstelle and the German National Minorities of Europe, 1933-1945*, 1933-1945, Chapel Hill, NC, 1993.

3. MUHAREBELER VE SEFERLER

ÇİN: ADI ANILMAYAN MÜTTEFİK

Çin-Japon savaşı korkunç önem arz eden ve etkileri bugün bile hissedilmeye devam eden bir tarihsel olaydı. Batı bağlamında Avrupa ve Pasifik cephelerine odaklanılması sebebiyle bu savaş sıklıkla gölgede bırakılır. Gelgelelim Çin büyüklüğü, nüfusu, kritik hale gelen siyasi mevzular ve kendisini zayıf düşüren kargaşa ortamı gibi sebeplerden ötürü, hem büyük oyunculardan biri, hem de ikinci sınıf bir güç görünümü arz etmiştir. Karşısında ise kesinlikle hâkim bir güç olan fakat savaşa askerî veya siyasi bir çözüm bulmaktan aciz kalan Japonya vardı. Başlangıçta Çan Kay Şek rejimi kolay lokma gibi görünüyordu. Zayıftı ve Japonların 1931'de Mançurya'ya saldırması ve peşine 1932'de Mançukuo kukla devletini kurması karşısında güçsüz kalmıştı.

Temmuz 1937'de Marco Polo köprüsü olayını takip eden geniş ölçekli işgal, ikinci Çin-Japon Savaşını başlattı (ilki 1894-95'te olmuştu). Çan Kay Şek'in orduları geri çekildi, ancak paradoks oydu ki kendi kuvvetleri (Kuomintang Partisi) ile taşradaki savaş ağaları ve Komünistler (8. Grup Ordusu) arasında oluşan ulusal ittifak sayesinde aynı zamanda kuvvet de kazanıyordu Çan Kay Şek. Gerçi son iki hizip onun bayrağı altında birleşmekten çok birleşiyor görünüyorlardı. Gerçekte kalabalık mevcutlu Çin ordusu kâğıttan kaplandı, Almanların 1928 ile 1938 arasındaki yardımlarıyla ve sonra Amerikalıların 1941'den sonraki yardımlarıyla ancak eser miktarda modernize edilmişti. SSCB'yle kısa süren (1938-40) bir ortaklıktan sonra Çin-Burma-Hindistan (CBI) komutası 1942 yılında kuruldu. Ancak bu başlangıç niteliğindeki modernizasyon Çin'in bir şekilde Japon saldırılarının karşısında durabilmesine olanak sağladı. Japonların öfkesi bilahare dönemin başkenti Nanjing'deki korkunç katliamda ifade bulacaktı. Aralık 1941'de savaşın doğası değişti ve savaş küresel savaşın bir parçası haline geldi. Amerika'nın amaçları Japonya'nın kaynaklarının mümkün olan en fazlasını Pasifik'ten uzakta, olduğu yerde çakılı bırakmak, Çin'deki hava üslerini sağlama almak ve demokrasi cephesine bir Asya ülkesi katmaktı. Şan Kay Çek içinse "dördüncü Büyük Güç" olma şansı hoş bir sürprizdi. Fakat kuvvetlerinin performansı (Amerikan yardımıyla bile) hiçbir zaman onun bel bağlanır bir oyuncu olmasına yetmeyecekti.

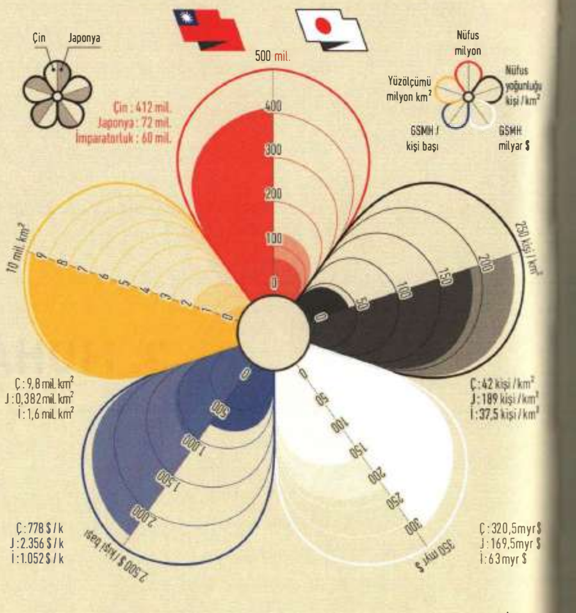

Uçan Kaplanların uçurduğu bir Curtis P-40E Warhawk uçağı

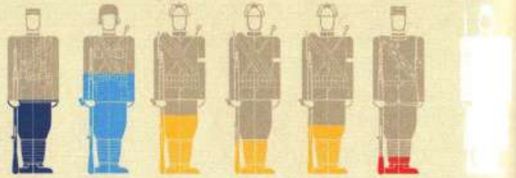
KAYNAKLAR: *1•* Nicolas Bernard, *La Guerre du Pacifique*, Paris, 2016 - *2•* Bingyan Cai, *The Search for Allies : Chinese Alliance Behavior from 1930 to the End of WW2*, master tezi, Hawaii Pacific University, 2009 - *3•* Philip Jowett, *The Chinese Army, 1937-1949*, Oxford, 2005 - *4•* Diana Lary, *The Chinese People at War: Human Suffering and Social Transformation, 1937-1945*, Cambridge, 2010 - *5•* 5. Jean-Louis Margolin, *L'Armée de l'Empereur: Violences el crimes du Japon en guerre 1937-1945*, Paris, 2007 - *6•* Rana Mitter, *Forgotten Ally, China's World War II, 1937-1945*, Boston, 2013.

1• 1938'DE ÇİN VE JAPON ORDULARI

Çin Ulusal Devrim Ordusu kâğıt üzerinde 191 tümen ve 52 tugaya sahipti, 1.7 milyon askerden, ayrıca yüzlerce uçaktan ve küçük bir donanma kuvvetinden oluşuyordu. Gerçekte ise Alman talimi görmüş on kadar tümen hariç bu birliklerde insan gücü çok sınırlıydı ve silahları ve komutanları da zayıftı. Bu tümenlerin çoğu güvenilmez taşra kuvvetleriydiler. Amerikalılarca eğitilen ve teçhiz edilen ve "Doğu'nun Rommel'i" General Sun Li-Jen tarafından komuta edilen *X-force*, 1944'teki Burma (Myanmar) seferi esnasında istisnai bir kuvvet olarak ön plana çıkarak kendini ispatladı. Hükümetin emrinde 400 binden biraz fazla kişilik Kuomintang Ordusu ve ayrıca hükümete sadık olagelmiş başka kuvvetlerden 500 bin asker vardı.
Japon ordusu daha küçüktü, ancak daha iyi teçhiz edilmişti ve idaresi de daha iyiydi. 1944-45'lerde hala büyük ölçekli taarruzlar çıkarabiliyordu. General Wedemeyer'in liderliği altında, Hindistan ve Burma'dan levazımatlar alarak yeniden örgütlenen Çin kuvvetleri karşısında geri çekilmeye ancak Haziran 1945'te başlayacaklardı.

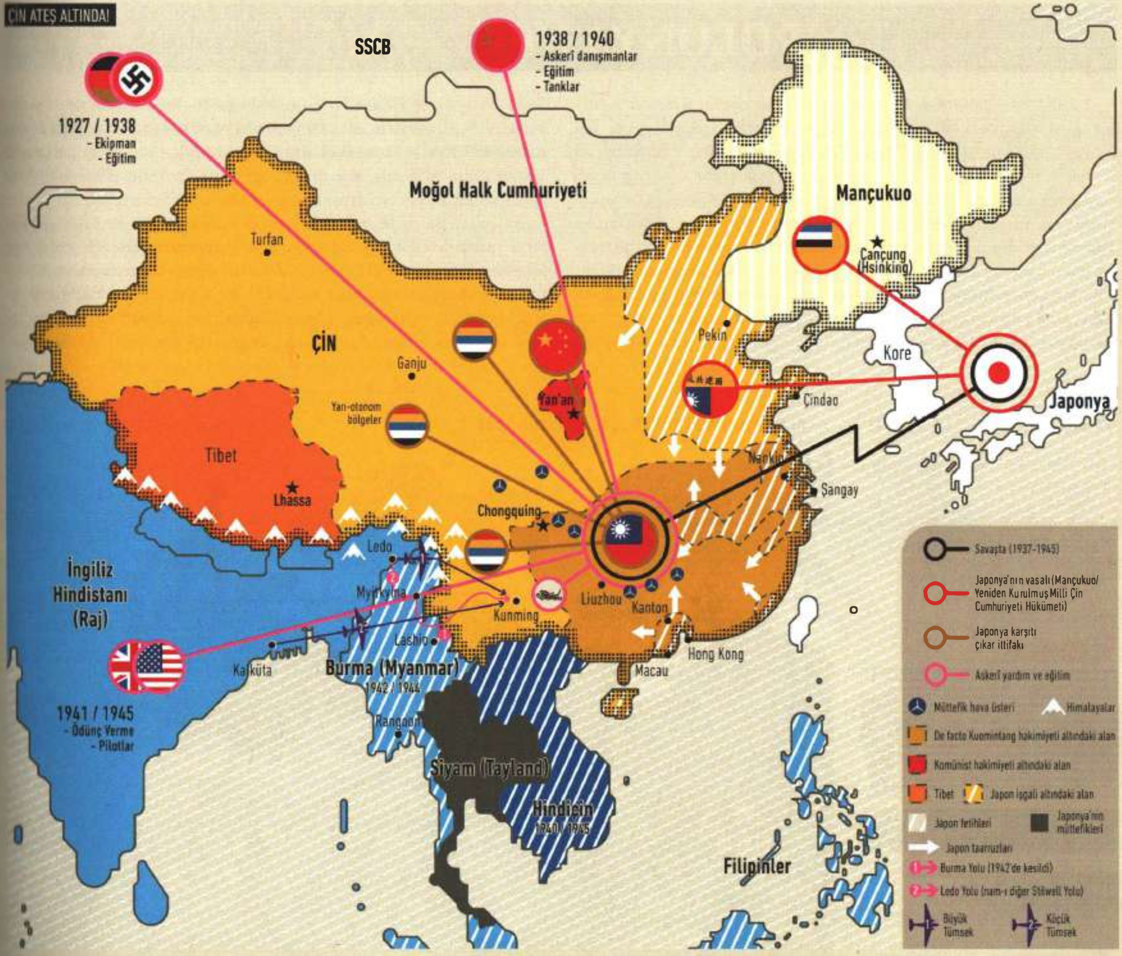

Kuomintang	Milli Devrimci Ordu	Yarıotonom eyaletler	Guangşi Ordusu	Siçuan Ordusu	Komünist Kuvvetler	Japon İmp. Ordusu
380.00	520.000	300.000	170.000	250.000	80.000	880.000
%22,35	%30,59	%17,65	%10	%14,71	%4,71	31 tümen

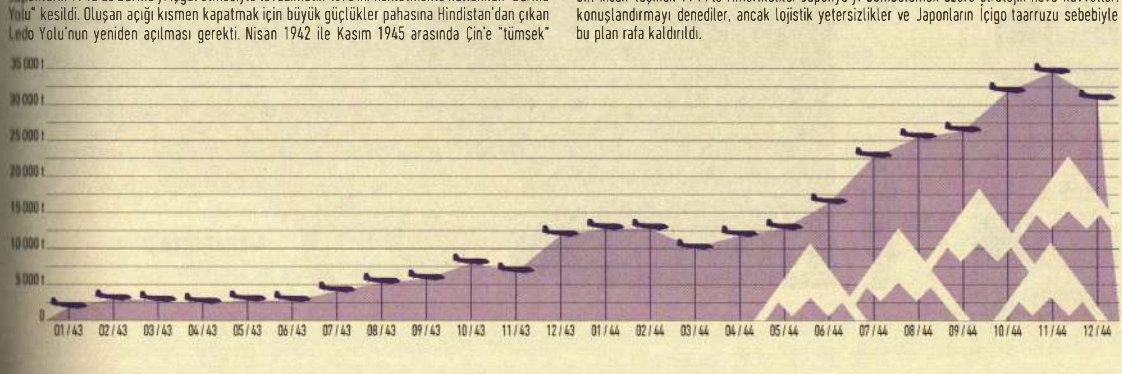
1.700.000 / 191 tümen

2• TÜMSEK: ÇİN'İN HAYATA BAĞLAYAN DAL

Çin kuvvetlerini Hindistan ve Burma'dan takviye etmek karmaşık bir harekâttı. Bunun önemli sebeplerinden biri de Çan Kay Şek ile 1944 yılına dek Çin-Burma-Hindistan (CBI) cephesinin komutanı olan Amerikalı General Joseph Stilwell'in birbirlerinden nezaketle nefret etmeleriydi. Japonların 1942'de Burma'yı işgal etmesiyle levazımatın %90'ını nakletmekte kullanılan "Burma Yolu" kesildi. Oluşan açığı kısmen kapatmak için büyük güçlükler pahasına Hindistan'dan çıkan Ledo Yolu'nun yeniden açılması gerekti. Nisan 1942 ile Kasım 1945 arasında Çin'e "tümsek" aracılığıyla can suyu verildi. Tümsek, Himalayaları aşan devasa bir hava köprüsüydü. Bu aşırı derecede tehlikeli güzergahta uçmak 700 kazada 1200 pilotun canına mal oldu. Bu yüksek maliyet karşılığında Ocak 1945'te Burma Yolu yeniden açılana kadar Çin'e 650 bin ton kargo ve 33 bin insan taşındı. 1944'te Amerikalılar Japonya'yı bombalamak üzere stratejik hava kuvvetleri konuşlandırmayı denediler, ancak lojistik yetersizlikler ve Japonların İçigo taarruzu sebebiyle bu plan rafa kaldırıldı.

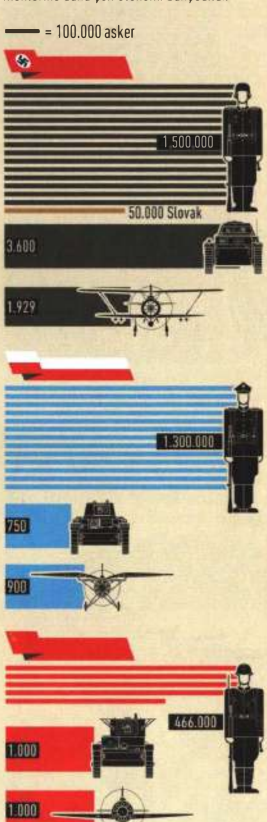
POLONYA'NIN İŞGALİ

1 Eylül 1939'da Slovak kuvvetlerin de desteklediği *Wehrmacht*, hiçbir uyarı olmaksızın 1000 kilometrelik bir cephe hattı boyunca Polonya'ya saldırdı. Daha ilk kurşun atılmamışken bile Almanların iki büyük avantajı vardı: Orduları halihazırda muharebe vaziyetindeydi ve Polonya ordusu daha yeni seferber ediliyordu. Polonya kuvvetleri kuzeyden, batıdan ve güneyden, yani Doğu Prusya'dan, *Reich*'tan ve Moravya ve Slovakya'dan eş merkezli olarak saldırıya uğradı. Almanların planı basitti: Kuzeyden ve güneybatıdan iki kıskaç Varşova'ya doğru atıldılar. Lehler ülkelerinin bütününü savunmaya çalışıyorlardı. Motorizasyon düzeyleri ve hava saldırılarına karşı korunakları çok azdı ve aşırı merkeziyetçi bir komuta sistemine sahiplerdi. Bu şekilde Mareşal Rydz-Smigly'nin ordusu kısa sürede boğuldu. Büyük hava desteğinin yardımıyla Almanların altı zırhlı tümeni ve dokuz motorize piyade tümeni her bölgede savunma hattını yarıp geçtiler. Rakipleri parçalanmış ve imha edilmişti, hele de Radom'da ve Bzura'da... 10 Eylül günü geldiğinde Varşova kuşatmaya alınmıştı bile.

Bu noktada (hele de ülkenin doğusunda gerilla harbine devam etme planları bulunduğu için) durumu iyileştirebilecek tek şey, 3 Eylül günü Üçüncü Reich'a savaş ilan eden Fransızlarla Britanyalıların belirleyici hamleler yapması olabilirdi. Bu zayıf umutlar da Müttefiklerin ataletiyle ve 23 Ağustos 1939'da Almanya ve SSCB'nin imzaladığı Molotov-Ribbentrop saldırmazlık paktına ekli gizli bir protokol uya-

1• GÜÇLER DENGESİ, 1 EYLÜL 1939

1 Eylül 1939'da piyade ve süvarilerden oluşan Polonya ordusu her alanda gerideydi. Almanlar muharebe alanında iki değerin emsalsiz olduğunu ispatladılar: Tankları gruplar halinde sahaya sürmek ve modern bir hava kuvvetine sahip olmak... Bu seferden sonra *Panzer* tümenlerine daha çok otonomi bahşedildi.

2• ALMANYA'NIN POLONYA SEFERİ, EYLÜL 1939

rınca 17 Eylül'de Sovyetlerin Polonya'ya saldırmasıyla suya düştü. Kızıl Ordu beş gün içinde Bug Nehri'nde Almanlarla buluştu ve böylece ortak düşmanlarına hiçbir stratejik alan bırakmadılar. 28 Eylül'de 120 bin savunmacısıyla Varşova düştü. Son kuvvetler 6 Ekim'de teslim oldular. Almanların yakından gözlemlediği Kızıl Ordu'nun performansı iyi değildi. Disiplin ve organizasyondan yoksunlardı ve motorize ve muhabere birlikleri başarısızdı.

Askerî açıdan Polonya Seferi, Fransa Seferi'nde olacakların habercisiydi, ancak siyasi açıdan, ulusal liderlerin sistematik olarak ortadan kaldırılması yönüyle Sovyetler Birliği'ne olan saldırıya daha çok benziyordu.

ÖNDE GELEN FİGÜRLER

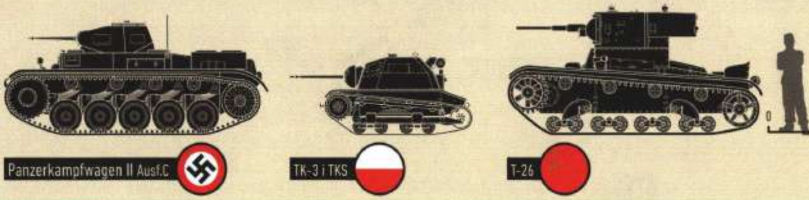

Mareşal Edward Rydz-Smigly 1886-1941

Mareşal Semyon Timoşenko 1895-1970

General Gerd von Rundstedt 1875-1953

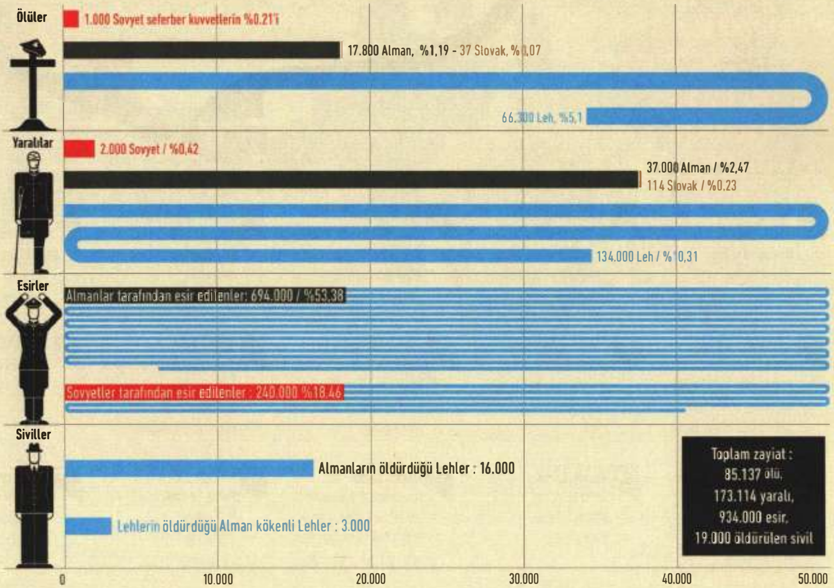
General Fedor von Bock 1880-1945

3• SEFERİN İNSANİ MALİYETİ

Lehler işgale karşı koyuşları ile Alman muharebe düzeninde yaklaşık 18 bin asker, 300 tank, 5 bin araç ve 560 uçak kadarlık bir zayiata sebep oldular. Karşılaştırmalı bakılacak olursa sekiz ay sonrasının Fransızlarından, Belçikalılarından, Hollandalılarından ve İngilizlerinden daha başarılıydılar. Sivil kayıpların yüksekliği kısmen şehirlere ve mülteci kafilelerine yönelik terör bombardımanlarından, kısmen de geniş ölçekli insan hakları ihlallerinden oldu. Binlerce esir ve sivil çatışmalar esnasında veya çatışmalardan hemen sonra bizzat *Wehrmacht* tarafından ya da SS veya polisler tarafından vuruldu.

4• SAVAŞI SÜRDÜRMEK

Ekim 1939'da 85 bin Leh asker esaretten kaçarak Romanya, Macaristan ve Litvanya'ya sığındı. Almanlar bunların bir kısmıyla muharebe meydanlarında yeniden karşılaşacaklardı. Polonya hükümeti, müttefikleri olan Fransa ve Britanya ile birlikte sürgünde çalışmaya devam etti. Hükümet Leh veya Leh kökenli bütün gönüllülere nerede olurlarsa, bedeli ne olursa olsun savaşa devam etme çağrısında bulundu. Hatta Müttefiklerin savaş esiri olarak ele geçirdiği Leh kökenli *Wehrmacht* askerlerini askere bile aldı. Hükümetin kararlılığı 1945'e kadar Stalin'in başına bela olmayı sürdürdü.

Stalin ilk olarak şiddet ile sindirme taktiklerine başvurdu ve ordusunun ele geçirdiği 22 bin subay ve entelektüel Nisan 1940'ta Katyn'de öldürüldü. 22 Haziran 1941'deki Alman saldırısından sonra antlaşma yapmaya General Anders ile ordusunun SSCB'yi terk etmesine izin vermeye mecbur kaldı. Sonra bu askerler yollara düştüler, savaşın en inanılmaz seyahatlerinden birine imza atacaklardı. Katyn Katliamı 1943'te, Almanlar toplu mezarları keşfettiğinde gün ışığına çıktı ve bu olay Almanların Sovyetlerle kalan son bağlarını da kesmesine yol açtı.

Korgeneral Wladyslaw Anders 1892-1970

Leh askerlerin 1939'daki kaçış rotası

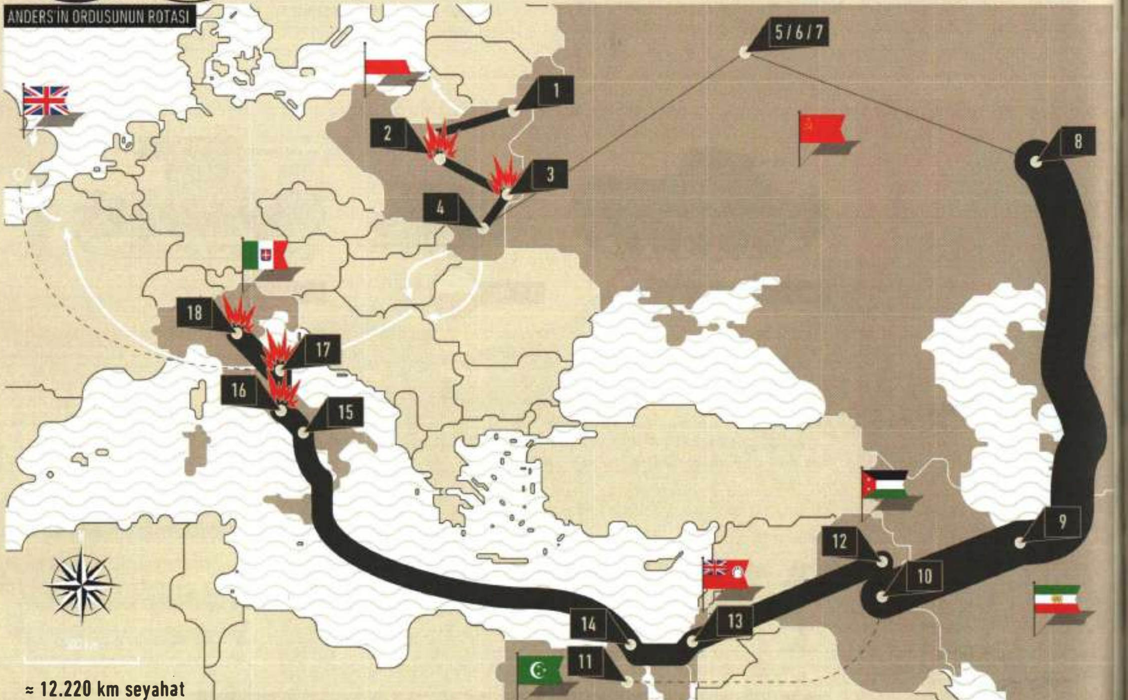
Nowogrodzka Süvari Tugayı = 23.000 asker

Wladyslaw Anders'in sınır dışı edilişi

Wladyslaw Anders'in diplomatik ziyareti

Wladyslaw Anders'in diplomatik ziyareti = 79.000 asker ve 37.000 sivil

Anders'in harekâtları = 55 780 asker + 1.500 kişilik Leh kadın yardımcı hizmeti

≈ 12.220 km seyahat

1 1939
Doğu Polonya'da Nowogrodzka Süvari Tugayı'nın komutasını üstlenir.

2 1 EYLÜL 1939
Nowogrodzka Süvari Tugayı Mlawa ve Varşova'da konuşlu.

3 28 EYLÜL 1939
Yaralı Anders geri çekilir ve son bir muharebenin ardından Turka'da Sovyetlere esir düşer.

4 31 EYLÜL 1939
Anders Lvov'da NKVD tarafından hapsedilir.

5 Şubat 1940
Anders Moskova'daki Lubyanka Hapishanesi'nde mahkumdur ve işkenceye maruz bırakılmaktadır.

6 31 TEMMUZ 1941
Sikorski-Mayski Antlaşması'ndan sonra Anders serbest bırakılır ve SSCB'deki Leh kuvvetlerinin başkumandanı olur.

7 20 MART 1942
Leh mahkumların gulaglardan salınmasını müzakere etmek için Josef Stalin'le görüşme.

8 MART 1942 sonları
Buzuluk'ta ordusunu toparlamaya başlar ve korgeneral olarak atanır.

9 1942 İlkbaharı
Anders'in ordusu SSCB'den çıkarak İngiliz kuvvetlerine katılmak üzere İran'a gider.

10 1942 Yazı
Anders'in ordusu Irak'a geçer ve burada İngilizlerin Sekizinci Ordu'sunun altında II.Leh Kolordusu'na dönüştürülür.

11 22 AĞUSTOS 1942
Anders Kahire'de Churchill'le görüşür.

12 EYLÜL 1942
II. Leh Kolordusu Hanekin-Kızıl Ribat'ta talimde.

13 1943
II. Leh Kolordusu'nun Filistin Gazze'de yeniden taktik düzene geçişi.

14 OCAK 1944
İtalya seferine katılmak üzere Mısır'açıkış.

15 OCAK 1944
Napoli'ye çıkış. General Leese'nin komutasındaki İngiliz Sekizinci Ordu'nun altında sahaya sürülür.

16 MAYIS 1944
Monte Cassino Muharebesi: 926 ölü ve kayıp, 2.822 yaralı.

17 Haz.-Temmuz 1944
Ancona'nın ele geçirilmesi. 608 ölü ve kayıp, 1.789 yaralı.

16 NİSAN 1945
Bologna'nın ele geçirilmesi, 234ölü ve kayıp, 1.228 yaralı. II. Kolordu 1946 başlarında İtalya'da terhis olur.

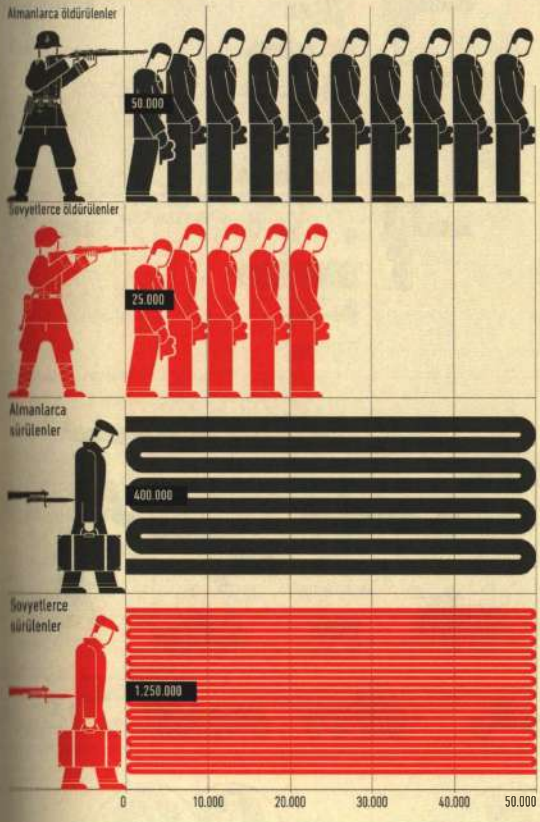
MÜTTEFİKLERİN SAFINDA ÇARPIŞAN LEH GÖNÜLLÜLERİN KÖKENLERİ

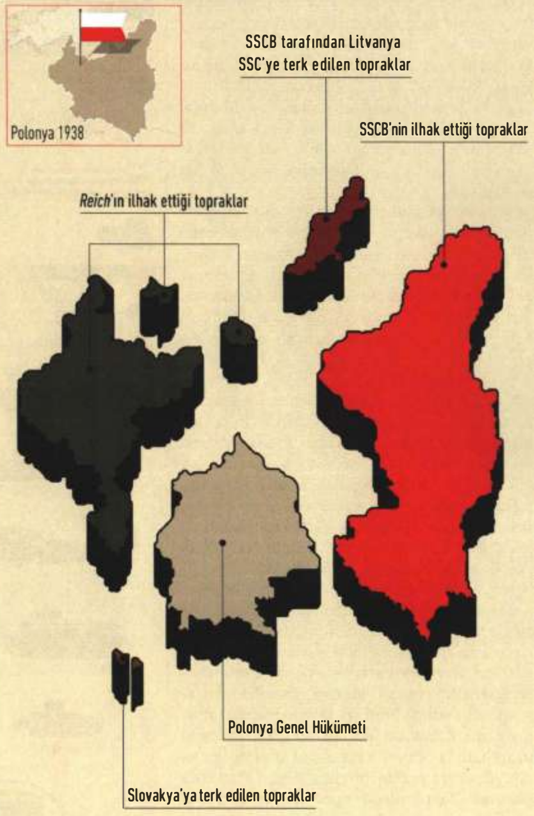
5• TASFİYELER VE YENİLGİ: MAĞLUP POLANYA Eylül 1939 - Haziran 1941

İkiye bölünen Polonya, tarihinde dördüncü kez parçalandı ve Sovyet ve Nazi İmparatorluklarının bünyesine katıldı. İki imparatorluk da ülkenin geleneksel seçkinlerini, siyasetçilerini, entelektüellerini, din adamlarını ve dahasını imha harekâtına girişti. Almanlar *Reich*'ın ilhak ettiği toprakları Almanlaştırdılar, bu harekât 400 bin kişinin buralardan sürülmesiyle sonuçlandı. Sonra 1941 Haziran'ından itibaren Genel Hükümet bölgesinde ve 1939'da SSCB'nin ilhak etmiş olduğu topraklarda yoğunlaşmış Polonya Yahudilerini ortadan kaldırmaya başladılar. Sovyetlerse Litvanya, Beyaz Rusya ve Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerine terk edilen toprakların sosyoekonomik sistemini değiştirdiler ve ülkenin en ücra yerlerine sürgünler yoluyla buralardan Lehliğin bütün izlerini sildiler. Ayrıca 50 bin Polonya Yahudisi Haziran 1941'den önce gettolarda açlık ve hastalık sebebiyle öldü.

LEH ENTELEKTÜELLERİNİN İMHASI (Eylül 1939 - Haziran 1941)

POLONYA'NIN DÖRDÜNCÜ PARÇALANIŞI, 1940

KAYNAKLAR : *1•* Bernd Wegner, *Das deutsche Reich und der Zweite Weltkrieg*, C. 2- *2•* *G. F. Krivosheev*, (haz.) *Soviet Casualties and Combat Losses in the Twentieth Century*, Londra, 1997 - *3•* H. Kochanski, *The Eagle Unbowed: Poland and the Poles in the Second World War*, Cambridge, MA, 2012 - *4•* A. B. Rossino, *Hitler Strikes Poland*, Lawrence, KT, 2003 - *5•* Tomasz Szarota, Bernd Wegner (haz.), *Zwei Wege nach Moskau*, içinde, Münih, 1991.

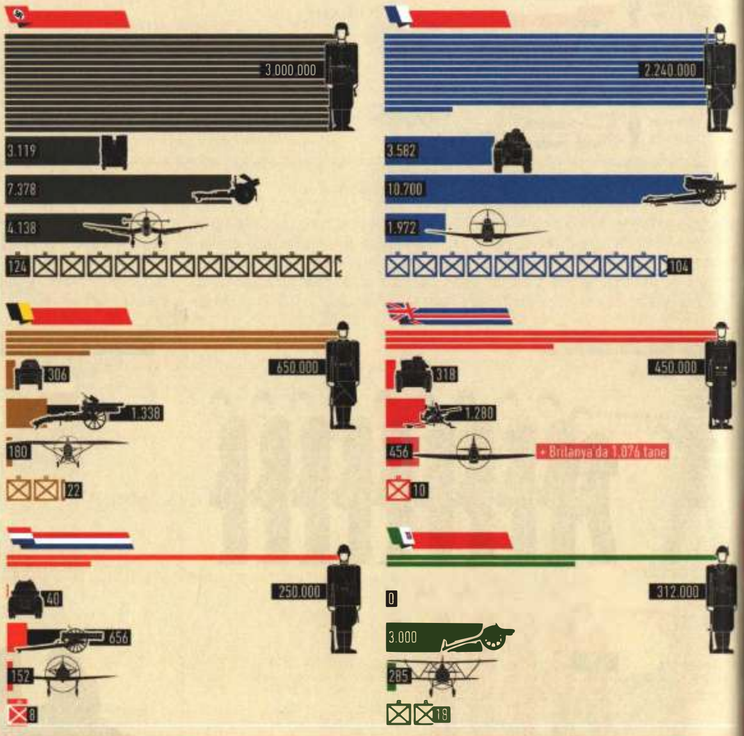
FRANSA'NIN DÜŞÜŞÜ

10 Mayıs 1940'ta Fransız başkomutanı General Gamelin Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'un işgaline Dyle-Breda Planıyla cevap verdi. Başkomutanın en iyi kuvvetleri tarafsız ülkelerin imdadına yetişmişti. Yıldırım üç gün sonra çarptı. Yedi *Panzer* tümeni Maas Nehri boyunca zayıf Fransız savunmasını yardılar ve sekiz günde Manş Denizi'ne ulaşıp 1.5 milyon askerin etrafını çevirdiler. Gamelin'in yerini alan Weygand şöyle bildiriyordu: "En yeni ve güncel ekipmanlarımızın en az dörtte üçü, belki de beşte dördü ele geçirildi." Gerçi kuşatılan alanın tamamen ele geçirilmesi iki haftayı bulacaktı, ancak Fransa'nın işgali ya da Almanlar arasında bilinen adıyla "Kırmızı Vaka" (*Fall Rot*) Dunkerque'in düşüşüyle başlamıştı bile. Bazı yerlerdeki şiddetli çarpışmalara ve 10 Haziran'da ganimetten pay almaya üşüşen İtalyanların başarısız olmalarına karşın her şey bitmişti. Altı haftada Fransa kendi tarihinin en büyük askerî felaketine uğradı ve bu da bir siyasi krize yol açtı. 17 Haziran'da Cumhurbaşkanı Lebrun'ün yanına çağırdığı Mareşal Pétain silah bırakma çağrısında bulundu. 10 Temmuz'da parlamento bütün yetkileri Pétain'e verdi. Artık Üçüncü Cumhuriyet'in varlığı sonlanmıştı.

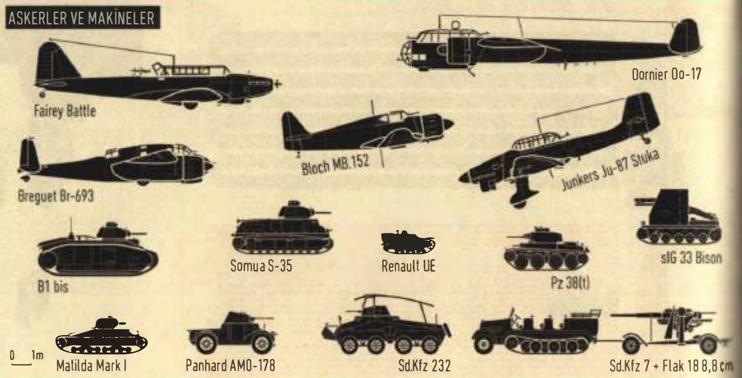
Yapılan planlamalar sonucun ne olacağına dair hiçbir kuşkuya yer bırakmıyordu. Hemen zafere ulaşma arayışında olan Almanlar önemli riskler aldılar. Modern kuvvetlerini mekanize bir ön hatta temerküz ettiler ve bu kuvvetleri Fransızların stratejik yedek kuvvetlerinin Maginot Hattı'yla buluştuğu zorlu araziye konuşlandırdılar. Sahip oldukları iki hava indirme tugayı daha ilk gün gönderildi, bu esnada 200 uçak vuruldu. Ama Almanlar bu kumardan başarılı çıktılar, çünkü Gamelin'in cevabı kuvvetlerine hazır olmadıkları bir manevranın emrini vermek oldu. Fransız stratejisi savaşın planlandığı muharebe alanlarında gerçekleşeceği varsayımına dayanıyordu. Fransızların hesabına göre savaş, ateş gücünün düşmanın hareketini kıracağı sınırlı muharebelerle kesik kesik gerçekleşecekti. 1918 temelinde şekillenen bu konsept oldukça makuldü, nitekim Amerikalılar 1944'te çıkarma yaptıklarında onlar da benzeri bir fikre sahiplerdi. Fakat Fransızlar stratejiyi güncellememişlerdi. Tanksavar silahları, hava savunma sistemleri ve muhabere sistemleri yoktu. Tanklar hakkındaki varsayımlarda takılıp kalmış ve uçağın rolünü unutmuşlardı. Almanlar Belçika'nın içlerine doğru uzandığında Gamelin kendisini aslanın ağzına attı. Almanya yegâne büyük zaferini Fransa'da kazandı. Taktik değil operasyonel seviyede planlanan kuşatma harekâtı Fransız kuvvetlerinin başını kopardı. Sonra da uygulamadaki hız ve aktif harekât alanının derinliksiz olması Fransızların toparlanmasını önledi.

1• GÜÇLER DENGESİ, 10 MAYIS 1940

Fransızların yenilgisi demografik, endüstriyel veya teknolojik faktörler yüzünden olmadı, hatta Müttefikler bu alanlardaki kıyaslarda küçük bir avantaja bile sahiptiler. Yenilgi stratejikti. Harp malzemeleri bakımından, Br-693 ve B1 bis ağır tankları etkileyiciydiler, ancak bunlardan birincisi alçak uçuşlu saldırılarda flaklar tarafından imha ediliyordu, ikincisi ise statik bir cephe hattında yarıklar açmak veya açılmış yarıkları kapamak üzere tasarlanmış olduğundan yavaştı ve kaynak tüketimi bakımından müsrifti, dolayısıyla sıklıkla terk ediliyordu. Bunların aksine, avcı uçaklarının koruması altında alelade Stukalar terör estirdiler ve Çekoslovakya kökenli, Pz 38(t) model basit tanklar, sahip oldukları silah, zırh ve mobilite itibariyle, sürate ve tanklarla uçakların felç edici etkisine dayalı bir orduya mükemmelen uyacak yeterlilikteydiler.

ASKERLER VE MAKİNELER

General Maurice Gamelin 1872-1958

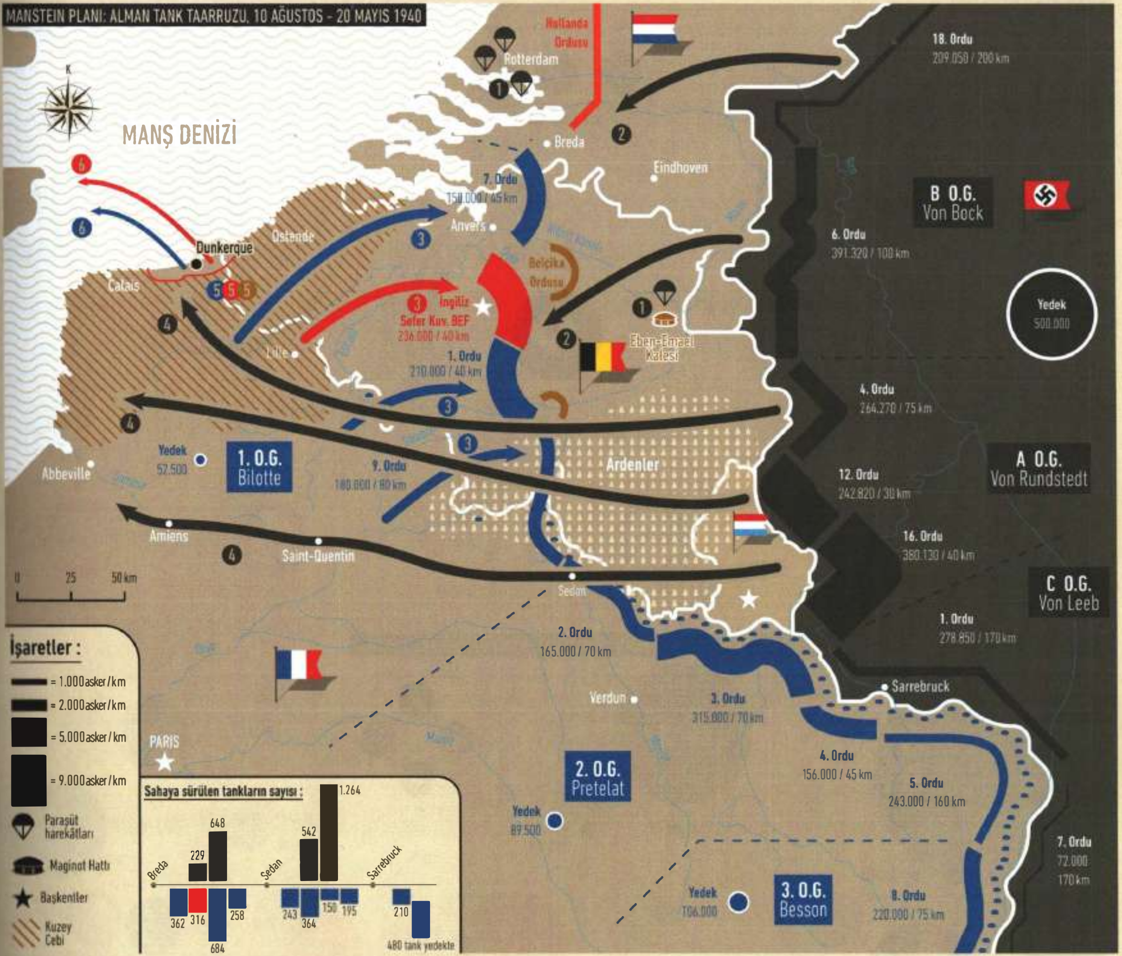
General Maxime Weygand 1867-1965

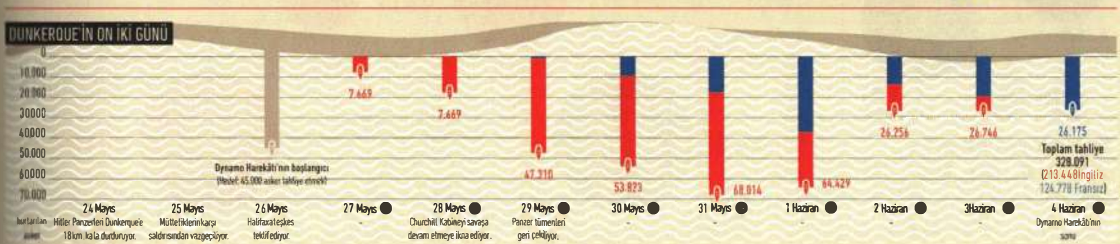
General Heinz Guderian 1888-1954

General Erich von Manstein 1887-1973

2• STRATEJİ YENİLGİSİ

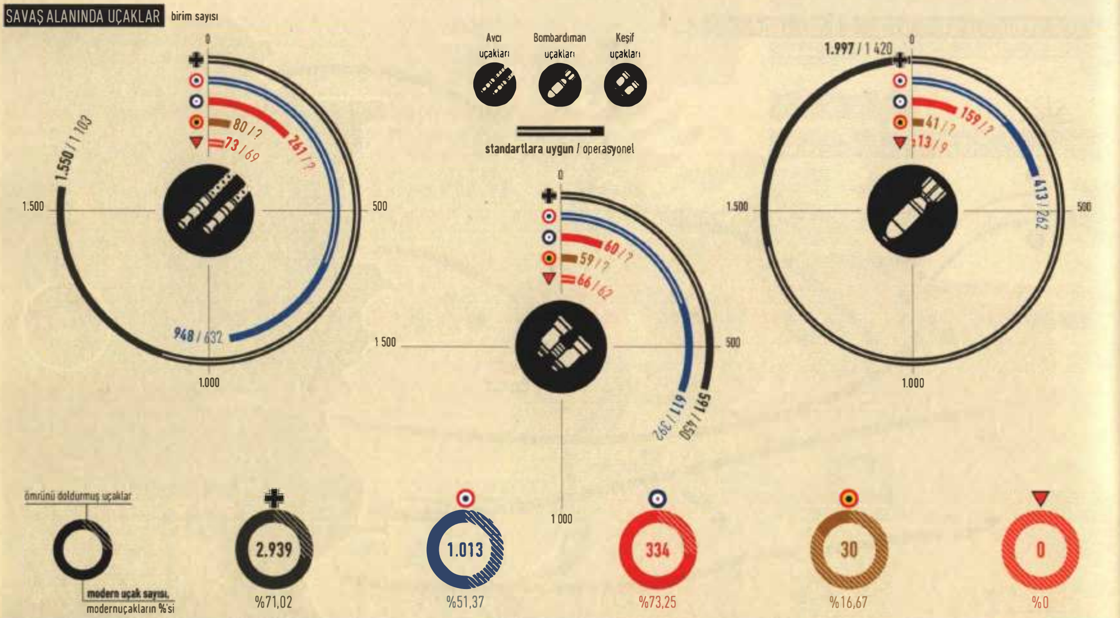
1 : 10 Mayıs 1940 günü Alman paraşütçüleri Hollanda ordusunun tamamını bozdular. Küçük bir planörcü kolu Eben-Emael'de bulunan ve tankların ovalara ulaşımını engelleyen Belçika kalesini imha ettiler.
2 : 10 Mayıs'da B Ordu Grubu hızla Hollanda ve Belçika'ya yayıldı.
3/3 : 10 Mayıs, Oyle-Breda Planı. Cephe hattını alma, tarafsız orduları bünyesine katma ve Fransız topraklarına yayılma amacıyla Gamelin kuvvetlerinin ana gövdesini ileri gönderdi.
4 : 13-21 Mayıs: A Ordu Grubunun Manstein Planı uyarınca uyguladığı vurucu darbenin kuvveti yanlışlıkla azaltıldı. Ancak Almanların Ardenlerde devasa bir darboğaza sıkışma, Dunkerque'e ulaşmadan durma emri verme gibi hataları yapma lüksü vardı. Fransız komuta sistemi bozuldu. Gamelin'in elinde yedek kuvvet yoktu ve en iyi tümenleri kanatlarda çakılıp kalmışlardı.
5/5/5 : 15 Mayıs'ta Hollanda'nın teslim olmasını takiben 1.5 milyondan biraz az asker kuşatma altında kalmış oldu. Dağılmış Müttefik kuvvetleri karşı saldırıya geçemediler. İngilizler Dynamo Harekâtı'nı başlatıp Dunkerque'den çekildiler. Belçika 28 Mayıs'ta teslim oldu.
6/6 : 4 Haziran'da kuşatma alanı kapatıldı. Ekipmansız 300 bini aşkın asker tahliye edildi ve Dynamo Harekâtı bittiğinde 40 bin Fransız askeri teslim olmak zorunda bırakıldılar. Toplam bakiye korkunçtu, askerî tarihte eşi benzeri yoktu.

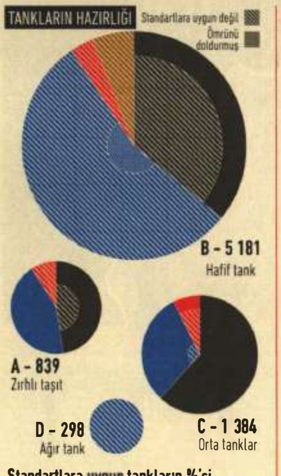

3• MUHAREBEDE UÇAKLAR VE ZIRHLI ARAÇLAR

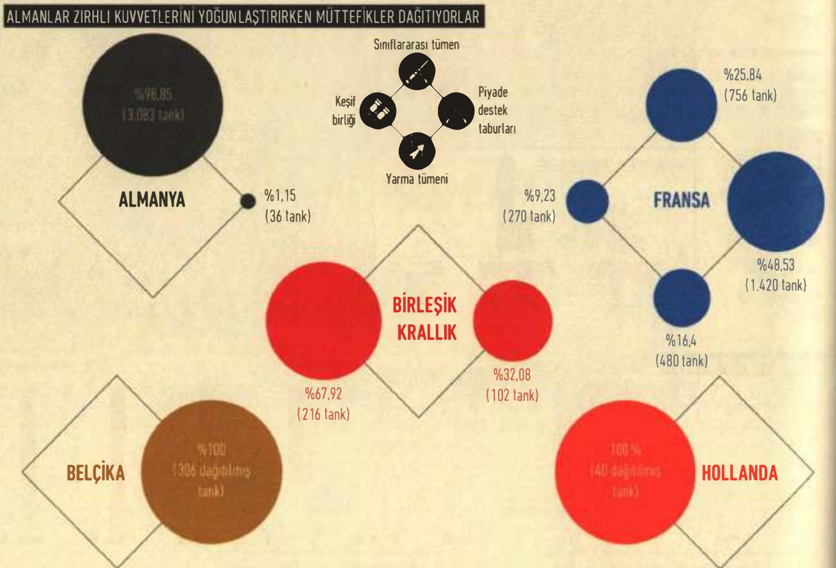
Gamelin karada iki konuşlanma stratejisi kullandı. Tanklar birinde taburlara dağıtılıp piyadeyi destekliyor, öbüründe ise eskiden süvarilerin üstlendiği rolü üstlenerek piyade yığınının önünde keşif kolu gibi hareket ediyordu. Bu stratejilerin sonu kaynakların parçalara ayrılması ve felakete yol açacak derecede aşırı özelleşme oldu (piyade tankları sağlam, ancak yavaş ve azdı). Karşı tarafta Almanlar tankların avantajları olan şok etkisi, hız ve korkudan en üst düzeyde faydalanmak amacıyla kendi tanklarını on tümen halinde gruplamışlardı. Bu düzende yığınlar halinde konuşlandırılan ve daha ağır tankların eşlik ettiği küçük Panzer I ve II'ler bile harekâtta rol oynayabildiler. Dahası, Fransız tanklarının çoğunda telsiz yoktu ve tek kişilik taretleri, hem nişan almak hem de ateş etmek zorunda kalan tank komutanının omuzlarına aşırı yük bindiriyordu. Fransız tankları daha iyi zırha ve silahlara sahip olmasına karşın yönetilmesi zor, koordinasyonsuz ve ateş gücü zayıf araç görüntüsü arz ediyorlardı. Kısacası 1940'ta savaşa uygun değillerdi. Havada durum daha da kötüydü, burada Almanlar sayısal bakımdan ve (hele de bombardıman uçaklarında) kalite ve istikrar bakımlarından üstünlerdi. Her yerdeydiler, zira etkili muhabere sistemleri günde dört görev uçuşuna kadar müsaade ediyordu ve sortilerin anahtar noktalarda çakıştırılmasına olanak sağlıyordu. Fransızlarsa günde ancak bir sorti tertipleyebiliyorlardı. Bunun üstüne bir de Fransızlar savaşın uzun süreceği beklentisiyle bir miktar uçağı yedekte tutmaya karar vermişlerdi. Bu karar uçak sayısını daha da azalttı.

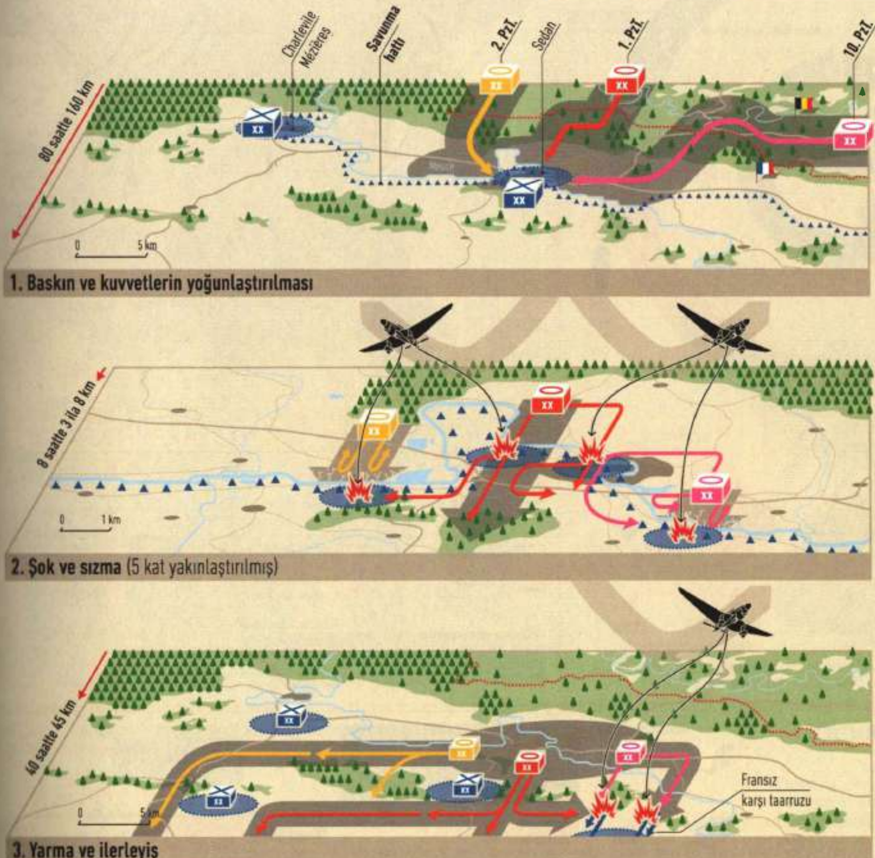
Standartlara uygun tankların %'si

Almanya	Fransa	Birleşik Krallık	Belçika	Hollanda
A %50	A %100	A %0	A	A %0
B %21,3	B %0	B %0	B %0	B
C %100	C %79,1	C %23	C	C
D	D %0	D	D	D

4• *BLITZKRIEG*: SEDAN'DA MAAS NEHRİ'Nİ GEÇİŞ - "YILDIRIM SAVAŞI'NIN" BİR HAFTASI

Yıldırım Savaşı anlamına gelen *Blitzkrieg* çok bilindik bir terimdir ancak kavramın gerçekte ne kadar önemli olduğu tartışmalıdır. Çoğu zaman yıldırım savaşı devrim niteliğinde bir strateji olarak tanımlanır, buna göre tanklarla uçakların kombine ve temerküz edilmiş aksiyonları düşmanı afallatır ve çembere alınıp hızlıca imha edilmesi için müsait bir ortam oluşur. Michael Geyer ve Shimon Naveh bu tanıma karşı çıkarlar. Onlara göre *Blitzkrieg* aslında geleneksel Alman muharebe stratejisinin yansımasıdır, sadece Guderian ve Rommel gibi pragmatistler bu stratejiyi modern teknolojilere göre güncellemişlerdir. Gerçekten de II. Frederick'in zamanından beri Almanların odağında bulunan hedef, hızlı ve belirleyici zaferdi. *Wehrmacht* düşmanı afallatma tutkusu, kaynakların temerküzü, esneklik ve inisiyatifin elde tutulması gibi özellikleri kendisinden önce gelen Alman kuvvetlerinden tevarüs etmişti. Cephe hattının kontrolünü tutma ve *Auftragstaktik* (planın pratikte hayata geçirilmesini sahada astlara delege etme) daha 1918'de özendiriliyordu ve şok birlikleri (*Stosstruppen*) kullanılıyordu. Ayrıca düşmanı şoka sokmak için yürüyen baraj ateşini (*Feuerwalze*) icat edenler de Almanlardı. Bunların tamamı manevranın hızını artırmanın yollarıydı. *Blitzkrieg* sadece bunlara manevrayı on kat daha verimli hale getiren birkaç inovasyon getirdi. Sedan yarması bunun en güzel örneklerinden biriydi.

10 - 13 Mayıs (16:00)
Fransızların sağ kanadına abanacak hızlı bir saldırıyla onları afallatma hedefi daha 1914'teki Schlieffen Planı'nda bile kullanılmıştı. 1940'taki durum da ona benziyordu. Almanlar Ardenlerden geçerek düşmanlarını afallattılar. Guderian'ın üç Panzer tümeni üç gün içinde Sedan'da buluştu. Karşılarında sadece bir tane zayıf Fransız tümeni vardı.

13 Mayıs (16:00 - 24:00)
Luftwaffe hiç oyalanmaksızın kıyameti koparttı. Piyade kıtaları ve istihkamcılar avantajdan yararlanarak Maas'ı geçtiler. Bunların pek çoğu geri püskürtülecekti, fakat bir avuç kadarı sızmayı başardı. Tıpkı 1918'deki selefleri gibi otonom hareket ettiler ve son direniş hattını izleyerek Fransız cephe hattını parçaladılar.

14 - 15 Mayıs
Tanklar nehri geçtiler. Sınıflar arası yapıdaki gruplar dev adımlarıyla ilerleyerek yarmayı genişlettiler. Baypas edebildikleri her şeyi baypas ettiler ve reaksiyon kapasitesi en yüksek olan tarafın avantaj sahibi olduğu tesadüf muharebelerinde önlerine çıkan karşı saldırıları imha ettiler. Kuvvetlerin yorgunluğuna karşın Guderian, Manş Denizi'ne doğru devam etti. Fransızlar, Almanların cephe hattı ile yaya şekilde gereğinden fazla mesafe kat eden piyadeleri arasındaki kopukluktan hiç faydalanamadı.

Alman inovasyonları :

BENZİN BİDONLARI
(otonomiyiartırmak için - Hareket)

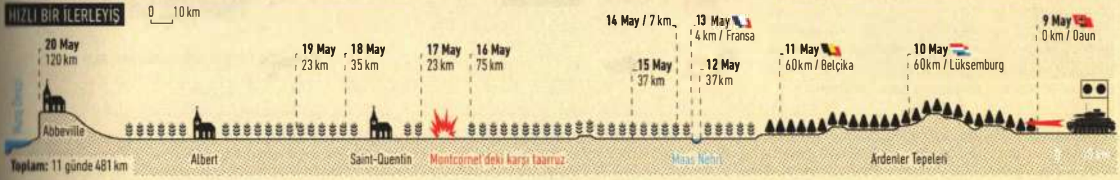
PERVİTİN / METAMFETAMİN
(uyanıklığa yardımcı uyarıcı ilaçlar - Hareket)

MOTORİZASYON
(tastamam kolordu düzeyinde - Hareket)

TELEKOMÜNİKASYON
(Yoğunlaşma - Hareket)

UÇAN TOP GİBİ KULLANILAN UÇAKLAR
(Yoğunlaşma - Hareket)

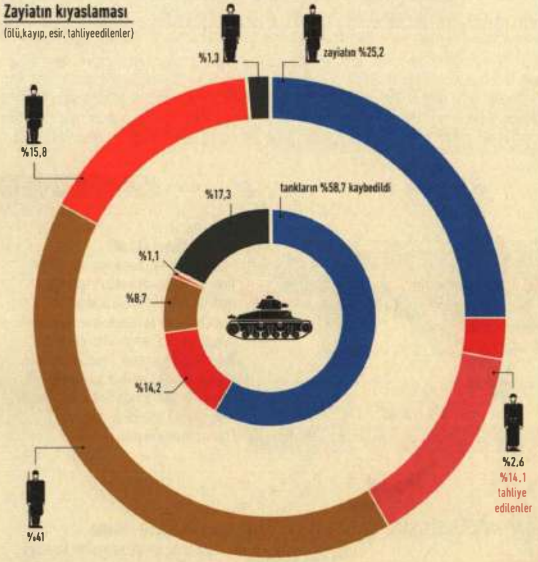
OTONOM BİRLEŞİK MUHAREBE SİSTEMLERİNİN YARATILMASI
(Yoğunlaşma / Hareket / İnisiyatif)

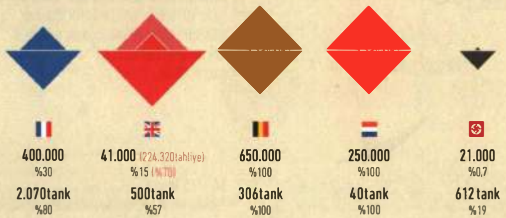
FRANSA MUHAREBESİ: MÜTTEFİKLERİN 99 ZAYİATINA KARŞILIK 1 ALMAN ZAYİATI

Zayiatın kıyaslaması

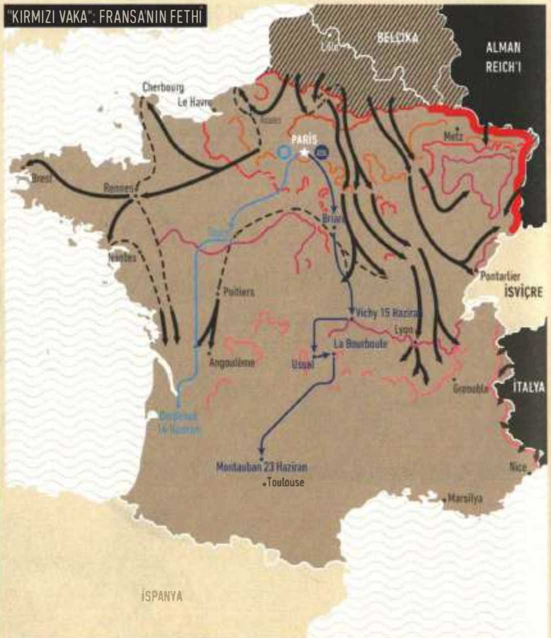
(ölü,kayıp, esir, tahliyeedilenler)

Seferber edilen kuvvetlere oranla zayiatların %'si

"KIRMIZI VAKA": FRANSA'NIN FETHİ

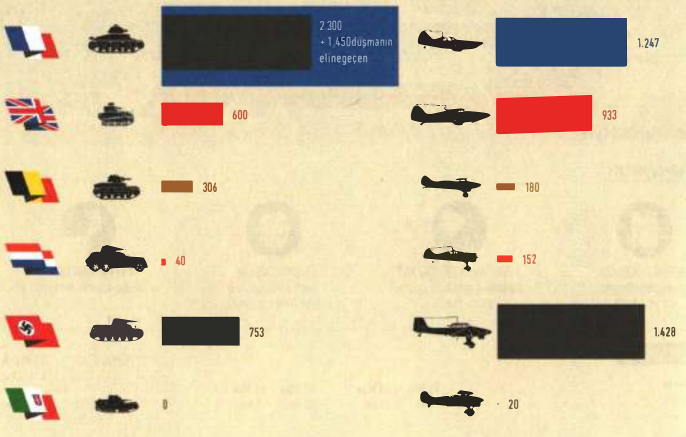

Anahtar :

- Alman taarruzları
- Mukavemetsiz Panzerilerleyişleri
- 21 Haziran'daki İtalyantaarruzları
- İşgaledilen topraklar
- MaginotHattı
- 5 Haziran : Alman taarruzubaşlar
- 9 Haziran : Somme'dakiyarma
- 14 Haziran: Alman kuvvetleri Paris'e girerler
- 16 Haziran akşamı : Pétain hükümeti mütarekeister
- 18 Haziran : Doğu orduları teslim olurlar
- 25 Haziran - Mütareke yürürlüğe girer
- GOG'un (FransızYüksek Komutasının) ilerleyişi ve mola noktaları
- Fransızhükümetinin ilerleyişive mola noktaları

6• İNSANİ BEDEL VE MALZEME MALİYETİ

Alman taarruzu eşi benzeri görülmemiş birfelakete yol açtı. Fransız ordusu kendisini izole olmuş halde buldu, tümenlerinin en iyi üçte birlik kısmını, modern ekipmanlarının %80'ini ve 800 uçağını kaybetmişti. Buna karşılık zayiat nispeten hayli az oldu. Taarruzun hızı, akan kanı azaltmıştı. Arazinin kontrolünü ele geçiren Almanlar hasar gören araçlarını yenileriyle değiştirebildiler. Haziran başlarında 104 Alman tümeni Somme cephe hattını yarıp geçmişti, bunları cesur fakat ekipman yetersizliğiyle malul 66 tümen tutmuştu. O noktada Fransız ülkesi çöküş halindeydi. 1939 güzündeki ilk veönleyicitoplu çıkış, 1914-18 savaşının travmasından, nüfusu koruma altında bulundurma politikasından ve şehirlere hava saldırıları yapılacağı korkusundandı. İkinci toplu çıkış ise Batı Avrupa'da daha önce görülmemiş bir ebatta oldu. Alman taarruzu 10 milyondan fazla sivili yollara döktü. Lille nüfusunun %90'ı ve Parislilerin %60'ı kaçtılar. Hükümet ve Fransız ordusunun genelkurmayı GQG de kaçtı. Oluşan karmaşada iktidar yapısı parçalandı. Fransa Muharebesi kaybedilmişti. Çarpışmalara denizaşırı yerlerden devam etmeyi savunan Başbakan Paul Reynaud teklifine ters çıkıldığı hissiyle istifa etti. Fransa'nın düşmanları olup bitenlerden nemalanarak tek çıkış yolunun mütareke olduğu konusunda ayak direttiler. Bu mütareke ülkeyi ordusundan ve topraklarının üçte birinden edecek, onu tamamen işgal kuvvetlerinin insafına terk edecekti.

KAYNAKLAR : 1• Patrick Facon, *L'Armée de l'air dans la tourmente*, Paris, 2005 - 2• Gérard Saint-Martin, *L'Arme blindée française, vol. 1: Mai-Juin 1940. Les blindés français dans la tourmente*, Paris, 2011 - 3• Karl-Heinz Frieser, *The Blitzkrieg Legend*, Annapolis MD, 2005 - 4• *Germany and the Second World War, vol. 2: Germany's Initial Conquests in Europe*, haz. K. A. Maier ve diğ., Oxford, 2015 - 5• *GBM: Histoire de Guerre, Blindés & Materiel*, no. 74 & 75 - 6• J.-L. Leleu ve diğ. (haz.), *La France pendant la Seconde Guerre mondiale. Atlas historique*, Paris,

5• SONRASI

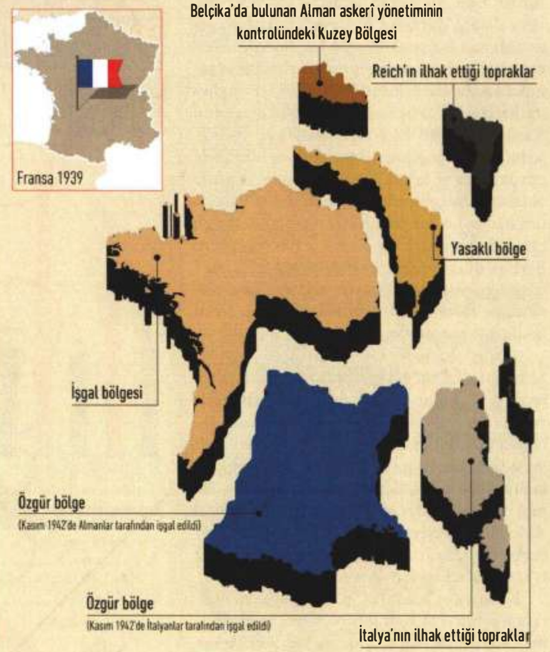
Ölü sayısı hesaplardaki 100 bin sayısı kadar yüksek olmadı ancak Fransızlar yine de 50 bin civarında can kaybı kaydettiler. Öldürülen 40 bin Almanla kıyaslandığında ortaya çıkan bir buçuğa bir oranı, 1914-18'deki orana yakındı. (Alman ölülerinin 31 bini teyitli ölümlerdi, ayrıca pek çok kayıp vardı ve Britanya'ya götürülmeyen esirler serbest bırakılmışlardı.)
Haziran'daki Alman zayiatı (27 bin ölü ve kayıp), Mayıs'takinden (21 bin) fazla oldu, bu da Fransız askerlerinin ilk şoku atlattıktan sonraki dirayetini ortaya koyuyor. Savaştan sonra Fransız askerlerine dair dillendirilen alaycı klişelerinin tam zıddı bir adanmışlıktı bu.

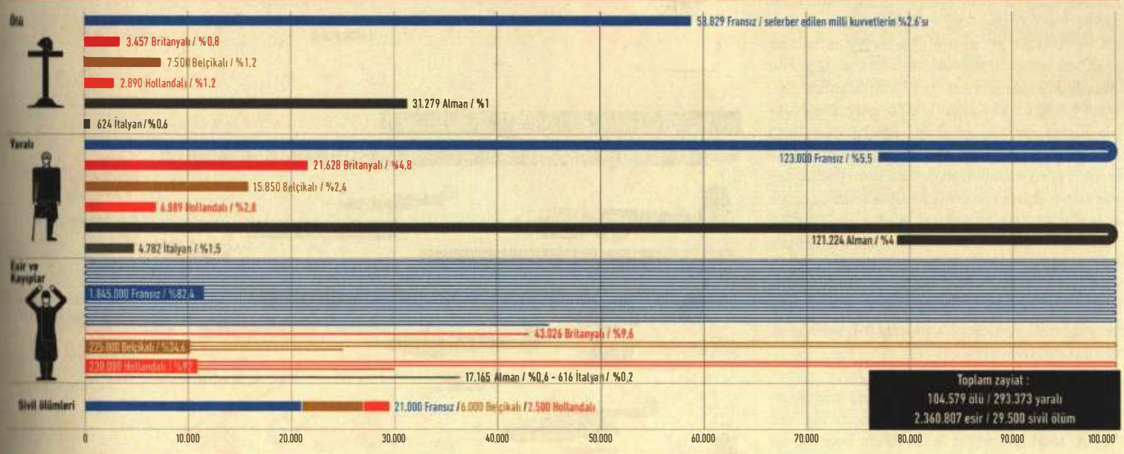
Ancak Haziran 1940'ta güç farkı çok fazlaydı ve Fransa'nın toparlanmasını sağlayacak kaynakları yoktu. Oefedilen başka bir şehir efsanesi de Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin (RAF) kendisini koruduğu, sakındığı efsanesiydi. RAF 10 Mayıs günü 1.300 uçağından 900'ünü kaybetti ve bu esnada uçaklarının %35'ini kaybeden *Luftwaffe*'nin zayıflatılmasına yardımcı oldu. Ancak İngilizlerin bu fedakarlığı, RAF'ın teslim aldığı 1.600 yeni uçakla hayli hayli telafi edildi, rakibinin ise böyle bir lüksü olmadı.

YERİNDEN YURDUNDAN EDİLMİŞ İNSAN SELİ

FRANSA'NIN BÖLÜNÜŞÜ

2010 - 7• M. Vaïsse (haz.), *Mai-juin 1940. Défaite française, victoire allemande, sous l'oeil des historiens étrangers,* Paris, 2000 - 8• C. Levisse-Touzé (haz.), *La Campagne de 1940,* Paris, 2001 - 9• Thomas L. Jentz, *Panzertruppen: The Complete Guide to the Creation & Combat Employment of Germany's Tank Force 1933-1942,* Atglen, PA, 1996.

BRİTANYA MUHAREBESİ

Britanya Muharebesi'nin çeşitli veçheleri vardır. Eğer hikâyenin savaştan sonra her tarafta dönüp duran ve filmlere konu olan versiyonlarına inanacak olursak bu muharebeden kasıt 1940 yılının Ağustos ortasından Ekim sonuna kadar süren kısımdır. Bu hikâyeye göre muharebe, bir avuç sarsılmaz yıkılmaz pilotun Nazilerin kanatlı vahşi yığınlarına karşı kendilerini öne atıp göklerini korumaya, ülkelerini kurtarmaya ve işgali önlemeye hazır ve nazır oldukları bir evreydi. Neyse ki bu pilotların ümitsiz ve neredeyse intihar niteliğindeki deli cesaretleri mucize bir olayda zirve yapmıştır: Berlin'e düzenledikleri bir hava baskını Hitler'i çılgına çevirmiş ve Britanya Adalarını işgal planını rafa kaldırtmıştır ona. RAF'ın bütün takati kesilmiştir ama zafer onundur!

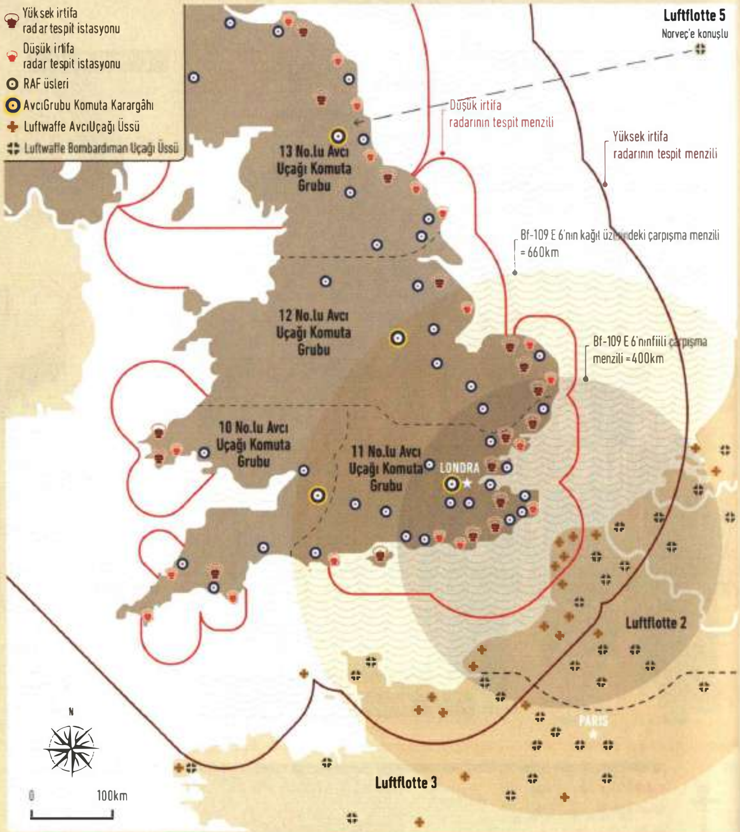
Tarihçi Richard Overy'nin açıkça ortaya koyduğu gibi bu hikâye propagandadan ibaretti. RAF hiçbir zaman gerçekten tamamen yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalmadı. Hiçbir zaman pilot ya da uçak kıtlığı çekilmedi ve sadece bir avuç havaalanı geçici süreliğine faaliyet dışı kaldı. Gerçekte RAF'ın zayiatı ihmal edilecek kadar az değildi, ama tahammül edilebilir düzeylerde kaldı. Avcı uçakları ağır darbelere maruz kalan *Luftwaffe* içinse zayiat tahammül edilemez seviyede oldu.

Britanya'yı "kurtaran" meşhur dönüm noktasına gelince: O anın sebebi *Führer*'in öfkesinden ziyade Göring'in yaptığı bir muhakeme hatasıydı. Kaydedilen zayiatı olduğundan fazla zanneden Göring RAF'ın tükendiğini düşündü ve stratejik programın başka bir safhasına, endüstri tesislerinin imha edilmesine geçti. Bu esnada *Blitz* de devam ettiği için (meşhur Coventry baskını 14 Kasım 1940'ta gerçekleşecekti) düşmanlarının gücünü olduğundan fazla hesap eden İngilizler, düşmanları mağlubiyetlerinin gerçek boyutlarını fark etmekte ne kadar zorlandılarsa, kendi galibiyetlerinin gerçek boyutlarını fark etmekte o kadar zorlandılar. Londra'da Hava Bakanlığı'nın (ilk kez ismini büyük M ile yazdığı) Britanya Muharebesi'nin kazanıldığını ilan eden bir broşür yayımlaması Mart 1941'i bulacaktı. O zamana kadar Almanlar güçlerini yeniden kazanmışlardı ama artık yüzleri doğuya dönüktü.

Hitler gerçekten Britanya'yı işgal etmek istedi mi? Yoksa hava saldırısı barış antlaşması müzakerelerini başlatmaya yönelik bir araç mıydı? Söylemesi güç. RAF ülkeyi kesin şekilde kurtarmış olmayabilir, fakat ülkeye bir moral zaferi kazandırdığı da kesindir. Savaş zamanı bu da azımsanacak bir başarı değildi.

1 • KUVVETLER DENGESİ

Bu muharebede avcı ve bombardıman kuvvetlerinin müteşekkil iki Alman *Luftflotte*'si ile kendi içinde dört gruba ayrılan birleşik bir İngiliz komutası karşı karşıya geldi. İngilizlerin dört grubundan 11 No.lu Grup, saldırıların yoğunlaştığı Güneydoğu Britanya'dan sorumluydu. Sayısal üstünlüğü ellerinde tutan Almanlar pek çok hedef içinden istediklerini seçme lüksüne sahiplerdi. Fakat taarruzun kapsamı, bombardıman uçaklarına eskortluk etmesi gereken tek koltuklu Messerschmitt Bf 109 E avcı uçaklarının dar menziliyle sınırlı tutulmuştu. RAF'ın elinde bunların karşısında meydana sürecek daha fazla Spitfire ve Hurricane uçakları ve radarlarla optimize edilmiş önleme sistemleri vardı.

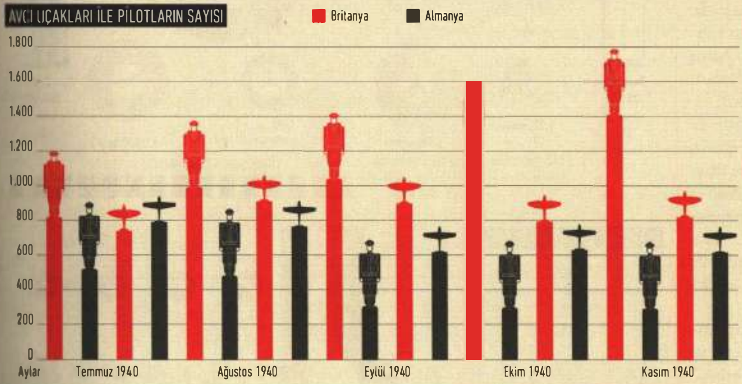

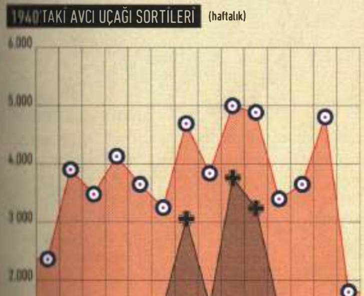

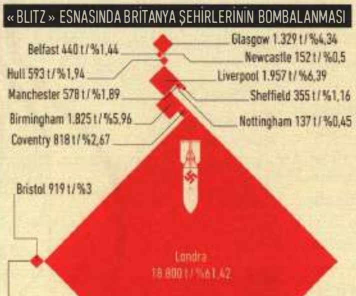
2• MUHAREBENİN AŞAMALARI

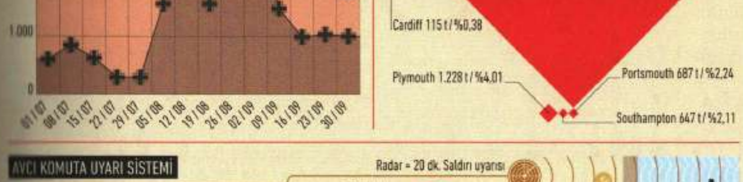
Alman taarruzu dört aşamaya bölünmüştü. 7 Ağustos 1940'a kadar olan kısımda avcı uçağı sürüleri İngiltere'nin güneyinde RAF uçaklarını taciz edip limanlara saldırdılar. İkinci aşama 6 Eylül'e kadar sürdü ve bu aşamada güneyde ve Londra yakınlarında bulunan Avcı Komuta havaalanları, radar tesisleri ve havacılık fabrikaları hedef alındı. 7 Eylül'de başlayan üçüncü aşama genişletilmiş Londra bölgesindeki fabrikalara ve rıhtımlara yapılan baskınlardan oluşuyordu. Nihayet Blitz aşaması, yani temelde Londra olmak üzere sınai merkezlere odaklanan gece bombardımanları geldi. Bu aşama 14 Kasım'dan 1941 yazına dek sürdü.

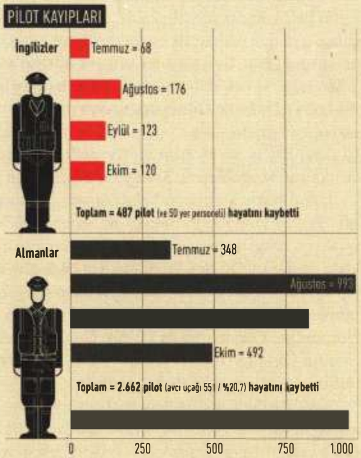

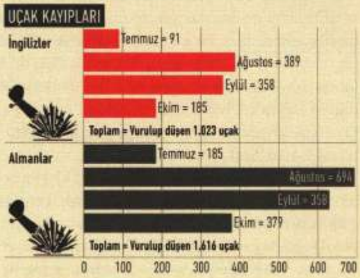

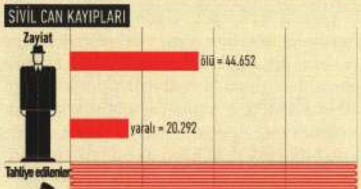

3• ZAYİAT

Avcı Komutası'nın sorunlar yaşadığı inkâr edilemez bir gerçekti, fakat bu esnada İngilizler çoğu zaman aynı gün çarpışmaya geri dönebiliyorken Britanya semalarında vurulup düşen ve derhal esir alınan Almanlar, İngilizlerin zayiatının yedi buçuk katı bir kalıcı zayiat meydana getiriyorlardı. Dahası, RAF'ın pilot yönetim sistemi (pilotların rotasyonu, eğitimi, ikamesi) daha sürdürülebilir ve verimliydi ve RAF'ın zayi olan uçaklarının yerine çabucak yenileri geliyordu. Öte taraftan Blitz temelde fabrikaları hedef almakla beraber sivil nüfus da gece baskınlarından çok çekmişti.

KAYNAKLAR: 1• Richard Overy, *The Battle of Britain, Myth and Reality*, Londra, 2010 / Richard Overy, *The Bombers and the Bombed: Allied Air War over Europe, 1940-1945*, New York, 2014 - 2• Peter Dye, « Logistics and the Battle of Britain », in *Air Force Journal of Logistics*, 22 December 2000 - 3• *After the Battle of Britain (Mark II)*, Old Harlow, Essex, 1982, s. 259.

JAPONYA'DAN GELEN TSUNAMİ

Daha çok "Pasifik'teki Savaş" adıyla bilinen ve Japon İmparatorluğu ile Batılı Müttefikler arasında gerçekleşen çarpışma standart kronolojilerde 7 Aralık 1941'den 2 Eylül 1945'e kadar sürmüş kabul edilir. Bu tarihlendirme çatışmaya dar ve Amerikan merkezli bir açıdan bakmak anlamına gelir. Gerçekte bu savaşın kökleri ve sonraya kalan etkileri çok daha geniştir, 1930'lara kadar uzanır. Bu kökler Doğu ve Güneydoğu Asya'nın tamamını kapsarlar, çatışmanın arka planına dair bu kapsamlı bakış Çin'den başlar ancak Hint ve Hindiçin yarımadalarının tamamını, Moğolistan'ı, Kore'yi ve SSCB'yi de içerir.

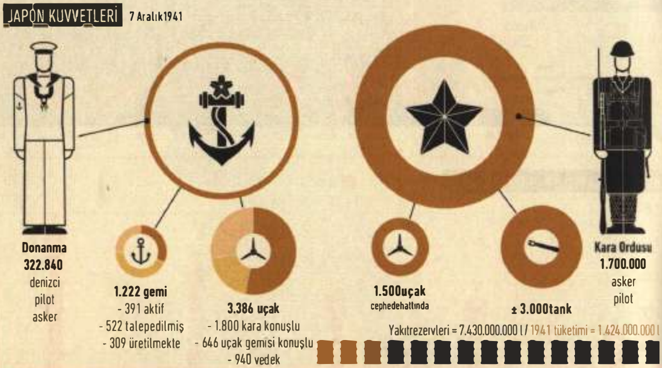
Japon bakış açısından bakıldığında bu savaş aslında bir "Büyük Doğu Asya Savaşı" idi. Savaş 1937'de Çin'in işgaliyle, hatta daha da önce, 1931'de Mançurya'nın ilhakıyla başlayan On Beş Yıl Savaşı'yla başlamış ve 1945'te Japonya'nın teslim olmasına kadar sürmüştü. Böyle takvimlendirildiğinde savaş Kızıl Ordu'ya karşı girişilen Nomonhan Olayını (ya da Halhin Gol Muharebesini) ve Fransız Hindiçin'inin 1940'tan 1945'e dek süren tedrici teslim alınma sürecini de kapsıyordu.

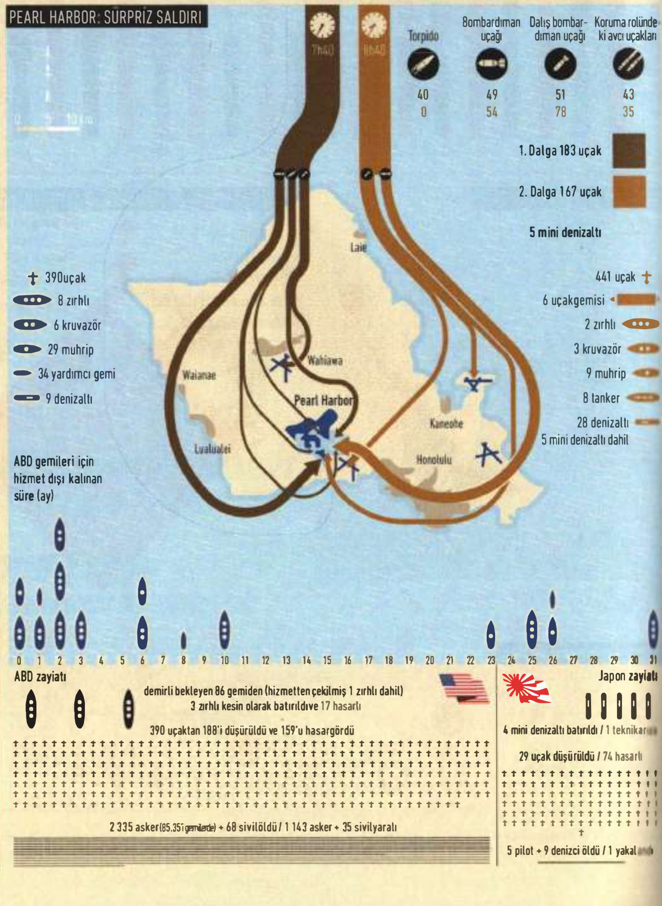
Asya Pasifik Savaşı geleneksel çerçevesiyle sınırlı tutulduğunda bile Hint Okyanusu, Burma, Hindistan ve Çin'e kadar uzanır. Japonya 1940 Üçlü Pakt çerçevesinde Nazi Almanyası ve Faşist İtalya ile kurduğu ittifakla, aşırı milliyetçi politikalarıyla ve (bilhassa da denizlerdeki) büyük askerî gücüyle kendisini ABD ile kafa kafaya çarpışacağı bir yola sokmuştu. Temmuz 1941'de Roosevelt Japonya'ya ekonomik ambargo uygulamaya karar verdikten sonra bu hakikat artık apaçık meydana çıkmıştı. O noktadan sonra Tokyo'nun seçenekleri, Batı'yla ilişkilerini normalleştirmek adına Çin'de vahşice elde ettiği fetihlerini terk etmek ya da Müttefiklerle Sovyetlerin Avrupa'daki zayıflığından yararlanarak, kendi tek taraflı çıkarlarına yönelik olarak kaba kuvvet yoluyla bir "Büyük Doğu Asya Ortak Refah Alanı" meydana getirmekti. Bu alan Güneydoğu Asya adalarının stratejik kaynaklarını ve bilhassa da Hollanda Doğu Hint Adaları'ndaki petrolü içeriyordu. Japonya'nın mutlak hükümdarı İmparator Hirohito güçler dengesindeki orantısızlığın ve uzun dönemdeki ekonomik etkilerin gayet farkında olmasına rağmen bu tedbirsiz planı kabul etti. Ülkenin askerî liderlerinin yaptığı açıklamalara inandı; bu açıklamalara göre Japon mevzilerini ele geçirilemez hale getirip Müttefikleri, bilhassa da Amerika'yı Asya için "yeni bir düzen" müzakere etmeye zorlayarak zafere ulaşmak mümkündü.

7 Aralık 1941'de on tümen kadar sınırlı ancak iyi hazırlanmış bir Japon kuvveti Filipinler, Malezya, Singapur ve Hollanda Doğu Hint Adaları'na hızla dalmaya hazırlanırken, o tarihte dünyanın en iyi uçak gemisi filosu olan Kido Butai, Pasifik'teki Amerikan filosuna Hawaii'deki ana üssü Pearl Harbor'da sürpriz bir saldırı gerçekleştirdi.

1• PEARL HARBOR: ALDATICI BİR ZAFER

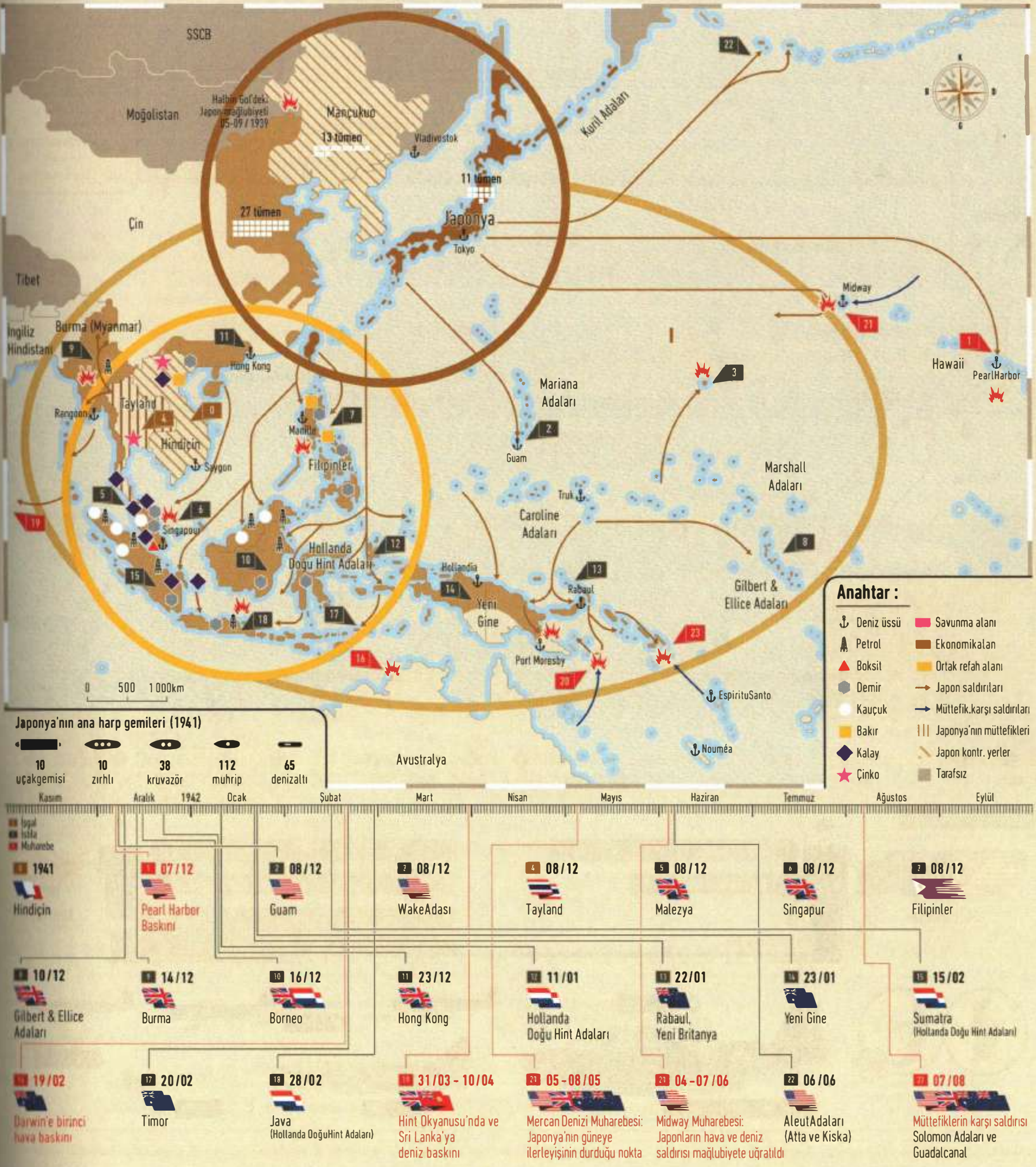
Tarihin "meşum bir gün" ve ABD filosuna tattırılmış trajik bir mağlubiyet olarak hatırladığı Pearl Harbor saldırısının askerî etkileri aslında nispeten küçüktü, çünkü saldırının ana sonucu, artık çok yavaş kaldıkları için büyük ölçüde ıskartaya çıkarılmış yaşlı zırhlılardan oluşan bir filonun geçici süreliğine etkisiz hale getirilmesinden ibaretti. Bu zırhlıların iki tanesi hariç tamamı sonradan tekrar hizmete alındı. Daha da özelde saldırı Amerikan uçak gemilerini vurmayı başaramadı. Pearl Harbor ve 10 Aralık 1941'de Kraliyet Donanması'nın Z Kuvvetinin imha edilmesi Japonya'ya zaferlerini tahkim etmek için ancak birkaç aylık bir süre verdi, fakat temel güç dengesini değiştirmedi.

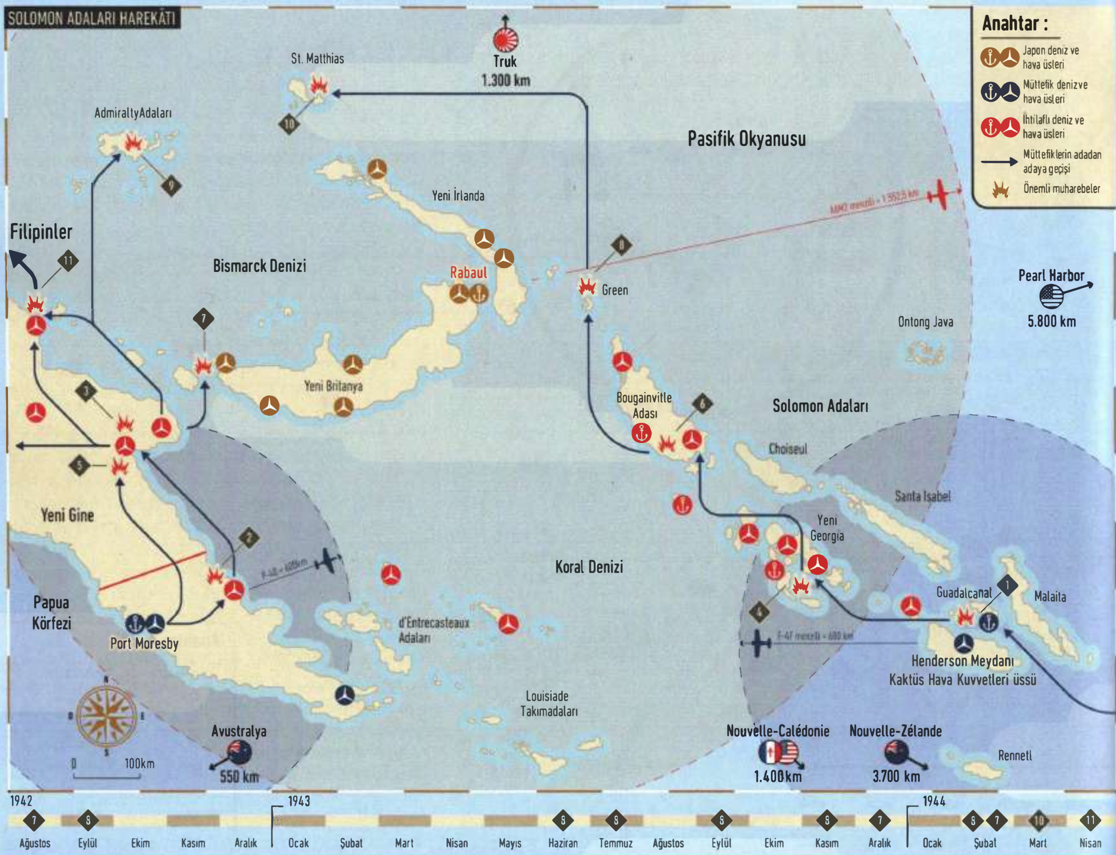
2• JAPONYA'NIN FETİHLERİ: (ARALIK 1941 - HAZİRAN 1942)

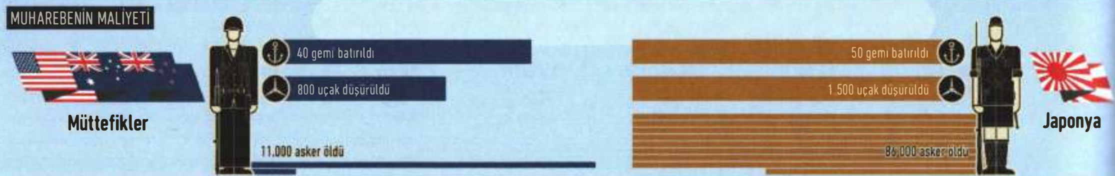
ABD'yi mağlup edemeyeceklerini fark eden Japon komuta kademesi ve başta da Amiral Yamamoto hızlı ve vahşi bir taarruzla zaman kazanma planı yapmıştı. Planın ilk aşaması, Hawaii'de, Pearl Harbor'da bulunan ABD Pasifik Filosunun savaş ilan edilmeksizin derhal etkisiz hale getirilmesiydi. Japonların Pasifik'te stratejik inisiyatifi planlamış oldukları gibi ellerinde bulundurdukları altı ayda, kara ordusunun desteğini de yanına alan filonun ilk görevi ABD'nin kontrolündeki Filipinler'i, Ingiliz Malezyası'nı ve stratejik önem arz eden Singapur'u almak ve bu esnada Batı'nın Java, Sumatra, Borneo, Yeni Gine vb. gibi sömürgelerindeki kaynakların kontrolünü ele geçirmek, Burma'yı alarak Çin'i izole etmek ve Merkez ve Güney Pasifik takımadalarına dayalı, Gilbert ve Solomon adalarına kadar uzanan (ve böylece Avustralya kıyılarına doğrudan bir tehdit arz eden) geniş bir savunma çevresi yaratmaktı. İkinci aşama için Yamamoto Midway atolü yakınlarında ABD filosunu nihai bir çarpışmaya teşvik edip filonun işini bitirme fikrini ölçüp biçiyordu.

3• BİR YAPRITMA HARBİ: GÜNEY PASİFİK'İ GERİ ALMAK

Yedi ay süren kesintisiz galibiyet serisinden sonra 1942 ilkbaharında, Mayıs'ta Mercan Denizi'nde, akabinde Haziran'da da Midway'de Japonların görkemli fetihleri sona erdirildi. Amiral Yamamoto'nun ABD Pasifik Filosu'nu yok etme planı, temel silahı olan Kido Butai altı büyük uçak gemisinden dördünü kaybettiğinde felaketle sonuçlandı. Ağustos 1942'den itibaren Amerikalılar inisiyatifi yeniden ele geçirdiler ve Güney Pasifik'te Guadalcanal adasından başlayarak Solomon Adaları'nı geri almak üzere bir yıpratma harbine giriştiler. Denizde, karada ve havada aylarca süren çarpışmalara sahne olan bu yüksek maliyetli büyük muharebe Amerikalılara Japon kuvvetlerini yavaş yavaş yok etme imkânı verdi. Japon komutanlar 1943'te Amiral Nimitz'in filosunun güçlendirilmesini beklerken ikinci düzey mevzilere sıkı sıkıya tutunma hatasını işleyeceklerdi.

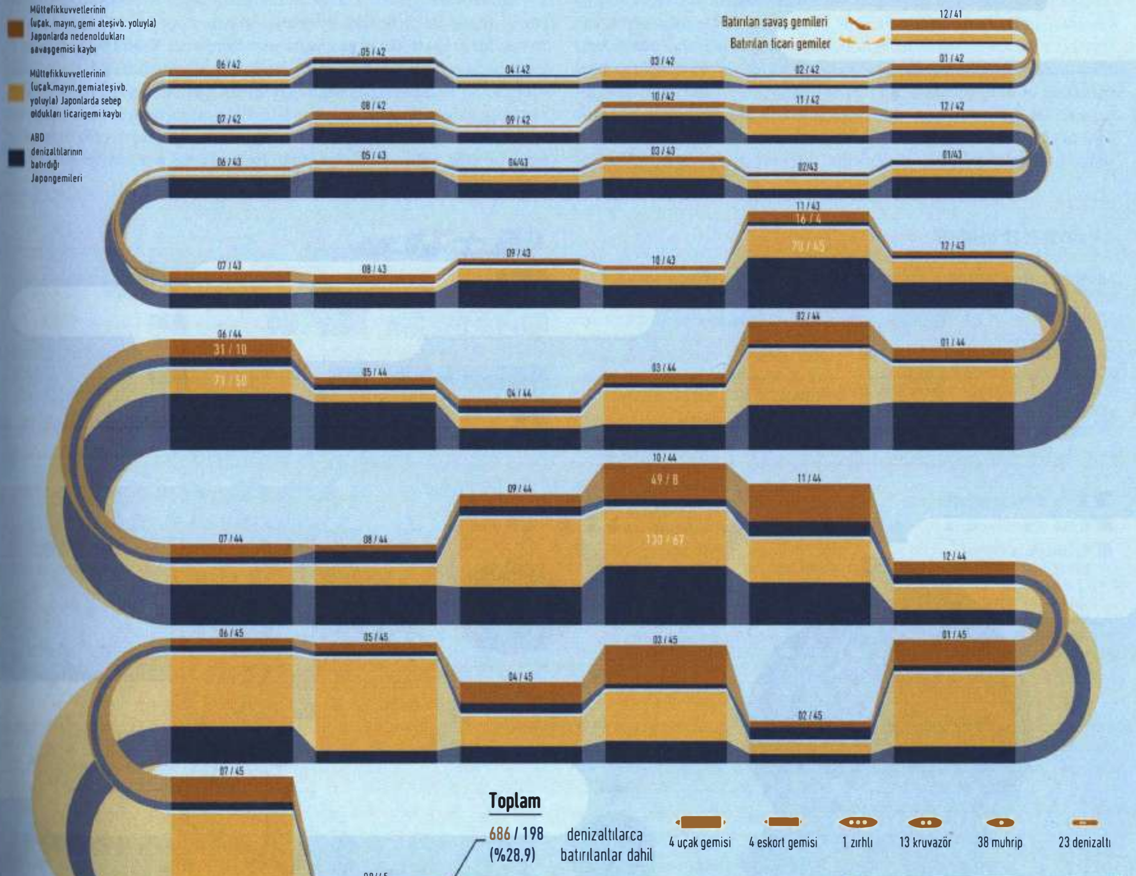

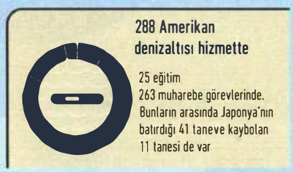

KAYNAKLAR : *1•* Nicolas Bernard, *La Guerre du Pacifique*, Paris, 2016 - *2•* John Costello, *The Pacific War*, New York, 1981 - *3•* S. E. Morison, *History of U.S. Naval Operations in World War*

4• SESSİZ SINIF: PASİFİK'TE HAYATİ BİR SİLAH

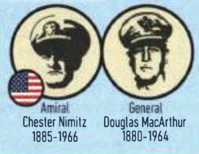
Alman muadilleri *U-bot*lar kadar bilinmeseler de ABD Donanmasının "Sessiz Sınıf" adıyla anılan denizaltıları Pasifik'teki savaşta hayati bir rol oynadılar. Özellikle *Gafo* sınıfı büyük denizaltıların rolü çok önemliydi. Amiral Halsey bu denizaltılar için savaştaki en belirleyici silah demiştir. Nispi olarak ABD Donanması'nın tamamındaki en ağır kaybı (gemilerin yaklaşık %20'si kaybedilmişti) vermek pahasına olsa da bu gemiler Japonya sanayisinin başta petrol olmak üzere Doğu Hint Adaları'ndaki hammaddelerle bağlantısını keserek 1943 ile 1945 yılları arasında ülkenin ekonomisini felç etmişlerdi. 1944 yılı geldiğinde Japon filosundan geriye kalanlar, kaynak stoklarının güvenliğini temin etmek için petrol yataklarına ve rafinerilere mümkün olduğunca yakın konuşlanmak zorundaydı. Japonların yaptığı en ciddi stratejik hatalardan birisinin yeteri kadar eskort gemi sağlamayarak tankerlerinin güvenliğini ihmal etmek olduğu pekâlâ iddia edilebilir.

504 Amerikan pilot ve denizcisi kurtarıldı

II, New York, 2001 (yeniden basım) - 4• C. Smith, *Pearl Harbor 1941: The Day of Infamy,* Oxford, 2001 - 5• *History of Imperial General Headquarters,* JM n° 45, US Army, 1959.

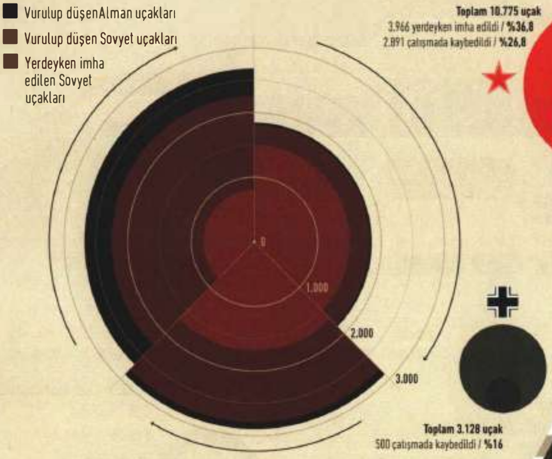
BARBAROSSA HAREKÂTI :

Wehrmacht 22 Haziran 1941'de Sovyetler Birliği'ne saldırdığında karada ve havada dünyada açık ara en iyi orduydu. Savaşı takip eden hiç kimse Kızıl Ordu'ya en ufak bir şans tanımıyordu. Kızıl Ordu'nun komutası, taktikleri, sınıflar arası çatışma becerisi, eğitimi ve ahengi ve sürpriz unsurundan da önemli faktörlerinin tamamı kesinlikle daha gerideydi. Harekâtın ilk ayları Wehrmacht'ın Polonya ve Fransa istilalarına benzer görüntüler arz etti, fakat her şey üç kat daha ağırdı: *Wehrmacht*'ın Kızıl Ordu'nun etrafını çevirdiği beş büyük operasyon iki milyonu aşkın savaş esiri ile imha edilen ya da ele geçirilen 10 bin uçak ve 12 bin tank ile sonuçlandı ve ilerleyiş *Wehrmacht*'ı Leningrad, Moskova ve Rostov'un kapılarına kadar götürdü. Gelgelelim doğaları gereği üstün oldukları inancının ve ideolojik varsayımlarının sarhoşluğuna kapılmış görünen Almanlar, daha sonraki çöküşlerinin nedenlerinden bazılarını da teşkil edecek pek çok hata yaptılar. Düşmanlarının insani kaynağını ve maddi kaynaklarını akıl almaz derecede azımsamışlardı. Karşılarında 200 tümen bulmayı bekliyorlardı, gerçekte 500 tane vardı. Lojistik hazırlıklarını üzerine bina ettikleri varsayımlar aşırı iyimserdi. Eylül 1941'de kuvvetler yokluklar çekmeye başlamıştı, bu da zayiatlarını hızlandırdı. Alman askerî ve siyasi liderleri bilhassa da Bolşevik rejiminin yenilgilerden sonra çöküp gideceğini garanti görmüşlerdi. Savaş esirlerinin, firarilerin ve envai çeşit döneklerin sayısı onları Sovyetlerin içe doğru çökeceği beklentisine sokmuştu – böyle bir çöküş hiçbir zaman gerçekleşmedi.

1• KUVVETLER DENGESİ

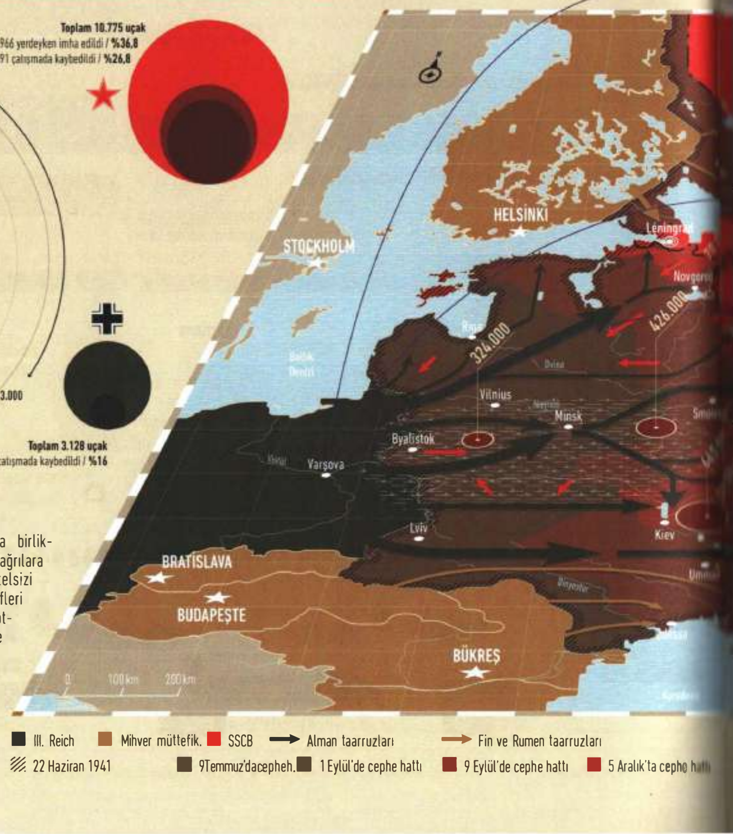
Sovyetlerin uçak ve tanklardaki görünüşteki üstünlüğü aldatıcıydı. Sevk ve idaresi zayıf, lojistik bağlantıları ve muhaberesi yetersiz, sınıflar arası çarpışma kapasitesinden yoksun Sovyet birlikleri, ekipmanları bazen daha üst kalite olmakla birlikte *Panzer*lerin ya da *Luftwaffe*'nin dengi değildi. *Wehrmacht*'ın at sırtında nakledilen piyadeleri vardı, ancak büyük ölçüde demiryollarına bağımlı rakibinden çok daha motorizeydi *Wehrmacht*. Finler hariç, sahaya sürülen milyonluk Rumen, Macar, İtalyan ve Slovak askerleri Almanlarla aynı çarpışma tutumuna sahip değillerdi. Ancak ikincil harekâtlar yapabileceği ve işgalle ilgili görevleri yerine getirebileceği şekilde Wehrmacht'ın elini rahatlattıklarından onlar da önemli oldular.

2• SÜRPRİZ HAVA SALDIRILARI

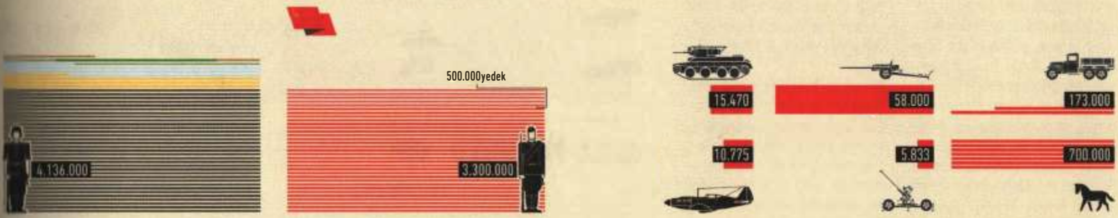
İlk dört gün *Luftwaffe* bütün çabasını yerde ve havada Rus uçaklarını imha etmeye ayırdı. Rusların hazırlıksızlıkları ve inatçılıkları, saldırının sürpriz etkisinden daha hayati olmuştu. Yeni ve eski modellerin karması olan uçak envanteri çok çok az sayıda havaalanına istiflenmişti, bu havaalanlarının pek çoğunda kontrol kuleleri, hangarlar, uçaksavar savunma sistemleri veya telsizler yoktu. İlk saldırılardan sonra Sovyetler uçaklarını sınırın 300 kilometre doğusundaki eski Stalin Hattı'nın arkasındaki havaalanı zinciri boyunca yayabilirlerdi. Ancak böyle yapmadılar. Bunun yerine kara birliklerinden gelen çağrılara cevap vermeyi ve telsizi ya da spesifik hedefleri olmayan genç pilotları katledilmeye göndermeyi tercih ettiler.

AYKIRI UÇLARIN MUHAREBESİ

Stalin hükümeti, liderinin bayraktarlığında olduğu yere tutundu. Askeriye üzerinde, rejimin (gerçek ve muhayyel) envai çeşit muhalifi üzerinde amansız bir baskı vardı; nüfusun ve maddi kaynakların tamamı vahşi bir seferberliğe tabi tutulmuştu ve Rus vatanseverliğine vurgu yapılıyordu. Bütün bunlar sayesinde yenilginin kaosu içinden Kızıl Ordu karşı saldırılarına devam edebiliyor, demiryolları 1.000 stratejik fabrikanın sökülüp doğuya götürülmesi için kullanılabiliyor ve yedek kuvvetleri toplayacak, düşmandan dersler çıkarılacak ve birlikleri ve taktikleri yeniden organize edecek zaman kazanılabiliyordu.

Barbarossa Harekâtı asla sıradan bir askerî harekât değildi. Canavarca hislerle yürütülen bir sömürgecilik projesi, bir ideolojiyi (Bolşevizmi) ve onun ajanlarını, memurlarını ve Yahudilerini yok etme seferiydi. Cephede milyonlar öldürüldü, ancak cephe hattının gerisinde, *Einsaztgruppe*'lerin pogromlar yaptığı, Yahudi erkekleri, kadınları, çocukları, partizan ve siyasi memur olduğuna inanılan insanları vurduğu, ayrıca iki milyon savaş esirinin açıkta ölüme terk edildiği kasaba ve köylerde de milyonlar öldü. Ölen beş milyon insanla 1941'in ikinci yarısı muhtemelen tarihteki en ölümcül yarım yıldı. Barbarossa Harekâtı medeni toplum hayatının tek tek bütün kurallarının çiğnendiği bir harekâttı, Avrupa'da Avrupalılarca işlendi bu işler.

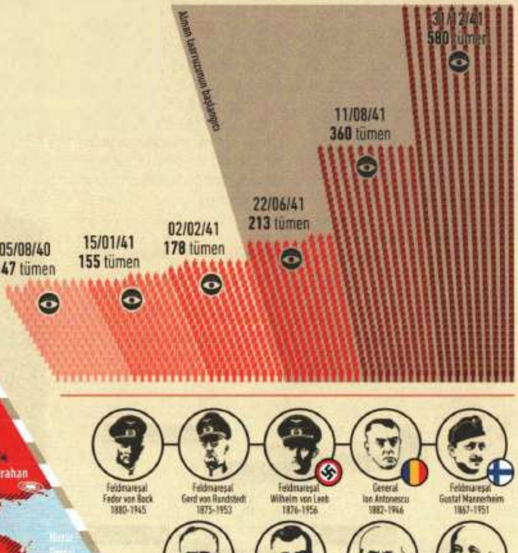

Sovyet karşı saldırıları
Kuşatmalar ve esir sayıları
İlk Alman hedefleri
Bataklıklar

3• ALMAN İSTİHBARATININ BAŞARISIZLIĞI

Barbarossa Harekâtı, Kızıl Ordu'nun 150-180 tümenlik bir kuvvete sahip olduğunu ve Sovyet asker alma düzeninin kısa sürede yeni kuvvetler oluşturamayacağını tahmin eden istihbarati bilgilere dayalı olarak planlanmıştı. Kısa süre içinde Almanlar afallayıp kalacaklardı. Örneğin 1941'in ilk yarısında seferber edilen kuvvetlerde tespit edilen aşağıdaki sert yükseliş karşısında! Almanların tadını kaçıran başka sürprizler arasında KV ve T-34 tankları, Sturmovik bombardıman uçakları ve roketatarlar gibi denklerine sahip olmadıkları ekipmanları keşfetmeleri ve insanların yaygın şekilde nefret edilen bir rejim uğruna ölmeye şaşırtıcı şekilde hazır olmaları da vardı.

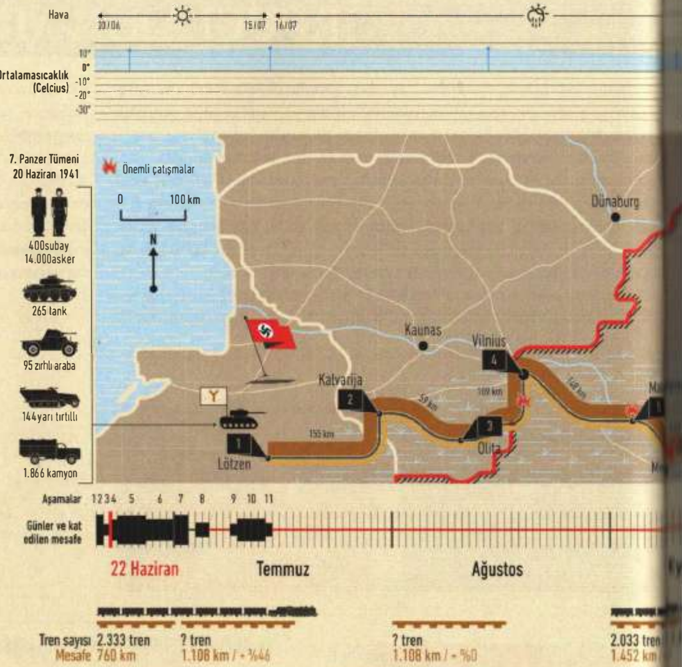
4• 7. PANZER TÜMENİ'NİN ÇÖKÜŞÜ

Yandaki harita, Barbarossa Harekâtı'nda rol alan on yedi zırhlı tümenin (ve onlara eşlik eden 12 motorize tümenin) izlediği rotayı gösteriyor. 7. Panzer Tümeni, bilhassa da yaz fırtınaları ve sonbahar yağmurları zamanlarında berbat hale gelen bozuk yollarda 1700 kilometre ilerleyerek resmen kendi kendisini aşındırdı. Altı ayda sekiz şiddetli muharebeye ve sayısız küçük çatışmaya girdi. Sadece Ağustos ayında Duhovçina'da Konev'in 19. Ordu'suyla kurduğu sıcak temas dahi tümenin 500 asker ve 70 tankına mal oldu.

Tümenin çarpışma becerileri yakıt, mühimmat ve yedek parçaların nakledilebilmesine de bağlıydı. Almanların üç ordu grubunun geri bölge depolarına ulaşan trenlerin sayısı Eylül'den itibaren ciddi şekilde azalmaya başladı. Bunun sebepleri tren kıtlığı, insan gücü eksikliği, olumsuz hava koşulları ve Kızıl Ordu'nun sebep olduğu tahribattı. Kamyon kafileleri depolardan ileri birliklere ihtiyaç duyulan her şeyi taşıyamıyordu. 22 Haziran 1941'de kullanılabilir durumdaki kamyonların sayısı 500 binken aynı sayı 15 Kasım'da 135 bine düşmüştü. Mühimmat ve yakıt ikmali önceliklenmiş, yiyecek ve kışlık kıyafetler ikinci plana atılmıştı. Askerlerin bunları yerel halktan yağmalaması gerekmişti.

Zayiat beklenenden çok daha fazla oldu. Yaygın inanışa karşın zayiat yaz aylarında, hele de Temmuz'da kış aylarında gerçekleşecek karşı saldırıdakinden daha yüksek oldu. Ağustos'ta Alman liderler kuvvetlerde tükenmişlik emareleri görmeye başlamışlardı. Askerler şöyle yazıyorlardı mektuplarında: "Fransa'da üç harekâta katılmak Rusya'da bir harekâttan evladır." Sıcaklık grafiği soğuk bir kış başını gösteriyor, ama bu dereceler istisnai değildi. Üç dört yılda bir öyle bir soğuk kış oluyordu, dolayısıyla dereceler tahmin edilebilirdi.

Almanların Moskova dışındaki mağlubiyetinin tek sorumlusu kış değildi. Boylarını aşan işlere girişmiş, stratejik planları olmayan, Stalinist hükümetin çökeceği şeklindeki olmayacak duaya amin demiş liderleri tarafından sınırlarının ötesine itilen *Wehrmacht*, daha sıcaklıklar düşmeden önce, 15 Kasım'da bile dağılmaktaydı.

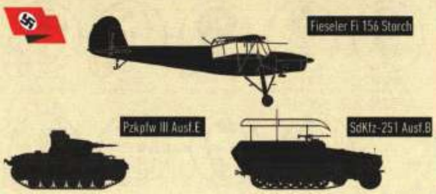
5• KIŞ KARŞI TAARRUZLARI

Almanların yüksek kayıplarının ve Sovyetlerin onlarınkinden de yüksek kayıplarının sebeplerinden biri Sovyet saldırılarının yüksek sayısıydı. Moskova'daki karşı saldırıdan önce on dokuz karşı saldırı oldu. Bu karşı saldırılardan altısı Leningrad eksenindeydi ki bunların da üçü Almanlara yaşattıkları operasyonel zorluklar bakımından kayda değer oldular: 14-18 Temmuz Soltsi-Dno, 12-23 Ağustos Staraya Russa ve 12 Kasım-31 Aralık Tihvin. Sekiz karşı saldırı merkez eksende oldu. Merkezdeki karşı saldırıların arasında şunlar da vardı: 5-9 Temmuz Senno-Lepel, 13 Temmuz-7 Ağustos Bobruysk, 21 Temmuz-9 Ağustos Smolensk, 17 Ağustos-8 Eylül Ynelya. Bunlara ek olarak beş karşı saldırı da Ukrayna'da gerçekleşti; bunların arasında da 26 Haziran-3 Temmuz Lutsk-Rovno-Brody, 10-14 Temmuz Novogrod-Volinski, 22-30 Kasım Rostov ve 26 Aralık-10 Ocak Kırım.

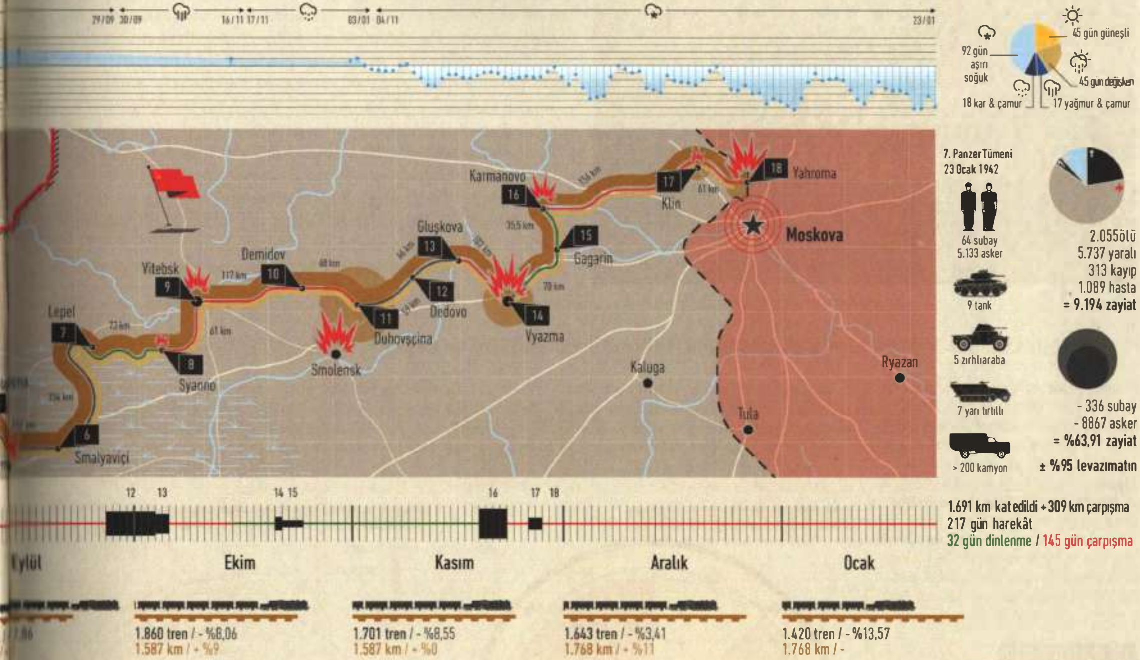
Jukov'un 5 Aralık 1941'de Moskova önlerinden başlattığı karşı saldırı sonucu belirledi. Bu karşı saldırı *Wehrmacht*'ı 100-200 kilometre batıya doğru geri sürdü ve levazımatının çoğunu imha etti. Barbarossa Harekâtı'nın başarısızlıkla sonuçlanacağının işareti oldu ve *Wehrmacht*'ın %80'ini bir yıpratma harbine esir edip bıraktı.

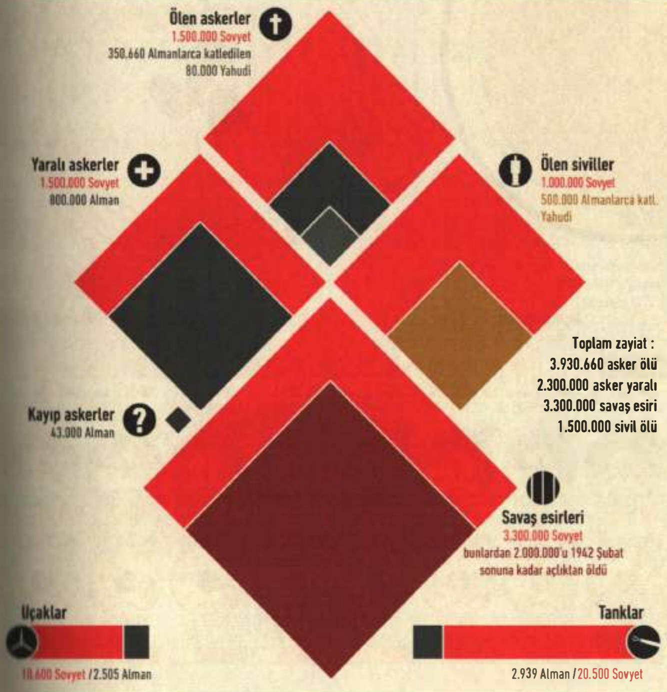
III. Reich — Mihver müttefikleri
22 Haziran 1941'deki sınırlar
Geri alınan topraklar — SSCB
Sovyet karşı saldırıları
Kuşatma altındaki şehirler

KAYNAKLAR: *1• Das deutsche Reich und der Zweite Weltkrieg,* C. 4 - *2•* Rüdiger Overmans, *Deutsche militärische Verluste im Zweiten Weltkrieg,* Münih, 2004 - *3•* G. F. Krivosheev (haz.), *Soviet*

6• SON TOPLAM

Eylül 1941'den Şubat 1942'ye kadar öldürülen her Alman askerine karşılık 5 Sovyet askeri öldü. Soğuktan, hastalıktan ve açlıktan ölmeye terk edilenler de sayılırsa bu sayı 10'a çıkar. Kızıl Ordu'nun levazımat zayiatı korkunç boyutlardaydı. Savaşın tamamı boyunca her bir *Panzer* için dört Sovyet tankı kaybedildi, ama 1941'de tanklarda kayıp oranı 1'e 10'a çıktı, uçaklarda da 1'e 4'e.

Bu kütlevi katliam kısmen Sovyet komuta kademesinin her seviyesine bulaşmış vasatlıktan kaynaklanıyordu. Çoğu yerde piyadeler hiçbir keşif faaliyeti veya ağır silah karşısında hiçbir koruma olmaksızın arka arkaya dalgalar halinde saldırıya gönderilmişti. Savaş esiri sayısının yüksekliği Kızıl Ordu'nun beş kez büyük operasyonlarda etrafının çevrilmiş olmasına bağlanabilir, ancak bunun yanında askerlerin teslim olduğu veya yığınlar halinde (ve en azından bazıları siyasi sebeplerle) düşman saflarına geçtiği de vakiydi.

1941'de bir milyon sivilin ölmüş olmasının çeşitli sebepleri vardır. Bombardımanlar, çarpışmalar, idamlar ve her türden kıtlıklar... Ayrıca Baltıklardaki ve Ukrayna'daki milliyetçilerin yardımı ve *Wehrmacht*'ın tam desteğiyle Alman polisi ve SS'in elinde yok olan 500 bin Yahudi de bunlardandır. Üstelik 1941 daha sadece başlangıçtı.

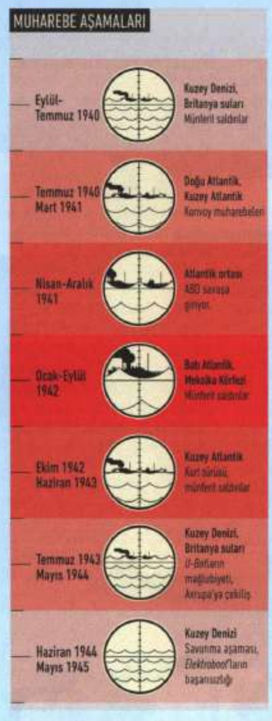
Casualties and Combat Losses in the Twentieth Century, Londra, 1997 - 4• Nigel Askey, *Operation Barbarossa: The Complete Organization and Statistical Analysis, and Military Simulation*, lulu.com, 2016.

ATLANTİK MUHAREBESİ

"Savaş süresince beni gerçekten korkutan yegâne şey U-bot tehlikesiydi." Winston Churchill anılarında böyle yazmıştır. Atlantik Muharebesi esasında Müttefiklerle Mihver Devletleri arasında geçen devasa bir deniz muharebesinin tam merkezini oluşturuyordu. 1939'dan 1946'ya kadar süren ve dünya üzerindeki denizlerin tamamında çetrefil sonuçlar yaratan bu büyük muharebede bir dizi farklı harp yöntemi ve aracı kullanıldı: Uçaklar, mayınlar, su üstü gemileri, kamuflajlı akıncılar, komando harekâtları, şifre kırma... Fakat daha dar ve geleneksel tanımıyla Atlantik Muharebesi, Alman *U-bot*larının (ve Bordeaux'da konuşlu birkaç İtalyan denizaltısının) Müttefiklerin Kuzey Atlantik'te kurduğu deniz ulaşım ve iletişim ağını bozma denemesiydi. Düşmanın kargo gemilerine ve petrol tankerlerine saldırılar düzenleyerek *Reich* hem ithalata yüksek derecede bağımlı Britanya ekonomisini felce uğratmayı

1• STRATEJİK KONULAR

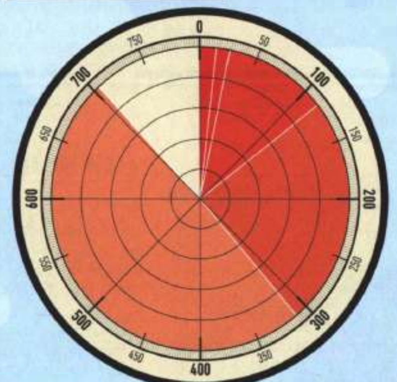
Atlantik Muharebesi'ndeki temel müşkülat Kuzey Amerika ve Avrupa arasındaki deniz güzergahlarını koruyarak ekipman, asker ve levazımatın savaşın farklı cephelerine taşınmasına olanak sağlamaktı. Bu bilhassa Britanya'nın kaygısıydı, ama 1941 yazından sonra SSCB'nin de derdi haline geldi, çünkü Murmansk-Arhangelsk kutup güzergahı üzerinden ödünç verme-kiralama levazımatı teslim alıyordu. ABD açısından bakıldığında müşkülatın bir kısmı da düşmanlarının kuracağı muhtemel bir deniz koalisyonundan kendisini koruyan deniz bariyerini ayakta tutmaktı.

2• AMİRAL DÖNİTZ'İN "KURT SÜRÜLERİ" MÜTTEFİKLERE KARŞI

Alman donanmasının birincil silahları, Kuzey Atlantik'te çalıştırılabilen Tip VII *U-bot*lar ile Amerika kıyılarına ulaşma kabiliyetine sahip ama daha az kullanılan Tip IX olanlardı. Savaşın başlarında, 1930'ların diplomatik kısıtlamaları sebebiyle *U-bot*ların sayısı azdı ve olanlar da hatalı torpido gibi yapısal defolarla maluldü. 1941'de "kurt sürüsü" taktikleri getirildiğinde ve yeni teknik inovasyonlar uygulandığında (bunların arasında 1943'te Hollandalıların geliştirdiği ve aracın suyun altında daha uzun süre kalabilmesine olanak sağlayan denizaltı havalandırma boruları da vardı) sık sık kayıplar da görülmesine karşın denizaltıların sayısı ve etkisi arttı. Ancak Müttefiklerin silahlanmasındaki artışa hiçbir şey kâr etmiyordu. Suyun altında hızlı seyahat etmeyi mümkün kılan *Elektroboot*'lar kesinlikle inovatif bir gelişimdi, ama savaşın çok geç bir aşamasında geldiler.

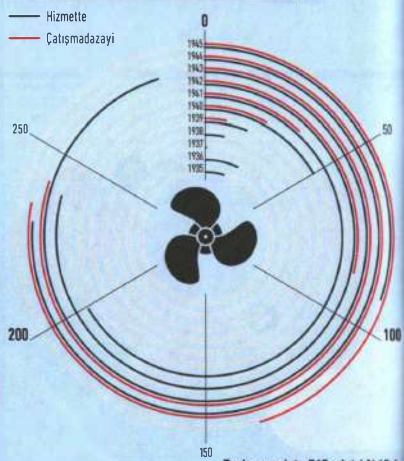
TİPLERİNE GÖRE *U-BOT*LARIN SAYILARI 1935 - 1945

- Ele geçirilen : 14
- Çeşitli : 25 (8 adet tip X mayın döşeyen / 10 adet tip XVI ikmal botları / 7 adet tip XVII araştırma amaçlı)
- Kıyılara uygun : 115 (2 adet tip I / 50 adet tip II / 63 adet tip XXIII)
- Okyanusa uygun : 311 (193 adet tip IX / 118 adet tip XXI)
- Orta menzil : 705 (705 adet tip VII)

Toplam üretilen : 1.170 adet

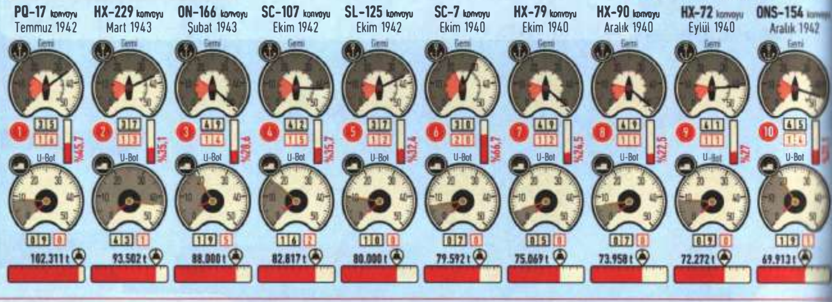
ÜRETİLEN VE ÇATIŞMALARDA ZAYİ OLAN *U-BOT*LAR

Toplam zayiat : 765 adet / %65,4

EN BÜYÜK 10 KURT SÜRÜSÜ SALDIRISI

sıra numarası · birim sayısı · batırılan gemi sayısı · batırılan gemi %'si · batırılan top. tonaj

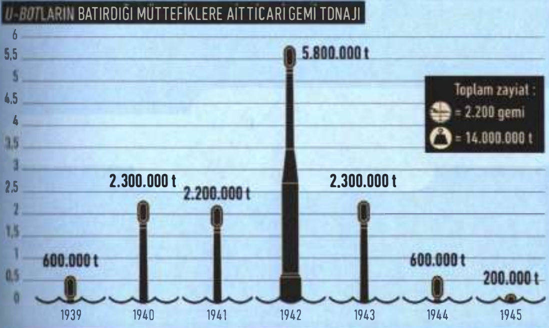

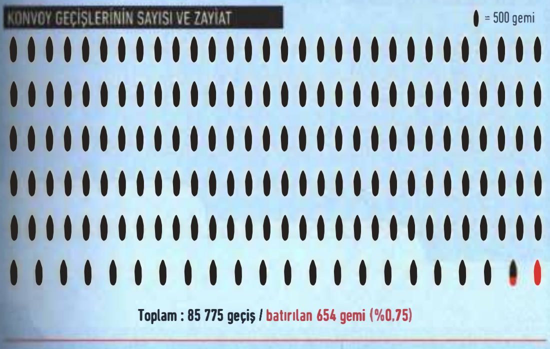
KAYNAKLAR : *1• History of Convoys and Routing*, Washington, DC, 1945 - *2• ASW in World War II*, OEG report no. 51, Washington, DC, 1946 - *3• German Submarine Losses*, Washington, DC, 1963 - *4•* Nathan Miller, *War at Sea: A Naval History of World War II*, Oxford, 1997; Gordon Williamson, *Kriegsmarine U-Boats*, Oxford, 2002 - *5•* Guy Malbosc, *La Bataille de l'Atlantique*, Paris

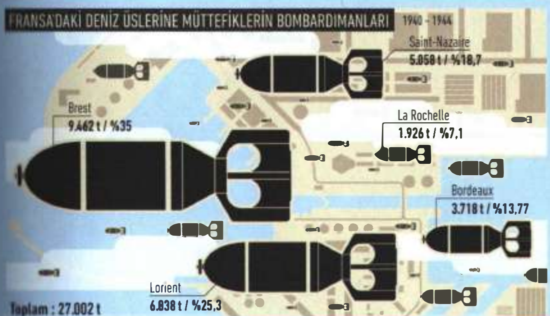
amaçlıyordu hem de Müttefiklerin Avrupa'ya çıkarma yapmasını önlemeye.

Muharebe 1939'da kafilelere yapılan ilk saldırılarla başladı. Bu yöntem önceki dünya savaşından kalmaydı. Amiral Dönitz'in geliştirdiği, Fransa ve Norveç'teki kıyı bölgelerinde bulunan denizaltı üslerinden işletilen "kurt sürüsü" taktiğinin (*Rudeltaktik*) yükselişiyle beraber muharebe 1941-42'de zirve yaptı. 1943'te ise sınai ve teknolojik dengenin geri döndürülemez şekilde bozulması ve kod kırma savaşları (ultra şifre kırımı) sonucunda derece derece sönümlenmeye başladı. Her zamankinden daha fazla sayıda U-bot denizlerde dolanıyordu gerçi (Nisan 1943'te 160 tanesi aynı anda denizlerdeydi, Eylül 1939'da ise bu sayı 40'tı), fakat bu denizaltılar artık üstünlüğü kaybetmişlerdi ve Müttefiklerin yığınlar halinde gemiler üretme hızını dengeleyebilme ümidinden eser kalmadığı bir ortamda ağır kayıplar veriyorlardı.

Atlantik'teki çatışmaların dehşetli olduğu inkâr edilemezdi. Bunların Müttefiklere maliyeti 2200 gemi ve on binlerce insan oldu (bunların içinde 30 bin de ticari gemi personeli vardı). *Reich* da 700 kadar denizaltıda görev alan 25 binden fazla asker kaybetti. Yine de *U-bot*ların gemi kafilelerine düzenlediği en görkemli saldırılara bakıp da bu savaşın ölçeğini abartmamak gerekir. Örneğin istatistiklere göre gemi kafilelerinin ezici çoğunluğu Atlantik'i saldırıya uğramadan ya da sadece küçük kayıplarla geçebilmiştir. Genel toplamda kamuoyunu esir alan Atlantik Muharebesi aslında daha ziyade düşük yoğunluklu bir sıkıntıydı. Britanya'nın izole kaldığı 1941'de ve 1943 baharına kadar önemli ve endişelendiren bir olaydı, ama hiçbir zaman denizlerdeki Anglo-Amerikan hakimiyetine ciddi tehdit arz edecek boyuta gelmedi.

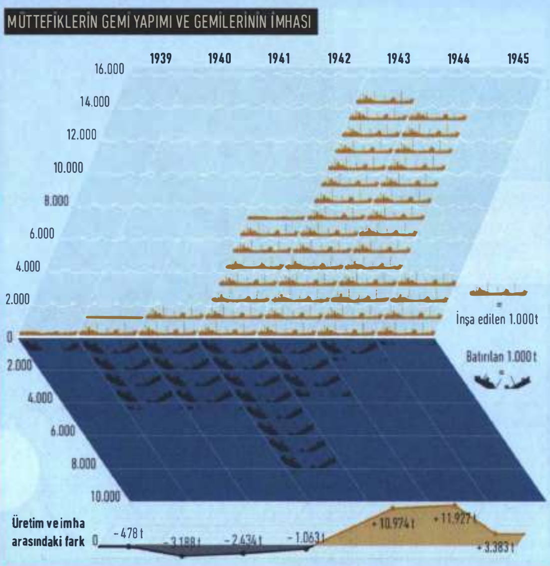

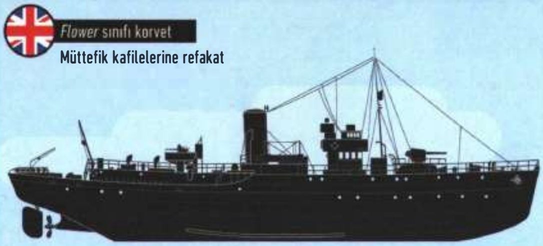

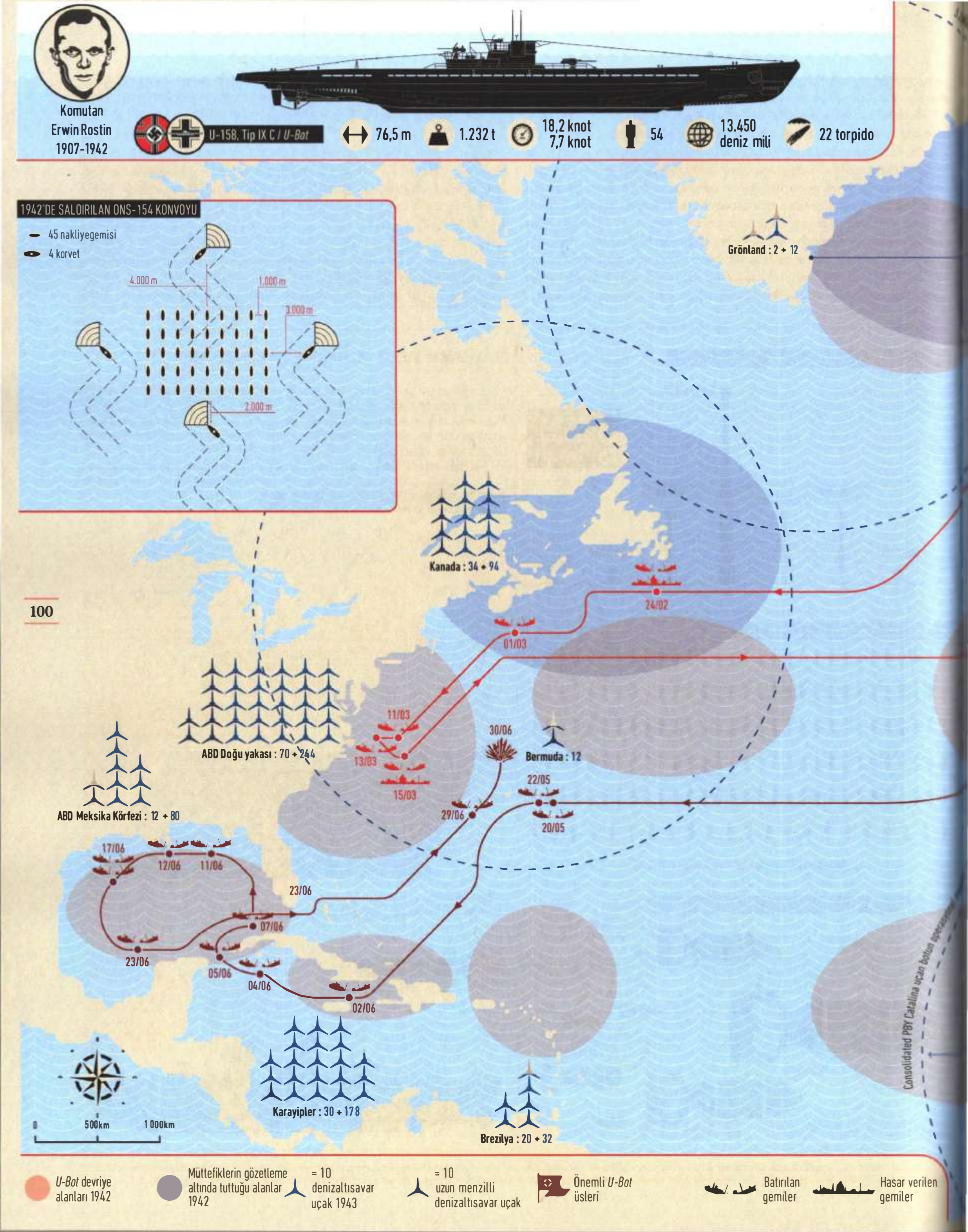
3• BİLANÇO: BAŞTAN KAYBEDİLMİŞ BİR MUHAREBE Mİ?

1943'ün ortaları geldiğinde muharebe terse dönmüştü: İmha edilen *U-bot*ların sayısında dramatik bir artış, aynı zamanda da batırılan gemilerin sayısında düşüş yaşanıyordu. Dönitz'in düşüncesine göre Müttefiklerin okyanustan geçirdiği kargoda *yılda* yedi milyon tonluk bir net azalma sağlanırsa başarı garantilenecekti. Gerçekte ise, el koymalar, gemi yapımları ve Amerika'nın savaşa girmesi sebebiyle bu sonuca ancak üç senede ulaşılabilecekti; üstelik bu esnada Müttefiklerin üretimi de çok artmıştı. 1943 ile 1945 arasında ABD'deki ve başka yerlerdeki tersanelerin gemi üretimi 30 milyon tonu aşıyordu.

2010 - 6• Axel Niestlé, *German U-Boat Losses During World War II*, Annapolis, MI, 1998 - 7• *Defeat of Ennemy Attack of Shipping*, Londra, 1997 - 8• Yves Durand, *Histoire de la Deuxieme Guerre Mondiale*, Brüksel, 1999 - 9• S. W. Roskill, *The War at Sea, 1939-1945*, Londra, 1954-61 - 10• http://www.u-boote.fr/u-158.htm - 11• http://uboat.net/ops/convoys/convoys.php

Komutan
Erwin Rostin
1907-1942
U-158, Tip IX C / U-Bot
76,5 m
1.232 t
18,2 knot
7,7 knot
54
13.450
deniz mili
22 torpido
1942'DE SALDIRILAN ONS-154 KONVOYU
45 nakliyegemisi
4 korvet
4.000 m
1.000 m
3.000 m
2.000 m
Grönland : 2 + 12
Kanada : 34 + 94
24/02
01/03
11/03
13/03
15/03
30/06
Bermuda : 12
ABD Doğu yakası : 70 + 244
ABD Meksika Körfezi : 12 + 80
22/05
20/05
29/06
17/06
12/06
11/06
23/06
07/06
23/06
05/06
04/06
02/06
Karayipler : 30 + 178
Brezilya : 20 + 32
0
500km
1 000km
Consolidated PBY Catalina uçan botun
U-Bot devriye alanları 1942
Müttefiklerin gözetleme altında tuttuğu alanlar 1942
= 10 denizaltısavar uçak 1943
= 10 uzun menzilli denizaltısavar uçak
Önemli U-Bot üsleri
Batırılan gemiler
Hasar verilen gemiler

U-158'in kısa hizmet ömrü

U-158'in kariyeri kısa ama olağanüstü ölümcül oldu. Bu U-bot sadece iki muharebe seferi yapabildi. Bunlardan ikincisi, savaşın en yıkıcı seferlerinden biri oldu.

25 Eylül 1941'de hizmete alındı. Mürettebatı Stettin'de eğitilmişti.
Eylül 1941 - Şubat 1942.

İlk görev seferi: 2 Şubat - 31 Mart 1942. Wilhelmshaven'dan yola çıktı, Heligoland'ı geçti.
24 Şubat, 08:55 : S.S. *Empire Celt* (8.032 t petrol tankeri, ONS-67 konvoyunda), torpido, kurt sürüsü saldırısı
24 Şubat, 10:35 : M.V. *Diloma* (8.146 t petrol tankeri, ONS-67 konvoyunda), torpido, hasar gördü, kurt sürüsü saldırısı
1 Mart 11:33 : M.V. *Finnanger* (9.551 t petrol tankeri, ONS-67 konvoyunda), torpido + top ateşi, kurt sürüsü saldırısı
11 Mart 07:58 : S.S. *Caribsea* (2.609 t kargo gemisi), torpido
13 Mart 05:05 : S.S. *John D. Gill* (11.641 t petrol tankeri), torpido
15 Mart 04:06 : S.S. *Olean* (7.118 t petrol tankeri), torpido, hasar gördü
15 Mart 07:25 : S.S. *Ario* (6.952 t petrol tankeri), torpido
31 Mart: Lorient'a döndü.

Sefer bilançosu :
Denizde 58 günde / 54.049 t

İkinci görev seferi: 4 Mayıs - 30 Haziran 1942, Lorient'dan yola çıktı.
20 Mayıs : M.V. *Darina* (8.113 t petrol tankeri, ONS-93 konvoyunda), torpido
22 Mayıs : S.S. *Frank B. Baird* (1.748 t kargo gemisi), top ateşi
02 Haziran : S.S. *Knoxville City* (5.686 t kargo gemisi), torpido
04 Haziran : S.S. *Nidarnes* (2.647 t kargo gemisi), torpido
05 Haziran : S.S. *Velma Lykes* (2.572 t kargo gemisi), torpido
07 Haziran : S.S. *Hermis* (5.234 t petrol tankeri), torpido
11 Haziran : M.V. *Sheheradzade* (13.467 t petrol tankeri), torpido + top ateşi
12 Haziran : S.S. *Cities Service Toledo* (8.192 t petrol tankeri), torpido
17 Haziran : S.S. *San Blas* (3.601 t kargo gemisi), torpido
17 Haziran : S.S. *Moira* (1.560 t petrol tankeri), torpido
23 Haziran : S.S. *Henry Gibbons* (5.766 t kargo gemisi), torpido
29 Haziran : S.S. *Everalda* (3.950 t kargo gemisi), top ateşi + geminin kendini batırması
30 Haziran : Amerikan donanmasının VP-74 Filosu uçaklarından birine ait sualtı bombası ile batırıldı, mürettebattan kurtulan olmadı.

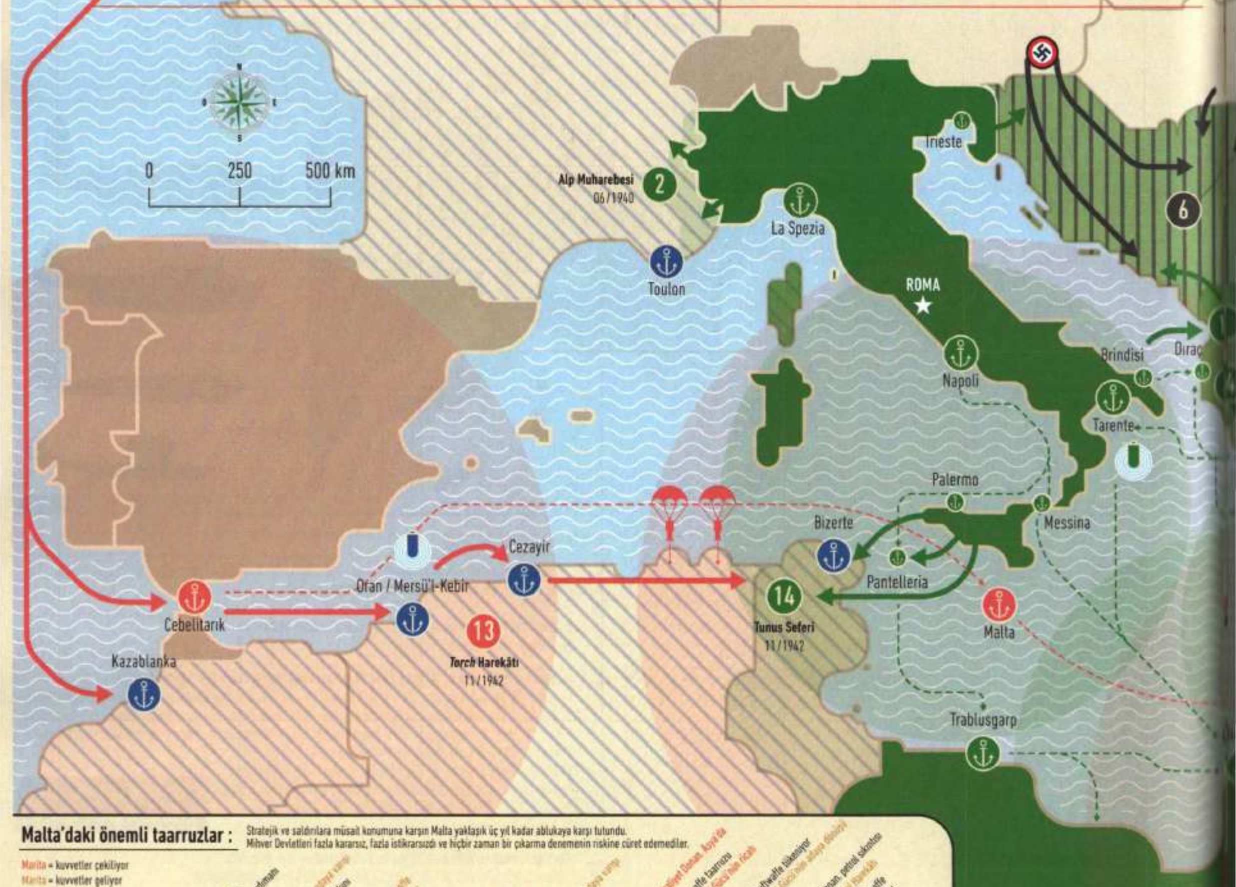
Sefer bilançosu :
Denizde 58 günde / 62.536 t

AKDENİZ'DEKİ SAVAŞ

Savaşın Akdeniz havzasına yayılması savaşın doğasında yer alan bir kaçınılmazlık olduğu kadar spontane bir kararın sonucu olarak da gerçekleşti.

Ansızın gelişen unsur, 10 Haziran 1940'ta Mussolini'nin savaşın yakında biteceği inancıyla Müttefiklere savaş ilan etmesiydi. İtalyan ordusunun hazır olmaması ya da ülkenin ticari filosunun dünyanın dört bir tarafına yayılmış olan üçte birlik kısmına anında el koyulması Mussolini'yi hiç ırgalamamıştı. Fransa'nın havlu attığına, dolayısıyla savaşın artık bittiğine kani olan Mussolini, oportünistlik yaparak kendisini kazananların masasına davet ettirme hayalleri kuruyordu. Savaşın Akdeniz'e sıçramasındaki kaçınılmazlık ise Faşistlerin savaşa hayranlık beslemelerinden ileri geliyordu. Savaş, emperyalist *Mare Nostrum* ("bizim denizimiz") rüyasını gerçekleştirmenin bir yolu olmanın yanı sıra, Faşist devlete ve *Il Duce*'ye kendini adayacak kudretli ve sert kahramanın, "yeni adamın" doğuşuna yol açacak bir dönüm noktasıydı. 1934 yılından bu yana İtalyan ordusunun savaşta çarpışmadığı tek bir yıl bile olmamıştı.

Bu hayranlık Mussolini'yi o derece körleştirmişti ki kısıtlı ekonomik kaynakları ile Korsika, Tunus, Mısır, Balkanlar gibi abartılı hedefleri arasındaki uçurumu bile göremedi. Akdeniz, kafileleri korumanın hem denize hem havaya hâkim olmayı gerektirdiği bir harekât sahasıydı. İtalya bu harekâtların gerektirdiği sanayiden, ekipmanlardan,

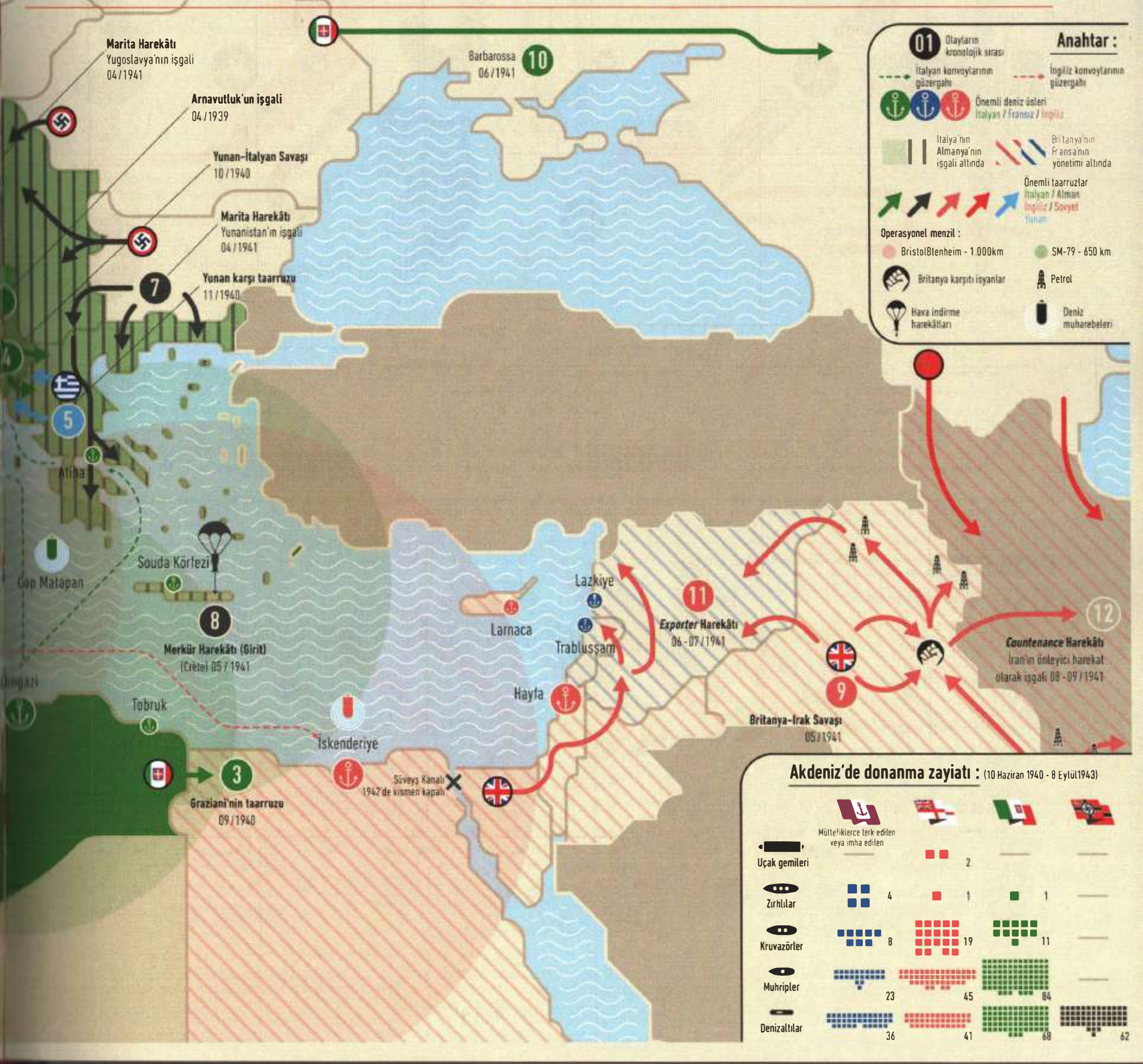

entegre komuta yapısından ve lojistik uzmanlığından yoksundu. Karada engin çöller mekanize birlikler istiyordu. Bunlar ender görülen şeylerdi, tıpkı modern uçaklar gibi. Bu zayıflığa karşın Mussolini Fransa'nın devreden çıkarılmasından faydalandı ve Almanya'dan bağımsız bir "paralel savaş" açtı. İtalya'nın elindeki sömürgeler, İngiliz Somalisi'ne, Mısır'a ve Yunanistan'a doğru giden sıçrama tahtalarıydı. Mussolini en iyi askerlerini sahaya sürdü (Doğu Afrika'da 100 bin, Libya'da 188 bin ve Arnavutluk'ta 165 bin). Her yerde saldırdı, ama her yerde geri püskürtüldü. Aralık 1940'ta Libya'da 130 bin askeri esir düştü, 90 bini de Nisan 1941'de Doğu Afrika'da... Bir karşı saldırıyı müteakiben Yunanlar Arnavutluk'a girdiler. İngilizlerin yaptığı ve Pearl Harbor'ın provası gibi olan Taranto baskını İtalyan donanmasına darbe indirdi.

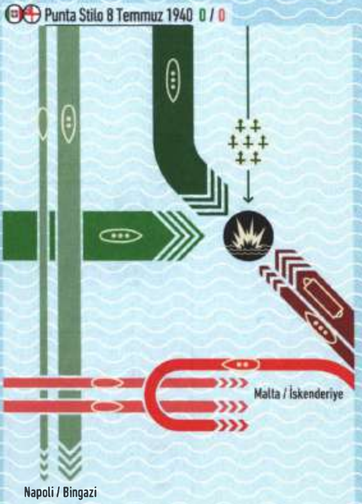
Mussolini bölgeyi istikrarsızlaştırarak Almanya'nın çıkarlarını tehdit etmişti. Hitler Romanya petrollerinin kontrolünü ve Almanya'ya çeşitli madenler tedarik eden Türkiye'nin tarafsızlığını garanti altına almak için vaziyete müdahil olmak zorundaydı. Ocak 1941'de *Lufiwaffe* birdenbire Malta semalarında zuhur etti. Şubat'ta Afrika Kolordusu [*Deutsches Afrikakorps* - DAK] kıtaya çıkarma yaptı. Nisan'da Panzerler Balkanlara daldı. Mihver Devletlerine katılmayı reddetmiş olan Yugoslavya iki haftada havlu attı. Yunanistan bir hafta daha dayanabilecekti.

Paralel savaş bitmişti. Almanlar direksiyondaydılar ve Akdeniz cephesi savaşın taşrasındaki bir cepheye dönüştü. Churchill Akdeniz'i sıçrama tahtası olarak kullanarak Mihver Devletlerini yumuşak karınlarından vurma hayali kuruyorduysa da Britanya için de bitmişti savaş, Uzakdoğu'da çarpışabilmek için kaynaklarını buradan çekmeleri bunun göstergesiydi. İki yıl boyunca kimin sahaya ne kadar kaynak sürmeye hazır olduğuna bağlı olarak rüzgârı bir o taraf arkasına aldı, bir öbür taraf. Kararlılıkla hareket eden olmadığı için pek çok fırsat kaçacaktı. 1942 sonbaharında kuvvetler dengesi kalıcı olarak değişti. Akdeniz Müttefiklerin sahası oldu.

2• DİĞER KONVOY SAVAŞI (1940 – 1942)

İngilizler Akdeniz'deki kafilelerini savunmasız hale getirmemek için Mısır'ı ikmal ederken Afrika'yı baypas ediyorlardı. Mihver Devletleri kafileleri ise Malta'da konuşlu denizaltı, muhrip ve uçakların menzili içinde oluyorlardı, ancak İtalya'nın 1940'ta ele geçirmeyi beceremediği bu adanın da ikmal edilmesi gerekiyordu. Dolayısıyla buralarda harekâtlar iki tarafın kendi konvoylarına refakat etmesi ya da birbirlerinin konvoylarını taciz etmesiyle sınırlı kaldı. Söz konusu sahanın boyutları hesaba katıldığında gizlenmek imkansızdı ve muharebeler de kısa ve şiddetli oluyordu. Her tarafta tehlike vardı: Dalgaların üzerinde, suyun altında, havada... Bir konvoyu koruma görevi refakatçi gemilerden uçak gemilerine kadar uzanan geniş kapsamlı kaynaklar gerektiriyordu. İtalyanların petrolü bitti. Avantaj bir sarkaç gibi bir o yana, bir öbür yana geçti. Avantaj her yılın ilk altı ayında Alman-İtalyanlarda, ikinci altı ayında da İngilizlerde oldu, ancak iki taraf da öteki tarafın ikmal hatlarını kesmeyi başaramadı. Malta 1942 yazına kadar felce uğramadı, ama kurtuluşu da kısmen *Pedestal* Harekâtı'yla ve ayrıca *Luftwaffe*'nin cılızlaşmasıyla oldu. Rommel ikmal malzemelerinin %80'ini İtalyan donanması Regia Marina'dan alıyordu.

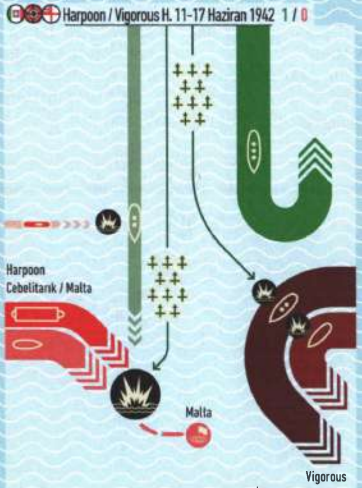

Napoli / Bingazi

5	Nakliye	4
6	Torpidobot	0
33	Muhrip	24
13	Hafifkruvazör	5
6	Kruvazör	0
2	Zırhlı	3
0	Uçakgemisi	1
72	Uçak	30

■ =1 ● = 10
◆ = hasarlı
✖ = imha

Heriki tarafın korumave çarpışmakuvvetleri arasında gündüz gözüyle üç saatlik devasabir muharebe. Konvoylar muharebedenfaydalanarak aradangeçip gittiler.

Vigorous
İskenderiye - Malta

0	Nakliye	15
28	Torpidobot	11
17	Muhrip	38
4	Hafif kruvazör	12
2	Kruvazör	0
2	Zırhlı	1
0	Uçakgemisi	2
650	Uçak	40

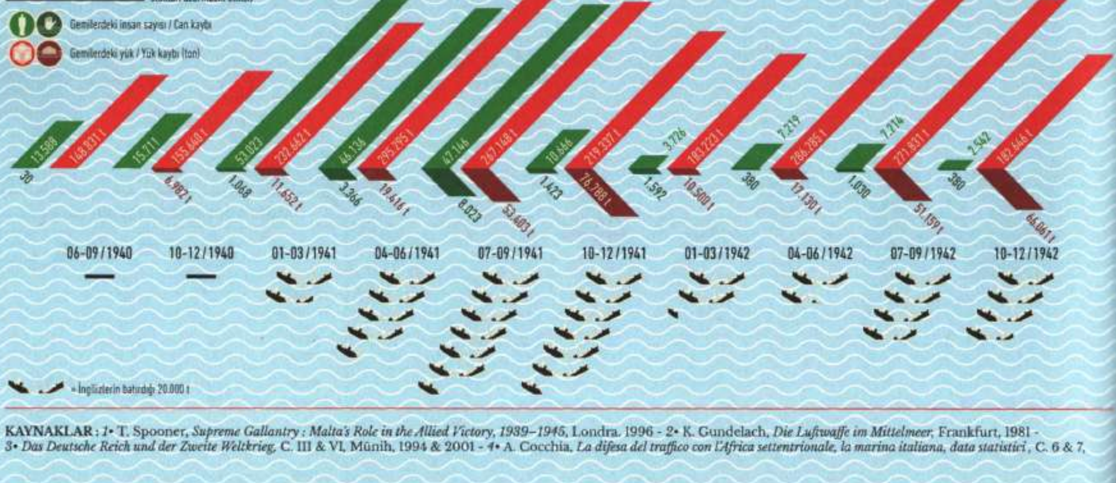
Ablukadan ötürüMalta felce uğramıştı. İngilizler ikiliikmal harekâtı başlattılar. Konvoylar Mihver devletlerinin uçaklarıtarafından imha edildi.

0	Nakliye	17
24	Motorbot	0
21	Denizaltı	8
13	Muhrip	44
6	Kruvazör	10
0	Zırhlı	2
0	Uçak gemisi	3
605	Uçak	137

Malta'nınson şansı. Pedestal kafilesidörtgün boyunca gecegündüz bombalandı. Fakatbir tanker vedört naktiyegemisi Malta'yaulaşmayı başardı.

DİĞER KONVOY SAVAŞI (Mihver devletlerinin Fransız Kuzey Afrikası'ndaki stokları üzerindeki etkisi)

KAYNAKLAR: *1•* T. Spooner, *Supreme Gallantry: Malta's Role in the Allied Victory, 1939–1945*, Londra, 1996 - *2•* K. Gundelach, *Die Luftwaffe im Mittelmeer*, Frankfurt, 1981 - *3• Das Deutsche Reich und der Zweite Weltkrieg*, C. III & VI, Münih, 1994 & 2001 - *4•* A. Cocchia, *La difesa del traffico con l'Africa settentrionale, la marina italiana, dati statistici*, C. 6 & 7.

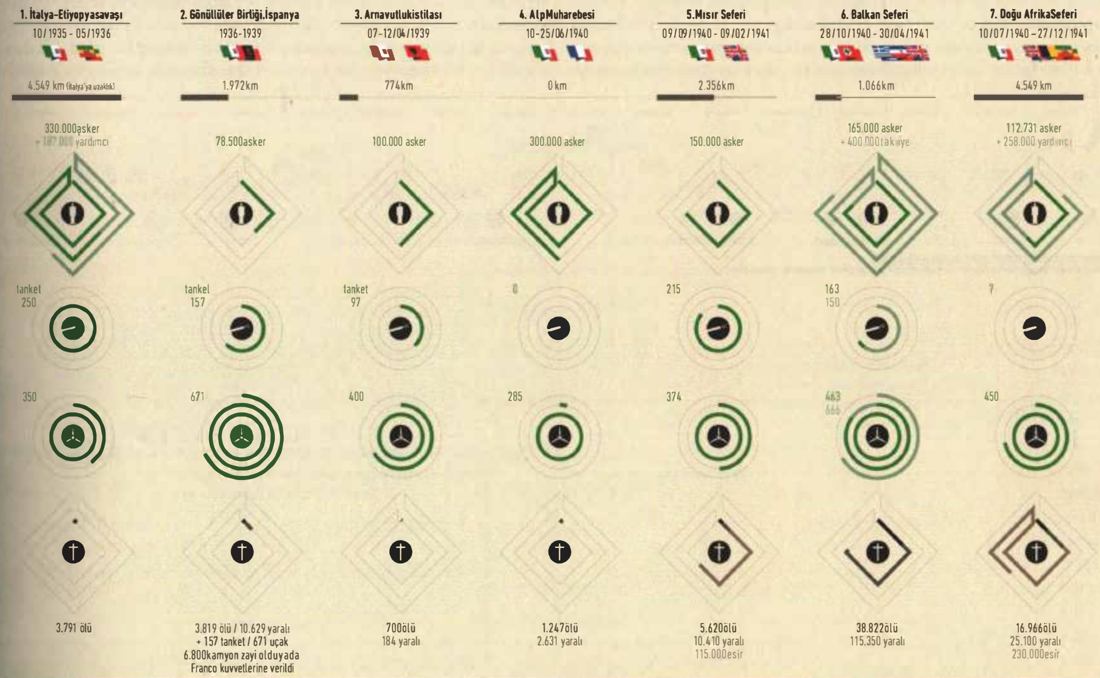
3• MUSSOLİNİ BOYUNU AŞIYOR

Faşist İtalya, savaşa giren ilk Avrupa ülkesiydi. 1935 yılı itibariyle Etiyopya'yı ele geçirmişti. Bu zaferleri hem barbarca oldu (300 ila 500 bin arası sivil hayatını kaybetti), hem de yanıltıcı... Etiyopya'da İtalya'nın karşısındaki düşmanın ağır silahları yoktu, yalnızca 50 bin tüfeği vardı. Mussolini bundan sonra 1939'da Franco'ya arka çıktı ve aynı yıl Arnavutluk'u istila etti. Bu harekâtlar savunma bütçesini silip süpürdü. Sonuç olarak 1940'ta İtalyan hava kuvvetlerinin elinde yalnızca bin tane modern uçak bulunuyordu ve üretim bantları Britanya'nınkilerin ancak onda biri hızında çalışıyordu. Mussolini'nin böbürlendiği "8 milyon süngü" noktasından çok uzakta olan İtalyan ordusunda ise sadece bir buçuk milyon asker ve tam mevcutlu 19 tümen bulunuyordu. Tanklarının 200 tanesi gerçek tanklardı (M11/39 ve M13/40), kalanı sadece "tanketler" (*tankette*), yani makineli tüfeği olan paletli taşıtlardı.

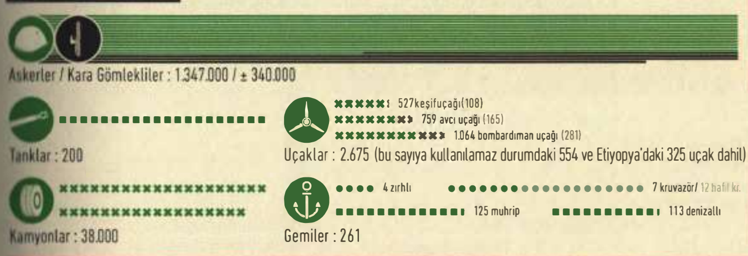
İtalyan donanması dengeli ve modern bir kuvvet olup gemileri 500 bin tonaja sahipti, ancak İngilizlerin uçak gemisi, radar ve Ultra şifre kırımı gibi avantajları vardı. İtalyan deniz subayı kadrosu %40 eksikti ve donanmanın sadece bir senelik yakıtı vardı.

İtalyan askerlerin acınası bir hayatı vardı. Kötü silahlandırılmışlardı, ikmal malzemeleri eksikti, başlarındaki komuta kademesinin kalitesi çoğu yerde düşüktü ("siyasi" generaller) ve yürüttüğü paralel savaşla kuvvetlerini parçalayan en tepedeki liderleri Mussolini'nin liderliği de kötüydü. 1941 sonuna gelindiğinde İtalya insan gücünün %22'sini ve Doğu Afrika'daki topraklarını kaybetmişti bile. Fakat bu durum *Il Duce*'yi SSCB'ye (pek azı geri dönebilecek) 100 bin asker göndermekten ve Balkanları elinde tutmak için 450 bin adamı konuşlandırmaktan alıkoyamayacaktı.

İTALYA'NIN BÜTÜN CEPHELERDEKİ SAVAŞI

1940'TA İTALYAN KUVVETLERİ

1940'TA İTALYAN ORDUSU (HAZIRLIĞI ZAYIF)

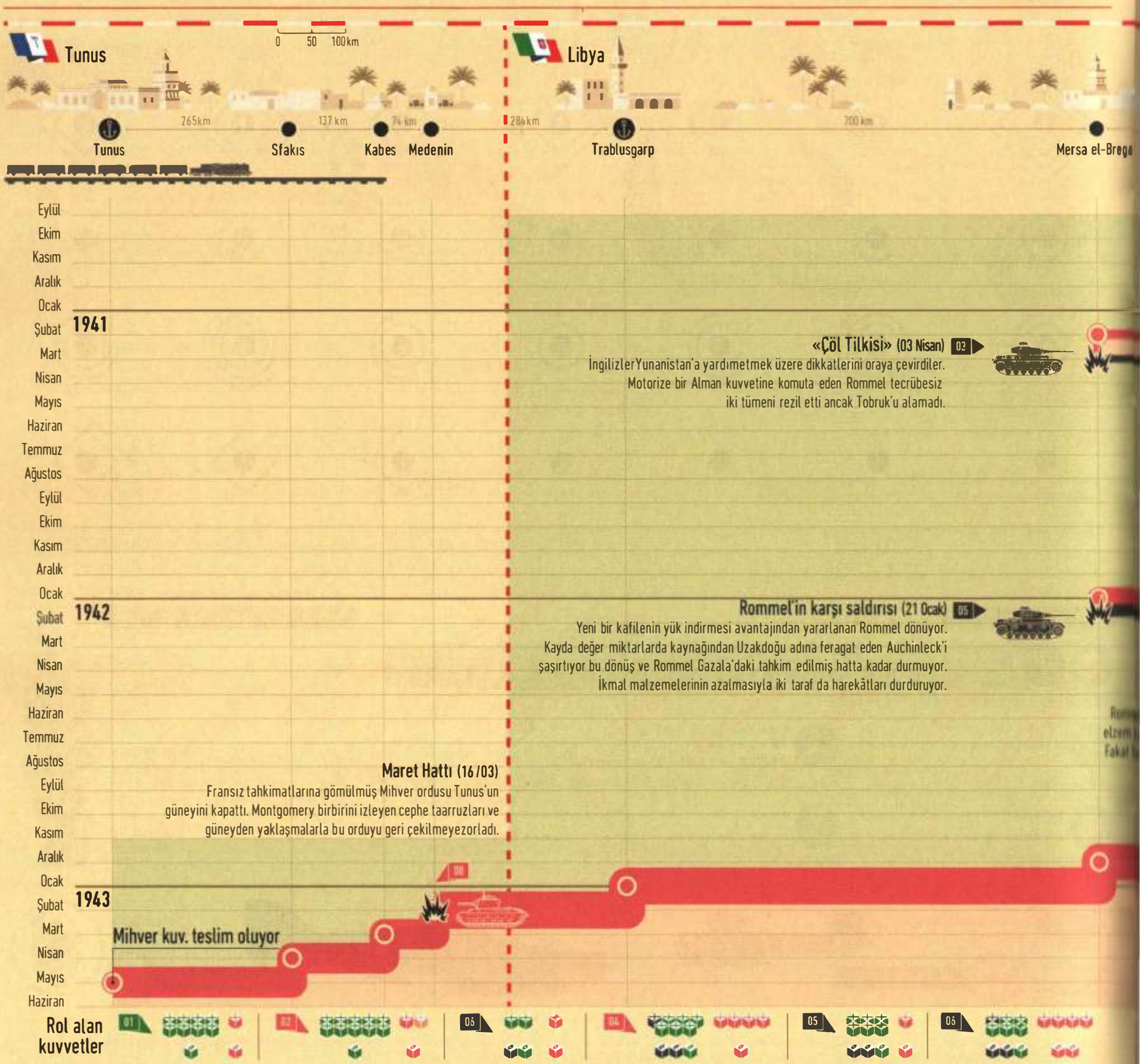

1958 & 1962 - 5• J. J. Sadkowich, *The Italian Navy in World War II*, Westport, CT, 1994 - 6• *History of the Second World War, The Mediterranean & the Middle East*, 6 Cilt, 1954-8 - 7• MacGregor. Knox, *Mussolini Unleashed, 1939–1941, Politics and Strategy in Fascist Italy's Last War*, Cambridge, 1986.

ÇÖL SAVAŞI

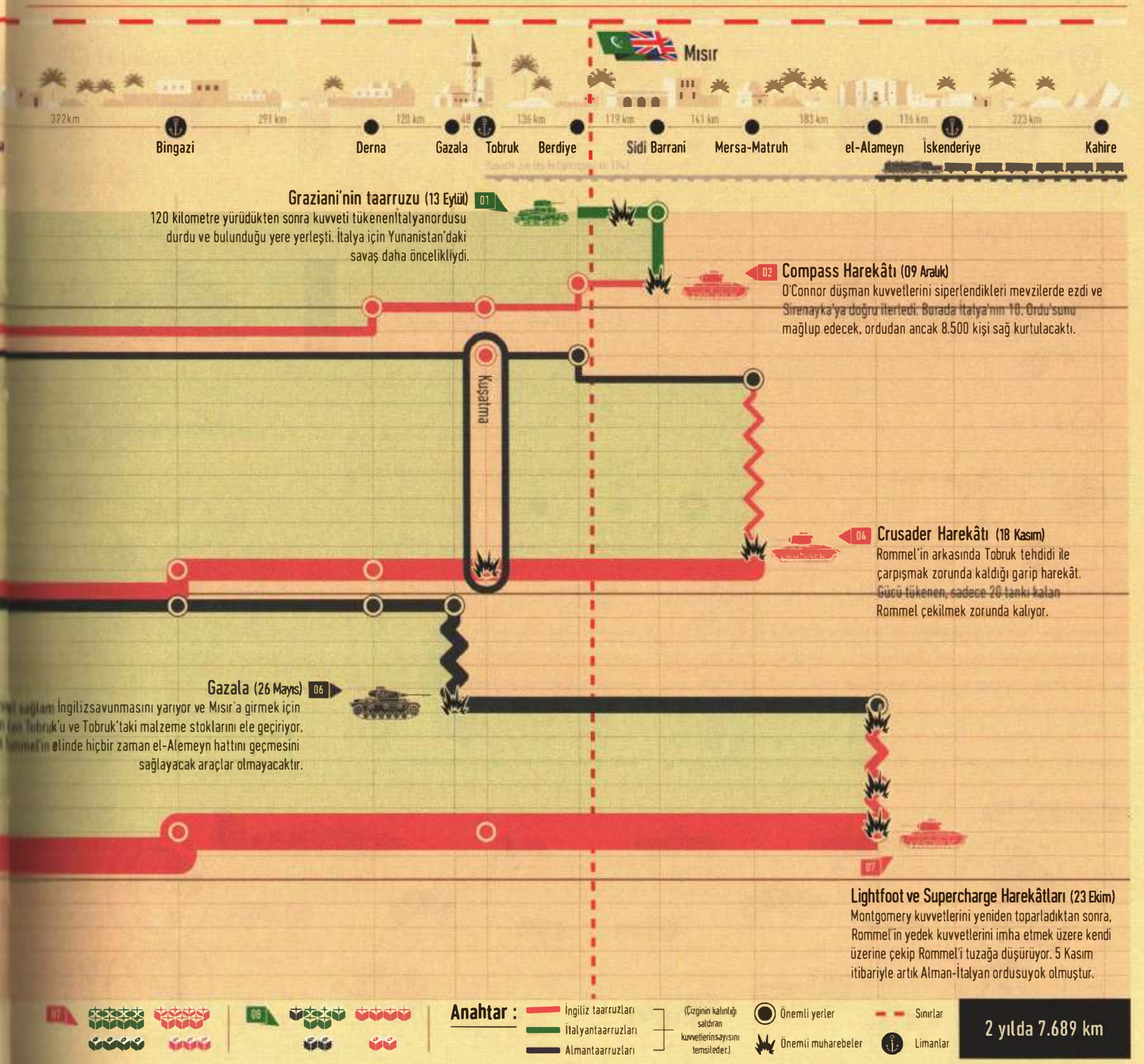
Çölde savaş bir coğrafya meselesiydi. Öncelikle cephe hattı çok dardı, deniz ile Sahra Çölü arasına sıkışmış yaklaşık elli kilometrelik bir alandan ibaretti. Sadece Uzun Menzil Çöl Grubu gibi hafif birlikler daha içlere girebiliyordu, o da oralarda düşmanın geri hattına karşı komando harekâtları düzenlemek için. Yollar olmadığından askerler ikmal malzemeleri alamıyorlardı, dolayısıyla birlikler sahilden giden Balbo Yolu'nu (*Via Balbia*) izlemeye mecburdu ve birliklerin tamamını bloke etmek de mümkün hale gelmişti. Böylelikle, yoğun şekilde mayınlanmış çakılı mevzilere (Tobruk, Gazele, El-Alemeyn, Maret) düzenlenen cephe taarruzları çöldeki savaşa damgasını vurdu. Topçu ve istihkamcılar kilit oyunculardı. Ancak yarma gerçekleşip harekete geçildiğinde bütün harekâtların başını motorize ve mekanize birlikler çekiyordu. Bu engin kum sahralarında hız, cüretkarlık ve inisiyatifi ele geçirme hevesi kilit avantajlardı. Taktiksel otonomi düzeninde eğitilen Alman subayların geneli ve özellikle de Rommel için bu avantajlar bilhassa geçerliydi.

Birkaç saat içinde muharebe sahası genişliyor, birlikleri yaya olarak ilerlemeye zorluyordu. O noktada mağlup taraf sadece geri çekilebiliyordu. Bu da ikinci coğrafi faktöre bel bağlamak anlamındaydı, yani mesafelerin devasa oluşuna. Savaş devasa bir ikmal zincirinin bitim ucunda gerçekleşiyordu. İngilizler için Cape Town'dan gelen bu zincir 23 bin kilometreydi, iki ay sürüyordu. Almanya içinse zincir 1.800

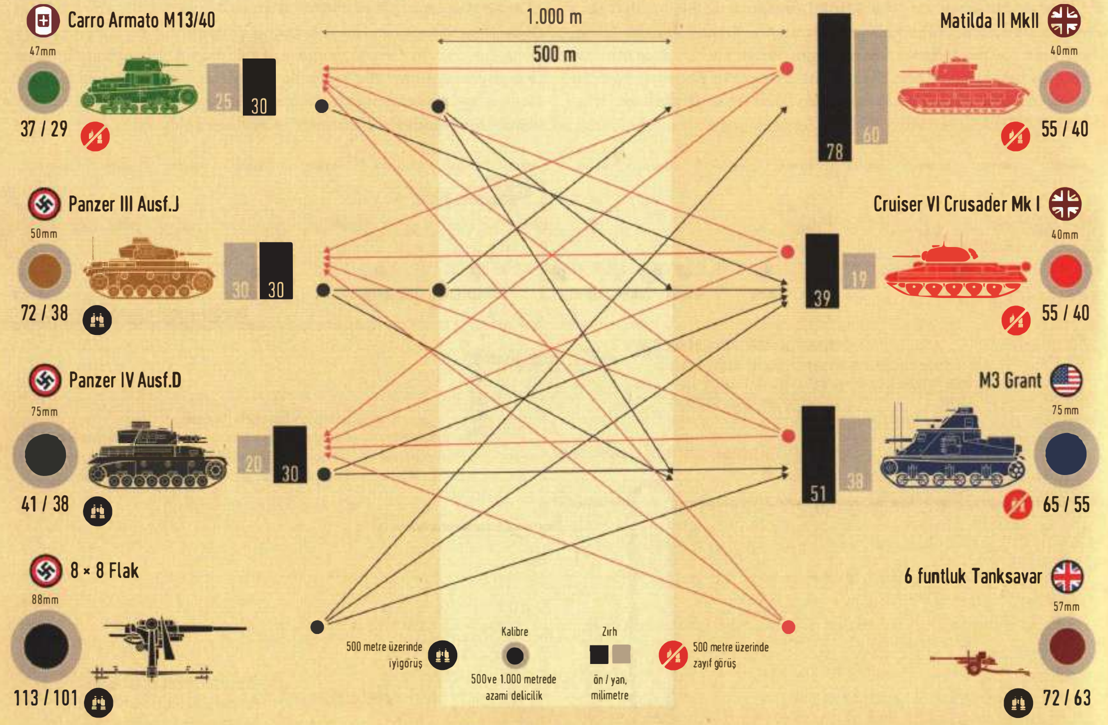
kilometreydi, ancak Akdeniz'in tehlikeli sularını geçmek gerekiyordu. İkmal malzemeleri bölgeye indirildiğinde, bu sefer de bunları bozuk yollarda yüzlerce kilometre nakletmek gerekiyordu. Motorize lojistik kuvvetleri olmaksızın çarpışmak imkansızdı. Her bir zafer galip tarafın başını ağrıtıyordu, en başta da iklim, kum ve tozdan ötürü ekipmanlar birkaç günde kaza kırıma uğradığından... Tamir atölyeleri hayati rol oynuyordu. Bu sebeplerden ötürü savaş sarkaç gibi gidip geldi. İngilizler Libya içine doğru 1.000 kilometre ilerlediler, burada Almanlar ve İtalyanlar tarafından durduruldular, bu ikisinin ilerleyişi de bir haftalık bir yıldırım baskınının ardından Mısır'da durdu. O noktada çatışmalara verilmesi gereken ara İngilizlerin avantajınaydı, çünkü İngilizler "kendi sahalarında" çarpışıyorlardı. Sonra döngü baştan başladı. Durumu değiştiren tek şey Müttefiklerin 8 Kasım 1942'de Fas ve Cezayir'e çıkarma yapması oldu, bu çıkarma ile Mihver kuvvetleri çift taraflı kuşatma içinde kaldı.

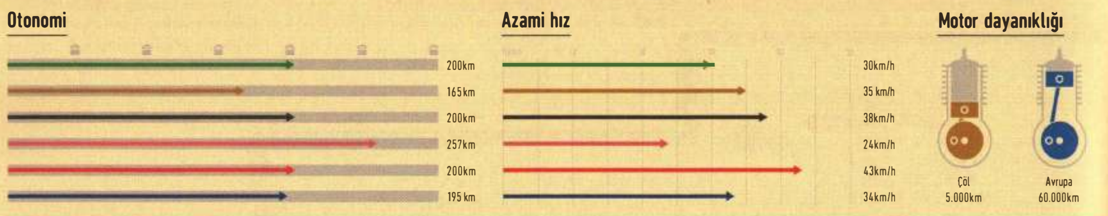
Mesafeler de kuvvetlerin yapısını şekillendiriyordu. Limanlardan ne kadar uzakta çarpışılıyorsa birliklerin o kadar küçük olması gerekiyordu. Afrika cephesinin ikincil önemde görülüp kuvvet sayısının sınırlı tutulmasından ötürü değil, esasında daha büyük kuvvetleri ikmal etmek imkânsız olduğu için böyleydi bu durum. Yapılan bir mali değerlendirmeye göre o andaki mevcut kuvvet sayısı bile gereğinden fazlaydı. Fakat yine de Rommel'in emri altında *Wehrmacht*'ın insan kaynağının yetmiş sekizde birine karşılık motorize kaynaklarının on ikide biri bulunuyordu. *Reich* için çözüm İskenderiye'yi alıp Kraliyet Donanması'nı Doğu Akdeniz'den çıkarmak olabilirdi. Böylece Britanya ordusunun Sekizinci Ordu'sunu ikmal eden Hayfa rafinerisi *Luftwaffe*'nin menzili içine girerdi ve Rommel'in Ortadoğu'nun eşiğinde büyük bir limanı da olurdu. Dolayısıyla Rommel 1942 yazında ümitsizce ileri atıldığında tamamen yanlış yapıyor sayılamazdı. Stratejik bir zafer kaydetmenin tek yolu buydu. Ama atılımı yüz kilometre kadar kısa kaldı.

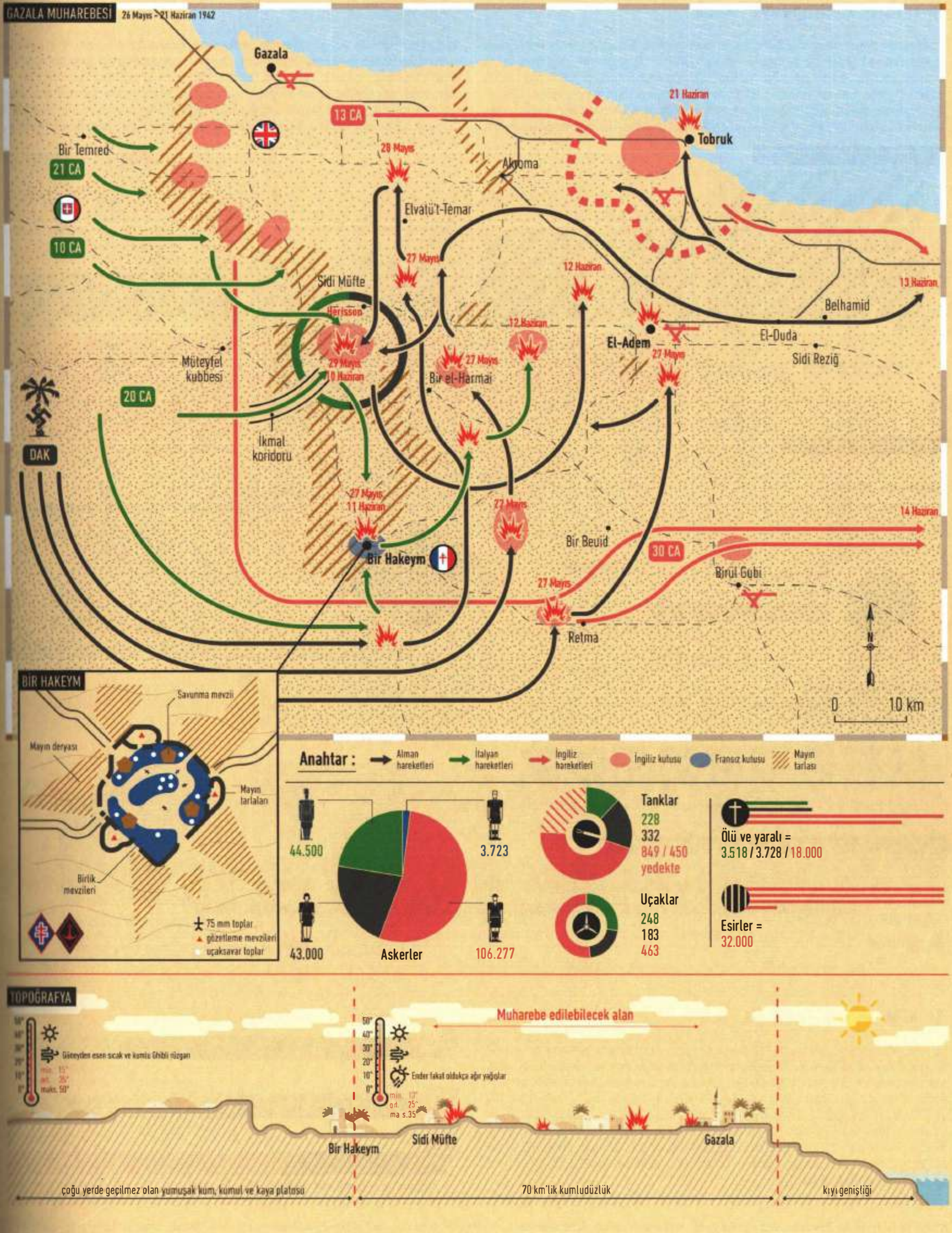
2• BİR MUHAREBENİN AYRINTILARI : GAZALA, 26 MAYIS – 14 TEMMUZ 1942

Dört aylık bir aranın ardından ekipmanlarını ikmal etmiş iki ordu Mayıs 1942'de Tobruk'un birkaç kilometre uzağında karşı karşıya geldiler. İngilizler 70 kilometrelik mayın tarlalarının koruması altında bulunan bir müstahkem mevkiler şebekesinde çakılı şekilde mevzilenmişti. Buradaki her bir "kutu" topçularla takviye edilmiş bir piyade tugayına ev sahipliği yapıyordu. Bir Hakeym de bunlardan biriydi. Geride zırhlı tugaylar ve sınıflar arası havacı kolları gerektiğinde boşluğu kapatmak üzere hazır bekliyordu. Ancak Rommel güneye giderek engeli baypas etti ve birdenbire afallamış İngiliz kuvvetlerinin gerisinde zuhur etti. Gelgelelim Mihver ordusunun mekanize kolları kumulları aşsa da destek kolları aynı işi yapamıyorlardı. Bunların Bir Hakeym üzerinden ulaşması gerekiyordu ve Bir Hakeym'de de direniş vardı. İngiliz kuvvetleri toparlandılar. Afrika Kolordusu'nun bağlantıları kesilmiş, bu kuvvetler bir "kirpi savunmasına" gömülüp kalmak zorunda kalmışlardı. Birliğin hayatta kalması yeni bir ikmal koridorunun açılmasına bağlıydı, 1 Haziran'da da bu koridor açıldı. İngilizler ayaklarına gelen fırsatı tepmişlerdi. Çok daha fazla tankları olmasına karşın aldatılmışlardı. Öncelikle Almanlar onları tanksavar topların menziline çekmek üzere manevra yaptılar ya da onların kanatlarına saldırdılar. İkincil olarak da İngiliz saldırısı dağınıktı. 14 Haziran'da zırhlı araçlarının dörtte üçünü kaybettikten ve piyadelerin çoğunun ceplerinde kuşatıldığını gördükten sonra Richie geri çekilme emri verdi. Bir Hakeym'deki Fransızlar da dahil piyadeler kaçtı. Ancak Tobruk ve oradaki mühimmat depoları elden çıkmıştı ve İskenderiye yolu açık duruyordu.

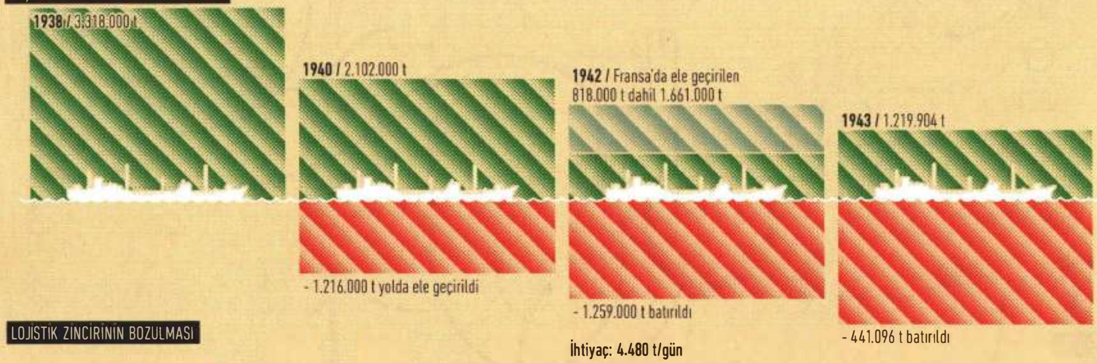

GAZALA MUHAREBESİ
26 Mayıs - 21 Haziran 1942
Gazala
13 CA
21 Haziran
Tobruk
Bir Temred
21 CA
10 CA
28 Mayıs
Akroma
Elvatü't-Temar
27 Mayıs
12 Haziran
13 Haziran
Sidi Müfte
Herisson
Belhamid
El-Adem
El-Duda
Sidi Reziğ
Müteyfel kubbesi
29 Mayıs
10 Haziran
27 Mayıs
Bir el-Harmai
12 Haziran
20 CA
DAK
İkmal koridoru
27 Mayıs
11 Haziran
27 Mayıs
14 Haziran
Bir Beuid
30 CA
Bir Hakeym
Birul Gubi
27 Mayıs
Retma
N
0 10 km
BIR HAKEYM
Savunma mevzii
Mayın deryası
Mayın tarlaları
Birlik mevzileri
75 mm toplar
gözetleme mevzileri
uçaksavar toplar
Anahtar :
Alman hareketleri
İtalyan hareketleri
İngiliz hareketleri
İngiliz kutusu
Fransız kutusu
Mayın tarlası
44.500
3.723
43.000
Askerler
106.277
Tanklar
228
332
849 / 450 yedekte
Uçaklar
248
183
463
Ölü ve yaralı =
3.518 / 3.728 / 18.000
Esirler =
32.000
TOPOĞRAFYA
Güneyden esen sıcak ve kumlu Ghibli rüzgarı
Ender fakat oldukça ağır yağışlar
Muharebe edilebilecek alan
Bir Hakeym
Sidi Müfte
Gazala
çoğu yerde geçilmez olan yumuşak kum, kumul ve kaya platosu
70 km'lik kumludüzlük
kıyı genişliği

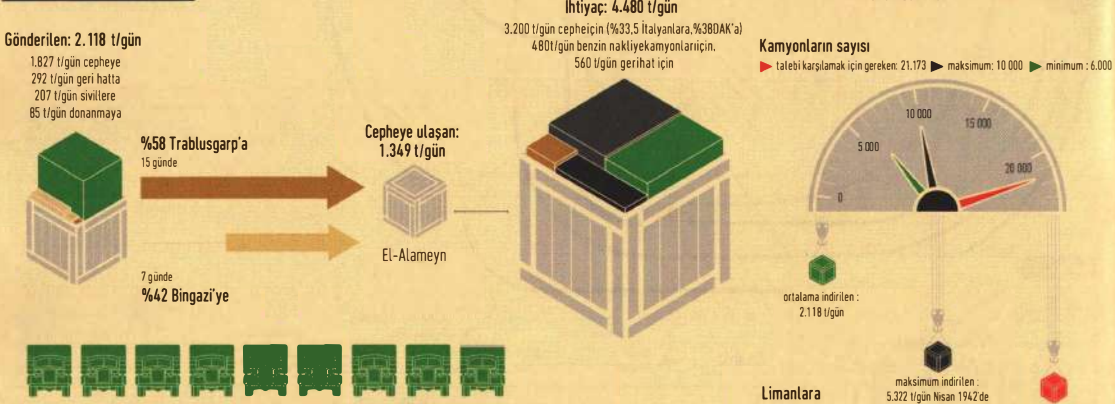
3• LOJİSTİK: ROMMEL'İN AŞİL TOPUĞU

Rommel sefer boyunca ikmal sorunları yaşadı. Bu sorunlar için üç açıklama öne sürülmüştür. Birincisi: Yeterli sayıda konvoyun olmamasıdır. Mussolini'nin 1940'tan başlayan ihmalkârlığı, İtalya'yı ticari filosunun toplam tonajının üçte birinden mahrum bırakmıştı ve bunun içinde en büyük kargo gemileri de vardı. Diğer bir üçte birlik bölümünü de Malta batırdı. 1942 yılında FransızKuzey Afrikası'ndaki sefer için gereken günlük 4.480 tonluk ikmal malzemesini nakletmeye yetecek kadar insan gücü yoktu. İkinci bir konu olarak Trablusgarp ve Bingazi limanları fazla küçük, fazla sığdı ve rıhtımları da kısaydı. Fakat bu limanların yapısı geliştirildi ve böylece Nisan ayında yeterli düzeyde, günde 5.000 ton ikmal malzemesi indirilebilmeye başladı. Müşkülat yaratan en kötü şey kamyon eksikliğiydi. Alman-İtalyan kuvvetlerinde yalnızca 6 binle 10 bin arası kamyon vardı. Bu sayı gelen ikmal malzemelerini taşımaya ucu ucuna yetiyordu, Donanma Rommel'in taleplerinin tamamını yerine getirecek olsa bu filo gerekenin üçte ikisi kadar noksan kalacaktı. Ayrıca Tobruk-El Alemeyn demiryolu hattının kapasitesi de (günde 332 ton) çok azdı. Bu sebeplerden ötürü büyük sevkiyatlar limanlarda yığılıp kalacaktı.

KÜÇÜLEN İTALYAN TİCARİ GEMİ FİLOSU

LOJİSTİK ZİNCİRİNİN BOZULMASI

Cepheye ulaşan günde 1.349 t ikmal malzemesi için 8.941 kamyondan oluşan bir filo gerekiyordu.

RUSYA VE AFRİKA'DA CEPHE HATTINA OLAN MESAFELERİN KIYASLAMASI

5• İNSANİ VE STRATEJİK BEDEL

Çöl savaşı diğer cephelerdeki savaş kadar kanlı olmadı (bütün tarafların kayıplarının toplamı günde 70 ölü). Bu durum sahaya sürülen kuvvetlerin sınırlı kalmasından ve harekâtlar arasında uzun aralar verilmesinden kaynaklanıyordu (32 ayın 10'unda harekât olmuştu.) Ama bu halde bile aktif dönemler amansız geçti. Başka bir çarpıcı sayı da esir sayısıydı. Aralık 1940'ta ele geçirilen 130 bin İtalyan'la ve Tunus'taki son teslimiyette esir alınan 200-250 bin arası askerle şişmişti bu sayı. Sahaya sürülen kaynaklar bakımından her ne kadar ikincil önemde de olsa Afrika Cephesi nihai Müttefik zaferine kuşkusuz katkıda bulunmuştu, ilkin Ortadoğu'yu korumasıyla, sonra Doğu Afrika da dahil 438 bin zayiat ile İtalyan ordusunun sonunu getirmesiyle ve nihayet Hitler Avrupası'nın güney kanadını açıkta bırakmasıyla...

Britanya / İngiliz Milletler Topluluğu / Fransa / ABD

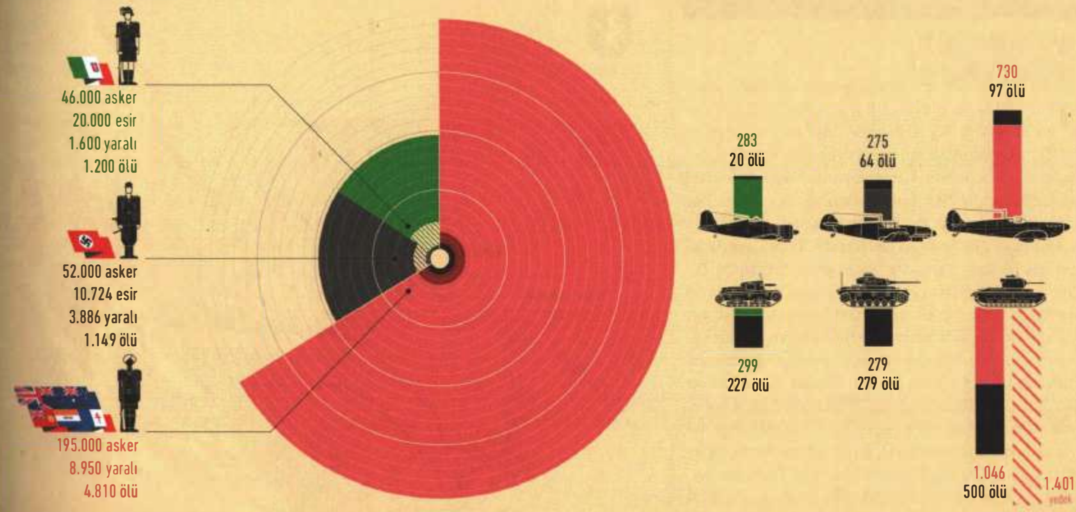
KAYNAKLAR : *1• Das Deutsche Reich und der Zweite Weltkrieg,* C. III & VI, Münih, 1994 & 2001 - *2•* Piero Crociani & Pier Paolo Battistelli, *Italian Soldier in North Africa,* Oxford, 2013 - *3• History of the Second World War, The Mediterranean & the Middle East,* 6 cilt., 1954-88 - *4•* Jack Greene & Alessandro Massignani, *Rommel's North Africa Campaign,* Boston, 1994 -

4• AFRİKA CEPHESİ'NİN SONU

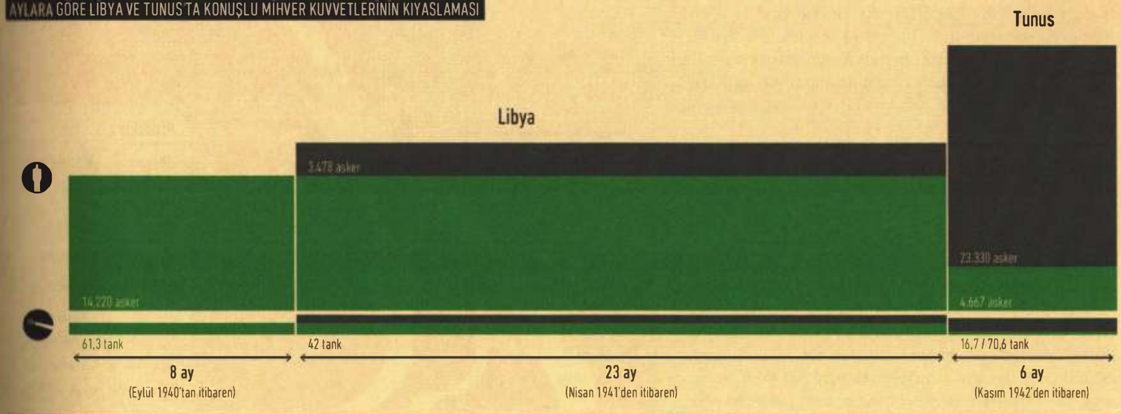
Rommel iki kez El-Alemeyn'i almaya çalışıp alamadı. Saldırı sırası, Ağustos 1942'den beri İngiliz 8. Ordu'nun komutanı olan Montgomery'deydi. Manevra savaşındaki handikapının farkında olan Britanya, düşmanı üzerine çekip takviye kuvvetlerini tükettirme stratejisini titizce uygulamayı seçmişti. Bilhassa da İngiliz Milletler Topluluğu'ndan gelme çok sayıda askere mal olan amansız çarpışma Afrika Kolordusu'nun suyunu sıkmıştı. Aynı dönemde Müttefikler Fransız Kuzey Afrikası'na çıkarma yapıp takviyeleri meşgul etmiş olmasaydı Mihver kuvvetleri Libya'da yeniden toparlanabilirlerdi.

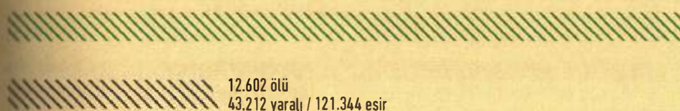
Bu olayların peşine gelen Mihver ricatı şaşırtıcı görünebilir. Aslında bir köprübaşı tutmaları Güney Avrupa'yı ve özellikle de İtalya'yı korumuştur. Tunus'a varma yarışını Hitler kazandı, orada bir üs kurmayı da planlıyordu. Tunus İtalya'ya yakın modern limanlara sahip olduğundan o üssün ikmali kolay olacaktı. Batıdaki dağlar ve güney sınırını kapatan tahkimatlar sebebiyle bu üssü savunmak da kolay olacaktı. Dolayısıyla hamle makuldü, ancak Mihver kuvvetleri zorlu bir seferden sonra Mayıs 1943'te mağlup edildiğinden, yetersizdi de.

3. EL-ALAMEYN MUHAREBESİ 23 Ekim - 3 Kasım 1942

AYLARA GÖRE LİBYA VE TUNUS'TA KONUŞLU MİHVER KUVVETLERİNİN KIYASLAMASI

5• *RA/MA RW4/479, RW 6/556* et *6/558, RW 6/543,* Instituto Centrale Statistica, *Morti e dispersi per cause belliche negli anni 1940–45,* Roma, 1957 - 6• Colin F. Baxter, *The War in North Africa, 1940–1943,* Westport, CT, 1996.

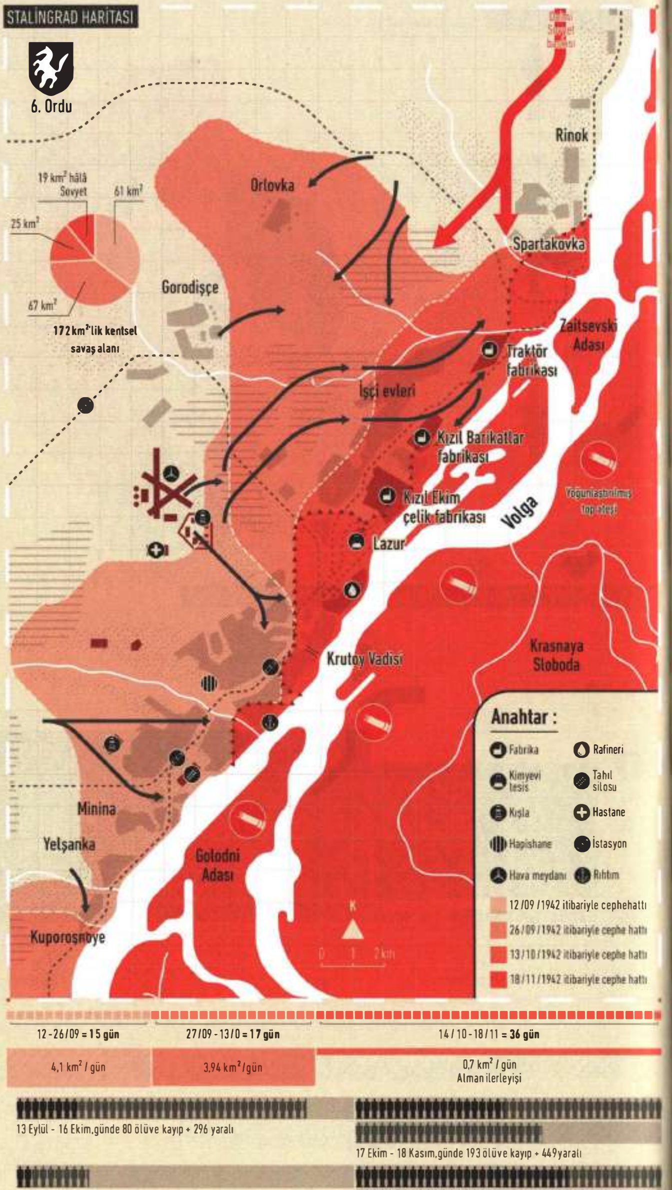
STALİNGRAD

Stalingrad Muharebesi şehrin kendisi etrafında şekillenen ve 11 Temmuz 1942'den 2 Şubat 1943'e dek süren devasa bir kavgaydı. Bu muharebe dört aşamaya ayrılabilir. 11 Temmuz'dan 23 Ağustos 1942'ye kadar süren birinci aşamada Almanların General Paulus komutasındaki Altıncı Ordu'su Çir Nehri'nden Don'un dev kavisi boyunca doğuya doğru 200 kilometre ilerledi ve Volga'ya ulaştı. Stalingrad üç taraftan çevrilmişti. İkinci aşama 23 Ağustos'tan 18 Kasım'a kadar süren şehir savaşıydı. Tarihte ilk kez, çatışmaların gerçekleştiği alan boydan boya 20 kilometre tutan büyük bir sanayi kenti oldu. Burada çatışma on kat küçüldü ve muharebe sahaları tek bir sokağa, eve ya da fabrikaya kadar indi. Yoğun ateşe rağmen Almanların Altıncı Ordu'su (ve onu destekleyen 4. *Panzer* Ordusu'na bağlı müfrezeler), 12 Eylül tarihinden sonra komutası General Çuykov'a geçen 62. Ordu'yu Volga'nın batı yakasından atamadılar. Üçüncü aşama Sovyet karşı saldırısı olan Uranüs Harekâtı'ydı. Çok önceden hazırlanmış, karmaşık bir stratejik planın parçasıydı bu harekât. Uranüs 48 saat içinde başarıya ulaştı ve 23 Kasım'da Alman Altıncı Ordu'su ile 4. Panzer Ordusu'na bağlı birliklerden toplam 330 bin askerin etrafının çevrilmesiyle sonuçlandı. 2 Şubat 1943'ye kadar süren dördüncü aşamada, *Luftwaffe*'nin hava kurtarma operasyonu ve Manstein'ın kuşatmayı yarma denemesinin başarısız olması üzerine 6. Ordu Stalingrad'ın içinde ve civarında tamamen imha edildi.

Stalingrad Muharebesi için çatışmanın içinde başlı başına bir dönüm noktası teşkil etti ya da kesin bir zafer oldu denilemez, ama yine de muharebenin çok büyük sonuçları oldu. Zayiat bilançosundan bu açıkça görülebilir: Alman zayiatı ağırdı, ancak Kızıl Ordu'nun zayiatı daha sert oldu ve *Wehrmacht* nihayetinde Şubat 1943 sonunda cepheyi stabilize etmeyi başardı. Volga'daki zaferin önemi daha çok stratejik ve psikolojikti. Hitler bir daha asla stratejik hedefleri olan bir harekât düzenleyemedi ve doğuda kolayca zafere ulaşılacağı fikrinden de tamamen vazgeçmek zorunda kaldı. Stalin artık ne Kafkasları ve petrol kuyularını kaybedecekti, ne de Amerikalıların Irak üzerinden açtığı yeni ikmal güzergahını. Psikolojik olarak *Wehrmacht*'ın üstünlüğü ve yenilmezliği gibi efsaneler yerle bir oldu. Almanlar savaşı kaybedebilecek olduklarını ilk kez fark ettiler ve karizmatik *Führer*'leriyle olan ilişkileri bozulmaya uğradı. Kızıl Ordu 1942 yazındaki ağır krizin üstesinden geldi ve ordunun kabiliyetlerine daha çok güven duyan Stalin, ordu üzerindeki siyasi kontrolünü bir nebze olsun gevşetti.

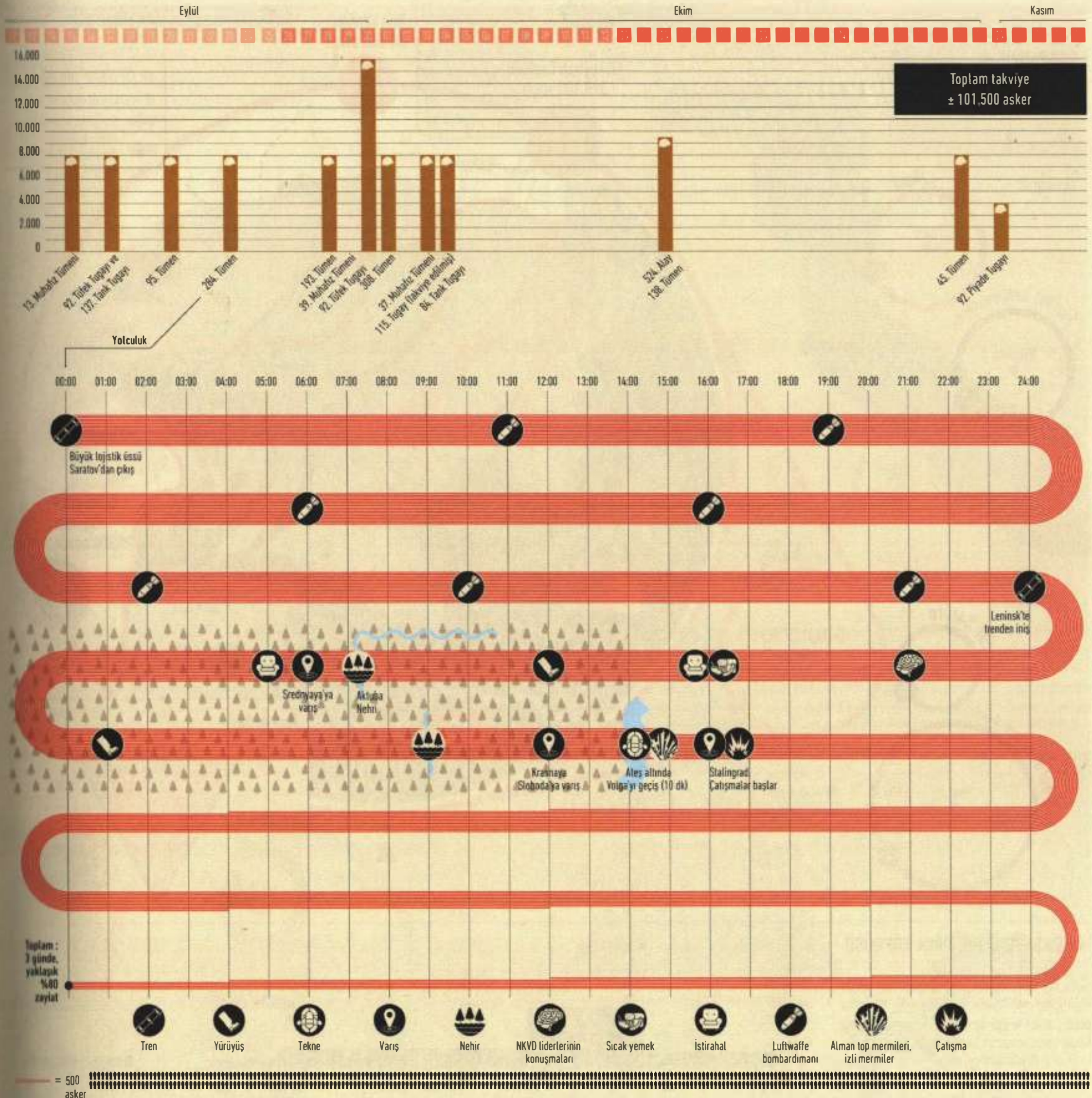
1• MUHAREBE ALANI OLARAK ŞEHİR

Dört parçadan oluşan saldırılar serisi Almanların şehrin %90'ını ele geçirmesini sağladı. Ancak sayıca azınlıkta olmaları ve şehir ortamında ateş gücü ve hareketlilikteki üstünlüklerinden faydalanamamaları sebebiyle Alman tümenleri kısa süre içinde tükendiler, giderek azalan ilerleyiş hızları ve dağ gibi yığılan zayiatları bunun kanıtıdır. Sovyet bataryaları Volga'nın karşı yakasından Alman tümenlerini taciz ederken kuvvet mevcudunun çeyreği, saldırılar sebebiyle sürekli kuzeyde, Spartakovka'da çakılı kalıyordu. 6. Ordu fiziken de tükenmişti. Geceleri ateş açan ve sahaya 500 keskin nişancı sürmüş olan 62. Ordu karşısında askerler dinlenme imkanından yoksundu.

2• İNSAN CANIYLA BESLENEN BİR CANAVAR

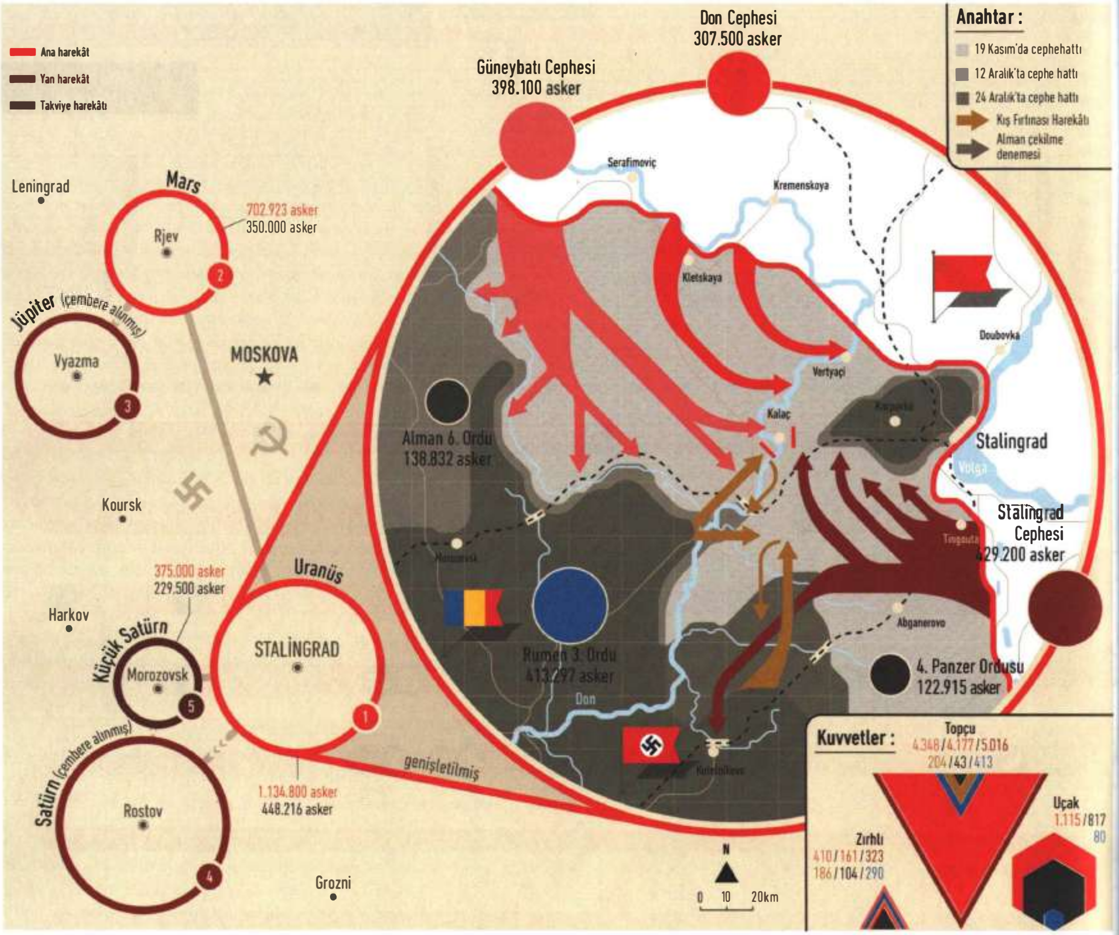
Sovyetler şehir dışında karşı saldırı planlıyorken Eylül sonlarından sonra 6. Ordu'yu olduğu yerde çakılı tutup şehir çatışmalarıyla aşındırmak zorunda olduklarını idrak ettiler. Muharebede bunu yapabilmeleri için ikmal malzemelerinin tam zamanında ve derhal kullanılacak şekilde küçük miktarlarla getirilebilmesi gerekiyordu. Eşi benzeri görülmemiş bir lojistik başarısıyla 15 tümene denk takviye ve ikmal malzemesi zaman zaman son saniyede yetişecek şekilde Volga nehrini geçti ve 62. Ordu'nun çöküşünü önledi. Cepheye yeni gelenler korkunç zayiatlar çektiler, ancak her seferinde düşman nehre birkaç yüz metre kala durduruldu. Almanların en iyi tümenlerinden on tanesini iki ayı aşkın bir süre boyunca manasız bir çatışmaya çakılı bırakması ve bu esnada kanatlarının savunmasını da ekipman sıkıntısı çeken Rumenlere terk etmesi, Hitler'in *Wehrmacht* üst komutasının ve Paulus'un dar görüşlülüğü hakkında çok fazla şey söyler. Alman istihbarat servislerinin şehrin kuzeybatısı ile güneyindeki Sovyet yığınaklarını tespit edememesi de savaş süresince yaşanan en büyük istihbarat başarısızlığıdır.

Bir Sovyet takviye tümeninin kabus gibi yolculuğu :
Birlik Saratov'da trene bindi ve üç gün yol gitti, bu esnada defalarca *Luftwaffe* saldırılarına maruz kaldı. Stalingrad'ın 50 kilometre doğusunda yer alan Leninsk'te askerler trenden indiler. Burada propaganda memurları askerlere uzun nutuklar attılar, konuşmalarında çarpışmanın önemini anlatıyor, Stalin'in "Geriye doğru bir adım atmak yok!" emrini hatırlatıyorlardı. Son kez sıcak yemek dağıtıldı. Yemekle birlikte sokak çatışmalarında nasıl davranılacağını konu edinen kağıtlar verildi askerlerin ellerine. Gece yola çıktılar, Aktuba Nehri boyunca yayan ilerleyip Srednyaya'da nehri geçtiler. Akabinde engin Volga Deltası'nın ormanlarından geçerek nehrin doğu yakasındaki Krasnaya Sloboda'ya ulaştılar. Gece çok sayıda küçük tekneye bindiler. Nehri geçmek 10 dakika sürdü, ancak bir top ve izli mermi fırtınası altında geçtiler nehri. Birlik Krutoy Vadisi'nin gölgesinde, çatışmalara 200 metre mesafede nehrin batı yakasına çıktı ve çıkar çıkmaz çarpışmalara fırlatıldılar. Üç gün sonra askerlerin ancak %20'si hayattaydı. Aynı yolla yeni bir birlik ulaştı sonra.

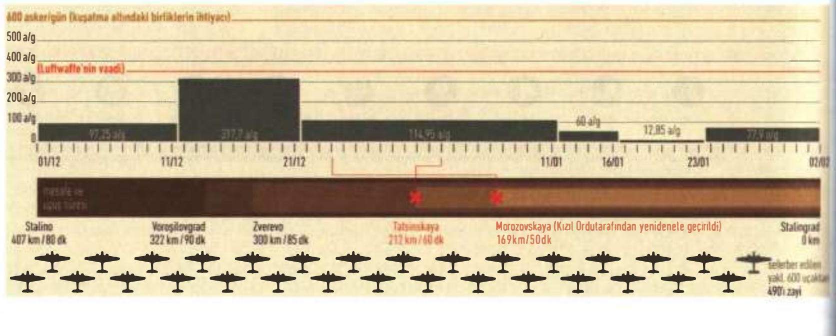
3• SOVYET KARŞI SALDIRILARI

Uranüs Harekâtı, yani 6. Ordu'nun Stalingrad'da kuşatılması Ekim 1942'de Stavka'nın icra ettiği tek operasyon değildi, hatta en önemli operasyon bile değildi. Stalingrad'ın 1.000 kilometre kuzeyinde Jukov'un 9. Ordu'yu imha etmesi (Mars Harekâtı) ve sonra da Merkez Ordu Grubu'nun büyük kesiminin karşısına çıkması (Jüpiter) gerekiyordu. Bu harekâtlar kanlı bir fiyasko oldular fakat bir avantaj ortaya çıktı: Onlar sayede *Panzer* tümenlerinin güneye kaydırılması durduruldu. Uranüs dört başı mamur bir başarı olmuştu, fakat mantıki olarak devamı olan Satürn'ün, yani Rostov'un alınıp B ve A Ordu Gruplarının imhasının daha küçültülerek "Küçük Satürn" mertebesine indirilmesi gerekti. İki beklenmedik gelişme Stavka'yı planlarını değiştirmeye mecbur etmişti: Birincisi, etrafı çevrilen askerler beklenenden çok daha fazla sayıda ve çok daha çarpışkan çıkmışlardı. İkincisi, Manstein Kış Fırtınası Harekâtı ile 6. Ordu'nun 48 kilometre yakınına kadar ilerlemeyi başarmıştı. Avlarının elden kaçmasını engellemek için Stavka Satürn Harekâtı'na katılmak üzere ayrılan iki orduyu Manstein'ın önünü kesmekte kullanmak ve Paulus'u ikmal eden hava meydanlarını işgal etmek (Küçük Satürn Harekâtı) zorunda kaldı.

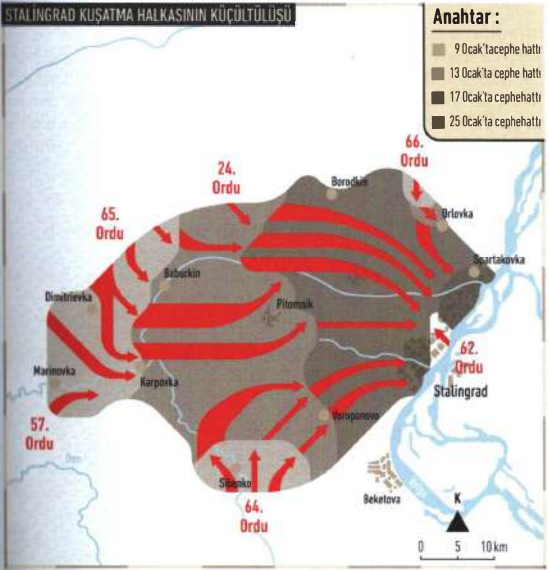
4• BAŞARISIZ BİR HAVA KÖPRÜSÜ

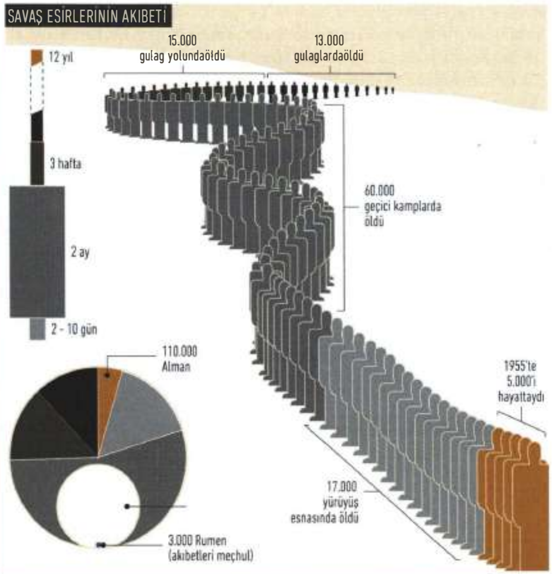
Luftwaffe hava köprülerinin öncüsüydü, ancak Stalingrad'daki deneme tamamen başarısız oldu. *Luftwaffe* çok sayıda JU-52 nakliye uçağı kaybetmesine karşın kuşatma altındaki birliklere ihtiyaç duydukları şeyleri bir türlü ikmal edemedi. Kötü hava koşulları, düşmanın uçaksavar savunma sistemleri ve avcı uçakları, ağır ekipman zayiatı ve iki hava meydanına Sovyetlerin düzenlediği sürpriz saldırılar bu görevi imkânsız hale getirmişti. Paulus'un açlıktan kırılan, soğuktan donan, topçu desteğinden ve yakıttan mahrum askerlerinin tam kuvvetle çıkabileceği varsayımı da boş bir hayalden ibaretti.

5• SAVAŞ ESİRLERİ

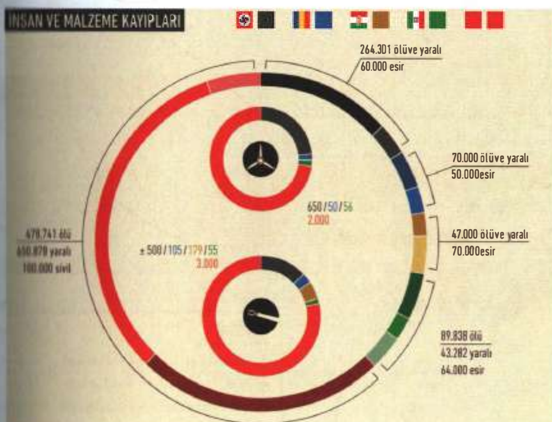
Stalingrad'daki kuşatma halkasının tamamını ele geçirmek Sovyetlerin iki ayını aldı. İlginçtir ki son çarpışmalar bir kez daha şehrin molozlarının üzerinde gerçekleşti. Herhangi bir teslim anlaşması imzalanmadı. Alman piyadesinin sergilediği inanılmaz direnişin altı Sovyet ordusu ile muazzam miktarda topları hareketsizleştirmek suretiyle A ve B Ordu Gruplarını kurtardığını söylemek abartılı olmaz. Çuykov'un 62. Ordu'suna denk bir cesaret ortaya koydular. Çıkış istasyonlarına ve geçici süreyle hapsedildikleri kamplara yapılan uzun yürüyüşler, iki ay boyunca gıda yetersizliği çekmiş 110 bin savaş esirinin %70'inin hayatına mal olacaktı. -20 derece soğukta açık havada gecelemeler ile zihinsel tükeniş ve azılı tifo salgını da cabasıydı. 1955'te Şansölye Adenauer hayatta kalanları toplamak üzere Moskova'ya gidecekti.

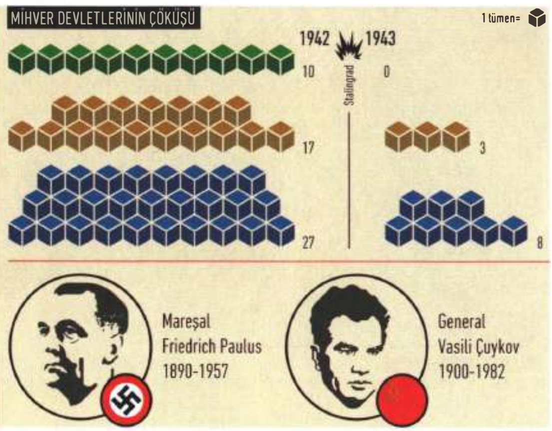

6• ZAYİAT

Stalingrad Muharebesi yaklaşık iki milyon insanın ölümü ya da yaralanmasıyla sonuçlandı. Bu sayı, Don havzasının ortasında Macarlara ve İtalyanlara yönelik düzenlenen harekâtları da kapsayacak şekilde muharebenin en geniş şekilde tanımlanmış haline aittir ve şehrin 100 bin sakinini de unutmamak gerekir. Alman kayıpları ağırdı, fakat genelde iddia edildiği kadar felaket derecesinde değildi. Öte yandan, 1942 ile 1943 arasındaki kısa yayılan bu sefer, Almanya'nın müttefiklerinin girişip girişebilecekleri tüm askerî çarpışmaların sonunu getirmiştir. İtalya, Macaristan ve Romanya kuvvetlerinin büyük çoğunluğunu ve ekipmanlarının hemen hemen tamamını kaybettiler. İlk ikisi kısa süre içinde SSCB'den geri çekilecekti. Almanların müttefiklerine yönelik düşmanca tutumu müttefikler arasındaki silah arkadaşlığı hislerini tamamen bitirmişti. Sovyetlerin zayiatı adet olduğu üzere çok yüksekti, ancak düşman kuvvetlerinin maruz kaldığı tahribat ve Kızıl Ordu'nun elde ettiği stratejik ve operasyonel kazanımlar hesaba katıldığında kabul edilebilir düzeydeydi. Kızıl Ordu, Almanların artık savaşı kazanamayacağını biliyordu, ancak hala kendisinin muzaffer olabileceğini göstermesi gerekiyordu.

KAYNAKLAR: 1• Manfred Kehrig, *Stalingrad, Analyse und Dokumentation einer Schlacht,* Stuttgart, 1974 - 2• David M. Glantz, *The Stalingrad Trilogy,* Lawrence, KS, 2010 - 3• *Das deutsche Reich und der Zweite Weltkrieg,* C. 6 - 4• G. F. Krivosheev (haz.), *Soviet Casualties and Combat Losses in the Twentieth Century,* Londra, 1997.

MÜTTEFİKLERİN PASİFİK'İ

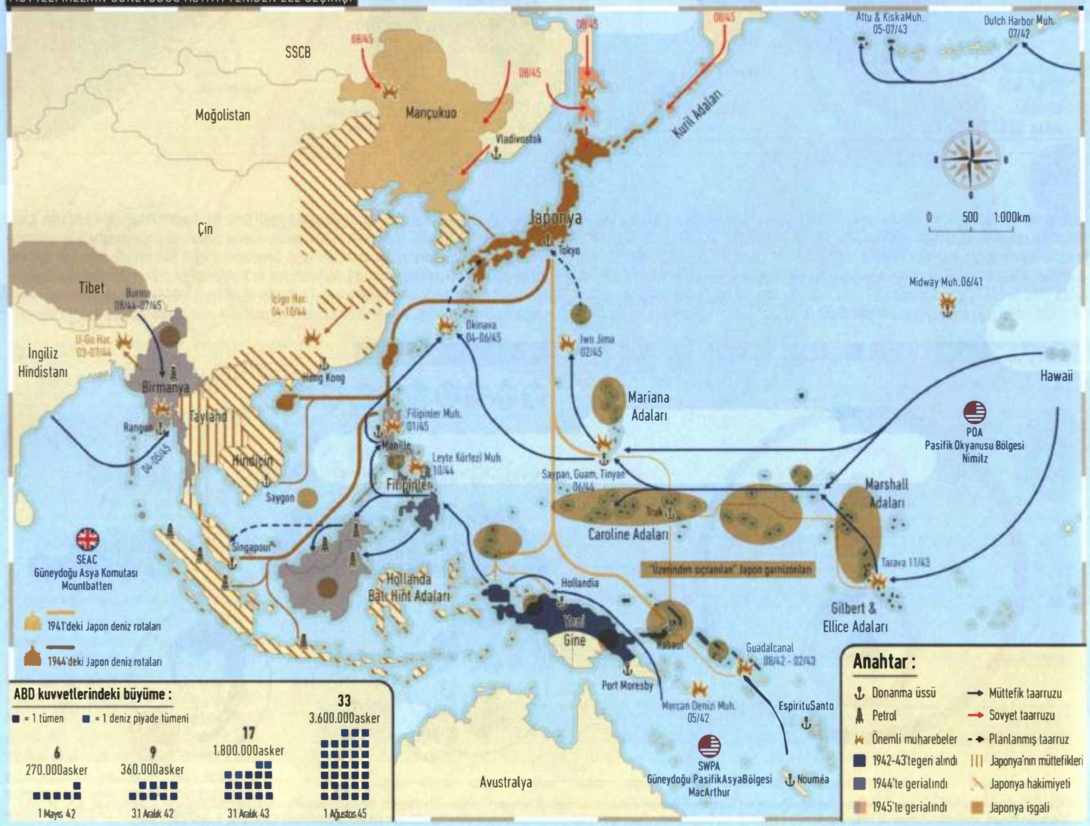
Müttefikler çatışmanın ilk birkaç ayındaki şoku atlattıktan ve Japonların Avustralya, Melanezya ve Hindistan'daki genişleyişinin önünü aldıktan sonra, 1942'nin büyük kısmı boyunca temelde Solomon Adaları'nın etrafında geçen bir yıpratma harbine giriştiler. Guadalcanal adası, altı aylık bir kara, deniz ve hava muharebesine sahne oldu; bu muharebenin en önemli amacı adanın kuzeyindeki Henderson Meydanı adıyla bilinen küçük hava meydanının kontrolünü ele geçirmekti. Yeni Gine'de de Kokoda Güzergahı'nın ve Port Moresby adındaki Avustralya üssünün kontrolünü ele geçirmek için çok sert çarpışmalar oldu. 1943'ten itibaren Müttefikler harekâtların ikinci aşamasına geçtiler, 1940-41'deki devasa inşa ve üretim programlarının ışıltılı mahsulleri olan ABD silah ve mühimmat depolarının desteğiyle her yerde inisiyatif derece derece onlara kayıyordu.

Gelgelelim Japon kuvvetlerin hakimiyetini kırmayı hedefleyen ABD taarruzu, kara ve deniz hava kuvvetlerinin yapacağı yığınakları beklemeksizin, sessizce başlayacaktı. 1942'de denizaltılar Japonya'nın ikmal şebekelerine yönelik sistematik bir saldırı furyası başlattılar. Bu furya başlangıçta zorlansa da sonradan belirleyici zaferler elde etti. Buna karşılık Japon denizaltı filosu boyutlarına rağmen Müttefik ikmal şebekelerini hiçbir zaman ciddi ölçüde tehdit edemeyecekti. Bu denizaltılar temelde zırhlılara ve amfibi filolara karşı konuşlandırılacak, sınırlı dü-

1• MÜTTEFİKLER YAVAŞ YAVAŞ TOPARLANIYORLAR

1943'ten itibaren Amerikalılar Pasifik'teki Japon savunma mevzilerini delmek üzere iki farklı eksen üzerinden ilerlediler. MacArthur Güney Pasifik aktif operasyon bölgesine komuta ediyordu, buradaki amacı, "Bismarck bariyerini" delip Rabaul'daki büyük Japon üssünü izole ettikten sonra Yeni Gine'nin kuzey kıyılarını takip ederek Filipinler'i ele geçirmekti. Pasifik'in merkezinde ise Amiral Nimitz'in Büyük Mavi Filo'su küçük adımlarla ilerlemeye başladı. Bu ilerleyişte bu kuvvet Japon ada garnizonlarının çoğunu görmezden gelip etraflarından koparmış ve birkaç kilit hedefe odaklanmıştı: Tarava, Entvetok, Saypan, Tinyan ve Guam – sonuncusu Amerikan toprağıyken savaşın başında kaybedilmişti ve Amerikan moral motivasyonu açısından önemliydi. İkinci aşamada, Japon filosu imha edilir edilmez kıskacın iki kolu Japonya topraklarında birleşecekti. Bu birleşim önce ABD deniz piyadelerinin Şubat-Mart 1945'te Japon egemenliğinde olup ele geçirilen ilk ada olan Iwo Jima'yı çok zorlanarak da olsa ele geçirmesiyle, sonra da Nisan'da Okinava adasına Amerikalıların yaptığı çıkarma (Iceberg Harekâtı) ile oldu.

MÜTTEEFİKLERİN GÜNEYDOĞU ASYAYI YENİDEN ELE GEÇİRİŞİ

YENİDEN ELE GEÇİRMESİ (1943-1945)

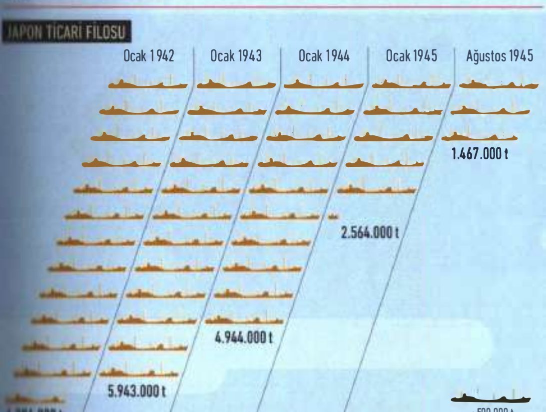
zeyde etkili olabilecekti. Aralık 1941 ile 1945 arasında Müttefiklerin hepi topu 58 tane ticari gemisi zayi oldu.

Savaşın son iki yılında Japonya'nın savunma çeperleri sürekli saldırı altındaydı ve ülke içindeki savaş ekonomisi de yoğun denizaltı saldırılarıyla yavaş yavaş felce uğratılıyordu. Denizde herhangi bir şekilde direniş gösteremeyen, 1944'te önce Filipinler Denizi Muharebesi, sonra da Leyte Körfezi Muharebesi ile filosunun imha edilişini seyreden ve muhteris Amerikan saldırılarına adalardaki mevzilerini birer birer kurban veren Japonların yüksek komuta kademesi, İmparatorluk Ordusu'nun son kayda değer başarılarını (İçigo Taarruzu) kaydettiği Çin'de ve Hindistan'da inisiyatifi yeniden ele geçirmeyi denedi. (Hindistan'daki taarruz denemesi, yani U-Go Harekâtı, İmfal ve Kohima'da İngiliz savunmalarına çarpıp başarısızlıkla sonuçlanacaktı.) 1944 sonunda Japonya'nın elinde kalan yegane stratejik seçenek ümitsiz bir savunma savaşını sürdürmekti, bu da azami miktarda kayıpla sonuçlandı, bilhassa da değişken derecelerde gönüllü olarak savaşan kamikaze pilotları arasında... 1945'teki Iwo Jima, Manila, Okinava ve Rangun (Burma) muharebeleri Müttefiklerin Pasifik'i yeniden ele geçirmelerinin son büyük aşamaları oldular ve Müttefikler yaz başında Japonya'nın kendi toprakları üzerinde cereyan edecek nihai savaş için hazırlıklar yapmaya başladılar.

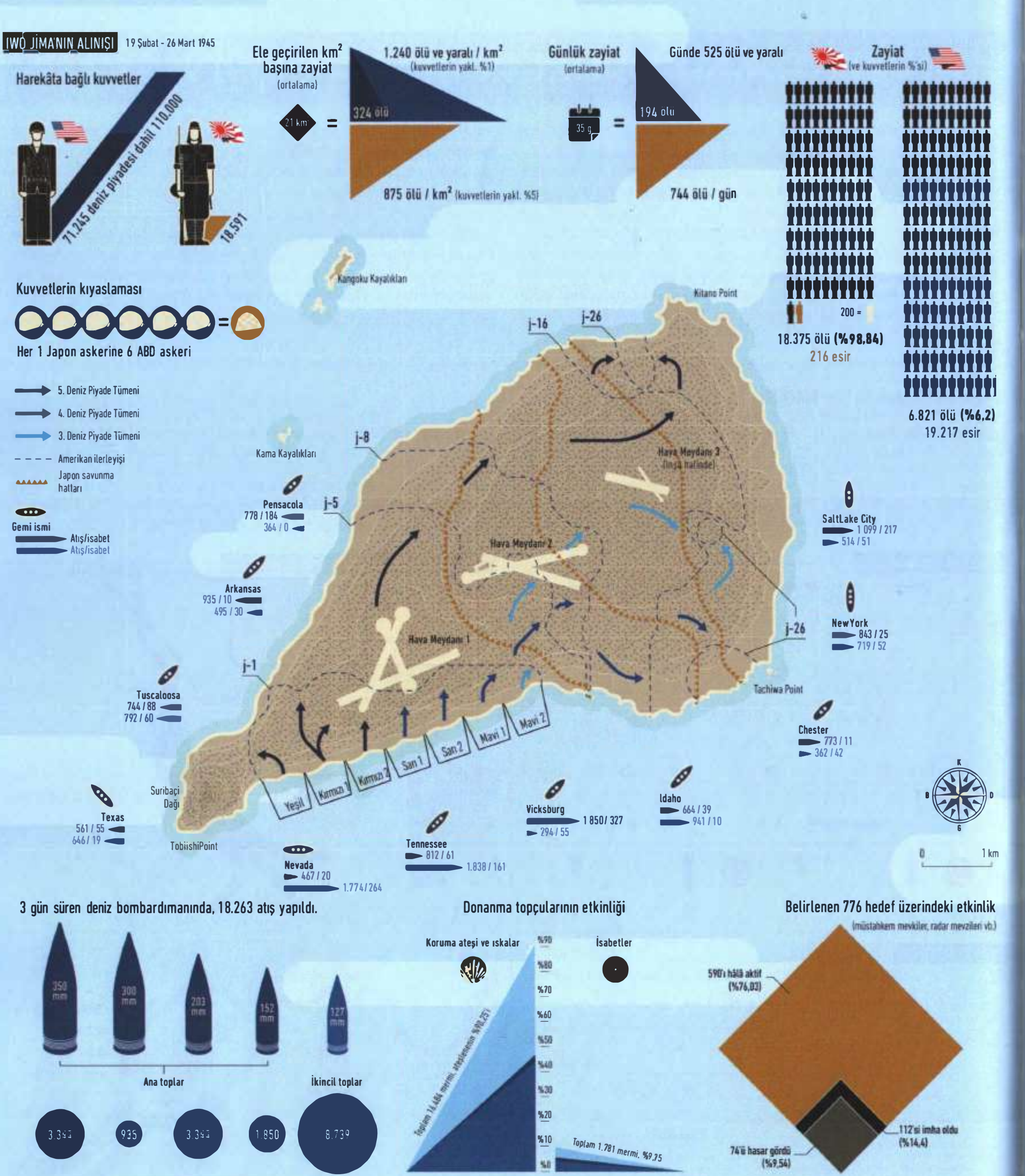
2• JAPON FİLOSUNUN SON DİRENİŞİ

Midway'deki, Solomon Adaları'ndaki (1942-43) ve Filipinler Denizi'ndeki (Haziran 1944) başarısızlıklardan sonra Kido Butai son direnişini Ekim 1944'te, savaşın en büyük deniz muharebesi olan Leyte Körfezi Muharebesi'nde ortaya koydu. Cüretkâr Şo-Go (Zafer) Planı, Amerikalıların Filipinler'e yaptığı çıkarma denemesini koruyan ABD filosunu hedef alan bir tuzaktı (0). Buradaki amaç, Üçüncü Filo'nun uçak gemilerini düzmece hedeflerle (Amiral Ozava'nın uçak gemileriyle) tuzağa düşürüp bölgeden uzaklaştırmaktı. Böylece Japon uçak gemileri adalar arasında fark edilmeden adım adım ilerleyip Amerikan çıkarma birliklerini habersiz yakalayabilecekti. Tehlikeden habersiz (1) olan Halsey oyuna geldi ve Japonların kuzey filosunun peşine düşüp bu filoyu imha etti (3). Güneyde ABD zırhlıları Surigao Boğazı'na müdahil olup galip geldiler (2). Ancak 25 Ekim'de Samar Burnu'nda Japon zırhlıları ölümcül bir darbe indirmeye çok yaklaştılar (4). Akabinde ABD'nin refakatçi uçak gemilerinin fedakarlığı sonucu ağır kayıplarla geri çekilmek zorunda kaldılar. Bu üç günde (24-26 Ekim) Japon filosu son kozunu oynamıştı; bundan sonra muharip bir kuvvet olma vasfını tamamen kaybettiler.

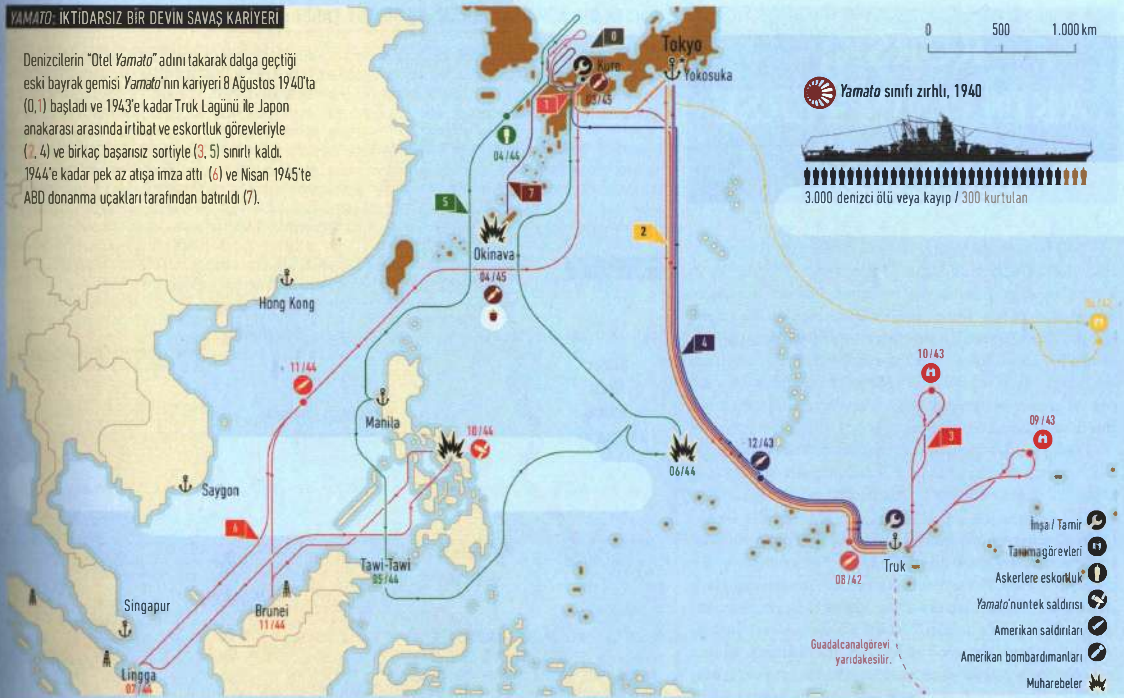

Iwo Jima savaşın Pasifik taraflarındaki en sert ve en kanlı muharebelerinden biriydi. Toplam Amerikan kayıplarının Japonlarınkilerden fazla olduğu tek muharebe de bu oldu. ABD deniz piyadelerine çıkarma yapma görevi verilmişti. Adayı ele geçirmenin beş gün sürmesi planlanmıştı. Bu beş gün, haftalarca sürecek hava indirme hazırlıklarını ve Japon savunmasını imha etme maksatlı üç günlük sistematik donanma bombardımanını takip edecekti. Fakat sonuçta, büyük ölçüde etkisiz kalan öncü bombardımanı çoğu yerde hasarsız atlatan aşırı dayanıklı yeraltı tahkimatlarının korumasındaki ada garnizonuna galip gelmek, bir aydan uzun şiddetli çarpışmalara mal oldu.

KAYNAKLAR : *1*• N. Bernard, *La Guerre du Pacifique*, Paris, 2016 - *2*• John Costello, *The Pacific War*, NewYork, 1981 - *3*• S. E. Morison, *History of U.S. Naval Operations in World War II*, NewYork, 2001 (yen. bask.) - *4*• *Japanese monographs*, USArmy, 1959 - *5*• W. P. Gruner, US Pacific Submarines in World War II, HNSA, 2010 - *6*• http://www.allworldwars.com/Iwo-Jima-Naval-Gunfire-Support.html

YAMATO: İKTİDARSIZ BİR DEVİN SAVAŞ KARİYERİ

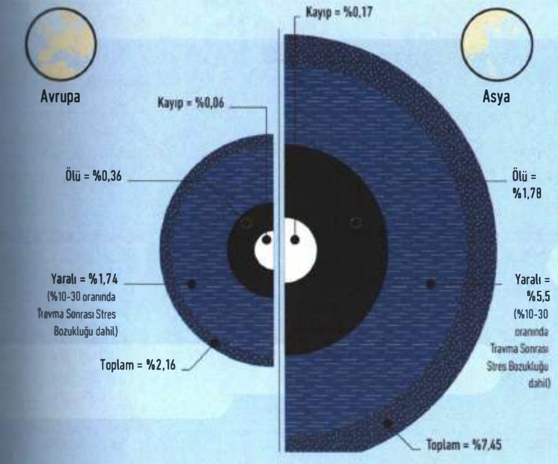
Denizcilerin "Otel *Yamato*" adını takarak dalga geçtiği eski bayrak gemisi *Yamato*'nın kariyeri 8 Ağustos 1940'ta (0, 1) başladı ve 1943'e kadar Truk Lagünü ile Japon anakarası arasında irtibat ve eskortluk görevleriyle (2, 4) ve birkaç başarısız sortiyle (3, 5) sınırlı kaldı. 1944'e kadar pek az atışa imza attı (6) ve Nisan 1945'te ABD donanma uçakları tarafından batırıldı (7).

3• PASİFİK: AMERİKALILAR AÇISINDAN EN ÖLÜMCÜL HAREKÂT SAHASI

Pasifik'te Avrupa'dan daha az asker konuşlandırılmıştı, harekâtlar coğrafi olarak daha geniş sahalara yayılmıştı ve daha parçalı yapıdalardı, ancak yine de Pasifik'teki çarpışmaların büyük çoğunluğu, kısıtlı alanlarda ve kısıtlı sürelerde olmakla beraber aşırı derecede yoğun ve kanlı oldu. Öncelikle Japonların kayıpları genellikle çok çok yüksek oluyordu, bunun sebebi Japon askerî kültüründe geri çekilme veya teslim olmanın yasaklanmış olmasıydı. Çok sayıda Japon askerinin ilk kez silahını bıraktığı Okinava'ya gelene kadar pek az Japon savaş esiri olmuştu, bunlar sıklıkla kendilerini savunmaktan aciz yaralılar ya da motivasyonu düşük Koreli yardımcı kuvvetler oluyordu. Dahası, Pasifik'teki Amerikan zayiatı oransal olarak başka her yerdekinden yüksekti. Benzeri bir süre boyunca ve benzeri bir asker kuvveti ile Pasifik'te Afrika ve Avrupa'ya kıyasla ortalama üç kat daha fazla Amerikalı savaşın kurbanı oldu.

ABD KARA KUVVETLERİNİN ORTALAMA MUHAREBE KAYIPLARI 1942-1945

OKİNAVA'NIN MALİYETİ (Nisan-Haziran 1945)

« ŞEREFİYLE ÖLENLER »

Japon askerlerinin muharebede hayatta kalma oranları

KURSK: AKINTININ TERSE DÖNÜŞÜ

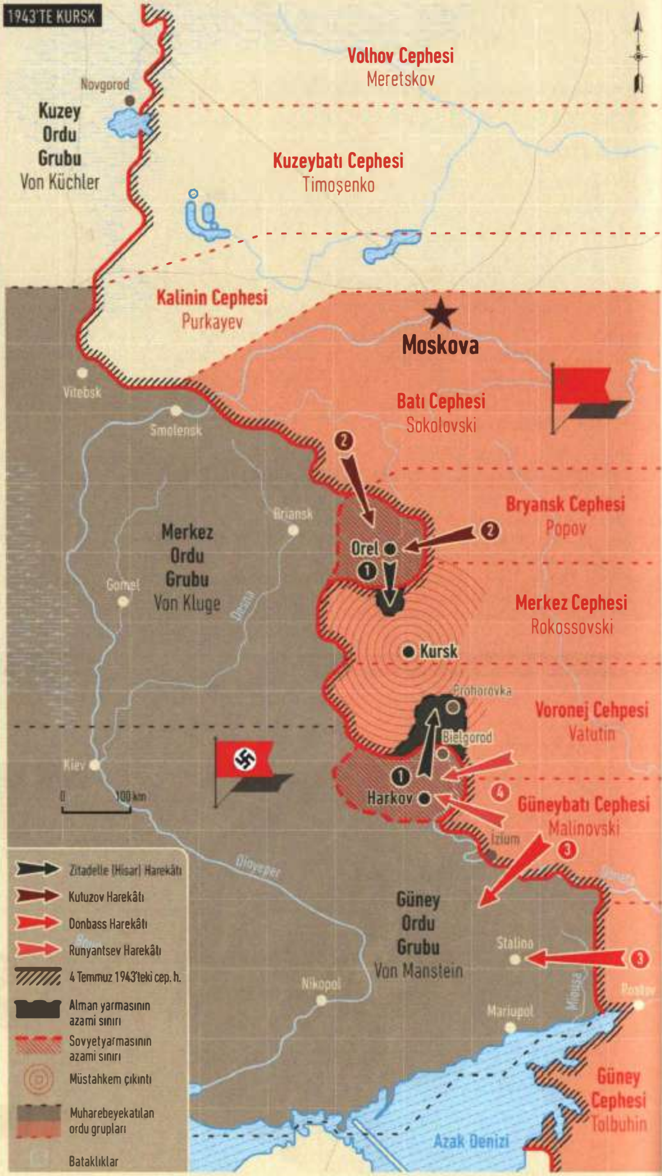
1943 baharında Hitler, savaşın en önemli cephesinin hala Doğu Cephesi olduğuna karar verdi. Yine Hitler'in kanaatine göre *Wehrmacht*, beklenen Sovyet saldırısını önlemek, harekât inisiyatifini elinde tutmak ve cephe hattını kısaltıp yedek kuvvetlerin sayısını artırmak için bir saldırı daha düzenlemek zorundaydı. Bir ay boyunca oyalandıktan sonra, nihayet 1 Mayıs'ta sınırlı bir taarruza çekine çekine onay verdi. Harekâtın yeri, cephe hattının Kursk'taki çıkıntısı olacaktı.

Basit plan bu çıkıntıyı çevirip etrafından koparmaktan ibaretti. Merkez Ordu Grubu'na bağlı ve General Model'in komutasındaki Dokuzuncu Ordu kuzeyden Kursk'a saldıracaktı. Feldmareşal von Manstein'ın Güney Ordu Grubu'nun parçası olan Dördüncü *Panzer* Ordusu ve Kempf müfrezesi de Kursk'a doğru harekete geçecekti, fakat güneyden. Kursk alındıktan sonra Almanların planlaması, General Rokosovski'nin Merkezi Cephe kuvvetleri ile General Vatutin'in Voronej Cephesi kuvvetlerinin büyük kısmını ele geçirmekti. Bu harekâtlarla Alman sanayilerinde çalıştırılacak binlerce esir almayı ümit ediyorlardı. Taarruzun başlayacağı gün pek çok kez ertelendi ve nihayetinde 5 Temmuz olarak belirlendi. Hitler yeni zırhlı ekipmanların (Ferdinand kundağı motorlu ağır toplar ile *Panzer* tanklarının) orduya teslim edilmesini bekliyordu; ancak ertelemenin ana sebebi Mihver kuvvetlerinin 13 Mayıs 1943'te Tunus'ta teslim olmasıydı. Hitler, doğru bir telakki ile önünde sonunda mutlaka gerçekleşeceğini öngördüğü olayı, yani İtalyan müttefikinin saf değiştirmesini telafi etmek üzere Almanya'da bir ihtiyat ordusu meydana getirilmeden doğuda yeni bir temasa girişmeye gönüllü değildi artık. Bu konuda kendini güvende hissedebilmesi de Haziran'ın sonunu buldu.

Sovyetler de Alman taarruzunu beklemeye ve bu iki aylık molayı, tarnı tamına bir kaleye çevirdikleri Kursk çıkıntısındaki savunma kuvvetlerini güçlendirmekle geçirmeye karar vermişlerdi. Kursk önlerinde düşmanın dermanı tüketildikten sonra tetiklenecek, birbiriyle bağlantılı üç karşı taarruz hazırladılar. Bunlar Orel'e, Harkov'a ve Donbas havzasına doğru gerçekleşecekti. Sovyet hazırlıklarının farkında olan Almanların mümkün olan en çabuk şekilde Kursk'a ulaşmaları gerekiyordu. Bu sebeple zırhlı birliklerin ve *Lufiwaffe*'nin kaymak tabakalarını çok dar iki cepheye temerküz ettiler. Bir hafta sonra başarısız olduklarında bu başarısızlıkları, *Wehrmacht*'ın Doğu Cephesinde inisiyatifi bir daha ele geçirmemek üzere kaybetmesi anlamına gelecekti. Ordu o noktadan sonra nihai mağlubiyete kadar geri çekilmekten başka bir şey yapamadı. Bu muharebeyi düşmanından çok daha az insan ve harbi malzeme zayiatıyla kaybetmiş olsa da çok daha önemli bir kıymeti elinden bırakmak zorunda kalacaktı: Hakimiyet konumunu. İlk defa Alman ordusu bir yaz muharebesini kazanmayı başaramamıştı, hem de en son teknolojileri ve 20 zırhlı tümeni sahaya sürmesine rağmen.

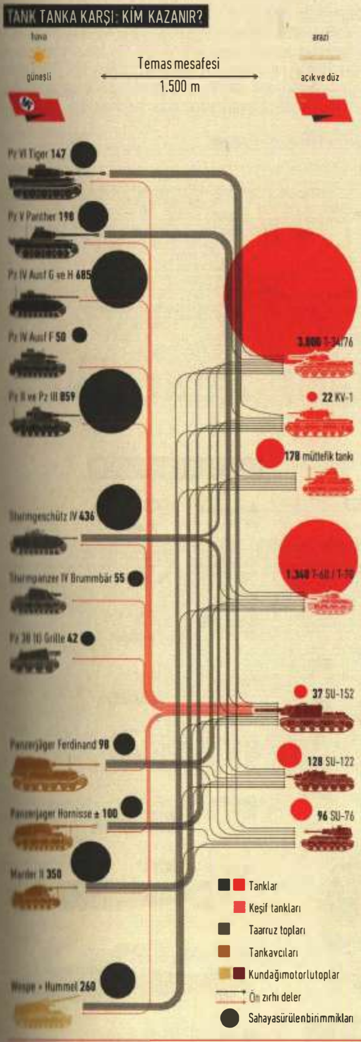
1• TEK BİR ALMAN HAREKÂTI, ÜÇ SOVYET KARŞI TAARRUZU

Kursk Stratejik Taarruzu'ndan kasıt, 250 km.den geniş bir sahaya, 50 günden fazla süreye yayılan ve birbiriyle kesişen dört harekâttır. **(1)** Alman kıskaç saldırısı. Zitadelle (Hisar) Harekâtı, Oryol'dan güneye bir saldırı (9. Ordu) ve Harkov'dan kuzeye ikinci bir saldırı (Güney Ordu Grubu). Birincisi, nefesi 11 Temmuz'da tükenene dek Sovyet hattından içeri 30 km. yarma yapmayı başardı. İkincisi 16 Temmuz'da durdurulana kadar 50 km.den çok ilerleyecekti. Bu iki başarısızlığın sebebi saldırıların tetiklediği iki Sovyet karşı saldırısı oldu. **(2)** İki karşı saldırının ilki, yani Kutuzov Harekâtı 12 Temmuz'da Oryel'e doğru vuracak ve Model'i geri dönmek zorunda bırakacaktı. **(3)** İkinci Sovyet karşı saldırısı, Donbas Harekâtı ise 17 Temmuz'da Mius ve Donets boylarında başladı ve her "Sovyet Ruhr'unu" ne pahasına olursa olsun elde tutmak isteyen Hitler'i Manstein'ın tanklarını durdurmak zorunda bıraktı. Donbas taarruzu Sovyetler açısından başarısız oldu, ama **(4)** 3 Ağustos'ta üçüncü karşı saldırı olan Rumyantsev Harekâtı'na yol açtı. 23 Ağustos'ta Harkov'un kurtarılması, yanlış bir isimlendirmeyle "Kursk Muharebesi" denilen çatışmayı bitirdi.

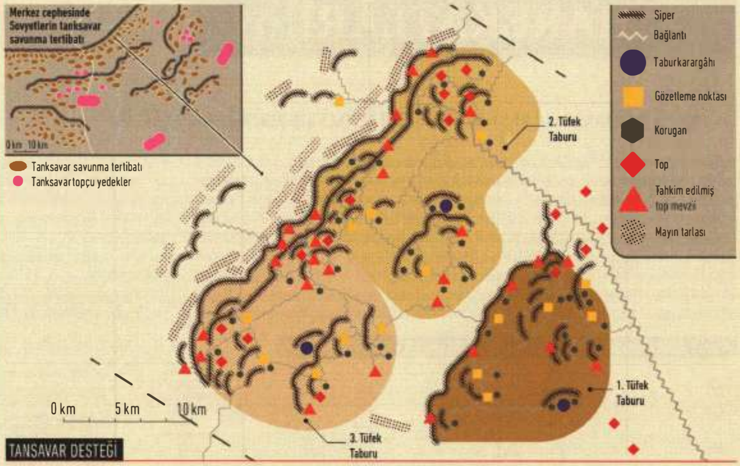
2• ALMANLARIN TANK ÜSTÜNLÜĞÜ

Kursk saldırısına üstünkörü bir bakış atıldığında bile sayısal üstünlüğün Sovyetlerde olduğu açıkça görülür. Gelgelelim iş zırhlı araçlara geldiğinde üstünlüğün kesin olarak doğru tarafa koyulması gerekir: Alman ekipmanlarının kalitesi kıyas götürmez derecede üstündür. Ferdinand, Tiger, Panther ve hatta uzun topuyla *Panzer* IV, T-34/76'ları, hele de hafif T-70'leri sürklase etmiştir. Kursk'ta Sovyetlerin kullandığı ekipmanlar içinde, kafa kafaya çarpışmada herhangi bir mesafeden Tiger'a zarar verme kabiliyetine sahip hiçbir tank, tanksavar top ya da kundağı motorlu top yoktu. Buna istisna teşkil eden sadece iki ekipman vardı: SU-122 kundağı motorlu obüs ve 57 mm. tanksavar top – ancak bu ekipmanlar da 1943'te cephede yaygın değildi. Bütün bunlara rağmen Sovyetlerin Almanların altı katı zırhlı araç kaybetmesinde Sovyet komuta kademesinin taktik hataları, teknoloji bakımından geride olmaları kadar rol oynayacaktı.

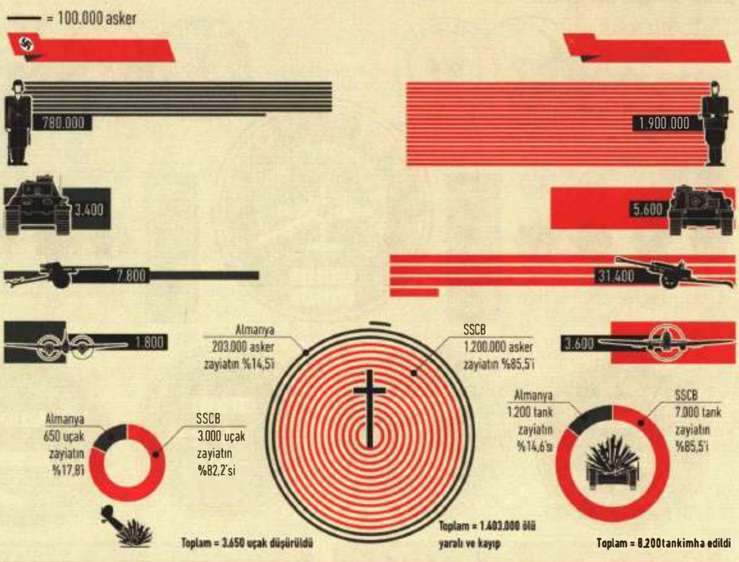
3• DERİN SAVUNMA: KARMAŞIK BİR SİSTEM

Kursk çıkıntısında Sovyetlerin yaptığı savunma hazırlıkları, İkinci Dünya Savaşı'nın tamamında yapılan en kapsamlı hazırlıklardı. Kursk şehri ve arkasındaki alan, üç savunma kuşağı ve üç savunma cephesi ile 110 kilometreyi aşan bir derinlik boyunca korunuyordu. Bu hatlarda 9 bin kilometreyi aşan uzunlukta siperler, dikenli teller, bir milyondan fazla mayın ve imla hakkı, bin kilometreyi aşan uzunlukta tanksavar hendekler ve yüzlerce tanksavar destek noktası bulunuyordu.

4• KUVVETLER DENGESİ (4 Temmuz 1943) ve zayiat (4 Ağustos 1943)

Kursk'ta Sovyet kuvvetleri devasa harp malzemesi ve can kayıpları kaydedip bir Pirus Zaferi kazandılar. Ortaya çıkan kan banyosunun sebepleri ekipmanların kalitesizliğinden ziyade zırhlı birlikler ile hava indirme birliklerinin komuta kademelerinin yetersizliğiydi. Almanlar muharebe alanında birlikler arasındaki iş birliği, telsiz muhaberesi, kaynakların bir noktaya temerküzü ve genel eğitim standardı gibi açılardan hala düşmanlarından daha üstündü. Sovyet yüksek komutası ise manevralarda bulunmak yerine cephe taarruzlarıyla askerlerinin canını ziyan etmeye devam ediyordu. Bu kısmen kültürel nedenlerden ileri geliyordu, kısmen de Wehrmacht'ın aksine Kızıl Ordu'nun kaybettiği askerleri oldukça kolay şekilde ikame edebiliyor olmasından.

KAYNAKLAR : *1•* J. Lopez, *Koursk*, Paris, 2011 - *2•* Roman Töppel, *Koursk 1943: The Greatest Battle of the Second World War*, Solihull, 2018 - *3•* A. Frankson & N. Zetterling, *Kursk 1943. A statistical analysis*, Londra, 2000.

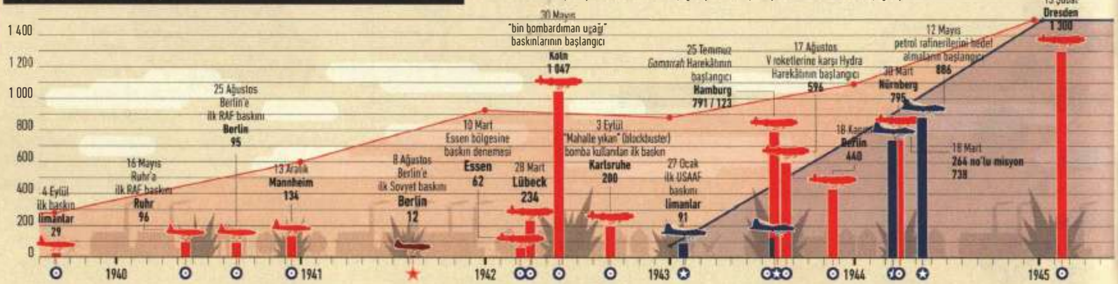
REICH'A KARŞI HAVA İNDİRME HAREKÂTLARI

Stratejik bombardıman nedir? Tarihçi Serge Gadal'a göre bu terimin anlamı düşmanın askerî potansiyelini imha etmek ya da nüfusunu demoralize etmek amacıyla iktidar merkezlerine saldırmaktır. Stratejik bombardımanın esasları Birinci Dünya Savaşı'nda ortaya koyulmuş, iki dünya savaşı arasındaki dönemde İtalyan Giulio Douhet ve Amerikan General Billy Mitchell gibi çeşitli kimseler tarafından geliştirilmişti. Bu kişiler, hava kuvvetinin kilit önemi haiz olduğuna ve hem ekonomik hedeflere (sanayi merkezleri) hem psikolojik hedeflere (sivil

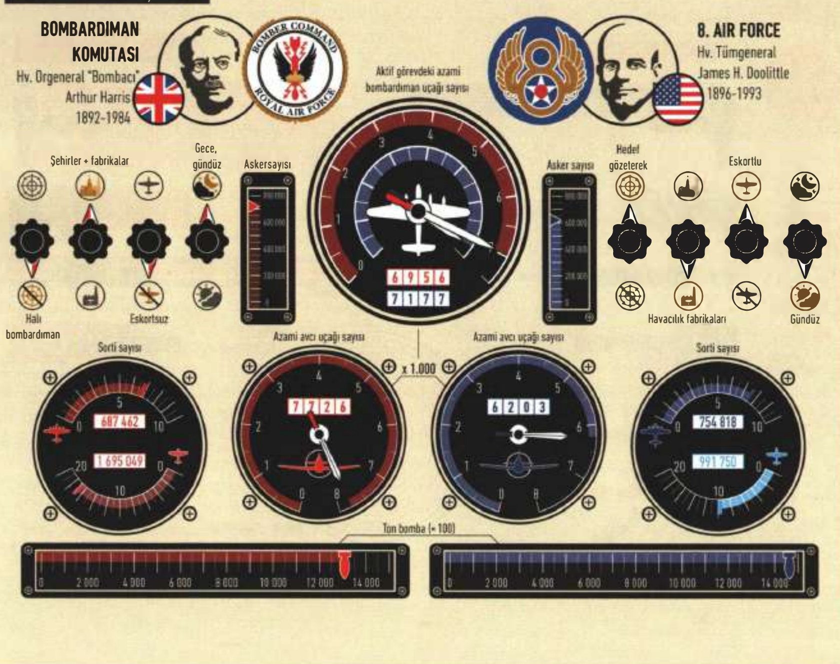
1• İNGİLİZ BOMBARDIMAN BASKINLARI VE MÜTTEFİKLERİN KOMBİNE HAREKÂTLARI

İngilizlerin daha 1939'da bile küçük bir uzun menzilli bombardıman kuvveti vardı. Kısa süre sonra Londra askerî amaçların yanı sıra psikolojik sebeplerle ve propaganda sebepleriyle sivil hedeflere (büyük Alman şehirlerinin, bilhassa da Ruhr bölgesindekilerin işçi sınıfı mahallelerine) yönelik saldırılar planlamaya başladı. Şubat 1942'deki Bölge Bombalama Direktifi'nden ve dört motorlu büyük uçakların seri dağıtımı yapıldıktan sonra 1939-41'in masraflı gündüz saldırıları, yerini yangın bombalarının kullanıldığı gece baskınlarına bıraktı. Baskınlarda isabet oranları düşüktü. Hem pek etkili olmuyor hem de yüksek zayiata sebep oluyorlardı. Ancak Amerika'nın savaşa girmesi ile 1943'ler itibariyle artık Almanya'da ve Avrupa'nın işgal altındaki kesimlerinde sistematik stratejik bombardıman baskınlarından oluşan koordineli taarruzlar tertiplemek mümkün hale geldi. Bunlara Koordineli Bombardıman Harekâtları (CBO'lar) deniyordu. Pek çok safhaya ayrılan, gündüz ve gece vakitlerinin İngilizlerle Amerikalılar arasında paylaştırıldığı bu harekâtlardan maksat *Reich*'ın üretim becerilerinin imha etmek (bunun için tanımlanmış 154 hedef vardı), nüfusun moralinin tepetaklak etmek ve Avrupa'ya Müttefiklerin yapacağı çıkarmayı hazırlamak ve desteklemekti. *Luftwaffe*'nin avcı uçağı mevcudunu imha etmeye yönelik devasa bir taarruzla (*Pointblank* Harekâtı) beraber sonbaharda bu baskınlar gerçek manada başladı. 1942'de pek rastlanmayan "bin bombardıman uçaklı" baskınlar 1944'te sıradanlaştı. Avrupa'da gerçekleştirilen 96B bombardıman görevi içinde 68 tanesi binden fazla bombardıman uçağının ve yüzlerce eskort uçağın katılımıyla gerçekleşti. Bazen bu uçaklar çok sayıda hedef arasında paylaştırılıyordu.

İNGİLİZ BOMBARDIMAN BASKINLARI VE MÜTTEFİKLERİN KOMBİNE HAREKÂTLARI

AVRUPADA RAF-USAAF İŞ BÖLÜMÜ

KULLANILAN BOMBA TÜRLERİ

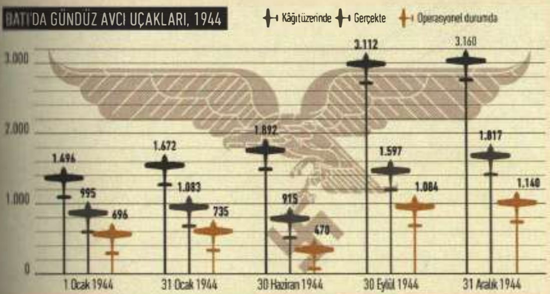

halk) yönelik stratejik darbelerden oluşan özel bir harekât ile kendi başına zaferi getirebileceğine inanmaktaydı.

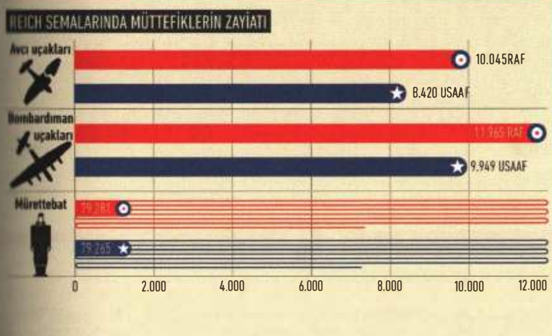
1939'da, bilhassa da 1937'deki Guernica bombardımanından sonra şehirlerin bombalanmasının ahlaken yanlış olduğu konusunda neredeyse evrensel bir mutabakat oluşmuştu. Ancak savaşın başlarında geçerli olan ve Roosevelt'in Eylül 1939'da savaşın taraflarına yaptığı meşhur çağrıda ifadesini bulan bu bombardımanları yapmama kararlılığı, savaşın ilk aşamalarından sağ çıkamadı. Son ahlaki çekinceler de birer birer kırıldı, hele de *Luftwaffe* Varşova, Rotterdam, Londra ve Belgrad'ı bombaladıktan sonra... Douhet'in fikirlerinin tamamı uygulandı denilemez, ancak havada stratejik bir savaşım vermenin 1940'tan itibaren İngilizler için, 1942'den itibaren de Amerikalılar için öncelik haline geldiği gerçektir. Avrupa'ya çıkarma yapmanın koşulları meydana getirilene dek Reich'la savaşmanın tek gerçek yolu olarak bu tarz görülmüştür.

2• ALMANLARIN CEVABI

1940'tan itibaren *Luftwaffe, Reich*'ın göklerini gece gündüz savunabilmek ve Müttefiklerin bombardıman uçaklarının arz ettiği tehdide karşı koyabilmek için çeşitli sistemler geliştirdi. Bunların içinde Kuzey Denizi kıyılarında uzanan bir radar savunma şebekesi olan *Kammhuber* Hattı'nın kurulması, bazı taktik değişiklikleri (geceleri şehirlere düzenlenen bombardıman uçağı baskınlarına karşı çıkmak için gündüz işleyen avcı uçaklarının kullanılması, yani *Wilde Sau* taktiği) ve ikiz motorlu Bf 110, Ju-88, Do-217 gibi ağır gece avcı uçaklarının ve savaşın daha sonraki aşamalarında da Me 163 Komet gibi önleme uçaklarının sahaya sürülmesi vardı. *Pointblank* Harekâtı Alman hava sahasını savunan *Luftflotte Reich*'ı ciddi şekilde zorlamışsa da bu kuvvet 55 bin uçaksavar toptan oluşan güçlü bir ağa dayanarak koordineli çarpışmasına devam etti. Ancak bu savunma Almanya'nın kayda değer miktarda kaynak harcaması pahasına sağlanabilmişti. Yüzlerce pilot, binlerce uçak ve ağır Flak topu ve sadece yeniden yapım faaliyetlerine hasredilen yüzbinlerce işçi vardı bu kaynaklar içinde. Buna rağmen, hele de Müttefik hava kuvvetlerinin gittikçe büyüyen üstünlüğüne nazaran bu kaynaklar da yetersizdi. *Luftwaffe* savaşın sonuna kadar cesaretle çarpışmasını sürdürdüyse de 1943'ten itibaren sürklase edilmişti.

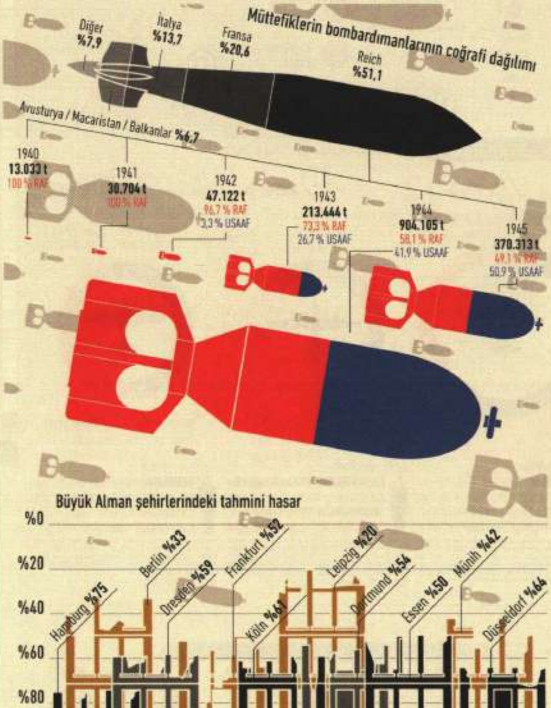

3• ZAYİAT VE HASAR

Müttefiklerin Avrupa'ya yaklaşık 3 milyon ton bombaları düştü, bunun yarısı kadarı Almanya arazisine düştü, kalanı ise Avrupa'nın işgal altındaki kısımlarına veya öteki Mihver devletlerine. Sırf Berlin'e 350 hava baskını yapıldı ve bu baskınlarda on binlerce kişi öldürüldü. Almanya'nın nihai zayiat faturası Müttefiklerin yaptığı tahminlerin gerisinde kalmakla birlikte oldukça yüksekti. Yaklaşık 600 bin kişi ölmüş, şehirlere yıkım yayılmıştı. Bilhassa da Hamburg, Dresden ve Pforzheim'daki gibi yangın fırtınalarında yıkım gerçeği daha belirgin oldu. Peki stratejik bombardıman harekâtı başarılı mıydı? Bu tartışılır – ancak sahaya sürülen kaynaklar, zayiat ve hasar oranı sonuçlarla kıyaslandığında, genellikle harekât başarısızlık addedilmiştir. Harekâtın iki büyük stratejik amacı olan Almanların direnme iradesini kırmaya ve üretim kapasitelerini imha etmeye ulaşılamadı. Müttefik uçaklarının rolü temelde taktik seviyesinde kaldı, Avrupa'da çıkarmayı ve taarruzu mümkün kılmaktan ibaret olmaya devam etti.

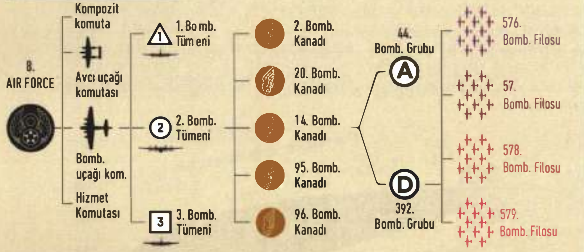

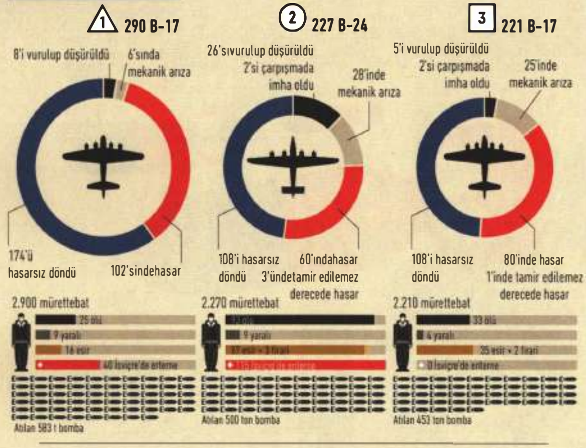
264 & 265 no.lu görevler

Amerikan 8. Air Force için 18 Mart 1944 Cumartesi günü, stratejik harekâtlardaki alelade günlerden biriydi. Akşamın programında, B-17'yle Nazi işgali altındaki Fransa'nın kimi şehirlerine el ilanları bırakmak şeklinde ikincil bir görev (Görev no. 265) vardı. Onun öncesinde, üç gruba ayrılmış 738 adet dört motorlu bombardıman uçağıyla (ve eskort rolünde 925 adet avcı uçağıyla) Bavyera'daki çeşitli havacılık hedeflerine ve başka hava meydanlarına yönelik baskınlar vardı (Görev No. 264). Burada 392. Bombardıman Grubu'nun (12'şer B-24'ten oluşan dört filo) rotası üzerinden bu baskının tamamını izleyeceğiz: Gece saat 2'de mürettebatın Wendling havaalanında uyanmasından saat 19.45'te son uçağın iniş yapmasına, sabah 10'da düzen halinde uçakların havalanmasından öğleden sonra 2 ile 2 buçuk arasında Friedrichshafen'da hedeflerin bombalanmasına kadar... Flakların, Alman avcı uçaklarının, çeşitli olayların (12.33'te bombardıman uçakları çarpışmıştır) ve kimi uçakların mürettebatlarının enterne edileceği İsviçre'ye sığınmaya mecbur kalması gibi gelişmelerin gün boyunca 392. Grup'u ne kadar zorladığı dikkat çekicidir.

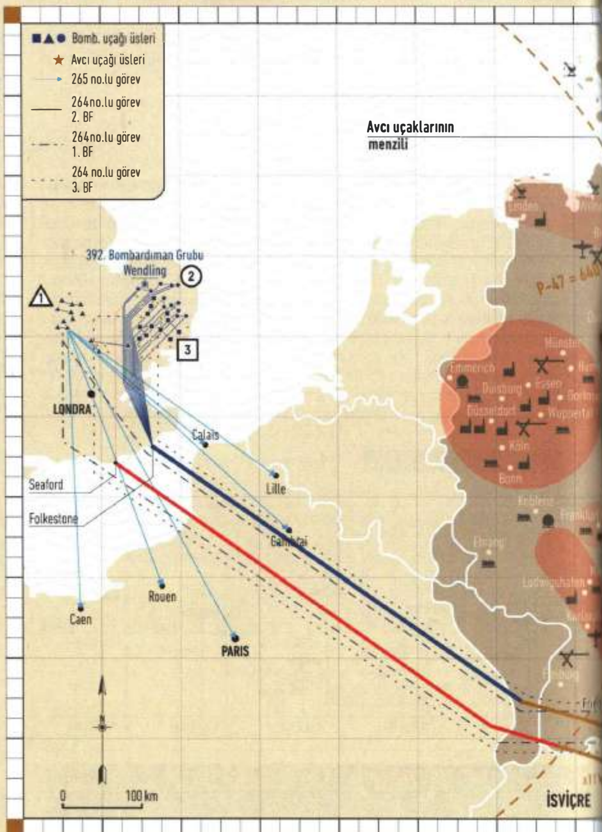
8. AIR FORCE TEŞKİL ŞEMASI Mart 1944

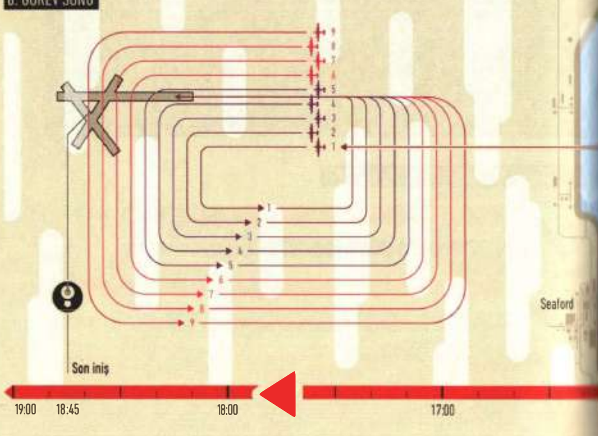
264 no.lu GÖREVDEKİ ZAYİAT (B-17 & B-24 = uçak başına 10 mürettebat)

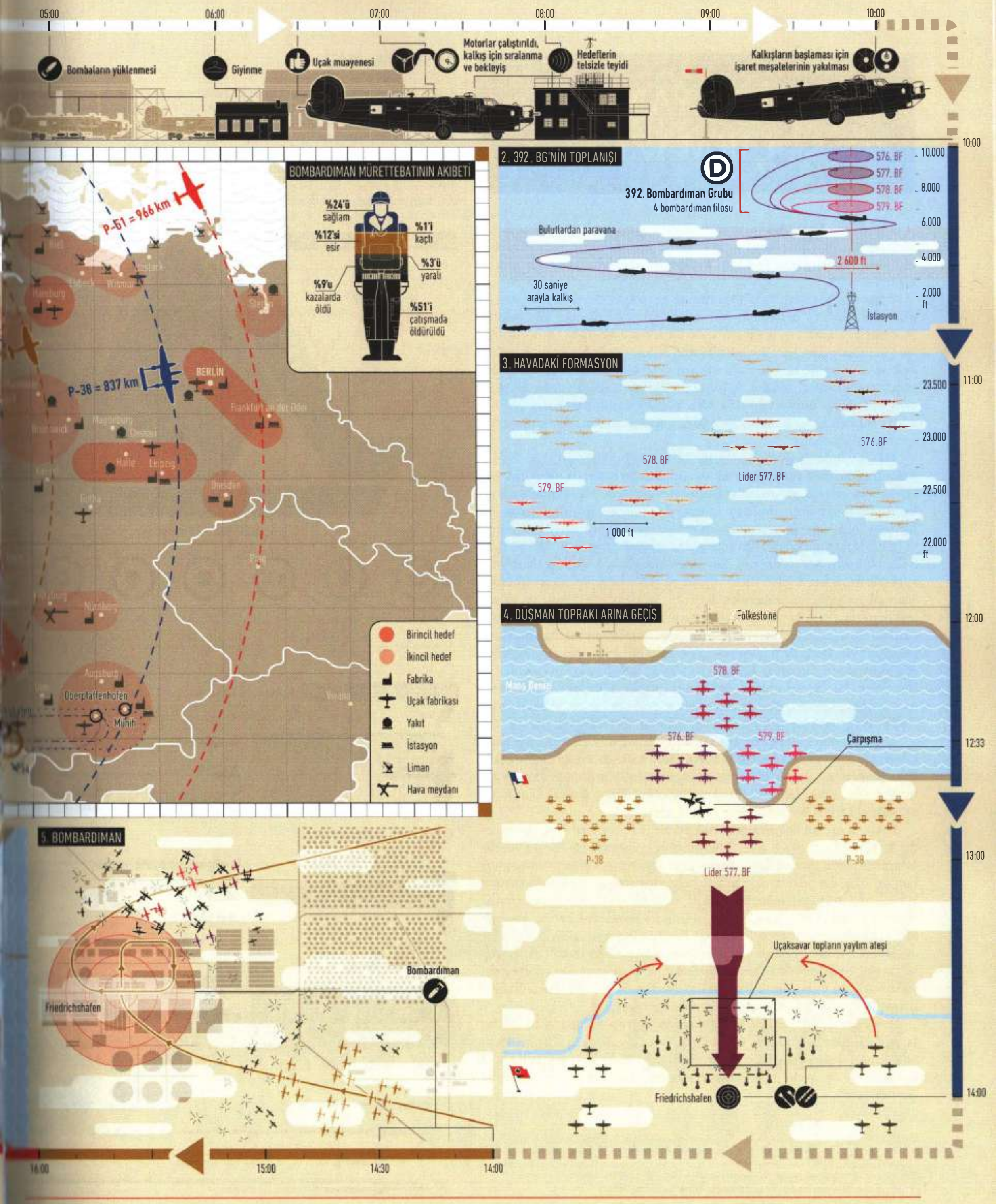

6. GÖREV SONU

KAYNAKLAR: 1• D. Richards & H. Saunders, *Royal Air Force, 1939-1945*, 1956 - 2 • M. Hastings, *Bomber Command*, Londra, 2012 - 3• W. Murray, *Strategy for Defeat, Montgomery*, AL, 1983 - 4 • W. Craven & J. Cate (haz.), *The Army Air Forces in World War II*, Washington, DC, 1949 - 5• *Strategic Bombing Survey, Europe* - 6 • D. Calwell & R. Muller, *The Luftwaffe Over Germany*, Londra, 2007 - 7• F. Vajda & P. Dancey, *German*

Aircraft Industry and Production, 1933-1945, Shrewsbury, 1998 - *8* • C. Webster & N. Frankland, *The Strategic Air Offensive against Germany*, Londra, 1961 - *9*• *The Bombing of Germany 1940-1945*, Centre of the Study of War, Exeter, 2016 - *10*• J. W. Archer, « Y avait-il une vie avant une mission de bombardement », *Aero Journal*, s. 39, 2014 - *11*• http://www.8thafhs.org/combat1944a.htm - *12*• http://www.americanairmuseum.com/

İTALYAN ÇIKMAZI

Churchill Mayıs 1943'te Amerikalıları Tunus'u sıçrama tahtası olarak kullanmaya ikna etti. İtalya'yı ve belki de (domino taşı gibi devrilecek olurlarsa) Almanya'nın öteki müttefiklerini ıskartaya çıkarmak için iyi bir fırsat vardı.

Ayrıca bu seçenek 1944 ilkbaharına ertelenen *Overlord* Harekâtı'na gidilirken Stalin'i desteklemenin de en iyi yolu olacaktı. Bu şekilde Müttefikler muazzam bir tecrübe biriktireceklerdi. Fakat Amerikalılar işe girişmekte gönülsüzlük ediyorlardı. Nihayetinde bu İtalya harekâtı açık seçik stratejik hedefler olmaksızın gerçekleştirildi ve harekâta doğaçlama çözümler, tavizler ve hayal kırıklıkları damga vurdu. Harekât 600 gün sündü durdu ve elde edilen küçük kazanımlar, kuzeybatı Avrupa'daki kilit harekâtlarda kaydedilen zayiatın %40'ına denk ağır zayiatları karşılayamadı.

İki ay içinde Sicilya'nın alındığı ilk aşama bir bölgeye kaba kuvvet yoluyla çıkarma yapmanın birtakım zorluklarını (yetersiz planlama, beceriksiz uygulama, düşmanı küçümseme) gösterdi. Bu aşamada ayrıca birbirlerinden nefret eden Montgomery ve Patton'ı iş birliği içinde çalışmaya ikna etmenin zorlukları da ortaya çıkmıştı; işbirliği öyle zordu ki Müttefikler yığınlarca Mihver askerini avuçlarından kaçırdılar. Gelgelelim bu kısım, Mussolini'nin devrilmesini sağlamak gibi bir siyasi marifete de imza attı, Kral II. Victor Emmanuel Mussolini'yi hapse tıkmıştı. Mareşal Badoglio müzakereleri başlattı. Müttefiklerin planı İtalya'nın teslim olduğu gün Roma kapılarına varmaktı, ancak tedbiri elden bırakmadılar ve uçakların koruma menzili içinde kalmanın daha emniyetli olduğuna kanaat getirip güneyde çakılı kaldılar. İtalya'nın saf değiştireceğini hisseden Almanlar Müttefiklere karşı çarpışmaya davrandılar ve Napoli'nin kuzeyinde onların önüne set çektiler. Bilhassa da Balkanlarda yüz binlerce İtalyan'ı esir olarak ele geçirdiler, bunları Alman saflarında çarpışmaya teşvik edip direniş gösteren herkesi katlettiler.

Müttefiklerin saldırısı batağa saplandı ve asıl düşünce İtalya'nın çekilmesine izin vermek olmasına karşın, sivil halkı da savaşın içine çekti. Ülke parçalandı. Resmi hükümet Müttefiklerin safına katıldı, ancak Almanlar tarafından serbest bırakılan Mussolini, İtalya Sosyal Cumhuriyeti adında kukla bir hükümetin başına geçti.

Fakat Churchill İtalya'nın stratejik açıdan önem arz ettiğine inanıyordu. Bu inanç İngilizlerin askerî kültürü olan çevresel hareketle de tutarlılık arz ediyordu. Ayrıca İtalya, İngilizlerin hala Amerikalılarla insan gücü ve otorite bakımından aynı zeminde bulunduğu tek cepheydi. Bu yüzden burada başarıyı yakalamaları gerekirdi. Müttefikleri Gustav Hattı önlerinde sekteye uğradılar. Ocak 1944'te Alexander Anzio'ya çıkarma yaparak bir çevirme hareketi gerçekleştirmeyi deneyip başarısız oldu. Nihayetinde ilkbaharda hattı yaranlar, Juin'in Fransız kuvvetleri arasındaki Kuzey Afrika dağ birlikleri oldu. Dengesiz yakalanan Kesselring 400 kilometreyi teslim ettikten sonra ancak Toscana'da toparlanabildi. Gotik Hattı'yla karşılaşan Müttefiklerin sil baştan başlamaları gerekecekti.

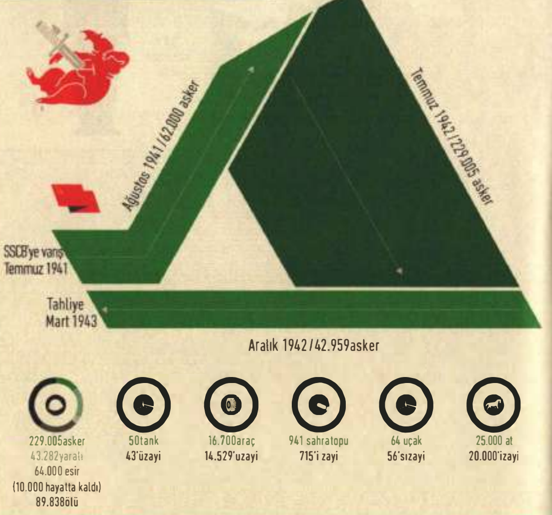
Provence'a giden en iyi askerlerinden yoksun İngilizler, Balkanlara ya da Trieste'ye çıkarma yapıp Orta Avrupa yolunu açma planlarını terk etmek zorunda kaldılar. Sefer sündükçe sündü. İç savaş da bir dizi katliama yol açıyordu. Mussolini ile metresi Clara Petacci'nin infazı da bunlardandı.

KAYNAKLAR : *1•* *The Mediterranean Theater of Operations*, US Army Center of Military History, 4 cilt, 1957-77 - *2•* Carlo D'Este, *World War II in the Mediterranean 1942-1945*, Chapel Hill, NC, 1990 - *3•* Douglas Porch, *Hitler's Mediterranean Gamble: The North African and the Mediterranean Campaigns in World War II*, Londra, 2004 - *4•* Carlo D'Este, *Fatal Decision: Anzio & the Battle for Rome*, Londra, 1991.

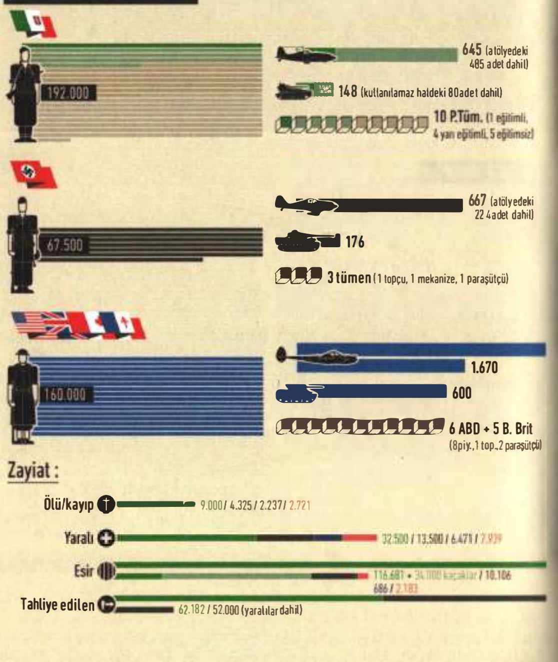
1 • FAŞİZMİN ÇÖKÜŞÜ

İtalyan Faşist rejimi ne askerleri seferber edebiliyordu ne enerjiyi ne de ekonomiyi. Mussolini tembeldi, çok çalışmaya gelemiyordu. Bunun sonucunda 1938'den 1942'ye üretim 11 puan düştü. Bir dizi felaket sonucu üç senede 700 binden fazla asker canından oldu. Yarım milyon asker Balkanlarda ve yüz bini de Fransa'da görevlendirilmiş olmasa tahammül edilecek bir kayıptı bu. Sonuç olarak İtalya'nın elinde kendini savunmak için operasyonel seviyede 10 tümen ve 200 tank vardı sadece. Rusya'ya gönderilen askerlerin sadece %4'ünün sağ salim dönmesi, Doğu Afrika'ya gidenlerin ise hiçbirinin dönememesi da travmalar yaratıcı bir durumdu. Sicilya'da askerlerin %17'si selameti firarda buldu. Ülkede grevler patladı. 24 Temmuz'da Faşistlerin Büyük Konsey'indeki güven oyundan Mussolini'ye güvensizlik oyu çıktı. Ertesi gün Kral, Mussolini'yi tutuklattı.

İTALYAN ORDUSU : DOĞU CEPHESİNDEKİ FACİA

SİCİLYA'DA KUVVETLER VE ZAYİAT (10 Temmuz - 17 Ağustos 1943)

2• İTALYA SEFERİ

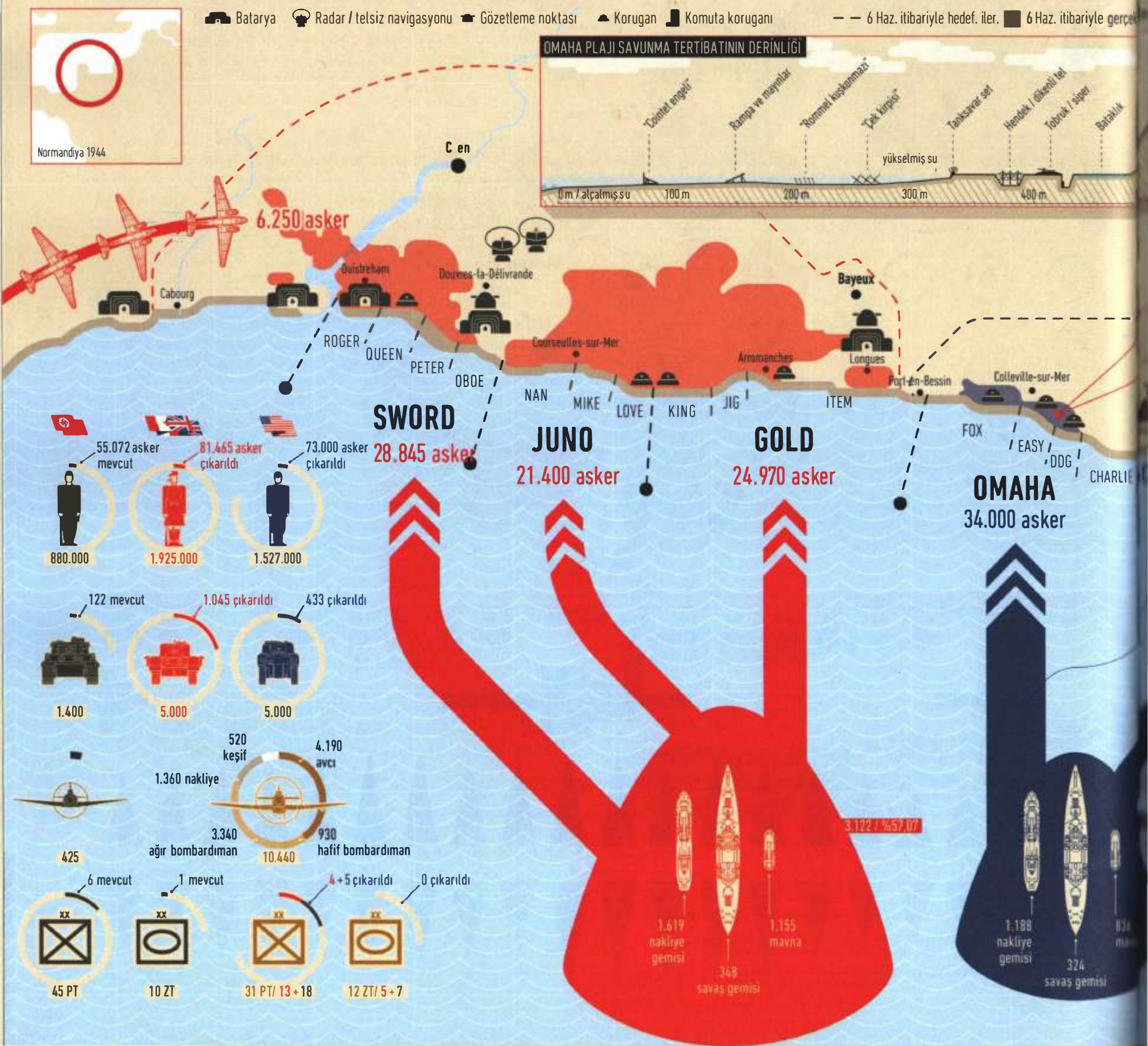
İtalya'nın dağlık arazilerle ve sarp kıyıları olan nehirlerle kaplı coğrafyası ve sert kışları savunma tarafına büyük avantaj sağlıyordu. Cephe o kadar dardı ki sahaya büyük kuvvetler sürmek imkansızdı. Bu sayede tümen sayılarını eşitleyebilen Almanların şansıydı bu. Hitler birliklerin kalitesinden de ödün vermemişti, paraşütçü kuvvetler gibi sağlam piyade birlikleri ile mekanize, hareketli gruplar arasında iyi bir denge kurmuştu. Kesselring de akıllıca çarpıştı. Müttefikleri geri denize doğru itme fikrini bir kenara atıp var gücüyle araziye tutunmaya çalıştı.

Müttefikler de yavaş ilerleyişin sebepleri arasındaydılar. General Alexander'ın koalisyon liderliği vasıfları zayıftı, komutası altında Brezilyalılar, Hintliler, Lehler ve İtalyanlar dahil pek çok milletten asker olan birinde bu durum kusur sayılırdı. Bir dizi çekilmeden de muzdaripti: Sefer boyunca subayları (Bradley, Patton, Montgomery ve destekçileri), birlikleri (Temmuz 1944'te iki Fransız-Amerikan kolordusu Provence'taki çıkarma sebebiyle ayrıldı) ve levazımatı (1944 baharında artık Almanların gerisine çıkarma yapacakları mavnalar kalmamıştı) geri çekilecekti.

D-DAY VE NORMANDİYA MUHAREBESİ

D-Day, kendisine bağlanan ümitlerle, devasa boyutlarıyla ve herkesin kolektif muhayyilesinde bıraktığı etkilerle tarihin en büyük askerî harekâtlarından biridir. Batı Avrupa'yı kurtarma seferinin köşe taşlarından biri olan 6 Haziran 1944 tarihi, aslında on sekiz ay öncesinde planlanmış ve "Seine Boylarındaki Cehennem" adıyla anılan seksen beş günlük bir dönem boyunca devam etmiş bir taarruzun zirve noktasıydı. Çıkarmanın kendisi muazzam bir başarıydı. Fakat takip eden haftaların canhıraş ilerleyişi esnasında askerlerin, 1915 Çanakkale seferini tekraren, kurulan köprübaşında uzun süre kapana kısılıp kalacaklarından korkulmuştur. Amerikalılar çalılıklarla kaplı araziye saplanıp kalırken İngiliz ve Kanadalılar Caen'in hemen dışında duraklamışlardır. Almanları üç ay içinde Seine'in ötesine püskürtme göreviyle (*Overlord* Harekâtı) geçici olarak sahadaki kuvvetlerin komutanlığına atanan Montgomery bu

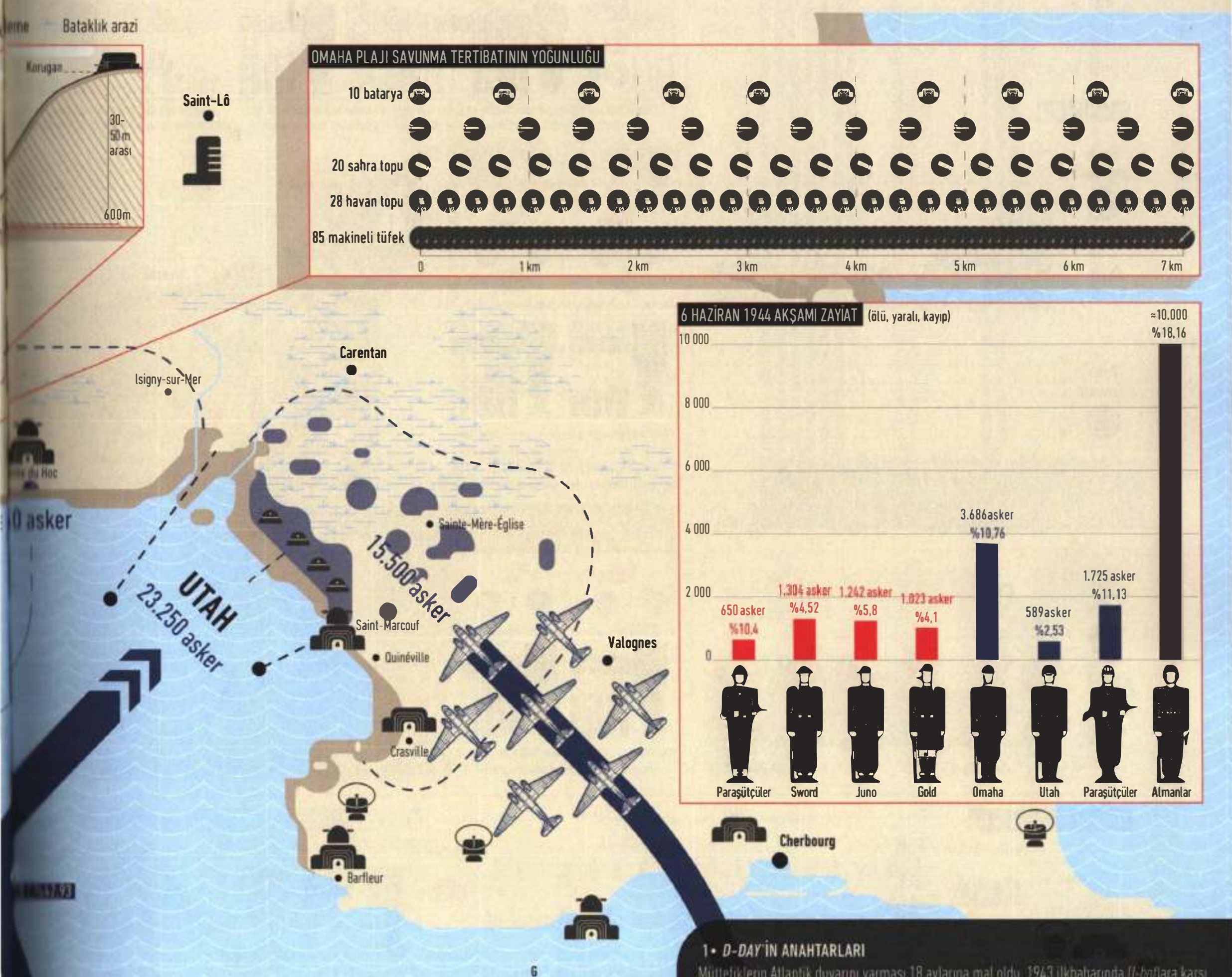

noktada eleştirilerin hedefi oldu. Fakat lojistik zincirinin çöküşüyle felce uğrayan, bir ordusunun Pas-de-Calais'de kılını kıpırdatamadan yeni bir çıkarma beklemesiyle zayıflayan ve Sovyet taarruzu (Bagration Harekâtı) sebebiyle elindeki yedek kuvvetleri Fransa'dan çekilen Alman ordusunun bu yıpratma savaşında nefesi tükeniyordu.

Belirleyici an 25 Temmuz'da, Saint-Lo'nun güneyinde geldi. Amerikalıların amansız bir saldırısı ile cephe yarıldı ve Almanlar ikirciklendiler. Yeterli yakıtları ve mühimmatları yoktu. Buradaki başarı benzersiz bir kombinasyon sayesinde gelmişti ayrıca: Montgomery'nin planı (dar bir cephede saldırı ve mebzul miktarda yedek kuvvet) çabuk tepki veren Amerikan kuvvetleri tarafından mükemmel şekilde uygulandı. Bir hafta içinde Patton, Breton'a girmişti bile. Hitler Amerikan kuvvetlerini ayırmak üzere Mortain'de bir karşı taarruz emri verdi, ancak bu planın bekleneceği gibi başarısızlığa uğraması işin sonunu hızlandırdı.

Almanlar kapana kısılmıştı. Almanların dörtte üçü iki noktadan (Falaise ve Seine) kaçmayı başarmışlardı gerçi, ancak bu sadece Müttefik generallerin taktik tutarsızlıklarının sonucuydu. Normandiya Almanlar için bir Stalingrad olmadı, ancak zayiat korkunç boyuttaydı. Almanlar harp malzemelerinin büyük kısmını bırakmış ve en iyi kuvvetlerini kaybetmişlerdi.

Muharebe beklenmedik derecede büyük bir Müttefik zaferiyle sonuçlandı. Planlamanın becerikliliği, hazırlık safhasında özenlilikle ve zaman zaman sakarlıklara sahne olsa da sağlam yürütülen bir operasyonel uygulama tarzıyla birleştirmişti. 1 Eylül'de Seine geçilmiş ve düşman kırılmış iken Montgomery komutayı Eisenhower'a devrettiğinde gerçekten mareşalliğe terfiini hak etmişti.

1• *D-DAY*'İN ANAHTARLARI

Müttefiklerin Atlantik duvarını yarması 18 aylarına mal oldu. 1943 ilkbaharında *U-bot*lara karşı kaydedilen zafer Amerikan keşif kuvvetlerinin önünü açmıştı. 1944 başlarında Müttefik uçakları gökyüzünü *Luftwaffe* uçaklarından temizlediler. Peşine Müttefiklerin istihbarat zaferleri geldi. *Fortitude* Harekâtı ile başarılı şekilde yanıltılan Almanlar Seine'in kuzeyinde toplandılar. Nihayet Müttefiklerin ikmal konusundaki ustalıkları derhal önemli bir üstünlüğü ellerine geçirmelerini sağladı. Omaha'daki kan banyosuna rağmen harekât devam etti ve akşam olduğunda, karaya çıkan kuvvetleri geri denize doğru püskürtmek imkânsız hale gelmişti bile.

2• NORMANDİYA MUHAREBESİ

Monty'nin önceliği izleyen aşamalardaki harekâtlar için elzem olan Cherbourg ve Breton'u almaktı. İngilizler Alman tanklarını yerlerine mıhlayarak Amerikalıların ilerleyişine yardımcı olmak istiyorlardı. Müttefiklerin sadece ve sadece Caen düzlükleri noktasından geri püskürtülebileceğini fark eden Alman *Westheer* (Batı Ordusu) muharebeye katıldı. Piyade kıtlığından ve kuvvet kolları arasındaki sorunlardan muzdarip İngilizler batağa saplandılar. Batıda Amerikalılar da çalılıklarla kaplı araziye saplanmışlardı. Bir yerde komutanlarının tecrübesizliğinin bedelini ödüyorlardı. Temmuz ortasına gelindiğinde muharebe durmuş kalmış gibi görünüyordu. Kuvvetlerin görünürde eşit olmasından (38 Müttefik tümenine karşılık 39 Alman tümeni vardı) ve benzer kayıplara uğramasından gelen denklik, levazımatın çöküşü ile ortadan kalkıyordu. Ancak plajlardaki mürettebatın uzmanlığı, yapay limanın başarısı ve Cherbourg iskelesinin yeniden açılması Müttefiklerin kayıplarını telafi edip inisiyatifi ele geçirmelerini sağladı. Takviye kuvvet ve levazımatın yavaş yavaş ulaşması Rommel'in felaketinin haberleriydi. Nisan ayında Müttefiklerin ve Direniş'in (*La Résistance*) baskınları sonucu demiryolu şebekesi sökülmüştü. Mekanize olmayan birlikler dağınık gruplar halinde yürüyerek ulaşıyorlardı cepheye ve sonra buharlaşıp gidiyorlardı, üstelik ikameleri de yoktu. Savunmaya geçen ve sürekli gedikleri tıkamak zorunda kalan Almanlar yedek kuvvet denkleştiremiyorlardı. Daha sonra da artık cepheyi tutamaz hale geldiler.

ÖNEMLİ FİGÜRLER

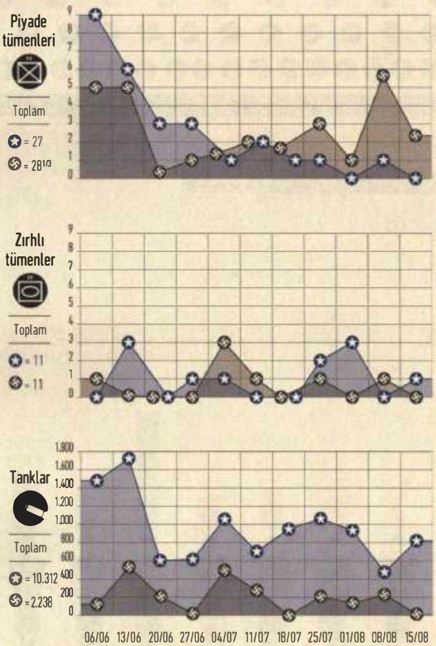
Mareşal Omar Bradley 1893-1981

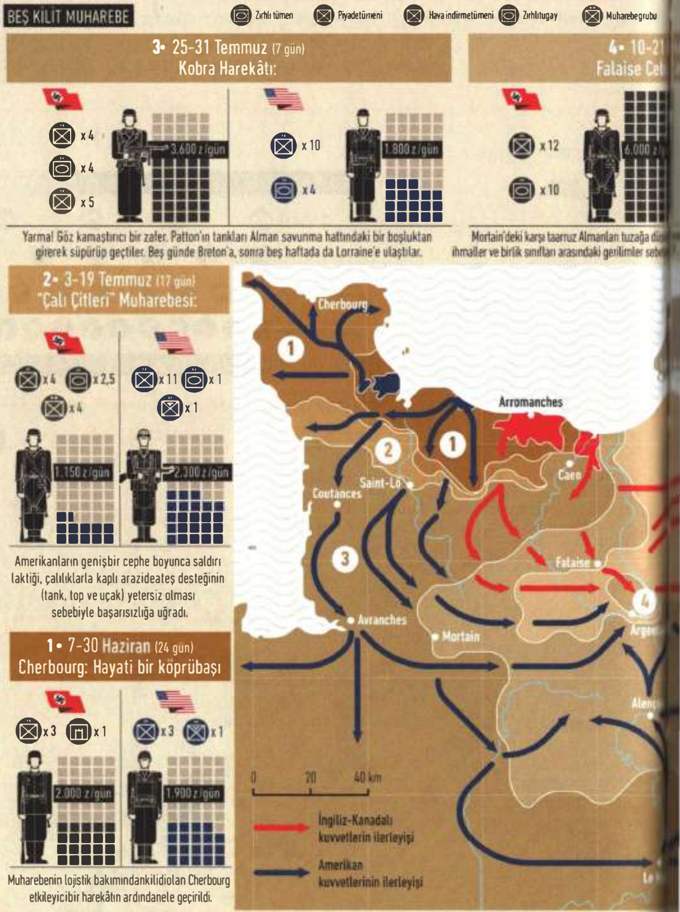
Mareşal Dwight D. Eisenhower 1890-1969

Feldmareşal Bernard Law Montgomery 1887-1976

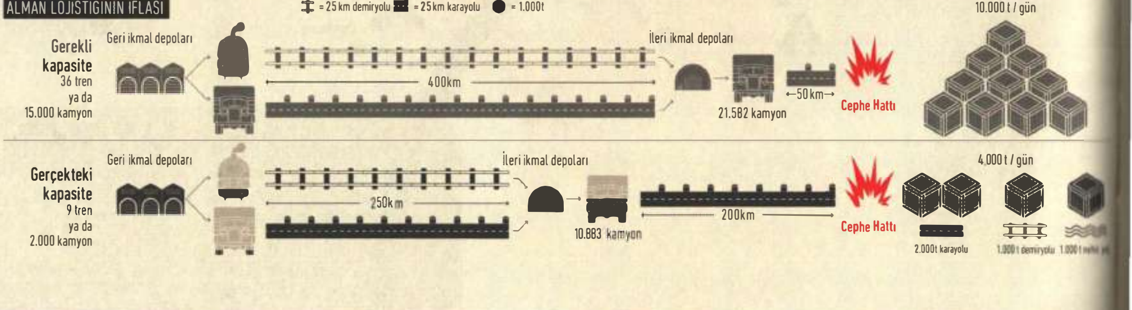
TAKVİYE YARIŞI

BEŞ KİLİT MUHAREBE

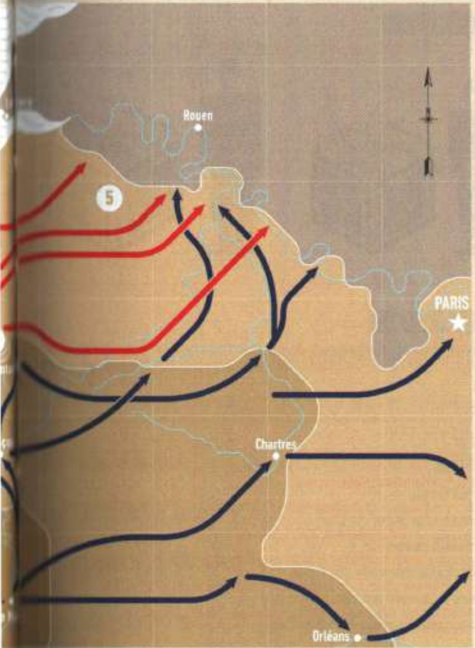

ALMAN LOJİSTİĞİNİN İFLASI

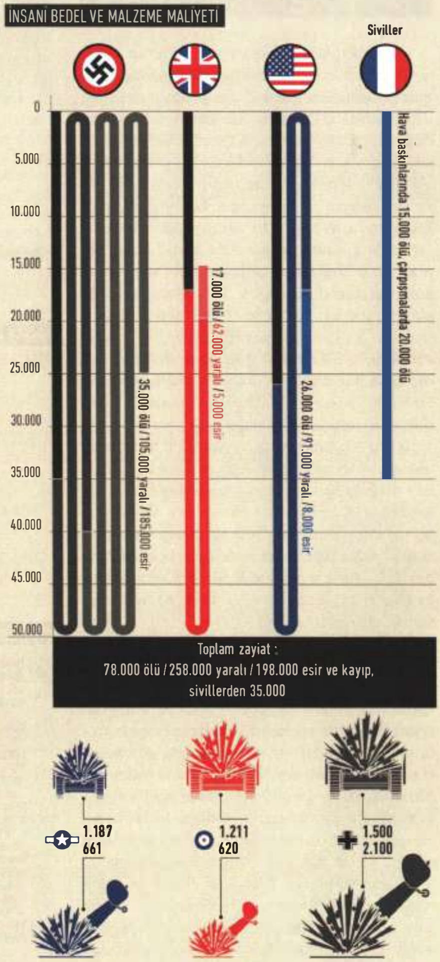

4• MALİYETLİ BİR MUHAREBE

Müttefiklerin kayıpları ağırdı (günde 2.500 ölü), ancak İngiliz-Kanadalı piyadelerdeki istisnai durum haricinde bu kayıplar nispeten kolaylıkla yeni askerlerle ikame edilebiliyordu. En büyük kayıplara uğrayan şüphesiz ki Almanlardı. *Westheer*, ekipmanlarının çoğunu terk etti ve en iyi askerlerini kaybetti. Bu esnada havada onarılmaz şekilde sürklase olan *Luftwaffe* ümitsiz teşebbüslerde bulunuyor ancak etkili olamıyordu.

KAYNAKLAR : *1•* Russell A. Hart, *Clash of Arms: How the Allies Won in Normandy*, Norman OK, 2001 - *2•* Niklas Zetterling, *Normandy 1944. Germany Military Organization, Combat Power and Organizational Effectiveness*, Winnipeg, 2000 - *3•* Olivier Wieviorka, *Normandy: The Landings to the Liberation of Paris*, Cambridge, MA, 2008.

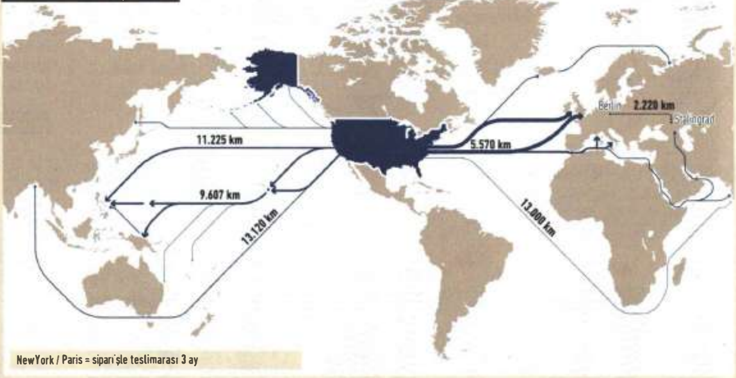
AVRUPA'DA AMERİKAN LOJİSTİĞİ

Amerikalıların okyanuslar aşarak yedi farklı harekât sahasına kuvvetler göndermesi gerekiyordu. Bu müşkül durumun farkındaydılar, boyut kısıtlamalarını dikkate alıyor, yedek parçaların standardize edilebilmesi için silahları baştan tasarlıyorlardı. Bu problemleri aşabilmek için Amerikan ordusu esnek bir yönetim sistemi uyguluyordu: Darboğazlara sıkışmayan aşırı büyük liman altyapıları ve stokları dolu endüstri tesisleri ile silahlı kuvvetler arasındaki bağlantıyı sağlayan bin tane *Liberty* kargo gemisi devredeydi. Standardize edilmiş ekipmanlardan her cepheye cömertçe dağıtılıyordu. Bu israflıca da yapılmıyordu. Tedarik sürelerinin 90 ile 120 gün arası değiştiği bir ortamda her ihtiyacın önceden tespit edilmesi elzemdi. Örneğin sırf Avrupa'da konuşlu 4 bin Sherman tankından oluşan tank filosunun kayıplarını telafi etmek için yaklaşık 2 bin tankın tedarik sürecinde olması gerekiyordu. Okyanus ötesi bu zincir kayda değer bir başarı hikayesiydi. Zaman zaman kesintiler olduğunda bu ya ekipmanın vaktinde üretilmemiş olmasından kaynaklanıyordu ya hala boşaltılmayı bekleyen bir kargo gemisinde beklemesinden ya da güzergahının kara kısmında nakledilmesinin imkansızlığından.

Amerikan ordusunun başını en çok ağrıtan engel de bu sonuncu engeldi. Karayollarının söz konusu hacimlerde malzemeleri taşıma kapasitesi yeterli olmadığından ve karayolu taşımacılığının mekanize birliklere ayak uydurabilecek kadar esnek olmadığını gördüklerinden bütün ordular demiryollarına muhtaçtı. Almanlar ve Sovyetler "sırt çantası yöntemiyle", yani askerlerin (mümkün olduğu kadar uzun süre otonom olabilecekleri şekilde) mümkün olduğu kadar fazla yükü bizzat taşımalarıyla bu sorunun etrafından dolaştılar. Ancak bu yöntemde birkaç günde yakıtları bitiyordu. Buna karşın Amerikalılar da Normandiya'daki yarmayı öngörmüyorlardı ve yarma harekâtı altı hafta sonra durana dek orduya can suyu taşıyacak bir ikmal zincirini hemen doğaçlama kurmak durumunda kaldılar. Sistemleri yetersizdi, ancak hemen dersler çıkardılar bu harekâttan ve 1945 ilkbaharında ikmal zincirlerini yeniden düzenlemiş, birkaç yüz kilometre boyunca esnemek üzere oldukça esnek bir harekât sahası getirmişlerdi. O tarihte Amerikan ordusu küresel düzeyde savaşa girişebilme becerisini haiz yegâne orduydu. Düşman mevzilerinin çok içlerinde uzun süreler boyu harekât yürütmeye elverişli *know-how*'a ve ekipmanlarına sahip tek ordu onlarınkiydi.

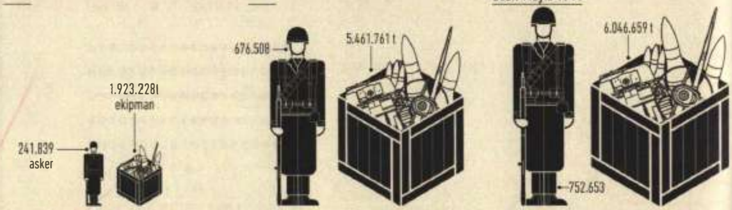
1• EŞİ BENZERİ GÖRÜLMEMİŞ BİR KUVVET DAĞILIMI

ABD DENİZ NAKLİYE ŞEBEKESİ

NewYork / Paris = sipariş'le teslimarası 3 ay

BOLERO HAREKÂTI: ABD KUVVETLERİNİN BİRLEŞİK KRALLIK'A NAKLİ

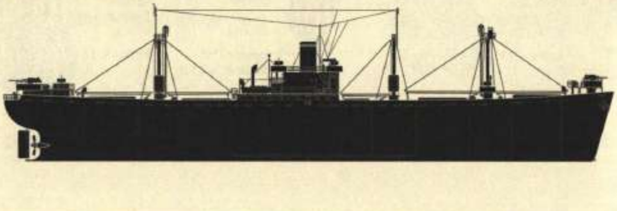

AMERİKAN BİRLİKLERİN AVRUPA BOYUNCA KONUŞLANMASI VE İKMALİ milyon

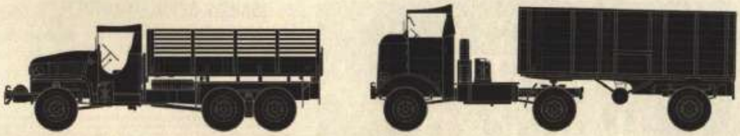
***Liberty* gemileri**

Saatte sadece 11 knot giden basit ancak verimli (10.800 ton yük) kargo gemileriydi bunlar. Prefabrik kısımların birleştirilmesiyle sadece 42 günde montajlanacak şekilde tasarlanan bu gemilerden toplam 2.709 tane inşa edildi.

GMC CCKW ve Federal 4 × 4 kamyonlar

Çok yönlülüğü ve basitliğiyle dikkat çeken altı tekerlekli GMC CCKW cepheyle uyumlu bir araçtı ancak sadece 7 ton taşıyabildiğinden "Red Ball" ekspres konvoyları için çok iyi bir seçim değildi. 1944 yılında yarı römorkları çekebilen ve her biri 15-16 ton taşıyan kamyonlarla ikame edildiler. Bu kamyonlarda bir römorkun çıkarılıp yerine başkasının takılması da kolay işti.

2• HAZİRAN 1944 - NİSAN 1945 AMERİKAN LOJİSTİK DEVRİMİ

A / Teori :

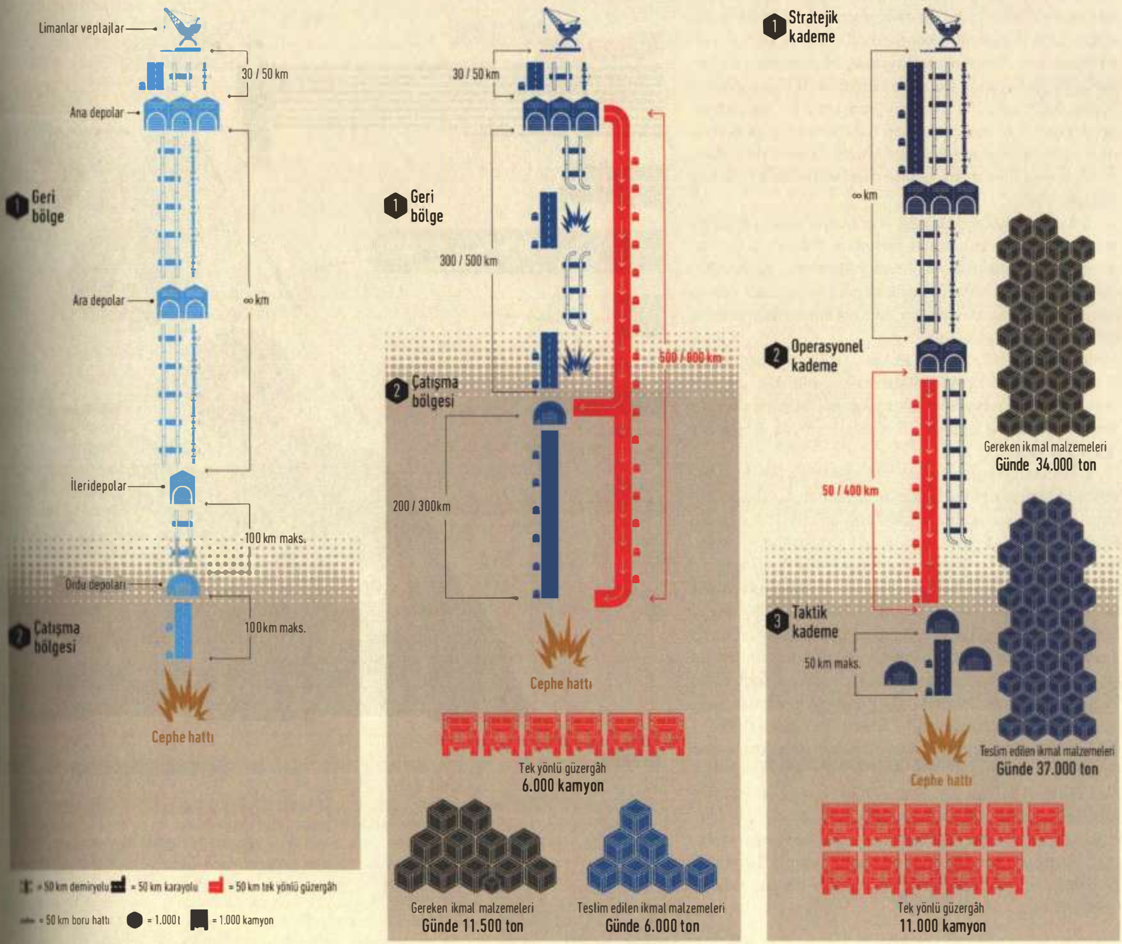
1918 modeli üzerine kurulmuş bir ikmal zincirinin iki aşaması: Uzun mesafelerde demiryolu, kısa mesafelerde karayolu. Bu model yüksek hacimde malzemenin nakline ve yavaş hareketliliğe uygundu. Kamyonlar her türlü arazide gidebiliyorlardı, fakat yakıt tüketimleri yüksekti ve yük kapasiteleri sınırlıydı.

B / Ağustos 1944'teki doğaçlama çözümler :

Kobra Harekâtı'ndan sonraki hızlı ilerleyiş (dört haftada 600 kilometre) sebebiyle demiryolu şebekesini yeniden inşa edip depoları taşımaya imkan bulunamamıştı. Amerikalılar uzun mesafeli ikmaller için doğaçlama olarak tek yönlü bir güzergâh uydurdular (*Red Ball* Ekspresi), fakat ufak GMC kamyonları, korkunç yıpranma ve aşınma, prosedürlerin çok iyi izlenmemesi ve birlikler arası görüş ayrılıkları sebebiyle bu sadece yara bandı tipi bir önlem oldu. Demiryolunun işleyen kesimlerindeki kullanımı esnasında indirme ve yükleme işlemleri çok zaman tutuyordu. Neticede ikmal zinciri kırıldı ve harekâtları askıda bıraktı.

C / 1945 ilkbaharındaki devrim :

1945'te Amerikalılar ikmal zincirini uzatmak amacıyla "operasyonel kademe" adlı ara bir kademe getirdiler. Bütün demiryolu güzergâhları yeniden açılana kadar her ordunun yarı römorklu taşıtlar tarafından kat edilecek tek yönlü bir güzergâhı vardı. Prosedürler geliştirildi. Ordu depoları alt birimlere bölündü, bazıları operasyonel kademede kaldı, bazıları cephe hattına sürüldü.

KAYNAKLAR: *1*• Nicolas Aubin, *Les Routes de la Liberte*, Paris, 2014 - *2*• Roland G. Ruppenthal, *Logistical Support of The Armies*, 2 cilt, Washington, DC, 1952.

BAGRATION HAREKÂTI

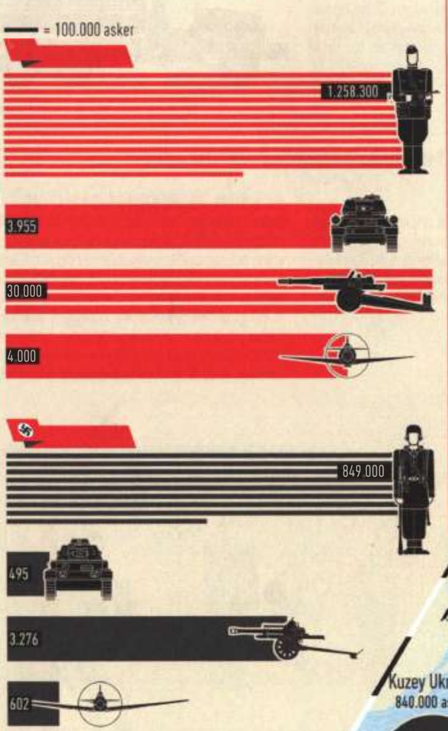
Bagration Harekâtı olarak bilinen Sovyet taarruzu 22 Haziran 1944'te, Almanların Barbarossa Harekâtı'nın yıldönümünde başladı ve iki ayı aşkın sürdü. Harekât Merkez Ordu Grubu'nun imha edilmesiyle bitti ve savaşın başından itibarenki en ağır Alman kayıplarıyla sonuçlandı. Bütün cephe hattındaki dengeyi öyle bir bozdu ki dolaylı sonuçları olarak *Wehrmacht* Baltık devletlerinde etrafı sarılmış ve olmayan kuvvet mertebesine inmiş Kuzey Ordu Grubu'nu ve Romanya'da imha edilen Ukrayna Güney Ordu Grubu'nu da kaybetti. Kızıl Ordu batıya doğru tamı tamına 600 kilometre ilerledi ve Doğu Prusya sınırlarına, Varşova'nın kıyısına, Macaristan'a ve Yugoslavya'ya dayandı. Bu askerî başarıların siyasi etkileri kayda değer oldu. Finlandiya, Romanya ve Bulgaristan saf değiştirdi ve bunlardan son ikisi Sovyetleşme sürecine girdiler. Bu esnada Polonya'nın itaat süreci de hızlandı. Üç hayati faktör fark edilmeden Bagration'u anlamak imkansızdır:

1) Kızıl Ordu bu nokta itibariyle hem insan gücü açısından hem de ekipmanlar açısından *Wehrmacht*'tan üstündü – hava da dahil. Komuta ve kontrol bakımlarından artık fersah fersah geride değildi ve tedarik edilen Amerikan kamyonlarıyla beraber rakibin artık mahrum olduğu mobiliteye sahipti.

2) Bu üstünlük, Kızıl Ordu'nun Finlandiya'dan Karadeniz'e kadar altı taarruz başlatmasını mümkün kıldı ve hem askerî hem siyasi bir sistem yarattı. Bagration bu altı taarruzun en göz kamaştırıcı olanıydı, ancak altının bir tanesiydi sadece.

3) Almanlar önceki senelerde yaptıkları gibi kuvvetlerini batıdan doğuya da kaydıramıyorlardı, zira Stalin hayati bir bilgiye sahipti artık: Batılı ülkeler Mayıs ya da Haziran 1944'te Fransa'ya çıkarma yapacaklardı. Stalin bunu Kasım 1943'te Tahran Konferansı'nda Roosevelt'ten işitmişti. Amerikan Başkanı, Stalin'den eşzamanlı olarak bir taarruz başlatmasını istemişti. Batı ve Doğu'nun iş birliği içinde yürüttüğü ilk harekâttı bu. Cesaretlenen Sovyet stratejistler o tarihe kadar cüret ettiklerinden iki ya da üç kat daha derine girmeyi tartmaya başladılar. Stalin bu cüretkâr hamleye de onay verdi, çünkü İngiliz-Amerikan çıkarmalarının hemen ertesinde, Hitler'in ümitle beklediği şeyin, bir saf değişiminin olmasından korkuyordu. Bagration Harekâtı'nın sonuçlarından biri olan Hitler'e suikast girişimini (20 Temmuz komplosu) bu halet-i ruhiye ile değerlendiriyordu. *Reich*'ı zayıflatmak bir yana dursun bu komplonun başarısızlığa uğraması geçici bir süreliğine *Reich*'ı güçlendirdi. Böylelikle de onu kendi yıkımına kadar savaşmaya devam etmeye mahkûm etti.

1• SAHAYA SÜRÜLEN KUVVETLER (1 Haziran 1944, Merkez Ordu Grubu)

KUVVETLERİN KIYASI

2• 1944 YAZINDAKİ ALTI SOVYET TAARRUZU

Finlandiya'daki çeper saldırısı sayılmazsa Bagration Harekâtı Alman-Sovyet cephe hattını kasıp kavuracak olan taarruzların birincisiydi ve en güçlüsüydü. Burada amaç Misnk'i geri almak ve mümkünse 1939'da Vilnius ve Lvov'da Polonya'dan kapılan toprakları yeniden ele geçirmekti. Harekâtın askerî maksadı ise Almanların Ukrayna'daki iki ordu grubunun mevcudunda bulunan zırhlı araçları Kızıl Ordu'nun üstüne çekmekti. Sovyetlerin olacaklara dair hiç şüphesi yoktu: Almanların kara kuvvetleri yüksek komuta kademesi (OKH) bu zırhlı araçları Minsk-Varşova aksına kaydıracak, böylelikle Orta Vistül güzergahı (Lvov-Sandomir Taarruzu) ve Bükreş'ten ve ötesindeki Balkan yarımadasından itibaren Rumen petrollerinin güzergâhı açılacaktı (Yaş-Kişinev Taarruzu).

4•ZAYİAT

1944 yazında *Wehrmacht* savaşın en kötü kan banyosunu yaşadı. Belarus'ta kaybedilen 400 bin asker ile 2[illegible] tümen ve 8 kolordunun liderleri, Almanların doğudaki ordusunun çekirdeğini oluşturuyordu. Yerlerini alan askerlerde ne onların asabiyesi vardı ne deneyimleri ne de Sovyetler hakkındaki bilgileri. Tıpkı Kayzer'in ordusunun 1918 ilkbaharı ve yazı boyunca süren muharebelerden sonraki hali gibi, Bagration'dan sonra Almanların *Ostheer*'i (Doğu Ordusu) insan kaynaklarını kaotik bir şekilde kullanıp tüketti, bu esnada da etkinliği giderek azaldı. Bu ordu düşman üzerindeki hamle üstünlüğünü de geri dönüşsüz şekilde kaybetmiş, bu hissin yerini yoğun bir korku almıştı. Askerî, psikolojik ve jeopolitik faturaları açısından *Reich* için bu, Stalingrad'dan daha ciddi bir felaket oldu.

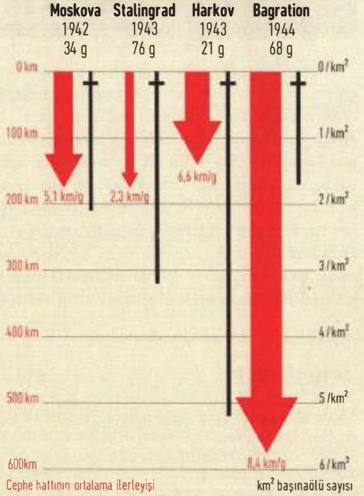
KAYNAKLAR: *1•* Jean Lopez, *Opération Bagration. La revanche de Staline (été 1944)*, Paris, 2014.

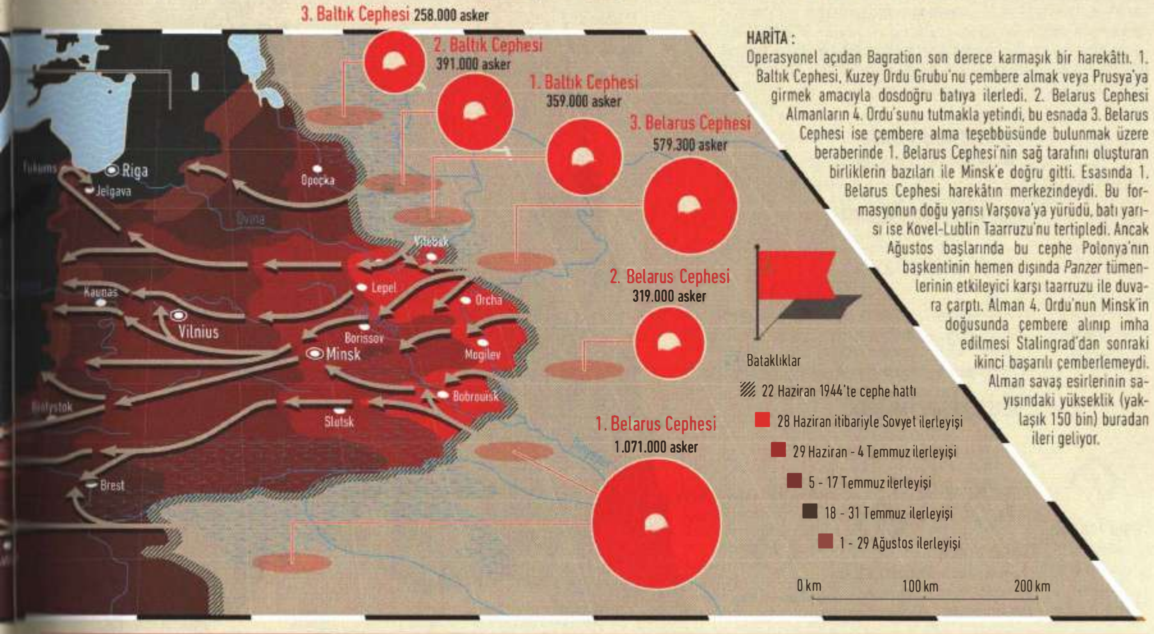
HAREKÂTLARIN SIRALAMASI

1 Finlandiya taarruzu
2 Bagration Harekâtı = üstüne çekme / şaşırtma
3 Alman zırhlı kuvvetlerinin karşı taarruz teşebbüsü için hareketi
4 Kuzey Ordu Grubu blokajı
5 Kovel-Lublin Taarruzu = Almanların etrafı çevrildi
6 Lvov-Sandomir Taarruzu
7 Alman zırhlı kuvvetlerinin karşı hareketi
8 Yaş-Kişinev Taarruzu = Yedek Panzer birlikleri çembere alındı

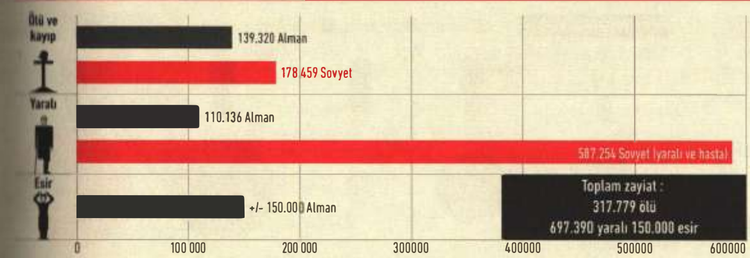
TAARRUZLARIN KIYASLAMASI : MALİYET VE İLERLEYİŞ

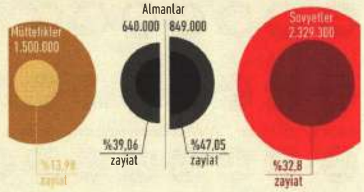
HARİTA :

Operasyonel açıdan Bagration son derece karmaşık bir harekâttı. 1. Baltık Cephesi, Kuzey Ordu Grubu'nu çembere almak veya Prusya'ya girmek amacıyla dosdoğru batıya ilerledi. 2. Belarus Cephesi Almanların 4. Ordu'sunu tutmakla yetindi, bu esnada 3. Belarus Cephesi ise çembere alma teşebbüsünde bulunmak üzere beraberinde 1. Belarus Cephesi'nin sağ tarafını oluşturan birliklerin bazıları ile Minsk'e doğru gitti. Esasında 1. Belarus Cephesi harekâtın merkezindeydi. Bu formasyonun doğu yarısı Varşova'ya yürüdü, batı yarısı ise Kovel-Lublin Taarruzu'nu tertipledi. Ancak Ağustos başlarında bu cephe Polonya'nın başkentinin hemen dışında *Panzer* tümenlerinin etkileyici karşı taarruzu ile duvara çarptı. Alman 4. Ordu'nun Minsk'in doğusunda çembere alınıp imha edilmesi Stalingrad'dan sonraki ikinci başarılı çemberlemeydi. Alman savaş esirlerinin sayısındaki yükseklik (yaklaşık 150 bin) buradan ileri geliyor.

D-DAY VE BAGRATİON : ZAYİAT KIYASLAMASI

(Toplamasker / ölü + kayıp + yaralı + esir askerler)

ALMANYA MUHAREBESİ

Ardenler karşı taarruzunun başarısızlıkla sonuçlanması ile Nazilerin çılgın emelleri de son buldu. Ancak iktidara yapışan çok başlı bu Hydra'yı öldürmek yaklaşık yüz gün daha sürecekti. Fazladan geçen her gün Hitler'e daha çok Yahudi öldürmesi için zaman kazandırıyordu. Sonra, son birkaç haftada nefreti Alman halkına yöneldi. Almanlar, o ölürken hayatta kalmayı hak etmiyorlardı ve onunla ölmelilerdi. Ne müzakere olacaktı ne de mütareke, sadece savaşılacaktı. Hastalıklarla yere serilmiş, her yerde aranan, rutubetli bir sığınakta yaşamaya kadar düşmüş Hitler, ateşi harlamaya devam etti, ta ki 30 Nisan 1945'te köşeye sıkışmış ve etrafı kuşatılmış halde intihar edene dek. Ancak bu aman vermezlik sadece Hitler'in iradesiyle olmuyordu. Bu aman vermezlik ancak ve ancak Nazi rejiminin şımarttığı, aynı dünya görüşünün bir araya getirdiği ve yıkım noktasına kadar bir arada durmaya kararlı bir bürokrasi ve ordunun suç ortaklığı ile mümkün olabilmişti.

Bütün bunların neticesinde, savaşın sonundaki bu dört ay savaşın en kanlı safhası oldu. Her gün 30 bin kişi ölüyordu. Korkunç bir delilik haliydi. Bu delilikten nasiplerini önce rejimin akla hayale gelmedik bahanelerle katliama tabi tuttuğu köle-işçi savaş esirleri ile "parazitler", sonra siviller, sonra da iki tarafın muharipleri aldılar. Askerî açıdan Almanya seferi sırf öldürmekten çok daha fazlasıydı. Çarpışmalar aşırı gaddarcaydı. *Reich* savaşın en sonuna dek yeni birlikler oluşturmaya devam etti ve nihayetinde bütüncül bir direnişi tamamen imkânsız hale getiren şey sadece Nisan

1• MÜTTEFİKLER

1945'te Amerikan stratejisi İngiliz stratejisi karşısında üstünlük sağladı. Ulysses S. Grant'e göre zaferin sırrı, belirli bir zamanda belirli bir yere yönelik yoğunlaştırılmış ateş desteği ile ezici miktarda güç uygulayıp düşmanın ordusunu imha etmekten geçiyordu. Buna ek olarak amaç, güçler dengesinin elverişli olduğu her yerde düşmana saldırmaktı. İmha çarpışmanın sonucunda meydana gelirdi, manevranın değil. Bilahare Eisenhower'ın "geniş cephe" stratejisine yol açan doktrin işte buydu. Bu doktrin taktiksel ve malzeme bakımından üstün olmayı gerektiriyordu. Güçler dengesinin bilhassa elverişli olduğu 1945'te söz konusu olan durum kesinlikle tam olarak buydu.

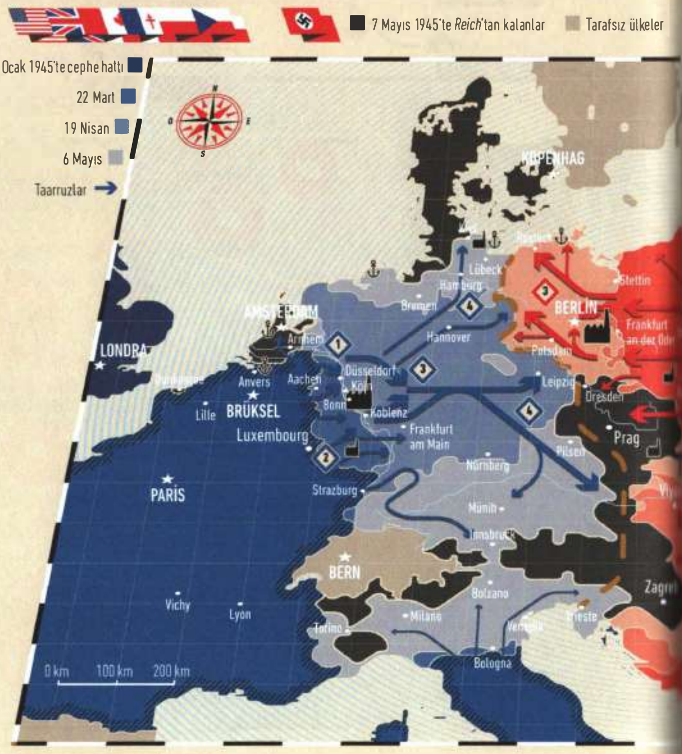
STRATEJİK HEDEF
Alman ordusunu imha etmek

HAREKÂTLARIN KONSEPTİ

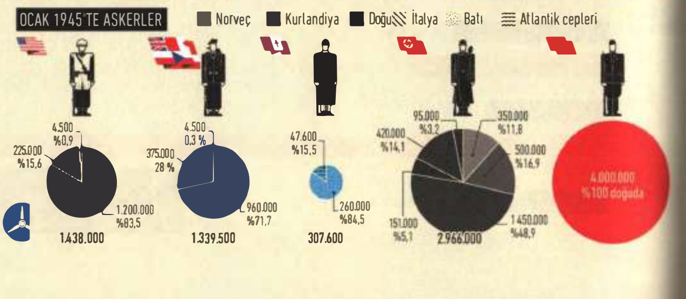
- Ren'in batısındaki Alman ordularını imha etmek.
- Alman savunmasının içine nüfuz etmek üzere genişbir cephe halinde Ren'i geçmek.
- Düşmanı boğmak üzere ekonomininkalbi Ruhr bölgesini almak.
- Almanya'yı işgaletmek.

GERÇEKLEŞME TARİHLERİ

1. **8 Şub / 10 Mart** Westheer'in tutunuşunu kıran Veritable ve GrenadeHarekâtları
2. **18 Şub / 23 Mart** Amerikan ordusu zayıflamış düşmana karşı Ren'e yürüyor.
3. **22 Mart / 3 Nisan** Ruhr bölgesinin çembere alınması
4. **4 Nisan / 8 Mayıs** Devam

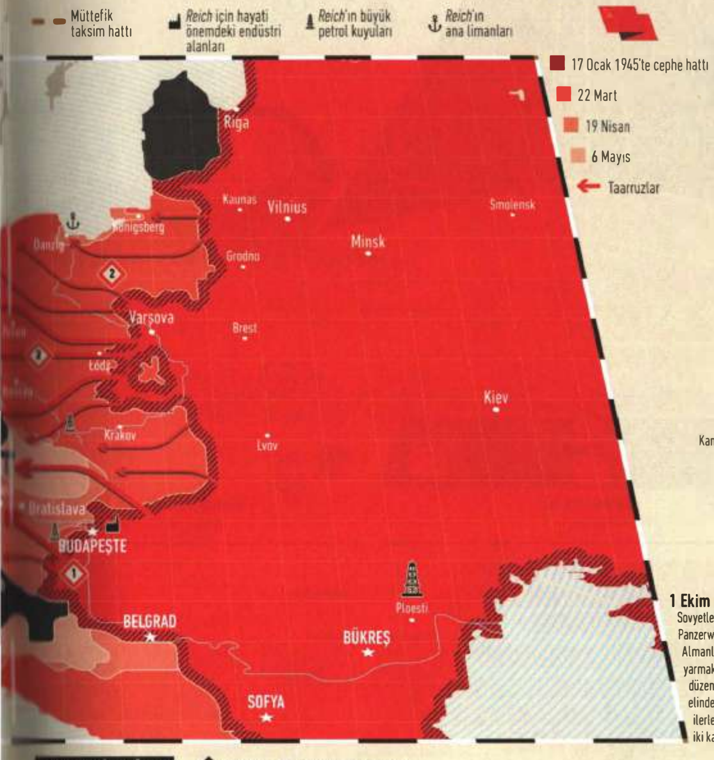

ayındaki yakıt sıkıntısı oldu. Müttefiklerin askerî uzmanlık seviyesi zirve yapmıştı. Budapeşte dolaylarında Kızıl Ordu Almanların zırhlı birliklerle yaptığı son taarruzlara harika bir şekilde karşılık verdi ve hem savunmada hem hücumda düşmanından kesin olarak üstün olduğunu ortaya koydu. Sovyetler doğuda devasa taarruzlar çıkarıyorlardı. Bu taarruzlarda milyonlarca askeri, binlerce tankı koordine ettiler ve 500 kilometreyi aşan bir derinlikte *Ostheer*'i (Doğu Ordusu) imha ettikten sonra Avrupa'nın büyük inat ve azimle savunulan üçüncü şehri Berlin'i yalnızca on bir günde ele geçirdiler. Sovyetlerin zaferi her şeyden önce askerî düşünme şekillerinin, harekât sanatının zaferiydi.

Batı yönündeki zafer daha çok taktik seviyede bir başarıydı. Muntazam-sistemli İngilizlerle esnek Amerikalılar, son model cephanelerini kullandıkları ve kollar arası iş birliğinin büyük faydasını gördükleri bir dizi sofistike harekât ile Westheer'i Ren Nehri'nin batısında imha ettiler. Amerikalıların doğaçlama çözüm olarak geliştirdiği ve İngilizlerin planladığı Ren geçişleri, örneğin Ruhr bölgesinin çembere alınması ibretlik başarılardı. Devam etmeleri halinde Berlin'e önce İngilizlerle Amerikalılar ulaşacaktı, fakat Eisenhower aksi yönde karar vermişti. (Tarihçiler Daniel Feldmann ve Cédric Mas'a göre diplomat tabiatlı Amerikalı, bu şerefi, daha avantajlı konuşlanmış kuvvetleri ile ilerleyişin başını çekmesi gerekecek kibirli Montgomery'ye bahşedip de Stalin'i rencide etmek istememişti.) Nazizm'e karşı son muharebe olan Alman seferi, 1950'lerde üçüncü bir dünya savaşının gelebileceği ihtimaline göre şekillenmiş kurallarla çarpışılmıştı.e une troisième guerre mondiale dans les années 1950.

Adolf Hitler
Reich Şansölyesi
1889-30/04/1945
İntihar

2• SOVYETLER

Sovyetlerin son derece yenilikçi bir stratejileri vardı. Düşmanı imha edilmesi zorunlu bir ordu mertebesine indirmiyor, felç edilip çökertilmesi gereken bir sistem olarak görüyorlardı. Bu amaca, farklı zamanlarda farklı yerlere yayılan büyük çaplı harekâtlardan oluşan kombinasyonlarla ulaşıldı. Sistemin imhası amacına ulaşma konusunda şurada burada aralıklarla yapılacak çembere almalardan veya yıpratma harplerinden daha güvenilir yollar, harekâtları uygun bir sıralamaya koymak ve derinlik elde etmekti. Bu yaklaşım, "harekât sanatı" olarak biliniyordu. Sovyetler Birliği zaferini sayısal üstünlüklerinden ya da malzeme bakımından üstün olmalarından çok kavramsal üstünlüklerine borçluydu.

STRATEJİK HEDEFLER

Nazi sistemini stratejik gücünden, ekonomik kaynaklarından, Baltık Denizi'ne ve siyasi merkezlere erişiminden mahrum ederek imha etmek.
Doğu Avrupa'da güvenceler elde etmek.

HAREKÂTLARIN KONSEPTİ

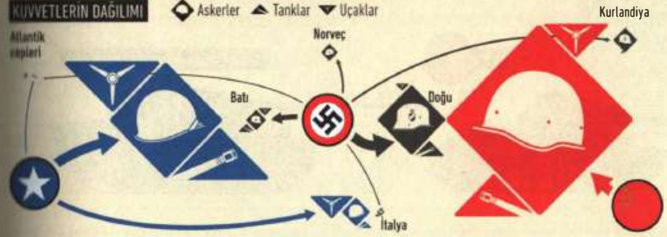
- Kanatlara (Macaristan ve Doğu Prusya) yönelik harekâtlarla düşmanı esnetip söndürmek)
- Merkeze vurmak
- Berlin'e nihai taarruz

GERÇEKLEŞME TARİHLERİ

1 — 1 Ekim 1944 / 15 Mart 1945
Sovyetler Budapeşte dolaylarında Panzerwaffe'nin büyük kısmını sabitlediler. Almanlarbaşkentin etrafındaki kuşatmayı yarmak için Ocakbaşındaüç karşıtaarruz düzenlediler. Bilahare,Mihver Devletleri'nin elindeki son petrol yatağınayönelik Sovyet ilerleyişini durdurmak üzere Martsonunda iki karşı taarruz daha düzenleyeceklerdi.

2 — 12 Ocak / 3 Şubat
« Vistül-Oder » Taarruzu, BaltıkDenizi'nden Silezya'ya kadar Alman ordusunu parçaladı.

3 — 16 Nisan / 9 Mayıs
« Berlin Taarruzu » Elbe'ye ulaştı ve başkenti aldı.

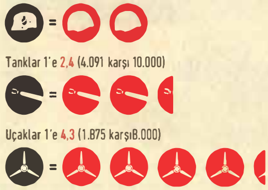

DOĞUDAKİ KUVVETLERİN KIYASLAMASI (Kurlandiya dahil)

Askerler 1'e 2 (1.950.000 karşı 4.000.000)

Tanklar 1'e 2,4 (4.091 karşı 10.000)

Uçaklar 1'e 4,3 (1.875 karşıB.000)

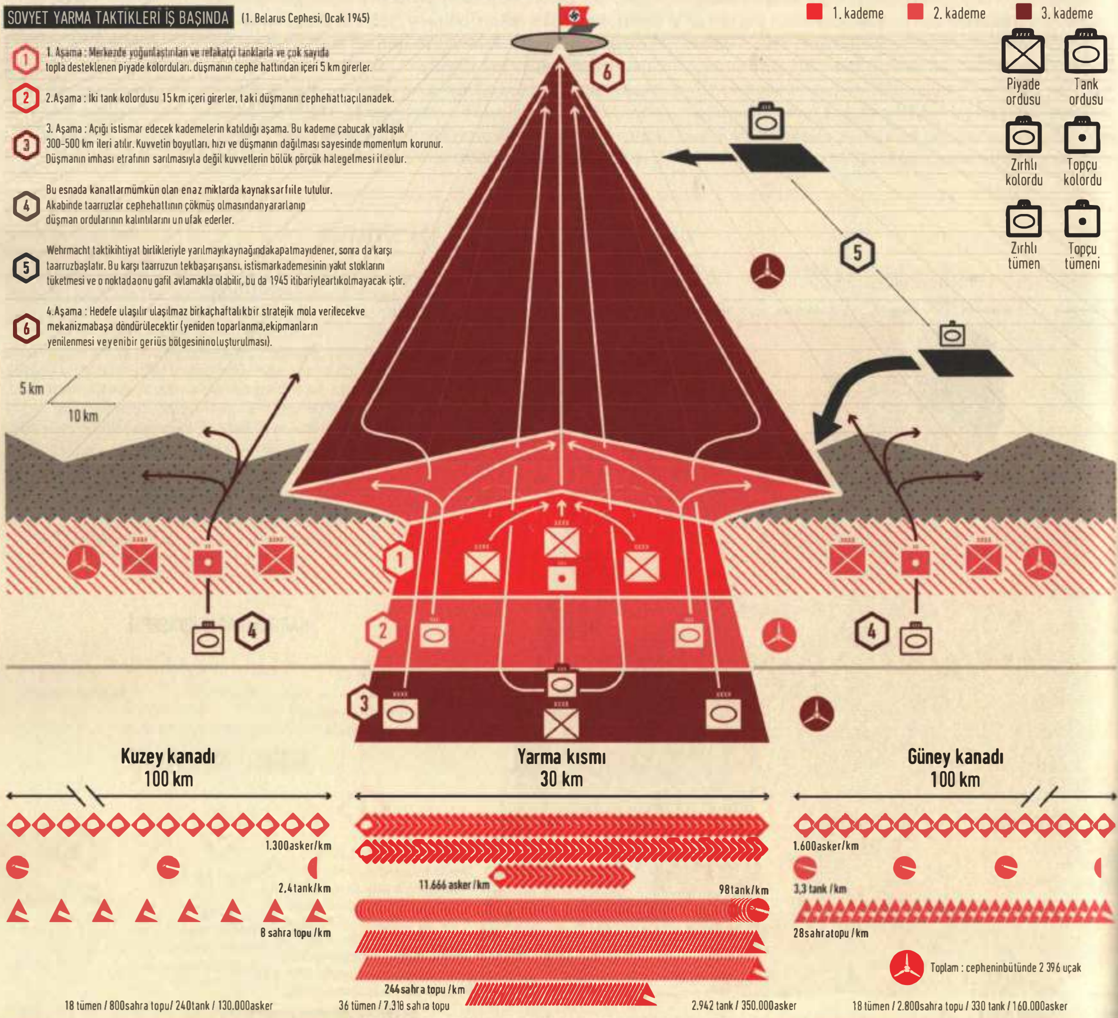
3• DERİN VURUŞ SANATINDA UZMAN SOVYETLER

Sovyetler, *Reich*'i yerle bir etmek için devasa taarruzlar başlatıyorlardı. Örneğin Vistül-Oder Taarruzuna 3 milyon 400 bin asker ve 8.500 tank katılmıştı. Müttefikler tarafında bu işin dengi yoktu. Dört cepheden böyle büyük bir harekât başlatmak büyük yetenek isterdi. 500 kilometre uzunluğundaydı bu taarruz ve benzeri ölçekte bir derinliğe kadar girmişti. Cephe hattının geniş olmasına karşın, Sovyet kuvvetleri yine de her biri yaklaşık 30 kilometre genişliğinde olan bazı özel noktalara odaklandılar ve taarruzu üç aşamada sıralayacak şekilde birliklerini yaydılar. Bu üç aşama 1) giriş, 2) yarma ve 3) yarmadan faydalanma aşamalarıydı.

Aşamaların her birini farklı birlik tipleri yürütmüştü. Yedek kuvvetlerin nasıl konuşlandırılacağı bilhassa hayati önemdeydi. Vaktinden önce sahaya sürülürlerse sıkışma ve tıkanıklık çıkacağı kesindi. Çok geç kalınırsa da düşman, hatlarındaki açılmayı kapatma zamanını bulurdu. Sovyetlerin eksiklik çektiği tek şey etkili bir lojistik sistemiydi. Muharip kuvvetler beraberlerinde taşıdıkları ikmal malzemelerini tükettiklerinde taarruz durmaya mecbur kalıyordu. Yoksa Sovyet kuvvetleri Şubat itibariyle Berlin'e ulaşmış olurlardı.

SOVYET YARMA TAKTİKLERİ İŞ BAŞINDA (1. Belarus Cephesi, Ocak 1945)

1. 1. Aşama : Merkezde yoğunlaştırılan ve refakatçi tanklarla ve çok sayıda topla desteklenen piyade kolorduları. düşmanın cephe hattından içeri 5 km girerler.
2. 2.Aşama : İki tank kolordusu 15 km içeri girerler, taki düşmanın cephehattıaçılanadek.
3. 3. Aşama : Açığı istismar edecek kademelerin katıldığı aşama. Bu kademe çabucak yaklaşık 300-500 km ileri atılır. Kuvvetin boyutları, hızı ve düşmanın dağılması sayesinde momentum korunur. Düşmanın imhası etrafının sarılmasıyla değil kuvvetlerin bölük pörçük halegelmesi ileolur.
4. Bu esnada kanatlarmümkün olan enaz miktarda kaynaksarfiile tutulur. Akabinde taarruzlar cephehattının çökmüş olmasındanyararlanıp düşman ordularının kalıntılarını un ufak ederler.
5. Wehrmacht taktikihtiyat birlikleriyle yarılmayıkaynağındakapatmayıdener, sonra da karşı taarruzbaşlatır. Bu karşı taarruzun tekbaşarışansı, istismarkademesinin yakıt stoklarını tüketmesi ve o noktadaonu gafil avlamakla olabilir, bu da 1945 itibariyleartıkolmayacak iştir.
6. 4.Aşama : Hedefe ulaşılır ulaşılmaz birkaçhaftalıkbir stratejik mola verilecekve mekanizmabaşa döndürülecektir (yeniden toparlanma,ekipmanların yenilenmesi veyenibir geriüs bölgesininoluşturulması).

TANKLAR

KAYNAKLAR : *1*• J. Lopez, *Berlin. Les Offensives géantes de l'Armée rouge Vistule-Oder-Elbe (12 janvier-9 mai 1945)*, Paris, 2010 - 2• D. Feldmann & C. Mas, *La Campagne du Rhin. Les Alliés*

ÖNDE GELEN FİGÜRLER

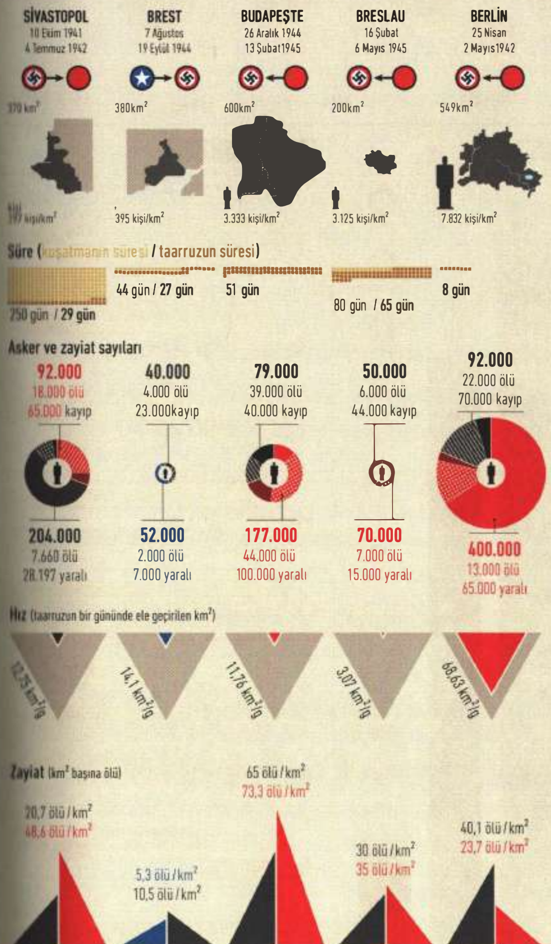
General Jean de Lattre de Tassigny 1889-1952 · General Henry Duncan Crerar 1888-1965 · General William Hood Simpson 1888-1980 · Feldmareşal Walter Model 1891-1945 · General Gotthard Heinrici 1886-1971 · General Helmuth Weidling 1891-1955 · Mareşal Georgi Jukov 1896-1974 · Mareşal Ivan Konyev 1897-1973 · Mareşal Konstantin Rokossovski 1896-1968

4• BERLİN VE DİĞER KUŞATMALAR

İşin içindeki sayıların farkı dışında Berlin öteki şehir kuşatmalarından, şirazeden çıkmış yığınlarca insanın birbirini boğazladığı öteki labirentlerden çok farklı değildi. Sovyet kuvvetleri hızlı taarruzlar yapmalarına karşın burada başka yerlerden daha yüksek kayıp vermediler. İlginç şekilde saldıran taraf genellikle savunan taraftan daha az kayıp vermiştir. Belki de inisiyatifi ellerinde tutmaları bu konuda bir avantajdı. Brest kuşatması ile doğudaki çok daha kanlı kuşatmalar arasındaki zıtlık çarpıcıdır: Brest'te savunan tarafın %10'u öldürülmüştür, doğuda ise %25-50'si arası...

5 KUŞATMA

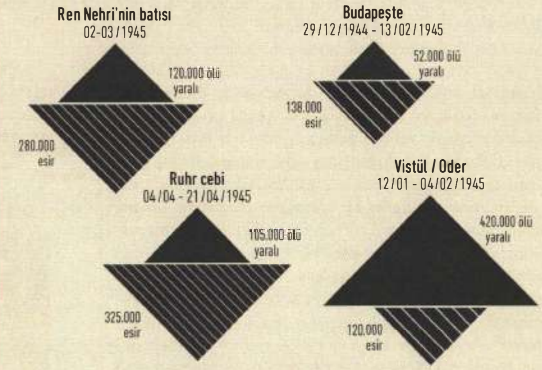
Nüfus yoğunluğu savaş öncesi sayılar üzerinden ve şehir nüfusu için hesaplanmıştır.

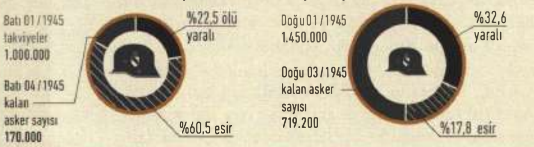
5• ZAYİATLAR

Savaşın sonundaki yüksek faturanın tek açıklaması çarpışmanın şiddeti değildi. Yüksek kayıplar ayrıca yeni silahların ölümcüllüğünden, yaygın şekilde sahaya sürülmüş olmalarından ve (Doğu özelinde) çoğu esir kampında esirlerin hayatlarına mal olabilen yaşam koşulları ve kötü muameleden kaynaklanmıştı. *Wehrmacht*'ı tüketen iki yıpratma harbi (Budapeşte ve Ren Nehri'nin batısındaki Müttefik harekâtları) ile Almanya'nın suyu çekilmişti. Bu korkunç darbe *Westheer*'i paramparça etti ve süreç, can çekişen *Westheer*'in Ruhr bölgesinde çembere alınmasıyla (Vistül-Oder) zirvesine ulaştı.

WEHRMACHT'IN İŞİNİ BİTİREN DÖRT YENİLGİ

Dört muharebenin ardından cephelerde asker ve zayiat sayıları

ZAYİAT

1945'te ölü ve yaralılar

Toplam zayiat: 2.405.537 ölü ve yaralı

...entrent en Allemagne (janvier-mai 1945)*, Paris, 2016 - 3• Krisztián Ungvary, *Battle for Budapest, 100 Days in World War II*, Londra, 2003 - 4• G. F. Krivosheev (haz.), *Soviet Casualties and Combat Losses in the Twentieth Century*, Londra, 1997.

JAPONYA: SON GÜNLER

Japonya'nın teslim olmasını Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombalarına bağlamak adettendir, ancak bu teslimiyette daha karmaşık bir dizi başka sebep de rol oynamıştır.

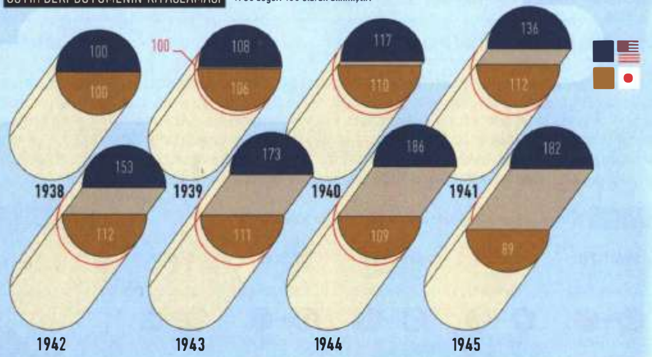
1945 yazında Japonya'nın büyük şehirleri ve sanayi merkezleri aylar boyunca ABD'nin stratejik bombardımanlarıyla vuruldu; Japon ekonomisi dizleri üstüne çökmüş durumdaydı. Müttefiklerin Temmuz'da Japonya'nın kayıtsız şartsız teslim olması yönündeki talepleri, Japon yüksek komuta kademesindeki şahinlerin pozisyonlarını kuvvetlendirdi. Artık savaşı geri çevrilemez şekilde kaybetmiş olduklarının gayet farkında olan bu kişiler yine de Müttefiklerin yapacağı (ve o tarihlerde *Downfall* (Çöküş) Harekâtı adıyla henüz planlama aşamasında olan) amfibi Japonya işgalinden faydalanarak son kozlarını oynadılar. Buna göre, bilhassa da binlerce kamikaze pilotunu feda ederek Amerikalılara öyle kayıplar verdireceklerdi ki, kamuoyu rüzgarları tersine dönecekti ve Sovyetlerin de arabuluculuğu sayesinde daha avantajlı koşulları olan bir barış antlaşması koparabileceklerdi. Hedeflenen avantajlı koşulların dikkat çekici bir tanesi de Japon imparatorluk tahtının korunmasıydı. Fakat Amerikalıların 6 ve 9 Ağustos'ta Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atması ve Sovyetlerin Mançurya, Kore ve Sahalin'deki taarruzlarının hızlı şekilde başarıya ulaşarak Japonya'nın en kuzeydeki ana adası Hokkaido'yu tehdit eder hale gelmesi, Japonların teslim oluşunu hızlandırdı. Japonya'nın işgal edileceğinden ve imparatorluğun dağılacağından korkulmaya başlandı. İmparator Hirohito'nun ilk kez olmak üzere bizzat radyoda konuşması gerekti ve İmparatorun maiyetindekiler, muhafız birliklerindeki genç subayların darbe girişimini bastırmak durumunda kaldılar. Amerikan kuvvetleri 2 Eylül 1945'te hemen ülkeyi işgal ettiler. Japonya Missouri zırhlısında resmen teslim oldu. ABD özel komitesi, stratejik bombardıman furyasının etkileri konusunda savaş bittikten kısa süre sonra yaptığı araştırmada şöyle yazar: "Çalışmanın bütün gerçekleri ayrıntılı şekilde araştırarak ve hayatta kalan Japon liderlerin ifadelerinden de destek alarak oluşturduğu kanaat şudur ki, Japonya atom bombaları atılmasaydı da, Rusya savaşa girmeseydi de, ve hatta herhangi bir işgal harekâtı planlanmış ya da düşünülmüş olmasaydı da kesinlikle 31 Aralık 1945'ten önce, ve büyük ihtimalle de 1 Kasım 1945'ten önce teslim olacaktı."

KAYNAKLAR: *1• US Strategic Bombing Survey, Pacific,* US Army, 1946 2• Nicolas Bernard, *La Guerre du Pacifique,* Paris, 2016 - 3• John Costello, *The Pacific War,* New York, 1981 - 4• Richard Overy, *The Air War 1939-1945,* Washington, DC, 2005 - 5• *The Japanese Monographs,* US Army, 1959.

1• JAPON EKONOMİSİNİN ÇÖKÜŞÜ

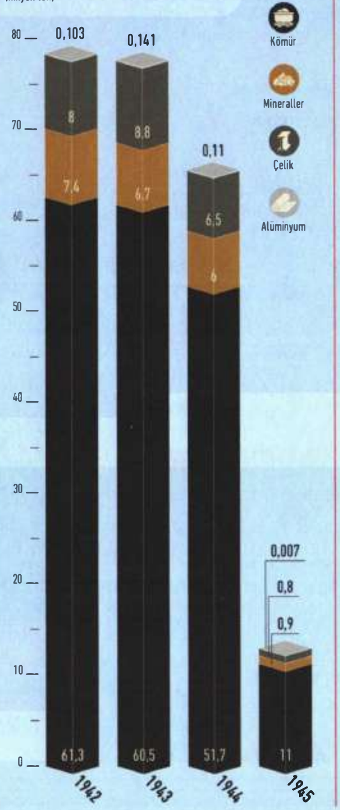
Japon ekonomisi çok büyük ilerlemeler kaydetmiş olmasına rağmen 1930'ların sonunda hala kırılgan, hammadde ve petrol ithalatına bağımlı ve İngiltere ve Amerika'nın potansiyelinin çok gerisinden gelen bir ekonomiydi. Yine de (bilhassa da havada ve denizde) hazırlıksız Batı kuvvetlerine kıyasla dikkat çekici şekilde verimli olan askerî kuvvetleriyle Japon komuta kademesi, Pasifik'teki pozisyonlarını ele geçirmez hale getirip daha avantajlı bir konumdan müzakere etmek için ihtiyaç duyduğu alanı birkaç ayda kazanmayı umuyordu. Buradaki hesap hatası felaket oldu ve Amerikan baskısı altında Japon ekonomisi 1943 ile 1945 arasında kademe kademe çöktü.

GSYİH'DEKİ BÜYÜMENİN KIYASLAMASI 1938 değeri 100 olarak alınmıştır.

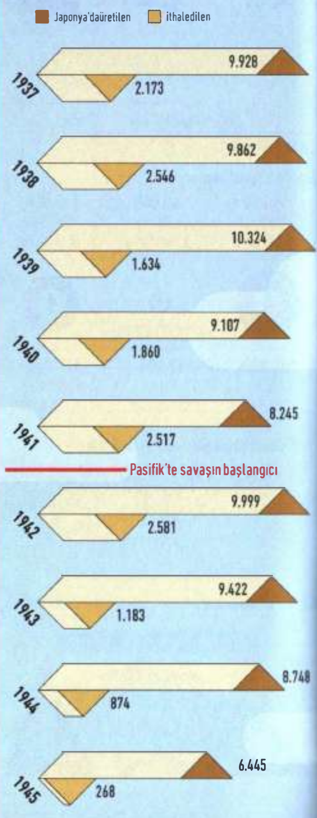

JAPONYA SANAYİ ÜRETİMİ

(milyon ton)

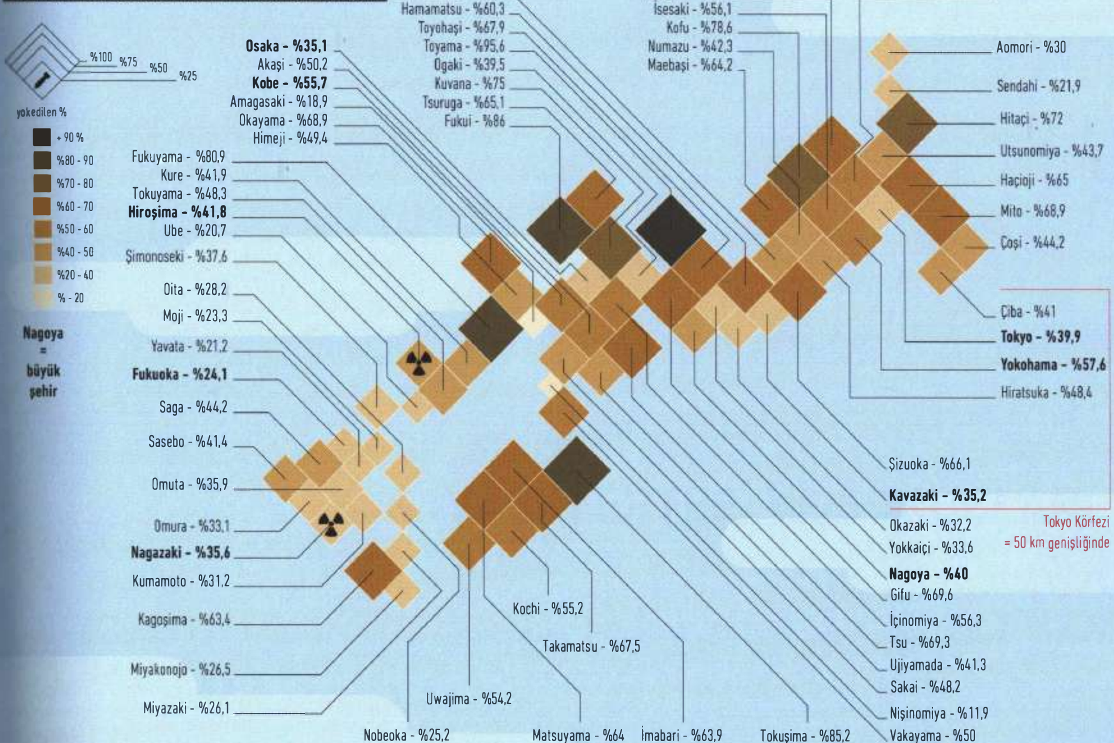
HAYATİ BİR ÜRÜN: PİRİNÇ (bin ton)

2• JAPONYA ALEVLERE TESLİM

Atom bombaları atılmadan önce düzinelerce Japon sanayi şehri Amerikan 21. *Air Force*'a bağlı B-29 Süperkale uçakları tarafından yerle bir edilmişti. Stratejik bombardıman fikri daha erken bir aşamada da tartılmış, ancak lojistik ve coğrafi kısıtlamalar yüzünden, 1942'deki sembolik Doolittle baskını bir yana bırakılırsa Çin'den yürütülen ilk baskın ancak 1944'ün ikinci yarısında gerçekleştirilmişti. Bu hedefe odaklı hassas baskınların çok masraflı ve verimsiz olduğuna karar verildi ve Şubat 1945'ten itibaren General LeMay, Mariana Adaları'nda ele geçirilen üslerden gece vakti yangın mühimmatlarıyla "halı" bombardımanlarına başladı. Bu baskınlar çok sayıda şehri kırıp geçirdi ve Japonların avcı uçakları ile uçaksavar savunma sistemleri yüksek irtifada güçsüzdü. Savaştaki en ölümcül baskın 9 Mart 1945'te Tokyo'da 100 binden fazla insanın ölümüne neden oldu. Kuzey kıyısında 150 bin nüfuslu sanayi şehri Toyama'nın %90'ından fazlası 1 Ağustos 1945 gecesi yerle bir edildi. Bu baskında en az 330 bin insan öldürüldü, 414 B-29 uçağı ve 2.600 mürettebat kaybedildi.

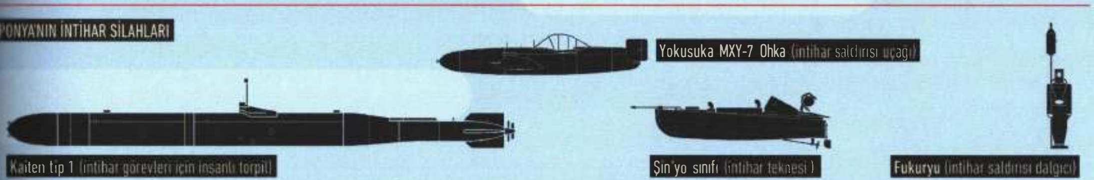
ABD'NİN STRATEJİK BOMBARDIMANLARININ JAPONYA'DAKİ SONUÇLARI

« KAMİKAZE » ZAYİATI: ÖZEL SALDIRI BİRLİKLERİ (1944-1945)

JAPONYA'NIN İNTİHAR SİLAHLARI

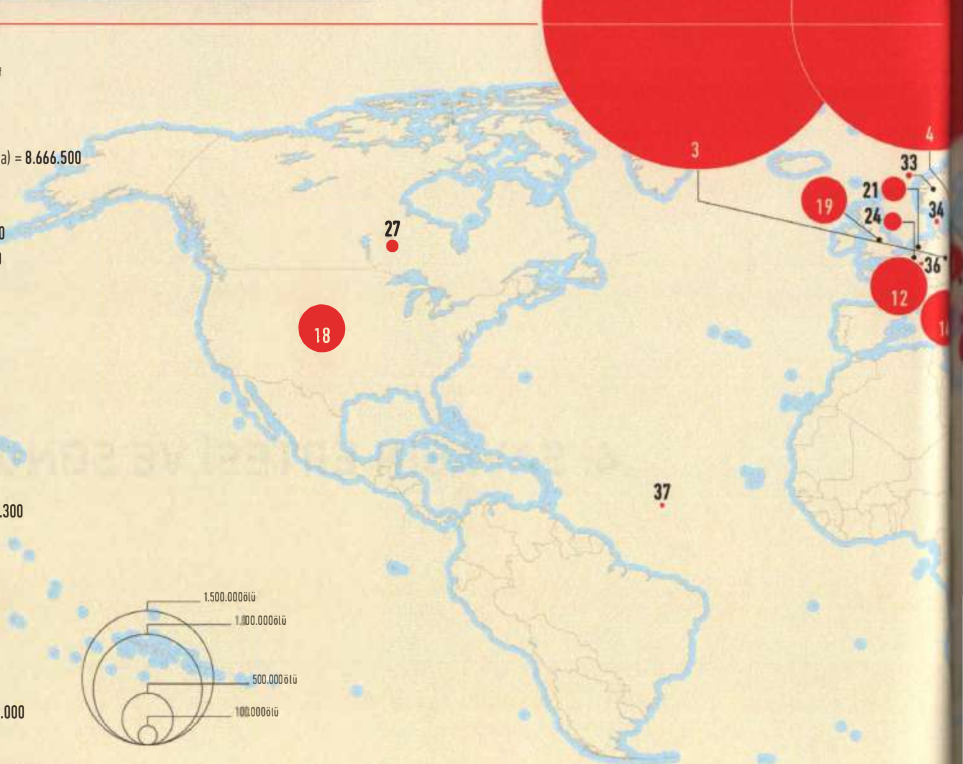
4. SAVAŞIN ERTESİ VE SONUÇLARI

SİVİL VE ASKERÎ KAYIPLAR

İkinci Dünya Savaşı'ndaki korkunç ölü sayısının gerçekte tam olarak kaç olduğunu ortaya koymanın imkansızlığı, aradan geçen yetmiş sene boyunca hep tasdiklenmiştir. Mümkün olan şey en iyi ihtimalle tek tek ülkeler için değişken isabet oranlarıyla birtakım hesaplar çıkarıp bunları kıyaslamaktır. Çatışmada, esarette ve hastalık sonucu olan ölümler dahil askerî kayıplar çoğu ülkede belirlemesi en kolay olan kalemdir, ancak bunlarda da sık sık çok büyük bölgesel farklılıklar ve pek çok metodoloji sorunu çıkar: Hesaplar milliyete göre mi yapılacaktır, kökene, memlekete göre mi, yoksa silahlı kuvvet kollarına göre mi? Hesaplara "paramiliter" kategoriler (mesela direnişçiler) ya da

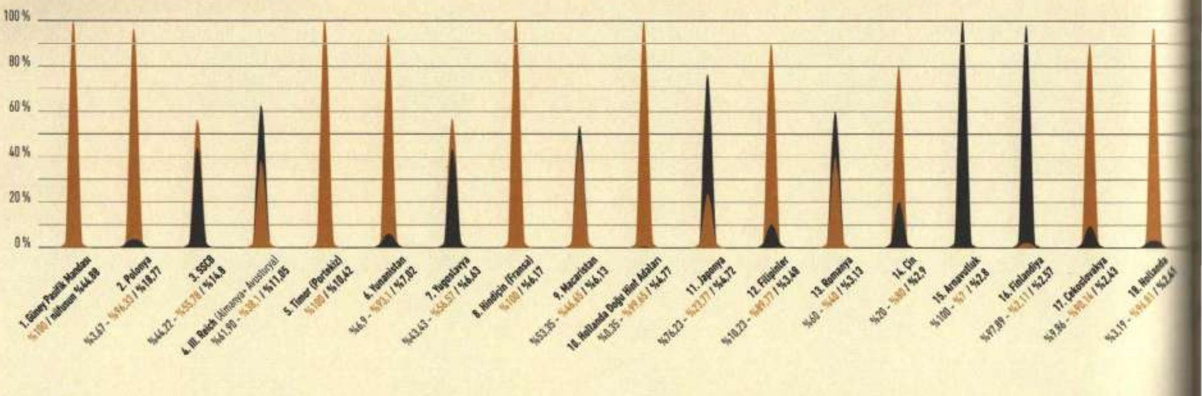
TOPLAM KAYIPLAR ölü sayısına göre tasnif

1. SSCB= 27.917.000
2. Çin= 15.000.000
3. III. Reich (Almanya + Avusturya) = 8.666.500
4. Polonya = 6.540.000
5. Japonya = 3.365.900
6. Doğu Hint Adaları = 3.311.500
7. İngiliz Hindistanı = 2.087.000
8. Hindiçin = 1.500.000
9. Yugoslavya = 1.032.000
10. Macaristan = 560.000
11. Filipinler = 557.000
12. Kore = 533.000
13. Fransa = 523.369
14. İtalya = 510.000
15. Yunanistan = 507.000
16. Romanya = 500.000
17. İngiliz İmparatorluğu = 439.300
18. ABD= 418.500
19. Birleşik Krallık = 363.360
20. Çekoslovakya = 355.000
21. Hollanda = 210.000
22. Etiyopya = 100.000
23. Finlandiya = 95.000
24. Belçika = 88.000
25. Güney Pasifik Mandası = 57.000
26. Timor (Portekiz) = 50.000

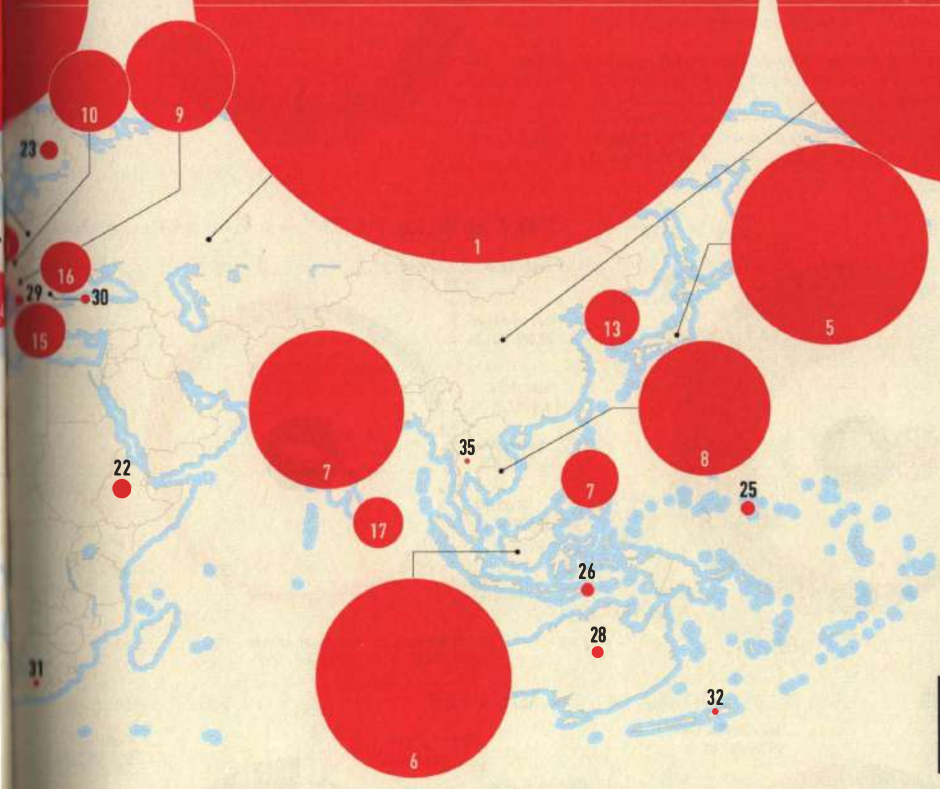
1939'DAKİ NÜFUSUN YÜZDESİ OLARAK KAYIPLAR

Askerî kayıplar — Sivil kayıplar — Askerî kayıplar %XX - Sivil kayıplar %XX / Kayıpların nüfus içindeki %XX, 1939

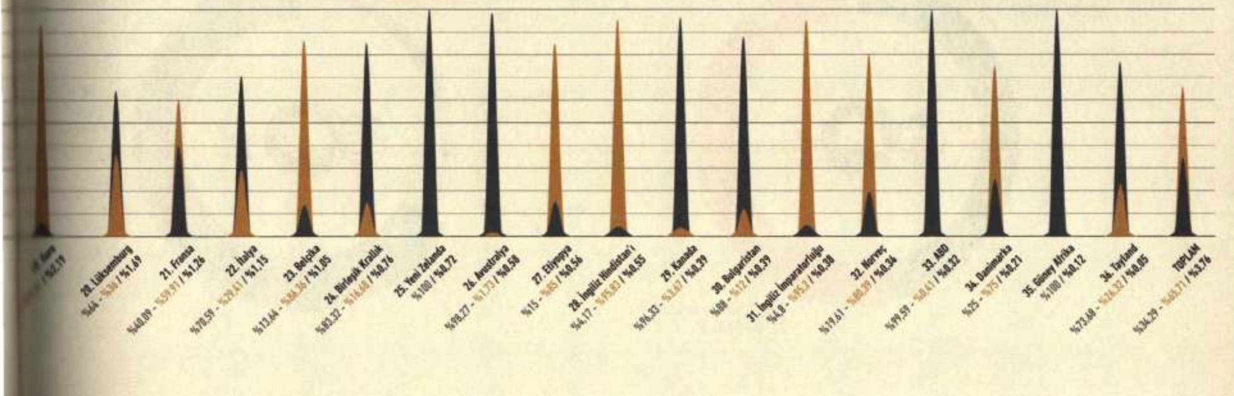
muharip olmayıp direkt çatışmaya maruz kalanlar (mesela ticari gemi donanması ya da ABD Sahil Güvenlik Muhafızları) katılacak mıdır? Ya da hesaplar önceden ortaya koyulan sayılara mı temellenecektir, yoksa geniş çaplı demografi araştırmalarına mı? Bu sebeplerden ötürü ölü sayısı hesapları kayda değer ölçüde, hatta zamanın geçmesi ve yeni araştırmaların gerçekleştirilmesi sonucu oldukça büyük ölçeklerde değişkenlik arz edebilir.

Nihayet çatışmaların doğrudan sebep olduğu ölümler bir tarafa, zorla çalıştırma ve ilgili suçlar ve savaşın meydana getirdiği mahrumiyet, açlık ve hastalıklar sebebiyle fazladan gerçekleşen ölümler de vardır ki tek tek ülkelerde bunları belirlemek ve sayıya dökmek çok daha zordur. Nitekim bunlar farklı şekillerde kaydedilmişlerdir. Öteden beri İkinci Dünya Savaşı'nın faturası 40-50 milyon ölü olarak kabul edilir, fakat artık biliyoruz ki, hele de hesap Asya ve Afrika'ya doğru genişletilip savaş zamanının koşullarının dolaylı kurbanları da katılırsa, bu sayı aslında 75 milyonun üzerine çıkacaktır. Her halükârda bu sayı 1940'taki dünya nüfusunun yaklaşık %3.5'u etmektedir. Bu yüzdelik ifade bugünkü küresel nüfusa uygulansa, aynı ölçekte bir savaş 200 milyon kişinin hayatına mal olacaktır.

27. Kanada = 43.600
28. Avustralya = 40.400
29. Arnavutluk = 30.000
30. Bulgaristan = 25.000
31. Güney Afrika = 11.900
32. Yeni Zelanda = 11.700
33. Norveç = 10.200
34. Danimarka = 8.000
35. Tayland = 7.600
36. Lüksemburg = 5.000
37. Dünyanın geri kalanı = 5.800

Toplam kayıplar :
± 75.421.800 ölü
26.047.400 askeri
49.374.400 sivil

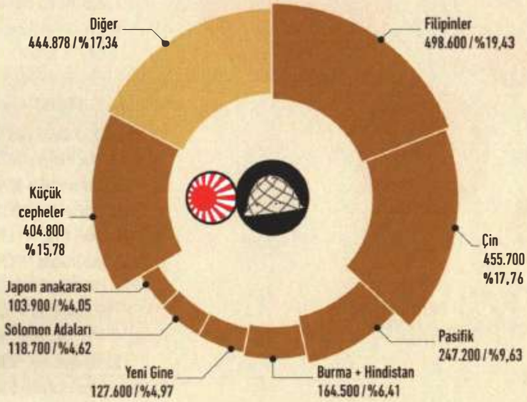
1 • ASKERÎ KAYIPLAR

Askerî kayıp kavramının tanımı beraberinde bir miktar açıklama gerektirecektir, çünkü bu terim bazen kafa karışıklığı yaratıp ciddi muhakeme ve kıyaslama hatalarına yol açabilir. Aslında askerî kayıp terimi, geçici veya kalıcı olarak iş göremez hale gelen bütün muvazzaf askerleri kapsar. Bunlara öldürülenler, ciddi veya hafif şekilde yaralananlar, hastalıktan veya travmadan muzdarip olanlar ve düşman tarafından ele geçirilenler dahildir. (Sonuncuların akıbeti meçhulse bunlar "kayıp" sayılırlar.) Kalıcı kayıplar istirahat veya tedavi izinleri verilse bile yeniden silah başına dönemeyecek askerlerdir. Öldürülenlere ek olarak bu kategori geri dönüşsüz şekilde malul hale gelenler ve devirden devire, ordudan orduya değişen sistemler kapsamında çürüğe çıkarılan diğer askerleri de kapsar. 1945'te son günlerini yaşayan Alman ordusu, *Reich*'ın ümitsiz savunusu esnasında nekahet dönemini geçiren askerlerden taburlarcasını sahaya sürmüştür. Kıyaslama açısından, aynı dönemde ABD ordusunda böyle bir şey düşünülemezdi bile. Ayrıca muharebe esnasında muharebe alanındaki kayıplar ile muharebe alanı dışında kaza, hastalık ve intihar gibi sebeplerle gerçekleşen kayıplar arasında da ayrım yapılır.

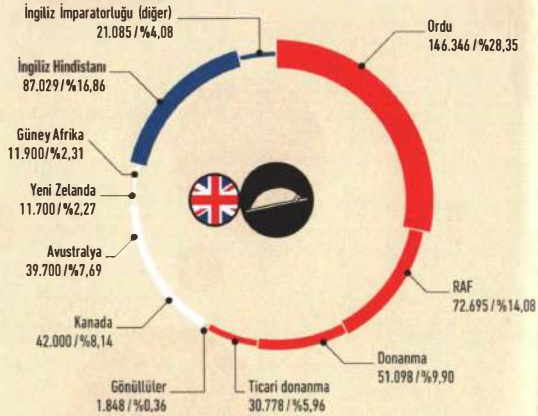
Yakın tarihlerde yeniden hesaplanıp düzeltilen *D-Day*-Normandiya zayiat sayıları bu çarpıklıkları yansıtmaktadır. 6 Haziran 1944 tarihinde 10 binden fazla Müttefik askeri toprağa düşmüştür, ancak bunların yalnızca bir kısmı (3 binden azı) ölüler arasında sayılabilmektedir. Kalan askerlerin büyük kısmı kurtarılmış, tedavi görmüş ya da bazı durumlarda esir düşmüştür. Amerikalıların genel sayıları baz alınacak olursa savaşın bütünü boyuncaki kayıp sayısı bütün kategoriler dahil bir milyondan fazladır, fakat ölü sayısı 400 binden biraz fazla, çarpışma esnasında öldürülenlerin sayısı ise 292 bindir. Bütün bu faktörler ve bunlara ek olarak ulustan ulusa değişen kayıt yöntemleri ve toprak değişimleri, en güvenilir araştırmaların sonucu olan sayılarda bile büyük ve yaygın çarpıklıklarla sonuçlanmıştır.

Bu aydınlatmalar ve şerhlerle birlikte 25 milyonu aşan ölü sayısıyla İkinci Dünya Savaşı'nın askerî bilançosu toplam 10 milyon ölümün gerçekleştiği Birinci Dünya Savaşı'ndan kuşkusuz daha büyüktür. Fakat bu sayının alt kırılımları çok farklıdır. Birinci Dünya Savaşı'nda askerlik çağında 1.5 milyon adamını kaybeden Fransa, demografik açıdan nispeten az kayıp vermiştir (yaklaşık 200 bin ölü). Fakat Almanya ve SSCB'nin sayıları 1914-18'den çok daha yüksek olmuştur. Orduda muvazzaf 5 milyondan fazla Alman ve yaklaşık 11 milyon Sovyet vatandaşı kaybedilmiştir. Bir önceki savaşta ise İkinci *Reich* da Rus İmparatorluğu da yaklaşık 2 milyon kayıp vermişti. Birinci Dünya Savaşı bilançolarında olmayan ya da neredeyse yok hükmünde olan Çin ve Japonya, sırasıyla 3 ve 2.5 milyon asker kaybetmiştir belki de. Kaynakların eksikli olmasından, birbirlerini tutmamasından ve savaştan sonra patlak veren iç savaşın kaosundan ötürü Çin'in zayiat bilançosunu tam olarak belirlemek esasen imkânsız bir iştir. Her halükârda SSCB, Almanya, Çin ve Japonya dörtlüsü İkinci Dünya Savaşı'nda toplamda nüfusa oranla olmasa bile ölçek bakımından diğer muharip ülkelerden çok daha fazla askerî kayıp yaşamıştır. Britanya ve kolonileri verdikleri ödünler bir tarafa, nispeten az askerî kayıp yaşadılar ve Amerika en azından sivil nüfusunda hemen hemen hiç kayıp yaşamadı.

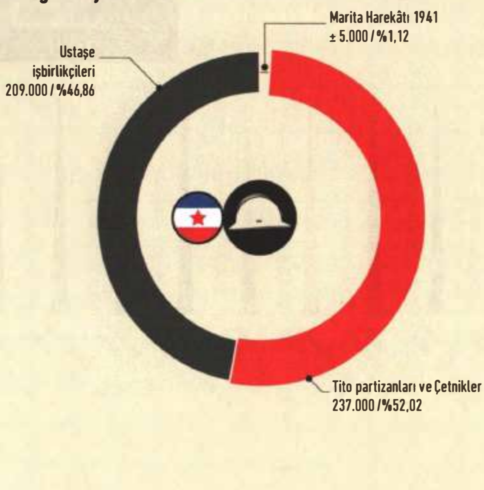
1. Japonya : 2.565.878

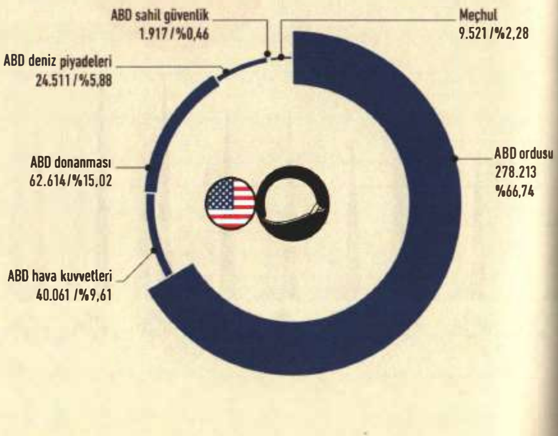
2. BK & İng.Mil.Top: 516.179

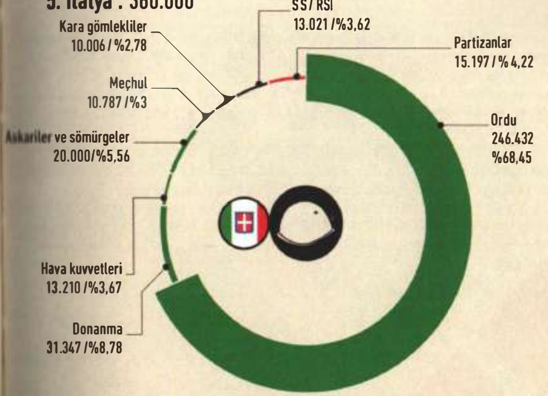
3. Yugoslavya : 451.000

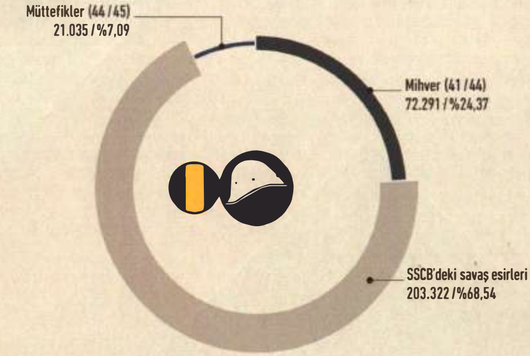
4. ABD : 416.837

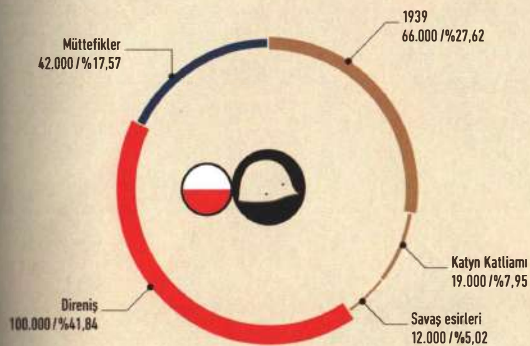
5. Italya : 360.000

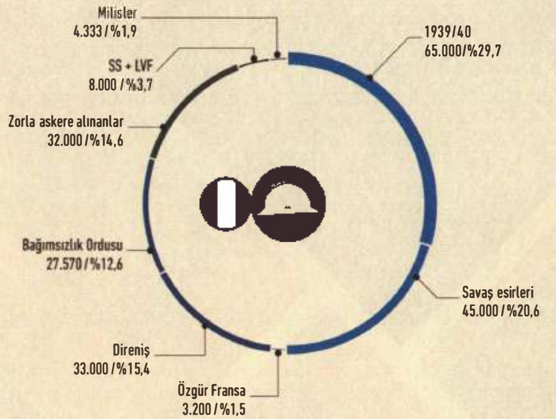
6. Romanya : 296.648

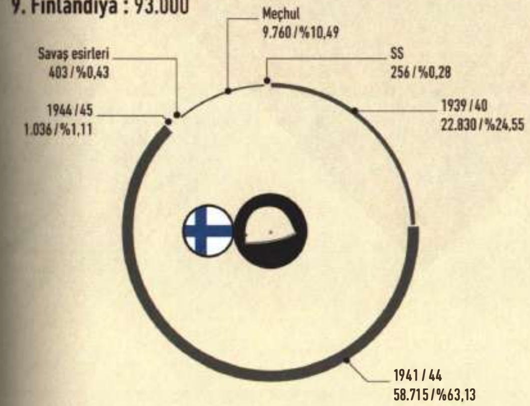
7. Polonya : 239.000

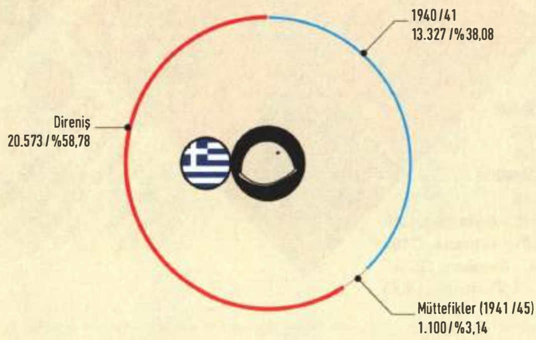
8. Fransa : 218.103

9. Finlandiya : 93.000

10. Yunanistan : 35.000

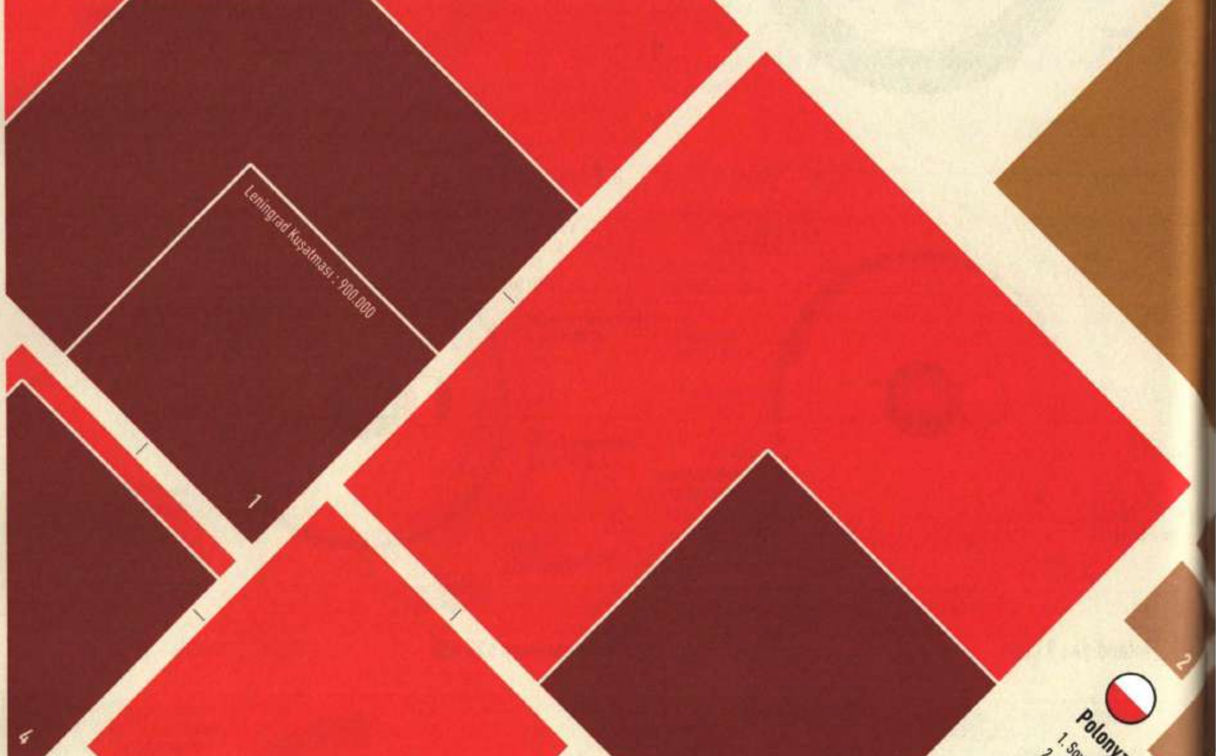
2• KIYIM YILLARI: SİVİL ZAYİAT

İkinci Dünya Savaşı'nın dikkat çekici ve trajik bir gerçeği, ilk kez sivil kayıpların askerî kayıplara açık ara fark atmasıdır. Kuşkusuz bunun en göze çarpan örneği Holokost, yani Nazilerin sistematik şekilde beş ile altı milyon arası Avrupa Yahudisi'ni yok etmesidir. Ancak doğrudan savaşın sonucu olarak yorumlanabilecek kitlesel sivil ölümleri yalnızca Üçüncü *Reich*'ta ve Orta Avrupa'da gerçekleşmedi. Ölümleri "ırkî" saiklerden olmuş en az 10 milyon kurbanın kanı doğrudan doğruya tek başlarına Nazilerin ellerindeydi, bunların üstüne bir de siyasi sürgünler ve direnişçiler vardı. Nazilerin işgal ettikleri Avrupa topraklarındaki Yahudilerden başka, Doğu ve Orta Avrupa Slavları ve Roman topluluklarından (çingeneler) milyonlarca insan katledildi ve ruhsal hastalıklar ve fiziksel engellerle malul en az 200.000 kişi öldürüldü. Asya'da 3 milyonu Çinliler olmak üzere 5 milyon sivilin doğrudan doğruya vahşi Japon işgalinin kurbanı olduğu hesaplanmaktadır. Japon işgal kuvvetlerinin katliamları, meşhur 731. Birlik'in kimyasal ve biyolojik harp programı ile zirvesini görmüştür. SSCB'de, Nazi işgalinin milyonlarca kurbanına ek olarak en az bir milyon sürgün Sibirya gulaglarında ölmüş, işgal edilmeyen Sovyet topraklarında da açlık ve kaostan kaynaklı olarak 6 milyon kişi hayatını kaybetmiştir.

Savaşın kendisinin ve ülke içi baskıların sebep olduğu faturaya ek olarak, savaş nedeniyle hiç çarpışma yaşanmayan yerlerde bile fazladan ölümler çok yüksek oldu. Coğrafi tasnifle sivil ölümler muhtemelen SSCB'de (fazladan ölümlerle birlikte) 15 milyonu, Çin'de (7-8 milyonu doğrudan olmak üzere) en az 12 milyonu, Polonya'da (3.3 milyon Yahudi ile 2 milyon civarında Leh dahil) neredeyse 6 milyonu, Hollanda Doğu Hint Adaları'nda 3 milyonu, Hindistan'da 2 milyonu ve Hindiçin'de 1.5 milyonu buldu.

Mağlup ülkelerin sivil nüfusları da savaşın bedelini ödediler. Savaşın kendisi ve hemen ertesinin (örneğin yerinden edilmelerin) sonucu olarak üç milyon Alman öldü. Yaklaşık bir milyon Japon da (temelde Amerikan bombardımanlarının kurbanı olarak) hayatını kaybetti.

Bu sayılar en güncel tarihli çalışmalara dayanan betimleyici sayılardır, ancak tartışmaya açık olup tam veya kesin sayılar olarak düşünülmemeleri gerekir. Bilhassa da en yüksek sayısal değerler, bugünkü bilgi ve araştırma düzeyine nazaran dehşet verici boyutlarda olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKLAR : *1*• Ulusal istatistik kuruluşları (örn. Amerikan "Census Bureau") - *2*• Devletlerin tarih arşivleri (örn. Fransız "Service Historique de la Defense") - *3*• Ulusal uzman komisyon raporları (örn. Yunanistan için *Blackbook of the Occupation*, Atina, 2006) - *4*• Tamas Stark, *Hungary's Human Losses in World War II*, Uppsala, 1995 - *5*• Micheal Clodfelter, *Warfare and Armed Conflicts: A Statistical Reference to Casualty and Other Figures*, Jefferson, NC, 1992 - *6*• G. F. Krivosheev (haz.), *Soviet Casualties and Combat Losses in the Twentieth Century*, London, 1997 - *7*• John Keegan, *The Second World War*, Londra, 2011 - *8*• Rudiger Overmans, *Deutsche militarische Verluste im Zweiten Weltkrieg*, Münih, 2004 - *8*• Martin

Gilbert, *The Routledge Atlas of the Second World War*, Routledge, 2009 - *9•* Martin Gilbert (haz.), *The Routledge Atlas of the Second World War*, Londra, 2009 - *10•* Jean-François Muracciole & Guillaume Piketty (haz.), *Encyclopedie de la Seconde Guerre mondiale*, Paris, 2015 - *11•* Jean-Luc Leleu, Françoise Passera, Jean Quellien & Michel Daeffler (haz.), La France pendant la Seconde Guerre mondiale, Atlas historique, Paris, 2010.

REICH'IN ASKERÎ KAYIPLARI

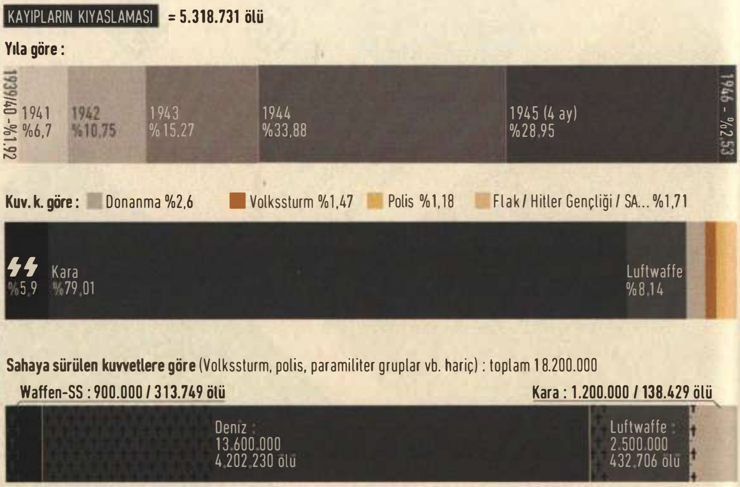
Almanların askerî kayıpları toplam 5.3 milyon ölü şeklinde oldu. Kıyaslama olması açısından: 1914-1918 arasında 2 milyon asker öldürülmüştü. Bu toplam sayıya Almanlar adına savaşırken ölen yaklaşık 30 bin yabancı gönüllü de dahil değildir. Bu tabloda iki gerçek göze çarpar: Öldürülen Alman askerlerinin üçte ikisi Kızıl Ordu'yla çarpışmalar esnasında öldürülmüştür. Ve ölümlerin yarısı, savaşın son on iki ayında gerçekleşmiştir, bu aralıktaki en yüksek ölüm sayıları da Ocak-Nisan 1945'te olmuştur (günde 10 bin ölüm). *Afrika Korps*'un yirmi yedi aylık bir dönemde kaydettiği ölümlerin toplam sayısı, Sovyetlerin 1944 yazında başlattığı Bagration Harekâtının ilk üç gününde Merkez Ordu Grubu'nun kaydettiği ölü sayısından azdır. Doğudaki devasa konuşlanma ve *Wehrmacht* içindeki hâkim konumundan ötürü bekleneceği üzere toplam kayıpların beşte dördü kara kuvvetlerinden gelmiştir. Ama uçuş ve *U-bot* mürettebatı içindeki kayıpların yüzdesi de yüksek olup 1943'ten itibaren gittikçe artmıştır.

Ölümlerin %40'ından fazlası 1919 ve 1920'de doğanlar, yani 20-25 yaş aralığındaki genç erkeklerdi; en çok etkilenen yaş grupları bunlardı. Genel toplamda askere elverişli yaşlardaki (yani 1900 ile 1928 arasında doğan) Almanların %16.8'i savaşta öldü.

Müttefikler 11 milyon savaş esiri aldılar. Bu devasa sayı sadece *Reich* topraklarının bütününün işgal edilmesinden ve askerî aygıtlarının %100'ünün imha edilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu kalemde de son yılın sayıları baskındır, esirlerin üçte ikisi son yılda esir alınmıştır. Alman kuvvetlerinin sürekli %60'ıyla karşı karşıya bulunan Sovyet kuvvetlerinin esirlerin yalnızca %28'ini esir alması şaşırtıcı görünebilir. Her şey son üç ayda çözülmüştür: Batıda pek çok asker teslim olurken doğudaki kuvvetler ya öldürülüyor, ya da Amerikalılara teslim olmak üzere selameti firarda buluyordu. Sovyet gulaglarındaki Alman esirlerin %12'den fazlası hiçbir zaman geri dönmediler. Bu yüksek yüzde ise temelde zorla çalıştırmalara ve korkunç koşullara matuftur. Fakat gulaglardaki koşullar Sovyet nüfusunun çoğunluğunun yaşadığı koşullardan daha kötü de değildi.

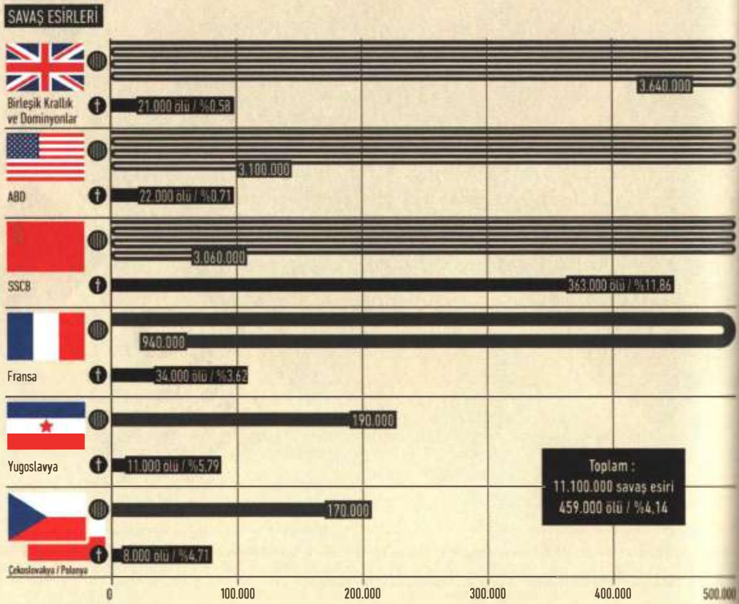
1• ALMAN ASKERÎ ZAYİATI

Yıllık kayıplar basit bir kalıbı tekrarlıyordu. Savaş ilerledikçe ölüm sayıları arttı. Savaşın son dört ayında, ilk dört yılında öldürülenlerden daha fazla insan öldürüldü. Silahlı kuvvet sınıfları kıyaslaması yapılacak olursa, en yüksek ölü faturası SS'teydi, SS askerlerinin %34.86'sı öldü. Kara ordusunun oranı da yakındı (%30.9). En ölümcül cephe açık ara Rus cephesi oldu. En ölümcül dönemler sırasıyla Ocak-Mart 1945 (Kızıl Ordu'nun kış taarruzu), Haziran-Ağustos 1944 (yaz taarruzu) ve Aralık 1942-Şubat 1943 (Stalingrad) oldu. Doğuda ölenlerin yarısı bu dokuz ayda öldüler.

2• ALMANYA'NIN SAVAŞ ESİRLERİ 1939-1945

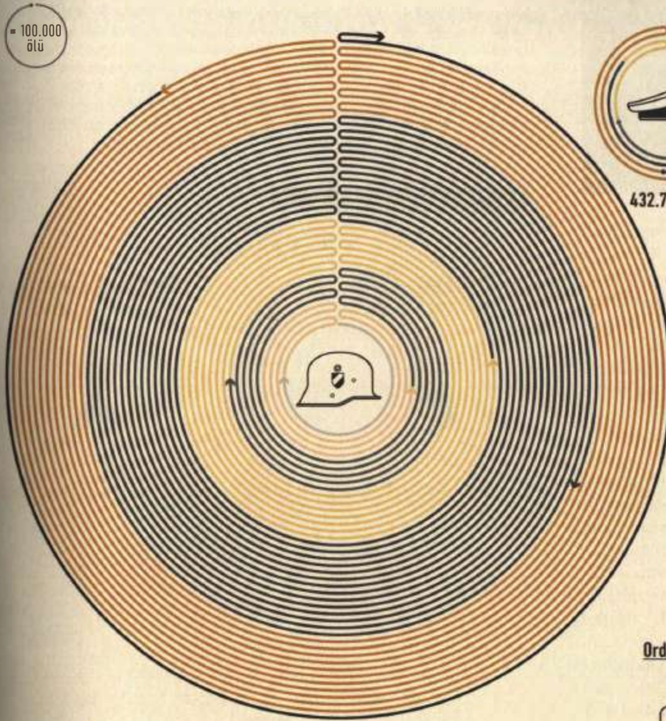
Almanların esir aldığı İngiliz ve Amerikalıların %0.7'sinden azı esarette öldü. Fransızların esir aldığı kişilerde bu oran %3.62'ye yükselir. Bunlardan bazıları tehlikeli işlerde zorla çalıştırılmıştır.

HİZMET KOLUNA GÖRE ÖLÜMLER

1939/1940 · 1941 · 1942 · 1943 · 1944 · 1945 · 1946

= 100.000 ölü

Ordu

76.000 / 297.495 / 501.782 / 701.851 / 1.454.707 / 1.077.065 / 93.330

4.202.230 ölü

Luftwaffe

15.033
23.033
32.198
43.198
138.792
173.419
7.033

432.706 ölü

Waffen-SS

5.000
23.000
17.000
33.000
120.792
97.759
17.198

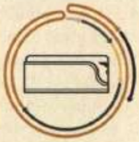
313.749 ölü

Donanma

6.000 / 8.000 / 10.000 / 22.000 / 50.231 / 42.198 / 0

138.429 ölü

Diğer

0 / 5.000 / 11.000 / 12.000 / 37.264 / 149.287 / 17.066

231.617 ölü

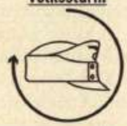
=

Ordnungspolizei

63.000 ölü

Volkssturm

78.000 ölü

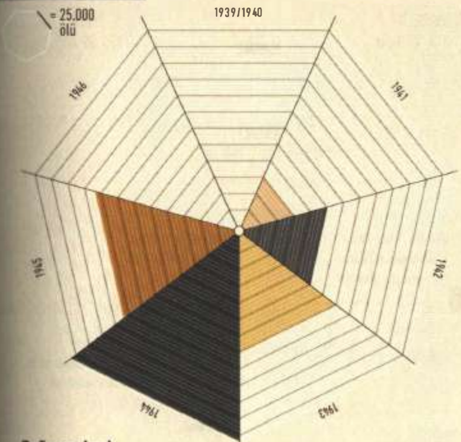
SA / Hitler Gençliği vb.

90.617 ölü

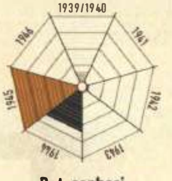
CEPHEYE GÖRE ÖLÜMLER

= 25.000 ölü

Doğu cephesi

302.495 / 506.815 / 700.653 / 1.233.046 / +800.000 **3.543.009 ölü**

Batı cephesi

61.033 / 11.033
12.000 / 11.000
244.941 / 400.000

740.007 ölü

Diğer cepheler

41.000 / 43.000
48.132 / 78.099
278.469 / 57.495

546.195 ölü

=

Afrika	Balkanlar	İskandinavya	İtalya	Diğer
16.000	104.000	30.000	151.000	245.195

Esaret altındaki ölümler

5.033 / 22.297
45.330 / 252.188
134.627

459.475 ölü

KAYNAKLAR : *1*• Rüdiger Overmans, *Deutsche militärische Verluste im Zweiten Weltkrieg*, Münih, 2004.

SOVYETLERİN ASKERÎ KAYIPLARI

Rusların "Büyük Vatanseverlik Savaşı" adını koyduğu savaşta, Kızıl Ordu ve Donanma'da görev yapanların kaçı öldü? Sovyet devleti bu ateşli konuda arşivlerini açmaya ancak ömrünün sonunda razı oldu. En kapsamlı araştırma, Boris Yeltsin'in cumhurbaşkanlığı döneminde, 1993'te General Grigori F. Krivoşeyev tarafından basıldı. Bu eser sıklıkla eleştirilerin hedefi olmuştur, ancak hala aşılabilmiş değildir ve en güvenilir veri seti bu eserdekidir. Arşivin kendisi eksiklidir zaten. Baştaki yenilgilerin kaosu içinde kayıplar iyi kaydedilmemiştir ve yüz binlerce firarinin akıbeti de hala meçhuldür.

Gerçekte sayılar ne olursa olsun (tabii bir gün hesaplanabileceklerini varsayarak), Kızıl Ordu insan gücü bakımından dramatik bir erime yaşamıştır. Bu erime, toplam kesin kayıp sayılarından görülebilir: Kızıl Ordu çarpıştığı Mihver kuvvetlerinin en az iki katı kadar toplam kesin kayıp kaydetmiştir. Sovyet kayıpları ayrıca son güne kadar çok yüksek devam etti. Bunun pek çok nedeni vardı, ancak en büyük sebep, Stalinist sistemin bütün yönlerine bulaşmış insan canına yönelik kayıtsızlık ve horgörüydü. Amaçların daima araçları meşrulaştırdığı düşünülürdü. Zaten kendileri korkunun esareti altında çarpışan subaylar, çok sayıda anlamsız cephe taarruzu başlatıyorlardı, üstelik bunu sırf 422 bin hükümlüden pek azının geri döndüğü ceza taburlarıyla da yapmıyorlardı. Çarlık Rusya'nın ordularındaki selefleri gibi ateş kuvvetini hareket edip koordine etmektense dalgalarla askeri sevk etmeyi tercih ediyorlardı. Kızıl Ordu'nun en büyük musibetlerinden olan eğitim eksikliği, mekanize muharebe sahası cehenneminde piyadelerin hayatta kalma şansının çok az olması sonucunu doğuruyordu.

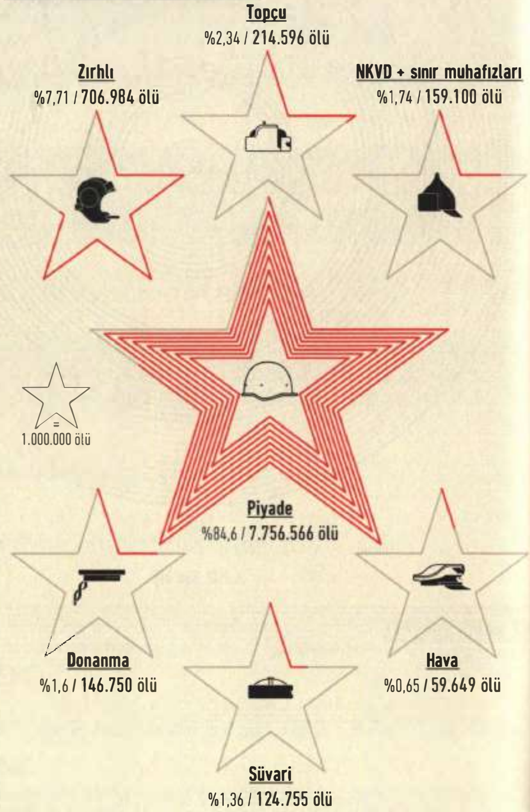
Nazi kamplarındaki milyonlarca esir açlık, soğuk, hastalıktan da öldü, kurşuna da dizildi. Bunlara Yahudiler, siyasi memurlar ve ele geçirilir geçirilmez ölen ya da öldürülen yaralı askerler de dahil değildi. Hastanelerde hastalıktan ya da çeşitli yaralanmaların etkilerinden ötürü ölüm oranlarının yüksek oluşunun sebepleri arasında sağlık sistemine yeterli yatırım yapılmamış olması, daimî açlık ve hijyen eksikliği de bulunuyordu. Alkolizm ve şiddetli davranışların sebep olduğu ölümcül kazaların oranı diğer orduların tamamından daha yüksekti. Nihayet NKVD, *Wehrmacht*'tan on kat fazla adam vurmuştu. Asya'dakiler dahil bu kadar acı çekmiş başka bir ordu yoktu.

1• SOVYET ASKERÎ ZAYİATI

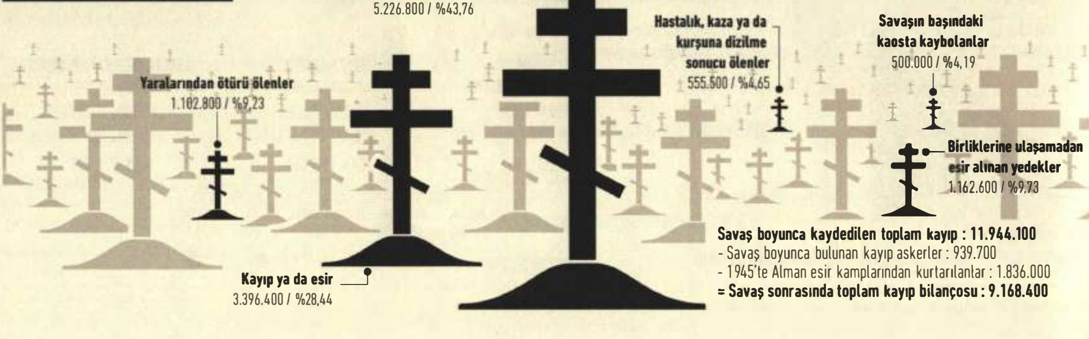
Savaşın ilk on sekiz ayı Kızıl Ordu açısından en kanlı dönem oldu. Ordu 1941'de Barbarossa Harekâtı'nda, 1942'deki Harkov ve Kırım felaketlerinde ve Stalingrad'da çok sayıda esir de kaybetti. 1944 ve 1945'teki sayısal üstünlük ve levazım üstünlüğü koşullarında bile Sovyetlerin kayıpları düşmanlarınınkilerle atbaşı gitti. Japonlara karşı girişilen çok kısa Mançurya seferi, Almanlara karşı verilen savaşa kıyasla askerî geçit resmi gibi bir şey oldu.

Bekleneceği üzere en yüksek bedeli ödeyen köylü piyade sınıfı oldu. Fakat tank mürettebatı da kayıplar verdi. Kızıl Ordu'nun talim ettiği 403 bin 772 zırhlı birlik askerinin 310 bin 487'si öldürüldü. Bu esnada çarpışmalarda 96 bin 500 tank ve sahra topu zayi oldu.

HİZMET KOLUNA VE BİRLİĞE GÖRE KAYIPLAR

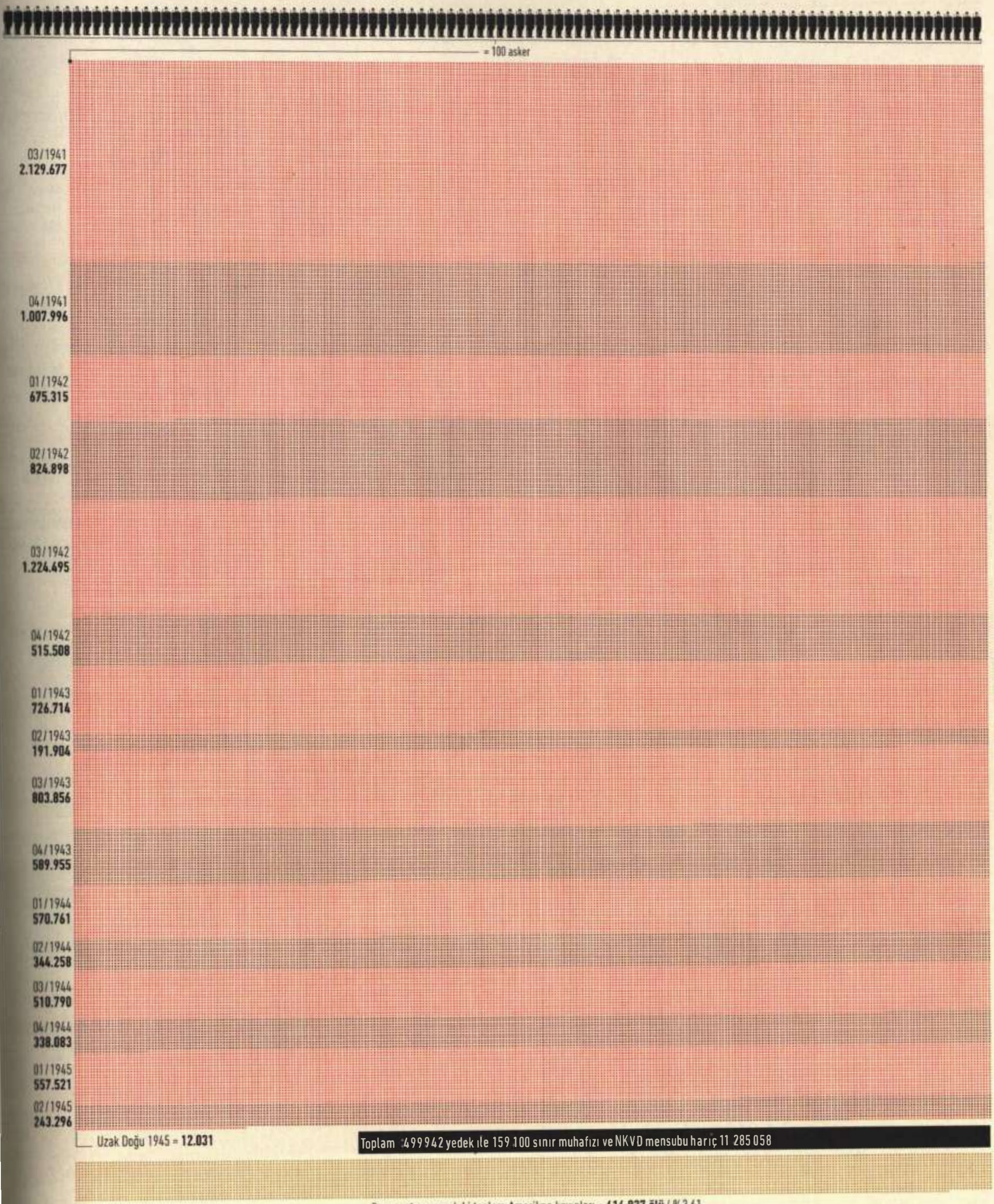
SOVYET ASKERÎ KAYIPLARI, 1941-1945

Savaş boyunca kaydedilen toplam kayıp : 11.944.100
- Savaş boyunca bulunan kayıp askerler : 939.700
- 1945'te Alman esir kamplarından kurtarılanlar : 1.836.000

= Savaş sonrasında toplam kayıp bilançosu : 9.168.400

YILLARIN ÇEYREKLERİNE GÖRE ASKERİ KAYIPLAR (ÖLÜ, KAYIP, ESİR)

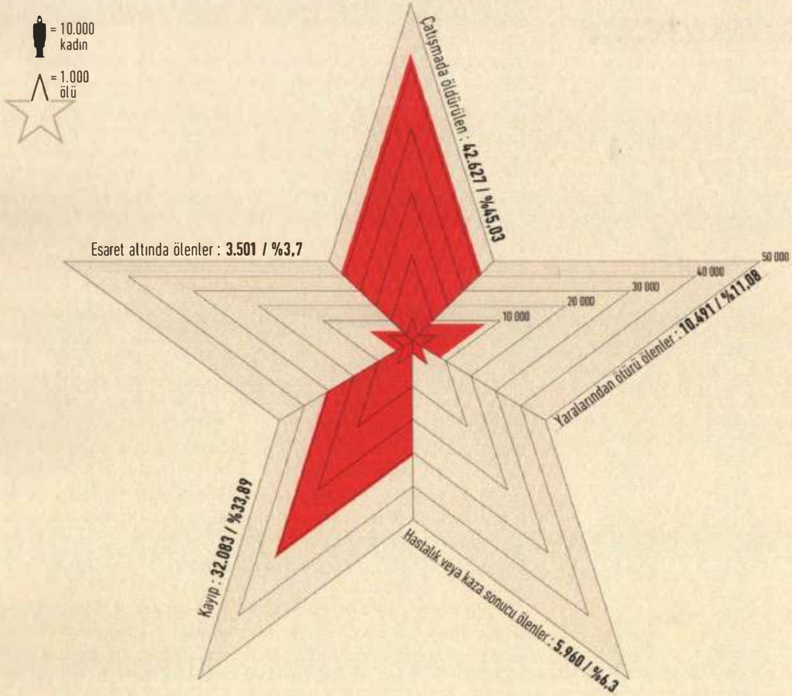
Toplam 499942 yedek ile 159 100 sınır muhafızı ve NKVD mensubu hariç 11 285 058

Savaşın tamamındaki toplam Amerikan kayıpları = **416.837 ölü** / %3,61

2• KADIN ZAYİATI

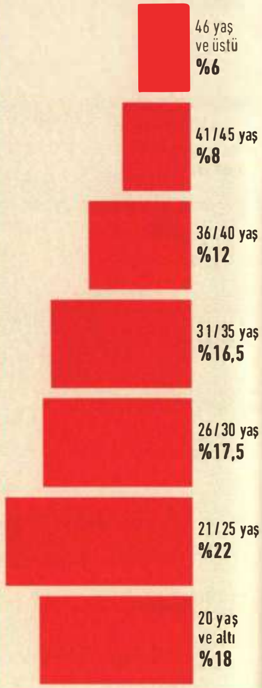
Kadın Sovyet askerlerinin %88'i 1942 ve 1943 yıllarında, insan gücü krizinin en sancılı olduğu dönemde silahaltına alındı; ancak pek azı çatışmalarda rol aldılar. Zayi olan kadın askerlerin büyük kısmı telsizci, hemşire, şoför, sekreter ve cephe hattındaki birliklere iliştirilen trafik kontrolörleriydi.

3• YAŞA GÖRE KAYIPLAR

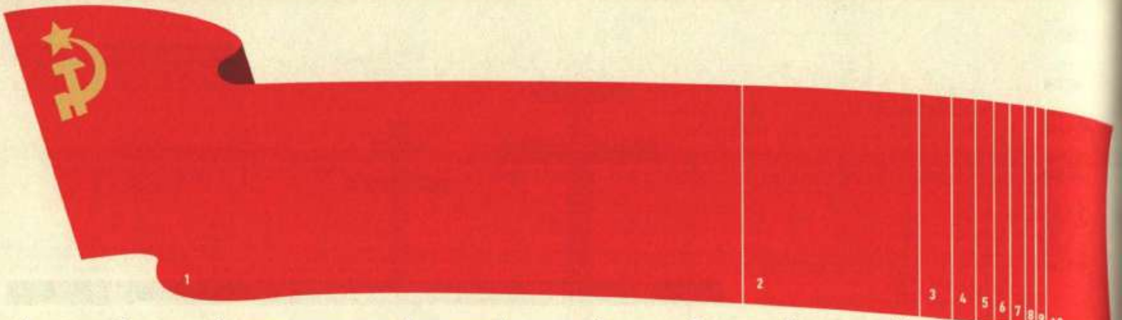
Diğer ordularla, bilhassa da Alman ordusuyla kıyaslandığında Sovyet kayıplarının yaşa göre kırılımı, 40 yaşından büyüklerin oranının yüksekliğiyle dikkat çeker. 1941 ve 1942 kayıpları o kadar yüksekti ki, bilhassa da Alman işgalinden kurtarılan bölgelerde iyi kötü iki ayağı üzerinde durabilen ve savaş hazırlıklarında elzem rol üstlenmeyen bütün erkekler askere çağırıldı.

4• MİLLİYETE GÖRE KAYIPLAR (%)

Milliyete göre askerî kayıp yüzdelerini ve her milliyetin Sovyet nüfusunun tamamına oranını kıyaslamak zordur. 1939 nüfus sayımı hileliydi ve 1939 ile 1941 yılları arasında silahaltına alınan 20 milyon Sovyet vatandaşının etnik ve anadilsel kökenleri hakkında pek az bilgi bulunur.

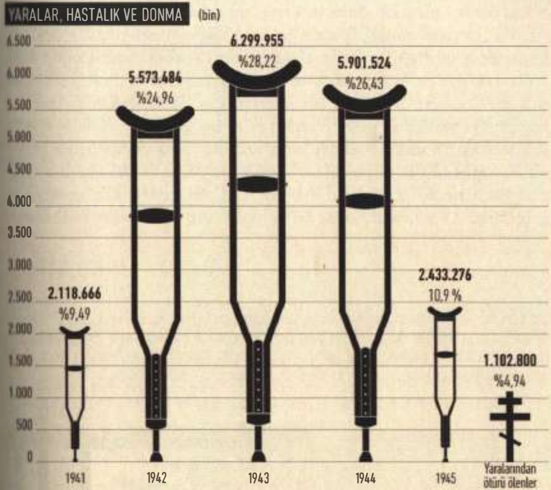
Yine de Ruslar Sovyet nüfusunun %56'sını oluşturduğuna göre Rus askerlerinin oransal olarak diğerlerinden daha büyük bedel ödediği söylenebilir. Sovyet nüfusunun %2'sini oluşturan Yahudilerin Sovyet pasaport tasniflerinde ayrı bir millet kabul edildiğine dikkat ediniz.

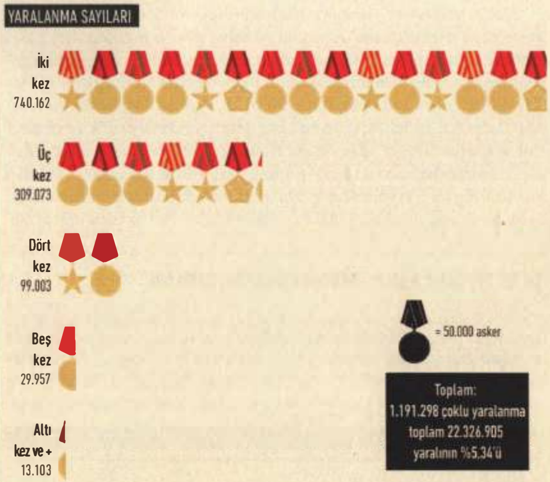

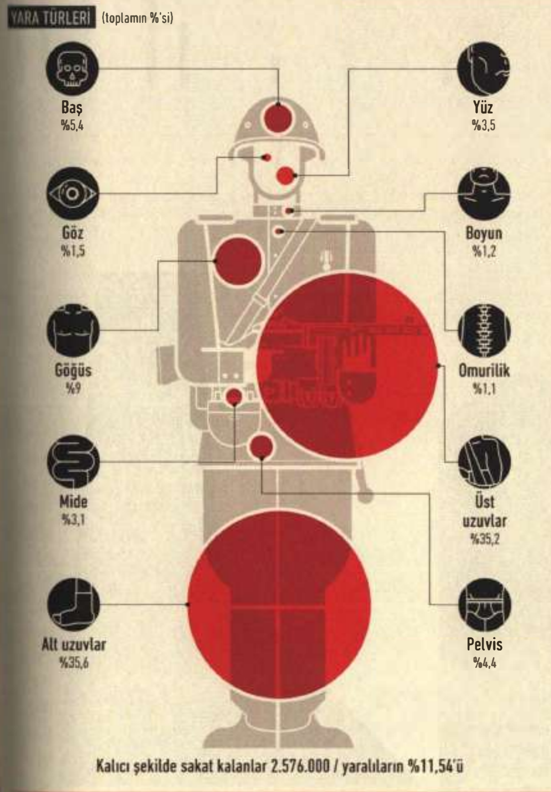
1 Rus %66,4
2 Ukraynalı %15,89
3 Belaruslu %2,91
4 Özbek %2,16
5 Yahudi %1,64
6 Kazak %1,44
7 Türkmen %1,36
8 Ermeni %0,96
9 Gürcü %0,91
10 Diğer milliyetler: %6,33

5• YARALILAR

Kızıl Ordu'da hasta ve yaralı askerlerin ölümü *Wehrmacht*'takilerden iki kat, İngiliz ve Amerikan ordularındakilerden dört kat daha olasıydı. 1943'te, ABD'den ilaç ve ekipman stokları geldiğinde durum bir miktar düzeldi.

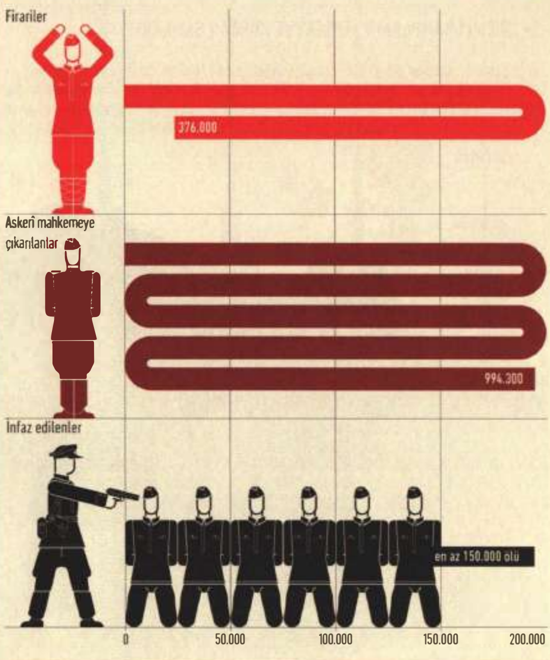

BASKININ KURBANLARI

Baskı ve bastırma da acımasızdı. Stalingrad'a kadar askerî başarısızlık çoğu yerde vatan hainliğiyle eş anlamlı addediliyor ve ona göre muamele görüyordu. Sonu gelmeyen siyasi takibat ve umumi suçlardaki patlama sonucu yaklaşık bir milyon kişi hüküm giydi, bunların pek çoğu da ceza taburlarında öldü.

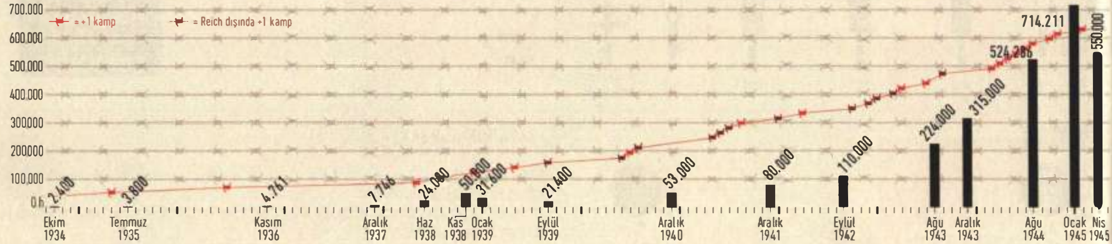
KAYNAKLAR : • G. F. Krivoşeyev (haz.), *Soviet Casualties and Combat losses in the Twentieth Century*, Londra, 1997.

NAZİ TOPLAMA KAMPLARI

1933'te SS, SA ve Gestapo, Nazi rejiminin muhaliflerini kapatmak üzere çoğu derme çatma durumda yüzlerce gözaltı merkezi açtı. Fakat Himmler baskı sistemini kurumsallaştırmak ve verimli hale getirmek niyetindeydi, ayrıca sistemin kapsamını genişletmek ve işleyişini sadece SS'e teslim etmek istiyordu. Böyle bir proje, emrindeki adamları sertleştirip Üçüncü *Reich*'ın ırki ve siyasi amaçlarını uygulamaya dökmeye hazır hale getirerek "eğitici" işlev de görürdü ayrıca. Mart 1933'te açılan Dachau, Himmler'in "model kamp" prototipiydi. 5-6 bin sakini olan, sıfırdan inşa edilmiş, terörle yönetilen ve zorla çalıştırma ile işleyen ufak bir kasabaydı neredeyse Dachau. 1936'dan itibaren her yıl en az bir kamp açıldı. Siyasi mahkumlara ek olarak bu kamplara kapatılanlar Yehova Şahitleri, "topluma uyamayanlar", "parazitler", suçlular, eşcinsel erkekler, tek tük papazlar ve bilahare, Kristallnacht'tan sonra da, kötü muameleden ölen 700 tanesi hariç kalanları kısa süre içinde başka yerlere sınır dışı edilecek olan bir Alman ve Avusturya Yahudileri dalgası idi. 1938 yazında koşullar bozulmaya başladı ve ölüm oranları arttı. Bu trendlerin ikisi de 1943'e dek artacaktı. Sonra bir şekilde biraz azaldılar, ama 1945'te uçuşa geçtiler. Kamplardaki ilk resmi idam, bir SS muhafızının öldürülmesi üzerine Buchenwald'da, Haziran 1938'de, Himmler'in de bizzat katılımıyla gerçekleşti. O noktadan sonra şiddet çığırından çıktı. Savaş başladıktan

1• SS TOPLAMA KAMPLARINDAKİ MAHKÛM SAYILARI

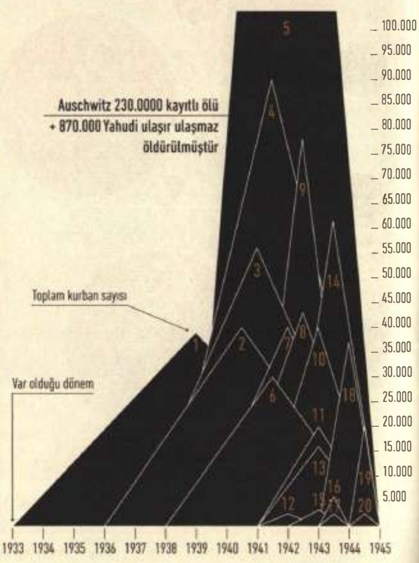
1934 ile 1937 yılları arasında kamp nüfusu üç katına çıktı. Sonra 1938'den itibaren Avusturyalı Nazi karşıtlarının ve giderek sıklaşan gözaltı dalgalarıyla "topluma uymayanların" gelmesi ile bir kez daha üçe katlandı. 1939-40'ta sayı ikiye katlandı, bunun sebebi temelde 14 Haziran 1940'ta Polonya'da Auschwitz I kampının açılmasıydı. 1941'den itibaren Avrupa'ya direniş hareketlerinin yayılması ve zorla çalıştırılan milyonların varmasıyla kampların nüfusu on katına çıktı. En büyük artış 1943'teydi. Avrupa'nın işgal altındaki kesimlerinden gelen kafileler buraların kurtarılmasıyla 1944 yazında durdu. Ancak bu azalma, Gestapo hapishanelerinin boşaltılması, Varşova İsyanı'nın peşine gelen baskı dönemi ve bilhassa da Doğu'dan tehcir edilen Yahudilerin nakliyle dengelenmişti..

2• ÖNEMLİ KAMPLARIN YERLERİ VE KURBAN SAYILARI

Tarihi savaşın öncesine giden eski kamplar doğal olarak *Reich*'ın sınırları içinde bulunuyorlardı. En büyüğü ve en ölümcül olanı Leh Silezya'sındaki Auschwitz'di. Tıpkı Majdanek gibi Auschwitz'in de ikili bir rolü vardı, hem "normal" çalışma kampıydı, hem de Yahudi imha kampı. 1944 sonbaharından sonra Auschwitz giderek yavaşlatıldı ve Buchenwald en büyük kamp oldu. Flossenburg gibi, Avusturya'da yer alan Mauthausen da konumunu bir granit madenine yakın olmasına borçluydu. Koşulların akla hayale sığmayan sertliği, bu kampı Batı Avrupa'nın en ölümcül kampı yapıyordu.

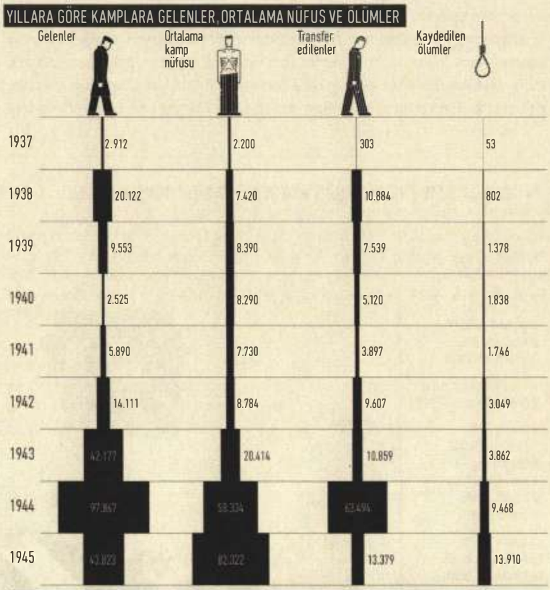

sonra giderek artan sayıda yabancı da toplama kamplarına hapsedildi. Cumhuriyetçi İspanyollar, Lehler, Çekler, Sırplar, Sovyet vatandaşları, Fransızlar, Belçikalılar, Hollandalılar, Yunanlar... toplamda yaklaşık 30 milletten insan vardı. Neredeyse 20 bin mahkûmun ölümüne ya da uzuv kaybına neden olacak tıbbi deneyler başladı. Toplu infazlar ilk olarak 6 bin zihinsel ve fiziksel engelli tutuklu üzerinde uygulandı, sonra da on binlerce Sovyet savaş esiri üzerinde. Dalgalar halinde kamplara gelen sağlıklı (ve daha çok çalışabilecek) yeni mahkumlara yer açmak gerekliğinden en zayıf mahkumların düzenli aralıklarla "tasfiyesi" sürüp gitti. Zaten aşırı kalabalıkken bir de Müttefiklerin özgürleştirdiği bölgelerdeki kamplardan taşınanlarla iyice haddinden fazla dolan kamplar, 1945'te kitlesel ölüm kamplarına dönüştü. Toplama kamplarıyla imha kampları arasındaki ayrım silikleşti. 1 Ocak-15 Nisan 1945 arasında Bergen-Belsen'in nüfusu üçe katlanarak 45 bin mahkûma çıktı. Bu mahkumların üçte biri Mart ayında açlık ve hastalık sonucu öldü. Artık Yahudi mahkumlar her yerdeydi ve ölüm oranları hala en yüksek olmakla birlikte diğer gruplar da çok geride değildi. Müttefikler Almanya'ya vardıklarında kamplar sakinlerini zorla "ölüm yürüyüşlerine" çıkardılar ve panik içinde yüzlercesi daha öldürüldü. Bu noktaya kadar hayatta kalmış ümitsiz mahkumların üçte biri o son kıyamet halinde kayboldular.

3• BUCHENWALD « SİSTEMİ »

En dramatik coğrafi kapsama sahip kamp Buchenwald'dı; tam 132 harici kampı bulunuyordu (*Reich*'in tamamında bu sayı 560'dı). Bu harici kamplar ana kampın "şubeleri" gibi işliyordu, yüksek nakil sayıları bundandı. Bu kamp sisteminin devasa boyutlara ulaşması Alman ekonomisinin "topyekûn savaş" için seferber edilmesinden ve Eylül 1942'de Albert Speer ile SS'in ekonomisinin başındaki Oswald Pohl arasında akdedilen bir antlaşmadan ileri geliyordu. SS sanayicileri Buchenwald'a çekmeye çalışmak yerine elindeki köle emeğini ihraç etmeye ve yerleşik fabrikaların yakınlarında çalışma kampları açmaya başladı. Yahudilere uygulanmayan bu değişiklik 1943'te kamplardaki ölüm oranında görülen geçici düşüşü açıklar. Pohl mahkumları daha çok çalıştırabilmek amacıyla daha fazla beslenip daha yüksek enerji almalarına izin vermek istiyordu. 1938'de her 11 bin mahkûma 500 Kapo düşüyordu, SS'in sağladığı birtakım ayrıcalıklar karşılığında gardiyan veya nezaretçi olarak çalışan mahkumlardı bunlar. Daha sonraları SS muhafızlarının sayısının durmadan azalması sonucu Kapoların mahkumlara oranı daha da yükseldi.

Toplam: En az 56.000 ölüm. Buna kampın özgürleştirilmesi esnasında ölen 748 kişi, infaz edilen 8.000 Sovyet esir, 1.100 asılarak idam, son tahliye esnasındaki 9.000 ölü ve 339 kadın dahildir.

KAYNAKLAR : *1•* Steffen Grimm, *Die SS-Totenkopfverbande im Konzentrationslager Buchenwald*, Hamburg, 2011 - *2•* Nikolaus Wachsmann, *KL: A History of the Nazi Concentration Camps*, Londra & New York, 2015 - *3•* http://totenbuch.buchenwald.de/information - *4• Association Française Buchenwald Dora et Kommandos:* https://asso-buchenwald-dora.com/

YAHUDİ SOYKIRIMI

Hitler veya Himmler Avrupa Yahudilerini yok etme fikrine ne zaman kapılmıştı? Tarihçiler arasında bu konuda ihtilaf vardır. Bu iki Nazi önderi, ideolojik, "ırki" ve hatta ekonomik nitelikteki birkaç sebepten ötürü Yahudilerden kurtulmayı istiyorlardı ve bu uğurda koşullara göre değişen planlar ve yöntemler kullandılar. İlk baştaki amaç, uç bir apartheid politikası ile *Reich*'ın kamusal hayatından Yahudileri dışlamaktı ve bu politika Yahudilerin göç etmesiyle zirvesini görecekti. Fakat Almanya'nın topraklarını genişletmeye başladığı 1938'den itibaren giderek artan sayılarda Yahudi, Almanların hüküm alanına girmeye başladı. 1939'da savaş patlak verdiğinde artık bu insan kütlelerinin yığınlar halinde Avrupa'nın dışına göç etmesi neredeyse imkânsız hale geldi. 1940'ta en büyük cemaat olan Polonya Yahudilerini (görünüşe göre Doğu'ya ihraç edilebilecekleri zamana kadar) gettolara kapatmanın ilk adımları atıldı.

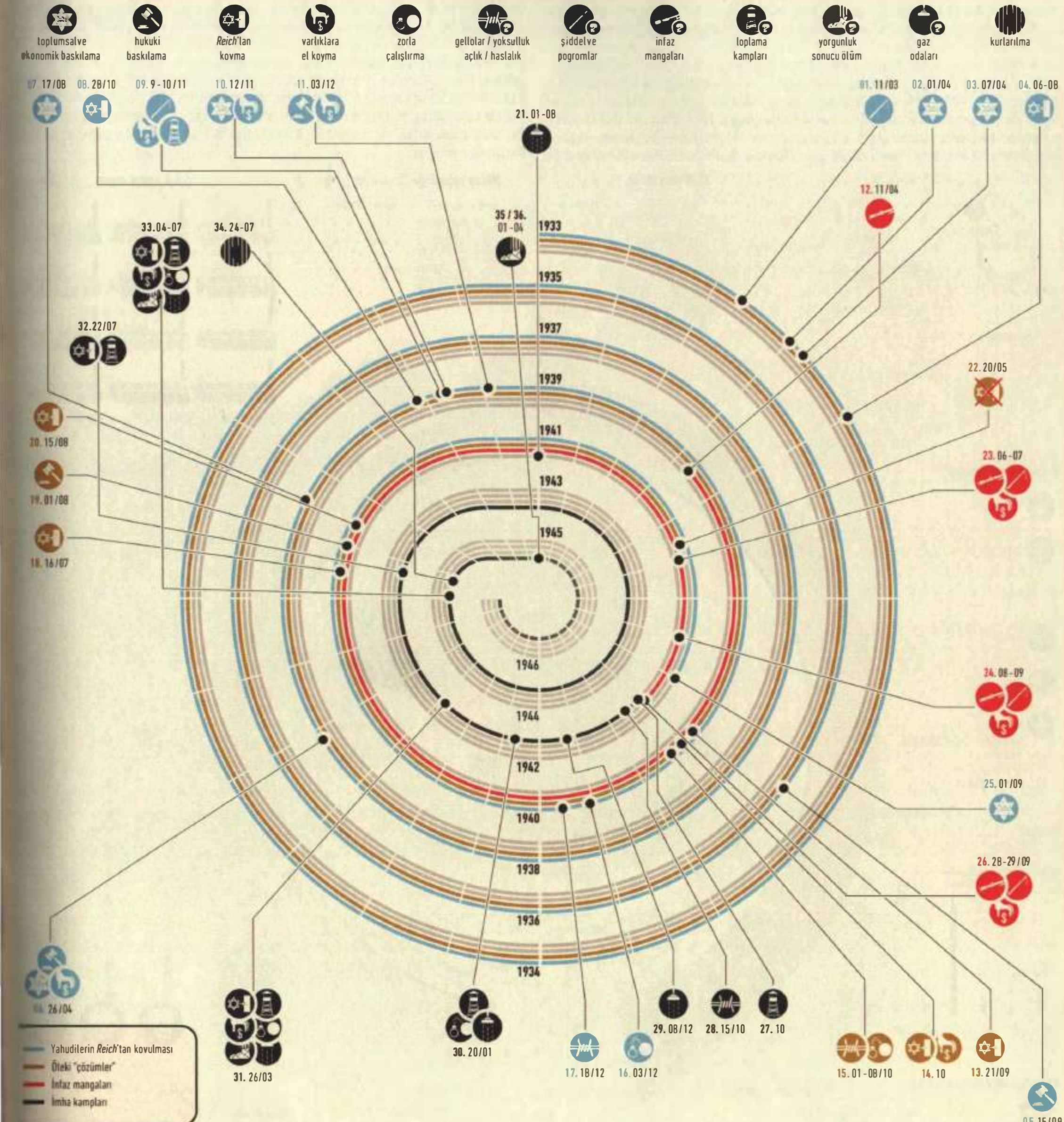
Yahudi karşıtı politikanın büyük dönüm noktası 22 Haziran 1941'de Sovyetler Birliği'nin işgali oldu. Nazilerin amacı "Yahudi/Bolşevik" devletini imha etmekti. Ölümcül bir bağlantı kuruyorlardı: Yahudi = Bolşevik = ele geçirilen toprakların güvenliğine tehdit. SS, polis ve *Wehrmacht* birliklerinin arka çıkmasıyla gezici ölüm mangaları (*Einsatzgruppen*) silah taşıma çağındaki bütün Yahudi erkekleri infaz etmeye başladılar. Himmler ve Heydrich, *Einstazgruppen* komutanlarının farklı şekillerde yorumladıkları son derece muğlak emirler çıkarıyorlardı. Farklı katil takımları arasındaki rekabet ve liderlerle taban arasındaki rekabet sürekli işi daha radikal noktalara doğru çekiyordu. Ağustos'ta kadın ve çocukları boğazlamaya başladılar. Ekim'de Kiev'in kuzey ucundaki Babi Yar vadisindeki toplu kıyımdan sonra son çizgi de aşıldı. Farklı yerlerdeki yerleşik Yahudi cemaatleri son mensuplarına kadar yok edildiler. Fakat bu 500 bin kişilik Sovyet Yahudi nüfusunun yeryüzünden silinmesinde kullanılan yöntem ilkeldi, cinayetler aleni olarak işlendi ve toplu mezarlar gelişigüzel sağa sola serpiştirildi. İş Batı ve Orta Avrupa'daki cemaatlerin imhasına geldiğinde sistem yeniden kalibre edildi. Bütün ülkelerde Yahudiler avlanıyor ve trenlerle Polonya'nın epey içlerine götürülüyordu. Buralarda toplu cinayete göre tasarlanmış ekipmanlarla dayalı döşeli ölüm kampları inşa edilmişti. Cinayet gaz odalarında ve gaz kamyonlarında, karbonmonoksit veya Zyklon B gazları kullanılarak işleniyor, öldürülenlerin bedenleri siperlerde ya da krematoryum fırınlarında yakılıyordu. Mart 1942'de Slovak ve Fransız Yahudilerinin kafileleri aynı anda yola çıktılar, bu esnada Leh Yahudilerinin bunların on katı büyüklükteki kafileleri Reinhard Harekâtı ile tutuklanmaktaydı. 1944 yazında Macaristan'da kalan son büyük Yahudi cemaati yok edildi. Fakat savaşın son gününe dek on binlerce Yahudi ölmeye devam etti, hem Himmler'in onları zorla tehcir ettiği *Reich* kamplarında, hem de kamplar Müttefik kuvvetleri tarafından özgürleştirmeden evvel çıkarıldıkları ölüm yürüyüşlerinde. 1945'e gelindiğinde 11.5 milyon Avrupa Yahudi'sinin 6 milyondan fazlası ölmüştü.

1• "BÜYÜK REICH"IN YUTTUĞU AVRUPALI YAHUDİ TOPLULUKLARI

Üçüncü *Reich*'ın genişlemesi, hükmü altında yaşayan Yahudi nüfusunun sert şekilde artmasıyla kol kola gitti. Dört yıldan az bir sürede bu sayı 500 binden 8 milyonun üzerine çıktı. 1940 yılında Nazilerin Yahudi karşıtı politikası hala müphemdi, Yahudileri dünyanın başka yerlerine (Doğu, Madagaskar vb.) sürme ya da derme çatma gettolara kapatma gibi planlar arasında gidip geliyordu. Yok etme seferi, Doğu'da, *Wehrmacht*'ın devlet yapısını imha ettiği ülkelerde (işgal edilen Sovyet toprakları, Polonya), vekil devletlerin (Romanya, Slovakya, Hırvatistan) ve de milliyetçilerin (Baltıklar, Ukrayna) aktif katılımıyla gerçekleşti. Batı'da, bilhassa da Fransa'da Yahudileri öldürmenin siyasi çevrelerde çok destekçisi vardı.

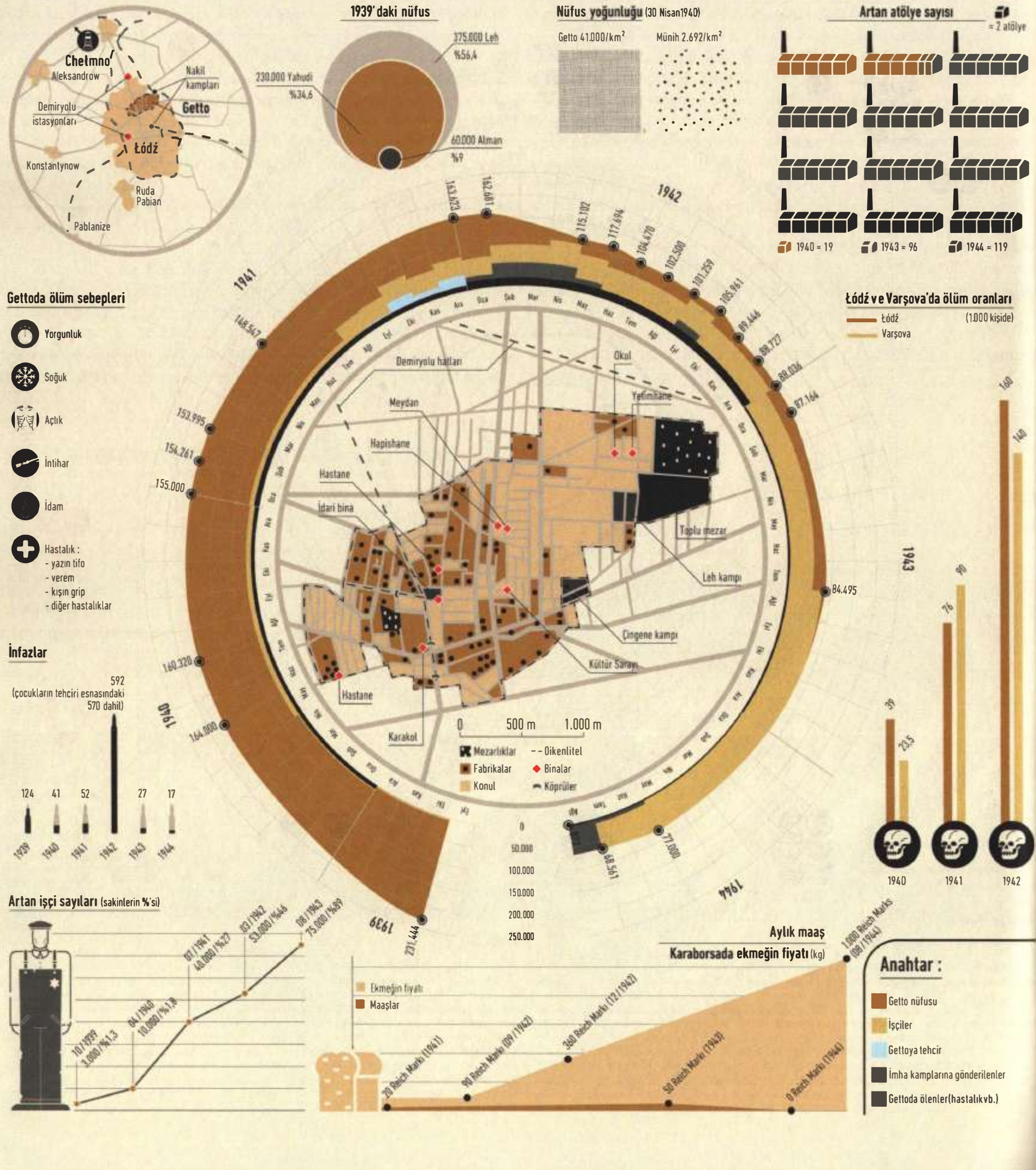
2• SOYKIRIM KRONOLOJİSİ

01. Şiddelin başlaması / 02. Yahudi işletmelerinin boykotu / 03. Yahudilere bazı mesleklerin yasaklanması / 04. Alman Siyonist Federasyonu ile Filistin'e göç etmeye izinler içeren bir anlaşma yapılması / 05. Nürnberg Yasaları: Alman Yahudilerinin toplumsal hayattan dışlanması / 06. Yahudi varlıklarına el koymaya olanak veren kararname / 07. İsim değiştirme zorlaması / 08. Polonya doğumlu 15 bin Yahudi'nin Reich dışına çıkarılması / 09. Krislallnachl. Toplu yağma olayları, yakılan sinagoglar, 30 bin kişinin kamplarda enterne edilmesi / 10. Yahudilere Kristallnacht'ın bedeli olarak bir milyar Mark ceza kesilmesi / 11. Yahudileri Alman ekonomik hayatından çıkaran kararname / 12. Leh Yahudileri ve entelektüellerinin SS Einsatzgruppen tarafından vurulması (50 bin kurban) / 13. Leh Yahudilerinin Almanya'nın ilhak ettiği topraklardan sürülmesi / 14. Avusturya ve Çekya Yahudilerini Polonya'ya sürme içerikli Nisko-Lublin Planı / 15. Polonya'da Yahudi gettolarının kurulması / 16. Tüm Alman Yahudilerine mecburi zorla çalıştırma / 17. Alman Yahudilerinin iaşesinin karneye bağlanıp açlıktan öldürme seviyesine indirilmesi / 18. Yahudilerin Alsas-Loren, Saarland, Renanya-Palatina ve Baden bölgelerinden Fransa'nın işgal altında olmayan kısmına sürülmesi / 19. Alman ırk yasalarının Leh Genel Valiliği'nde de uygulanmaya başlanması / 20. Eichmann'ın Yahudileri Madagaskar'a tehcir elme planı / 21. Aklion T4'ün başlangıcı. Akıl hastası 80 bin kişinin gaz kamyonlarında öldürülmesi – Yahudileri yok etme planının provası / 22. Alman Yahudilerine göç etme yasağı / 23. SSCB'nin işgal edilen bölgelerinde 14-65 yaşları arasındaki erkek Yahudilerin killesel şekilde katlinin başlaması. Bunun yanı sıra yerel halkların yardımı ile düzenlenen düzinelerce pogrom (en az 10 bin ölü) / 24. Kitlesel cinayetlerin kadın, çocuk ve yaşlıları kapsayacak şekilde genişlemesi. Bazı Yahudi cemaati mensuplarının canları bağışlanıyor / 25. Sarı yıldız rozeli takmanın zorunlu hale getirilmesi / 26. Babi Yar (Kiev) Katliamı ertesinde bütün Yahudi cemaatlerinin katledilmesi / 27. Polonya'da imha kamplarının inşası. Belzec, Majdanek, Chelmno, Auschwilz-Birkenau, Sobibor, Treblinka / 28. Alman Yahudilerinin Polonya, Baltık ülkeleri ve Belarus'ta bulunan gettolara tehcirinin başlangıcı / 29. Gaz kamyonlarının Yahudiler üzerinde kullanılması / 30. Yahudilerin toptan yok edilmesini planlamak üzere düzenlenen Wannsee Konferansı / 31. Avrupa Yahudilerinin imha kamplarına tehcirinin başlangıcı. 60 bin Slovak Yahudisi'nin tehcirinin başlangıcı / 32. Varşova geltosu Yahudilerinin tehcirinin başlangıcı / 33. Son büyük kurban topluluğunun tehciri (Macaristan'dan, 450 bin ölü) / 34. Kızıl Ordu ilk toplama kampını ele geçiriyor: Majdanek 35. Kızıl Ordu Auschwilz'i ele geçiriyor / 36. Son ölüm yürüyüşleri.

3•ŁÓDŹ GETTOSU

Polonya'nın ikinci en büyük şehri, sanayi merkezi Łódź , 8 Kasım 1939'da *Reich*'ın bir parçası yapıldı. Sert bir kötü muamele, mülksüzleştirme ve terör kampanyası ile (ismi Almanlaştırılarak Litzmannstadt haline getirilen) şehirdeki 230 bin Yahudi'yi işgal edilmiş Polonya'nın Leh Genel Valiliği bölgesine göç ettirmeye yönelik plan, o bölgenin Genel Valisi Hans Frank'ın itirazıyla akim kaldı. Bu sebeple bir "çözüm" bulunana kadar kullanılmak üzere derme çatma bir getto hazırlandı. Alman yetkililerin müdahalesiyle kaynaklardan mahrum bırakılan ve şehrin Alman yanlısı atmosferinde işler bir karaborsa oluşturamayan Łódź Yahudileri 1940'ta açlıktan ölmeye başladılar. Yine bir geçici "çözüm" bulunması ihtiyacı hasıl oldu. Alman iş adamı Hans Biebow'un önerisi ve Yahudi İhtiyar Heyeti Başkanı Mordechai Rumkowski'nin desteği ile getto, sakinlerin açlıktan öldürecek ücretler karşılığında gece gündüz korkunç koşullarda çalıştığı bir fabrikaya dönüştürüldü. Nefret edilen Rumkowski gettoda eğitim ve sağlık sistemlerini ve aktif bir kültür hayatını canlı tutmayı başarmıştı, ancak atölyelerde elde edilen gelir, ölüm oranlarındaki yükselişi pek az yavaşlatabilmişti, o da ancak 1941'den sonra. Łódź gettosu, 1942'de Nazilerin 70 bin getto sakinini gaz kamyonlarında öldürülecekleri Chelmno yakınlarındaki imha kampına tehcir etmesine rağmen hayatını 1944'e kadar sürdürdü. Kamp 1943'te kapatıldı, ancak 1944'te tekrar açıldı, bedeli 7 bin Łódź Yahudisi'nin öldürülmesi oldu. Gettonun "çıktılarından" mutsuz olan SS, hayatta kalan 54 bin getto sakinini doğrudan doğruya Auschwitz'e gönderdi.

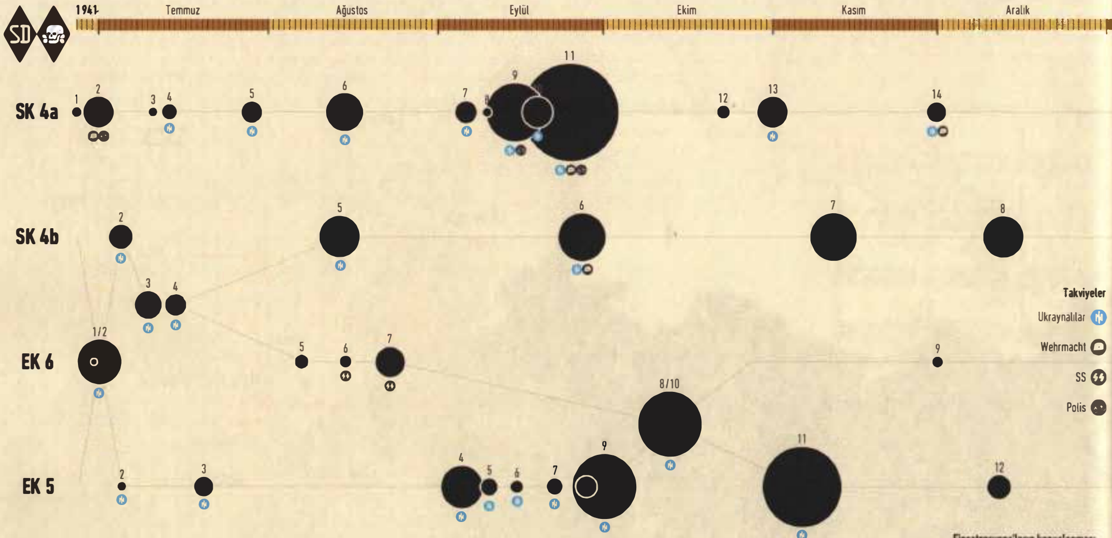

4• KAMPLAR / GETTOLAR / POGROMLAR / AYAKLANMALAR

Nazilerin öldürdüğü yaklaşık 6 milyon Yahudi'nin büyük çoğunluğu, Doğu Avrupa'da, tarihçi Timothy Snyder'in "kanlı topraklar" şeklinde ifade ettiği, Baltık ülkelerinden Karadeniz'e dek uzanan ve 1939 Polonya'sının, Sovyet Belarusu'nun ve Ukrayna'sının büyük kısımlarını kapsayan bölgede öldürüldü. Avrupa'nın en büyük Yahudi cemaatleri buradaydı ve devlet otoritesinin tamamen ortadan kaldırılması ve (1941'de Sovyetler Birliği'nin batısındaki çok sayıda pogromun sebebi olan) geleneksel Antisemitizmin mevcudiyeti ile imha politikasının uygulanmasına en elverişli koşulların yaratıldığı yer de burasıydı. Sovyet Yahudileri, *Wehrmacht*'ın desteğini arkalarına alan *Einsatzgruppe* ölüm mangaları tarafından memleketlerinde vuruldular. Besarabya ve Odessa'daki Yahudileri, ordunun yardımıyla Romanya yetkilileri öldürdü. Leh Yahudileri gettolarda kötü beslenme ve hastalıktan öldüler. Hayatta kalanlar, en büyük cemaatlerin yakınlarında inşa edilmiş yok etme kamplarında (Łódź /Chelmno, Varşova/Treblinka, Lublin/ Majdanek) katledildiler. Alman, Avusturyalı ve Çek Yahudilerin pek çoğu Sovyet topraklarına tehcir edilip oralarda öldürüldüler. Batı Avrupa, Macaristan ve Yunanistan'daki Yahudilerin çoğunluğu trenle devasa Auschwitz/Birkenau kampına nakledilip Zyklon B gazıyla öldürüldüler. 7 Ekim 1944'te *Sonderkommando* çalışma birliğinden birkaç yüz mahkûm Auschwitz II'deki dört krematoryum fırınından birini havaya uçurma planları yaptılar. SSCB'deki uzun ömürlü Yahudi direnişini besleyen düzinelerce ayaklanmanın en can havliyle yapılanı buydu.

5• İNFAZ MANGALARI: EINSATZGRUPPE C'NİN 1941'DEKİ KANLI İLERLEYİŞİ

1941 yılı itibariyle, SSCB'yi işgal eden ordu gruplarının geri hattında her biri bin polis ve SS subayından oluşan dört motorize *Einsatzgruppe* ("görev gücü") konuşlandırılmıştı. Bunlar pogromların kıvılcımlarını çaktılar ve Temmuz ayında 15 ile 60 yaşları arasındaki erkek Yahudileri, Ağustos-Eylül aylarında da kadınlar, çocuklar ve hastalar da dahil olmak üzere bütün Sovyet Yahudi cemaatlerini infaz ettiler. Aşağıdaki şekil, *Sonderkommando* (SK) ve *Einsatzkommando* (EK) birliklerine bölünmüş Einsatzgruppe C'nin kariyerini özetliyor. Otto Rasch'ın komutası altındaki bu birlik 1941'in Temmuz ve Ekim ayları arasında 100 bin Ukrayna Yahudisi'ni infaz etmiştir. 33 binden fazlası, Kiev'deki Babi Yar vadisinde 48 saat içinde katledilmiştir, korkunç bir rekordur bu.

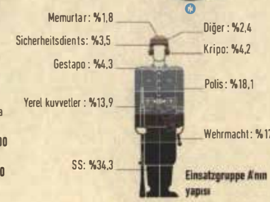

SK4a
1. Sokal **300**
2. Lutsk **3.300**
3. Rovno **240**
4. Novograd-Volinski **750**
5. Jitomir **1.500**
6. Belaya Tserkov **5.000**
7. Radomişl **1.668**
8. Fastov **252**
9. Berdiçev **12.000**
10. Jitomir **3.145**
11. Kiev/BabiYar **33.771**
12. Pereyaslav **537**
13. Çernikov **3.400**
14. Harkov **1.300**

SK4b
1. Lvov **7.000**
2. Ternopol **2.000**
3. Proskurov **2.650**
4. Vinnitsa **1.000**
5. Kirovograd **6.000**
6. Kremençuk **8.000**
7. Poltava **8.000**
8. Kramatorsk **6.000**

EK6
1. Dobromil **90**
2. Lvov **7.000**
3. Proskurov **2.650**
4. Vinnitsa **1.000**
5. Korosten **628**
6. Novo-Ukrayinka **439**
7. Krivoy-Rog **8.000**
8. Dinyepopetrovsk **15.000**
9. Stalino **370**

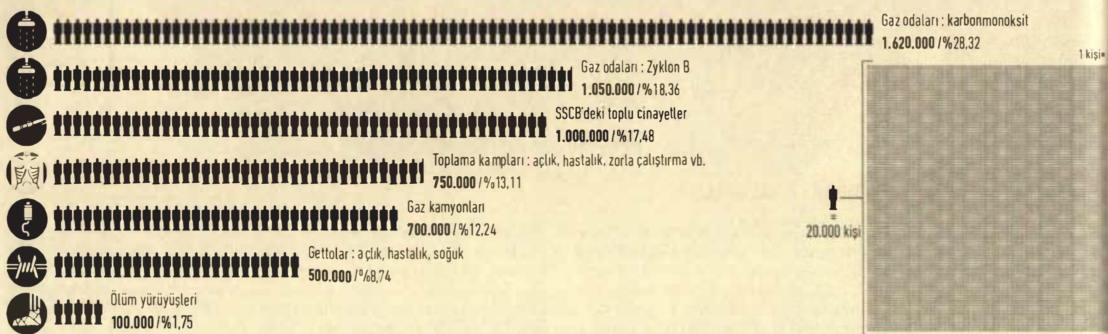
EK5
1. Lvov **7.000**
2. Brodi **250**
3. Berdiçev **1.300**
4. Berdiçev **6.300**
5. Skıvira **990**
6. Bohuslav **500**
7. Çerkasi **900**
8. Uman **1.412**
9. Jitomir/Rovno/Vinnitsa **15.000**
10. Dinyepopetrovsk **15.000**
11. Rovno **23.000**
12. Dinyepopetrovsk **2.000**

6• NASIL ÖLDÜRÜLDÜLER?

Avrupa Yahudilerinin yarısından fazlası gaz odalarında ve kamyonlarında öldürüldü. SSCB'deki *Einsatzgruppe* infazları ikinci sıradaki ölüm nedeniydi. Ayrıca Kızıl Ordu mensubu on binlerce Yahudi asker görüldükleri yerde infaz edildiler. Gettolarla toplama kamplarındaki açlık, hastalık, soğuk, aşırı çalışma yorgunluğu ve kötü muamele kaynaklı ölümler yavaş ilerledi. 1945 ölüm yürüyüşlerinde ölenlerin cesetleri yollarda ve acil tahliyelerde kullanılan trenlerde bırakıldı. Bu tahliyelerde Doğu ve Batıdaki kamplardan tehcir edilen Yahudiler, *Reich*'ın merkezine götürülmüşlerdi. Hitler, Müttefiklerle gerçekleşeceğini varsaydığı farazi müzakerelerde onlardan faydalanmayı umuyordu.

KAYNAKLAR: *1*• Isaiah Trunk, *Lodz Ghetto*, IN, 2006 - *2*• Lucjan Dobroszycki, *The Chronicle of the Lodz Ghetto, 1941-1944*, New Haven, CT, 1984 - *3*• S. Spector & G. Wigoder (haz.), *The Encyclopedia of Jewish Life Before and During the Holocaust*, New York, 2001 - *4*• Patrick Montague, *Chelmno and the Holocaust*, Londra, 2012 - *5*• L. S. Dawidowicz, *The War Against the Jews, 1933-1945*, Harmondsworth, 1977 - *6*• Raul Hilberg, *The Destruction of the European Jews*, Londra, 1961 - *7*• Daniel Blatman, *The Death Marches*, Cambridge, MA, 2011 - *8*• K.

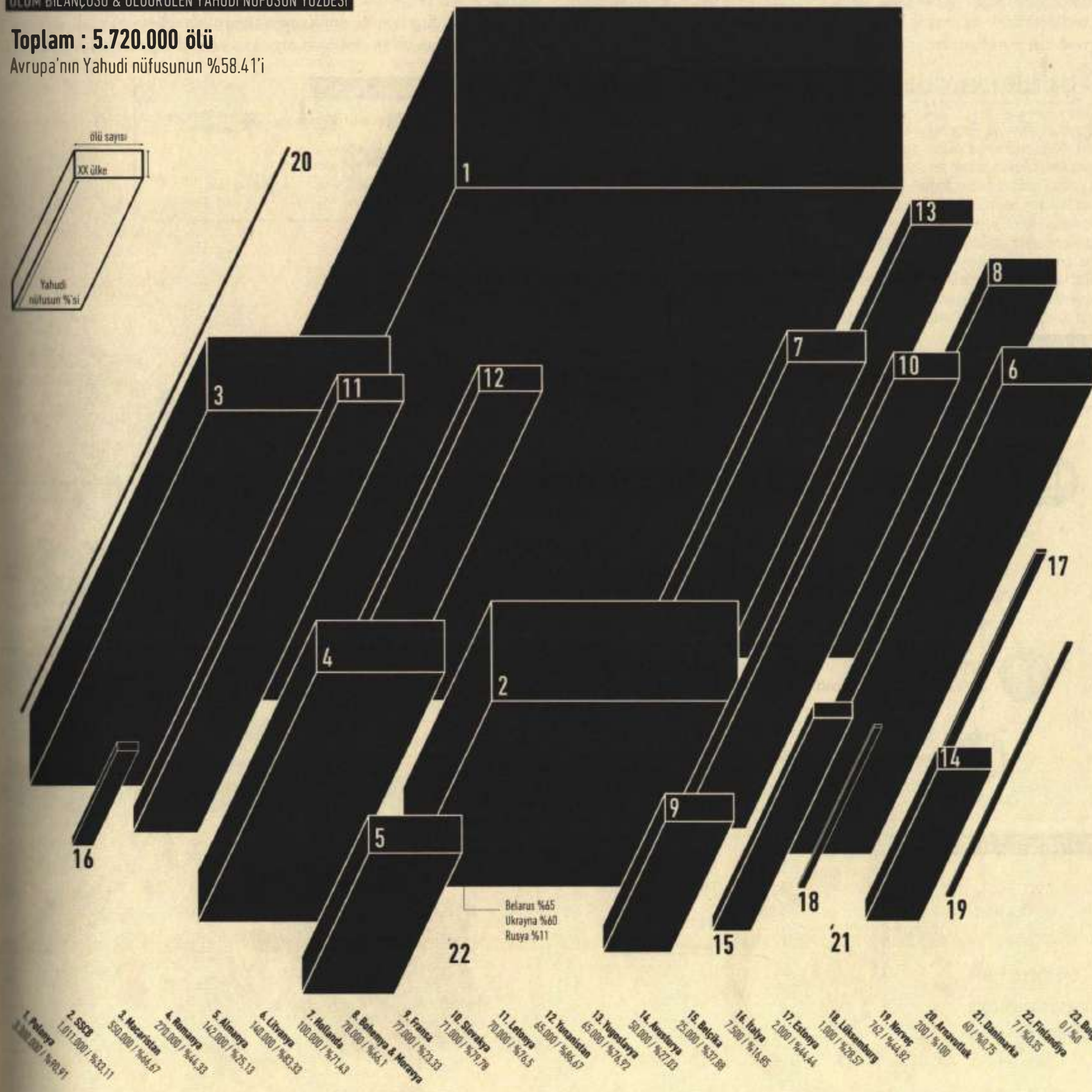
7• ÜLKELERE GÖRE ÖLÜM BİLANÇOSU: SAYILAR VE YÜZDELER

Yahudi Soykırımı'nda 5.6 milyon ile 5.8 milyon arası Yahudi'nin öldürüldüğü kesin olarak ortaya koyulmuştur, ancak kurbanların oranı ülkeden ülkeye değişmiştir. Hem mutlak hem de (Arnavutluk'takiler bir kenara ayrılacak olursa) oransal bakımdan en büyük bedeli ödeyen cemaat Leh Yahudileri oldu. Önceden sürüler gibi gettolara kapatılmış olduklarından bu cemaatin mensuplarını sınır dışı etmek daha kolaydı. Tek bir şehirde, Selanik'te yoğunlaşmış olan Yunan Yahudileri yine yüksek bir oran kaydettiler. Baltık Yahudileri kendilerine düşmanca hisler besleyen bir çevrede yaşamanın ızdırabını, kendilerini ortadan kaldırmakta Nazilere yardım eden milliyetçi milisler eliyle çektiler. Amsterdam ve Rotterdam'da çok sayıda Hollanda Yahudisi yaşıyordu ve Reichkommissar Arthur Seyss-Inquart'ın sıkı denetimi altındaki küçük, dümdüz ülkelerinde güvenli sığınaklar bulmaları zordu. Buna karşın Fransa'da ülkenin büyüklüğü ve kırsal ve dağlık kesimlerde Alman işgalinin araziye seyrek yerleşmesi Fransız Yahudilerine avantaj sağlıyordu. Ayrıca Yahudi olmayan binlerce vatandaşları onlara aktif destek verdiler. Ancak bu durum Fransa'da yaşayan ve Fransız olmayan Yahudiler için aynı ölçüde geçerli değildi. Kurbanların üçte ikisi bu cemaatlerdendi. İtalya'da Mussolini'nin sonradan benimsediği antisemitist politikalar pek rağbet görmedi ve Almanların tehcirleri ancak Eylül 1943'te Mussolini'nin devrilmesinden sonra başladı. Sovyet Yahudilerinin üçte ikisi *Wehrmacht*'ın işgal etmediği yerlerde yaşadıkları ya da 1941 yazında bu yerlere kaçabildikleri için *Einsatzgruppen*'a maruz kalmadı. Öldürülen Alman ve Avusturyalı Yahudilerin nispeten düşük olan yüzdeleri ise 1933 ve 1939 arasındaki kitlesel göç sebebiyledir.

ÖLÜM BİLANÇOSU & ÖLDÜRÜLEN YAHUDİ NÜFUSUN YÜZDESİ

Toplam : 5.720.000 ölü

Avrupa'nın Yahudi nüfusunun %58.41'i

M. Mallmann ve diğ. (haz.), *Die 'Ereignismeldungen UdSSR' 1941*, Darmstadt, 2011 - *9•* Timothy Snyder, *Bloodlands*, Londra, 2011 - *10•* https://kehilalinks.jewishgen.org/lodz/holocaust.htm - *11•* http://www.yadvashem.org - *12•* https://www.cairn.info/revue-les-cahiers-de-la-shoah-2003-1 -page-15.htm

NAZİ REJİMİNİN İŞ BİRLİKÇİLERİ

1942 yılı geldiğinde Naziler Avrupa'yı yerle yeksan hale getirip 238 milyon insanı kendilerine tabi etmişlerdi. Ancak Almanya'ya iş birlikçileri de lazımdı, bunlardan savaş seferberliğinde ihtiyaç duyduğu siyasi ve iktisadi kaynaklar ile insan kaynağını alacaktı. İş birliği farklı biçimler alıyordu, bazen gönüllü, bazen koşulların dayatmasıyla, bazen de zorla. İş birlikçilik her çeşitten davranışı şekillendiriyor, her bir memleketin kendine ait tarih ve geleneklerinden besleniyordu. Etkisinden ve beslediği "iş birlikçilik ruhundan" ötürü en önemli form devlet düzeyinde iş birlikçilikti. Peki ama iş birlikçilik ne zaman başladı? Örneğin Alman firmaların yurtdışından daha fazla alım yapmasını sağlayan ve *Reich*'ı "partnerleri" pahasına daha zengin hale getiren adaletsiz iş antlaşmalarını imzalamak iş birlikçilik sayılır mıydı?

Önüne atılan kırıntılar karşılığında Mareşal Pétain ülkesinde Reich'ın çıkarları yönünde bir düzen sağladı, soykırıma yardımcı oldu, zorla çalıştırma düzenekleri tesis etti, Almanya'yı 860 milyon Frank kadar fonladı ve 30 bin Fransız'ı Alman ordusuna katılma yönünde teşvik etti. Pétain kendisini Fransa için feda ettiği iddiasındaydı, ancak aslında Fransa'yı Almanya'ya feda etmişti. Neden? Sırf görememesi değildi konu, hırsı ve ideolojik oportünizmi de sebeplerdendi. Rejiminin ancak Almanya'ya ait bir Avrupa bünyesinde ayakta kalabileceğini

1• İŞ BİRLİKÇİ DEVLETLER

Bulgaristan, Romanya, Macaristan ve Finlandiya, kendi geleceklerinin *Reich*'a bağlı olduğunu düşünerek Mihver cephesine katıldılar. Hesaplarına göre *Reich* Komünizme karşı bir koruma kalkanı gibi duracak ve Doğu Avrupa'daki çok sayıda toprak anlaşmazlığında arabuluculuk yapacaktı. Finlandiya hariç hepsi uydu devletlere dönüştüler. Askerî yardıma ek olarak ekonomik iş birlikçilik de yaptılar ve soykırım eylemlerinde rol aldılar. Mesafesini koruyanların vay haline! 1944 baharında Hitler Macaristan'ı *Reich* idaresi altına aldı. Mussolini bile İtalyan Sosyal Cumhuriyeti'nin başına geçer geçmez bir piyondan ibaret hale gelmişti. İşgalden sağ çıkmayı başaran ve 1943 yılında daha fazla taviz vermektense iktidarı bırakmayı tercih eden demokratik Danimarka hükümeti hariç Alman işgali altındaki topraklardaki bütün hükümetler gerici kesimlerden (Vichy) ya da Faşist kökenlilerden (Hırvatistan, Slovakya) oluşuyordu ve zorla bir iş birlikçilik sarmalına sokuldular. Alman ekonomik nüfuz alanına kısılıp kalan "tarafsız" devletler de *Reich*'ın taleplerine boyun eğiyordu.

TAVİZ ANLAŞMALARI

PAKTLARIN REICH'A GETİRDİĞİ 400 MİLYON FRANK

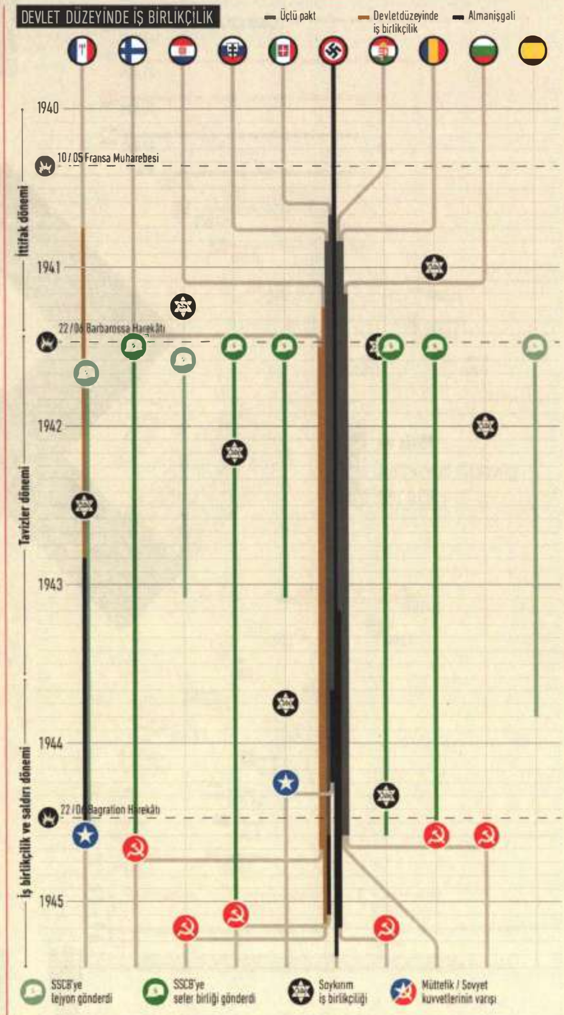
1941'DE SİYASİ İŞ BİRLİKÇİLİK HARİTASI

bildiğinden, kendi Milli Devrim programını başlatmak üzere krizden faydalanmıştı.

Devlet düzeyinde iş birliğinin işlemediği yerlerde Alman işgalciler daha yerel düzeydeki idarecilere yaslanıyorlardı. İktidar kırıntılarına hırsla sarılacak veya Nazi kolektifine, onun ekonomik ve idari sistemine can suyu vererek hizmet etmeye talip gönüllüler çoktu. Belçika'da kıdemli memurlar, çeşitli hukukçular ve iş adamlarından oluşan bir zümre ortaya çıkmıştı, liderleri Alexandre Galopin'di. Hollanda'da Naziler beceriksiz ve hiç sevilmeyen yerel Faşistlerdense memurları yeğlediler. Doğuda, Naziler müstakbel Doğu sömürgelerinde devletler kurulmasına kapı açmaktan kaçınmak için Baltık ülkeleri ve Ukrayna milliyetçilerinin çağrılarına burun kıvırabilmişlerdi. İş birliği konusunu karmaşıklaştıran bir husus da Reich'ın buna hasredilmiş bir planının veya kadrolarının olmayışıydı. İş birliği formları doğaçlama geliştirildi. Bu esnada farklı birimler de elde edebilecekleri ne avantaj varsa elde edebilmek için birbirleriyle rekabet ediyorlardı. Yine de devlet düzeyindeki iş birlikçiliğin etkisi önemli oldu. Devasa boyutlarda toprak kazanımına yardımcı oldu, Alman ordusuna 3 milyon asker sağladı ve Antisemitist duyguların yangınını körükledi.

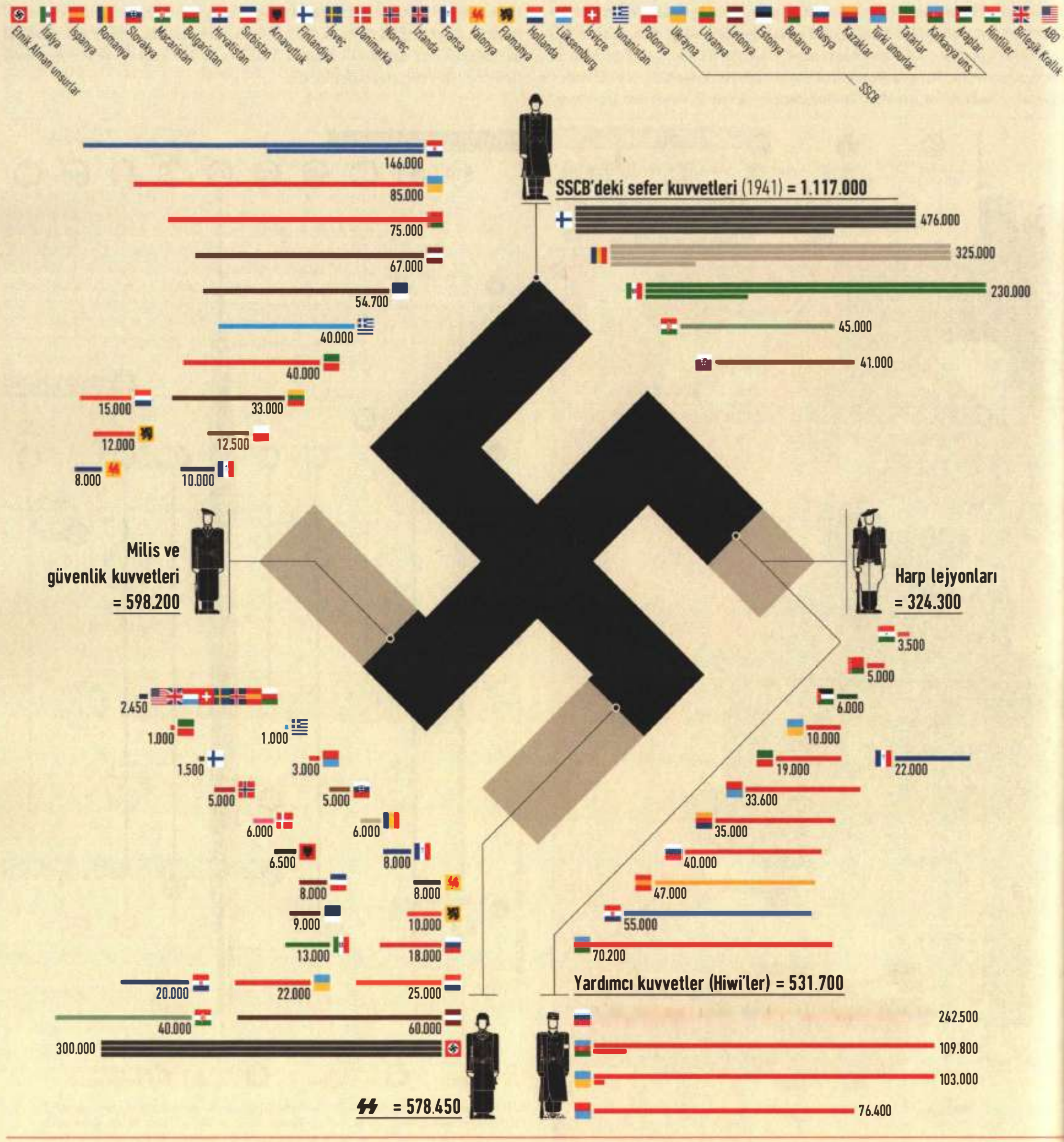

Vichy : Pétain hükümeti Almanya'ya nakledildi (19/08/1944) - **Finlandiya :** Müttefiklerle mütareke (04/09/1944)Reich'a savaşilanı (15/09/1944) - **Hırvatistan :** Pavelid'infiran(06/04/1945) - **Slovakya :** Tiso'nun firarı (02/1945) - **İtalya :** RSIkuklarejiminin kuruluşu (09/1943), Mussolini'ninölümü (28/04/1945), FaşistRSI'nin çöküşü(27/04/1945) - **Macaristan :** Szalasi'nin kukla hükümeti işbaşına getirildi (08/1945), Szalasi'ninfirarı(29/03/1945) - **Romanya :** Antonescu'nun tutuklanışı (23/08/1945) Reich'a savaşilanı(24/08/1945) - **Bulgaristan :** Askerî darbe (26/08/1944), MüttefiklerlemütarekeveReich'a savaşilanı (28/10/1944)

2• ASKERÎ İŞBİRLİKÇİLİK

Topraklarını genişletme ümidine kapılan *Reich* müttefikleri Yugoslavya'nın işgalinde rol aldılar ve akabinde Almanların Bolşevizm karşıtı bir Haçlı Seferi çağrısına yanıt verdiler. *Wehrmacht*'ın yanında çarpışan kuvvetleri, Almanların insan gücünü üçte bir oranında artırdı. Dost ülkeler de Fransız Gönüllüler Lejyonu (LVF) ya da İspanyolların gönderdiği Azul (Mavi) Tümeni gibi birkaç birlik göndermişlerdi. 1942'den itibaren *Wehrmacht* işgal altındaki Sovyetler Birliği topraklarındaki mahkumlardan 530 bin kişiyi yardımcı kuvvet olarak silah altına aldı. Bunlara *Hilfswilliger*'in ("yardım gönüllüleri") kısaltması olarak Hiwi'ler deniyordu. Almanların silah altına aldıkları arasında (210 bin Türkmen ve Tatar kuvveti de dahil) milli muharebe lejyonları da vardı, bunlar Normandiya plajlarında bile çarpışacaktı. Geride kalmak istemeyen *Waffen*-SS'in bünyesinde 600 bin yabancı kuvvet vardı. Bunların yarısı, Alman etnisitesine mensup olup başka ülkelerin sakini olan "Volksdeutsche"lar olarak tasnif ediliyordu. Önce gönüllü olarak kaydedilen bu kategorideki askerler daha sonra zorunlu hizmetle askere alınmaya başladılar. Nihayet binlerce gönüllü vardı ki Avrupa'da bunların yardımı olmaksızın düzen sağlamak mümkün değildi. Bu gönüllüler partizanlarla mücadelede ve Yahudilerin yok edilmesinde önemli bir rol oynadılar; bunlar için iş birliği fikri, korkunç etnik ve siyasi temizliklere katılma fırsatıydı.

KAYNAKLAR: *1*• Rolf-Dieter Müller, *An der Seite der Wehrmacht, Hitlers auslandische Helfer beim 'Kreuzgug gegen den Bolscheivismus',* Berlin, 2007 - *2*• Jean-Luc Leleu, Françoise Passcra, Jean Quellien & Michel Daeffler (haz.), *La France pendant la Seconde Guerre mondiale, Atlas historique,* Paris, 2010 - *3*• François Broche & Jean- François Muracciole, *Histoire de la collaboration,* Paris, 2017

3• İŞ BİRLİKÇİLİĞİN KARMAŞIK TABİATI

Farklı iş birlikçiler arasında çoğu zaman benzerliklerden çok daha fazla farklar vardı. İş birlikçiler arasında açlıktan ölmemek için *Wehrmacht*'a katılan ümitsiz Sovyet esirleri de vardı, fırsat kovalayan günübirlik iş birlikçiler (girişimciler, gönüllü işçiler, muhbirler) de, gerçekten yeni bir dünya düzeni kurulmasını isteyenler de. Pétain iş birlikçilik etmeyi samimiyetle kendisi seçti, bu sayede *Reich* üzerinde nüfuz uygulama imkânı bulacağını düşünüyordu. Kısa süre içinde otoritesi iç çatışmalara ve hükümetin önde gelenlerinden Laval ve Darlan'ın artan nüfuzuna saplanıp kaldı. Paris'te başka iş birlikçi hizipler tarafından yürütülen farklı bir iş birlikçilik zuhur etti. Bu hareketin 100 binden az sempatizanı vardı ve bu pek küçük mensuplar kitlesine birbirlerinden nefret eden Doriot, Déat ve Bucard gibi figürler hakimdi. Vichy'nin dışında bırakılan bu iş birlikçiler işgalcilerin desteğini kazanmak ve böylece birtakım iktidar kırıntılarını kapmak üzere dolaplar çeviriyorlardı. Alman büyükelçi Otto Abetz'in harladığı bu tür rekabetler Almanya'nın ekmeğine yağ sürüyordu. Fransa içeriden kendi kendisinin kuyusunu kazan zayıf bir ortaktı. İşin içinde pek çok farklı çıkarın olmasından ötürü işgalciler arasında da kırılmalar vardı. Ancak Fransızlar bunu istismar etme becerisinden yoksunlardı.

İŞ BİRLİKÇİLİĞİN SEBEPLERİ Werner Rings'in *Life with the Enemy: Collaboration and Resistance in Hiller's Europe* kitabına göre (1979)

"İşbirlikçilikyapıyorum, çünkü görünüşe göreiş birlikçilik dışındaki yegâne alternatififlas, işsizlik, açlıktan ölmek, kaosve yıkım."

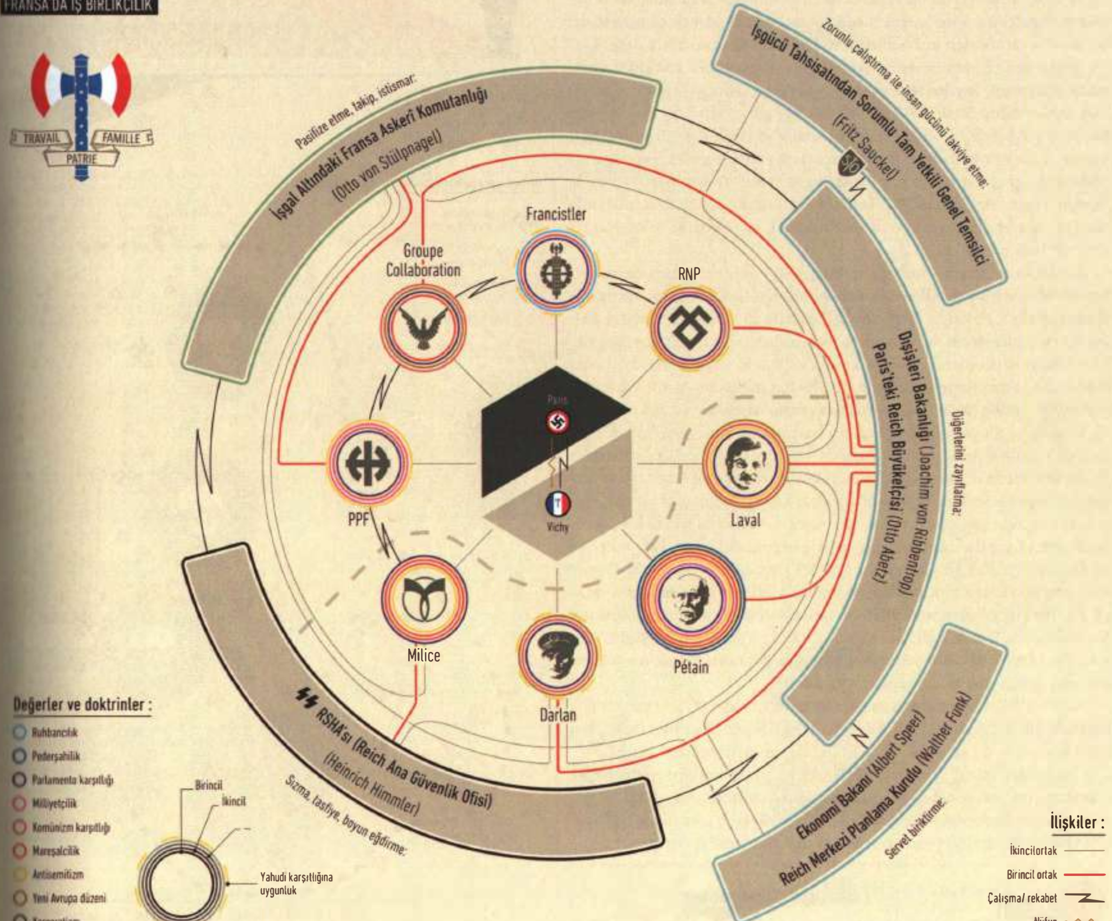
"NasyonelSosyalizme ve Üçüncü Reich'a düşmanlık beslememe rağmeniş birlikçilik yapmaya razı oldum. Bunu yapmamın çok sayıda sebebi var: Yabancıların boyunduruğundan kurtulup özgürlüğümü kazanmak, mümkün oldukça masum insanların kitleler halinde öldürülmesini önlemek ..."

"Hayatdevamediyor, bunu kabullendim. İşgalci gücünsiyasive ideolojik ilkelerini benimsemesem de bilerek ve kendi çıkarımı gözeterek doğrudan yada dolaylıolarak bu gücün hizmetinde çalışıyorum. Tutumum, kontrolüm dışındaki durumlartarafından zorla belirleniyor.Savaştan ve ülkemin mağlubiyetinden becerebildiğim ölçüde sağ çıkmaya kararlıyım."

"NasyonalSosyalist doktrinlerin hepsinideğil, sadecebazıları desteklesem deyinede işgalci güçle işbirlı'kçilik ediyorum. Bu şerh dahilinde sadakatle işbirlikçilik etmeye hazırve nazırım, çünkü tutumlarımı belirleyen koşulları değiştirmek isti'yorum."

"İşgalcigüçle güçlerimi birleştirdim, çünkü prensipve ideallerini benimsiyorum.Tutumumu belirleyen şey koşullar değil Nasyonal Sosyal'izme olan bağlılığımdır."

FRANSA'DA İŞ BİRLİKÇİLİK

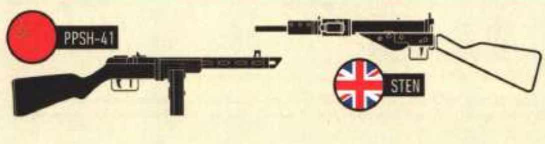
4• Yves Durand, *Le Nouvel Ordre europeennazi*, Paris, 1990 - 5• Mark Mazower, *Hitler's Empire: Nazi Rule in Occupied Europe*, London, 2008 - 6• Gotz Aly, *Hitler's Beneficiaries: Plunder, Racial War, and the Nazi Welfare State*, New York, 2007 - 7• 7. Jérôme Blanc, *Pouvoirs et monnaie durant la seconde guerre mondiale en France: la monnaie subordonnée au politique*, 2008; halshs.archives-ouvertes.fr

İŞGAL ALTINDAKİ AVRUPA'DA DİRENİŞ

Kendi direniş tarihini romantize eden ülkeler Fransa'dan ibaret değildir, Fransa bunların sadece bir tanesidir. Bugünse tarihçiler direniş hakkında daha farklı bir tablo resmederler. Bu tablo belki eskisi kadar pohpohlayıcı değil, ancak son derece insani bir tablo ve ülkedeki azınlıkların da kendi tarihlerinin aktörleri olmasına izin veriyor. Bu tabloda azınlıklar umutsuzluğa gömülüp kalmayı bırakıyor, ayakları üzerine dikiliyor ve hayır deyiveriyorlar. Avrupa'da baskıcı rejimi yansıtan ve yerel çevrelere göre şekillenen üç direniş formu ortaya çıkmıştır: Direniş Kuzeybatı Avrupa'da sadakat, Doğu ve Orta Avrupa'da hayatta kalma, SSCB'de ise yanıltmaca tabanlı oldu. Nazi işgalinin (Yahudiler hariç) toplumdaki toplulukların varlığına bir tehdit arz etmediği Batı'da direniş bireysel ve kentli bir olay olarak kaldı ve temelde sivil tabiatta bir hareketti. İşgalci kuvvete karşı mücadele, dışarıdan gelecek özgürleştirici bir kuvvet tarafından kurtarılmayı beklerken aynı zamanda demokratik, hümanist ve vatanseverce ilkelerin korunması için savaşmak anlamına geliyordu. İngilizlerin gizli espiyonaj ve sabotaj örgütü SOE'nin eski üyelerinden Basil Davidson'ın yazdığı gibi "[direnmek] o yılların bütün o vahşi sefaleti içinde medeni adaba ve hatta ilericiliğe alan açıyordu." Direniş eylemleri temelde kaçaklara yardım etmek, propaganda yürütmek, grev yapmak ve iş birlikçiliğin reddi türü şeylerdi (1942'de Norveçli öğretmenlerin %60'ı Nazilere bağlılık yemini etmektense istifa etmişti). Askerî direniş ise gerilla harbinden çok istihbarat ve sabotaj faaliyetleri şeklini alıyordu.

Devletlerin ortadan kalktığı ve Nazilerle yereldeki ahbap-çavuşlarının inanılmaz bir vahşilikle toplumu çürüttüğü Doğu ve Orta Avrupa'da (Çekoslovakya, Polonya, Yugoslavya, Yunanistan ve 1943'ten sonra İtalya) direniş bireylerin ve ulusun hayatta kalması için kilit önemdeydi. Ta en başından itibaren direniş komünal, askerî ve toplumsal tabiatta oldu. (Leh Armia Krajowa örgütünün 380 bin mensubu vardı.) Direnişin yürüttüğü gerilla harbi 1941'de Yugoslavya'da başkaldırıya, 1944 yazında da Varşova ve Slovakya'da acımasızca bastırılacak olan isyanlara dönüştü. Polonya'da evlerin bodrumlarında ve Yugoslavya ile Yunanistan'ın dağlık bölgelerinde direnişçiler kendi kurumları, kanunları, hukuki sistemleri, eğitim ve kültür kurumları olan karşıtoplumlar kurdular. Ancak direnişler arasında derin farklar vardı. Polonya'da mücadele, savaş öncesindeki yapıları korumaya çalışan sürgündeki hükümet, askeriye ve akademisyenler gibi kurumsal figürler tarafından yürütüldü. Güney Avrupa'da direniş Komünistlerin avantajına işleyen bir *tabula rasa* ortaya çıkarmıştı. Tahammül edilemez bulunan eski dünya kaybolmuştu. Yunanistan'da Yunan Halkının Kurtuluş Ordusu gençlerin ve kadınların rol aldığı kendi kendini yöneten bir toplum yarattı. Ancak bu şekilde kurtuluş savaşı, şiddetli iç savaşlara bulandı.

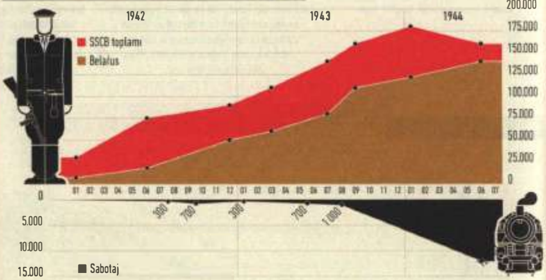
SSCB'de Nazi baskısından kaçan ve kurtuluşu ücra yerlere sığınmakta bulan binlerce kişi Stalinist hükümetin eline düştü. Hükümet bu kişileri mümkün olduğu kadar çok sayıda düşmanı meşgul etmeye yönelik gerilla harbi türü askerî operasyonlarda ve nüfusun Komünist rejime sadık kalmasını temine yönelik siyasi faaliyetlerde kullandı. Askerî faaliyetler pek az başarı kaydedebildiler, ancak siyasi faaliyetler işgalden kurtarılan topraklarda kontrolün yeniden sağlanmasında önemli rol oynadı.

1• SOVYET PARTİZANLARIN HARBİ

Propaganda faaliyetleri, partizanları savaşın büyük aktörlerinden biri olarak resmetmiştir. Buna göre sayıları bir milyona kadar çıkan partizanlar, 500 bin Faşistin ölümünden sorumludur. Ancak eldeki kayıtlar başka bir gerçeklik çizer. Partizanlar, yani kayıp askerler, Komünistler, Yahudiler, topraksız köylüler, hatta iş birlikçi eskileri sayıca daha azlardı. Yeterli düzeyle silahlandırılmamışlardı ve gerilla harbinden önce gelen başka kaygıları vardı. Belarus bataklıklarında hayatta kalmak zorunda bırakılan bu savaşçılar sabotajdan çok yağmacılığa eğilim gösteriyorlardı. 1943'e kadar hiçbir etkileri olmadı. Bu tarihten sonra daha aktif hale geldiler, ancak savaşın temel arterlerinin dışında kaldıkları için kayda değer etkilerde bulundukları pek az oldu. Öte yandan bir emniyetsizlik ilkimi yaratarak Almanların işgal ettikleri topraklardan faydalanmasını yer yer sekteye uğratıp nüfusun Stalin'e sadık kalmasını temin ettiler. İşgalci kuvvet kaçıp sığındıkları ormanlarda onları yakalayamadığından ele geçirdiği bölgelerde tamamen yakıp yıkma politikasına başvuruyordu. Partizanları değil sivilleri hedef alarak devasa bir Slavsızlaştırma programını yürürlüğe koydular. Hedeflerinde geleceğin Alman kolonizasyonu vardı.

Tahmini partizan kuvvet sayıları ve demiryolu saldırıları (Sovyet arşivleri)

Bryansk ormanlarında direniş ve bastırma

2• YUGOSLAVYA'DAKİ DİRENİŞ

(Sayı hesapları Balkan ülkelerinde kolektif hafızanın kilidi niteliğinde olduğundan bütün hesaplamalar ihtilafların konusudur. Biz burada bilimsel olarak doğrulanmış hesaplamaları kullandık.)

1941'de Yugoslavya parça parçaydı. Ustaşe (Bosna da dahil olmak üzere) Hırvatistan'da bir terör rejimi kurmuş, Sırp karşıtı ve Antisemitist katliamlar tertiplemişti. Yugoslavya'nın başka bölgelerinde Naziler Yahudileri ve Çingeneleri yok etmiş ve Sırbistan'ın Banat bölgesi ile Slovenya'yı ilhak edip Almanlaştırmıştı. Direniş bir ölüm kalım meselesiydi. İlk Çetnik gerillaları General Mihaylovid'in etrafında filizlendiler. Sürgündeki hükümet ve İngilizler de bu oluşumları destekliyorlardı. Ancak Sırp destekçisi ve antikomünist olan bu grup işgalcilerle anlaştı ve Hırvatlara, Müslümanlara ve Komünistlere yönelik daha fazla katliam yapmaya başladı. Komünistlerin ikinci bir gerilla kuvveti vardı ki bu grup daha federaldi ve işgalcilerden, etnik çatışmalardan ve sosyal eşitsizlikten kurtulmayı içeren "üçlü" bir özgürleşme vadediyordu. Tepelik arazi yapısı da partizanlara alternatif bir toplumu inşa ettikleri korunaklı alanlar veriyordu. Partizanlar sanayi şehirlerini aldılar ve düşmanı bütün takatini bitiren temizleme operasyonları yapmak zorunda bıraktılar. 1943'te Tito üstünlüğü ele geçirdi ve artık adlarının Çetniklerle anılmasını istemeyen Müttefiklerin desteğini de arkasına aldı. 1944 sonbaharında Kızıl Ordu geldiğinde Mihver Devletleri yalnızca kuzeydeki kentleri kontrolü altında tutuyordu. Ancak Nisan 1945'e kadar havlu atmadılar. Sonra da arkalarında bir dizi toplu mezar bıraktılar.

ANA AKTÖRLER

YUGOSLAVYA: KUVVETLER DENGESİ VE İŞGAL (1941 - 1944)

Mihver kuvvet. — Üçüncü Reich ve İtalya'nın işgali altındaki yerler — İşgal altındaki Yugoslavya

Partizan ve Çetnik kontrolü altındaki yerler (1943 sonu)

İlhak edilmiş — Kontrol altındaki otoriteler

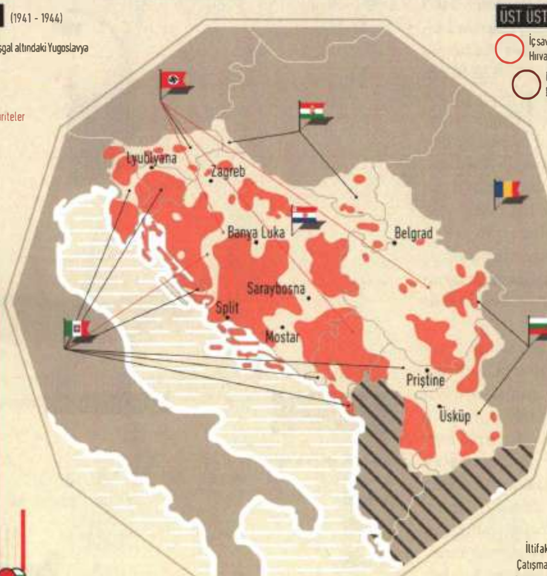
Mihver kuvvetleri : (1941 / 1942 / 1943/ 1944)

1. **Reich :** 120.000 / 200.000 / 300.000 / 250.000
2. **İtalya :** 260.000 / 321.000 / - / -
3. **Hırvatlar :** 110.000 / 170.000 / 200.000 / 146.000
4. **İş birlikçiler :** 40.000 / 57.000 / 50.000 / 17.500
5. **Macaristan :** 40.000 / 80.000 / 80.000 / 80.000
6. **Bulgaristan :** 70.000 / 70.000/ 70.000 / -

Direniş kuvvetleri :

7. **Çetnikler :** ? / 60.000 / 50.000 / -
8. **Partizanlar :** 25.000 / 100.000 / 300.000 / + 600.000
9. **SSCB + Bulgaristan :** - / - / - / 140.000

ÜST ÜSTE BİNMİŞ (üç çatışma)

İçsavaş: Hırvatlarve BoşnaklarSırplarakarşı

İşgalcilerve işbirlikçilerinekarşısavaş

Bağımsızlıksavaşı: KomünistPartizanlarsiyasirakiplerinekarşı

KANLI TOPRAKLAR : ÜÇ ŞİDDET ÖRNEĞİ

Ustaşe / Hırvatlar

Yerlerinden yurtlarından kovulan Sırplar: 140.000

Öldürdükleri : 232.000Sırp
Yahudi : 26.000/Çingene : 16.000
Müslüman : 10.000
Toplam : 284.000

Çetnikler / Sırplar

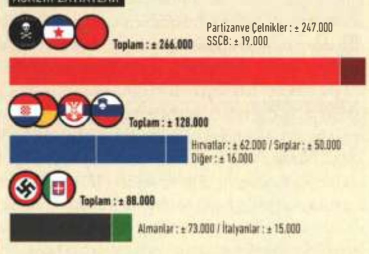
Hırvat18.000
Müslüman : 29.000
Toplam : 47.000

Partizanlar

Hırval: 60.000
Alman : 20.000/Alman kökenli sivil: 50.000
Dalmaçyalı velstiryalı : 10.000/Macar: 5.000
Arnavut : 2.000/ Çelnik : 10.000
Sırpiş birlikçi + iş birlikçilikle suçlananSırp: 20.000
Diğer : 3.000/ **Toplam : 180.000**

ASKERİ ZAYİATLAR

KAYNAKLAR : *1•* M. Cerovic, *Les Enfants de Staline. La guerre des partisans sovietiques (1941-1944),* Seuil, 2018 - *2•* G. Eismann & S. Martens Martens (haz.), *Occupation et répression militaire allemandes (1939-1945),* Paris, 2007 - *3•* V. Geiger, 'Human losses of the Croats in World War II and the immediate post-war period', *Review of Croatian History Review of Croatian History,* no. 1, 2012, s. 77-121 - *4•* M. Mazower, *Nazi Rule in Occupied Europe,* Londra, 2008 - *5•* O. Wieviorka, *Une histoire de la Résistance en Europe occidentale,* Paris, 2017.

FRANSIZ DİRENİŞİ

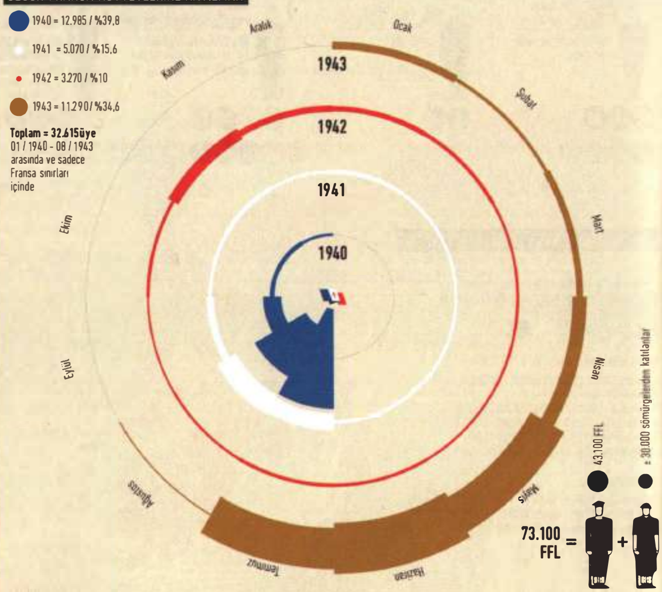
1940 yazında Direniş henüz hayatta değildi. 18 Haziran'da Charles de Gaulle direnişin tamamen askerî bir form alacağını tahayyül ediyordu. Askerler ve mühendislere "kendisiyle temasa geçme" çağrısı yaptı. Böylece Özgür Fransa Kuvvetleri doğdu, bu birliğin ana nüvesi 10 bin gönüllüden oluşuyordu, bunların da çoğunluğu meslek erbabı çalışanlar, %20'si de yabancılardı. Savaşın genelinde seferber edilen insan sayılarına kıyasla bu ihmal edilebilir bir sayıydı, fakat yine de Özgür Fransa'nın korunmasına yapılmış paha biçilmez bir katkıydı. Gelecekte Özgür Fransa savaşçısı olacak kişilerin %75'i o esnada ülke dışındaydı. Fransa'nın kendisinden olanların %40'ı da sahil yörelerinden, bilhassa da Breton bölgesindendi. Fransa'nın sömürgeleri de (Yeni Hebridler [Vanuatu], Ekvatoryal Afrika, Kamerun ve Pasifik'teki ve 1940'tan itibaren Batı Hint Adalarındaki müstemlekeler) Özgür Fransa'nın arkasında saf tutarak birliğe gönüllüler, doğal kaynaklar, üsler, vergi gelirleri ve meşruiyet bahşettiler. Fakat 1944 yılında Fransız Cumhuriyeti Geçici Hükümeti adını alacak olan Fransız Ulusal Kurtuluş Komitesi'nin ordu denmeye layık (yani Müttefiklerin 1945'teki insan gücünün %10'u kadar) bir orduya sahip olması ancak Kuzey Afrika'nın işgali, Fransız Afrika Ordusu ile birleşme ve Amerikalıların yeniden silahlandırma yardımları sonrasında oldu. Yine de Müttefikler bu kuvvetleri tabi bir role indirdiler.

İlk direniş girişimleri bireysel ve doğaçlamaydı, insanların "bir şeyler yapma" isteği ile ortaya çıkıvermişlerdi. Vatanperver gösteriler, ara sıra gerçekleştirilen küçük ölçekli sabotajlar... İlk direniş örgütleri aynı yılın sonbaharında ortaya çıktılar. Tam Londra'yla temas sağlamışlardı ki bir kenara süpürüldüler. İlk dönüm noktası 1941'de oldu: 1939'dan beri yer altında faaliyet gösteren Fransız Komünist Partisi acemice silahlı direnişe döndü. Ancak gönüllü sayısındaki azlık (Paris'te hiçbir zaman 50 civarı faal gönüllüden ötesi bulunmuyordu), hareketlerin parçalı yapısı, taktikler, amatörlük, ekipman kısıtları ve bilhassa da Vichy polisinin korkunç baskısı gibi faktörler "gölgeler ordusunun" uzun vadeli etkinliğine ket vuruyordu. İkinci bir dönüm noktasının gelmesi 1943'ün ikinci yarısını buldu. Bu dönüm noktası pek farklı açılardan dönüm noktası niteliğindeydi: Siyasi (Ulusal Direniş Konseyi olarak birleşme), ideolojik (halkın Direniş'i Vichy karşısında bel bağlanabilir bir muhalefet olarak görmeye başlaması), coğrafi (başlangıçta şehirde ortaya çıkan Direniş'in maquis çetelerinin kurulması ile daha kırsal bir kılığa bürünmesi) ve insani (mensup sayısının 100 bini geçmesi). Fransız İç Kuvvetler'in (FFI) ayaklanmaları ile kurtuluşa yaptığı katkı muhtemelen askerî olmaktan çok siyasiydi, ancak bu katkı savaştan sonra romantize edildi. Gelgelelim ayaklanmacıların fedakarlığı boşa olmadı. Direniş yeni bir milli kimlik inşa etmeyi başarmakla kalmadı, ayrıca Fransız değerlerini korudu ve 1944'te tehlikeli bir iktidar boşluğunun oluşmasına engel oldu.

1 • KAÇ KİŞİYDİLER?

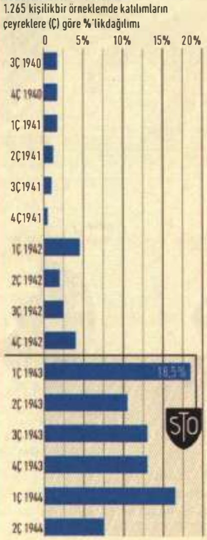
Özgür Fransa direnişçilerine destek Temmuz-Ağustos 1940'ta başladı ve 1941 yazında Doğu Akdeniz'de ve 1943'te Kuzey Afrika'da kaydedilen zaferlerden sonra büyüdü. Bu büyümeyle Özgür Fransa sivilleri ve savaşçıları kendisine çekmeye tam başlamıştı ki Afrika'daki Fransız ordusu ile birleşti. Fakat Fransa içindeki direnişin boyutlarını hesaplamak zordur. Çok bilindik o ifadeyle direnişçilerin sayısı "1940'ta birkaç bin ile, 1942'de on binlerle, 1944'te ise yüz milyonlarla" ölçülüyordu muhtemelen. 1940'ta, sonraları Direniş'in gönüllü savaşçıları diye adlandırılan kişilerin %4'ü bile bu sıfatı taşımıyordu (üstelik direnişçi sayısı bir de Komünistlerin Vichy'ye muhalif direnişleri eklenerek şişirilmiştir). Direniş ancak zorla çalıştırmaya karşı isyandan ve stratejik seviyede durumun değişmesinden sonra ayağa kalkıp yola koyulabildi. Son dakikada katılanlar buradaki şekle dahil edilmemiştir.

ÖZGÜR FRANSA KUVVETLERİNE KATILMAK

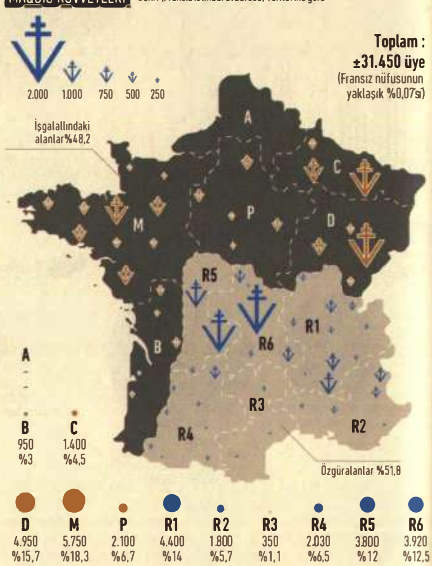
FRANSA'DA DİRENİŞ ÜYELİĞİNDEKİ ARTIŞ

1.265 kişilik bir örneklemde katılımların çeyreklere (Ç) göre %'likdağılımı

MAQUIS KUVVETLERİ

BCRA (Fransız istihbarat bürosu) verilerine göre

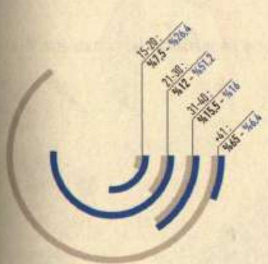
2• KİMLER İDİLER?

Bilhassa da Fransa dışında Direniş, şehirli genç erkeklerin hâkim olduğu bir topluluktu. Ortalama yaş Özgür Fransa Kuvvetleri'nde (FFL) 24, Fransız İç Kuvvetleri'nde (FFI) 34'tü. FFL savaşçıları hali vakti yerinde, eğitimli sınıflardan geliyordu. Bu kuvvetler öyle pek siyasallaşmış olmuyordu, siyasallaşmış olanları da sağ eğilimlere sahipti. Tarihçi Jean-François Muracciole, "Londra'da 1940'ta elitlerin yokluğu göze çarpıyordu ama çocukları kesinlikle oradaydı," der. Fransa içindeki direnişte profillerin çeşitliliği daha fazlaydı ancak yine kırsaldaki toplulukların şehirli çalışanların aksine düşük oranda temsil edildiği görünmektedir. Bu profil çarpıklığı Direniş'in düşmanları olan iş birlikçi mahfillerde de bulunur. Yapılan çalışmalar, Direniş'e işçi sınıfının hâkim olduğu efsanesini de göreceli hale getirmiştir. Sınır dışı edilmiş direniş savaşçılarının üçte biri Komünist Parti'ye katılmışsa da kol işçilerinin oranı %20'den azdı. Bu da Parti'nin toplumun bütün tabakalarından üyeler çektiğini kanıtlar.

ÖZGÜR FRANSA KUVVETLERİ : PROFİL

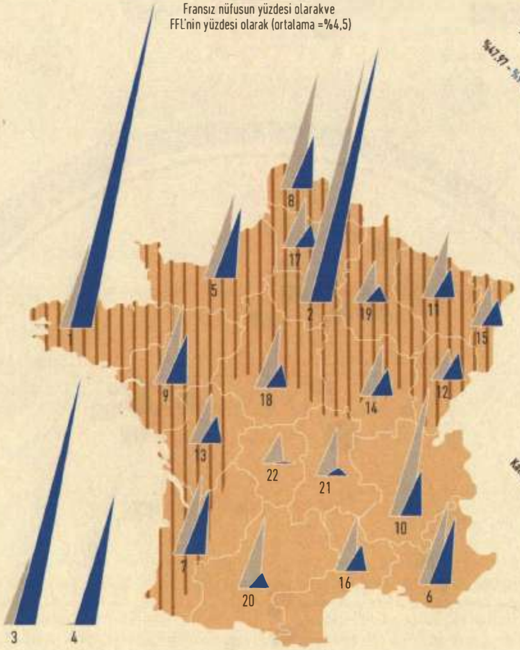
Fransa 1936 | FFL | İşgalaltındaki bölgeler

Yaş

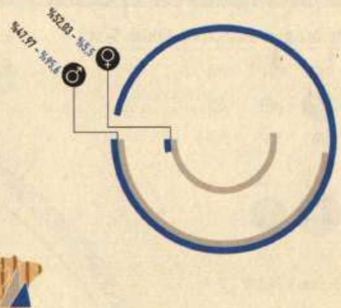
Coğrafi köken

Fransız nüfusun yüzdesi olarakve FFL'nin yüzdesi olarak (ortalama =%4,5)

1. Bretagne : %5,5 - %21 / 2. Île-de-France : %15,7 - %16,4 / 3. Fransız sömürgeleri : %4,5 - %15,82
4. Ülke dışındaki Fransızlar : %0,2 - %8,32 / 5. Normandiya : %5,4 - %4,5 / 6. PACA : %5,24 - %4,2 / 7. Aquitaine : %5 - %4,1
8. Nord-Pas-de-Calais: %7,42 - %3,37 / 9. Pays de Loire : %5,02 - %3,15 / 10. Rhône-Alpes : %8,1 - %2,88
11. Lorraine : %4,3 - %1,87 / 12. Franche-Comté : %1,94 - %1,72 / 13. Poitou : %3,1 - %1,72 / 14. Burgonya : %3,2 - %1,72
15. Alsas : %2.82 - %1,65 / 16. Languedoc : %3,5 - %1,65 / 17. Picardie : %3,14 - %1,5 / 18. Centre : %3,97 - %1,5
19. Champagne : %2,6 - %1 / 20. Midi-Pyrénées : %4,48 - %0,97 / 21. Auvergne : %3 - %0,5 / 22. Limousin : %1,84 - %0,1

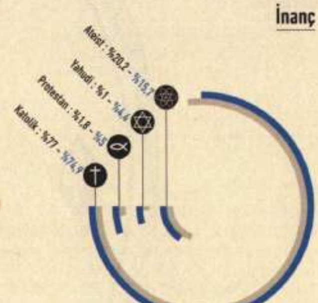
Cinsiyet

Eğitim

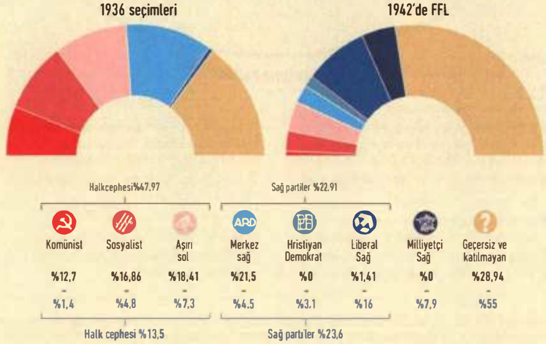
İnanç

Sosyal terkip: Fransız nüfusun %'si olarak ve FFL'nin yüzdesi olarak

Siyasi bağlılıklar

Fransız ordu birliklerinin kökenleri

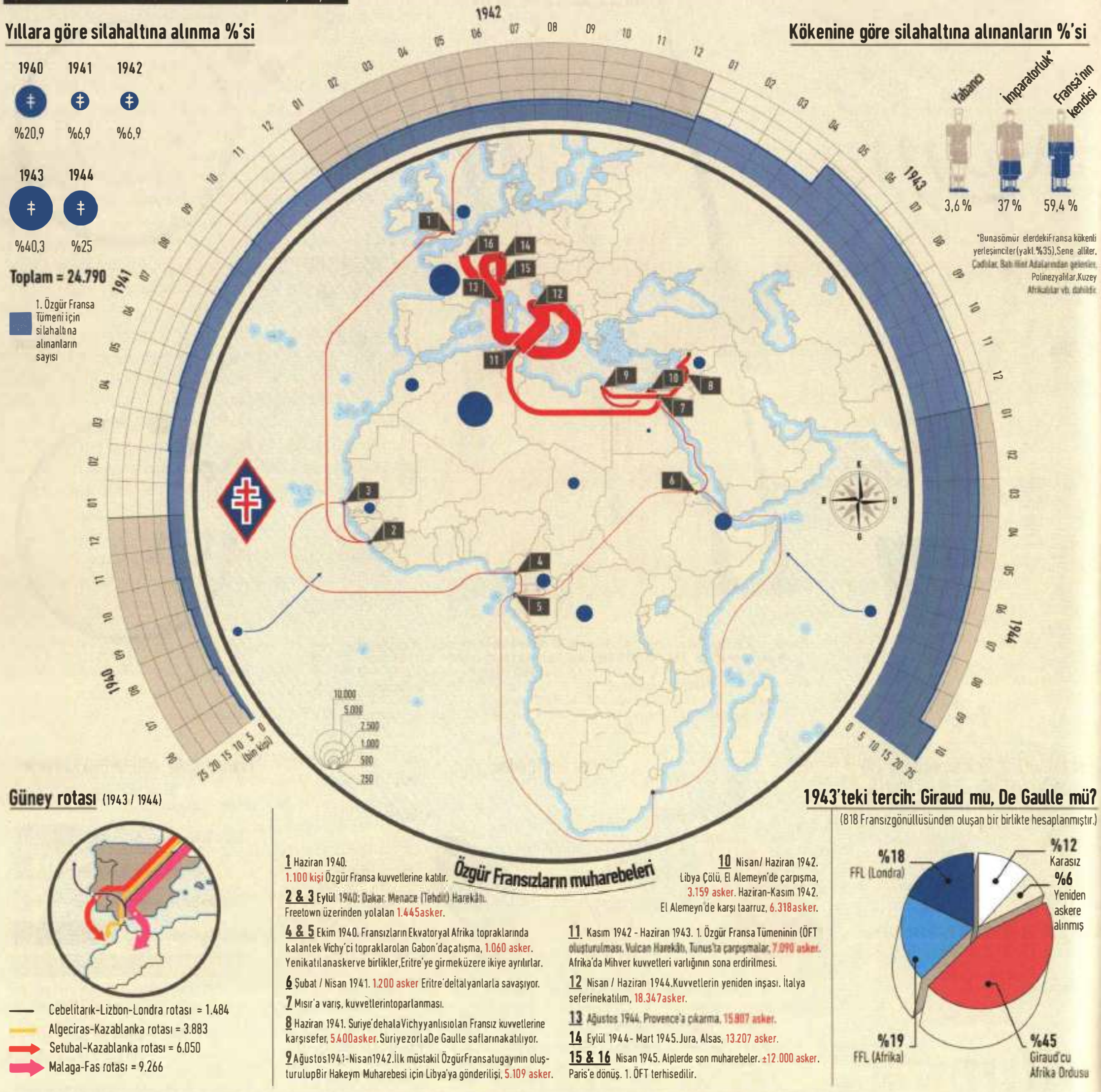
(Kasım 1942 - Mayıs 1945, % olarak)

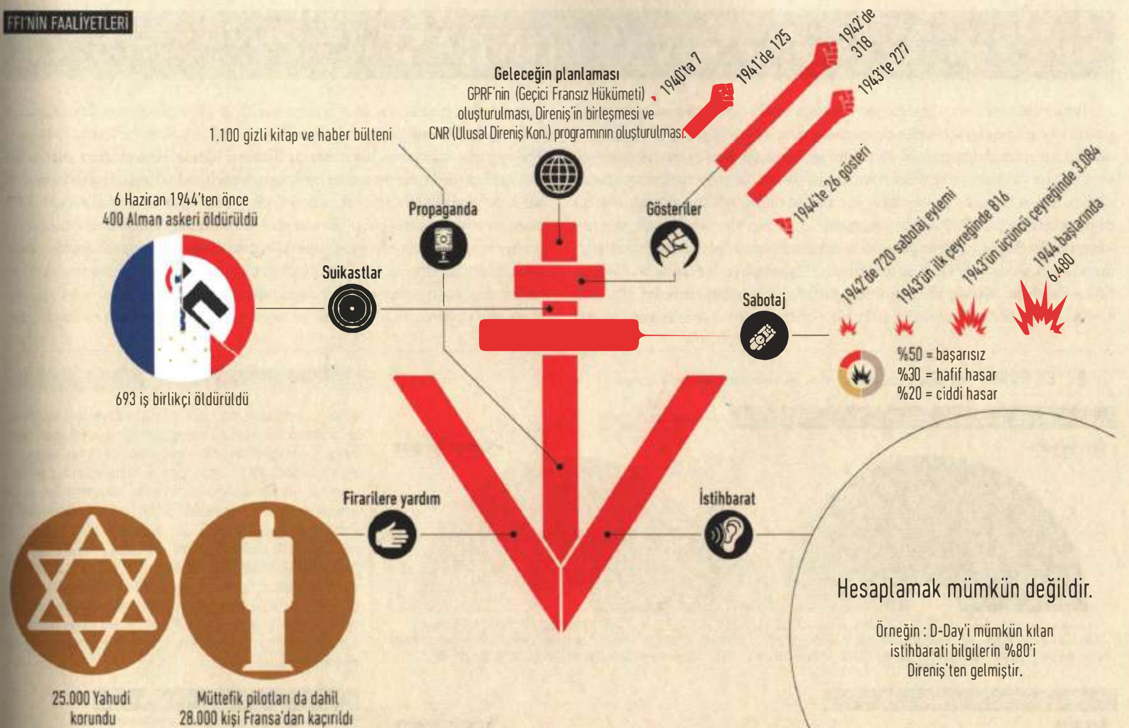
3• DİRENİŞ ÇARPIŞIYOR

Çarpışmalar Afrika'da, Dakar'dan Doğu Akdeniz'e uzanan ve Batı Afrika'yı da kapsayan bir sahada Vichy'ye karşı bir dizi küçük atışmayla başladı. Bir Özgür Fransa kuvvetleri taburunun ilk kez cephe hattında çarpışması ise 1942 baharını buldu (Bir Hakeym). Ama Leclerc'in Kuzey Afrika'daki zırhlı tümeniyle birlikte dahi Fransız mevcudiyeti hep ihmal edilebilir düzeyde oldu. Durum 1942 sonunda Fransız Afrika Ordusu'nun toparlanıp desteğe gelmesi ve bu iki düşman kardeşin birleşmesiyle değişti. 1943'te mevcudunun %88'i sömürgeleştirilmiş milletlerden ve Fransa kökenli yerleşimcilerden oluşan bu birleşik ordu Müttefiklerin yanındaki yerini almıştı. İtalya'da bir kolordu ve Fransa'da 250 bin kişilik bir ordu halinde çarpışmalara katılan bu ordu böylelikle Almanlar teslim olduğunda masada Fransa'nın da oturmasını sağlamıştı. Fransa içinde Direniş farklı gündemlere sahip çeşitli hareketlerden oluşan ne idüğü belirsiz bir topluluktu. İçinde istihbarat peşinde olanlar da vardı, kaçaklara yardım etmeye çalışanlar da, kitle seferberliği denemeleri yapanlar da. Başta sınırlı ölçekteki bu faaliyetler 1942'de meyvelerini vermeye başladı. Ama aynısı silahlı direnişte geçerli değildi. Başarılı sabotaj eylemleri 1944'teki Müttefik çıkarmasına destek eylemlerine dek ne yaygın oldular, ne hayati önem arz ettiler. Komünist Pierre Georges'un SSCB'nin işgalinin intikamı olarak Barbès metro istasyonunda Alfons Moser adlı Alman askerini öldürdüğü 23 Ağustos 1941 tarihinden 6 Haziran 1944'e kadar Fransa'daki Almanların yalnızca %0.02'si öldü. Direniş savaşçıları Vichy'de (iş birlikçiler, iş birlikçi addedilenler ve polisler olmak üzere) çok daha fazla Fransız öldürdüler. 1944 yazındaki ayaklanma bile pek etkili değildi. Felaketten kurtulunması, Normandiya ile Provence'a çıkarma yapan Müttefik kuvvetleri arasında kapana kısılan Almanların geri çekilmesi sayesinde oldu. Ancak Fransa kendini yeniden inşa ederken geçmişini idealize etmeye çalıştı.

1. ÖZGÜR FRANSA TÜMENİ: SİLAHALTINA ALIM VE ÇARPIŞMA

KAYNAKLAR: *1•* Jean-Luc Leleu, Françoise Passera, Jean Quellien & Michel Daeffler (haz.), *La France pendant la Seconde Guerre mondiale, Atlas historique*, Paris, 2010 - *2•* François Marcot (haz.), *Dictionnaire historique de la Resistance*, Paris, 2006 - *3•* Jean-François Muracciole, *Les François libres, l'autre Resistance*, Paris, 2009 - *4•* Olivier Wieviorka, *The French Resistance, 1940-1945*, Cambridge,

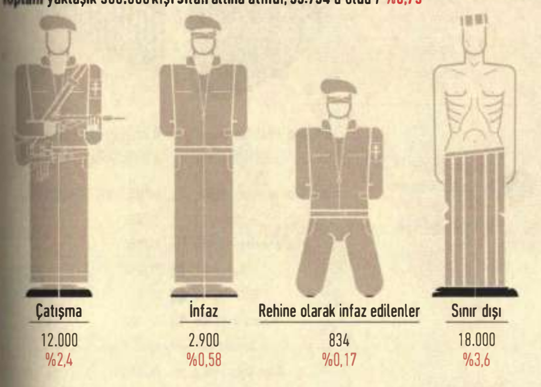
4• DİRENİŞ'İN CAN KAYIPLARI

Bir direniş şehidinin ölümü, savaştan sonra kendi başına bir direniş eylemi ve vatanseverliğin gerçek kanıtı olarak değerlendirildi. Fransız Komünist Partisi, militanlarından 75 bininin vurulduğunu iddia ediyordu gururla, ancak bu tamamen düzmece bir iddia gibi görünmektedir. Kayıtlara göre 4 binden az infaz olmuştu. Fakat bu da işgalci gücün müsamahakâr olduğu anlamına gelmez. Bir kere 50 bin Fransız sadece ve sadece BBC radyosunu dinledikleri için tehcir edildiler ve bunların yaklaşık 18 bini hayatını kaybetti. İkincisi, işin içinde olan insan sayısının azlığına kıyasla zayiat en azından 1941-42'de korkunçtu. Direniş'e erken katılımda bulunanların hayatta kalma şansı neredeyse sıfırdı. Üye şebekeleri sık sık çökertiliyordu. 1944 yazındaki ayaklanma da Direniş'i kırıp geçirdi; 12 bin civarındaki üye öldürüldü.

Dışarıdaki direniş hareketleri ve Kurtuluş Ordusu da ağır bedeller ödediler. 1940 ile 1942 arasında yaklaşık 3.200 Özgür Fransa savaşçısı ve 1943-45 döneminde Kurtuluş Ordusu'nun yaklaşık 25 bin mensubu öldü.

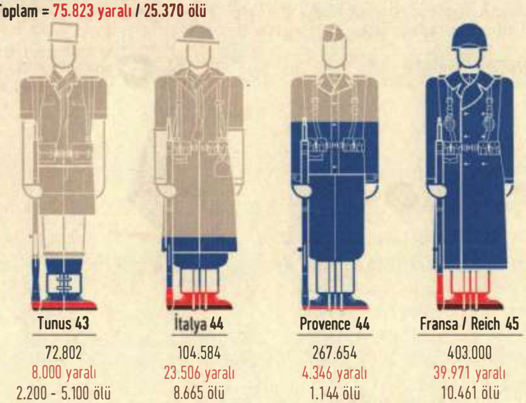
DİRENİŞ

Toplam yaklaşık 500.000 kişi silah altına alındı, 33.734'ü öldü / %6,75

FRANSIZ KURTULUŞ ORDUSU

Toplam = 75.823 yaralı / 25.370 ölü

MA, 2016 - 5• Jean-Louis, Crémieux-Brilhac, *La France libre, de l'appel du 18 juin à la Libération*, 2 cilt, Paris, 2014 - 6• Franck Liaigre, *Les FTP. Nouvelle histoire d'une résistance*, Paris, 2016 - 7• François Broche, Georges Caïtucoli, Jean-François Muracciole, Max Gallo, *La France au combat*, Paris, 2007 - 8• Fabrice Grenard, *Maquis noirs et faux maquis*, Paris, 2013 - 9• www.francaislibres.net

SAVAŞ SONRASI

İkinci Dünya Savaşı, olağanüstü sayıda (1939 ile 1945 arasında Avrupa'da 40 milyon) sivilin yerinden yurdundan edilmesiyle göze çarpıyordu. Bu insanlık dalgasındaki insanlara bakım sağlamak, onları beslemek ve yeniden yurtlarına yerleştirmek zorunda olduklarını fark eden ancak sorunun tam boyutlarını kestiremeyen Müttefikler 1943'te uluslararası bir örgüt kurdular: UNNRA (Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon İdaresi). Bu örgüt yardım projelerinin genel sorumluluğunu üstleniyordu ancak askeriyeye karşı sorumluydu. Almanya teslim olduktan sonra Müttefikler bu ülkede 12-13 milyon yabancı işçi, savaş esiri ve sınır dışı edilmiş kişi buldular. *Reich*'ın çökmüş olması kayıtlar tutulmasına engel olduğundan bu sayı tabiatıyla tahmini bir toplamdır. Bombalanan şehirlerinden çıkan milyonlarca (4.8 milyon) şehirli Alman ve Kızıl Ordu'nun ilerleyişinin önünden kaçıp kendi ülkeleri içinde yerlerinden yurtlarından edilen (6-9 milyon arası) mültecinin varlığı da durumu daha karmaşık hale getiriyordu. Hareketli yürüyüş kolları halinde mahvolmuş bir ülkenin yollarına düşmüş insan sürüleri idi bunlar. UNRRA boğulmuştu, verimsiz işliyordu ve Sovyet topraklarında faaliyet gösteremiyordu. Bergen-Belsen'de sınır dışı edilmiş 140 bin kişi, kurtarıldıktan sonra öldüler. Otoritelerin altı aylık bir süre zarfında bu mültecileri bir araya getirip akabinde çoğunluğu ülkelerine yeniden yerleştirmiş olması mucize gibi-

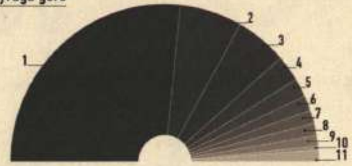
1• BÜYÜK OÖNÜŞ

Reich'ın çöküşü isabetli kayıt tutma imkanını ortadan kaldırdığı için sayılar tahminidir.

30 NİSAN 1945 İTİBARİYLE REICH SINIRLARI İÇİNDEKİ YABANCILAR

12-13 milyonlukbir toplamda

Uyruğa göre

1 Sovyet = 6.936.000 - **2** Fransız = 1.690.200 - **3** Leh ≈ 1.403.000 - **4** İtalyan ≈ 700.000
5 Belçikalı = 500.000 - **6** Hollandalı ≈ 402.000 - **7** Çek ≈ 350.000 - **8** Yugoslav ≈ 328.000
9 İngiliz-Amerikan = 275.000 - **10** Baltık ülkeleri kökenli = 100.000 - **11** Diğer ≈ 315.800

Kategoriye göre

1 İşçiler = 8.000.000 - **2** Esirler = 3.584.200 (1.836.000Sovyet/ 937.000Fransız/ 300.000 Leh/ 275.000 İngiliz-Amerikalı) - **3** Siyasisebeplerle sınırdışıedilmiş olanlar = 1.000.000
4 Irksalsebeplerle sınırdışıedilmiş olanlar = 100.000 - **5** Diğer ≈ 315.800

FRANSIZLARIN YENİDEN ÜLKELERİNE GÖNDERİLİŞİ

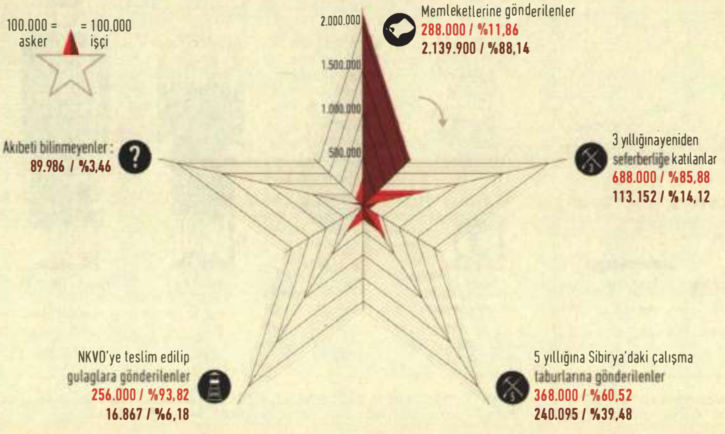
bin kişi

1 MART 1946 İTİBARİYLE ÜLKELERİNE DÖNEN SOVYET VATANDAŞLARININ AKIBETİ

d'après le décompte des camps de filtration et de contrôle / total = 4 200 000

Farklı sebeplerden ötürü toplam 2 800 000 kişinin akıbeti meçhuldür. En az 800 000 kişinin dosyaları yoktur, bazıları ülkelerine dönemeden ölmüştür, bazılarının NKVD tarama kamplarında kaydı yoktur, bazıları da SSCB'ye dönmeyi reddetmiştir. (Batılıların kurtardığı Sovyet vatandaşlarının yarısı "anavatana" gönderilmekten kaçınmıştır.)

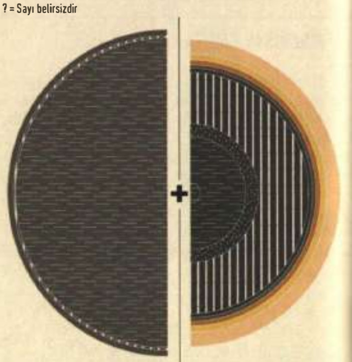

2• NÜFUS MÜBADELELERİ

Bu nüfus girdabının merkezinde SSCB'ye kaybettiği toprakları telafi etmek için Almanya'dan toprak almak üzere ucun ucun batıya kayan Polonya vardı. Polonya halkı da bu kaymayı takip etmek zorunda kaldı. Ancak etnik saflaştırma operasyonları yaygındı. Otuz yıl zarfında evrimleşen yöntemler her yerde aynıydı: Korkutma, ayrımcılık, şiddet, enterne etme (SSCB, Polonya ve Yugoslavya'daki üç milyondan fazla Alman -ki bunların dörtte biri öldü), yayan ya da tren yoluyla çıkarma... Bunun büyük kısmı 1948'den önce olup bitti, ancak devletler 1954'e kadar tasfiyeler ve seyreltme operasyonları (bir devletin sınırları içinde zorla göç ettirmeler, örneğin Polonya kökenli 140 bin Ukraynalı, SSCB'deki 250 bin Ukraynalı ve 82 bin Litvanyalı bunlara tabi kılınmıştı) yürütüyorlardı, peşine de asimilasyon geliyordu.

ALMAN KÖKENLİ HALKLARIN YERİNDEN EDİLİŞİ

Evsahibi ülkeotoriteleri tarafından kayıtlara geçirileninsan sayısı
? = Sayı belirsizdir

8 Mayıs 1945'ten önce ± 8.810.000 kişi	8 Mayıs 1945'ten sonra ± 8.300.000 göç ettirildi
EskiAlman vilayetleri 8.350.000	542.000 (SSCB) / 2.500.000 (Pol.)
Polonya ?	700.000
Çekoslovakya 120.000	2.800.000
Romanya ?	213.000
SSCB 320.000	195.000
Macaristan 20.000	253.000
Yugoslavya ?	335.000
Avrupa'nın kalanı ?	762.000

ve 500.000 ile 2.251.500 arasında kişi öldü.

Toplam : ± 17.110.000 kişi yerinden yurdundan edildi.

dir. Fakat yine de geriye ülkelerine yeniden yerleştirilemeyen bir buçuk milyon Leh, Ukraynalı, Baltık ülkeleri sakini ve Yahudi vardı. Bu kişiler kışlalarda ve dönüştürülmüş "sızma" kamplarında yeniden enterne edilip buralarda aşırı kalabalıktan, özel hayatın yokluğundan ve hijyen eksikliğinden mağdur oldular. Vize bekleyişi hiç bitmeyecekmiş gibiydi. Son kampın kapanması 1959 yılını buldu. Ayrıca Doğu'dan Avrupa'ya insanlar püskürtüldükçe yeni kamplar pıtrak gibi bitmeye devam etti.

Stalin ve Hitler'in tehcirleri aslında cini şişeden çıkarmıştı. Avrupa toplumlarının üzerine bina edildikleri yerleşik ve istikrarlı topluluk kavramı yerle bir oldu. Nüfuslar değişmeye başladı ve Batılı güçler Atlantik Bildirisi'ni hiçe sayarcasına Stalin'e desteğe koştular. Geleceğin barışını etnik açıdan homojen devletler temelinde inşa etmeyi umuyorlardı. Bu boyutta bir nüfus yenilemesi tarihte hiçbir zaman olmamıştı. Sayılar hayrete düşürecek seviyededir: 12-16 milyon arası.

En çok etkilenen Almanlar olsa da (9 milyon sınır dışı ve en az 500 bin ölü), en azından Almanların anavatanları ekonomik bir şahlanma yaşamak üzereydi. Diğer pek çok millet için böyle bir durum söz konusu değildi. Sınır dışı edildikleri ülkeler gelişmemiş, diktatörler tarafından yönetilen yerlerdi. Bu ihraçların insani faturası, sebep oldukları öfke ve sebep oldukları kalıcı ekonomik kaos, Doğu Avrupa'nın çilesine çile kattı.

MAYIS 1945-1953 ARASINDAKİ EN BÜYÜK NÜFUS HAREKETLERİ

KAYNAKLAR : *1*• Timothy Snyder, *Bloodlands: Europe between Hiller and Stalin,* New York, 2010 - *2*• Catherine Gousseff, *Echanger les peuples: Le déplacement des minorités aux confins polono-sovietiques,* Paris, 2015 *3*• Nicolas Werth, 'Le grand retour, URSS 1945-1946'. *Histoire@politique. Politique, culture, société,* no. 3, 2007 - *4*• Ben Shephard, *The Long Road Home: The Aftermath of the Second World War,* Londra, 2010 - *5*• Keith Lowe, *Savage Continent: Europe in the Aftermath of World War II,* Londra, 2012 - *6*• Malcolm J. Proudfoot, *European Refugees (1939-1952): A Study in Forced Population Movement,* Evanston, IL, 1956 - *7*• Jessica Reinisch & Elizabeth White (haz.), *The Disentanglement of Populations: Migration, Expulsion and Displacement in Post-War Europe, 1944-49,* Londra, 2011 - *8*• Mark Wyman, *DPs: Europe's Displaced Persons, 1945-1951,* Ithaca, NY, 1998 - *9*• Gerhard Reichling, *Die deutschen Vertriebenen in Zahlen,* Bonn, 1985 - *10*• R. M. Douglas, *Orderly and Humane: The Expulsion of the Germans After the Second World War,* New Haven & Londra, 2012.

SAVAŞIN EKONOMİK FATURASI

"İkinci Dünya Savaşı ertesinde Avrupa'nın insanlara sunduğu şey tam bir sefalet ve perişanlıktı. O zamandan kalan fotoğraflar ve belgesel filmler, yıkılmış şehirlerden, çorak topraklardan oluşan bir harabe manzarası içinde dolaşan zavallı sivilleri gösterir." Tony Judt, *Postwar: A History of Europe Since 1945.*

Almanya'da hükümet kalmamıştı. Para pul olmuştu, satacak bir şey, yiyecek bir şey yoktu. Hiç iş de yoktu. İnsanlık tarihinde eşi benzeri olmayan boyutlardaki bu felaket, ülkeyi iç savaşların damga vuracağı yirmi yıllık bir sefaletin beklediği korkularını tetikliyordu. Asya'daki manzara da parlak değildi. Japonya küle dönmüş, kıtlık çıkmıştı. Hayrete şayandır ki hem Avrupa hem de Japonya kabaca on sene içinde

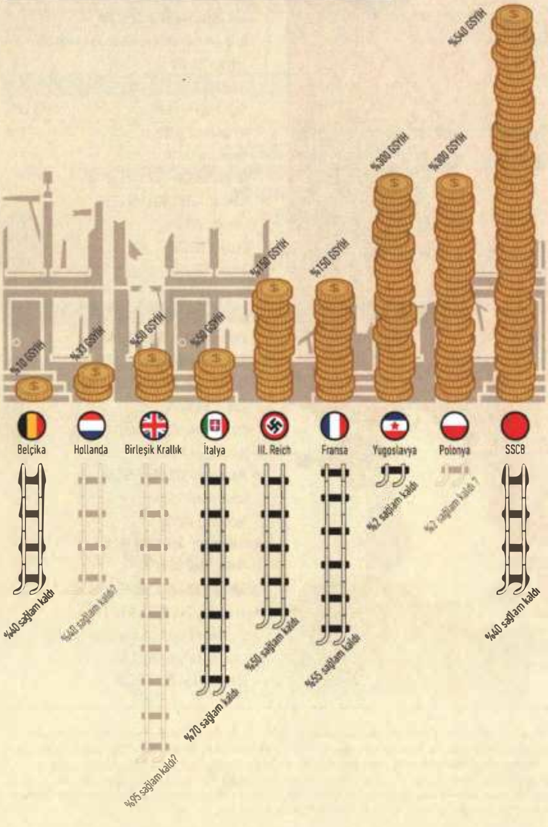
1• YIKINTILAR ARASINDA

Paris ve Roma mucize eseri kurtuldular, fakat Berlin, Varşova, Minsk ve pek çok başka şehir harabeye dönmüştü. Doğu Avrupa'daki yıkım akla hayale sığmıyordu. Prusya'dan Moskova'ya kadar her boyuttan sayısız yerleşim yeri hasar görmüş ya da yerle bir olmuştu. Sırf SSCB'de 70 bin köy, 1.700 kasaba ve 32 bin fabrika imha edildi. Çarpışmaların ücra kıyı-köşelerinde kalan yerler bile zarar gördü. İşgalci kuvvetler Yunanistan'da 1.000 köyü küle çevirdiler. Bunlara kıyasla Batı nispeten iyi korunmuş görünür, ancak bu görüntü de gerçek değildir. Avrupa'da yok etmeler ve tamamen yakıp yıkma uygulamaları çarpışmanın kendisinden ya da Müttefik bombardımanlarından çok daha fazla yıkıma sebep olmuştur. Ulaşım sistemleri ciddi ölçüde etkilenmiştir. Paris'ten aşağıda Sen üzerinde tek bir köprü bile savaştan sağ çıkamamış, Ren'de ise yalnızca tek bir köprü ayakta kalmıştır. Fransızlar 12 bin 800, Sovyetler 15 bin trenlerini kaybetmiş, bu ülkelerde ekonomi felç olmuştur.

YIKILAN EVLERİN VE EVSİZ KALAN İNSANLARIN ORANI (1945)

GSYİH'E BİNEN MALİYET VE ULAŞIM ŞEBEKELERİNE VERİLEN HASAR

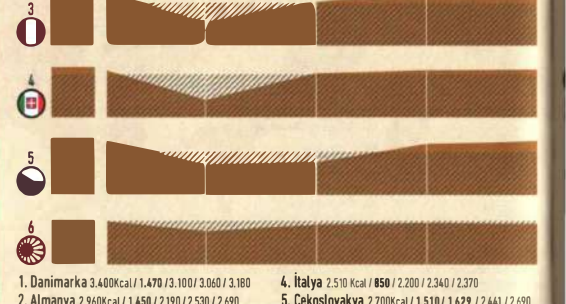

2• AÇLIKTAN ÖLÜMLER

Kırsal bölgeler de acı çektiler. Hollanda'da tarım arazilerinin %11'i sular altında kalıp tuzlandı. Yugoslavya şarap bağlarının %25'ini, canlı hayvan varlığının %50'sini ve sürülü arazilerinin %75'ini kaybetti. Çok yüksek sayılarda yük hayvanı öldürüldü ve dağıtım sistemleri işlerliklerini kaybettiler. Avrupa, Amerika'dan gelecek tahıla bağımlı hale gelmişti. 1944'te Berlinlilerin standart esprisi, "Savaşta ne alabiliyorsak alalım, barış korkunç olacak" şeklindeydi.

1945-46 kışında karneyle dağıtılan tayın, fiiliyatta 1943'te olduğundan daha azdı. İzleyen yaz, bir çeyrek yıl içinde bebek ölüm oranı %66'ya yükseldi. Devasa nüfus hareketlilikleri Doğu'da büyük pandemilerin çıkışını tetikledi. 1948'e dek 100 bin Japon açlıktan öldü. Ama en kötü durum 1946-47'de SSCB'de oldu. SSCB'nin batıda ilhak ettiği yeni bölgelerde çıkan bir kıtlık bir buçuk milyon ölümle sonuçlandı. Bu kıtlığın sorumlusu tamamıyla Sovyet hükümetiydi. Bu ölümlerle birlikte doğuda bir "doğum patlaması" ihtimali kesin şekilde suya düştü. Çoğu yerde karneyle tayın dağıtma uygulamalarının sonlanması üç beş seneyi buldu.

ORTALAMA TÜKETİLEN KALORİ

1. **Danimarka** 3.400Kcal / **1.470** / 3.100 / 3.060 / 3.180
2. **Almanya** 2.960Kcal / **1.450** / 2.190 / 2.530 / 2.690
3. **Fransa** 2.830Kcal / **1.160** / 2.210 / 2.690 / 2.680
4. **İtalya** 2.510 Kcal / **850** / 2.200 / 2.340 / 2.370
5. **Çekoslovakya** 2.700Kcal / **1.510** / **1.629** / 2.441 / 2.690
6. **Japonya** 2.180 Kcal / **1.581** / 1.960 / 2.050 / 2.000

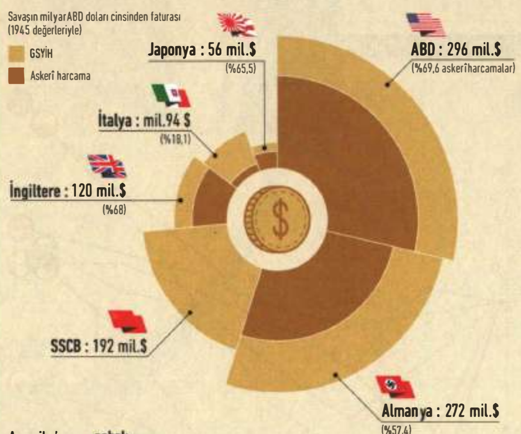
kendilerini bataklıktan çekip çıkarmayı başardılar ve refah bölgeleri haline geldiler. Bu değişimi birkaç faktör mümkün kıldı. Birincisi, yeniden inşanın temeli olarak endüstriyel dokunun mevcut olmasıydı. İkincisi, felaketin devasa boyutları, yeni ve taze perspektiflere ihtiyaç olması anlamına geliyordu. Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Çekoslovakya ve başka yerlerde demokrasiler refah devletleri oldular. Demokrasiler hayatta kalacak idiyse totalitarizmin tohumlarını eken yoksulluk, eşitsizlik ve sosyal adaletsizlikleri çözmek öncelikli bir konu olarak görülüyordu. Hükümetler kapsamlarını genişletip ekonomik ve sosyal hamleler yaptılar. Savaştaki vurgunculuğa karşı mücadele, Doğu Avrupa'da toprak reformu ve başka yerlerde geniş kapsamlı millileştirme hamleleri için fırsat kapıları açtı. Devletler özel sermaye eksikliğini telafi ederken büyümeyi planlayıp hayata geçirmekteki avantajlarını ellerinde tuttular. Sosyal yasal düzenlemeler ve harcamalar arttı. Yeniden inşa hamleleri, daha yüksek hayat standardı sağlayabilme şansı da yaratmıştı. Bu proaktif devletler toplumsal ahengi yeniden diriltti ve güven verdiler, ancak talepteki artış arzda artışla karşılanmadıkça bu dinamikler sürdürülemezdi. Bunun gerçekleşmesi beş yılı buldu. Güçlü ABD'nin ve UNRRA ve Uluslararası Yeniden İnşa ve Kalkınma Bankası (IBRD) gibi yeni uluslararası kuruluşların mali ve maddi katkıları olmasaydı ihtimaldir ki bu muhteris planlar 1947 toplumsal krizinde batıp giderdi.

3 • EN PAHALI ÇARPIŞMA

Standart bir muhasebe sistemi olmadığından farklı ülkelerin harcamalarını kıyaslamak zordur. SSCB'nin erişilebilir sayıları dahi yoktur. Aşağıdaki toplam Amerikan araştırmacıların yaptığı bir hesaptan ibarettir ve gerçek harcamadan az hesaplanmış olabilir. Fakat buna rağmen kıyaslama iki sonuca gerçekten işaret etmektedir: Üçüncü *Reich*'ın devasa harcamaları, çok daha elverişsiz bir ekonomik iklime rağmen ABD'yi yakından izlemiştir. Ayrıca görülmektedir ki askerî harcamaların ölçeği, kayda değer miktarda olduğu ikrar edilen yeniden inşa maliyetlerinden çoğu yerde daha yüksek olmuştur. Nihayet harcamalara zaman içinde bakıldığında görülecektir ki İkinci Dünya Savaşı mutlak sayılar bakımından artık ABD'nin savaştığı en pahalı savaş değilse de harcamaların GSYİH'e oranı bakımından hala açık ara ABD'nin en pahalı savaşıdır.

Amerika'nın en pahalı savaşı

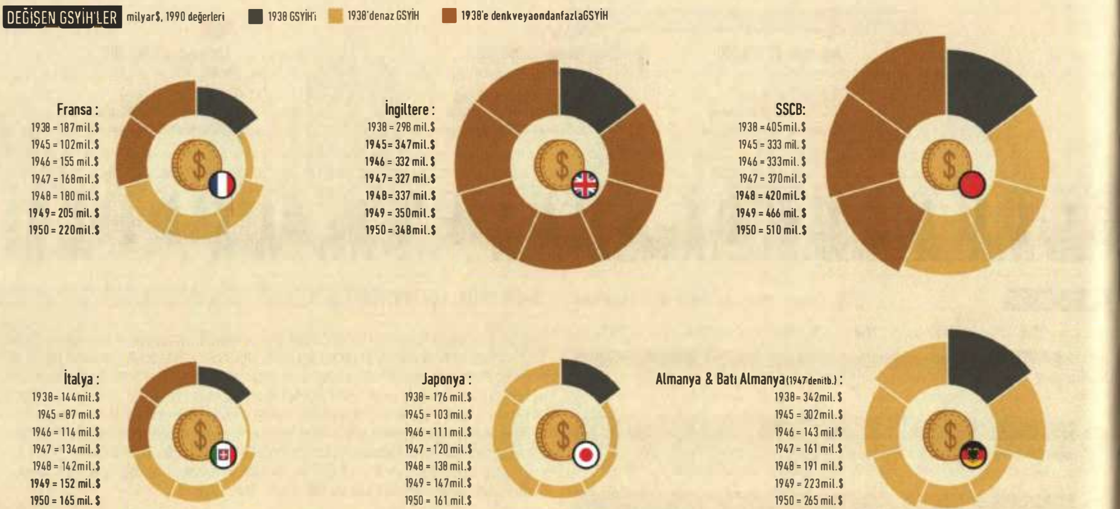
(Nominal olarak toplam (milyon $) / En çok harcama yapıldığı yıl askerî harcamanın GSMH'ye oranı)

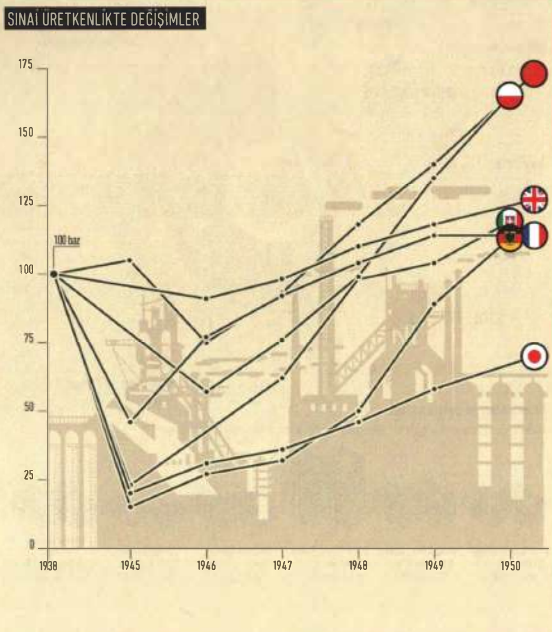

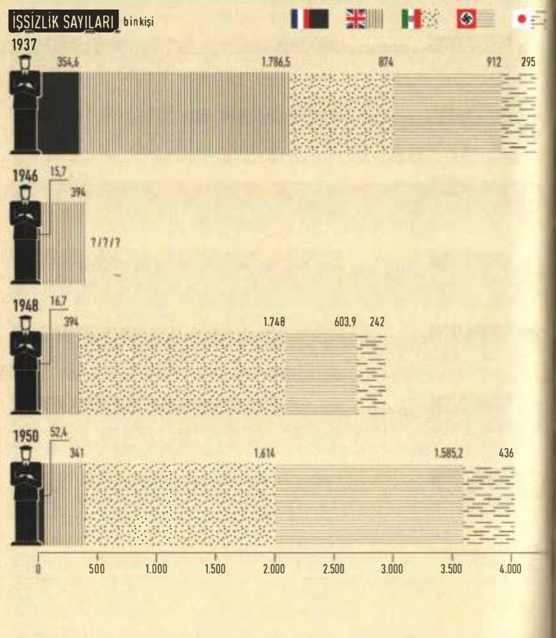
4• FELAKET VE EKONOMİK YARDIM

1945'te mağlup olan ülkelerde sanayi askıya alınmış durumdaydı. Fransa savaş öncesindeki sınai üretiminin yarısını bile üretemiyordu. Neyse ki hiçbir yerde endüstriyel dokunun %20 'sinden fazlası imha edilmemişti. Hatta Çekoslovakya ve Macaristan savaştan daha büyük sanayileşme oranıyla çıktılar. Almanya'da da ekipmanlar güncellenmişti. Yeniden inşanın başlatılabilmesi için sanayilerin en çok işçiye, hammaddeye, enerjiye ve mutlak bir öncelik olarak ulaşım ağlarının yeniden kurulmasına ihtiyacı vardı. Kızıl Ordu'nun (kendi hayrına) kayda değer katkılarda bulunduğu Doğu Avrupa da dahil her yerde çarklar bir iki yıl içinde işlemeye başladı. Ancak 1947'de Müttefiklerin Avrupa ticaretinin tarihsel olarak etrafında dönüp durduğu Almanya'yı işgal etmeleri ve ayrıca Alman sanayisini diriltme fikri hakkındaki çekinceleri sebebiyle toparlanma gecikmeye uğradı. Üstelik Avrupalıların artık ABD'den ithal malların parasını ödeyecek maddi kaynakları da kalmamıştı.

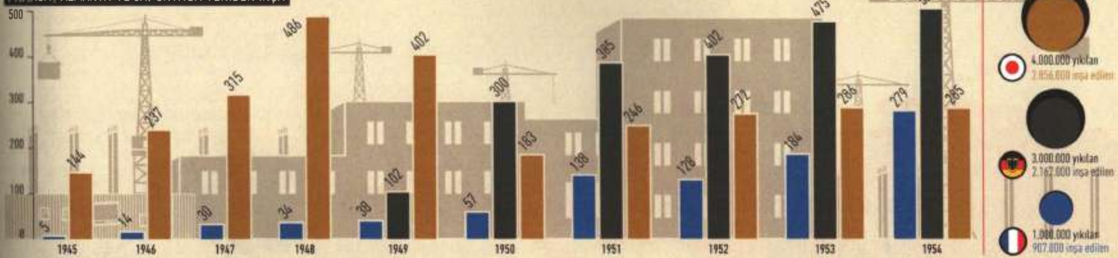
Avrupa halkları pek çok fedakarlığa katlandıktan sonra güç bela buldukları ümidi kaybedip resesyona girdiler. Yıkım her yerdeydi hala ve malzemeler kısıtlıydı. Güçlü toplumsal hareketler çıkmaya başladı. Toplumsal olarak Avrupa bocalıyordu. Ancak Marshall Planı'nın ilan edilmesi ve Alman sorununu ülkenin batısında yeni bir devlet kurarak çözüme kavuşturma kararı Avrupa'yı en kötü akıbetten kurtardı. Marshall Planı uzun yıllara yayılmış 13 milyar dolarlık bir kalkınma planıydı. Yardım, Avrupa ülkelerinin paylaşacağı doğru dürüst bir sınai yatırım programının kurulması ve eşdeğer miktarda Amerikan mallarının ithal edilmesi koşullarına bağlıydı. Alan Milward'un işaret ettiği (ve buradaki sayıların da teyit ettiği) gibi ekonomik toparlanmanın Marshall Planı'ndan önce başladığı doğrudur. Ancak yine de Plan toparlanmayı ivmelendirmiş, yeniden inşayı kamçılamıştır. Batı Avrupa daha önce hiç görüp bilmediği bir refah evresine geçmiştir.

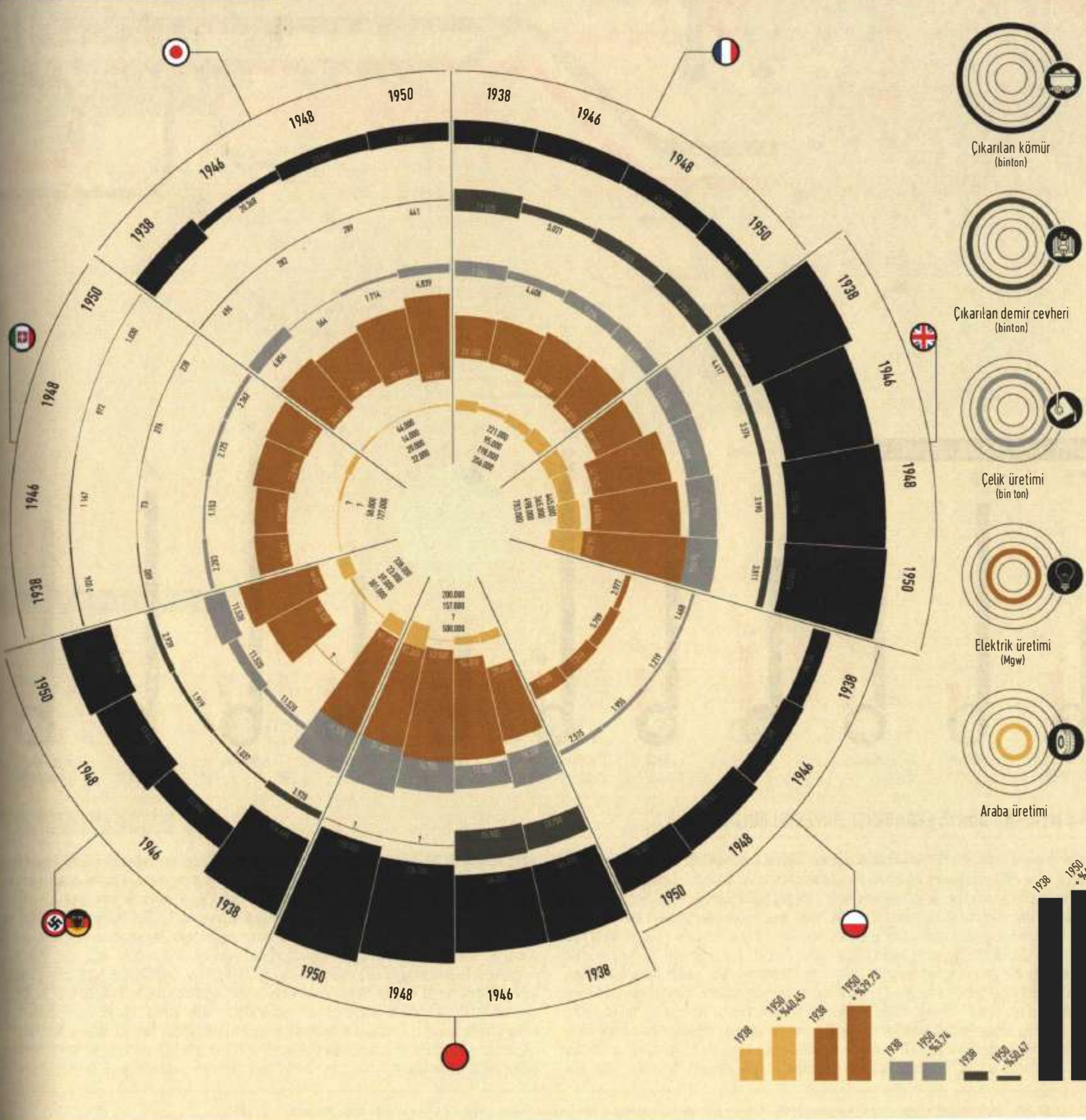

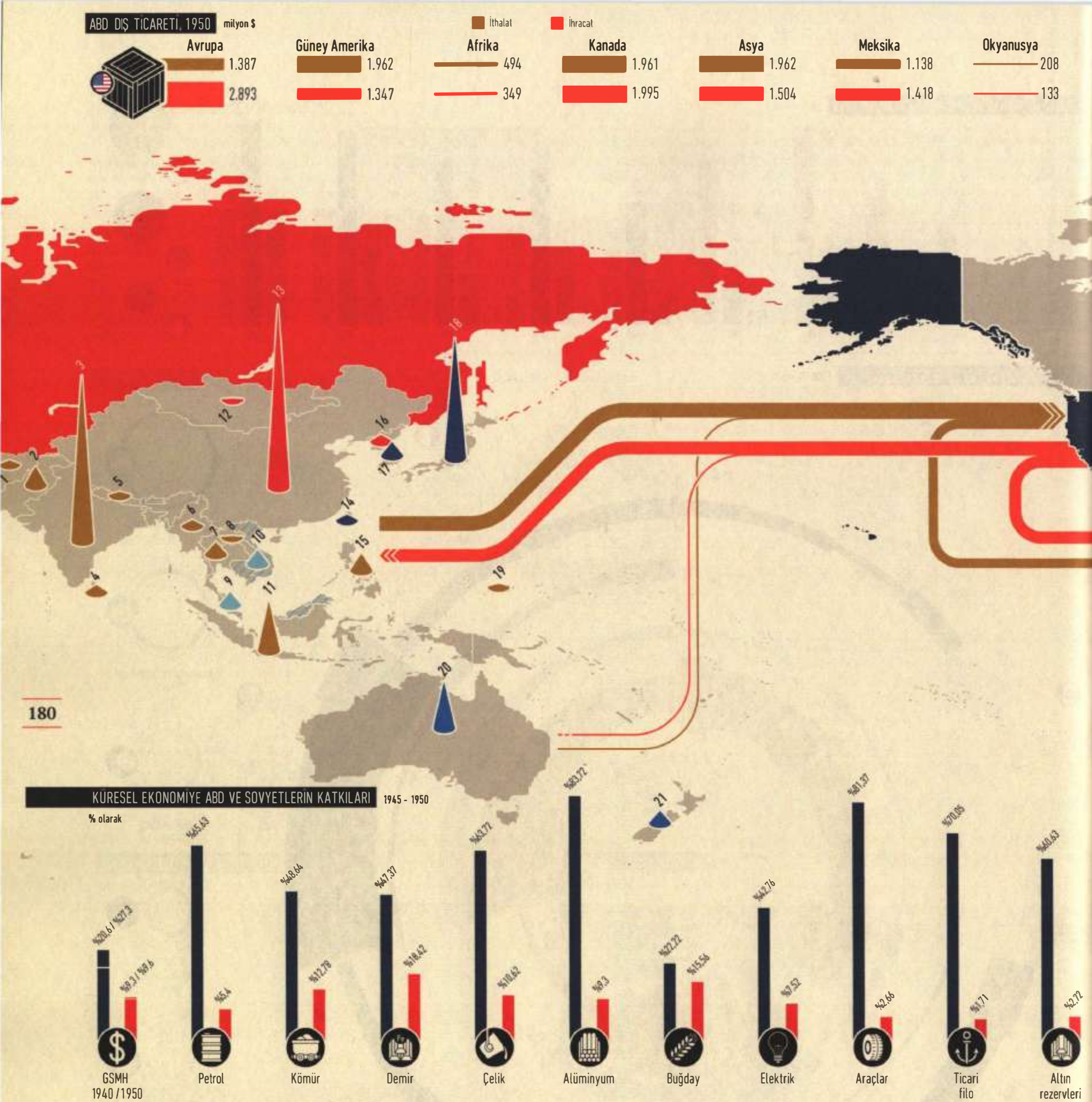

FRANSA, ALMANYA VE JAPONYA'DA YENİDEN İNŞA
bin birim konut

EMTİA VE MALZEME ÜRETİMİNDEKİ DEĞİŞİMLER
(1938-50 arası)

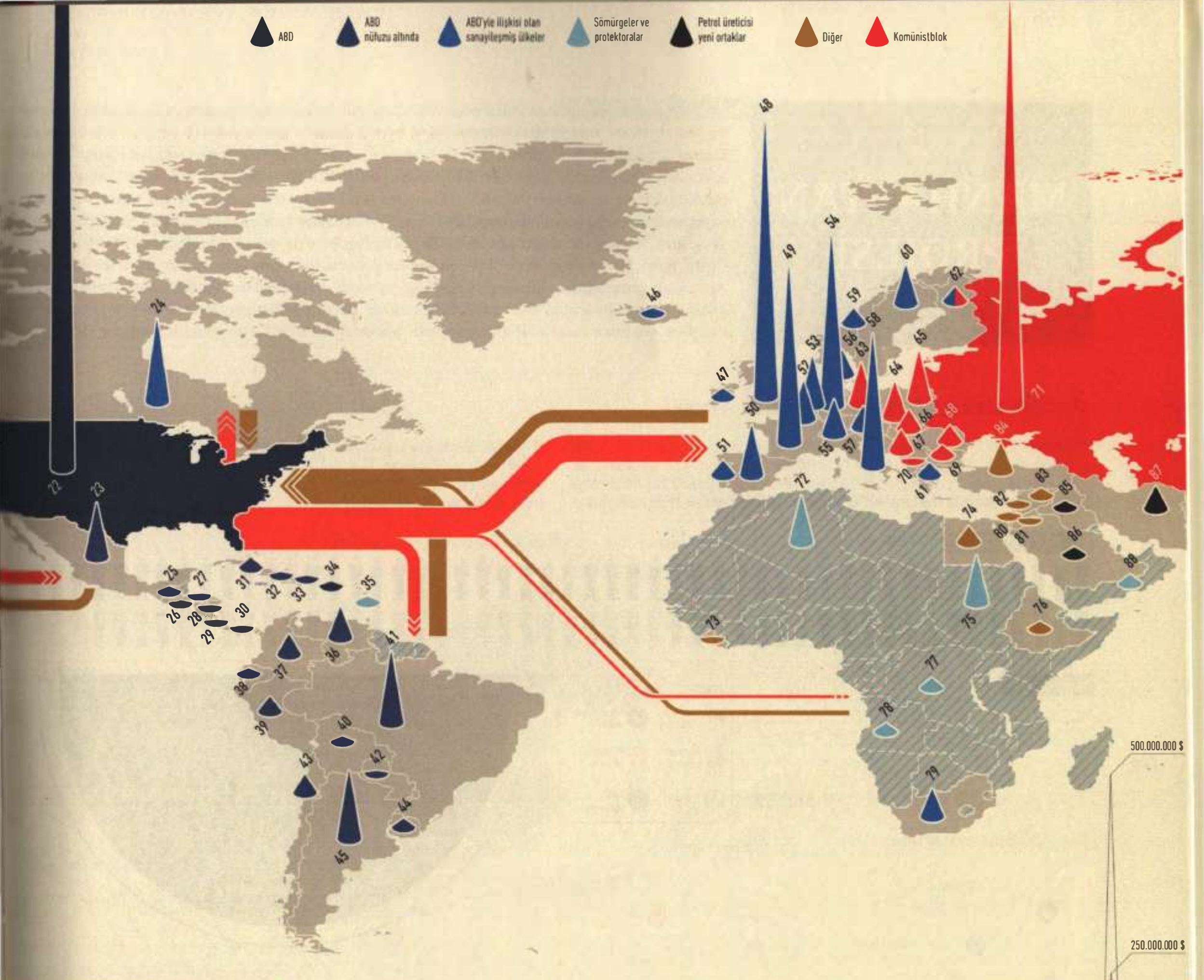

5• AMERİKAN DÜNYA EKONOMİSİ ZİRVESİNİ BULUYOR

Tarihçi Fernand Braudel 1949'de dünya ekonomisini şöyle tanımlıyordu: "Gezegenin yönetici merkezi ve yönetilen çeperleri ile ekonomik açıdan otonom bir kısmıdır – mevcut iç bağlantıları ve iç değiş-tokuşları bu formasyona belirli bir organik bütünlük verir." Yirminci yüzyıl başlarında Amerikan dünya ekonomisi sahneyi İngiliz muadilinden devralmaya başladı, fakat bu geçişin kesin ve geri dönüşsüz hale gelmesi ancak İkinci Dünya Savaşı'yla oldu. 1945'te ABD dünyada en yüksek statüye ve en büyük nüfuza sahip ülkeydi. Altın rezervlerinin %60'ını elinde tutuyordu, dünya nüfusunun %6'sına, fakat dünya servetinin %50'sinden fazlasına sahipti ve SSCB dahil diğer ülkelere zenginliğin kırıntıları bırakıyordu sadece. Küreselleşmenin kalbi Amerika'da atıyordu ve Amerikan dünya ekonomisi, temelde Avrupa ve Asya'nın hala harabeler içinde olup büyük miktarlarla ithalat yapmaya mecbur kalması sebebiyle hala büyüyordu. Bretton Woods Konferansında (1944), dolar uluslararası ticaretin para birimi olarak belirlendi ve GATT Antlaşması (1947), serbest ticaretin başlangıç fişeğini ateşledi. "Amerikan tarzı" küresel hale geldi. 1947'de Avrupa ABD'ye ihraç ettiği emtianın altı katı kadarını ABD'den ithal ediyordu ve Birleşik Krallık ithalatının yarısı ABD'dendi. Kömür ve zahire satın alımları ancak süper gücün önemli miktardaki kredileri (Birleşik Krallık'a 4.4 milyar $, Fransa'ya 1.9 milyar $ ve SSCB'ye yüzlerce milyon dolar) sayesinde yapılabiliyordu. 1947'de ticaret açığı iki katına çıktı. SSCB ile gerilimler birikirken Avrupa da iflasın eşiğindeydi. Marshall iyi düşünülmüş bir planla krizden bir çıkış yolunu göstermişti. Planın avantajı, kısa vadede toplumsal krizi çözümlemesi ve Batı Avrupa ile sömürgelerini Amerikan dünya ekonomisine tamamen gömülü hale getirmesi ve bu esnada da Amerikan şirketlerine fayda sağlamasıydı. Uzun vadede Amerikalılar ticari rakiplerinin ortaya çıkışını teşvik etme riskini aldılar, çünkü inovasyonlarının kendi şirketlerini lider konumda tutacağına güveniyorlardı. Soğuk Savaş'a usta işi hamlelerle girdiler. İzleyen birkaç yıl zarfında bir dizi askeri ittifakla Amerikan merkezli bir Batı blokunun inşası tamamlanacaktı.

KAYNAKLAR : *1• Yearbook of the United Nations, 1948-53 - 2• StatisticalAbstract of the United States,* 1953 - *3• World Economic Report, UN*, 1949 -

SAVAŞ SONRASINDA (1945-50) ABD YARDIMI milyon dolar

1950'DE DÜNYADA GSYİH'LER (milyon $, 1990 değerleri'yle)

1. Afganistan : 5.255 - 2. Pakistan : 25.366 - 3. Hindistan : 222.222 - 4. Sri Lanka : 9.438 - 5. Nepal : 4.462 - 6. Burma : 7.711 - 7. Tayland : 9.438 - 8. Laos : 1.156 - 9. Asya'daki İngiliz sömürgeleri : 17.262
10. Hindiçin : 18.836 - 11. Endonezya : 5.255 - 12. Moğolistan : 339 - 13. Çin : 244.985 - 14. Tayvan : 7.378 - 15. Filipinler : 66.358 - 16. Kuzey Kore : 8.087 - 17. Güney Kore : 17.800 - 19. Japonya : 160.966
20. Asya'nın kalanı : 3.871 - 21. Avustralya : 61.274 - 22. Yeni Zelanda : 16.136 - 22. ABD: 1.455.916 - 23. Meksika : 67.368 - 24. Kanada : 102.164 - 25. Guatemala : 6.190 - 26. El Salvador : 2.888
27. Honduras : 1.880 - 28. Nikaragua : 1.7774 - 29. Kosta Rika : 1.702 - 30. Panama : 1.710 - 31. Küba : 11.837 - 32. Haiti : 3 254 - 33. Dominik Cumhuriyeti : 2.416 - 34. Porto Rico : 4.755
35. Karayiplerin kalanı : 8.242 - 36. Venezuela : 37.377 - 37. Ekvador : 6.728 - 38. Kolombiya : 24.955 - 39. Peru : 17.613 - 40. Bolivya : 5.309 - 41. Brezilya : 89.342 - 42. Paraguay : 2 338 - 43. Şili : 22 352
44. Uruguay : 10.224 - 45. Arjantin : 85.524 - 46. Avrupa'nın kalanı : 5.880 - 47. İrlanda : 10.231 - 48. Birleşik Krallık : 347.850 - 49. Fransa : 220.492 - 50. İspanya : 61.429 - 51. Portekiz : 17.615 - 52. Belçika : 47.190
53. Hollanda : 60.642 - 54. Batı Almanya : 213.942 - 55. İsviçre : 42.545 - 56. Danimarka : 29.654 - 57. Avusturya : 25.702 - 58. İtalya : 164.957 - 59. Norveç : 17.728 - 60. İsveç : 47.269 - 61. Yunanistan : 14.489
62. Finlandiya : 17.051 - 63. Doğu Almanya : 51.412 - 64. Çekoslovakya : 43.368 - 65. Polonya : 60.742 - 66. Macaristan : 23.158 - 67. Yugoslavya : 25.277 - 68. Romanya : 19.279 - 69. Bulgaristan : 11.971
70. Arnavutluk : 1.229 - 71. SSCB : 510.243 - 72. Afrika'daki Fransız sömürgeleri : 57.828 - 73. Liberya : 869 - 74. Mısır : 19.923 - 75. Afrika'daki İngiliz sömürgeleri : 59.204 - 76. Etiyopya : 8.417
77. Afrika'daki Belçika sömürgeleri : 9.916 - 78. Afrika'daki Portekiz sömürgeleri : 11.696 - 79. Güney Afrika : 34.465 - 80. İsrail : 3.623 - 81. Ürdün : 1.233 - 82. Lübnan : 3.313 - 83. Suriye : 8.418 - 84. Türkiye : 34.279
85. Irak : 7.041 - 86. Suudi Arabistan : 8.610 - 87. İran : 28.128 - 88. İngiliz protektoraları : 17.262

4• Dominique Barjot, Rémi Baudouï & Danielle Voldman (haz.), *Les Reconstructions en Europe (1945-1949)*, Brussels, 1997 - • 5. Jean Chardonnet, *Les Conséquences économiques de la guerre (1939-1946)*, Paris, 1947 - 6• Tony Judt, *Postwar: A History of Europe since 1945*, Londra, 2010.

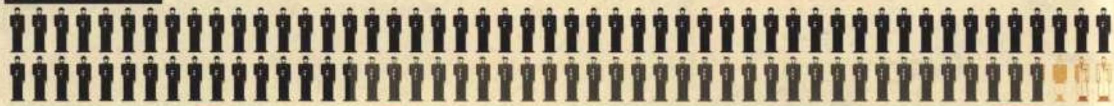
MANHATTAN PROJESİ

1939'da dünyanın önde gelen güçlerinin hepsinin atom araştırma programları vardı. Fransız ve Alman atom programları nispeten ileri aşamalardaydı, ancak sınırlı bütçeler ve bilhassa da izotop zenginleştirme konusunda çok ilerleme kaydedilememesi gibi sorunlarla karşı karşıya idiler. Kısa vadede elde edilebilecek sonuçların sınırlı kalması sebebiyle Naziler bu konuya az ilgi gösteriyorlardı, ancak son yıllarda, Almanların savaş bitmeden önce sınırlı bir nükleer deneme yapmış olabileceği öne sürülmüştür. Frederic Joliot-Curie tarafından başlatılan Fransız nükleer programı, Norveç'ten gelen ağır su kullanılarak İngiltere'de devam etti, fakat pek ilerleyemedi. "Tube Alloys" (tüp alaşımları) kod adlı İngiliz programı da sınırlıydı, ancak daha sonra gizlice Amerikan programına eklemlendi. Başlangıçta atom araştırmalarına müdahil olmayan Amerikalılar, Albert Einstein'ın 1939'da yazdığı meşhur mektupla alarma geçip ellerindeki kaynaklarla bu işlere geç fakat kararlı bir giriş yaptılar. "Manhattan Projesi" adlı gizli bir program dünyanın

1• « ŞİMDİ ÖLÜM OLDUM BEN.. » MÜTEVAZI BİR DEVASA BAŞARI

Manhattan Projesi Amerika'nın çeşitli yerlerinde (hatta ta Kanada'da) bulunan çok sayıda tesisinde toplamda yaklaşık yarım milyon kişiyi istihdam ediyordu. 1945'te Los Alamos'taki yaklaşık 400 bilim adamı ve 6 bin asker bu proje üzerine çalışıyordu. Üretilen bir avuç bombaya göre toplam harcama (o tarihte 1.9 milyar $, bugünkü değerlerle 25 milyar $) çok fazla görünse de Manhattan Projesi'ne yapılan yatırım, Amerikalıların savaşın bütününde harcadığı miktara göre nispeten azdır (toplamın %0.6'sı). Atom programı askerî ve sivil teknolojide yeni bir çağın müjdesini verdi. Bu teknolojiler kısa süre içinde durdurulamaz hale geldiler ve yeni bir küresel güçler dengesinin yolunu döşediler.

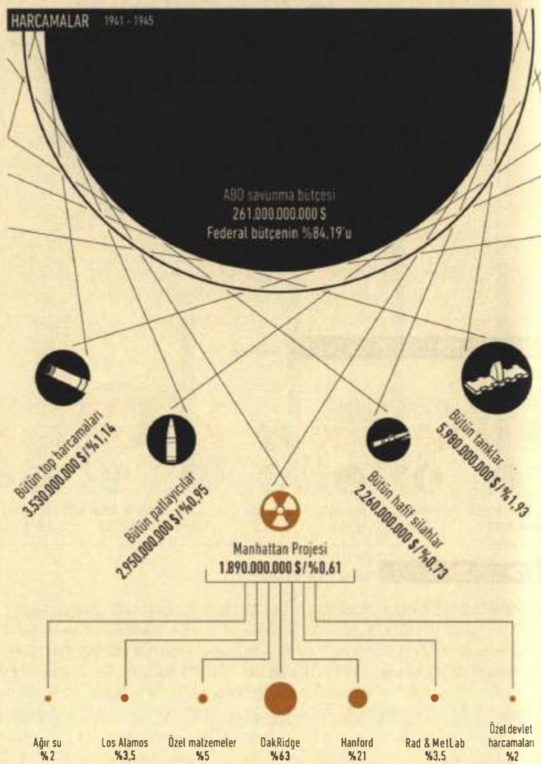
HAZ. 1944'TEKİ PERSONEL 129 000 ■ 84500 inşaatişçisi /%65,5 ■ 40500 fabrika işçisi/%31,4 ■ 1 800 askerî pers. /%1,4 ■ 2 200 diğer (mühendisler, yardımcılar, bilim adamları) /%1,7

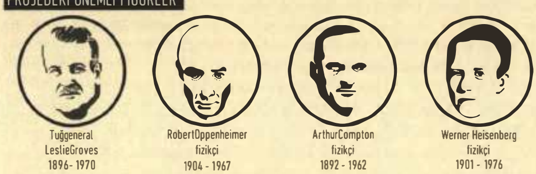
ÖNEMLİ YERLER araştırma merkezleri

HARCAMALAR 1941 - 1945

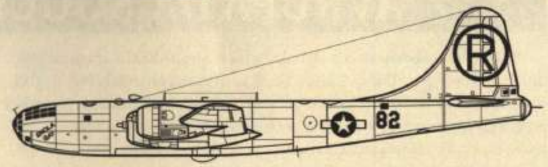
PROJEDEKİ ÖNEMLİ FİGÜRLER

KAYNAKLAR : 1• *Statistical Review, World War II: A Summary of ASF Statistics*, US War Department, 1946 - 2• *United States Strategic Bombing Survey (Pacific War)*, Washington DC, 1946 - 3• *Historical Statistics of the United States from Colonial Times to 1970*, US Census Bureau, 1975 - 4• S. Schwartz, *Atomic Audit, The Costs and Consequences of U.S. Nuclear Weapons Since 1940*, Washington, DC, 1998.

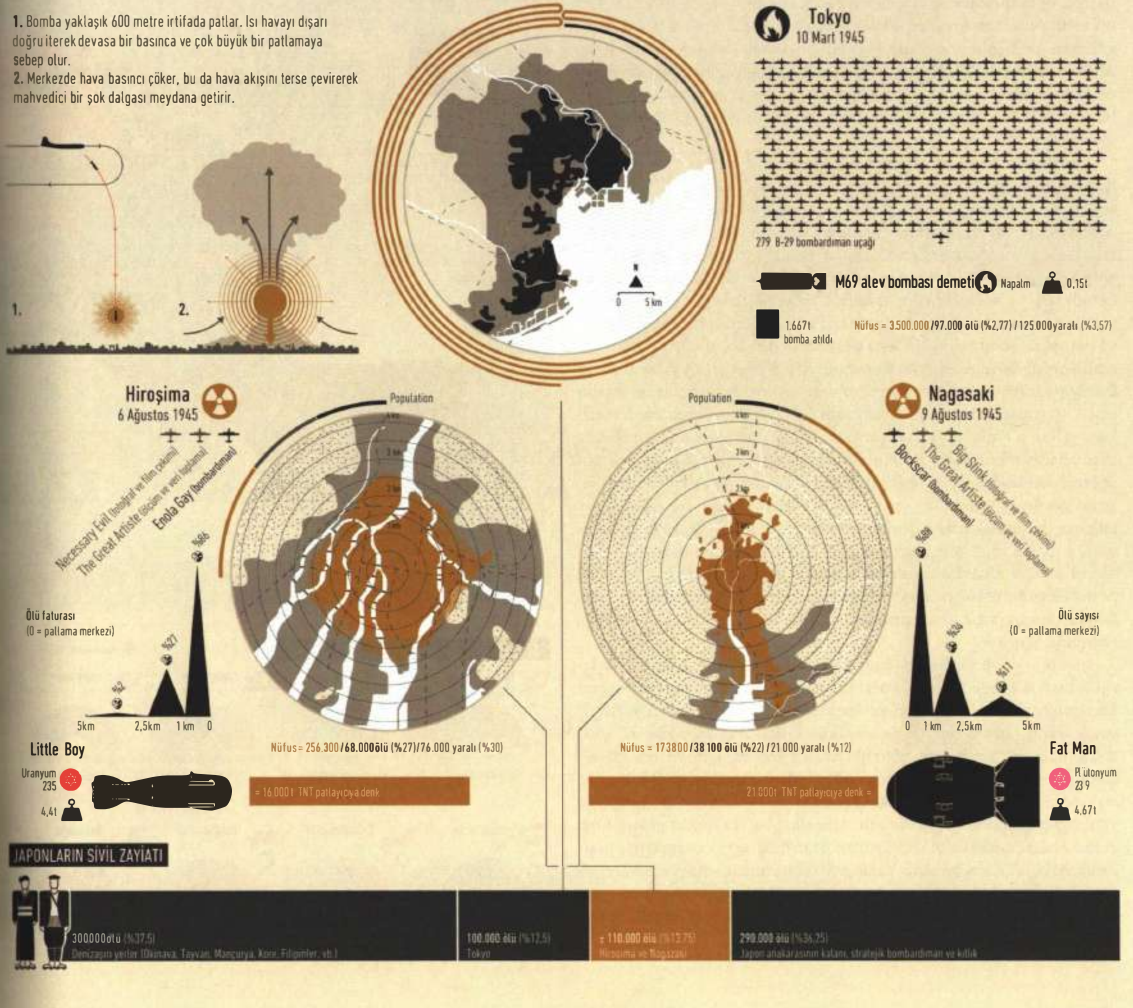
dört bir yanından uzmanları bir araya getirdi. Programın finansmanına bir milyar dolardan fazla kaynak ayrıldı, İngilizlerin yatırımının bin katıydı bu miktar. 1939 ila 1945 arasında Robert Oppenheimer'ın başkanlığındaki proje iki tip bombanın geliştirilmesiyle sonuçlandı. Uranyum 235 kullanan birinci tip basit ve güvenilirdi, ancak bu bombaları yapmak zordu. 6 Ağustos 1945'te Hiroşima'ya atılan "Little Boy" bu tipteydi. Plütonyum 239 kullanan ikinci tip daha karmaşıktı, ancak yüksek miktarda üretilebiliyordu. Bu tipteki "Fat Man" 16 Temmuz 1945'te New Mexico çöllerinde denendi ve 9 Ağustos 1945'te Nagazaki'ye atıldı ve şehri mahvetti. Savaş biterken dünya korkular içinde nükleer çağa adım atıyordu.

BOEING B-29-45-MO SÜPERKALE

2• « ALEMLERİN YOK EDİCİSİ » HİROŞİMA VE NAGAZAKİ

6 ve 9 Ağustos'ta Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombalarının (Ağustos ile Aralık 1945 arasında) sebep olduğu birleştirilmiş toplam zayiatın sayısı 100 bin üzeri ölüm ile 250 bin ölüm arasında değişir. Saldırı tamamen farklı türde olmakla beraber toplam ölüm faturası, savaş esnasında yapılan diğer rutin ölümcül bombardımanlarla benzer seviyedeydi (Hamburg 1943: 60 bin ölü, Dresden 1945: 40 bin ölü, Tokyo 1945: 100 bin ölü). Amerika'nın yaygın stratejik bombardıman bağlamı hesaba katılırsa, tek başına atom bombalarının Japonların teslim olma kararı üzerindeki etkisi biraz abartılıyor olabilir. Ancak öyle olsa bile atom bombasının yarattığı korku yeni bir stratejik çağın kapısını aralamıştır. Bu yeni dehşet çağı, tek bir bombanın bir şehri veya bütün bir bölgeyi imha edebildiği bir çağdı.

AVRUPA'DA SOĞUK SAVAŞ'IN ŞAFAĞI

1947-1989 yılları arasında Batı demokrasileri ile SSCB arasında vuku bulan cepheleşme, İkinci Dünya Savaşı'nın sonuçlarından biri değildi. Komünizm ve serbest piyasa kapitalizminin ideolojilerinin ve küresel emellerinin (sırasıyla proleter enternasyonalizmi ve globalleşme) çatışması, bu cepheleşmeyi zaten kaçınılmaz hale getirmişti.

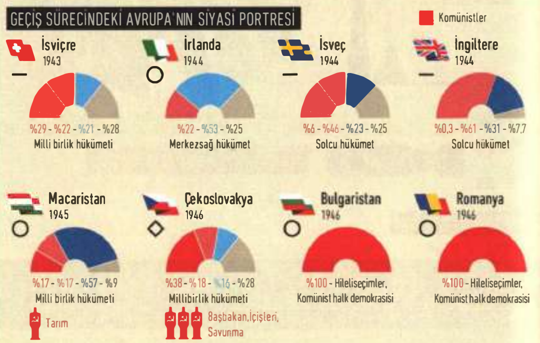
Bu durumun başlangıcı, Batılı güçlerin Rus İç Savaşı'na müdahil olduğu 1920 gibi uzak bir tarihe bile götürülebilir. İki tarafın da can düşmanı Naziler sadece düelloyu bir süre geciktirmiş, tarafları geçici bir büyük ittifak kurmaya mecbur etmiştir. Fakat İkinci Dünya Savaşı Soğuk Savaş'a sebep olmasa da, şüphesiz kartları yeniden dağıtmıştır. SSCB savaş olmasaydı da büyük güç haline gelecekti, fakat Hitler karşısındaki zaferi ona kayda değer bir itibar bahşetti, onu süper güç mertebesine çıkardı ve savaştan önce, Fransa ve İngiltere'nin onu Polonya'dan daha güçsüz addettiği dönemlerde düşünülemeyecek şekilde topraklarını genişletmesine müsaade etti. Savaş ABD'nin statüsünü de değiştirdi. Ekonomik ve mali hakimiyeti mutlaktı, havaların ve denizlerin tek hükümdarıydı ve hala mütevazı ölçeklerde olsa da nükleer cephaneye sahip tek ülke ABD'ydi. Almanya'nın etkisiz hale getirilmesi, Fransa'nın sürklase edilmesi ve İngiltere'nin mali açıdan suyunun çekilmesiyle dünyayı ABD yönetiyordu. Birbirleriyle örtüşen Yugoslavya, Yunanistan ve Baltık ülkelerindeki savaşlar Mayıs 1945'ten sonra sıcak çatışmaları uzatarak bir ölçüde İkinci Dünya Savaşı ile Soğuk Savaş arasında devamlılık meydana getirmiştir.

Çatışmanın tarafları bunun farkında mıydı? Roosevelt öldüğünde hala SSCB'ye tavrını yumuşatması için zaman tanımak ve güvenliği sağlamak üzere "Büyük Dörtlü'nün" iş birliği yapması hayaline sarılmış haldeydi. Bu strateji, Yalta ve Potsdam'da görüleceği gibi toprak iddialarına ve güvenlik arayışlarına boyun eğilerek Stalin'in rahatlatılması anlamına geliyordu. Avrupa'yı paylaşmak şöyle dursun, Amerikalılar demokrasi ve hâkim güçler arasında anlaşma üzerine bina edilecek yeni bir Avrupa düzeni prensibini tesis ettiler. Benzer bir ruhla Almanya demokratikleşme maksadıyla dört uluslu bir komite tarafından yönetiliyordu. Doğu Avrupa'da Roosevelt SSCB'ye dostça yaklaşan ancak koalisyon hükümetleri aracılığıyla ulusal özgürlüklerine hala bir miktar malik olan ülkeler kurmayı başardığını düşünmekteydi (bu model bilahare yalnızca Finlandiya'da başarılı olacaktı). Fakat Stalin sahip olduğu avantajları sonuna kadar zorlama isteğindeydi. Tarihçi Georges-Henri Soutou'nun ifadeleriyle: "Aslında Stalin'in hedefi, son derece solcu bir siyasi görünüm dahilinde, kıta boyunca güçlerin korelasyonunun ve bilhassa da kapitalizm krizlerinin elverdiği her yere yayılmış bir hegemonik sistem meydana getirmekti." Batı Avrupa'da muhafazakâr partilerin savaşta itibardan düşmesiyle siyasi görünüm sola kaymıştı. Üç parti hakimdi: Yeniden hayatiyet kazanan Hıristiyan Demokratlar, eski Sosyal Demokratlar ve (seçmenlerin %10'u ila %30'u arası oylar alan) Komünist partiler.

İngiltere'de devletin zayıfladığını fark eden, Amerikan kuvvetlerinin hızlıca çekileceğini ve sosyoekonomik durumun kötüleşeceğini öngören Stalin becerebildiği yerlerde hızlıca, beceremediği yerlerde yavaş yavaş, ancak her yerde zevahiri kurtararak hamlelerini yaptı. Demokratik cephelere yönelik strateji buydu. Çin ve İran'da ise daha agresifti Stalin ve Türkiye'yi bile yokladı. Yunanistan, Türkiye ve İran'da olduğu gibi direniş hissettiği anda geri çekildiyse de gerilimin yığılıp büyümesine engel olmadı. Amerikalılar reaksiyon gösterdiler, ancak reaksiyonlarında seçiciydiler. İran'daki sert cevaplarıyla Balkanlardaki oluruna bırakan yaklaşımları birbirine zıttı ve bu Demir Perde'nin yaratılmasıyla sonuçlandı. Mart 1947'de amacı Komünizmin yayılmasına karşı durmak olan Truman Doktrini ilan edildi. Soğuk Savaş başlamıştı.

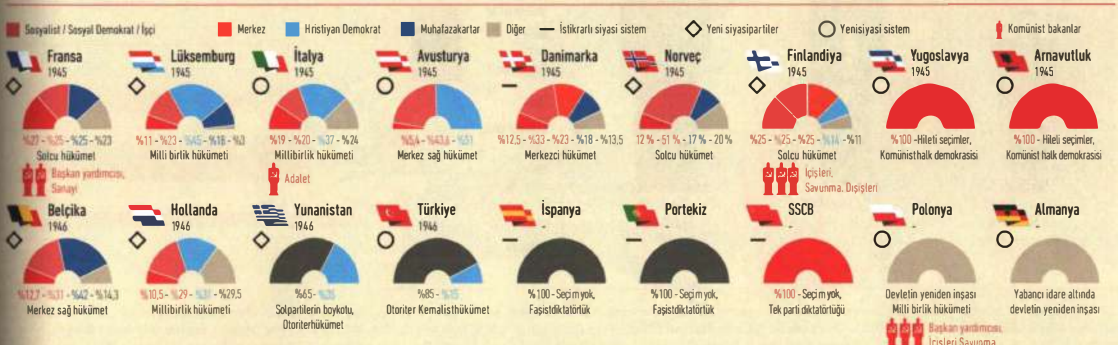
1 • SAVAŞTAN SONRA AVRUPA

Bölünmüş Viyana
1945 - 1955
ABD 48,21 km²
Fransa 48,03 km²
SSCB 205,34km²
İngiltere 78,59km²
Tarafız bölge 2,88km²
Bölünmüş Berlin
1945 - 1990
Fransa 104,84km²
İngiltere 78,59km²
SSCB 409km²
ABD 48,21 km²
1. Yeniden tesis edilen demokrasilerin sola kayışı :
Sınır değişiklikleri
Müttefiklerin idaresi altında
Asker mevcudiyeti : Sovyet / Müttefik
2. Tahsis edilen demokrasi sola kayıyor :
Liberal demokrat solcuhükümet
Liberal demokrat milli birlik hükümeti
Liberal demokrat merkez sağhükümet
Çok partili geçiş sistemi (milli birlik)
Faşist diktatörlük Otoriter(Yunanistan)
3. Artan Komünizm desteği :
Komünist halk demokrasisi
Komünist üyeleri olan hükümet
4. Devam eden çatışmalar :
İç savaş
Komünizm karşıtlarının katli
Antikomünist gerillalar
Komünist gerillalar
Finlandiya
İsveç
Estonya : 120.000
Letonya : 140.000
Litvanya : 100.000
SSCB
Polonya
9
8
Macaristan
Ukrayna : 400.000
Romanya
Yugoslavya
Bulgaristan
10
11
20.000
Türkiye
1. İrlanda
2. Portekiz
3. Belçika
4. Lüksemburg
5. Hollanda
6. İsviçre
7. Danimarka
8. Avusturya
9. Çekoslovakya
10. Arnavutluk
11. Yunanistan

Sosyalist / Sosyal Demokrat / İşçi
Merkez
Hristiyan Demokrat
Muhafazakartar
Diğer
İstikrarlı siyasi sistem
Yeni siyasipartiler
Yenisiyasi sistem
Komünist bakanlar
Fransa 1945
Solcu hükümet
Başkan yardımcısı, Sanayi
Lüksemburg 1945
%11 - %23
Milli birlik hükümeti
İtalya 1945
%19 - %20 - %37 - %24
Millibirlik hükümeti
Adalet
Avusturya 1945
Merkez sağ hükümet
Danimarka 1945
%12,5 - %33 - %23 - %18 - %13,5
Merkezci hükümet
Norveç 1945
12 % - 51 % - 17 % - 20 %
Solcu hükümet
Finlandiya 1945
Solcu hükümet
İçişleri, Savunma. Dışişleri
Yugoslavya 1945
%100 -Hileti seçimler, Komünisthalk demokrasisi
Arnavutluk 1945
%100 - Hileli seçimler, Komünist halk demokrasisi
Belçika 1946
Merkez sağ hükümet
Hollanda 1946
Millibirlik hükümeti
Yunanistan 1946
Solpartilerin boykotu, Otoriterhükümet
Türkiye 1946
Otoriter Kemalisthükümet
İspanya
%100 - Seçim yok, Faşistdiktatörlük
Portekiz
%100 - Seçim yok, Faşistdiktatörtük
SSCB
%100 - Seçim yok, Tek parti diktatörtüğü
Polonya
Devletin yeniden inşası Milli birlik hükümeti
Başkan yardımcısı, İçişleri,Savunma
Almanya
Yabancı idare altında devletin yeniden inşası

2• UYDULAŞMA AVRUPA'YI İKİYE BÖLÜYOR

1944'te Stalin Yugoslav Komünist Milovan Cilas'a bu savaşın öncekilerden farklı olduğunu, herkesin ordularının ilerleyebildiği son noktaya kadar her yere kendi toplumsal sistemini empoze ettiğini söylemişti. Gerçekte bu ne yeni bir şeydi ne de bu kadar basit bir şey. Kurtarılan ülkelerdeki Komünist partiler küçüktü. Pek az meşruiyete sahip idiler ve toplum onlara oldukça hasmane bakıyordu. Fakat bu durum 1944'te idareyi ele almaya başlamalarına engel olmadı. Prensip basitti. Alman Komünist Partisi lideri Walter Ulbricht'in 1945'teki ifadesiyle "demokratik görünmeli, ancak her şey bizim kontrolümüz altında olmalı." Sürecin beş aşaması vardı: 1. Yatıştırıcı ve popülist dil kullanarak, sayısal üstünlük illüzyonu yaratabilmek amacıyla (gevşek koşullarla) yığınlarla üye kabul ederek üste çık, 2. Siyasi ve idari iktidarın kaldıraçlarını kontrol altına al, 3. Bunları kullanarak hasmane bir iklim yarat ki dördüncü aşamaya geçiş meşrulaşsın, 4. Hukuk devletini

UYDULAŞTIRMANIN AŞAMALARI

1. İkna et ve güven ver :

- Milli birliği savun:EnvaiçeşitAntifaşist partiyi bir araya getirendemokratikcephelerkur.Adalet, tarım, yadaen iyisi içişlerigibi stratejik bakanlıklarıelealmak üzere millibirlik hükümellerinekatıl.
- Popüler reformları teşvik et(örneğinen yoksul kesimlere arazidağıtantarım reformları).

2. Sız :

- Hükümet ve polise Komünist sızma. NKVD kontrolü altındadevletpolisiteşkilallarıkur
- Diğer partilere sız.
- Tasfiyeler başlat,bu tasfiyeler kontrolün altına olsun.
- SSCBMüttefikKontrol Konseyi'ni devralır (Balıcılar etkisizhale getirilir, bakanlıkların eğildikleri alanlar,, kanunlar vb.denelim altınaalınır), NKVDsızarve tutuklamalar yapar.

3. İtibarsızlaştır :

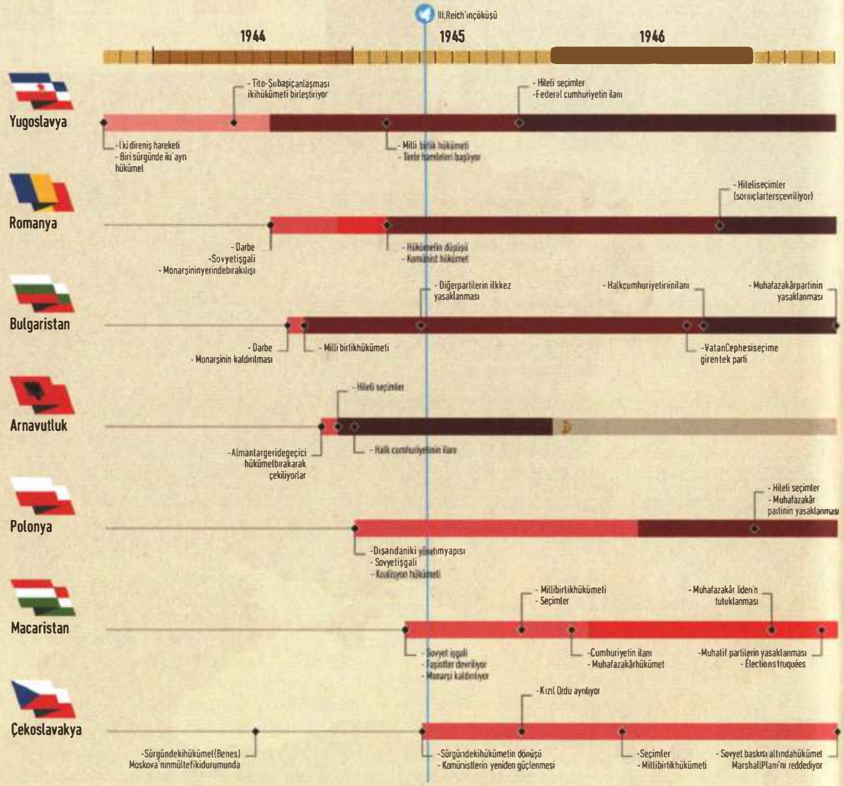
- Grevler örgütle ve kaos iklimi yarat.
- Rakiplerini itibarsızlaştırma kampanyaları yürüt.
- SSCB savaştazminatlarının derhalödenmesi konusunda baskıyaparakhükümeti felce uğratır.

4. Hukuk devletini çözünmeye uğrat :

- Yargıda ve polis teşkilatında tasfiyeler yap.
- Öteki partilerekarşı teröreslir (şiddet,suikast,kumpas iddialarıyla keyfi tutuklamalar,siyasi davalar, muhalif basına yasaklamalar...)
- Sağdansoldan siyasi rakipleri ekarteetmeküzere"böl veyönet"taktikleriuygula.Muhalif partilere sızdırılan teşkilatları kullanarak hizipçilik çıkar.Hiziplerdenbiri KP'yidestekler, ötekielimine edilir.

5. Stalinize et :

- Sovyet tipi veya ona benzer yeni bir anayasa.
- Kalmış olabilecek partileri yut veya yasakla.
- Siviltoplumuimhael: Bilginin (öğrelmenler, külüphanelervb.) tasfiyesi + köylülüğün imhası+ ruhbanlarüzerindekontrol+ örgüllenmeyasakları.
- Millileştirmeve kolekliflestirme.
- KP içindetasfiye (Haziran 1948: Kominform konferansı Titoizmilaneller,KP'lerin standardizasyonuve önde gelenbazı Komünist figürlerin elimineedilmesi çağrısında bulunur.)

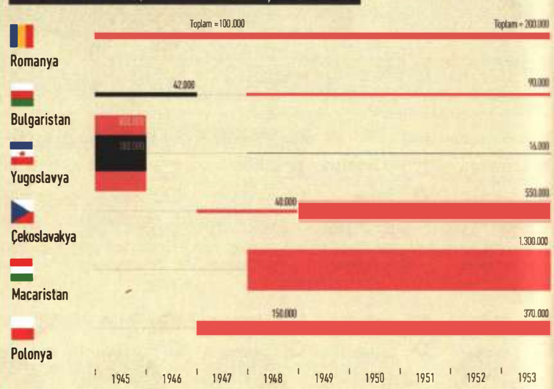

SAYISAL ÇOKLUK İLLÜZYONU

Toplumuetkilemek üzereKomünist Parti üyeliği hızlandırılıyor.

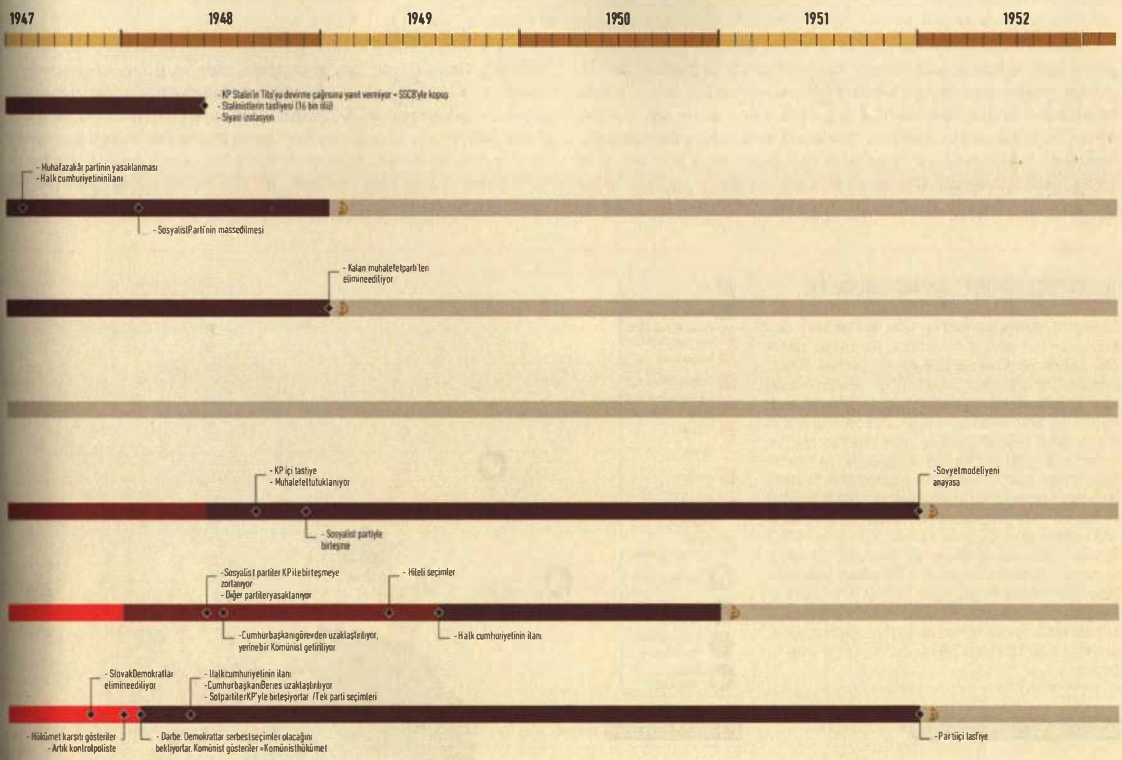
TOPLUMUN KONTROLÜ, MUHALEFETİN SAF DIŞI BIRAKILMASI

KAYNAKLAR : *1•* Masha Cerovic, *Les Enfants de Staline. La guerre des partisans soviétiques (1941-1944),* Seuil, 2018 - *2•* Gael Eismann & Stefan Martens (haz.), *Occupation et répression militaire allemandes (1939-1945),* Paris, 2007 - *3•* Vladimir Geiger, «Human losses of the Croats in World War II and the immediate post-war period», *Review of Croatian History,* no. 1, 2012, s. 77-121 - *4•* Mark Mazower, *Hitler's Empire. Nazi Rule in Occupied Europe,* Londra, 2008 - *5•* Olivier Wieviorka, *Une histoire de la Résistance en Europe occidentale,* Paris, 2017.

çözünmeye uğrat (keyfi tutuklamalar, hileli seçimler vb.), 5. Toplumu Stalinize et. Bazı yerlerde savaş esnasında aydınların kıyıma uğraması işleri kolaylaştırmıştır.

Moskova'nın nüfuzu kilit önemdeydi. Hükümetleri Sovyet Kontrol Komisyonu çekip çeviriyordu, bu komisyonun milli politikalar üzerinde denetim ve veto yetkisi vardı. NKVD yereldeki Komünistlere, bilhassa da geleceğin istihbarat hizmetlerinde çalışacak olanlara danışmanlık ve eğitim sağlıyordu. Kızıl Ordu, Komünistlerin lehine işleyen "düzenli düzensizliği" ayakta tutuyordu. Bu ordu mevcudiyetinin olmadığı Yunanistan ve Finlandiya'da Stalin başarısız oldu ve Çekoslovakya'yı güç kullanarak ele geçirmek durumunda kaldı. SSCB nihayetinde Doğu Avrupa'yı Kominform (Moskova ile yereldeki Komünist partiler arasındaki bağlantı) ve SSCB'nin lehine işleyen sosyalist emek politikalarını savunan ekonomik bir organ olan Komekon (Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi) aracılığıyla uydulaştırdı. Sadece gerçek halk desteğine sahip olan ve Stalinist yöntemleri benimseyen Tito uydulaşmaya direnerek kendi sosyalizm rotasını çizebildi. Sonuç, Avrupa'nın iki kutuplulaşması oldu.

1949'DA AVRUPA: DEMİR PERDE

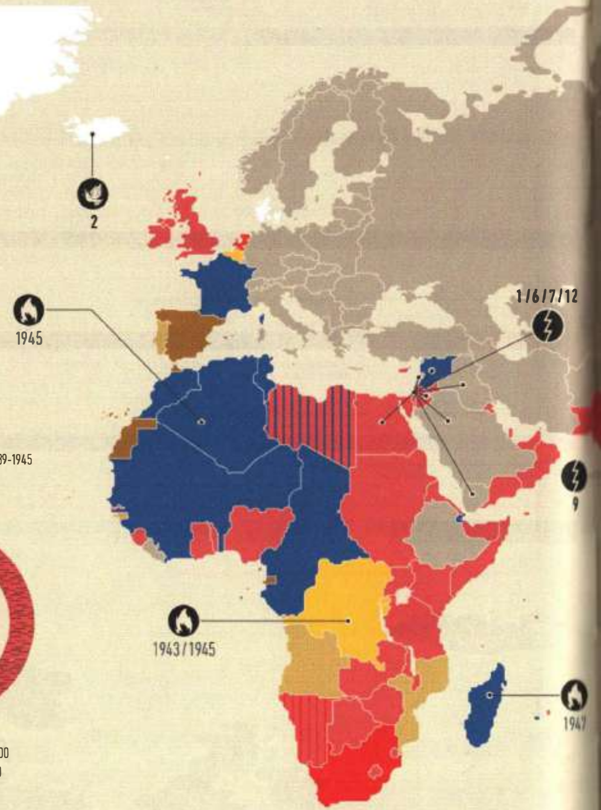
SÖMÜRGELERDE KARGAŞA: İMPARATORLUKLARIN ÇÖKÜŞÜ

Birinci Dünya Savaşı'yla ve (Kuzey Afrika, Hindistan vb. yerlerden gelen) yerli sömürge askerlerinde kaydedilen ağır zayiatla zaten sallantıya girmiş olan Avrupa sömürge imparatorlukları, İkinci Dünya Savaşı'ndan kaynaklanan radikal değişikliklerden azade kalamadılar. Afrika'da, bilhassa da Cezayir ve Madagaskar'da ciddi çatışmalar çıkmaktaydı, ancak dağılmanın en hızlı olduğu ve savaş sonrasının ilk büyük dekolonizasyon dalgasına yol açtığı yer Japon işgaliyle mahvolmuş olan Güneydoğu Asya oldu. İç savaşa sürüklenen Çin'e komşu Kore, kısa süre içinde birbirlerinin düşmanı olacak iki bağımsız ülkeye bölündü. Hollanda'nın Batı Hint Adaları'nda ve Hindiçin'de sırasıyla Sukarno ve Ho Şi Minh'in önderliğinde bağımsızlık savaşları çıktı ve sırasıyla Endonezya'nın ve Vietnam'ın ortaya çıkışıyla sonuçlandılar. Daha 1939'da bile planlanmış bir "serbestleşme" sürecinin içerisinde olan İngiliz Hindistanı, felaketvari sonuçları olacak şekilde Hindistan ve Pakistan olarak ikiye bölündü. Bu ülkeler, on yıllarca sürecek bir süreçte bağımsızlıklarını elde eden ilk ülkelerdi.

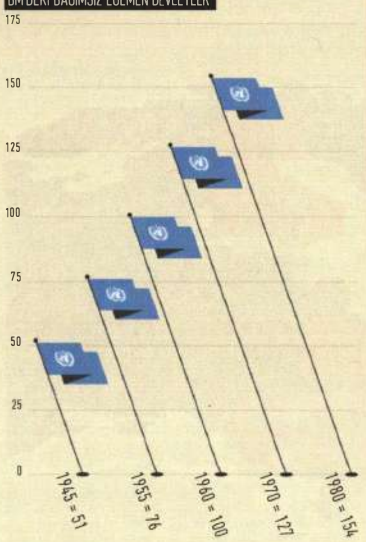
1• SAVAŞTA SÖMÜRGE İMPARATORLUKLARI

Sömürge askerlerinin Avrupa'da savaş faaliyetlerine olan katkıları ve elde ettikleri mükafatların azlığı savaş sonundaki bağımsızlık hareketlerinde önemli faktörler oldular. Fransa'da Sömürgelerden Sorumlu Bakan Georges Mandel sömürgelerden iki milyon asker ve yarım milyon işçi getirmeyi vaat etmişti. Gerçekleşen sayılar ise bunun yakınından bile geçemedi. Bir bütün olarak Avrupa ve özelde de İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar ve Asya'daki Hollandalılar bir milyonu aşan sömürge askerleri kadrosu ile desteklendiler. Bu askerler Sahraaltı cephesindeki garnizonlarda ve muharip birliklerde bulunan insan gücü mevcudunun çoğunluğunu ve Kuzey Afrika seferlerinin de büyük bir kıtasını oluşturdular. 1939'da üçte biri İngiliz subay ve askerlerden oluşan, 200 bin kişiden az mevcutlu Hindistan Ordusu, Hint Altkıtasının bağımsızlığının habercisi olan bir fenomenin bilhassa göze çarpan bir örneğiydi. Burada sonradan neredeyse iki buçuk milyon asker seferber edildi, bu askerler otuz tümen oluşturdular ve bunların da pek çoğu Güneydoğu Asya'da, Ortadoğu'da ve İtalya'da çarpıştı.

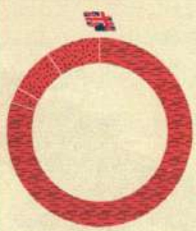

BM'DEKİ BAĞIMSIZ EGEMEN DEVLETLER

SÖMÜRGE KUVVETLERİ 1939-1945

3.120.000
İngiliz Hint Ordusu : 2.500.000
Afrika sömürgeleri : 620.000

535.000
K. Afrika : 320.000 (1940'ta zorunluask.alma)
Sahraaltı Afrika : 180.000
Hindiçin : 35.000

450.000
Kore : 240.000 (120.000yrd.kuv.dahil)
Tayvan : 210.000 (130.000yrd. kuv.dahil)

260.000
Filipinler (Amerikan birliklerinebağlanan Filipin Keşif Kuvvetleri mensubu 12.000 askerdahil)

256.000
İtalyan Doğu Afrika K...
Libya : 74.000

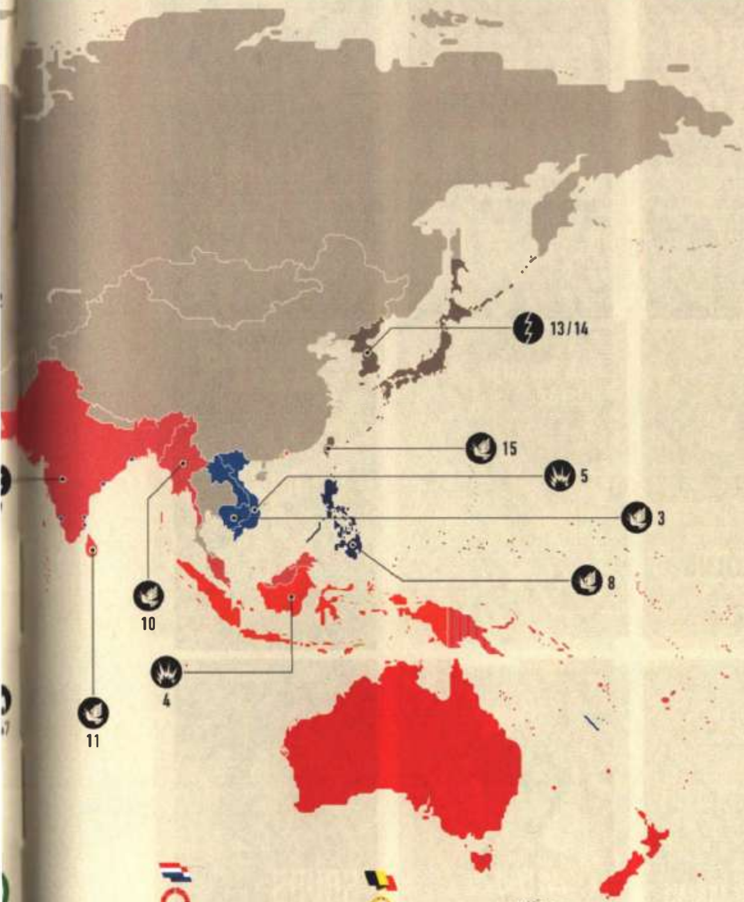
2• SÉTIF, GUELMA VE KERRATA : « ON YILLIK BARIŞIN KAN BANYOSUNA DÖNÜŞÜ »

Avrupa'da savaş biter bitmez, 1920'lerden beri güçlü bir bağımsızlık hareketine sahne olan Fransız Cezayiri'nde şiddet patladı. Mayıs-Haziran 1945'te Sétif, Guelma ve Kerrata'da gösteriler kontrolden çıkarak yaklaşık yüz Avrupalının öldürüldüğü bir katliama evrildi. Bunun peşine de hedef gözetmeyen aşırı kanlı bir bastırma harekâtı gelip binlerce ölüme ve tutuklamaya yol açtı. O dönemde General Duval, Cezayir'de on yıllık bir barış ortamı kazandığını bildirerek hükümete radikal reformlar yapma çağrısında bulundu. On yıl dolmadan, 1954'te Cezayir Savaşı parlak verdi ve nihayetinde ülkeyi 1962'de bağımsızlığa götürdü.

Askerî baskının faturası: çelişen iddialar (kaynağına göre) :

BAĞIMSIZLIK TARIHLERI

1. Lübnan
22/11/1943
Arap-İsrail Savaşı 1948-1949

2. İzlanda
17/06/1944

3. Laos
08/04/1945
1953'te tanındı

4. Endonezya
17/08/1945
1945-49 arası savaş

5. Vietnam
02/09/1945
Hindiçin Savaşı 1946-1954

6. Suriye
17/04/1946
Arap-İsrail Savaşı 1948-1949

7. Ürdün
25/05/1946
Arap-İsrail Savaşı 1948-1949

8. Filipinler
04/07/1946
1936'dan beride factobağımsız

9. Hindistan & Pakistan
15/08/1947
1947-1948 parçalanma ve savaş

10. Burma (Myanmar)
04/01/1948

11. Seylan (Sri Lanka)
04/02/1948

12. İsrail
14/05/1948
Arap-İsrail Savaşı 1948-1949

13. Güney Kore (eskiden: Japonya)
15/08/1948
Kore Savaşı 1950-1953

14. Kuzey Kore (eskiden: Japonya)
09/09/1948
Kore Savaşı 1950-1953

15. Tayvan (eskiden: Japonya)
07/12/1949

MahatmaGandhi 1869-1948 — Sukarno 1901-1970 — Ho Şi Minh 1890-1969 — Messali Hac 1898-1974

78.000
Hollanda Doğu Hint Adaları Ordusu (KNIL)
« Yerli » düzenli kuvvetler : 28.000
Yerel milisler : 50.000

24.000 - 40.000
Belçika Kongosu

KAYNAKLAR : *1•* Bernard Droz, *Histoire de la décolonisation au xxe siècle,* Paris, 2006 - *2• Encyclopedia of World War II*, haz. Alan Axelrod & Jack A. Kingston, New York, 2007 - *3•* Jean-François Muracciole & Guillaume Piketty (haz.), *Encyclopédie de la Seconde Guerre mondiale*, Paris, 2015 - *4•* David Killingray, *Fighting for Britain: African Soldiers in the Second World War*, Woodbridge, Suffolk, 2012 - *5•* Jean-Louis Planche, *Sétif 1945 : histoire d'un massacre annoncé*, Paris, 2006 - *6• 1940 : Des coloniaux dans l'armée régulière et la Résistance*, Musée de l'Histoire de l'Immigration, Palais de la Porte-Dorée, Paris.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DAHA ÖNCE HİÇ BÖYLE ANLATILMADI.

ZEKİCE TASARLANAN GRAFİKLER, DİYAGRAMLAR VE TABLOLARLA ALIŞILDIK ANLATIM KALIPLARINI YIKAN **İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI: İNFOGRAFİK**, OKUYUCUYA VERİLERE DAYALI GÖRSEL BİR ŞÖLEN SUNUYOR.

• YÜZLERCE ÇİZİM • 150'DEN FAZLA GRAFİK • TAKTİK HARİTALAR • BİNLERCE İSTATİSTİK
• GÜÇ DENGELERİNİ ANLATAN TABLOLAR • SİYASÎ, ASKERÎ VE EKONOMİK İLİŞKİLERE DAİR DİYAGRAMLAR

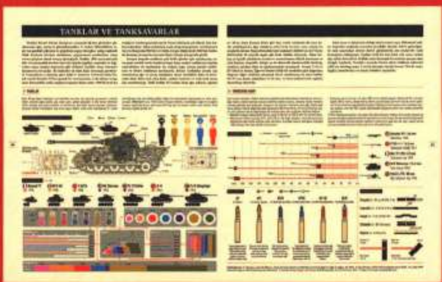
İkinci Dünya Savaşı'na dair elimizdeki veriler, ortaya çıkan yeni belgelerle birlikte gün geçtikçe artıyor. Bu verilerin tasnifindeki eksiklikler ise savaşın ve savaşa yol açan sürecin anlaşılmasında yeni zorlukları beraberinde getiriyor. **İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI: İNFOGRAFİK**, okurların bu veri okyanusunda kaybolmasının önüne geçmeyi hedefliyor.

Savaş yıllarının yanı sıra, harbin öncesi ve sonrasının da mercek altına alındığı kapsamlı verilerle hazırlanan, birbirinden farklı renkli tablolar ve grafiklerle sunulan ve yayımlanmasının ardından pek çok dile tercüme edilen **İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI: İNFOGRAFİK**, tarihseverlerin İkinci Dünya Savaşı'na katılan ülkelerin askerî, ekonomik ve sair alanlardaki verilerini kapsamlı bir şekilde inceleyebilecekleri ilk ve tek çalışma olma niteliğini taşıyor.

"Gerçek bir başyapıt... İkinci Dünya Savaşı meraklılarının kitaplığında bulunması gereken muhteşem bir kitap."
– THE ARMOURER

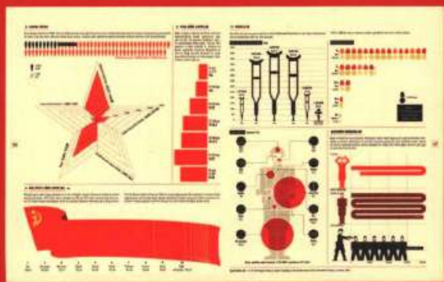
"Oldukça güzel şekilde sunulan nefis bir eser... Onca karmaşık detayı anlatabilmek için yaratıcı ve benzersiz yollar bulunmuş. Okura başından sonuna estetik bir tatmin sunuyor."
– BRITAIN AT WAR

"Hayran olunası... Veri görselleştirmenin en harika hali. Emeği geçen herkes için muazzam bir başarı."
– GEOGRAPHICAL

Kronik
kronikkitap.com kronikkitap
ISBN: 978-625-6989-10-8
9 786256 989108